

॥ मैत्रायणी संहिता ॥

MÂITRÂYAṆÎ SAṂHITÂ

HERAUSGEGEBEN

VON

DR. LEOPOLD VON SCHROEDER.

(Vol. 3-4.

DRITTES BUCH.

GEDRUCKT AUF KOSTEN DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN GESELLSCHAFT.

DEUTSCHE
MORGENLÄNDISCHE
GESELLSCHAFT
F. A. BROCKHAUS
LEIPZIG

OTTO HARRASSOWITZ
LEIPZIG

1923

Vorwort.

Für die Ausarbeitung des vorliegenden dritten Buches der Mâitrâyaṇî Saṃhitâ hat mir leider nur ein sehr beschränktes handschriftliches Material zu Gebote gestanden, und sind auch weitere Mss. dieses Buches bisher nicht bekannt geworden. Vergebens hatte ich gehofft, dass auch für dieses Buch, wie für alle andern, sich in Indien eine alte Handschrift werde auffinden lassen. Es ist dies bis jetzt nicht der Fall gewesen.

Die einzigen bisher bekannten und von mir benutzten Handschriften dieses Buches sind:

1. Die Haug'sche Handschrift, der Münchener Hof- und Staatsbibliothek gehörig, von einem älteren Ms. in Nasik im Jahre 1884 copiert; ich habe dieselbe schon in der Einleitung zum ersten Buche der Mâitr. Saṃh. p. XXXV erwähnt und mit H bezeichnet.

2. Die Handschrift von Bombay, moderne Copie, aus derselben Quelle stammend, mit Bb bezeichnet (vgl. Einleitung zum ersten Buche p. XXXVI).

3. Die unaccentuirte Bühler'sche Handschrift, von mir mit B bezeichnet, moderne Copie, ebenfalls aus Nasik stammend (s. Einleitung zum ersten Buche p. XXXVI).

Alle diese drei Handschriften sind ganz moderne Copieen und gehen ersichtlich auf dieselbe Quelle, ein älteres, in Nasik (Dekhan) befindliches Ms. zurück; sie vertreten demnach alle zusammen ein und dieselbe ältere Handschrift, und musste also der Text eigentlich nach einer einzigen Handschrift festgestellt werden. Dazu kam dann nun freilich noch der Padapâṭha, und es ist auf denselben bei dem geringen sonstigen Material vielleicht mehr Gewicht gelegt worden, als dies sonst geschehen wäre.

Unter solchen Umständen war die Aufgabe, den Text des vorliegenden Buches lesbar und korrekt herzustellen, keine ganz leichte. Die Zahl der nothwendigen Verbesserungen, die eine einzige ältere Handschrift uns wohl zum grossen Theil erspart hätte, war sehr beträchtlich und es werden Irrungen im Einzelnen

unvermeidlich gewesen sein. Auch haben einige Stellen in der völlig unverständlichen Form bleiben müssen, wie sie die Handschriften bieten, da sich für alle Schwierigkeiten eine befriedigende Lösung schlechterdings nicht finden liess.

Wenn ich nun auch nicht daran zweifle, dass ein schärferes Auge noch manch Schwierigkeit hätte lösen können, manche scheinbar gelöste richtiger gelöst hätt so glaube ich doch, dass die oben dargelegten ungünstigen Handschriften-Verhäl nisse mir für manchen bei der mühsamen Arbeit begangenen Fehler die Indemnität von Seiten der berufenen Richter sichern werden.

Eine Reihe von Berichtigungen und mehrere zum Theil evidente, zum Theil sehr beachtenswerthe Conjecturen, die ich meinem verehrten Freunde, Prof. B. Delbrück in Jena verdanke, sind als „Corrigenda" aufgeführt.

Endlich erfülle ich noch eine angenehme Pflicht, indem ich dem Hochverordneten Conseil der Kaiserl. Universität zu Dorpat für die Verleihung des Heimbürgerschen Reisestipendiums meinen wärmsten Dank abstatte. Nur durch diese Unterstützung war ich im Stande, die erforderlichen handschriftlichen Studien in Deutschland auszuführen, namentlich auch das Ms. des *Kâṭhaka* in Berlin zu vergleichen.

Auch die Verwaltung der Königl. Bibliothek zu Berlin, welche mir die Benutzung der Kâthaka-Handschrift möglich machte, bitte ich meinen Dank entgegen nehmen zu wollen.

Zum Schluss noch die Bemerkung, dass auch das vierte Buch der Mâitr. Saṃh. vollständig druckfertig in der Officin liegt und der Druck desselben unverzüglich in Angriff genommen werden soll.

Dorpat, im August 1885.

Dr. L. v. Schroeder

मैत्रायणी संहिता

जनविक्रमिणा श्रोडा लीवोणयदेशोद्भवेन शोधिता

प्रुश्यनाम्नि राष्ट्रे बेर्लीणाख्यायां राजधान्यां मुद्रिता

संवत्सरे १८८५

जुहूमग्रे संमार्ष्टि । जुहूर्वै यज्ञमुखं । मुखतो वा एतद्यज्ञमालब्ध । जु३ह्वा वै देवा विराजमह्वयन्त । तज्जुह्वा[1] जुहूत्वमेतद्वै विराडेवं जुहू३र्को ऽग्निर्यज्जुह्वा जुहोत्यन्नस्य चार्कस्य चावरुद्ध्या । अष्टौ कृत्वो जुह्वां[2] गृह्णात्यष्टाक्षरा[3] गायत्री । गायत्री यज्ञमुखं । यज्ञमुखमेवालब्ध । यत्सावित्राणि हूयन्ते प्रसूत्या । अथो यजुषामेव नानावीर्यत्वायाग्निर्वै यत्र यत्रागच्छत्तं सवितान्वपश्यद्यत्सावित्राणि हूयन्ते ऽग्नेरेवानुख्यात्या[4] । अग्निं ज्योतिर्निचाय्य पृथिव्या अध्याभरदिति । सविता वा एतदग्ने ज्योतिः पृथिव्याः समभरत्तस्मादेवमाह । युक्तिमन्ति च जुहोति[5] मनस्वती च । युक्तेन हि मनसा यज्ञस्तायते । षडृग्माणि[6] भवन्ति । षड्वा ऋतव । ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठत्येति वा एष यज्ञमुखादृ३ध्यो[7] ऽन्यामाग्नेय्या[8] अग्ने देवतामुपैति । यत्सावित्राणि न स्युरियात्सावित्रात्प्रसवादष्टौ[9] वा एतानि यजूंष्यष्टाक्षरा गायत्री । गायत्री यज्ञमुखं । तेन यज्ञमुखान्नैति । यदु सावित्राणि तेन सावित्रात्प्रसवान्नैति । छन्दोभिर्जुहोति । छन्दोभिर्वा एतदग्नये बलिं हारयति । बहवो हास्य बलिहृतो भवन्त्यृग्वै यज्ञस्य नेदीयो । यजुर्यजमानस्य । यदि कामयेत यज्ञं यज्ञयशसेनार्पयेयमित्यृगुत्तमानि कुर्याद्यज्ञं वा एतद्यज्ञयशसे-

1) Die Mss. जुह्वा 2) H u. Bb जुह्वां; B जुह्वा 3) Das Verb in den Mss. accentuirt गृह्णाति• 4) Die Mss. •ख्याता• 5) So Bb; in H accentuirt जुहोति 6) Die Mss. रिग्माणि 7) Die ३ fehlt in den Mss. 8) Die Mss. •येय्यां 9) So corrigirt; die Mss. स्युरीयात्; cf. unten 3, 3, 3 a. A.

नार्पयति यदि कामयेत यजमानं यज्ञयशसेनार्पयेयमिति यजुरुत्तमानि कुर्याद्यजमानं वा एतद्यज्ञयशसेनार्पयत्याहुतीनां वा अभिक्रान्त्या यजमान ऋध्नोति यं कामयेत ऋध्नुयादिति तस्य सकृत्सर्वाण्यनुद्रुत्य जुहुयादृध्नोत्येव यं कामयेत पापीयान्स्यादिति तस्य नाना जुहुयात्पापीयान्भवत्यृचां स्तोमं समर्धयेत्याह समृद्ध्या एवं गायत्रेण रथन्तरमितीयं वै गायत्रीयं रथन्तरमसौ बृहदेनयोर्वा एषा लोकयोर्व्याप्त्या अन्ततः क्रियतेऽष्टौ वा एतानि यजूंष्यष्टाक्षरा गायत्र्यृक्षरशो वा एतद्गायत्रीं प्रीणात्येष यदाहुतिर्नवमी तेन त्रिवृतो यज्ञमुखान्नैत्येष यदेकामाहुतिमष्टाभिर्यजुर्भिर्जुहोति तस्मादेकस्मै सते बहवो बलिं हरन्ति बहवो हास्य बलिहृतो भवन्ति यजुरुत्तमानि भवन्ति ब्रह्म वै यजुर्ब्रह्मणि वा एतदन्ततो यज्ञस्य यजमानः प्रतितिष्ठति ॥ १ ॥

Vgl. 2, 7, 1. — TS 5, 1, 1 (ukhyâgniḥ; sâvitrâhutir abhreç ca svîkâraḥ); Kap. S. 29, 7; Çat. Br. 6, 3, 1, 1 flg.

सावित्रैरभ्रिमादत्ते प्रसूत्यै चतुर्भिरादत्ते चत्वारि वै छन्दांसि छन्दोभिरेवादत्तेऽथो ब्रह्म वै छन्दांसि ब्रह्मणैवादत्त इयं वै गायत्र्यन्तरिक्षं त्रिष्टुब्द्यौर्जगती दिशोऽनुष्टुप्सवितृप्रसूतो वा एतदेभ्यो लोकेभ्यश्छन्दोभिर्दिग्भ्योऽग्निं संभरति यत्र वा अदोऽग्निर्होत्रादीषापाक्रामत्स सर्वेषु भूतेष्ववसद्यां वनस्पतिष्ववसत्तां वेणावसत्सं यत्र निरदहत्तानि कल्माषाण्यभवन्येन समचरत्तत्सुषिरं यत्रावसत्तत्पर्व यद्वैणव्यभ्रिर्भवति स्वेनैवैनं, योनिना संभरति यो वै वनस्पतीनां फलग्रहितमः स एषां वीर्यवत्तमो वेणुर्वै वनस्पतीनां फलग्रहितमः स एषां वीर्यवत्तमोऽन्नं वै फलमन्नमऊर्को ऽऊर्को

ऽग्निरर्केण वा एतदन्नमर्कमग्निं संभरति व्याममात्री का३र्यैतावद्वै पुरुषे वीर्यं वीर्यसंमिता क्रियते ऽथो एतावान्वै पुरुषे महिमा महिम्नो ऽवरुद्ध्या अरत्निमात्री कार्या यज्ञपुरुषासंमिता प्रादेशमात्री का३र्या विष्णुना यज्ञेन संमितोभयतःक्ष्णुत्का३र्योभयस्यान्नाद्यस्यावरुद्ध्या अन्यतःक्ष्णुत्कार्या अन्यतःक्ष्णुद्धि कालस्तावदन्नमर्कं करोत्यन्नं वा अ३र्को ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्या औदुम्बरी कार्योर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जो ऽवरुद्ध्या अपरिमिता कार्यापरिमितस्यावरुद्ध्यै य एव कश्च वृक्षः फलग्रहिस्तस्य का३र्यान्नाद्यस्यावरुद्ध्यै ॥ २ ॥

Vgl. 2, 7, 1. — Kâṭh. 19, 1; Kap. S. 29, 8; Çat. Br. 6, 3, 1, 30 flg.

अश्वेन वै देवा अग्ने विजितिं व्यजयन्त यदश्वेन यन्ति विजित्या अग्निर्वै यत्र यत्रागच्छत्तं प्रजापतिरन्वपश्यत्प्राजापत्यो ऽश्वो यदश्वेन यन्त्यग्नेरेवानुख्यात्यै प्रजापतिर्वा अग्निं संभरिष्यन्स एभ्यो लोकेभ्यो ऽश्वं निर्माय दिग्भ्यश्चाग्निं समभरद्यदाह दिवि ते जन्म परममन्तरिक्षे तव नाभिः पृथिव्यामधि योनिरिति यथादेवतं वा एतदेभ्यो लोकेभ्यो ऽश्वं निर्माय दिग्भ्यश्चाग्निं संभरति युञ्जाथां रासभं युवमित्याह युक्त्वा एव गर्दभेन संभरत्येष हि पशूनामनुपजीवनीयतमो ऽग्निर्वा एतस्याग्ने सृष्टस्य योने रेतो निरदहत्तस्मादेष समावदन्यैः पशुभी[1] रेतो धत्ते ऽथ कनिष्ठो ऽश्वं पूर्वं नयन्ति गर्दभमपरं पापवसीयसस्य व्यावृत्त्यै तस्माच्छ्रेयांसं पूर्वं यन्तं पापीयान्पश्चादन्वेति यदि कामयेत पापवसीयसं स्यादिति गर्दभं पूर्वं नयेयुरपरमश्वमेतेन वै विपूजनः सौराकिः पापवसीयसं चकार तत्पापवसीयसमेवैतेन करोति योगे योगे तवस्तरमित्यूतिमत्या वाजव-

1) Die Mss. पशुभि

त्या यन्त्येन वै वाजो गातुः क्षितिर्ज्ञाय च खलु वै गातवे चाग्निश्चीयते यदूतिमत्या वाजवत्या यन्त्यनस्य च गातोश्चावरुद्ध्यै भवति वा एष ३यो ऽग्निं चिनुते सर्वो वै भवत[1] इरस्यति वज्री वा एष प्राजापत्यो यदश्वो यदाह प्रतूर्वन्नेह्यवक्रामन्नशस्तीरिति वज्रेण वा एतदशस्तीररातीर्यन्तमवक्रामति रौद्रा वै पशवो ऽग्नी रुद्रो यद्रुद्रात्पशून्निर्योच्याग्निं चिन्वीत रुद्रो ऽस्य पशूनभिमानुकः स्याद्यदाह रुद्रस्य गाणपत्यान्मयोभूरेहीति रुद्राद्वा एतत्पशून्निर्योच्याग्निं चिनुते ऽघातुको ऽस्य पशुपतिः पशून्भवत्युर्वन्तरिक्षं वीहीत्याहैषां लोकानां विधृत्यै रक्षांसि वा एतौ जिघांसन्त्यग्निं संभरिष्यन्तौ यदाह स्वस्तिगव्यूतिरभयानि कृण्वन्निति स्वस्तिमेवाभ्यामकः पुरीषं वा अग्नेरायतनमङ्गिरस एतमग्ने समभरन्यदाहाग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदाभरेति सायतनमेवैनं देवताभिः संभरति येन पुरुषेण संगच्छेत तमभिमन्त्रयेताग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेमा इति वाजमेव तेन तस्माद्वृङ्क्ते प्रजापतये प्रोच्याग्निं खेतव्या इत्याहुर्यतः सूर्यस्योदयनं ततो वल्मीकवपामपघ्नन्ब्रूयादग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वद्भरिष्यामा इतीयं वै प्रजापतिस्तस्या एष कर्णो यद्वल्मीकस्तस्मा एव प्रोच्याग्निं चिनुते शृण्वन्ति हैनमग्निं चिक्यानमसा अग्निमचेष्टेति तस्मात्पापीयाञ्छ्रेयसः कर्णे आह कर्णः कर्णायाह ॥ ३ ॥

Vgl. 2, 7, 2. — TS 5, 1, 2 (mṛtkhanam gachann açvenâkramayed bhuvam); Kâṭh. 19, 2; Kap. S. 29, 8; Çat. Br. 6, 3, 2 u. 3, 1–5.

---

1) In den Mss. nicht recht deutlich; B eher वै भवत; H u. Bb वभीवत; wobei jedoch das भ sich einem entstellten भ in der Form nähert; vgl. Kâṭh. 19, 2 वसुर्वै भवतो भ्रातृव्यो भवति; s. folg. Anm. 2) So B; ich übersetze: jeder neidet den, dem es gut geht (भवते), wozu dann das Schutzmittel passt, welches gleich darauf empfohlen wird; in H u. Bb इतरस्यति 3) So corrigirt; die Mss. °शस्तिररातीर्यन्तमवक्रामति; vgl. Kâṭh. 19, 2 वज्रेणैव पाप्मानं भ्रातृव्यमवक्रामति

अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदित्याहानुख्यात्या[1] एवागत्य वाजमध्वानँ सर्वा मृधो विधूनुता इति मृध एव व्यास्यतैतद्वा एतं प्रजापतिः पूर्वयर्चाविन्ददुत्तरयैषीदेवैनं पूर्वयर्चाविन्ददुत्तरया द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमिति द्यौ३र्ह्येतस्य[2] पृष्ठं पृथिवी सधस्थमात्मान्तरिक्षँ समुद्रो योनिरित्यात्मा ३ह्येतस्यान्तरिक्षँ[3] समुद्रो योनिर्विख्याय[4] चक्षुषा त्वमभितिष्ठ पृतन्यत इति पृतन्यन्तमेवाभितिष्ठति यं द्विष्यात्तं ब्रूयात् ॥ अमुमभितिष्ठ ॥ इति तमेवाभितिष्ठत्युत्क्रामेत्याहोत्क्रान्त्या एव यन्न वै यज्ञस्यानुरूपं क्रियते तद्यजमान आर्छत्युत्क्रामोदक्रमीदित्यनुरूपँ वा एतत्क्रियते यज्ञस्यावरुद्ध्यै कृष्णो वै भूत्वाग्निरश्वं प्राविशत्स एतदगच्छद्यन्मृगशफो यदश्वस्य पदे जुहोत्यग्निमत्येव जुहोत्यायतनवत्यन्यो ऽध्वर्युः स्याद्यदनायतने जुहुयादेतं वै तद्यदाहुर्मृगशफमन्वराडिति मनस्वतीभ्यां जुहोति मनसा ह्याहुतीराप्यन्ते त्रिष्टुब्भ्यां जुहोतीन्द्रियस्यावरुद्ध्या अन्नवतीभ्यां जुहोत्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै गायत्र्या परिलिखत्यस्या एवैनं तेन परिगृह्णाति त्रिष्टुभान्तरिक्षात्तेनानुष्टुभा परिलिखत्यनुष्टुब्वै सर्वाणि छन्दाँसि परिभूस्तस्मादनुष्टुभा परिलिखति सावित्रैरभिमादत्ते प्रसूत्यै द्वाभ्यां खनति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै पुंग्वा अथ प्रजा ऋच्छति यथाग्निः खायते चीयते वा यदाह शिवं प्रजाभ्यो ऽहिँसन्तमिति प्रजाभ्य एवैनँ शिवमकः ॥ ४ ॥

Vgl. 2, 7, 2. — TS 5, 1, 2 u. 3 (utkramayyâçvam bhûsaṃskâro jalâdibhiḥ); Kâṭh. 19, 3 u. 4; Kap. S. 30, 1; Çat. Br. 6, 3, 3, 6 flg.

---

1) So corrigirt; H u. Bb °ख्यदित्याहानुख्यात्या; B °ख्यदित्याहानुख्यात्या; Kap. S. 30 °मग्रमख्यदित्यनुख्यात्या; Kâṭh. 19, 3 °मग्रमख्यदित्यनुख्यात्या 2) Die ३ fehlt in den Mss. 3) Die ३ fehlt in den Mss. 4) So corrigirt; die Mss. विखाय

अपां पृष्ठमसीत्याहापां ह्येतत्पृष्ठं पृष्ठेनैवैनत्पृष्ठमकर्योनिरग्नेरिति योनिर्वा एषो ऽग्नेर्यत्पुष्करपर्णं नाभिर्वेधकः सयोनिरेव सनाभिः संभ्रियते दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्वेत्यनयोरेवैनं मात्रया वरिणा प्रथयति शर्म च स्थो वर्म च स्थ इति कृष्णाजिनं च पुष्करपर्णं च संस्तृणातीमे एवास्मा एते द्यावापृथिवी[1] संस्तृणाति व्यचस्वती संवसेथामिति न वा एतन्मनुष्या यन्तुमर्हन्त्याभ्यामेवैनं परिगृह्णाति कृष्णाजिनेन संभरत्येष हि पशूनामनुपजीवनीयतमो ऽथो आरण्यानेव पशूञ्शुचार्पयति लोमतः संभरत्यन्तो वै कृष्णाजिनस्य सदेव यज्ञेनैव यज्ञं संभरति पुष्करपर्णेन संभरति योनिर्वा एषो ऽग्नेर्यत्पुष्करपर्णं स्वेनैवैनं योनिना संभरति गायत्रीभिर्ब्राह्मणस्य संभरति गायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राजन्यो जगतीभिर्वैश्यस्य जागतो हि वैश्यो यं कामयेत ऋध्नुयादिति तस्य गायत्रीभिश्च त्रिष्टुब्भिश्च[2] संभरेदृध्नोति पुरीष्यो ऽसि विश्वंभरा अथर्वा त्वा प्रथमो निरमन्थदग्न इति प्रजापतिर्वा अथर्वा स एतमग्रे ऽमन्थत्सो ऽजनयत्स एवैनं मन्थति स जनयति तिसृभिः संभरति त्रयो वा इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्यः संभरति यजुस्तुरीयं दिग्भ्य एवैनं तेन संभरति पुरोवातं वै वातं वर्षमनुप्रतितिष्ठति वर्षमन्वोषधय ओषधीरनु पशवः पशूननु मनुष्या एता वै प्रतिष्ठास्ता यजमानो ऽवरुन्द्धे ऽपो देवीरुपसृजा मधुमतीरित्याहौषधीनां प्रतिष्ठित्यै तासामास्थानादुज्जिहतामोषधयः सुपिप्पला इति तस्मादेतासामास्थानादुज्जिहतामोषधयः सुपिप्पलाः सं ते वायुर्मातरिश्वा दधात्विति तस्मादेतस्या यत्कृष्यते य-

1) Die Mss. द्यावापृथिवी 2) Die Mss. त्रिष्टुभिश्च

त्सायते तात्संधीयते यद्धृतेन जुहुयादनुवैषामामर्पयेद्दध्ना यदप उपसृजति[1] शमयत्येवं यो देवानां चरसि प्राणथेन कस्मै देव वषडस्तु तुभ्यमिति षड्वा ऋतव ऋतुषु वा एतद्वृष्टिं प्रतिष्ठापयति तस्मात्सर्व ऋतवो वृष्टिमन्तः सुजातो ज्योतिषेति स्वर्ग्यमेवैनमकर्वासो अग्ने विश्वरूपं संव्ययस्व विभावसो इति छन्दांसि वा अग्नेर्वासश्छन्दांस्येव वस्ते छन्दोभिरेवैनं परिददात्यागाममुकमेनमस्मिंल्लोके वासो भवत्यनग्नो[2] ऽमुष्मिंल्लोके भवति य एवं वेद वरुणमेनिर्वा एष एतर्ह्युदु तिष्ठ स्वध्वरेत्यूर्ध्वमेव वरुणमेनेर्निर्मुच्योत्सृजति द्वाभ्यामुत्सृजति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै स जातो गर्भो असि रोदस्योरित्यनयोर्वा एष गर्भ आभ्यामेषो ऽधिजायत आभ्यामेवैनमधिजनयत्यग्ने चारुर्विभृत ओषधीष्विति तस्मात्सर्वास्वोषधीष्वग्निः प्र[3] मातृभ्यो अधि कनिक्रदद्गा इत्योषधयो वा एतस्य मातरस्ताभ्य एवैनमधिप्रच्यावयत्येतद्वा एतं प्रजापतिः पूर्वेणार्धर्चेनानूत्तरेणातिष्ठत्तैषीदेवैनं पूर्वेणार्धर्चेनानूत्तरेणास्थित ॥ ५ ॥

Vgl. 2, 7, 3. — TS 5, 1, 4 (mṛdaṃ khâtvâ saṃbharec carmapattrayoḥ) u. 5; Kâṭh. 19, 4 ff. 5; Kap. S. 30, 2 u. 3; Çat. Br. 6, 4, 1, 6 flg.

स्थिरो भव वीड्वङ्ग[4] इति गर्दभ आदधाति वीर्यमस्मिन्दधाति तस्मात्सर्वेषां पशूनां गर्दभो वीर्यवत्तमो वी३र्यं ह्यस्मिन्दधातीश्वरो[5] वा ए३षो[6] ऽन्तरिक्षसद्भूत्वा प्रजा हिंसितोर्यदाह शिवो भव प्रजाभ्या इति प्रजाभ्य एवैनं शिवमकर्मो पाह्यायुषः पुरेत्यायुरेवास्मिन्दधाति संमष्ट्यै वृषाग्निं वृषणं भरन्निति वृषा ह्येष वृषणं

1) So corrigirt; die Mss. उप सृजति 2) Die Mss. °नग्नो 3) In den Mss. ohne Accent. 4) So corrigirt; die Mss. वीड्वङ्गा 5) So corrigirt; die Mss. ह्य- स्मिन् 6) So corrigirt; in den Mss. एषो

भरत्वपां गर्भं समुद्रियमित्यपां ३ह्येष गर्भः समुद्रियोऽग्ना आयाहि वीतय इत्यग्निना वै मुखेन देवा इमांल्लोकानभ्यजयन्नग्निना वा एतन्मुखेन यजमान इमांल्लोकानभिजयत्यृतं सत्यमृतं सत्यमृते चैव सत्ये च प्रतितिष्ठतीयं वा ऋतमसौ सत्यमनयोरेव प्रतितिष्ठत्यहर्वा ऋतं रात्रिः सत्यमहोरात्रयोरेव प्रतितिष्ठत्योषधयः प्रतिगृभ्णीताग्निमेतमित्योषधीरेवैनं सम्यञ्चं दधाति पुष्पवतीः सुपिप्पला इत्योषधीरेव फलं ग्राहयति तस्मादोषधयः शीर्षन्फलं गृह्णन्ति वरुणमेनिर्वा एष एतर्ह्युपनद्धो वि पाजसा पृथुना शोशुचाना इत्यनुरूपेणैव वरुणमेनिं विष्यति द्वाभ्यां विष्यति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या आपो हि ष्ठा मयोभुव इत्यप उपसृजत्यापो वा अशान्तस्य शमयित्र्यस्तस्मादप उपसृजति शान्त्यै तिसृभिरुपसृजति त्रिवृ३द्ध्यग्निर्वरुणमेनिर्वा एष एतर्हि मित्रः संसृज्या पृथिवीमिति मित्रेणैव वरुणमेनिं संसृजति रुद्राः संसृज्या पृथिवीमित्येता वा एतामग्रे देवताः प्रजापतये समसृजंस्ताभिरेवैनां संसृजति पञ्चभिः संसृजति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्य ॥ ६ ॥

Vgl. 2, 7, 4. 5. — TS 5, 1, 5 (saṃbhṛtâm etâṃ yajñabhûmâu samâharet) u. 6 (ukhâṃ nirmimîta); Kâṭh. 19, 5 u. 6; Kap. S. 30, 4; Çat. Br. 6, 4, 4, 3 flg.

मखस्य शिरोऽसीत्याह यज्ञो वै मखस्तस्य वा एतच्छिरो यदुखा मुखतो वा एतद्यज्ञमालभ्य वसवस्त्वा कृण्वन्तु गायत्रेण छन्दसेति छन्दोभिश्च वा एषा देवताभिश्च क्रियते छन्दोभिश्चैवैनां देवताभिश्च करोति ध्रुवासि पृथि३व्यसीति छन्दसामेवैषाशीरदित्या रास्नास्यदितिष्टे बिलं गृभ्णात्विति यजुषा करोत्ययजुषा हि मनुष्याः कुर्वन्ति

1) Die ३ fehlt in den Mss.

व्यावृत्त्यै तां पुत्रेभ्यः प्रायच्छददितिः श्रपयानित्यादित्या वा इदं सोयन्मनु३ष्यांस्तेभ्य एवैनां संप्रादात् त्र्युद्धिः[1] का३र्या त्रयो वा इमे लोका एषां वा एषां[2] लोकानामुखा प्रतिमा क्रियते ऽष्टस्तना कार्या गायत्र्या रूपं चतुस्तना कार्यादित्या दोहाय द्विस्तना का३र्यान्तरिक्षं वा उखेमौ लोकौ स्तनौ प्रत्तौ ह वा इमौ लोकौ दुहे य एवं वेद व्याममात्री का३र्यैतावद्वै पुरुषे वीर्यं वीर्यसंमिता क्रियते ऽथो एतावान्वै पुरुषे महिमा महिम्नो ऽवरुद्ध्या अरत्निमात्री कार्या यज्ञपुरुषासंमिता[3] प्रादेशमात्री का३र्या विष्णुना यज्ञेन संमिताथो प्रजापतेरेवानतिवादाय सप्तभिर्धूपयति सप्त वै शीर्षन्प्राणाः शिर एतद्यज्ञस्य यजुषा शीर्षन्वा एतत्प्राणान्दधाति सप्तभिर्धूपयति सप्त वै छन्दांसि छन्दोभिरेवैनां धूपयत्यथो ब्रह्म वै छन्दांसि ब्रह्मणैवैनां धूपयति वैष्णवं वा एतत्पात्रं तत्स्वया देवतया व्यृधयति यदन्याभिर्देवताभिर्धूपयति यदाह विष्णुस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वदिति स्वयैवैनं देवतया समर्धयत्यश्वशकेन धूपयति वृषा ह्यश्वो वृषाभिः समृद्ध्या अथो प्राजापत्यो वा अश्वः प्राजाप३त्यो ऽग्निस्तस्मादश्वशकेन धूपयति सयोनित्वाय ॥ ७ ॥

Vgl. 2, 7, 6. — TS 5, 1, 6 u. 7 (ukhâṃ nirmimîta; saṃskaroti tâm); Kâṭh. 19, 6; Kap. S. 30, 4; Çat. Br. 6, 5, 2, 2 flg.

प्रजापतिर्वा अमन्यत यो वा अस्या अग्रे विखनिष्यत्यार्तिं स आरिष्यतीति स एतद्यजुरपश्यददितिष्ट्वा देवी विश्वदेव्यवती[4] पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वत्खनत्ववटेतीयं वा अदितिर्देवी विश्वदेव्यवत्यनया

---

1) Vgl. Kâṭh. 19, 6 त्र्युद्धि und पंचोद्धि 2) Die Mss. एषां cf. 4, 1, 3. 3) Die Mss. °पुरुषासंमिता 4) B देवीर्विश्वदेव्यवती:; Kap. S. 30, 5 देवीर्विश्वदेव्यावती; Kâṭh. 19, 7 देवीविश्वदेव्यावती

वै स तदस्यामखनदहिंसायै न हि खः[1] स्वं हिनस्ति देवानां त्वा पत्नीर्देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वद्दधतूखे इत्योषधयो वै देवानां पत्नीर्देवीर्विश्वदेव्यवतीरोषधीष्वेवैनां प्रतिष्ठापयति धिषणा त्वा[2] देवी विश्वदेव्यवती पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वदभीन्धतामुखे[3] इति वाग्वै धिषणा देवी विश्वदेव्यवती वाचैवैनामभीन्द्धे ग्नास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वच्छ्रपयन्तूखे इति छन्दांसि वै ग्ना[5] देवीर्विश्वदेव्यवतीश्छन्दोभिरेवैनां श्रपयति वरूत्री[6] त्वा देवी विश्वदेव्यवती[7] पृथिव्याः[8] सधस्थे अङ्गिरस्वत्पचतामुखे इत्यहोरात्रे वै वरूत्री देवी विश्वदेव्यवती[9] अहोरात्राभ्यामेवैनां पचति जनयस्त्वाच्छिन्नपत्त्रा देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वत्पचन्तूखे इति नक्षत्राणि वै जनयो ऽच्छिन्नपत्त्रा देवीर्विश्वदेव्यवतीर्नक्षत्रैरेवैनां पचत्येता वा एतामग्रे देवताः प्रजापतये ऽपचंस्तस्मादेतानि पङ्क्तिमन्ति यजूंषि तैरेवैनां पचति द्वाभ्यां पचति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै वरुणमेनिर्वा एष एतर्ह्यभीद्धो मित्रस्य चर्षणीधृता इति मित्रेणैव वरुणमेनिमुपैति देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिरिति सवितृप्रसूत एवैनामुद्वपत्यात्मनो ऽहिंसाया उत्तिष्ठ बृहती भवेत्याह धृत्या एवाव्यथमाना पृथिव्यामाशा दिश आपृणेति तस्मादग्निः सर्वा दिश आभाति ॥ मित्रैतां त

1) So corrigirt; B स; in H u. Bb खं; TS 5, 1, 7, 1 खः; Kâṭh. खस्स्वं; Kap. S. खं स्वं हि॰ 2) Von hier bis zum folgenden वै (incl.) in H fehlend; in Bb von विश्वदेव्यवतीः bis zum folgenden विश्वदे॰ fehlend; die Accente mussten daher nach den entsprechenden Stellen ergänzt werden; Kap. S. धिषणास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावती-रिति; B धिषणा त्वा देवीर्विश्वदेव्यवती; Kâṭh. 19, 7 धिषणास्त्वेति 3) Die Mss. ॰स्वदाभीधाताम॰ 4) Die Mss. देवीर्विश्वदेव्यवती 5) Die Mss. ग्नांस्त्वा 6) B वरूत्री 7) B देवीर्विश्वदेव्यवतीः (s. TS 5, 1, 7, 2); Kap. S. 30, 5 वरूत्रीस्त्वा देवी-र्विश्वदेव्यावतीरिति; Kâṭh. 19, 7 वरूत्रीस्त्वेति 8) Von hier bis अहोरात्राभ्याम॰ in H u. Bb fehlend; daher die Accente ergänzt. 9) B देवीर्विश्वदेव्यवती

उखां परिददाम्यभित्त्या एषा मा भेदि ॥ इति मित्रायैवैनां परिददात्यभित्त्यै यदि मित्रायापरित्ता भिद्येत पुनः कार्या स्याद्वसवस्त्वा छृन्दन्तु[1] गायत्रेण छन्दसेति छन्दोभिश्च वा एषा देवताभिश्च क्रियते छन्दोभिश्चैवैनां देवताभिश्चाछृणत्ति स्वेनायतनेनाजक्षीरेणाछृणत्त्याग्नेयꣳ वा एतत्पयो यदजक्षीरमाग्नेयमेतत्पात्रꣳ यदुखा स्वेन वा एतत्पयसा स्वं पात्रमाछृणत्ति परमꣳ वा एतत्पयो यदजक्षीरं परममेतत्पात्रꣳ यदुखा परमेण वा एतत्पयसा परमं पात्रमाछृणत्ति ॥ ८ ॥

Vgl. TS 5, 1, 7 (saṃskaroti tâm); Kâṭh. 19, 7; Kap. S. 30, 5; Çat. Br. 6, 5, 4.

षडेतान्याधीतयजूꣳषि जुहोति षड्वा ऋतव ऋतुभिर्वा एतत्पृथिव्या वीऽर्यमुद्यछते नाना जुहोति नानावीर्या ऽहीमे प्राणाः प्राणानाꣳ विधृत्यै यं कामयेत बधिरः स्यादिति तस्य सकृत्सर्वाण्यनुद्रुत्य जुहुयात्प्राणानस्य संभिनत्ति बधिरो भवति तस्माद्बधिरो वाचा वदति न शृणोति वाचꣳ ह्यस्येन्द्रियमनुपद्यते प्राणा वा एतानीतराणि छन्दाꣳसि वागनुष्टुब्यदनुष्टुभा सप्तमं जुहोति वाचꣳ वा एतत्प्राणेषूपसंदधाति तस्मादियꣳ वाक्सप्तमी प्राणानां मा सु भित्था मा सु रिषा इति प्रवृणक्त्यासुरमाया वा एषासीत्तां देवा एतेन यजुषावृञ्जतासुरी माया स्वधया कृतासीति तन्मायामेवैतेन यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते द्वाभ्यां प्रवृणक्ति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै प्रवृञ्ज्याद्भूतिकामस्य भविष्यन्तो वा इदमुपजीवामो भविष्यदेवोपैति श्वः श्वः श्रेयान्भवति जातमवदध्याज्जातश्रीर्जातो वा एष यो गतश्रीर्जातेनैवैनं जनयति भ्रष्ट्रादाहरेद्यं कामयेतान्नादः स्यादित्येष[2] वा अग्नीनामन्नादो ऽवकरणं भ्रष्ट्रमन्नाद्यमस्मा अवरुन्द्धे प्रदावादाहरेद्यं काम-

1) Die Mss. छिंदंतु 2) Die Mss. °षा

येत प्रसेनैनास्य राष्ट्रं जायुकꣳ स्यादिति प्रसेनैनास्य राष्ट्रं जायुकं भवति यतः कुतश्चाहृत्यावदध्याद्यं कामयेतास्य पाप्मा भ्रातृव्यो द्वितीयो जायेतेत्येतद्वै यजमानस्यायतनꣳ स्वे वावास्मा एतदायतने पाप्मानं भ्रातृव्यं द्वितीयं जनयति द्रुवः[1] सर्पिरासुतिरिति क्रुमुकं घृतान्वक्तमादध्यात्येषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यत्क्रुमुकस्तेजो घृतं प्रिययैवैनं तउन्वा तेजसा च समर्धयति परस्या अधि संवत इत्यौदुम्बरीं देवा यंचोर्जꣳ व्यभजन्त तत उदुम्बरा उदतिष्ठद्यदौदुम्बर्यूर्जमेवावरुन्द्धे परमस्याः परावत इति वैकङ्कतीमग्नेर्वै सृष्टस्य भा अपाक्रामंस्ता विकङ्कतं प्राविशन्यद्वैकङ्कती भा एवावरुन्द्धे यदग्ने यानि कानि चेति शमीमयीꣳ शान्त्या अग्नये वै न किंचनापरशुवृक्णमस्वदन्त तस्मै वा एतया सङ्गः प्रयोगिः सर्वमस्वदयद्यदग्ने यानि कानि चेति तदग्नय एवैतया सर्वꣳ स्वदयति सर्वमस्मै स्वदितं भवति रात्रीꣳ रात्रीमप्रयावं भरन्त इत्याशिषमेवाशास्ते नाभा पृथिव्याः समिधानो अग्निमिति पृतनाजितमेवैनमकरग्निꣳ वै सृष्टꣳ रक्षाꣳस्यजिघाꣳसꣳस्तानि वा एताभिरेवापाहत याः सेना अभीत्वरीरिति तदग्नेरेवैताभी[2] रक्षाꣳस्यपहन्त्येता एव समिधा आदध्याद्यश्च रक्षोभ्यो बिभीयाद्रक्षसामपहत्या अथो माहुका ह ताꣳ समाꣳ स्तेना भवन्ति तैल्वकीमभिचरन्नादध्यादेषं वै वनस्पतीनाꣳ वज्रस्ताजग्घ प्रमीयते यं द्विष्यात्तं तर्हि मनसा ध्यायेन्मनो वा आशीर्यो वाच आहुतिमेवैनं भूतमग्नये ऽपिदधाति यो अस्मभ्यमरातीयाद्यश्च नो द्वेषते जना इति तस्मादग्निचितो ऽश्लीलं न कीर्तयितउव्यं नो अग्निविदः संशितं मे ब्रह्म संशितꣳ वीउर्यं बलमिति ब्रह्मणा वा एतत्क्षत्रꣳ सं-

1) Die Mss. द्रुवन्नः; vgl. aber 2, 7, 7. 2) Mss. ॰ताभि

श्यति[1] क्षत्रेण ब्रह्मणो ब्रह्म चैव क्षत्रं च सयुजा अकरोत्तद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥ ब्रह्म क्षत्रं सयुजा न व्यथेते इति ब्रह्माह क्षत्रं जिन्वति क्षत्रियस्य ।

क्षत्रं ब्रह्म जिन्वति ब्राह्मणस्य यत्समीची कृणुतो वीर्याणि ॥ ९ ॥

Vgl. 2, 7, 7. — TS 5, 1, 9 (vahner ukhyasya janiḥ) u. 10 (ukhyaṃ dadhîta); Kâṭh. 19, 9 u. 10; Kap. S. 30, 7 u. 8; Çat. Br. 6, 6, 1, 15 flg.

अग्निभ्यः ॥ इति कामायालभ्यन्ते यत्कामो भवति सं हास्मै स कामो नमत्याप्रीणन्ति यज्ञियानेवैनान्मेध्यान्कुर्वन्ति[2] पर्यग्निकृतानुत्सृजन्त्ययातयामत्वायैकेन संस्थापयन्ति यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय पुष्करा भवन्ति सेन्द्रियत्वाय त्रिष्टुभो याज्यानुवाक्या भवन्तीन्द्रियस्यावरुद्ध्या अथैष ऽग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालः संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानर एषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः प्रिययैवैनं तन्वा समर्धयत्यथो अयातयामत्वायैवायातयामा हि वैश्वानरः श्वेतं वायवे नियुत्वत आलभेत तेजस्कामो वायुर्वा अग्नेस्तेजस्तस्माद्वायुमग्निरन्वेति यद्वायवे ऽग्नेः सतेजस्त्वाय यद्वायव एकधा स्यादुन्मादुको यजमानः स्याद्यन्नियुत्वते द्वितीयत्वायाथो धृत्या अनुन्मादाय सर्वेषां वा एष पशूनां रूपाणि प्रति यद्वायव एकधा स्यादुन्मादुको यजमानः स्याद्यदेष प्राजापत्यो द्वादशकपालो द्वितीयत्वायाथो धृत्या अनुन्मादायाथैष आग्नावैष्णव एकादशकपालो ऽग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालब्धाथैष आदित्यो घृते चरुरादित्या वा इत उत्तमाः स्वर्गं लोकमायंस्तेभ्य एव प्रोच्य स्वर्गं लोकमेत्यादित्या वा अस्मिंल्लोक ऋद्धा आदित्या अमुष्मिन्पुरोडाशेन वै देवा

1) Die Mss. ग्रंश्वति 2) Die Mss. यज्ञियानेवैनां मेध्यान्

अस्मिंल्लोक आर्ध्नुवं चरुणामुष्मिन्नस्मिन्नेव लोके पुरोडाशेन ऋध्नोति चरुणामुष्मिन्नथैषो ऽग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालो देवायतनं वा अग्निर्वैश्वानरो देवायतन एव प्रतिष्ठाप्याग्निं बिभर्त्यथो कामो वै वैश्वानरो[1] यत्कामो भवति सं हास्मै स कामो नमति ॥ १० ॥

Vgl. TS 5, 1, 8, 2 (paçavaḥ); Kâṭh. 19, 8; Kap. S. 30, 6.

॥ इत्युपरिकाण्डे[2] जुहूमयीयः[3] प्रथमः प्रपाठकः ॥

हृशानो रुक्म उर्व्या विभातीति रुक्मं प्रतिमुञ्चते ऽमृतं वै हिरण्यं मृत्योरेतद्रूपं यदग्निर्यत्पाशो ऽमृतेनैव मृत्युमन्तर्धत्ते ऽथैते निर्बाधा देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा एतान्निर्बाधानपश्यंस्तैरसुरानेभ्यो लोकेभ्यो निरबाधन्त तन्निर्बाधानां निर्बाधत्वं तदेतैरेव निर्बाधैर्यजमानो भ्रातृव्यमेभ्यो लोकेभ्यो निर्बाधत एकविंशतिनिर्बाधो[4] भवति प्रतिष्ठित्या उपरिष्टान्निर्बाधं बिभर्त्यधस्तान्निर्बाधं सादयति भ्रातृव्यस्य विनुत्त्यै नक्तोषासा समनसा विरूपा इत्यहोरात्राभ्यामेवाग्निमाधत्ते धापयेते शिशुमेकं समीची इत्येतं ह्येते धापयेते शिशुमेकं समीची द्यावाक्षामा रुक्मो अन्तर्विभातीत्येष ह्येतयो रुक्मो ऽन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदा इति प्राणा वै देवा द्रविणोदाः प्राणैरेवाग्निमुद्यच्छते विश्वा रूपाणि

1) Von hier bis zum folgenden वैश्वानरो (incl.) in B fehlend. 2) Das इति fehlt in den Mss. 3) H u. Bb जुहूमयीयः; B जुहूमप्रियः 4) Die Mss. (H u. Bb) betonen एकविंशतिनिर्बाधो; s. TS 5, 1, 10, 3.

प्रतिमुञ्चते कविरिति विश्वा हि रूपाण्यग्निः प्रासावीद्भद्रं द्विपदे चतुष्पदा इत्याह प्रसूत्या एव वि नाकमख्यत्सविता वरेण्या इति सवितृप्रसूत एवाग्निं बिभर्त्यनु प्रयाणमुषसो विराजतीति तस्मादुषसो व्युष्टिमन्वग्निराधीयते सुपर्णो ऽसि गरुत्मांस्त्रिवृत्ते शिरो गायत्रं चक्षुरित्येषैवा एषा संभृतिरग्निमेतत्संभरति तस्मात्संभरति तस्मात्सर्वैरङ्गैः पशुर्जायते पशु३र्ह्यग्निर्[1] दिवं गच्छ स्वः पतेत्याह स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या अथैते क्रमा देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा एतान्क्रमानपश्यंस्तैरसुरानेभ्यो लोकेभ्यः प्राणुदन्त ताननपजय्यमजयंस्तदेतैरेव[2] क्रमैर्यजमानो भ्रातृव्यमेभ्यो लोकेभ्यः प्रणुदते ऽनपजय्यं[3] ह जयति षड्ढाव[4] शिक्यं भवति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवाग्निं परिगृह्णात्युपरिनाभि बिभर्त्युपरिनाभि[5] ३ह्यात्मनः[6] संदेवं संदेव एव देवता आत्मन्बिभर्ति यदधोनाभि बिभृयाद्योनिं निर्दहेद्दयो[7] ऽवधेन घातुकं[8] स्यात्प्रक्रामति तस्माद्ग्राम्याः पशवः प्रेरते ऽथ यत्पुनरभ्यावर्तते तस्मात्पुनः समावर्तन्त ऊर्जा वा एष पशुभिरुत्क्रामन्त्सहोत्क्रामति पुनरूर्जा निवर्तस्वेति तदूर्जमेव पशून्पुनरवरुन्द्धे[9] पुनर्वतीर्भवन्ति समृद्ध्यै चतसृभिरभ्यावर्तते चतुष्पादो वै पशवः पशूनेवावरुन्द्ध इत्थं पर्यावर्तेत एवं हि यज्ञः पर्यावर्तते ऽयो अमुष्य वा एतदादित्यस्यावृतमनुपर्यावर्तते आ त्वाहार्षमन्तरभूरित्यन्त-[10] ३र्ह्येष एतर्ह्युदुत्तमं वरुण पाशमस्मदिति वरुणपाशमेवोन्मुञ्चत आत्मनो ऽहिंसाया अग्ने बृहन्नुषसामूर्ध्वो अस्थादिति ज्योतिषैवैनं

1) Die ३ fehlt in den Mss. 2) Die Mss. तानजपजय्यम° 3) Die Mss. नपजय्यं°; (B schreibt wieder नपजय्य°). 4) Die Mss. schreiben षड्ढाव° 5) Die Mss. °नाभी; Kâṭh. 19, 11 नाधोनाभि 6) In den Mss. fehlt die ३ 7) So B (ohne Accent); H u. Bb °द्द्यो 8) H u. Bb घातु°; B घातुक° 9) In den Mss. पुन° ohne Accent. 10) H u. Bb त्वाहर्षम°

संमर्धयति हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसदिति[1] सादयति सप्त[2] एवैनं होत्रासु प्रतिष्ठापयत्यथो सप्त[3] वा एतेन साप्तान्यमेवाप्नोत्या[4][5] सप्तमात्पुरुषादन्नादो भवति रेतो वा अग्निरन्तरिक्षं वै रेतो ऽनुषिच्यते यदधो निदध्यादधृताः पशूनां गर्भाः प्रपादुकाः स्युरथ यदुपरि सादयत्यन्तरिक्षसदमेवैनमकर्गर्भाणां धृत्यै सूयते वा एषो ऽग्नीनां यच्चीयते तस्मादेष आसन्दीसत्सीद[6] त्वं मातुरस्या उपस्था इतीयं वा अग्नेर्योनिः स्व एवैनं योनौ संवेशयति तिसृभिरुपतिष्ठते त्रिवृद्ध्यग्निः[7] ॥ १ ॥

Vgl. TS 5, 1, 10 (ukhyaṃ dadhîta) u. 9; Kâṭh. 19, 11; Kap. S. 32, 1; Çat. Br. 6, 6, 4 u. 7, 2.

अथैतद्वात्सप्रमेतेन वै वत्सप्रीर्भालन्दनो ऽग्नेः प्रियं धामाराध्नोत्तदग्नेरेवैतेन[8] प्रियं धाम राध्नोत्यागामुकमेनं[9] प्रियं भवति वात्सप्रिं वै भालन्दनमृषयो ऽभ्यवदन्स्तेना[10] इति स एतत्सूक्तमपश्यत्तेनाधिवादमपाजयत्तेनापचितिमगच्छत्तदधिवादमेवैतेनापजयत्यपचितिमेव गच्छति द्वादशभिरुपतिष्ठते द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवाप्त्वावरुन्द्धे त्रिष्टुभो भवन्तीन्द्रियस्यावरुद्ध्या अन्येद्युः प्रक्रामयत्यन्येद्युरुपतिष्ठते योगक्षेमं वा एतत्प्रजानां दाधार तस्माच्छायावरा अन्याः प्रजाः क्षेम्या अन्या अथ[11] यत्प्रक्रम्योपतिष्ठते तस्माच्छायावरः क्षेम्यमभिप्रयाति[12] तस्माच्छायावरस्य क्षेम्यो ऽन्नं बभूव

---

1) Die Mss. °वसंतसदिति 2) Bb सप्त 3) Bb सप्त 4) So corrigirt; H सप्ता न्य°; desgl. B, ohne Accent; Bb संतान्य°; cf. Kâṭh. 19, 11 und Kap. S. 32, 1 साप्तान्येवैतया प्रीणाति 5) H u. Bb °त्ये प्रप्नो°; B ये कृप्नो° 6) In den Mss. सीद ohne Accent. 7) So corrigirt; H u. Bb त्रिवृ द्यग्निः; B त्रिवृत् द्यग्निः 8) Die Mss. धामाराप्नोत्त°; Kâṭh. 19, 12 प्रियं धामावरुन्धाग्नेरेवैतेन प्रियं धामावरुन्धे 9) Die Mss. राप्नोत्य°; vgl. die vor. Anm. 10) B अवदत् स्तेना 11) In den Mss. ohne Accent. 12) B प्रायाति

यदहृषेयमाणः स्यात्तदहस्त्रयं समस्येदग्रं च क्रामेदुप च तिष्ठेत योगक्षेमं वा एतदक्षोत यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्त उदु त्वा विश्वे देवा इति विश्वे ३हीदं देवाः स्यो यन्मनु३ष्या अग्ने भरन्त[1] चित्तिभिरिति यस्मा एव चित्तायाभिराधीयते तेनैनं चित्तेन समर्धयति प्रेदग्ने ज्योतिष्मान्याहीति ज्योतिषैवैनं समर्धयित्वा प्रवापयत्यक्रन्ददग्निः[2] स्तनयन्निव द्यौरित्यनुब्रूयाद्यद्युख्य[3] उद्धन्वेदेदीश्वरो वा एष उद्धन्वेदन्यजमानस्य प्रजां पशून्निर्दहो[4]दक्रन्ददितमेवास्याक्रन्द्यो शमयित्वैवाशिषमाशास्ते समिधाग्निं दुवस्यतेति गायत्र्या ब्राह्मणस्यादध्याद्गायत्रो हि ब्राह्मणस्त्रिष्टुभा राजन्यस्य त्रैष्टुभो हि राज३न्यो द्वाभ्यां गायत्रीभ्यां वैश्यस्य ये हि द्वे गाय३त्र्यौ सा जगत्यैषो ब्रह्मणे वा एतद्विश्समन्तं करोति यदि भस्म[5] प्रतिपूर्येताप्सु प्रवेशयेदापो वा अग्नेर्योनिः स्व एवैनद्योनौ दधाति पुरीषं कुर्यात्पशुकामस्य पशवो वै पुरीषं पशुमान्भवतीष्टका वा सं॰युयात्तेनास्य[6] सर्वा आग्नेयीरिष्टका भवन्त्यूर्जा वा एष पशुभिरुत्सीदन्सहोत्सीदति पुनरूर्जा निवर्तस्वेति तदूर्जमेव पशून्पुनरवरुन्द्धे बोधा मे अस्य वचसो यविष्ठेति बोधवतीभ्यामुपतिष्ठते तस्मात्प्रजाः सुप्त्वा[7] पुनः प्रबुध्यन्ते द्वाभ्यामुपतिष्ठते द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै ॥ २ ॥

Vgl. TS 5, 2, 1 (âsandyâm vahnyavasthitiḥ, vâtsapreṇâpyupasthânam) u. 2 (ukhyanayanam); Kâṭh. 19, 12; Kap. S. 32, 2; Çat. Br. 6, 7, 4; 6, 6, 4.

---

1) S. 2, 7, 10; Kap. S. 32, 2 भरंत; Kâṭh. undeutlich, wahrscheinlich भरन्तु 2) B प्रवापय॰ 3) So wohl zu lesen; in H u. Bb यद्युख्य; B यद्याख; Kâṭh. यदि स्येदेत 4) Die Mss. निर्दहेद॰ 5) So ist wohl zu schreiben; in B भस्मा प्र॰; H u. Bb भस्मात्प्र॰; Kâṭh. 19, 12 भवीतद्दित्वप्सु भस्म प्रवपति 6) So B (ohne Accent); H u. Bb सं॰युयात् 7) So meine Correctur; H u. Bb सुप्त्वा; B सुप्त्वा

5229

अपेत वीत वि च सर्पतात इत्याह यमदेवत्यो वा अयं लोको यमो ऽमुष्य लोकस्याधिपत्यमानश यद्यमाद्देवयजनमनिर्याच्याग्निं चिन्वीतायमदेवत्यो ऽस्याग्निः स्यादस्वर्ग्यो यदाहादादिदं यमो ऽवसानं पृथिव्या अक्रन्निमं पितरो लोकमस्मा इति यमाद्वा एतेनास्या देवयजनं निर्याचिष्ट स्मृते देवयजने ऽग्निं चिनुते यमदेवत्यो ऽस्याग्निर्भवति स्वर्ग्य उद्दु घ्नन्ति यदेवास्या अयज्ञियममेध्यं तदुद्घ्नन्ति[1] व्याममात्रमुद्घ्नन्त्येतावद्वै[2] पुरुषे वीर्यं वीर्यसम्मिते चीयते ऽथो एतावान्वै पुरुषे महिमा महिम्नो ऽवरुद्ध्या अवोक्षति यदेवास्या उद्घ्नन्तः[3] क्रूरमक्रंस्तदक्रूरमकस्तं शमयत्यथो आपो वा अग्नेर्योनिः स्व एव योनौ चीयते ऽग्नेर्भस्मास्यग्नेः पुरीषमसीति सिकता निवपत्यग्नेर्वा एतद्वैश्वानरस्य भस्म यत्सिकता स्व एव भस्मंश्चीयते योनिर्वै सिकता रेत ऊषा यत्सिकता न्युप्योषान्निवपति योनौ वा एतद्रेतो दधाति तस्माद्योनौ रेतो हितं तस्माद्योने रेतः प्रजायते प्रजापतिः प्रजा असृजत ता वा ऊषेभ्य[4] एव योनेरसृजत प्रजननं वा ऊषाः[5] प्रजनने वा एतदग्निं चीयत इमे वै सहास्तां ते वियती अब्रूतामस्तु नौ प्रियं धाम सहेत्यापो वा अस्या यज्ञिया मेध्यास्ता अमूरूषा[6] अमुष्या यज्ञिया मेध्यास्ता इमे यदापश्चोषाश्च भवन्ति यदेवैनयोर्यज्ञियं मेध्यं तदवरुन्द्धे ऽथो अनयोरेवैनं प्रिये धामन्विधत्ते संज्ञानं वा ऊषा[7] उभये वा एतान्पशवो ऽभिसंजानते ये ग्राम्याः पशवो ये चारण्या उभये हैनं पशवो ऽभिसंजानते च-

---

1) B तदुदु घ्नंति 2) Die Mss. °मुद्दन्न°; cf. 4, 1, 10. 3) Bb उद्दू घ्नंतः; desgl. B, ohne Accent; cf. 4, 1, 10. 4) So corrigirt; die Mss. उषेभ्य (cf. oben ऊषा). 5) So corrigirt; die Mss. उषाः 6) So corrigirt; die Mss. °रुषा 7) So corrigirt; die Mss. उखा; cf. TS 5, 2, 3, 2. 3.

तस्रः प्राचीः सादयति चत्वारि वै छन्दाꣳसि छन्दोभिर्वै देवाः स्वर्गं लोकमायꣳस्ते दिशा आक्रमन्त[1] ता अव्लीयन्त ता एताभिरदृꣳहन्यदेता उपधीयन्ते दिशां धृत्यै पशवो वा इष्टका गार्हपत्यꣳ वै पशवोऽनूपतिष्ठन्ते द्वे समीची पुरस्तादुपदधाति द्वे समीची पश्चादुभयत एवास्मै समीचः पशूननुपदधाति पशूनां परिगृहीत्या अष्टौपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तं चिनुत एकविꣳशतिः का३र्या प्रतिष्ठित्यै प्रतिष्ठा ह्येकविꣳशो ऽथो एकविꣳशतिविधो हि गार्हपत्यस्त्रिचितिकः का३र्येस्त्रयो वा इमे लोका इमानेव लोकानाप्नोति पञ्चचितिकः का३र्यः पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालब्ध चतुर्भिः संनिवपति चत्वारि वै छन्दाꣳसि छन्दोभिरेव संनिवपत्यथो ब्रह्म वै छन्दाꣳसि ब्रह्मणैव संनिवपति क्षत्रꣳ वा एषो ऽग्नीनाꣳ यच्चीयते क्षत्रꣳ य उख्यो[2] ब्रह्म यजुर्यद्यजुषा संनिवपति ब्रह्मणा वा एतत्क्षत्रꣳ संनयति तस्माद्ब्रह्मणा क्षत्रꣳ सं चैति वि च द्वौ वा एतौ व्याघ्रौ संपद्येते ता ईश्वरा अशान्तौ यजमानꣳ हिꣳसितोर्यदाह भवतं नः समनसौ समोकसौ सचेतसा अरेपसा इति शमयत्येव शान्त एव न्युप्यते यजमानस्याहिꣳसाया ऋतुभिर्वै पृथिव्या वी३र्यमुद्यतं तदृतुभिः पुनर्विमुच्यते यदाह प्रजापतिर्विश्वकर्मा विमुञ्चत्विति प्रजापतिरेवैनाꣳ विश्वकर्मा विमुञ्चति ॥ ३ ॥

Vgl. TS 5, 2, 3 (gârhapatyaṃ cinoti); Kâṭh. 20, 1; Kap. S. 32, 3.

अथैता नैर्ऋतीस्तिस्रस्तुषपक्वा भवन्त्येतद्वै नैर्ऋतमन्नस्य यत्तुषाः कृष्णा भवन्त्येतद्धि निर्ऋत्या रूपमेतां दिशꣳ हरन्त्येषा हि निर्ऋत्या दिक्स्वाः स्वकृता इरिणे पराचीर्निदधात्येतद्वै निर्ऋतिगृहीतं पृथिव्याः

1) B आक्रमंत 2) So meine Correctur; die Mss. उखो

निर्ऋतिगृहीत एव निर्ऋतिं निरवदयते प्राणमेवास्य प्रथमया मुञ्चत्यपानं द्वितीयया व्यानं तृतीययाथो त्र्यक्षरो वै पुरुषो यावानेव पुरुषस्तं निर्ऋत्याः पाप्मनो मुञ्चति निर्ऋतिर्वै कर्मण उपद्रष्ट्रिका ताꣳ वा एतत्स्वेन भागधेयेन शमयित्वाथ सवितृप्रसूतो ऽग्निं चिनुते यं ते देवी निर्ऋतिराबबन्धेति जालमिष्टकास्वध्यस्यति[1] निर्ऋतिपाशमेवोन्मुञ्चत आत्मनो ऽहिꣳसायै ॥

यदस्य पारे रजसो महश्चित्रं ज्योतिरजायत ।
तन्नः[2] परिषदति द्विषो ऽग्ने वैश्वानरः ॥

स्वाहेत्यपः परिषिञ्चन्पर्येति निर्ऋत्या अनन्ववायाय भूत्यै नम इत्युक्त्वावर्तते भूतिरेव भूत्वावर्तत आत्मनो[3] ऽहिꣳसाया अनपेक्षमाणा आयन्ति निर्ऋत्या अनन्ववायाय परोगोष्ठं मार्जयन्ते परोगोष्ठमेव निर्ऋतिं निरवदयन्त इन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो नैर्ऋतीरुपधत्ते निवेशनः संगमनो वसूनामित्यैन्द्र्या गार्हपत्यमुपतिष्ठत इन्द्रियेणैवात्मानꣳ समर्धयति त्रिष्टुभोपतिष्ठत ओजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोजस्येव वीर्ये प्रतितिष्ठति गार्हपत्यो ऽग्ने चीयते प्रतिष्ठित्यै गार्हपत्ये वै देवाः प्रतिष्ठाय प्राञ्चः स्वर्गं लोकमभिजयन्त आयन्यावान्पुरुष ऊर्ध्वबाहुस्तावता वेणुना विमिमीत एतावद्वै पुरुषे वीर्यं वीर्येणैव विमिमीते ऽथो एतावान्वै पुरुषे महिमा महिम्नो ऽवरुद्ध्यै यो वै वनस्पतीनां फलग्रहितमः स एषाꣳ वीर्यवत्तमो वेणुर्वै वनस्पतीनां फलग्रहितमः स एषाꣳ वीर्यवत्तमो ऽन्नꣳ वै फलमन्नमर्को ऽर्को ऽग्निरर्केण वा एतदन्नमर्कमग्निं विमिमीते सप्त पु-

1) So B; in H °स्वध्येति; Bb °स्वध्येती; Kap. S. 32, 4 °बबंधेति त्रिक(त)मधिवध्नाति; Kāṭh. 20, 2 त्रिवृतमधिवध्नाति 2) So im Anschluss an H u. Bb तं नः; B liest तेन 3) Die Mss. चात्मनो

रुषान्प्रमिमीते सप्तभ्य एव पुरुषेभ्यो लोकं विन्दत्यो सप्तमात्पुरुषादन्नादो भवत्यरत्निमात्रं पक्षयोरत्युपदधाति पक्षंबृहद्[1] वयः षड्भिः कृषति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेवं कृषतीत्थमभ्यावर्तन्त कृषत्येषां[2] हि देवानामावृदथो अमुष्य वा एतदादित्यस्यावृतमनुपर्यावर्तन्ते तिस्रस्तिस्रः सीताः संपादयति त्रिवृ3[3]द्ध्यग्निर्द्वादश सीता भवन्ति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरस्य वा एष विधामनुविधीयत इयं वा अबिभेदग्निर्मातिधक्ष्यतीति यत्कृषत्यस्या वा एतद् द्विगुणं क्रियतेऽनतिदाहायाथो पृथिव्या वा एतद् द्विगुणेनामैवी3येमुं गच्छन्त एतां दिशमुत्सृजन्त्येषा हि देवानां दिगथो स्वर्गमेवैनं लोकमनूत्सृजन्ति[4] ॥ ४ ॥

Vgl. TS 5, 2, 4 (ukhyâgnim tatra saṃvapet) u. 5 (kṛshati kshetram); Kâṭh. 20, 2 u. 3; Kap. S. 32, 4 u. 5.

कृष्टे वपति कृष्टे ह्योषधयः क्षेपिष्ठं प्रतितिष्ठन्त्यन्नस्यान्नस्य वपत्योषधीनामृग्भिर्ब्रह्म वा ऋग्ब्रह्मणैवास्मा अन्नाद्यमवरुन्द्धे चतुर्दशभिर्वपति द्वादश मासाः संवत्सरोऽथ य एते चतुर्दशे अहोरात्रे एवैते तत्संवत्सरेण च वावास्मा एतदहोरात्राभ्यां चान्नाद्यमवरुन्द्धेऽन्नं वै फलमन्नम3र्कोऽ3र्कोऽग्निरर्केण वा एतदन्नमर्कमग्निं वपति यस्यान्नस्य निर्वपति यत्तस्याश्नीयाद्यान्यवरुद्धानि तैर्व्यृध्येतेध्मे तस्यापिकुर्यादथो तन्मनसा ध्यायेत्तेनैव तदवरुन्द्धे यदि सर्वं न संविन्देद्यवान्मधूद्युतान्वपेद्यवा वा ग्राम्यं तेनान्नाद्यमवरुन्द्धे यन्मध्वारण्यं तेन तेनैव तदुभयमवरुन्द्धेऽथैते संभारा दिग्भ्यो वा

1) So die Mss.; also ein Adjectiv पक्षंबृहत्; Kâṭh. 20, 3 u. Kap. S. 32, 5 पक्षप्रवयांसि वयांसि 2) In den Mss. das Verb ohne Accent. 3) Die ३ fehlt in den Mss. 4) Die Mss. °गुत्सृजंति

एतत्पृथिव्या ऊर्जं संभरत्यूर्ज्यमग्निश्चीयते' यां जनतां कामयेत' क्षोधुका स्यादितीषमूर्जमहमित आदीति[1]' तस्या अंधोदाददीत' क्षोधुका ह सा जनता भवति' कामं कामदुघे धुक्ष्वेत्यभिमृशति' तेनास्य सर्वा इष्टकाः कामदुघा भवन्त्युत्तरवेदिं निवपत्युत्तरवेदिमित्येवास्याग्निश्चीयते' ऽपो यज्ञपरुषो[2] ऽनन्तर्हित्या' अग्निर्वा एष न्युप्यते यदुत्तरवेदि' यदुत्तरवेदिं न्युप्याग्निं चिनोत्यग्नौ वा एतदग्निश्चीयते' ऽग्ने तव श्रवो वय' इति सिकता निवपत्येता वै वैश्वानरीरिष्टका अपरिमिता' एतदग्नेरपरिमितं चीयते' ऽग्नेर्वा एतद्वैश्वानरस्य सूक्तमेषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः' प्रियायां वा एतत्तन्वामग्निश्चीयते' सतनूरस्मिं निधीयते' लोमशं वा एतच्छन्दः[3] पशव्यमूनातिरिक्तं प्रजननायाशीत्यक्षरमेतेन वै देवाः स्वर्गं लोकमायंस्तदस्याशीत्यक्षरत्वं' समुद्रं वा एतच्छन्दो' योनिः समुद्रः' सोमो रेतोधा' यत्सौमीभ्यां व्यूहति योनौ वा एतद्रेतो दधाति' तस्माद्योनौ रेतो हितमाप्यानवती भवतस्तस्माद्योनौ रेत आप्यायते' छन्दोभिर्वा अग्निरुत्तरवेदिमभिप्रह्रियते' या अग्नौ प्रह्रियमाणे ऽन्वाहुस्तां तर्हि मनसा ध्यायेच्छन्दोभिरेवैनमुत्तरवेदिमभिप्रहरति[5]' मनसान्वाहानिरुक्तमिव ह्येतद्व्यावृत्तं' व्यावृतं[6] पाप्मना भ्रातृव्येण गच्छत्यश्वं पुरस्तान्नयन्ति रक्षसाम-[4] पहत्या' आक्रमयन्ति' य एवैनेन भ्रातृव्यः सहङ् तं वज्रेणावबाधन्ते' प्राञ्चं प्रक्रमयन्ति' य एवैनं भ्रातृव्यो ऽति तं वज्रेण प्रणुदते' प्रत्यञ्चमभ्यावर्तयन्ति' य एवैनं भ्रातृव्यो ऽनु तं वज्रेण प्रतिनुदते' तस्मा-

1) Bb त्यादिति; Kap. S. 32, 6 त्यादमिति; aber Kâṭh. 20, 4 इषमूर्जमहमित आदीतीषमेवास्या ऊर्जमादत्ते 2) So B (ohne Accent); in H u. Bb यज्ञपुरुषो; Kâṭh. 20,4 u. Kap. S. 32,6 अपो यज्ञपरुरेव cet. 3) So corrigirt; B एतच्छंदः; H एतत्संदः; Bb एतत्संदः; cf. unten. 4) Die Mss. ध्याये छं॰ 5) So B (ohne Accent); in H u. Bb ॰मतिप्रहरति 6) So B (ohne Accent), in H u. Bb व्यावृत्तं

तृष्यस्य वा एष विनोदः कृष्णो वै भूत्वाग्निरश्वं प्राविशत्स एतदगच्छद्यत मृगशफो यदश्वमाक्रमयन्ति यदेवास्यामेन्यूनं तस्यावरुद्ध्यै ॥ ५ ॥

Vgl. 2, 7, 13. — TS 5, 2, 5 (kṛshati kshetram) u. 6 (atra sikatâdikam vapet); Kâṭh. 19, 3 a. E. u. 4; Kap. S. 32, 5—7.

तपो योनिरसीति पुष्करपर्णमुपदधाति योनिर्वा एष यो ऽग्नेर्यत्पुष्करपर्णं नाभिर्वधकः सयोनिमेव सनाभिश्चीयत इयं वा अबिभेद्भिमां तिधक्ष्यतीति यत्पुष्करपर्णमुपदधात्यस्या अनतिदाहायाधस्तान्नाभि[1] सादयत्योषधीनां प्रतिष्ठित्या अपो वा अग्र आपो मयस्तानेवावरुन्द्धे प्रजापतिः प्रजा असृजत याः पुरा ब्रह्मणो ऽसृजत ताभिर्नाराध्नोद्[2] या ब्रह्ममुखा असृजत ताभिरराध्नोद्ब्रह्म[3] जज्ञानं प्रथमं पुरस्तादिति रुक्ममुपदधात्यृध्या ऋध्नोत्येवासौ मिथुनत्वाय न पृथिव्याममिक्षेताप्यो नान्तरिक्षे न दिवीत्याहुरमृतं वै हिरण्यममृते वा एतदग्निश्चीयते श्मशानचितो वा एते चीयन्ते चित्यां चित्यां हिरण्यशकलमुपास्यति तेन वा एषो[4] ऽश्मशानचित्तेन स्वर्गो ऽथैष पुरुषो हिरण्ययो यजमानलोकमेवैष दाधारैष ह त्वेव यजमानो ऽमिनामुष्मिंल्लोके सम्यङ् यस्यैष उपधीयते ऽग्नो मध्ये ज्योतिरेव चीयते द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामित्यभिमृशति होत्रास्वेवैनं प्रतिष्ठापयत्यथैतानि सर्पनामानि मृत्युर्वै सर्पनामानि यदुपदध्यात्प्रमायुकः स्यात्तस्मादनुदिशति सोमे वा एका त्विषिर्व्याघ्र एका सर्प एका ता एवावरुन्द्धे वामदेवस्य राक्षोघ्नेन व्याघारयत्ये तेन वै

---

1) So ist wohl zu lesen; die Mss. °धस्तान्नाभि; cf. अधस्तान्निबाधम् Çat. Br. 7, 4, 1, 10. 2) So corrigirt; die Mss. °र्नाराध्नोद्य; cf. folgende Anmerkung. 3) So H u. Bb; in B wieder °राध्नोत् 4) So corrigirt; die Mss. एषो श्मशानचित्; s. unten 3, 2, 7; 3, 5, 1 a. A. u. TS 5, 2, 8, 5.

वामदेवः कुसिताय्याः[1] शिर आदीपयद्रक्षसामपहत्यै पञ्चभिर्व्याघारयति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्याथो यावानेव यज्ञस्तस्माद्रक्षांस्यपहन्त्यथैते स्रुचौ कार्ष्मर्यमयीं दक्षिणतः सादयति रक्षसामपहत्यै दक्षिणतो वै देवानां यज्ञं रक्षांस्यजिघांसंस्तानि कार्ष्मर्येणैवापाघ्नत यत्कार्ष्मर्यमयीं दक्षिणतः सादयति रक्षसामपहत्यै घृतस्य पूर्णा भवत्येषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद् घृतं प्रिययैवैनं तन्वा समर्धयति गायत्र्या सादयति तेजो वै गायत्री ब्रह्मवर्चसं तेज एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्ध औदुम्बरीमुत्तरतः सादयति दध्नः पूर्णामूर्ग्वा उदुम्बरो ऽन्नं दध्यूर्जैवास्यान्नं दधाति त्रिष्टुभा सादयत्योजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोज एव वीर्यमवरुन्धे पूर्णे सादयत्यक्षिते यजमानलोकमुपतिष्ठेते मूर्धन्वतीभ्यां सादयति मूर्धन्यो ऽसानीति विराज्यग्निश्चेतव्या इत्याहुः स्रुचौ वै विराजौ यत्स्रुचा उपदधाति विराजि वा एतदग्निश्चीयते ऽथैषा स्वयमातृण्णेयं[5] वै प्रथमा स्वयमातृण्णान्तरिक्षं द्वितीयासौ तृतीयेमानेव लोकानुपधत्ते ऽश्वमुपघ्राप्य सादयति प्रजापतिचित एवास्य भवत्यथो प्राणानामुत्सृष्ट्यै भूरसीति प्राचीमुदूहेद्यद्येनं भ्रातृव्यो ऽतीव स्याद्भूमिरसीति प्रतीचीं यद्यन्वादितिरसि भूमिरसीति तिरश्चीं यदि सदृङ्ङिव वा अदितिरनया वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यं प्रभूतं प्रणुदते ऽनया प्रतिनुदते ऽनया विनुदते तद्भ्रातृव्यस्य वा एष विनोदः काण्डात्काण्डात्प्ररोहन्तीति दूर्वेष्टकामुपदधात्योषधीनां[7] प्रतिष्ठित्यै काण्डात्काण्डाद्ध्येषा

1) So schreibe ich; die Mss. कुसितायाः; den Nom. कुसितायी s. oben 2, 1, 11.
2) Die Mss. उदुंबरो
3) So meine Correctur; Bb दध्यूर्जैवास्यान्नं H दध्यूर्जैवास्यान्नं; B दध्यूर्जैवास्यान्नं
4) So corrigirt; die Mss. विराजी; s. TS 5, 2, 7, 5.
5) Die Mss. °तृणेय°
6) So H u. Bb (desgl. Kap. S.); in B °सदृङ्
7) B पूर्वेष्टकाम°

प्रतितिष्ठतीति[1] पशवो वा इष्टका न वै पशव आयवसे रमन्ते[2] यद्दूर्वेष्टकामुपदधात्यायतनमिव वा एतत्क्रियते पशूनां यत्या[3] अथैषा वामभृद् द्वियजुर्यजमानलोकमन्येन[4] दाधार भ्रातृव्यलोकमन्येन[5] वृङ्क्त एतया वै देवा असुराणां वामं पशूनवृञ्जत तद्वामभृतो वामभृत्त्वं छन्दांसि वै देवानां वामं पशवश्छन्दांस्येवैतया वामं पशून्यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्तेऽथैते रेतःसिचा[6] इयं[7] विराडसौ स्वराडसा एव रेतः सिञ्चतीयं प्रजनयत्यभिरत्यवादौ[8] भवति यस्यैते उपधीयेते यदि पुत्री चिन्वीत प्रथमायां चित्यामन्यामुपदध्यादुत्तमायामन्यां रेतसः सिक्तस्य परिगृहीत्यै यद्यपुत्रः प्रथमायां चित्यामुभे उपधेये सम्यञ्चौ हि भूत्वा रेतः सिञ्चतः ॥ ६ ॥

Vgl. 2, 7, 15. — TS 5, 2, 6 a. E. 7 (rukmâdy upadadhyât) u. 8 (sthâpayet svayamâtṛṇṇâm); Kâṭh. 20, 5 u. 6; Kap. S. 32, 7 u. 8.

अथैता विश्वज्योतिष एषु वा एतल्लोकेषु[9] ज्योतिष्मन्तमग्निं निधत्तेऽथो प्राणानां विधृत्या अथैषा व्यालिखितेमे[10] वै लोकास्व्यालिखितेमानेव लोकानुपाधत्त उभये वा एतामुपादधत देवाश्च वा असुराश्चोपरिष्टाल्लक्ष्माणं देवा उपादधताधस्ताल्लक्ष्माणमसुरास्ततो देवा अभवन्परासुरा उपरिष्टाल्लक्ष्माणमुपदधीत भ्रातृव्यवान्यो वास्य प्रियः स्यात्तस्य भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्येष[11] वा असपत्नेष्टकासपत्नो भवति य एतामुपधत्तेऽथो देवलक्ष्मं वा एषा देवलक्ष्ममेवोपधत्ते या सौखाया[12] अधि मृदुज्झिष्यते[13] तस्या एतां कु-

1) Die Mss. °ष्ठंतीति 2) Die Mss. ररमंते 3) So corrigirt; in H u. Bb यद्दूर्वेष्ट°; B यत्पूर्वेष्ट° 4) So corrigirt; die Mss. यजमानलोकम° 5) So corrigirt; die Mss. भ्रातृव्यलोकम° 6) So corrigirt; H u. Bb रेतः सीचा; B रेतः सीचा 7) H इयं; desgl. B, ohne Accent. 8) Die Mss. °त्सयीर° 9) So die Mss. 10) Die Mss. स्व्यालि° 11) So die Mss. 12) So corrigirt; die Mss. सौचाया 13) Die Mss. ° मृदुज्झिष्यते

यत्तेनास्य[1] सर्वा आग्नेयीरिष्टका भवन्त्यथैष कूर्मः श्मशानचितो वा एते चीयन्ते जीवः कूर्म उपधेयस्तेन वा एषो ऽश्मशानचित्तेनोत्याती[2] पशूनां वा एष मेध एतं वै मेधं पश्यन्त एनं पशवो ऽमुष्मिंल्लोक उपतिष्ठन्ते प्रत्यञ्चं सादयति प्रत्यञ्चो हि पशवो मेधमुपतिष्ठन्ते द्यावापृथिवीयया सादयति द्यावापृथिवी हि[3] पशवो ऽनूपतिष्ठन्ते पशुभिरेवैनं समञ्चं दधाति विष्णोर्नाभ्यामग्निश्चेत३व्या इत्याहुः प्रादेशमात्रमुलूखलं कार्यमेतावान्वै विष्णुर्विष्णोर्वा एतन्नाभ्यामग्निश्चीयत ऊ३र्ज्यग्निश्चेत३व्या इत्याहुरूर्ग्वा उदुम्बरो यदौदुम्बरमुलूखलं[4] भवत्यूर्जि वा एतदग्निश्चीयते वैष्णव्या सादयति वैष्णव३ह्युलूखलं[5] स्वयैव देवतयाथैषोखा[6] पृथिव्या वा एतदोजो वी३र्यं संभ्रियत ओजो वा एतद्वीर्यं मध्य३तो ऽग्नेर्धीयते[7] ऽथो मध्ये ज्योतिरेव[8] चीयते यद्रिक्तामवेक्षेत क्षोधुको यजमानः स्यादथ यत्पूर्णामवेक्षते तथा हाक्षोधुको भवति सिकताभिः पूरयित३व्याग्नेर्वा एतद्वैश्वानरस्य भस्म यत्सिकताः स्वेनैवैनां भस्मना प्रीणाति दध्नः पूरयितव्योर्ग्वै[9] दध्यूर्जमेवावरुन्द्धे घृतस्य पूरयित३व्यैषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद् घृतं प्रिययैवैनं त३न्वा समर्धयति मधोः पूरयितव्यां हास्य प्रजायां मधव्यो जायते ऋध्यैन्द्रियाणि वै पशुशीर्षाण्ययज्ञियान्यमेध्यानि यच्छिद्रेषु[10] हिरण्यशकलान्यस्यतीन्द्रियेणैवैनानि वीर्येण समर्धयति मेध्यान्येनानि यज्ञियानि करोत्यर्धं वै पुरुषः

---

1) Die Mss. schreiben एताम् nnd betonen …; Kâṭh. एतां 2) So corrigirt; in den Mss. … (cf. Mâitr. S. 3, 5, 1 u. TS 5, 2, 8, 5). 3) In den Mss. ohne Accent. 4) So corrigirt; in den Mss. … 5) Die ३ fehlt in den Mss. 6) So corrigirt; die Mss. … 7) So corrigirt; H u. Bb … ; B … 8) ज्योतिर॰ in den Mss. ohne Accent. 9) So corrigirt; die Mss. … 10) Die Mss. …

सहस्रस्य यच्छन्यर्धमितरे पशवस्तस्मादेतन्मध्यत उपदधात्यभिता इतराणि पशोः सवीर्यत्वायाथो सायतनत्वाय यं कामयेत पशुमान्स्यादिति तस्य समीचीनानि पशुशीर्षाण्युपदध्यात्समीच एवास्मै पशूनुपदधाति पशुमान्भवत्यथ यं कामयेतापशुः स्यादिति तस्य विषूचीनानि पशुशीर्षाण्युपदध्याद्विषूच एवास्मै पशूनुपदधात्यपशुर्भवत्येता वै साहस्रीरिष्टकाः पश्विष्टकास्ताः सोमदक्षः कौश्रेयो विदांचकार ताः श्यापर्णायोपदधौ[1] स सहस्रं पशून्प्राप[2] प्र सहस्रं पशूनाप्नोति यस्यैता उपधीयन्ते यविष्ठो वै नामै३षो[3] ऽग्निस्तस्मादिन्वतान्तरा न व्यूतवै[4] यद्वीयात्प्राणानस्य युवेतोत्सर्गैरुपतिष्ठत आरण्यानेव पशूञ्छुचमनूत्सृजति ॥ ७ ॥

Vgl. TS 5, 2, 8 u. 9; Kâṭh. 20, 6 u. 7; Kap. S. 32, 8 u. 9.

पुरुषशीर्षमुपदधात्येष हि पशूनां वीर्यवत्तमो वीर्यमस्मिन्दधात्येकमुपदधात्येकधास्मिन्वीर्यं दधाति सौर्या पुरुषशीर्षमभिजुहोति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै सौरी वा एषा सती मैत्रावरुण्यहर्वै[5] मित्रो रात्रिर्वरुणो ऽहोरात्रयोरेव प्रतितिष्ठत्यर्धर्चाभ्यां जुहोतीयं वा अर्धऋ३चो ऽसा अर्धऋ३चो ऽनयोरेव प्रतितिष्ठत्यथ यदेकयर्चा द्विर्जुहोति[6] तस्मादेकः सन्पुरुषो द्विपाद्यद्वा एतत्किंचाकर्योनिं वा एतच्छुक्रं यदेता अपस्याः सादयति तस्मिन्नेव योनौ रेतो दधातीयं

---

1) So meine Correctur; H u. Bb ताश्चापर्णा°; desgl. B, ohne Accent; Kap. S. 32, 10 सोमदक्षः कौश्रेय श्यापर्णायोपदधौ; Kâṭh. 20, 8 सोमदक्षः कौश्रेयस्ग्रामपर्णायोपदधौ 2) In den Mss. प्राप ohne Accent. 3) In den Mss. ohne Accent. 4) Da die Mss. dieses Buchs nur nach der gewöhnlichen Weise des RV accentuirt sind, lässt sich nicht entscheiden, ob sie व्यूतवै od. व्येतवै lesen. 5) So meine Correctur; Bb मैत्रावरुण्यहर्विर्वै; desgl. B, ohne Accent; H मैत्रावरुण्यहर्वि वै 6) In den Mss. द्विर् ohne Accent.

वा अबिभेदिमं मातिधक्ष्यतीति सैता इष्टका अपश्यद्यो आहुः प्रजापतिरपश्यदिति ता उपाधत्त यदेता उपधीयन्ते ऽस्या अनतिदाहाय यदिदं नमिंति होवाचेयं य एता उपदधाता इत्यन्नादो भवति यस्यैता उपधीयन्ते तस्माद्रेतसः सिक्तादेष पशुः संभवति यदेतांश्छन्दस्याः पशवो वै छन्दांसि यद्दक्षिणत उपदध्यादभीपते. प्रजां वरुणो गृह्णीयाद्यदुत्तरत उपदधात्यपवाहत एवां चैताः प्राणभृतस्तस्मिन्पशौ संभूते प्राणं चक्षुः श्रोत्रं वाचं तानि दधात्यह्णयां[1] सादयति पशुं वा एतदाक्रमयति तस्मात्पशवो ऽह्णयाङ्गानि प्रहरन्तो यन्ति दशभिर्दशभिर्वा अता इष्टकाभिर्ऋषय आर्ध्नुवंस्तां चावीर्ऋध्नोति यस्यैता उपधीयन्ते ऽथैताः संयतो रेतो वा एतत्सिच्यते यदग्निश्चीयते यदेता उपधीयन्ते रेतसः सिक्तस्य संयत्यै लोकं पृण छिद्रं पृणेत्येषा वा अच्छिद्रेष्टका अच्छिद्रा वा एतया चितयश्चीयन्त इन्द्राग्नी त्वा[2] बृहस्पतिरित्योजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसा वा एतद्वीर्येणाग्निश्चीयते ता अस्य सूददोहस इति परुषि परुष्येव रसं दधाति सोमं श्रीणन्ति पृश्नय इत्यन्नं वै पृश्न्यन्नमेवावरुन्द्धे जन्मन्देवानां विश इत्याह प्रजात्या एव त्रिष्वा रोचने दिव इति सवनानि वै त्रीणि रोचनानि सवनचितमेवैनमकरनुष्टुब्वा एषा वाग्वा अनुष्टुप् प्राणो वै वाग्यदेषा सर्वा इष्टका अनुसंचरति तस्मात्प्राणः सर्वाण्यङ्गान्यनुसंचरत्याग्नेयी वा एषा वर्णेन

---

1) Die Mss. schwanken; Bb तांमिद्ध्यात्व°; H तां मिद्ध्यात्व°; B तांर्मिद्धात्व°; Kap. S. 32, 11 प्राणभृत उपदधाति रेतस्वति प्राणं मनश्चक्षुः श्रोत्रं वाचं दधाति——— वाचमेव मध्यतो दधाति तस्मान्मध्यतो वाग(व)दत्यह्णयोपदधाति तस्मादह्णया पशवः प्रहरंतो यंति cet. 2) B त्वां

स्वेन वा एतच्छन्दसाग्निश्चीयते नाध्वर्युः सर्वामार्तिमार्छति य एवं वेद ॥ ८ ॥

Vgl. 2, 8, 1. — TS 5, 2, 9 u. 10; Kâṭh. 20, 8 u. 9; Kap. S. 32, 10 u. 11.

उत्सन्नयज्ञो वा एष यदग्निश्चित्यः को ह तद्वेद यदेतस्य क्रियते यदश्विनौ वै देवानां भिषजा अक्लृप्तस्य कल्पयितारौ यदेता आश्विनीरुपधीयन्ते ऽक्लृप्तस्य क्लृप्त्यै पञ्चोपदधाति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्याथो यावानेव यज्ञस्तमचीक्लृपद्यदेता आश्विनीर्ऋतव्या अनूपधीयन्ते रेतसे वा एतत्सिक्ताय ऋतूननुपाधात्तस्मात्सर्वेष्वृतुषु रेतो हितं तस्मात्सर्वानृतूनेतो ऽनुप्रजायते ऽथैता ऋतव्या वायव्या अनूपधीयन्ते तस्मात्सर्वानृतून्वायुरन्वावरीवर्त्यथैता वायव्या अपस्या अनूपधीयन्ते तस्मात्पशवो नानाव्रताः[2] सन्तो ऽप एवाभि संव्रताश्चतस्रः पुरस्तादुपदधाति चतुर्विधं हि शिरः प्राणश्चक्षुः श्रोत्रं वाङ् मूर्धन्वतीभिः सादयति मूर्धन्यो ऽसानीति पञ्च पश्चाच्चिता उपदधाति पशोः सवीर्यत्वायाथो सायतनत्वाय तस्मात्पशुः पश्चाद्वरीयाञ्छ्रोणिमत्तरस्तस्मादु[3] प्राङ् संहाना इन्द्राग्नी अव्यथमानामिष्टकां दृंहतं युवमित्यन्तरिक्षं वा एषा चितिरन्तरिक्षमिमाः प्रजा इन्द्राग्नी वै देवानामोजोभृता ओजो वीर्यमिन्द्राग्नी ओजो वा एतद्वीर्यं मध्यतः प्रजानां धीयते ऽथैता दिश्या देवा वै स्वर्गं लोकमायंस्ते दिश आक्रमन्त ता अव्लीयन्त ता एताभिरदृंहन्यदेता उपधीयन्ते दिशां धृत्यै पञ्चोपदधाति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्य दशैताः पुरस्तात्सादयति दशाक्षरा विराड् विराट् खलु

1) Die Mss. एतर्हि° 2) H u. Bb नानावृताः Kâṭh. 20, 10 नानाव्रताः 3) So corrigirt; die Mss. श्रोणिमुत्तरस्

वै चक्षुर्ज्योतिश्छन्दसां चक्षुर्वा एतज्ज्योतिः पुरस्तात्पशोर्दधाति तस्मादिदं पुरस्ताच्चक्षुरथो अन्नं वै विराडन्नं वा एतन्मुखतो दधाति मा छन्दः प्रमा छन्दः प्रतिमा छन्दा इतीयं वै मान्तरिक्षं प्रमासौ प्रतिमेमानेव लोकानुपधत्ते ऽथो देवछन्दसानि वा एतानि देवछन्दसान्येवोपधत्ते द्वादश द्वादशाभिता उपदधाति तत्षट्त्रिंशत्षट्त्रिंशदक्षरा बृहती बृहती खलु वै छन्दसां स्वाराज्यमानशे गच्छति स्वाराज्यं यस्यैता उपधीयन्ते पशवो वै बृहती पशवो मध्यमा चितिस्तस्मादेतस्यां चित्यामेता उपधीयन्त आदित्यधामानो वा उत्तरे प्राणा अङ्गिरोधामानो ऽधरे मूर्धासि राडिति य उत्तरे प्राणास्तानेताभिर्दाधार यन्त्री राडिति ये ऽधरे प्राणास्तानेताभिर्दाधार तदेषां वावैताः प्राणानां विधृत्यै समावद्भाजः सादयति समावद्भाजो ३हीमे प्राणाः प्राणानां विधृत्यै यं द्विष्यात्तस्याक्ष्णया सादयेत्प्राणानस्य मोहयति प्रमायुको भवति मूर्धन्वतीभिः सादयति मूर्धन्यो ऽसानीति ॥ ९ ॥

Vgl. 2, 8, 1—3. — TS 5, 3, 1 u. 2; Kâṭh. 20, 10 u 11; Kap. S. 32, 12 u. 13.

त्रिवृद्वतीं पुरस्तात्सादयति त्रिवृद्वै यज्ञमुखं मुखतो वा एतद्यज्ञमुखं दधाति सप्तदशवतीं दक्षिणतो ऽन्नं वै सप्तदशो ऽन्नं वा एतद्दक्षिणतो दधाति तस्माद्दक्षिणेन हस्तेनान्नमद्यते तस्माद्दक्षिणो ऽर्ध आत्मनो वीर्यवत्तरस्तस्माद्दक्षिणमर्धं वयांस्यनुपर्यावर्तन्ते पञ्चदशवतीमुत्तरत ओजो वै पञ्चदश ओजो वा एतदुत्तरतो दधात्येकविंशवतीं पश्चात्प्रतिष्ठित्यै त्रिवृद्वतीं पुरस्तात्सादयति त्रिवृद्वै यज्ञमुखं मुखतो वा एतद्यज्ञमुखं दधाति पञ्चदशवतीं दक्षिणतः सादयति सप्तदशवतीमुत्तरतः पक्षयोः सवीर्यत्वायाथो सायतनत्वाय

तस्मादुभाभ्यां हस्ताभ्यामन्नमद्यते ऽग्नो वज्रो वै पञ्चदशो वज्रेण वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यमुभयतो निर्भजत्येकविंशवतीं पश्चात्प्रतिष्ठित्यै प्रतिष्ठा ह्येकविंꣳशो ऽर्कस्य वा एष विधामनु विधीयते ऽन्नमर्को ऽन्नादो भवति यस्यैता उपधीयन्ते ऽग्नेर्भागो ऽसि दीक्षाया आधिपत्यं ब्रह्म स्पृतं त्रिवृत्स्तोमा इति स्पृतो वै नामैता इष्टका एताभिर्वै प्रजापतिर्यद्यदकामयत तत्तदस्पृणोद्यद्यदेवैताभिर्यजमानः[1] कामयते[2] तत्तत्स्पृणोत्येकयास्तुवत प्रजा अधीयन्तेति सृष्टयो वै नामैता इष्टका एताभिर्वै प्रजापतिर्यद्यदकामयत तत्तदसृजत यद्यदेवैताभिर्यजमानः कामयते तत्तत्सृजते ऽग्ने जातान्प्रणुदा नः सपत्नानिति पुरस्तात्सादयति य एव जाताः सपत्नास्तानेतया प्रणुदते प्रत्यजातान्जातवेदो नुदस्वे[3]ति पश्चाद्य एव जाताः सपत्नास्तानेतया प्रतिनुदते तद्भ्रातृव्यस्य वा एष विनोदश्चतुश्चत्वारिंशी स्तोमो वर्चो द्रविणमिति दक्षिणतः सादयति षोडशी स्तोम ओजो द्रविणमित्युत्तरतश्चतुश्चत्वारिंशदक्षरा वै त्रिष्टुब्वज्रस्त्रिष्टुब्वज्रः षोडशी सव्यापग्रहणो वै वज्रो दक्षिणाप्रहरणः सव्यापग्रहणं वा एतद्वज्रं दक्षिणाप्रहरणं यजमानो भ्रातृव्याय प्रहरति पुरीषवतीं मध्यतः सादयति पुरीषमिव ꣳहीदं मध्यतः पशोः पुरीषं मध्यमात्मनः सात्मानमेवाग्निं चिनुते ऽथैता विराजो वाग्वै विराट् पशवो वा एता इष्टकाः पशुषु वा एतदुत्तमां वाचं दधाति तस्मात्पशुमानुत्तमां वाचं वदति ॥१०॥ Vgl. 2, 8, 6 u. 7. — TS 5, 3, 3—5; Kâṭh. 20, 12 u. 13; Kap. S. 32, 14—17.

॥ इत्युपरिकाण्डे हशानो नाम द्वितीयः प्रपाठकः ॥

1) Die Mss. यद्यद्देवैताभि॰ 2) H u. Bb कामयेत; vgl. aber gleich weiter unten die entsprechende Wendung, wo die Mss. übereinstimmen. 3) Das इति fehlt in den Mss.

अथैताः स्तोमभागा एता वै बृहस्पतिरसुरेभ्यो ऽधि यज्ञस्य प्रतिष्ठामाहरद्यदेता उपधीयन्ते यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै यज्ञो वै देवानामपद्यत तं देवाः स्तोमभागाभिः प्रत्युदस्तभ्नुवन्[1] यदेता उपधीयन्ते यज्ञस्योत्तब्ध्यै प्रजापतिर्वा एतत्पृथिव्या अग्नेस्तेजः समभरत्तदग्नेरेवैतत्तेजः संभ्रियते ऽथैता नाकसदो नाकं ह वा अस्मा अग्निं चिक्यानाय भवति न वै तत्र किं चन जग्मुषे कं तस्मान्नाकसदो नाकसत्सु पञ्चचूडा अभ्युपदधाति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या एष ह ३[4] त्वेव यजमानः पत्नीभिरग्निनामुष्मिंल्लोके सम्यङ् यस्यैता उपधीयन्ते ऽथो मध्ये ज्योतिरेव[2] चीयत एता वा अमुष्मिंल्लोके यजमानस्य पत्नीस्तस्मादग्निचिता स्त्री नोपेत्यैषा हि[3] सा पश्चात्प्राचीमुत्तमामुपदधाति पश्चा३द्धोता[4] प्राची[5] पत्न्यन्वास्ते[6] ऽथैताः कॢप्तयः प्रजापतिः प्रजा असृजत ता एनं[7] सृष्टा अत्यमन्यन्त स प्रजापतिरेता इष्टका अपश्यत्ता उपाधत्त ततो वा अकल्पत यदेता उपधीयन्ते प्रजानां कॢप्त्या अथैता वृष्टिसनयो वृष्टिर्वै देवेभ्यो ऽन्नाद्यमपाक्रामत्सैत इदं सर्वमभ्युष्यंस्ते देवाः प्रजापतिमेवोपाधावन्स प्रजापतिरेता इष्टका अपश्यत्ता उपाधत्त तेभ्यो वृष्टिमन्नाद्यमवारुन्ध[8] यदेता उपधीयन्ते वृष्ट्या अन्नाद्यस्यावरुद्ध्या आवपनं वा उत्तमा चितिरन्या अन्या इष्टका उपदधात्यन्यानन्यानेवास्मै पशून्प्रजनयति प्राणो वै स्वयमातृण्णायुर्वायव्या समीची उपदधात्यायुश्चैव[9] प्राणं च

1) So corrigirt; (s. auch Kap. S. 32, 17); die Mss. प्रत्युदस्तभुवन्; Kâṭh. 21, 2 प्रत्युदस्तभुवन्
2) In den Mss. ज्योतिर° ohne Accent.
3) H u. Bb नोपेत्यैषा हि; B नोपेत्यैषाहि
4) Die ३ fehlt in den Mss.
5) In den Mss. ohne Accent.
6) In den Mss. °न्वास्ते
7) Die Mss. एनं
8) So corrigirt; die Mss. °मवरुन्ध
9) So corrigirt; die Mss. उपदधात्या°

सयुजा अकार्यो समीचीनाभ्यां ह्यायुषा च प्राणेन च भुङ्क्ते प्राणो वै स्वयमातृण्णा तामुत्तमामुपदधात्युत्तमं ह्यायुर्यदन्यामुत्तरामुपदध्यात्प्राणमस्यापिदध्यात्प्रमायुकः स्यात्तस्मात्तामुत्तमामुपदधात्युत्तमं ह्यायुः ॥ १ ॥

Vgl. 2, 8, 8—10. — TS 5, 3, 5—7; Kâṭh. 21, 1—3; Kap. S. 32, 17.

अथैषा छन्दश्चितिश्छन्दांसि वै देवानां वामं पशवश्छन्दांस्येवैतया वामं पशून्यजमानो ऽवरुन्द्ध एतां वै यज्ञसेनश्चैत्र[1] उपदधे[2] स आनर्ध ऋध्नोति य एतामुपधत्ते गायत्रीभिः पुरस्तात्सादयति तेजो वै गायत्री ब्रह्मवर्चसं तेज एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्द्धे तिस्र उपदधाति त्रिवृद्ध्यग्निर्मूर्धन्वतीभिः सादयति मूर्धन्यो ऽसानीति त्रिष्टुब्भिर्दक्षिणतो[3] ओजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोज एव वीर्यमवरुन्द्धे जगतीभिः पश्चाज्जागताः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे ऽनुष्टुब्भिरुत्तरतो[4] ऽनुष्टुब्वै सर्वाणि छन्दांसि सर्वाण्येवास्य छन्दांस्युपहितानि भवन्त्यथ पङ्क्तीरथ बृहतीरथोष्णिहो ऽथ ककुभो ऽथ विराज एवमस्य यथापूर्वं छन्दांस्युपहितानि भवन्ति त्रिपदा उत्तमाः सादयति त्रिपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै छन्दांसि वै देवानां वामं पशवो यजमानायतनं वा आहवनीयो भ्रातृव्यायतनं[5] धिष्ण्या[6] यत्पश्चोपदध्याद्भ्रातृव्यायतने[7] वामं पशून्दध्यादथ यत्पुर[8] उपदधाति यजमानायतने वा एतद्वामं पशून्दधात्यष्टोपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री
२ गायत्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तं चिनुते ऽष्टौ गायत्रीभिः पुरस्ताद्बहिः-

1) H u. Bb यज्ञसेन° 2) B उपदधौ 3) Die Mss. त्रिष्टुभि°; so auch Kap. S. 4) H u. Bb ऽनुष्टुप्भिर°; Bb ऽनुष्टुभिर°; in Kap. S. 32, 19 यथानुष्टुब्भिर° 5) So corrigirt; die Mss. भ्रातृव्यायतनं 6) H u. Bb धिष्ण्या 7) Die Mss. भ्रातृव्यायतने 8) H u. Bb यत्परं

पवमानस्योपदध्याद्यद्येनं भ्रातृव्यो ऽतीव स्यादेकादश त्रिष्टुभिः[1] पुरस्तान्माध्यंदिनस्य पवमानस्य द्वादश जगतीभिः पुरस्तादार्भवस्य पवमानस्यैता एव पश्चात्पवमानानामुपदध्याद्यद्येनं भ्रातृव्यो ऽतीव स्यात्प्राणो[2] वै पवमानो ऽग्नेस्तेजः पवमानस्तेजसा वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यं प्रभूतं प्रणुदते तेजसा प्रतिनुदते तेजसा विनुदते तद्भ्रातृव्यस्य वा एष विनोदो जानुदघ्नं प्रथमं चिन्वानश्चिन्वीत गायत्रीचितं नाभिदघ्नं द्वितीयं चिन्वानश्चिन्वीत त्रिष्टुप्चितं चुबुकदघ्नं तृतीयं चिन्वानश्चिन्वीत जगच्चितं[3] यज्ज्यायाꣳसं चित्वा कनीयाꣳसं चिन्वीत कनीयाꣳसं यज्ञक्रतुमुपेयात्कनीयसीं प्रजां कनीयसः पशून्कनीयो ऽन्नाद्यं पापीयान्स्यादथ यत्कनीयाꣳसं चित्वा ज्यायाꣳसं चिनुते ज्यायाꣳसमेव यज्ञक्रतुमुपैति भूयसीं प्रजां भूयसः पशून्भूयो ऽन्नाद्यं वसीयान्भवत्येषा वा अग्नेरुत्तरवती नाम चितिरुत्तरमुत्तरं श्वः श्वः श्रेयान्भवति य एवं वेद ॥ २ ॥

Vgl. 2, 8, 11. — TS 5, 3, 8; Kâṭh. 21, 4; Kap. S. 32, 19.

पञ्चचितिकः का३र्यः पाङ्क्तो यज्ञः पाङ्क्ताः पशवस्तस्मात्पञ्चचितिकः पञ्च चितयः पञ्च पुरीषाणि तद्विराजं संपद्यते तद्यद्विराजं संपद्यते तदग्नेः स्तोमं का३र्यं यत्पञ्चचितिकः स्यादियाद्विराजो यद्दशचितिक इयाद्यज्ञाच्च पशुभ्यश्च यत्पञ्चचितिकस्तेन यज्ञाच्च पशुभ्यश्च नैत्यथ यत्पञ्च चितयः पञ्च पुरीषाणि तेन विराजो नैति तदुभाभ्यां वावास्मा एतद्वर्णाभ्यां पशूनवरुन्द्धे यदेषा पाङ्क्तं यच्च वैराजं द्व्यक्षरं लोम द्व्यक्षरा त्वग् द्व्यक्षरं माꣳसं द्व्यक्षरमस्थि द्व्यक्षरो मज्जा तद्दश दशाक्षरा विराड्वैराजाः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे पञ्च-

1) Die Mss. त्रिष्टुभिः 2) So H u. Bb; in B प्राणो 3) Die Mss. °चितं

चितिकः कार्य इमे वै लोकास्तिस्रश्चितयो यजमानो द्वे यजमानं वा एतदेषु लोकेषु प्रतिष्ठापयामकः का प्रथमा चितिः किं पुरीषमित्याहुरियं वाव प्रथमा चितिरोषधयः पुरीषं का द्वितीया चितिः किं पुरीषमित्याहुरन्तरिक्षं वाव द्वितीया चितिर्वयांसि पुरीषं का तृतीया चितिः किं पुरीषमित्याहुरसौ वाव तृतीया चितिर्नक्षत्राणि पुरीषं का चतुर्थी चितिः किं पुरीषमित्याहुर्यज्ञो वाव चतुर्थी चितिर्दक्षिणा पुरीषं का पञ्चमी चितिः किं पुरीषमित्याहुर्यजमानो वाव पञ्चमी चितिः प्रजा पुरीषमेतावद्वा अस्ति यावदेवास्ति तत्स्पृणोति तदवरुन्द्धे ऽथैता ऋतव्याः संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानर एषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरस्तस्य वा अहोरात्राण्येवेष्टका उपधीयन्ते द्वे द्वे उपदधाति प्रतिष्ठित्या अवकामुपास्य सादयति शान्त्या अनिर्दाहाय चतस्रो मध्यमायां चित्यामुपदधात्यप्रतिष्ठितमिव ह्यन्तरिक्षं प्रतिष्ठित्यै द्वादशोपदधाति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानर एषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः प्रियायां वा एतत्तन्वामग्निश्चीयते सं तनूरर्को निधीयते ऽर्करन्तः श्लेष्मो ऽसीत्येतस्य ह त्वेवाग्निः संश्लिष्टो यस्यैता उपधीयन्ते संश्लिष्टो वा एतस्याग्निर्यस्यैता उपधीयन्ते कल्पेतां द्यावापृथिवी इति कल्पते ह वा अस्मा अग्निं चिक्यानाय प्र समानानां ज्यैष्ठ्यमाप्नोति य एवं वेद सं वा एतदग्निमिन्द्धे यश्चिनोति तं दीपयत्येव ऋतव्याभिः ॥ ३ ॥

Vgl. 2, 8, 12. — TS 5, 4, 2; Kâth. 21, 5; Kap. S. 32, 20.

तमो वै स्वर्गं लोकमन्तरा तिष्ठत्येता वै ज्योतिष्मतीरिष्टका यद्धिरण्यशकलैः प्रोक्षति विवासयति वा एतद्यजमानाय ज्योतिः

रस्मिन्दधाति सहस्रं भवन्ति साहस्रो[1] वै प्रजापतिः प्रजापतिमेवाप्नोति यावद्वै सहस्रं तावदितो ऽसौ लोकः स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या इमा मे अग्न इष्टका धेनवः सन्त्विति धेनवो वै नामैता इष्टका एताभिर्वै प्रजापतिर्यद्यदकामयत तत्तददुह यद्यदेवैताभिर्यजमानः कामयते तत्तद्दुहे ऋतुष्ठाः स्थ ऋतावृधा इत्यृतुष्ठा एवैना[2] अकृत ऋतावृधो घृतश्चुतो मधुश्चुता इति घृतश्चुत एवैना अकृत मधुश्चुता ऊर्जस्वतीः पयस्वतीरित्यूर्जस्वतीरेवैना अकृत पयस्वतीः स्वधायिनीः कुलायिनीरिति कुलायिनीर्ह्येता[3] विराजो नाम कामदुघा इति यच्च वा अदो देवेभ्यः कामदुघाः काममदुह्र तदेता अपि दुदुह्रे तत्पुष्टिमेवैताभिरवरुन्धे[4] ऽमुत्रामुष्मिंल्लोक इत्यमुष्मै हि लोकायापिधीयन्ते रुद्रं वै देवा यज्ञादन्तरायंस्तानायतयाभिपर्यावर्तत तस्माद्वा अबिभयुस्ते[5] देवाः प्रजापतिमेवोपाधावन्स प्रजापतिरेतं शतरुद्रियमपश्यत्तेनैनमशमयत्तद्य एवं वेद वेदाह वा एनं प्रजापतिर्नैनमेष देवो हिनस्ति यच्च रुद्रः प्रजाः शमायेत तदुदङ् परेत्यैतदेव वदन्नवक्रम्येत स्वाया वा एतद्दिशि स्वेन भागधेयेन रुद्रं शमयति जानुदघ्ने प्रथमं जुहोत्यस्या एवैनं तेन शमयति नाभिदघ्ने द्वितीयमन्तरिक्षात्तेन चुबुकदघ्ने तृतीयं दिवस्तेन त्रिर्जुहोति त्रयो वा इमे लोका एभ्यो वा एतं लोकेभ्यो रुद्रं शमयति त्रिरमुतः पुनः प्रत्यवहारं जुहोति यानेवैतो रुद्रान्यजति[6] तानमुतो ऽवयजति त्रिरितो जुहोति त्रिरमुतस्तत्षट् षड्वा ऋतव ऋतुभ्यो वा एतद्रुद्रमवयजति समावच्छो विभाजं[7] जुहोति समावद्भाजो[8] हि रुद्राणां भागा द्वासाहानि जुहो-

---

1) So corrigirt; die Mss. सहस्रो 2) Die Mss. betonen एवैना 3) Die Mss. ऊर्ध्वेता 4) Die Mss. °मेवैताभिरवरुन्धे 5) Die Mss. वाबिभयुस् 6) H u. Bb यजति 7) B विभाजं 8) So corrigirt; B समावद्भाजो; H u. Bb समावत् भाजो

ति ऋतासाहेवै स तमशमयद् ऋतासाहे रेवैनं[1] शमयत्यर्कपर्णेन जुहोत्यर्केण वा एतदर्कमवयजति यत्पार्णेन[2] जुहुयाद्रुद्रः प्रजास्वन्ववनयेत्तस्मादार्कपर्णेन[3] जुहोति पशुर्वा अग्निः स वै तर्ह्येव जायते यर्हि चीयते स भागधेयमिच्छति यथा वत्सो जातः स्तनमिच्छति सो ऽध्वर्युं च यजमानं च प्रेक्षते यच्छतरुद्रियं जुहोति स्वेनैवैनं भागधेयेन शमयति यासां उत्तरार्धे जघनार्धे श्रोणिस्तस्यां होत३व्यं स्वायां वा एतद्दिशि स्वेन भागधेयेन प्रतिहत्य रुद्रं शमयत्यङ्गिरसो वै स्वर्यन्तो[4] ऽजायां घर्मं प्रासिञ्चन्सा[5] शोचन्ती पर्णं परामृश३त्सो ऽर्को ऽभवत्तदर्कपर्णेन जुहोत्यर्केण वा एतदर्कमवयजति यं द्विष्यात्तस्य पशूनां संचरे न्यस्येद्यः प्रथम आक्रमति स आर्तिमार्छति ॥ ४ ॥

Vgl. 2, 8, 14. — TS 5, 4, 2 (s. oben) u. 3 (çatarudrîyahomaḥ); Kâṭh. 21. 6; Kap. S. 32, 21.

अश्मन्नूर्जं पर्वते शिश्रियाणामित्यपः परिषिञ्चन्पर्येति प्रजापतेर्वा एष रसः प्रजापतेरेव रसेन परिषिञ्चत्यश्मंस्ते क्षुदित्यश्मानमेव क्षुधार्पयति मयि त ऊर्गित्यात्मन्नेवोर्जं धत्ते यं द्विष्मस्तं ते शुगृच्छत्विति यमेव द्वेष्टि तमस्य शुचार्पयति त्रिः परिषिञ्चन्पर्येति त्रयो वा इमे लोका एभ्यो वा एतं लोकेभ्यो ऽग्नेः शुचं शमयति त्रिः परिषिञ्चन्पर्येति त्रिरपरिषिञ्चंस्तत्षट् षड्वा ऋतव ऋतुभ्यो वा एतदग्नेः शुचं शमयति यद्यभिचरेदेतदेव यजुर्वदन्नपरिषिञ्चन्पुनः परीयाद्द्विर्वाग्नेः शुक्तयैनमर्पयति[6] यद्यभिचरेत् ॥ इदमहममुष्यामुष्या-

---

1) Die Mss. तमशमयद्दास॰ 2) Die Mss. यत्पार्णेन 3) So H; in Bb ॰स्मान्ववधे॰; B ॰स्मान्ववभवे॰ 4) So die Mss.; cf. auch 3, 6, 7; 3, 9, 6; 1, 9, 5 a. A.; vgl. TS 5, 4, 3, 2 u. 3. 5) So corrrigirt; H u. Bb प्रासिंचत्; B प्रासिञ्चत् 6) Die Mss. वैवाग्नेः शुक्तै॰

यथाममुष्मात्पुत्रममुष्यां दिशि प्रक्षिणामि ॥ इति कुम्भं जघन्यायां श्रोण्यां प्रक्षिणीयाद्यत्प्रक्षिणाति तस्यैवार्तिमन्वार्तिमाछेत्यथ यन्नाम गृह्णात्यायतनमेवास्य छिनत्त्याग्नेयपावमान्यां गायत्रं गायते प्राणो वै पवमानः शिरो गायत्री यदाग्नेयपावमान्यां गायत्रं गायते[1] शीर्षन्वा एतत्प्राणान्दधातीयं वै रथन्तरमन्तरिक्षं वामदेव्यमसौ बृहन्त्रिधातुर्वा एतदर्को निधीयत आत्मा वै वामदेव्यं प्रतिष्ठा यज्ञायज्ञियं बृहद्रथन्तरे पक्षौ[2] यद्बृहद्रथन्तरे अभितो गायत आत्मन्नेव पक्षौ धत्ते यज्ञं वै देवानां रक्षांस्यजिघांसंस्तानि बृहद्रथन्तराभ्यामेवापाघ्नत यद्बृहद्रथन्तरे अभितो गायते रक्षसामपहत्यै प्रजापतेर्हृदयमपिपक्षे[3] गायते तस्मादिदमपिपक्ष आत्मनो हृदयमनूचं गायते तस्मादनस्थकं हृदयमुक्थैः सामभिरर्कं परिष्टुवन्ति सतनूरर्को निधीयते ॥ ५ ॥

Vgl. 2, 10, 1. — TS 5, 4, 4 (parishecaṇam, vikarshaṇam); Kâṭh. 21, 7.

वरुणमेनिर्वा एष एतर्ह्यभीद्धस्तिष्ठति[4] स एनं तर्ह्यधीयांसस्य प्राणेन वीयान्मण्डूकेनाध्येति[5] तस्यैव प्राणेन ध्येति न ग्राम्यान्पशून्हिनस्ति नारण्यानवकया विकर्षत्यपां वा एषा योनिर्यदवकापां वा एतद्योनिनाग्नेः शुचं शमयत्यपां वा एतद्रूपं यदवकापां वा एतद्रूपेणाग्नेः शुचं शमयति वेतसेनाध्येत्यपां[6] वा एतत्पुष्पं यद्वेतसो[7] ऽपां वा एतत्पुष्पेणाग्नेः शुचं शमयति सप्तभिर्विकर्षति सप्त वै छन्दांसि छन्दोभिर्वा एतदग्नेः शुचं शमयत्यथो ब्रह्म वै छन्दांसि ब्रह्मणा वा एतदग्नेः शुचं शमयत्यग्निर्वै सृष्टो भागधेयमैछत्स प्रजापतिमेवोपाधावत्स-

1) In den Mss. das Verb ohne Accent. 2) B पक्षो 3) So corrigirt; die Mss. प्रजापतेर्हृदयम॰; cf. TS. 5, 3, 4, 2. 4) Die Mss. एतर्ह्यभीधस्; cf. Kâṭh. 21, 7 वरुणमेनिर्वा एष संचितः 5) B वीयान् 6) H u. Bb वतसेना॰ 7) B यद्वेतसो

स्मा अन्नं प्रायच्छत्कत्वाय तदस्मै कमभवदन्नं वै कमन्नेन वा एतदग्निमुपचरति कत्वाय कं हास्मा अग्निं चित्यानाय भवति पराञ्चमभ्येति पराङ् हि पशुः शान्तरथो[1] पराङ् हि पशुः रेतो दधात्यन्यास्ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यं शिवो भवेत्यन्नं वै पावकमन्नेन वा एतदग्नेः शुचमन्तर्धत्ते हिरण्यशकलैर्व्याघारयत्यमृतं वै हिरण्यं तेजो ऽग्निरमृतेन वा एतत्तेजो व्याघारयति पञ्चभिर्व्याघारयति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालब्ध त्रया वै देवा यजमानस्य गृहमागच्छन्ति यद्दध्ना मधुसंमिश्रेन व्यवोक्षति तानेव प्रीणाति सर्वमनु व्यवोक्षति सर्वानेवैनान्प्रीणाति तिसृभिर्व्यवोक्षति त्रिवृ३दग्निस्त्रिष्टुब्भिर्व्यवोक्षतीन्द्रियस्यावरुद्ध्या[2] अन्नवतीभिर्व्यवोक्षत्यन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै दर्भगुरुमुष्टिना व्यवोक्षति स हि प्राजापत्यः प्राणैर्वा एष व्यृध्यते ३यो ऽग्निमध्येति यदाह प्राणदा अपानदा इति प्राणानेवात्मन्धत्ते प्रजया च वा एष पशुभिश्च व्यृध्यते ३यो ऽग्निमध्येति प्रजा वै वर्चः पशवो वरिवो यदाह वर्चोधा[3] वरिवोधा इति प्रजां चैव पशूंश्चात्मन्धित्वावरोहति ॥ ६ ॥

Vgl. 2, 10, 1. — TS 5, 4, 4 (parishecaṇam, vikarshaṇam) u. 5 (vyâghâraṇam vâiçvakarmaṇâhutiç ca); Kâṭh. 21, 7.

इन्द्रो वै वृषमहन्त्स प्राङपद्यत स पद्यमाना इन्द्रं षोडशभिर्भोगैः पर्यगृह्णात्स वा अग्निनैव वृषस्य भोगानपिदह्य वैश्वकर्मणाभ्यां पाप्मनस्तमसो निरमुच्यताग्निस्तिग्मेन शोचिषेति यज्जुहोत्यग्निना वा एतत्पाप्मनो भोगानपिदह्य वैश्वकर्मणाभ्यां पाप्मनस्तमसो निर्मुच्यते नाना जुहोति सूक्तयोर्नानावीर्यत्वाय षोडशगृहीतेन जुहोति

1) Die Mss. ग्रान्तरथो 2) In den Mss. fehlt die ३; auch schreiben die Mss. त्रिष्टुभि॰ 3) H u. Bb वर्चोदा; desgl. Kâṭh. 21, 7.

षोडशभिर्हि स तं भोगैः पर्यगृह्णात्तेन वै स वृत्रस्य भोगेभ्यो निरमुच्यत तत्पाप्मन एवैतेन भोगेभ्यो निर्मुच्यतेऽथैतदप्रतिरथमेतेन वै देवा असुरान्प्रत्यजयंस्तदप्रतिरथस्याप्रतिरथत्वं तदप्र३त्येवैतेन यजमानो भ्रातृव्यं जयत्येतेनैव याजयेत्संग्रामे जयति[1] संग्राममेतेनैव याजयेद्भ्रातृव्यवन्तं यो वास्य प्रियः स्यात्तं भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्येतेन वै भरद्वाजः प्रतर्दनं दैवोदासिं समनह्यत्स राष्ट्रमभवद्यं कामयेत राष्ट्रियमयं राष्ट्रं स्यादिति तमेतेन संनह्येद्राष्ट्रं ह भवत्येतेन वै देवा विराजमभ्यजयन्दशान्वाह[2] दशाक्षरा विराड् विराजमेवैतेनाभिजयति दक्षिणतो वै देवानां यज्ञं रक्षांस्यजिघांसंस्तानि वा अप्रतिरथेनैवापाघ्नत यद्ब्रह्माप्रतिरथं दक्षिणतो वदत्येति[3] रक्षसामपहत्यै ॥ ७ ॥

Vgl. 2, 10, 2 u. 3. — TS 5, 4, 5 (vyâghâraṇam vâiçvakarmaṇâhutiç ca); Kâṭh. 21, 8.

उदेनमुत्तरं नयेति समिधा आदधाति प्रह्रियमाणायैवास्मै भागमकस्तिस्र आदधाति त्रिवृ३द्ध्यमिंदु[4] त्वा विश्वे देवा इति विश्वे ३हीदं देवाः स्तो यन्मनु३ष्या अग्ने भरन्त[5] चित्तिभिरिति यस्मा एव चित्तायाग्निराधीयते तेनैनं चित्तेन समर्धयति पञ्च दिशो दैवीर्यज्ञमवन्तु[6] देवीरितीमा एवैनं पञ्च दिशोऽनु तेजस्विनं करोत्युर्ध्वपथा ईड्यो गृभीत इत्युर्ध्वपथो ३ह्येष परिगृह्य यज्ञमायन्निति परिगृह्य ३ह्येतं यन्ति हरिकेशः सूर्यरश्मिः पुरस्तादित्यसौ वा आदित्यो हरिकेशः सूर्यरश्मिः पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदयं अजस्रमित्याह प्रसूत्या

1) H u. Bb betonen संग्रामे (so also die einzigen betonten Mss.). 2) B विराजम°; auch betonen die Mss. दशान्वाह 3) So B (ohne Accent); in H वदत्वेति; Bb वदत्वेति 4) Die ३ fehlt in den Mss. 5) H u. Bb भरंत; B भरंतु; cf. 2, 7, 10 u. 3, 2, 2. 6) B देवीर्य°; vgl. aber auch 2, 10, 5. a. A.

एवं तस्य पूषा प्रसवे याति विद्वानिति पशवो वै पूषा पशूनेवावरुन्द्धे ततो वाका आशिषो नो जुषन्तामित्याशिषां वा एष दोह आशिष एवं दुहा इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्निति वृधन्वत्या यन्ति वृद्धिमेवोपयन्त्यनुष्टुभा यन्ति वाग्वा अनुष्टुब्वैश्वदेवी वाग्वैश्वदे३वो ऽग्निस्तस्मादनुष्टुभा यन्ति षड्भिराग्नीध्रादायन्ति षड्वा ऋतव ऋतुभिरेव यन्ति विमान एष दिवो मध्य आस्त इत्यश्मानं सादयति विमानो ३ह्यसा आदित्यः स्वर्गस्य लोकस्य सुम्नहूर्यज्ञ आ च वक्षद्यक्षदग्निर्देवो[1] देवं आ च वक्षदित्याशीरेवैषा[2] देवहूर्यज्ञ आ च वक्षद्यक्षदग्निर्देवो देवं आ च वक्षदित्याशिष[3] एवैष परिग्रहो वाजस्य मा प्रसवेनोद्ग्राभेणोदजिग्रभदित्यसौ वा आदित्य उद्ग्राभ एष निग्राभ उद्यन्वा एतद्यजमानमुद्गृह्णाति निम्रोचन्नस्य भ्रातृव्यं निगृह्णात्युद्ग्राभश्च निग्राभश्चेति ब्रह्म वा उद्ग्राभो ब्रह्म निग्राभो ब्रह्मणा वा एतद्यजमानमुद्गृह्णाति ब्रह्मणास्य भ्रातृव्यं निगृह्णात्यथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यतामित्योजो वै वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसा वा एतद्वीर्येण यजमानो भ्रातृव्यं विष्वञ्चं विनुदते चतुर्भिराहवनीयादायन्ति चत्वारि वै छन्दांसि छन्दोभिरेव यन्त्यथो ब्रह्म वै छन्दांसि ब्रह्मणैव यन्ति ॥ ८ ॥

Vgl. 2, 10, 4 u. 5. — TS 5, 4, 6 (samidâdhânam agnipraṇayanaṃ tathâ । hotânvâhâpratirathaṃ daçarcaṃ savikalpakam); Kâṭh. 21, 8.

क्रमध्वमग्निना नाकमित्याह स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै दिवः पृष्ठं स्वर्गत्वेति पृष्ठेन हि यन्त्यूर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदा इति द्विपात्सु चैव चतुष्पात्सु च पशुषूर्जं दधातीयक्षमाणा भृगुभिः सहेति भृ-

1) Die Mss. र्वा यच्चक्षत्; vgl. aber das Folgende, sowie 2, [illegible], 5. 2) Die Mss. schreiben वक्षत् ॥ इत्याशीरेवैषा ॥; vgl. aber das Folgende. 3) Die Mss. वक्षत् इत्या°

गवो ह्यये यज्ञेनाभुवन्पृष्ठे पृथिव्या अहमुदन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षाद्दिवमारुहमित्येषां वा एष लोकानां समारोहः पञ्चभिराक्रमते पाङ्क्तो यज्ञो यज्ञेन वा एतद्यज्ञमभ्यारोहत्यप्रतिनोदाय कृष्णायाः श्वेतवत्सायाः पयसा जुहोत्यहर्वै वत्सो रात्रिर्मातांहे वा एतद्रात्रीं प्रदापयति प्रास्मै ह वा अहोरात्रे दुहे य एवं वेद सर्वे वै पशवो नानारूपाः सन्तः पय एव प्रत्येकरूपा यदेव प्रत्येकरूपास्तदेनानप्रत्यवरुन्द्धे नक्तोषासामे सहस्राक्ष सुपर्णो ऽसि गरुत्मान्पृष्ठे पृथिव्याः सीदेत्येषु वा एतं लोकेषु ज्योतिष्मन्तमग्निं निधत्ते ऽथो प्राणानां विधृत्यै द्वाभ्यां सादयति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या आजुह्वानः सुप्रतीकः पुरस्तादित्याह स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै तां सवितुर्वरेण्यस्य चित्रामि३त्येतं वै कण्व आवय३सो ऽग्नेर्दोहं विदांचकारामैर्वा एष दोहो ऽग्निं वा एतेनाग्निचिद्दुहे सर्वान्ह वा अस्मा अग्निर्दोहान्सर्वान्कामान्दुहे[1] य एवं वेद विधेम ते परमे जन्मन्नग्न इत्याह क्रुड्या एवं प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो न इत्येषा वै कर्णकवती सूर्म्यजस्रं ज्योतिरजस्रं वावास्मा एतज्ज्योतिरप्यधादेतां वै वासिष्ठः सात्यहव्यः सत्त्रिण आसीनानपप्रच्छ विद कर्णकवतीं सूर्मीमिति विद्मेति होतुर्या वनेषु तां विद्मेति पशवो वा एतस्याः कर्णाः पशुमान्भवत्येतां वै वज्रं शतघ्नीं विघ्नीं देवा असुरेभ्य उपप्रावर्तयंस्तेषां शततर्हमहं ह्स्तदेतामेव वज्रं शतघ्नीं विघ्नीं यजमानो भ्रातृव्यायोपप्रावर्तयति शततर्हं ह हन्त्यग्ने तमद्यैति पङ्क्त्या जुहोति यजमानो वै पङ्क्तिर्यजमानं वा एतद्विराजि प्रतिष्ठापयामकरथो पङ्क्त्यै वाहुत्या यज्ञमालभते सप्त ते अग्ने समिधः

1) Die Mss. अग्निर्दोहान्सर्वान् 2) So B (ohne Accent); in H u. Bb कर्णकवती

सप्त जिह्वा इत्येतावतीर्वा अग्नेस्तन्वः षोढा सप्त सप्त यो वा अस्यैता अग्निं चिक्यानो वितर्षयति वि ह तृष्यति ता एवास्य तर्पयति चित्तिं जुहोमि मनसेत्येषा वा अग्नेरदाभ्याहुतिर्वैश्वकर्मणी नैनं भ्रातृव्यो दभ्नोत्यग्निं चिक्यानं प्र समानानां ज्यैष्ठ्यमाप्नोति य एवं वेदाग्निर्वा अमन्यत न वा अहमिदमभागधेयस्तेजो यंस्यामीति तदेतेन भागधेयेनायच्छदेतद्वा अग्निरग्निहोत्रमग्निं वा एतेनाग्निचिद्गच्छति सर्वान्ह वा अस्मा अग्निर्दोहान्सर्वान्कामान्दुहे य एवं वेद सं वा एतदग्निमिन्द्धे यश्चिनोति तं दीपयत्येवाग्निरग्निहोत्रेण ॥ ९ ॥

Vgl. 2, 10, 6. — TS 5, 4,7 (citim ârubya vahnim tatra vinikshipet); Kâth. 21, 9.

अथैषो ऽग्नये वैश्वानराय द्वादशकपालः संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सरमेव प्रीणात्यथो प्राहुतायैवास्मै[1] भागमकराहुतीनां वै प्रतिष्ठित्या यजमानः प्रतितिष्ठत्याहुतीनामप्रतिष्ठित्या न प्रतितिष्ठति यदेतं जुहोत्याहुतीनां प्रतिष्ठित्यै ताः प्रतितिष्ठन्तीर्यज्ञो ऽनुप्रतितिष्ठति यज्ञं यजमानो ऽथो[2] कामो वै वैश्वानरो यत्कामो भवति सं हास्मै स कामो नमति यत्प्राङ् पर्यावर्तेत दैवीर्विशो मुह्येयुर्यद्दक्षिणा यमदेवत्या स्याद्यत्प्रत्यङ्[3] सौऽर्यो[4] यदुदङ् रौद्रं ऋजु होतव्यः प्रतिष्ठित्यै सर्वहुतं करोति प्रतिष्ठित्यै क्षत्रं वै वैश्वानरो विण्मारुता यदेतं हुत्वा मारुताञ्जुहोति विशं वा एतत्क्षत्राय नियुनक्त्यथो विशमेव क्षत्रायानुकां करोत्यग्निमुखान्वै प्रजापतिः पशूनसृजत पशवो मारुता यदेतं हुत्वा मारुताञ्जुहोत्यग्निमुखाने-

---

1) So schreibe ich; die Mss. schwanken; H u. Bb प्राहुताय वास्मै; B प्राहुतायै-वास्मै 2) So corrigirt; die Mss. यजमानो यो 3) Hier scheint B eine kleine Lücke anzudeuten durch Freilassung eines Zwischenraumes, wo mehrere Silben Platz hätten. 4) So meine Correctur; die Mss. सूऽर्यो

वास्मै प्रजापतिः पशून्प्रजनयति सप्तकपाला भवन्ति सप्त सप्त मारुता गणास्तस्मात्सप्तकपाला गणेन गणेन जुहोति गणश[1] एव मरुतः प्रीणाति यो ऽरण्येऽनुवाक्यो गणस्तन्मध्यतो जुहुयात्क्षत्रं वा एष मरुतां विडितरे विशो वा एतत्क्षत्रं मध्यमेष्ठं करोति यदि कामयेत विशा क्षत्रं हन्यामिति यो ऽरण्ये ऽनुवाक्यो गणस्तमितरैर्गणैर्मोहयेद्विशा वा एतत्क्षत्रं हन्ति यदि कामयेत क्षत्रेण विशं हन्यामिति यो ऽरण्येऽनुवाक्यो गणस्तेनेतरान्गणान्मोहयेत्क्षत्रेण[2] वा एतद्विशं हन्ति तस्य त्रिष्टुभौ याज्यानुवाक्ये स्यातामोजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोजो वा एतद्वीर्यं विश आदाय क्षत्रायापिदधाति यदि कामयेत क्षत्रेणास्य क्षत्रं हन्यां[3] प्र स्वादायतनाच्च्यवेतेति[4] यो ऽरण्येऽनुवाक्यो गणस्तेनाभिष्ठं रथवाहनं व्यूहयेत्क्षत्रं वा एष मरुतामभिष्ठं रथवाहनं क्षत्रियस्य क्षत्रं बिभर्ति क्षत्रेणैवास्य क्षत्रं हन्ति प्र स्वादायतनाच्च्यवते इन्द्रं दैवीर्विशो मरुतो ऽनुवर्त्मानो इत्येतद्वै देवानामनुवर्त्म दैवीं च वावास्मा एतद्विशं मानुषीं चानुवर्त्मानौ करोति स वा एतदग्निमिन्द्धे यश्चिनोति तं दीपयत्येव मारुतैः ॥ १० ॥

Vgl. Kâṭh. 21, 10.

॥ इत्युपरिकाण्डे[5] स्तोमभागो नाम तृतीयः प्रपाठकः ॥

---

1) So corrigirt; die Mss. गणेश्च 2) Die Mss. तैनेतरान् 3) Die Mss. हन्त्वां 4) Die Mss. स्वाद्दायतनाच्य° 5) Das इति fehlt in den Mss.

वसोर्धारां जुहोत्यकॢप्तस्य कॢप्त्या अशान्तस्य शान्त्या अनभिजितस्याभिजित्या अनवरुद्धस्यावरुद्ध्यै संततं जुहोति प्राणानां संतत्या एषां लोकानां संतत्या अन्नाद्यस्य संतत्या अविच्छिन्नं जुहोत्यन्नाद्यस्याविच्छेदाय यद्विच्छिन्द्यात्प्राणान्विच्छिन्द्याद्ध्रियेतास्य विच्छिन्द्यादन्नाद्यमस्य विच्छिनत्त्यक्षुध्यान्नं चेत्येतानि वा अन्नस्य रूपाणि रूपैरेवान्नमवरुन्द्धे ऽग्निश्चापश्चेत्येषा वा अन्नस्य योनिः सयोन्येवान्नमवरुन्द्धे वसोर्मे धारासदिति वसोर्धारां जुहोति घृतस्य वा एषा धारा यजमानममुष्मिंल्लोक उपतिष्ठन्ते द्वादश द्वादशानि जुहोति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवावरुन्द्धे ऽर्धेन्द्राणि जुहोत्यर्धेन्द्रैर्वै देवा इन्द्रियं वी३र्यमसुराणामवृञ्जतेन्द्रियमेवैतैर्वी३र्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा इन्द्रमब्रुवंस्त्वया मुखेनेमाञ्जयामेति सो ऽब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्सो ऽब्रवीद३र्ध्यो वा अहं[1] देवतानामसानीति ततो वा अजयंस्तस्मादेषो ऽर्धभाग्देवतानां[2] यदर्धेन्द्राणि हूयन्ते विजित्या इन्द्रोत्तमानि भवन्तीन्द्रियं वै वी३र्यमिन्द्र इन्द्रिये वा एतद्वीर्ये ततो यज्ञस्य यजमानः प्रतितिष्ठत्यंशुश्च रश्मिश्चेति यज्ञमुखं वा अंशुश्च रश्मिश्च यज्ञमुखमेवावरुन्द्धे ऽधिपतिश्चादाभ्यश्चेति नैनं भ्रातृव्यो दभ्नोत्यधि चिक्याने प्र समानानां ज्यैष्ठ्यमाप्नोति य एवं वेदेते यज्ञा भवन्त्येतानि वै यज्ञस्य रूपाणि रूपैरेव यज्ञमवरुन्द्धे स्रुचश्च चमसाश्चेति यज्ञायुधानि संभरति यज्ञायुधान्येव संभृत्य यज्ञं प्रयुङ्क्ते

1) So meine Vermuthung; H u. Bb °द३र्यो वाहं; B °द३र्वे वाहं; cf. TS 5, 4, 8, 3 यत्सर्वेषामर्धमिन्द्रः प्रति तस्मादिन्द्रो देवतानां भूयिष्ठभाक्तमः; Kâṭh. 21, 11 यदर्धेन्द्राणि जुहोति तस्मादिन्द्रो देवतानां भूयिष्ठभाक् 2) So corrigirt; die Mss. °देषो ऽर्धभाग्

पार्थानि जुहोति पार्थैर्वा अन्नमद्यतेऽनुरूपेणैवान्नाद्यमवरुन्द्धे बर्हिश्च वेदिश्चेत्याशी रेवैषावभृथश्च स्वगाकारश्चेति प्रतिष्ठित्यै ॥ १ ॥

Vgl. 2, 11, 5. — TS 5, 4, 8 (vasor dhârâ); Kâṭh. 21, 11.

अग्निश्च घर्मश्चेत्येतद्वा अग्नेर्ब्रह्मवर्च३स्यं[1] रुचं चैवैतेन ब्रह्मवर्चसं चावरुन्द्धे तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी भवत्यृतुश्च व्रतं चेत्यहोरात्रे वा ऋतुश्च व्रतं चाहोरात्रे एवास्यैतेनाभीष्टे प्रीते भवत एका च तिस्रश्चेति देवछन्दसं वा एका च तिस्रश्च देवछन्दसमेवावरुन्द्धे चतस्रश्चाष्टौ चेति मनुष्यछन्दसं वै चतस्रश्चाष्टौ च मनुष्यछन्दसमेवावरुन्द्धे देवलोक एव देवछन्दसेन ऋध्नोति मनुष्यलोके मनुष्यछन्दसेनैका च तिस्रश्च चतस्रश्चाष्टौ चेति रोहो वा एष एषां लोकानां संक्रान्तिः[2] स्वर्गस्य लोकस्य युग्मदुत्तरेण वै स्तोमेनादित्याः स्वर्गं लोकमायंश्चतुरुत्तरेणाङ्गिरसो यदेतौ स्तोमौ जुहोति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै युग्मदयुजौ वा एतौ स्तोमौ मिथुनौ प्रजननाय रेत एव युग्मदुत्तरेण दधाति रेतो हितं चतुरुत्तरेण प्रजनयत्येका च तिस्रश्चेत्या त्रयस्त्रिंशतस्त्रयस्त्रिंशद्देवतास्ता एवास्यैतेनाभीष्टाः प्रीता भवन्ति चतस्रश्चाष्टौ चेत्यष्टाचत्वारिंशतोऽष्टाचत्वारिंशदक्षरा जगती जागताः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे त्र्यविश्च त्र्यवी चेत्येतानि वै वयांसि पशूनां पशव एव पशूनवरुन्द्ध्वा आयुर्यज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पता इति यज्ञस्य वा एषा कॢप्तिर्यज्ञमेवैतदचीकॢपद्वाजाय स्वाहा प्रसवाय स्वाहेति त्रयोदश वा एता आहुतयस्त्रयोदश मासाः संवत्सरः संवत्सरं वावास्मा एतदुपदधाति स्वर्गे लोके तस्मिन्नेव प्रतितिष्ठति स्तोमश्च यजुश्चेत्यन्नं वै स्तोमश्च यजुश्चान्नं वा एतदात्मन्धित्वान्नादो

1) So corrigirt; die Mss. वर्चेस्र॰ 2) So corrigirt; die Mss. संक्रांतिः

भूत्वा देवक्षेत्रमगात्ततः प्रावसत्यग्निर्वै वसुस्तस्य वा एषा धारा सर्वान्ह वा अस्मा अग्निर्दोहान्सर्वान्कामान्दुहे य एवं वेद स वा एतदग्निरन्नाद्यमिन्द्धे यच्चिनोति तं दीपयत्येव वसोर्धारया ॥ २ ॥

Vgl. 2, 11, 6. — TS 5, 4, 8 (vásor dhârâ); Kâṭh. 21, 11.

वाजप्रसव्यं जुहोति वाजं वा एतेनाग्निरन्नाद्यमुदजयद्वाजमेवैतेनान्नाद्यं यजमान उज्जयत्यन्नस्यान्नस्य जुहोति वाजप्रसव्याभिरन्नं वै वाजो ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्या उभयं ग्राम्यं चारण्यं च जुहोत्युभयस्यान्नाद्यस्यावरुद्ध्या औदुम्बरेण स्रुवेण जुहोत्यूर्ग्वा उदुम्बर ऊर्जो ऽवरुद्ध्यै देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां सरस्वत्या वाचा यन्तुर्यन्त्रेण बृहस्पतिं साम्राज्यायाभिषिञ्चामीत्यभिषिञ्चेद्यदि ब्राह्मणो यजेत बृहस्पतिसवो ह्येष इन्द्रं साम्राज्यायाभिषिञ्चामीत्यभिषिञ्चेद्यदि राजन्यो यजेतेन्द्रसवो ह्येष कृष्णाजिने ब्रह्मवर्चसकाममभिषिञ्चेद्ब्रह्मणो वा एतदृक्सामयो रूपमृक्सामे ब्रह्मवर्चसं ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्द्धे बस्ताजिने पशुकामं पशवो वै बस्ताजिनं पशूनेवावरुन्द्धे सूयते वा एषो ऽग्निना यश्चीयते स्वेनैवैनं सवेन समर्धयति देवा ओषधीषु पक्वास्वाजीमयुस्तां अग्निरुदजयदन्नैर्वा एषो ऽभिषेको ऽन्नस्य वा एतत्सूयते सवाना वा एष एको बृहस्पतिसवो वा एष बार्हस्पत्यो ब्राह्मणो देवतया स्वेनैव सवेन सूयते तदाहुर्होतव्यमेव न हि[5] सुषुवाणः कं[6] चन प्रत्यवरोहतीति[7] सुषुवाणो वा एष देवतया यो ऽग्निचिद्धन्तवो वै सुषुवाणस्य

1) So H u. Bb; in B °न्द्धे 2) In den Mss. das Verb ohne Accent. 3) In den Mss. das Verb ohne Accent. 2) So H, desgl. B (ohne Accent); in Bb °स्वाजिम°; vgl. aber 2, 1, 11. 5) न हि in den Mss. ohne Accent. 6) In den Mss. कं ohne Accent. 7) So wohl zu schreiben; die Mss. schwanken; Bb प्रत्यवरोहतीति; H प्रत्यवरोहतीति

युनक्ति तस्मिन्युक्ते सर्वं हव्यं समाधीयते पञ्चभिर्युनक्ति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्य सं वा एतमेतौ तपतो यश्चीयते यश्च वैश्वानरो यदप्सुमतीभ्यां पुरस्ताद्यज्ञायज्ञियस्य संमृशति शान्त्या एषा वै यज्ञस्य मात्रा यदग्निष्टोमो भूम 3त्वेवास्यात[1] ऊर्ध्वं क्रियते ॥ ४ ॥

Vgl. 2, 12, 3. — TS 5, 4, 10 (vahniyogaç ca, punaçcitiḥ); Kâṭh. 21, 12 u. 22, 1.

यो वा अग्निं योगा आगते न युङ्क्ते न युञ्जानेषु युङ्क्ते ऽग्ने युक्ष्वा हि ये तवेत्यग्निं[2] वा एतद्योगा आगते युङ्क्ते युङ्क्ते युञ्जानेषु यो वा अग्निं विमोक आगते न विमुञ्चते न विमुञ्चमानेषु विमुञ्चते वि ते मुञ्चामि रशनां वि रश्मीनित्यग्निं वा एतद्विमोक आगते विमुञ्चते वि मुञ्चमानेषु मुञ्चते यथा वै पुनराधेयमेवं पुनश्चितिर्यो वा आधेयेन नर्ध्नोति पुनः स आधत्ते 3यो ऽग्निं चिक्यानो मन्येत वि स्वा व्यृध्यता इति[3] स एतां पुनश्चितिमुपदधीतापि प्रथमं चिन्वानश्चिन्वीता[4] व्यृध्या अभ्यृध्नोत्येवाथो मिथुनत्वाय यां वा अग्निचिदनिष्टका आहुतिं जुहोति स्रवति सा तां स्रवन्तीं यज्ञो ऽनुस्रवति यज्ञं यजमानो यदेतां पुनश्चितिमुपदधात्याहुतीनां प्रतिष्ठित्यै ताः प्रतितिष्ठन्तीर्यज्ञो ऽनु प्रतितिष्ठति यज्ञं यजमानो ऽष्टौपदधात्यष्टाक्षरा गायत्री गाय-3त्रो ऽग्निर्यावानेवाग्निस्तं चिनुते ऽष्टौ लोकंपृणा[5] उपधाय पुरीषेणाभ्यूहत्यष्टाक्षरा गायत्री ब्रह्म गायत्री गायत्र्यैवैनं छन्दसा ब्रह्मणा चिनुता एकादश लोकंपृणा उपधाय पुरीषेणाभ्यूहत्येकादशाक्षरा

1) In den Mss. भूमं लेवास्यात 2) In den Mss. हि ये त॰ ohne Accent. 3) So corrigirt; H u. Bb lesen चित्स्वा व्यध्यता; B. चित्स्वाव्यध्यता; für die Dehnung des स्व in स्वा vgl. Bd. I, p. 110, Z. 8; oben 3, 4, 4 ॰तेना स्वतेषो; desgl. Bd. 1, p. 71 Anm. 5; vgl. auch das folg. चिन्वीता 4) S. die vorhergehende Anmerkung. 5) Die Mss. लोकंपृणा

त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुभैवैनं छन्दसा वीर्येण चिनुते द्वादश लोकंपृणा उपधाय पुरीषेणाभ्यूहति द्वादशाक्षरा जगती जागताः पशवो जगत्यैवैनं छन्दसा पशुभिश्चिनुत एषा वा अग्नेरुत्तरवेदिर्यैतदग्निरुत्तरवेदिमांश्चीयते[1] यो ऽस्याग्निः पुरा चितः स्यात्तमन्ववसाय यजेत यथा वा इदं दीप्यमाने भूयो ऽभ्यादधात्येवं वावास्मिन्नेतदभिपूर्वं भूयस्तेजो दधाति तदाहुः कः श्रेयांसं विषुप्तं बोधयिष्यतीति यद्यजता आहुत्यैवैनं व्यर्धयति[2] गृहान्वा एष कुरुते ३यो ऽग्निं चिनुते यथा अन्यतो विन्दते गृहांस्तदाहरति यं इष्ट्या वा पशुना वा सोमेन वा यजेत यो ऽस्याग्निः पुरा चितः स्यात्तमन्ववसाय यजेत यथा वा इदमन्यतो वित्त्वा गृहानाहरत्येवं तत्तदाहुः पुनर्वा सुवा एतद्यज्ञे क्रियते यत्रैव क्व च यजेत तदेता एकविंशतिमुपधाय यजेत प्रतिष्ठित्यै प्रतिष्ठा ह्येकविंश इति ॥ ५ ॥

Vgl. TS 5, 4, 10 (vahniyogaç ca, punaçcitiḥ); Kâṭh. 22, 2; Kap. S. 34 a. E.

संमास्त्वाग्न ऋतवो वर्धयन्त्विति समाभिश्चैवैनमृतुभिश्च समिन्द्धे सं दिव्येन दीदिहि रोचनेनेति ज्योतिष्मन्तमेवैनं चिनुते विश्वा आभाहि प्रदिशश्चतस्र इति तस्मादग्निः सर्वा दिश आभात्यमुष्य भूयादध यद्यमस्य बृहस्पते अभिशस्तेरमुञ्चा[3] इत्यामयाविनः कुर्यान्मृत्युर्वै यमो ब्रह्म बृहस्पतिर्यावदेव ब्रह्म तेनैनं भिषज्यति प्रत्यूहतामश्विना मृत्युमस्मादित्यश्विनौ वै देवानां भिषजौ ता! अस्मान्मृत्युं प्रत्यूहता उद्वयं तमसस्परीति पाप्मानमेव तमो ऽपहत्य स्वर्गं लोकमभ्यारोहत्याहतौ वै हैतनामनः सर्वतैरापाष्टेरग्नेश्चित्यस्य होता-

1) In den Mss. °रुत्तरवेदिमां°
2) In den Mss. das Verb ohne Accent.
3) Die Mss. बृहस्पते

सीत्तमब्रुवन्याँ अप्सुमतीस्ता इछेति तस्मै वा एता गन्धर्वाप्सरसः प्राब्रुवन्यदप्सुमतीः सामिधेनीर्भवन्ति[1] शान्त्यै चतुर्विꣳशतिमन्वाह चतुर्विꣳशत्यक्षरा वै गायत्री गायत्री यज्ञमुखꣳ यज्ञमुखमेवालब्धाथो चतुर्विꣳशतिर्वा अर्धमासाः सꣳवत्सर एषा वा अस्यिता श्रीर्यत्सꣳवत्सरो न वा एष श्रियैलयति[2] न हास्य श्रीरिलयति गायत्रीरन्वाह तेजो वै गायत्री ब्रह्मवर्चसं तेज एव ब्रह्मवर्चसमवरुन्द्धे त्रिष्टुभो[3] ऽन्वाहौजो वै वीर्यं त्रिष्टुबोज एव वी३र्यमवरुन्द्धे यज्ञायज्ञ्याश्च त्रिष्टुभश्च[4] भवन्ति तेनैव तदुभयमवरुन्द्धे या आग्नेयीरनिरुक्तास्ताः का३र्या अनिरुक्तमिव ३ह्येतदव्यावृत्तꣳ व्यावृत्तं[5] पाप्मना भ्रातृव्येण गछति ता अग्नीषोमीयस्य पशोः कुर्यात्को हि देवक्षेत्रं ह्यभ्यारोक्ष्यतीति तिस्रो रात्रीर्भृत्वाग्निश्चेत३व्या इत्याहुस्त्रिपदा विराड्विराजमेवाप्नोति षड्रात्रीर्भृत्वाग्निश्चेत३व्या इत्याहुः षडा ऋतवः सꣳवत्सरः सꣳवत्सरमनु विराडायत्ता विराजमेवाप्नोति दश रात्रीर्भृत्वाग्निश्चेत३व्या[6] इत्याहुर्दशाक्षरा विराड्विराजमेवाप्नोति द्वादश रात्रीर्भृत्वाग्निश्चेत३व्या इत्याहुर्द्वादश मासाः सꣳवत्सरः सꣳवत्सरमनु विराडायत्ता विराजमेवाप्नोति चतुर्विꣳशतिꣳ रात्रीर्भृत्वाग्निश्चेत३व्या इत्याहुश्चतुर्विꣳशतिर्वा अर्धमासाः सꣳवत्सरः सꣳवत्सरमनु विराडायत्ता विराजमेवाप्नोति मासं भृत्वाग्निश्चेत३व्या इत्याहुर्मासश एव सꣳवत्सरमाप्नोत्यष्टौ वा एतन्मासो[7] वसवो ऽबिभुस्त इमं लोकमाजयन्गायत्रीं छन्दा एकादश रुद्रा३स्ते[8] ऽन्तरिक्षं लोकमाजयꣳ-

1) Das Verb in den Mss. ohne Accent. 2) So H u. Bb; B श्रोयेलयति; Kāṭh. 22, 1 नास्य श्रोरिलष्यते यशीताः क्रियंते 3) Die Mss. त्रिष्टुभो 4) Die Mss. त्रिष्टुभश्च 5) Die Mss. व्यावृत्तं 6) Von hier bis zum folgenden इत्याहु° in H u. Bb fehlend; die Accente daher ergänzt. 7) Die Mss. एतं मासौ 8) Die ३ fehlt in den Mss.

त्रिष्टुभं छन्दो द्वादशादित्यास्ते ऽमुं लोकमाजयञ्जगतीं छन्दस्तदार्भुवमृध्नोति य एवं विद्वान्संवत्सरमग्निं बिभर्ति तस्मादाहुः संवत्सरभृत एवाग्निरित्यथैता आप्रियः प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा रिरिचानो[1] ऽमन्यत स एता आप्रीरपश्यत्ताभिरात्मानमाप्रीणीताग्निर्वै प्रजापतिर्यदेता आप्रियो भवन्त्यग्निमेवैताभिर्यजमाना आप्रीणीते लोमशं वा एतच्छन्दः[3] पशव्यमूनातिरिक्तं प्रजननाय विराजो भवन्ति विराड्वै सर्वाणि छन्दांसि सर्वाण्येवास्य छन्दांस्युपहितानि भवन्ति ता विश्वचितः कुर्यात्प्राणा वा एता ज्यायसीरिव च कनीयसीरिव च भवन्ति ज्यायांस इव च ह्रीमे कनीयांस इव च प्राणाः प्राणानेवात्मन्धत्ते ॥ ६ ॥

Vgl. 2, 12, 5 u. 6. — Kâṭh. 22, 1.

यस्याग्निरुख्यो[4] ऽनुगच्छति यथा पुत्रो जातः प्रमीयत एवं तद्यद्यनुगच्छेत्तामेवोखां पुनः परीन्धीतैषा[5] वा अग्नेर्योनिः स्वादेवैनं योनेः प्रजनयतीश्वरो वा एषो प्रजनितोऽयो[6] ऽग्निं चिनुते ॥

यास्ते अग्न आर्द्रा योनयो याः कुलायिनीर्ये ते अग्न इन्दवो या उ नाभयः ।

ताभिष्ट्वमुभयीभिः संविदानः प्रजानंस्तऽन्वेह निषीद ॥

इति यदेषार्द्रा योनिमति शान्त्यै प्रजा वै कुलायं पशवः कुलायं यत्कुलायिनीः प्रजात्यै हविर्भूतो[7] वा एष ऽयो ऽग्निं चिनुते ऽयो[8] ऽग्निं चित्वान्यस्य[9] स्त्रियमुपैति यथा हविः स्कन्नमेवं स्याद्यथा हविषे

---

1) Die Mss. ते ohne ऽ 2) So corrigirt; B रिरिचानो; Bb रिचानो; H रिचानो 3) Die Mss. एतच्छन्द: 4) So corrigirt; H u. Bb °रुख्यो; B °रख्यो 5) So corrigirt; H u. Bb पुरींधीतै°; B परीधीतै° 6) So corrigirt; die Mss. ऽयो 7) Die Mss. हविर्भूतो s. 3, 8, 7 u. a. 8) Die ऽ fehlt in den Mss. 9) Die Mss. चित्वान्यस्य

स्कन्नाय प्रायश्चित्तिमिच्छन्त्येवमस्मै प्रायश्चित्तिमिच्छेयुर्यद्युपेयान्मैत्रावरुण्यामिक्षया यजेत मैत्रावरुणतामेवोपैत्यात्मनो ऽस्कन्नताय पशुर्वा अग्निर्यो वै पशुं पुरस्तादुपचरति हिनस्ति वा एनं स तस्मात्पुरस्तात्प्रत्यञ्चं नाक्रामति तस्मादु पश्चात्प्राञ्चमुपचरत्यात्मनो[1] ऽहिंसायै यो वै यथावृत्तमग्निं चिनुते यथारूपं प्रजाश्च ऋतवश्च कल्पन्ते या दक्षिणावृतस्ता दक्षिणत उपदधाति याः सव्यावृतस्ता उत्तरतस्त्र्यालिखिताः पश्चात्प्राचीरुपदधाति यथावृतं वा एतदग्निं चिनुते यथारूपं प्रजाश्च ऋतवश्च कल्पन्ते संसत्यो ऽग्निश्चेतव्या इत्याहुः ॥ भूर्भुवः स्वः ॥ इति पुरस्तात्स्वयमातृण्णां प्रावदेतद्वै वाचः सत्यं संसत्यमेवाग्निं[2] चिनुते प्राणो वै स्वयमातृण्णामृतं हिरण्यं यद्धिरण्येष्टकामुपधाय स्वयमातृण्णामुपदधात्यमृत एवास्य प्राणान्दधाति तेजो ऽसि तेजो मे यच्छेति हिरण्येष्टका उपदधात्येताभिर्वा इमे लोका विधृता अथो एताभिरेवाग्निं चिनुत इमे लोकाः प्रभान्ति[3] देवा असुरान्हत्वा मृत्योरबिभयुस्ते छन्दांस्यपश्यंस्तानि प्राविशंस्तेभ्यो यद्यदच्छदयंस्तेनात्मानमच्छादयन्त तच्छन्दसां छन्दस्त्वं चितिं चितिमुपधायाग्नेय्या धाम छन्दो ऽभिमृशति स्वामेव देवतामुपप्रविशत्यात्मनो ऽहिंसायै ॥ श्येनचितिं चिन्वीत स्वर्गकामः श्येनो वै भूत्वा गायत्र्यमुं लोकमपतत्स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै रथचक्रचितिं चिन्वीत भ्रातृव्यवान् रथचक्रं वै वज्रं कृत्वा देवा असुरेभ्य उपप्रावर्तयंस्तेषां शततर्हमतृंहंस्तदेतामेव वज्रं कृत्वा यजमानो भ्रातृव्यायोपप्रवर्तयति शततर्हं ह तृंहति प्रौगचितिं चिन्वीत

---

1)) प्राञ्च° in den Mss. ohne Accent. 2) In den Mss. संसत्य° ohne Accent; cf. oben. 3) H u. Bb प्र भान्ति; B प्रभाति

भ्रातृव्यवानुभयतो वै देवानसुराः पर्यायत्ता आसन्पुरस्तादन्ये पश्चादन्ये[1] तान्वा एतेन व्यनुदन्त तद्भ्रातृव्यस्य वा एष विनोदो द्रोणचितिं चिन्वीतान्नकामो द्रोणेन वा अन्नमद्यते ऽनुरूपेणैवान्नाद्यमवरुन्द्धे पश्चाद्वरुर्भवत्यनुरूपत्वाय श्मशानचितिं चिन्वीत यः कामयेताञ्जसा पितृलोकमुपेयामित्यञ्जसा पितृलोकमुपैत्युप[2] चान्यं[3] चिन्वीत ग्रामकामो यथैवैतमुपचिनोत्येवमस्मै ग्राममुपचिनोति समूह्यं चिन्वीत पशुकामो यथैवैतं समूहत्येवमस्मै दिग्भ्यः पशून्समूहति ॥ ७ ॥

Vgl. TS 5, 4, 11 (kâmyâni vihavyâç ca).

प्रजापतिर्वा एतमग्रे ऽग्निमचिनुत ऋतुभिः संवत्सरं वसन्तेन पुरस्तादचिनुत ग्रीष्मेण दक्षिणं पक्षं वर्षाभिरुत्तरं शरदा पुच्छं हेमन्तेन मध्यं ब्रह्मणैव पुरस्तादचिनुत क्षत्रेण दक्षिणं पक्षं विशोत्तरं पशुभिः पुच्छमाशया मध्यमेतावद्वा अस्ति यावदेवास्ति तत्स्पृणोति तदवरुन्द्धे स्वर्गाय वै लोकायाग्निश्चीयते वज्र एकादशिनी यदेकादशिनीं मिनुयाद्वज्रः पुरस्तादवगृह्णीयादस्वर्ग्यः स्याद्यन्न मिनुयादपशुः स्यादेकयूप एकादश पशवो नियुञ्ज्यास्तेन[4] पश३व्यास्तेन स्वर्ग्यो यत्पक्षसंमितां मिनुयात्कनीयांसं यज्ञक्रतुमुपेयात्कनीयसीं प्रजां कनीयसः पशून्कनीयो ऽन्नाद्यं पापीयान्स्यादथ[5] यद्वेदिसंमितां मिनोति ज्यायांसं चिनुते ज्यायांसमेव यज्ञक्रतुमुपैति भूयसीं प्रजां भूयसः पशून्भूयो ऽन्नाद्यं वसीयान्भवत्येषा वा अग्नेरुत्तरवती नाम चितिरुत्तरमुत्तरं श्वः श्वः श्रेयान्भवति य एवं वेद

1) So corrigirt; die Mss. पश्चादन्ये 2) °स्तुप in den Mss. ohne Accent. 3) So B, ohne Accent; in H u. Bb चान्यं; beachte den Accent. 4) Die Mss. नियुञ्ज्या° 5) Die Mss. पापीयान् स्या°; cf. Einleitung zum ersten Buch, p. XLIII.

द्वेधा वा अग्निं चिक्यानस्य यश इन्द्रियं गछत्यग्निं वा गछत्यात्मानं वा ॥

रुचं नो धेहि ब्राह्मणेषु रुचं राजसु धारय ।
रुचं विश्येषु शूद्रेषु मयि धेहि रुचा रुचम्[1] ॥

इति यजुहोत्यात्मानं वा एतद्यशस्यर्पयतीश्वरो वा एष दुश्चर्मा भवितो३र्यो[2] ऽग्निमध्येति ॥

तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदा शास्ते यजमानो हविर्भिः ।
अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशंस मा न आयुः प्र मोषीः ॥

इति यजुहोति शान्तिर्वा एषाग्नेर्गुप्तिरात्मनो वयो वा अग्निस्तस्मादग्निचिता पक्षिणो नाशित३व्यं नो अग्निविदा यदश्नीयात्तमेवाश्नीयात्स एनमार्तिं निनयेत्प्रजापतिर्वा एतमग्रे ऽग्निमचिनुत ज्यैष्ठ्यकामः स ज्यैष्ठ्यं महिमानमगछज्ज्यैष्ठ्यं महिमानं गछति य एवं विद्वानग्निं चिनुते प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा ता अनुप्राविशत्सो ऽब्रवीद्यो मेतः संचिनवदृध्नवत्स इति तं देवाः समचिन्वंस्त आर्ध्नुवंस्तच्चित्यस्य चित्यत्वं तद्य एवं विद्वानग्निं चिनोति प्रजापतिमेव संचिनोत्यृध्नोति तस्मादाहुः प्रजापतिचित एवाग्निरिति ॥ ८ ॥

Vgl. TS 5, 5, 7 (ekayûpâdhividhayaḥ); Kâṭh. 22, 4; Kap. S. 35, 1 u. 2.

देवेभ्यो वा अग्निं चिक्यानेभ्यो न व्यौछ३त्ते ऽस्या आहुतिमजुहवुस्तुभ्यमग्ने व्युछ तथास्मभ्यं विवास्यतीति तयाग्नये व्यौछ३द्यग्नेया औछद्याहुत्यै व्युछत्तस्या आहुत्यै यज्ञेन व्यौछद्याहुत्या औछद्यज्ञाय व्यौछत्तस्मै यज्ञाय दक्षिणया व्यौछद्धि यज्ञायौछद्दक्षिणायै व्यौ-

1) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 2) So corrigirt; B भवितो ३यो; H u. Bb भवितोश्यो

छन्त्स्यै दक्षिणायै ब्राह्मणेन व्यौछद्दक्षिणाया औछद्ब्राह्मणाय व्यौछन्त्स्यै ब्राह्मणाय ब्रह्मणा व्यौछद्ब्राह्मणायौछद्ब्रह्मणे व्यौछन्त्स्यै ब्रह्मणे तपसा व्यौछदेता वै तपःपरार्धा व्युष्टयः श्वोवसीयस्यस्मै व्युछति य एवं विद्वान्व्युष्टीरुपधत्ते यो वै यथापूर्वं व्युष्टीर्वेद यथापूर्वमस्मै व्युछत्यौषसी वाव प्रथमा[1] व्युष्टिर्व्यैवाडिति वा आहुर्यदौषस्युदेति यद्व्युछति यदग्निराधीयते[2] यत्सूर्य उदेति यद्धस्ता अवनेनिक्ते यदश्नाति यत्पिबत्येता[3] वै यथापूर्वं व्युष्टयो[4] यथापूर्वमस्मै व्युछति य एवं विद्वान्व्युष्टीरुपधत्ते[5] ॥ ९ ॥

यो वा अग्निमयोनिमनायतनं चिनुते[6] ऽयोनिरनायतनो भवत्यापो वा अग्नेर्योनिर्यत्कुम्भेष्टका उपदधाति योनिमन्तमेवायतनवन्तमग्निं चिनुते योनिमानायतनवान्भवत्यधरसपत्नो ऽग्निश्चेतव्या इत्याहुरापो वा अग्नेः सपत्नो यत्कुम्भेष्टका उपदधात्यधरसपत्नमेवाग्निं चिनुते ऽधरो ऽस्मात्पाप्मा भवत्यधरः सपत्नः शुग्वा अग्निरापः शान्तिर्यत्कुम्भेष्टका उपदधाति शान्त्यै यत्कुम्भाश्च कुम्भ्यश्च[7] तन्मिथुनं यद्द्वन्द्वं प्रजात्यै द्वादशोपदधाति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेवाप्त्वावरुन्द्धे नैवारश्चरुस्त्रयोदशो भवत्यस्ति[8] मासस्त्रयोदशस्तमेवैतेनाप्त्वावरुन्द्धे पयसि भवति यत्पयो ग्राम्यं तेनान्नाद्यमवरुन्द्धे यन्नीवारा आरण्यं[9] तेन तेनैव तदुभयमवरुन्द्धे ॥ १० ॥

॥ इत्युपरिकाण्डे[10] वसोर्धारीयः चतुर्थः प्रपाठकः ॥

1) B प्रथ प्रथमा 2) Die Mss. °राधीयते 3) पिबत्य° ohne Accent in den Mss. 4) Die Mss. व्युष्टयो 5) Die Mss. व्युष्टीर° 6) Die Mss. चिनुते 7) Die Mss. कुम्भ्यश्च 8) भवत्य° in H betont; in Bb zweifelhaft. 9) H u. Bb आरण्यं 10) Das इति fehlt in den Mss.

आ वा एष प्रजापतये वृश्चते यः शिर उपदधाति नेतराण्यङ्गान्यस्थिचिदस्य श्मशानचिद्भवति[1] यदेतां पुरुषचितिमुपदधाति न प्रजापतया आवृश्चते ऽनस्थिचिदस्याश्मशानचिद्भवति षट्त्रिंशतमेता उपदधाति षट्त्रिंशदक्षरा बृहती बार्हताः पशवो बार्हतः पुरुषः पुरुषस्य प्रतिमोपधीयते स ३ह्येष[2] धीयत एष ह ३त्वेव यजमानो ऽमुं लोकं नाति प्रमीयते यस्यैता उपधीयन्ते ॥ १ ॥

अथैताः पञ्चापञ्चीनाः शिथिर इव वा अग्निश्चित्यो यत्पञ्चापञ्चीना उपदधात्यग्नेर्धृत्या अशिथिरत्वाय पञ्चोपदधाति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्य भूयस्कृदसि वरिवस्कृदसीत्यग्ना एव भूमानं दधाति भूयान्प्रजया पशुभिर्भवत्यप्सुषदसि गृध्रसदसीति वयो वा अग्निः समिध्यमेवैनं वयः करोति वयो भूत्वा स्वर्गं लोकमेति यस्यैता उपधीयन्ते ॥ २ ॥

चितः स्थ परिचितः स्थेति शर्कराः परिश्रयति यच्छर्करा अपरिश्रित्य सिकता निर्वपेद्रेतः सिक्तं[4] परासिच्येताथ यच्छर्करा अपरिश्रित्य सिकता निर्वपति रेतसः सिक्तस्य परिगृहीत्यै ॥ ३ ॥

वि वा एष यज्ञाच्छिद्यते यदसंस्थितं पशुमुत्सृजन्ति सं ह स्म वा एतमाशोकेयः[5] स्थापयत्याज्येन संस्थाप्य यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय ॥ ४ ॥

---

1) Die Mss. °स्याश्मशानचिद्भवति; vgl. das Folgende. 2) Die ३ fehlt in den Mss. 3) भूत्वा in den Mss. ohne Accent. 4) So B, ohne Accent; in H u. Bb °द्रेतमेवैनं सिक्तं 5) So corrigirt; die Mss. °शोकेय; bisher nur gaṇa शुभ्रादि zu P 4, 1, 123 belegt.

स्वर्गं वा एष लोकमन्वारोहति ३यो ऽग्निं चिनुते यदन्वारोहाञ्जुहोति स्वर्गमेवैनं लोकं गमयित्वाथ कामं चरति ॥ ५ ॥

॥ इत्युपरिकाण्डे[1] पञ्चमः प्रपाठकः ॥

आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपेदग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालब्धाग्निर्वै यज्ञस्या३न्तो ऽवस्ताद्विष्णुः[2] पुरस्तादुभयत एव यज्ञस्यान्ता आलब्ध तदाहुर्न ऋत इन्द्राद्य३ज्ञो[3] ऽस्तीति[4] यदष्टाकपालस्तेनाग्नेयो यत्त्रिकपालस्तेन वैष्णवो यदेकादशकपालः संपद्यते तेनै३न्द्रो ऽग्निर्वै यज्ञस्य पवित्रं विष्णुर्यज्ञः पवित्रपूतमेव यज्ञमालब्ध मेधस्य वा एतद्यज्ञस्य रूपं यत्पुरोडाशस्तस्मात्पुरोडाश एव कार्यश्चरुं[5] कुर्वन्ति धेन्वा वै घृतं पयो ऽनडुहस्तण्डुलास्तन्मिथुनं मिथुनमेवास्य[6] यज्ञमुखे दधाति तेजो वै घृतं तेजस एव प्रजायते[7] पुरुषो वा एष मेधायालभ्यते पुरुषस्येव ३ह्येषां प्रतिमा यत इव हि रूपं तस्माच्चरुरेव का३र्यो वेदिमति दीक्षते[8] विन्दा इति वै वेदिमति दीक्षते[8] विन्दते ह वै यो वेदिमति दीक्षते ऽथो यज्ञपथ एवादीक्षिष्ट[9] वेद्या वै देवा इमममसुराणामविन्दन्तेमामेव विन्दते यो वेदिमति दीक्षते ऽथो यज्ञपथमेवालब्ध प्राचीनवंशं कुर्व-

---

1) Das इति fehlt in den Mss. 2) So corrigirt; die Mss. °न्ती °वस्ताद्, was nicht richtig sein kann; man vgl. पश्चात् unten 3, 9, 4. 3) So corrigirt; die Mss. ऋतं ऐन्द्रो य३ज्ञो 4) So corrigirt; die Mss. स्त्वीति 5) So H u. Bb; in B चरुः 6) B तन्मिथुनमेवास्य 7) So B (ohne Accent); in H u. Bb प्रजापतये 8) So B (ohne Accent); H u. Bb दीक्षिते 9) Die Mss. एवादीक्षिष्ट

न्ति दिशो[1] यदिमाँ[2] व्यकल्पयन्निमामेव देवेभ्यो ऽकल्पयन्निमां पितृभ्य इमामसुरेभ्य इमां मनुष्येभ्यो देवतामेष उपैति यो दीक्षते देवानामेव दिशमुपावर्तते प्राचीनामेव दिशमुपावर्तते ऽथो देवक्षेत्रमेव प्रावस्यति परिश्रयन्त्यन्तर्हितो वै दैवात्क्षयान्मानुषः[3] क्षयो मानुषादेवैनं क्षयादन्तर्दधत्यथो रक्षसामनन्ववायायेति[4] वा एउषो ऽस्माल्लोकाद्यो[5] दीक्षते जनँ ह्येति देवलोकमभ्यारोहति परिश्रयन्तो ऽतिरोकान्कुर्वन्ति तेनास्माल्लोकान्नैति तेनास्मिंल्लोके धृतः पुरस्तात्प्रायणं कुर्यात्स्वर्गकामस्यासौ वा आदित्यः स्वर्गो लोउको ऽमुष्यैनमादित्यस्य सामक्षं गमयति दक्षिणतः प्रायणं कुर्याद्यं कामयेत पितृलोक ऋध्नुयादित्येषा वै पितॄणां दिक्पितृलोक एव ऋध्नोति पश्चात्प्रायणं कुर्यात्प्रजाकामस्य पश्चाद्वै रेतो धीयते रेतो दीक्षितो रेतो ऽस्मिन्दधात्युत्तरतः प्रायणं कुर्याद्यं कामयेत मनुष्यलोक ऋध्नुयादित्येषा वै मनुष्याणां दिङ्मनुष्यलोक एव ऋध्नोत्युत्तरतः पुरस्तात्प्रायणं कुर्याद्यं कामयेतोभयोर्लोकयोर्ऋध्नुयादित्युभयोर्वा एतल्लोकयोरुभयोरेव लोकयोर्ऋध्नोति सर्वतः प्रायणं कुर्याद्यं कामयेत सर्वासु दिक्ष्वित्यृध्नुयादिति[6] सर्वासु दिक्ष्वित्यृध्नोति ॥ १ ॥

Vgl. Kâṭh. 22, 13.

केशश्मश्रु[7] वपते दतो धावते नखानि निकृन्तते[8] स्नाति मृता वा एषा त्वगमेध्यँ[9] वा अस्यैतदात्मनि शमलं तदेवापहते मेध्य एव

1) Die Mss. schwanken; H u. Bb कुर्वंति शिशो; B कुर्वं दिशो 2) So corrigirt; die Mss. यदिमा 3) So corrigirt; die Mss. दैवा चयान् 4) So corrigirt; die Mss. °येति 5) So corrigirt; die Mss. ल्लोकान् लोकान् यो 6) So H u. Bb; in B दिक्षु ऋध्नुयादिति 7) Die Mss. केशश्मशु 8) Die Mss. नखानि नि° 9) So H u. Bb; in B त्वग मेध्यँ

मेधमुपैत्यप्सु दीक्षां प्रवेशयित्वा देवाः स्वर्गं लोकमायन्यदप्सु स्नाति तामेव दीक्षामालभतेऽथ यदप्सो ऽवभृथमभ्यवैति तां वा एतद्दीक्षां पुनरप्सु प्रवेशयत्योषधे त्रायस्वैनमित्याह त्रात्या एव स्वधिते मैनं हिंसीरिति वज्रो वै स्वधितिः स ईश्वरो ऽशान्तो[1] यजमानं हिंसितोर्यत्तृणमन्तर्दधाति[2] यजमानस्याहिंसायै देवश्रूरिमान्प्रवपा इति देवश्रु३ह्येतान्प्रवपते स्वस्त्युत्तरं[3] अशीयेति स्व३स्त्यस्य यज्ञस्योदृचमशीयेति वा एतदाहापो मा मातरः सूदयन्त्वित्यापो हि यज्ञो घृतेन मा घृतप्वः पुनन्त्विति देवताभिरेवात्मानं पावयते विश्वं हि रिप्रं प्रवहन्तु देवीरिति यदेवास्य रिप्रममेध्यमात्मनि शमलं तदस्मादधि प्रवहन्त्युदिदाभ्यः शुचिरा पूत एमीति शुचिरेवाभ्यो यज्ञियो मेध्यः पूत उदेति हविर्वै दीक्षितो यदा वै हविर्यजुषा प्रोक्षत्यथ हविर्भवति यद्यजुषा स्नपयति हविरेवैनमकः स्नाति प्राणा वा अशनं प्राणानेवात्मन्धित्वा दीक्षते[4] सुषिरो[5] वै पुरुषः स वै तर्ह्येव सर्वो यर्ह्याशितो यदाशितो भवति मेध्य एव मेधमुपैति यथा वा इह दीक्षितं एवं वा ए३षो ऽमुष्मिंल्लोक एव वा अत्याशितस्य तिष्ठति[6] तस्मान्नात्याशितेन भवित३व्यं तन्न सुहर्येमाशितेनैव[7] भवित३व्यं यथैव कनीयः[8] कनीयो ऽश्नीयादेवमश्नीयाद्धवि दीक्षितः सन्कनीयो ऽश्नाति तेन दीक्षितं आङ्क्ते ऽभ्यङ्क्ते वासः परिधत्त एता वै पुरुषस्य त३न्वः सतनूरेव मेध्यमुपैति नवनीतेनाभ्यङ्क्ते घृतं देवानामायुतं मनुष्याणां निष्पक्वं[9] गन्धर्वाणां स्वयंविलीनं पितॄणां सर्वदेव-

1) Die Mss. ईश्वरो शांतो 2) B यन्वाम॰; H u. Bb यत्तृयाम॰ 3) So B, ohne Accent; in H u. Bb स्वस्त्युत्तर; vgl. 1, 2, 1. 4) So corrigirt; die Mss. दीक्षिते 5) So H u. Bb; in B सुषिरो 6) Die Mss. तिष्ठति 7) B ॰तेनैवा 8) In den Mss. ohne Accent. 9) Die Mss. निःपक्वं

उत्यं[1] वा एतत्तस्मान्नवनीतेनाभ्यङ्क्ते दर्भपिञ्जूलाभ्यां समायौति तत्स्विदभ्यञ्जनमकर्यो अ३भ्येवैतद् धारयति मेध्यत्वाय महीनां पयो ऽसीत्याह महीनां ३ह्येतत्पयो ऽपामोषधीनां रसा इत्यपां ३ह्येष ओषधीनां रसो वर्चोधा असि वर्चो मे धेहीत्याशिषमेवाशास्ते ॥ २ ॥

Vgl. 1, 2, 1. — TS 6, 1, 1 (adhvarâdînâṃ trayâṇâṃ vidhiḥ; prâgvaṃçaṃ kshura-karmâdisaṃskṛtaḥ praviçet); Kâṭh. 22, 13 u. 23, 1; Kap. S. 35, 7.

प्रस्वाङ्क्ते प्रजात्या ईषीकयाङ्क्ते[3] शल३स्या हि मनुष्या आञ्जते सतूलयाङ्क्ते ऽपतूलया हि मनुष्या आञ्जते दक्षिणं पूर्वमाङ्क्ते सव्यं हि पूर्वं मनुष्या आञ्जते त्रिरन्यत्त्रिरन्यदाङ्क्ते ऽपरिमितं हि मनुष्या आञ्जते न पुनर्निषेवयति पुनरावर्तं हि मनुष्या आञ्जत इन्द्रो वै वृत्रमहंस्तस्य कनीनिका परापतत्सा त्रिककुभमगछत्तदाञ्जनं त्रैककुभमाङ्क्ते सत्यं वै चक्षुर्नैव वाचे श्रद्दधाति सत्यमेवालभ्य दीक्षामुपैत्यन्तरहं त्वया द्वेषो अन्तरारातीर्दधे महता पर्वतेनेति पर्वतेन वा एतद् द्वेषो ऽरातीरन्तर्धत्ते चक्षुःपा असि चक्षुर्मे पाहीत्याशिषमेवाशास्त ऊर्ध्वं चावाञ्चं च पावयत्यूर्ध्वश्च ३ह्ययमवाङ् च प्राणो यं द्विष्यात्तमक्ष्णया पावयेत्प्राणानस्य मोहयति प्रमायुको भवति चित्पतिस्त्वा पुनात्विति यज्ञो वै चित्पतिर्वाचस्पतिस्त्वा पुनात्विति वाचस्पतिरेवैनं यज्ञाय पावयति देवस्त्वा सविता पुनात्विति सवितृप्रसूत एवैताभिर्देवताभिर्मेधायात्मानं पावयते ऽछिद्रेण पवित्रेणेत्येतद्वा अछिद्रं पवित्रं यत्सूर्यस्य रश्मयो ऽछिद्रेणैवैनं पवित्रेण

---

1) Die Mss. सर्वदेवत्यं 2) Die ३ fehlt in den Mss. 3) So H; in B ईषिकया°, welche Form ebenso berechtigt wäre (cf. das Pet. W. s. v.); Bb ईषीकया°; so auch Kap. S. 35, 7 u. Kâṭh. 23, 1. 4) B °नैव 5) Diese Lesart ist wohl auch oben 1, 2, 1 mit M 1 in den Text zu setzen. Die Mss. unserer Stelle schreiben अन्तरराती°

पुनाति तस्य ते पवित्रपते पवित्रेणेति यज्ञो वै पवित्रपतिर्यज्ञाय खलु वा एष कमात्मानं पावयते ॥ यज्ञꣳ शकेयम् ॥ इतीन्द्रो वै वृत्रमघ्नꣳस्तं व्यहꣳस्तासाꣳ यद्यज्ञियं मेध्यमासीत्तदुदक्रामत्ता इमा ओषधयोऽभवꣳस्तासाꣳ[1] वा एतत्तेजो[2] यद्दर्भा एता वै शुष्का आपो यदेवासाꣳस्तेजस्तदवरुन्द्धे त्रयीर्वा आपो दिव्याः पार्थिवाः समुद्रियास्ताः सर्वा दर्भो विवस्थैत्तस्माद्दर्भैः[3] पवित्रं द्वाभ्यां पावयति द्वे पवित्रे द्विपाद्यजमानो यावानेवास्यात्मा तं[4] पावयति त्रिभिः पावयति त्रिषत्या हि देवा अथो त्रयो वा इमे प्राणाः प्राणो[5] ऽपानो व्यानो यावानेवास्यात्मा तं[6] पावयति सप्तभिः पावयति सप्त वै छन्दाꣳसि छन्दोभिरेवैनं पावयत्यथो ब्रह्म वै छन्दाꣳसि ब्रह्मणैवैनं पावयत्येकविꣳशत्या पावयति दश हस्त्या अङ्गुलयो दश पाद्या आत्मैकविꣳशो यावानेवास्यात्मा तं[6] पावयति त्रया वै नैर्ऋता अक्षाः स्त्रियः[7] स्वप्नो यद्दीक्षते[8] तेनाक्षैश्च स्त्रीभिश्च व्यावर्तते यां प्रथमां दीक्षितो रात्रीं जागर्ति तया स्वप्नेन व्यावर्तते यां प्रथमां दीक्षितो वसति यज्ञं तयावरुन्द्धे याꣳ सोमे क्रीते प्रजां तया याꣳ श्वःसुत्यया पशूꣳस्तया ॥ ३ ॥

Vgl. 1, 2, 1. — TS 6, 1, 1 (s. oben); Kâṭh. 23, 1; Kap. S. 35, 7.

आकूत्यै प्रयुजे ऽग्नये स्वाहेत्याकूत्या वा आकूतिर्यक्ष्यते स्य इति प्रयुजः खलु वा एनꣳ यज्ञाय प्रयुञ्जते मेधायै मनसे ऽग्नये स्वाहेति मेधया हि मनसा यज्ञमश्नुते दीक्षायै तपसे ऽग्नये स्वाहेति दीक्षया

---

1) Die Mss. भवꣳ 2) Die Mss. तेजो ohne Accent. 3) So H u. Bb!! In B विवर्षिँ तस्मा॰ 4) So corrigirt; die Mss. ॰स्यात्मानं 5) So corrigirt; H u. Bb प्राणो; B प्राणो 6) So corrigirt; die Mss. ॰स्यात्मानं 7) In den Mss. ohne Accent. 8) Das Verb in den Mss. ohne Accent; B यदीदीक्षते

हि तपसा यज्ञमश्नुते सरस्वत्यै पूष्णे ऽग्नये स्वाहेति वाग्वै सरस्वती वाचा व्याहरति यक्ष्यते[1] स्य इति पूषा खलु वा एनं यज्ञं प्रापिपद्[2] एनमपूपुषदापो देवीर्बृहतीर्विश्वशंभुवा इत्यापो हि यज्ञो द्यावापृथिवी उरो अन्तरिक्षेति द्यावापृथिवी वा अन्वन्तरिक्षं यज्ञ उपश्रितस्तत एव यज्ञमालब्ध बृहस्पतिर्नो हविषा वृधातु स्वाहेति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणा वा एतत्पुरस्तात्सर्वान्कामानाप्त्वा दीक्षामालभते यत्र वा अस्य यज्ञः श्रितो[3] यत्र यथोपश्रितस्ततस्ततो वा एतत्सर्वं ब्रह्मणा यज्ञं संभृत्यालब्ध[4] न वा एकाहुतिर्दीक्षितं करोति यदेतानि जुहोति द्वितीयत्वाय प्रजापतिर्वै यत्किंच मनसादीधेत्तदाधीतयजुर्भिरेवाप्नोत्तदाधीतयजुषामाधीतयजुष्ट्वं तथ एवं विद्वानाधीतयजूंषि जुहोति यदेव किंच मनसा दीध्यञ्जुहोति तदाप्नोत्येते वै यज्ञस्य संभारा एष ह त्वेव संभृतसंभारेण यज्ञेन यजते यस्यैतानि हूयन्त एतद्ध स्म वा आहारुणिरौपवेशिः किमु स यज्ञेन यजेत यो यज्ञस्य संभारान्न विद्यादिति पञ्चभिर्जुहोति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालब्ध षड्भिर्जुहोति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति यज्ञो वै सृष्टः प्र सामाग्निनाग्र्यं[5] यजुस्तं वा ऋगेवायच्छदेका[6] वा एनमृगयच्छद् द्वादश यजूंषि नव सामानि तस्मान्नवभिर्बहिष्पवमाने स्तुवते नव ह्येनं सामान्ययच्छंस्तस्माद्वात्संबन्धविदो[7] द्वादशभिरौद्ग्रभणानि जुह्वति द्वादश ह्येनं यजूंष्यायच्छन्नेतर्हि खलु वा एष सृज्यते यर्हि दीक्षते[8] यदचौद्ग्रभणानि जुहोति यज्ञं

1) So B, ohne Accent; H u. Bb यक्ष्यते 2) In den Mss. प्रापिपद् ohne Accent. 3) So corrigirt; H u. Bb यत्र श्रितो; B यत्रा श्रितो 4) B संभृत्वा॰ 5) So corrigirt; die Mss. प्र सामाग्निना प्रं; s. TS 6, 1, 2, 4. 6) H u. Bb ॰यच्छद॰ 7) H u. Bb ता-त्संबंधविद्वो; in B तस्मासादात्संबंधविदो; cf. übrigens TS 6, 1, 2, 5. 8) So corrigirt; die Mss. दीक्षिते

वा एतामृद्धमृचा यच्छति तस्मादारण्यविदं स्रुचौद्ग्रभणं जुहुत्यैका ह्येनमृगं यच्छत ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 2, 2. — TS 6, 1, 2 (dîkshâhûtayaḥ); Kâṭh. 23, 2; Kap. S. 35, 8.

यज्ञो वै प्रजापतिः प्राजापत्यमेतच्छन्दो यदनुष्टुब्यदनुष्टुभा जुहोति स्वेनैवैनं छन्दसावरुन्द्ध एकया जुहोत्येको हि प्रजापतिरनिरुक्तया जुहोत्यनिरुक्तो हि प्रजापतिः पूर्णया जुहोति पूर्णो हि प्रजापतिर्यदूनया जुहुयाद्भ्रातृव्याय लोकमुच्छिंषेदथ यत्पूर्णया जुहोति न भ्रातृव्याय लोकमुच्छिंषत्यूर्जो वा एतद्रूपं यत्पूर्णं यत्पूर्णया जुहोति यज्ञे वा एतदूर्जं दधाति विश्वो देवस्य नेतुरिति सावित्रं मर्तो वुरीत सख्यमिति पितृदेवत्यं विश्वो राय इषुध्यतीति वैश्वदेवं द्युम्नं वृणीतेति बार्हस्पत्यं पुष्यस इति पौष्णं[1,2] सारस्वतः[3] स्वाहाकारः सर्वदेवत्या[4] वा एषा स्रुक्तस्मादेषैका सत्यौद्ग्रभणं परिबभूव सर्वाभ्यो देवताभ्यो यज्ञ आलभ्या इत्याहुः सर्वदेवत्या वा एषा स्रुग्यदेतया स्रुचौद्ग्रभणं जुहोति सर्वाभ्यो वा एतद्देवताभ्यो यज्ञमालभते ऽनुष्टुभो वा एतस्याः सत्यास्त्रीण्यष्टाक्षराणि पदान्येकं सप्ताक्षरं यत्सप्ताक्षरं तस्य चत्वार्यक्षराण्येकस्मिन्पद उपयन्ति त्रीण्येकस्मिन्नेव चत्वार्युपयन्ति सा जगती यत्त्रीणि सा त्रिष्टुब्यदष्टाक्षरं तेन गायत्री यदनुष्टुभैनानुष्टुप्सर्वैरेवास्य छन्दोभिर्हुतं भवति छन्दःप्रतिष्ठानो[5] वै यज्ञश्छन्दःसु वाव स्वेतद्यज्ञं प्रतिष्ठापयामकः[6] स्वाहा-

1) So corrigirt; B °द्वारविविंद; H u. Bb °द्वारविविंद 2) Von hier an bis zum folgenden पौष्णम° in B fehlend. 3) B पौष्ण° 4) Die Mss. betonen सर्वदेवत्या 5) So corrigirt; die Mss. betonen छन्दः प्रतिष्ठानो; es liegt aber doch jedenfalls ein Compositum vor: „auf die Metra gegründet, seine Grundlage in den M. habend." 6) Die Mss. betonen प्रतिष्ठापयामकः, was offenbar ein Versehen ist.

कारीण खलु वा एषा पङ्क्तिः पाङ्क्तो यज्ञः पङ्क्तिप्रायणः[1] पङ्क्त्युदयनः[2] पङ्क्तिप्रायणमेवास्य[3] यज्ञं पङ्क्त्युदयनमकर्वाग्वै छन्दांसि वाचं वा एतन्मध्यत आप्नावरुन्द्धे तस्मादियं वाङ् मध्यतो वदति मध्यतो ३हीयं वाक् प्रजापतिर्वै स्वां दुहितरमभ्यध्यैदुषसं तस्य रेतः परापतत्तद्देवा अभिसमगच्छन्त तस्माद्दीक्षितो न ददाति न पचत्यथैनमभिसंगच्छन्ते[4] तदुदगृभ्णंस्तदौग्रभणस्यौग्रभणत्वं तेन यज्ञमतन्वन्त यज्ञो यदग्रे व्यभवात्त्रेधा व्यभवात्सं वा ऋ३क्ष्वेव तृतीयेनाश्रयत सामसु तृतीयेन यजुःषु[5] तृतीयेन या वा अस्य प्रिया तनूरासीत्तया[6] यजुरध्ययतो यैश्चर्चा क्रियत उच्चैः साम्नोपांशु यजुषा यज्ञस्य ह्येष प्रिया तनूर्यद्यजुषोच्चैः कुर्याद्यज्ञस्य प्रियां तन्वमुद्धृतां कुर्याद्ब्रह्मवर्चसी[7] स्यात्तमंभावुकः[8] ॥ ५ ॥

Vgl. 1, 2, 2. — TS 6, 1, 2 (dîkshâhutayaḥ; s. oben); Kâṭh. 23, 2; Kap. S. 35, 8.

आहिताग्निर्वा एष[9] सन्नाग्निहोत्रं जुहोति न दर्शपूर्णमासौ यजते तया आहुतिभाजो देवतास्ता अनुध्यायिनीः करोति कर्शयत आत्मानं तेनैवास्य तद्धुतं भवति देवा असुरान्हत्वैभ्यो लोकेभ्यः प्राणुदन्त[10] तेषामसवो मनु३ष्यान्प्राविशंस्तदिदं रिप्रं पुरुषे ऽन्तर्यो[11] कृष्णमिव चक्षुष्यन्तस्तन्नाश्नीयादसुर्यमेवापहते[12] यदा वै पुरुषे न किंचनान्तर्भवति यदास्य कृष्णं चक्षुषोर्नश्यत्यथ मेध्यो यदि कुर्यात्तत्कुर्यादसु३र्यो[13] वै रात्रिरसुर्यमेवासुर्यं[14] क्रियते वाचं वा एतद्दीक्षयन्ती-

1) So corrigirt; die Mss. पंक्तिः प्रायण: 2) H u. Bb पंक्त्युदय: 3) H u. Bb पंक्तिः प्राय॰ 4) Die Mss. पचन्त॰ 5) Die Mss. यजुःषु 6) Das Verbum in den Mss. ohne Accent. 7) Die Mss. betonen ॰द्ब्रह्मवर्चसी 8) Die Mss. betonen स्यात् 9) वा in den Mss. ohne Accent. Auch schreiben die Mss. एषो (!) 10) So corrigirt; die Mss. प्राणुदंत 11) In den Mss. ॰र्यो ohne Accent. 12) So H u. Bb; in B ॰दसुर्यम॰ 13) H u. Bb ॰दसु३र्यो; B ॰दसु३र्यो 14) So die Mss.

ति ह स्माहारुणिरौपवेशिर्य उताज्ञानो ऽभ्यज्ञानो ऽथ दीक्षितवादं वदति स वाव दीक्षित इति सायं प्रातर्वै मनुष्याणां देवहितमशनमतिनीय[1] सायमशनमतिनीय प्रातरशनं व्रतं व्रतयति मानुषस्य व्यावृत्त्या ऽदन्तीति वै गा[2] आहुरश्नन्तीति मनुष्याञ्जुहुधीति देवेभ्यो ऽथवा एतमाहुः ॥ व्रतमुपेहि व्रत्य ॥ इति व्रतं ह्येतस्य व्रतेन यज्ञः संततो व्रतेनैव यज्ञं संतनोत्यभ्यर्धो वा ऋक्सामे यज्ञादास्तां तयोर्यौ[3] महिमाना आस्तां ता अपिनिधाय यज्ञमुपावर्तेतां तौ महिमाना अहोरात्रे अभवतां तयोर्वा एतद्रूपं यत्कृष्णाजिनस्य यच्छुक्लं तदह्नो रूपं यत्कृष्णं तद्रात्रेस्तौ वा एतन्महिमाना अन्वारभते संपारणाय सं मा पारयता इत्यहोरात्रे मिथुनं समभवतां तयोस्तेजो ऽपाक्रामत्तत्कृष्णं प्राविशत्तद्वा एतदन्वारभते द्यावापृथिवी मिथुनं समभवतां तयोर्वीर्यमपाक्रामत्तत्कृष्णं प्राविशत्तद्वा एतदन्वारभते यथा वा इदं नावं पारं तरिष्यन्नारोहत्येवं वा एतदृक्सामे आरुक्षते[4] एनमा यज्ञस्योदृचः संपारयतो यतो वै लोमानि कृष्णाजिनस्य ततो यज्ञो यतो यज्ञस्ततो देवता यर्हि लोम पर्यूर्णुवीतान्तर्हितो दीक्षितो यज्ञात्स्याद्यदन्तर्लोममन्तर्हितो[5] यज्ञो देवताभ्यो द्वे विषूची प्रतिमुञ्चे अनन्तर्हितो दीक्षितो यज्ञाद्भवत्यनन्तर्हितो यज्ञो देवताभ्यो यद्येकं[6] स्यादन्तं[7] प्रतिभुजेत्तेनैव तदुभयमाप्नोति हविर्वै दीक्षितो यदन्यत्र कृष्णाजिनादासीत यथा हविः स्कन्नमेवं स्याद्यथा हविषे स्कन्नाय प्रायश्चित्तिमिच्छन्त्येवमस्मै प्रायश्चित्तिमिच्छेयुश्छन्दांसि च वा एष देवताश्चाभ्यारोहति तान्येनमीश्वरा-

1) Die Mss. betonen °मतिनीय 2) So H; desgl. Bb, ohne Accent; in B गाव 3) So corrigirt; die Mss. °यौं 4) Die Mss. आरुक्षते 5) So corrigirt; H u. Bb schreiben पर्ण आद्; B पर्णः आद् 6) Die Mss. यद्येकं 7) So H u. Bb; in B °हृंत

णि प्रतिनुदो यदाह नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीरिति नमस्कारो[1] वा एषो ऽप्रतिनोदाय देवता वै यज्ञस्य शर्म यज्ञो यजमानस्य यदाह विष्णोः शर्मासि शर्म मे यछेति देवता वा एतद्यज्ञस्य शर्माकर्यज्ञं यजमानस्य प्रोर्णुते प्रावृत इव हि दीक्षितो ऽथो एतदिव हि दीक्षितस्य रूपं यत्प्रावृतं[2] तस्मात्प्रोर्णुते वासः परिधत्ते सर्वदेव३त्यं वै वासः सर्वाभिर्वा एतद्देवताभिरात्मानं परिव्ययन्ति ॥ ६ ॥

Vgl. 1, 2, 2. — TS 6, 1, 3 (krshṇâjinena vastreṇa dîkshâ mekhalayâ, tathâ krshṇavishâṇayâ); Kâṭh. 23, 3; Kap. S. 35, 8 a. E.

यज्ञस्य वै सृष्टस्योल्बमन्ववलम्बत तद्वासः क्षौममभवत्तस्मात्क्षौमेण दीक्षयन्ति यज्ञस्य सयोनित्वाय प्राचीनमात्रा पत्नी दीक्षयतीन्द्रस्य वै प्राचीनमात्रेन्द्रियं[3] स्त्रियाः प्रजा यत्प्राचीनमात्रा[4] पत्नी दीक्षयन्तीन्द्रियमस्यां दधाति योनिर्वै दीक्षितस्य दीक्षितविमितं जरायु[5] कृष्णाजिनमुल्बं दीक्षितवासो नाभिर्मेखला गर्भो दीक्षितः स्वं वा एतद्योनिं दीक्षित आशयेत्तस्माद्दीक्षितेन दीक्षितविमितान्नानृतुभिः[6] क्रम्यमेष ३ह्येतस्य योनिरतो ३ह्येषो ऽधि प्रजायते गर्भो दीक्षितो यद्दत आविःकुर्वीत दत्वन्तो गर्भा जायेरन्यदनृतु स्मयेत तेजो ऽस्य परापातुकं स्यात्तस्मान्नानृतु स्मेत३ध्वं तेजसो ऽपरापातायाजातो[7] वै पुरुषः स वै यज्ञेनैव जायते स वै तर्ह्येव जायते यर्ह्येदः सोमे क्रीते[8] प्रोर्णुत इतो ऽन्ये[9] प्रोर्णुते ऽथो ह्यये पुरुषो जायते स वै तर्ह्येव सर्वो जायते यर्हि३दो ऽप्सो ऽवभृथमभ्यवैति

---

1) So corrigirt; die Mss. betonen नमस्कारो 2) So ist wohl zu lesen; die Mss. schwanken; H प्रावृतं; desgl. B, ohne Accent; Bb प्रावृतिं 3) Die Mss. प्राचीनमाते० 4) In den Mss. यत् ohne Accent. 5) H u. Bb जरायुः 6) So corrigirt; die Mss, ०मितो ना० 7) Die Mss. ०याजातो 8) B क्रीयते 9) Die Mss. ह्ये

तर्हि स तस्मात्सर्वो निर्मुच्यते त्रिवृता वै स्तोमेन प्रजापतिः प्रजा असृजत यत्त्रिवृन्मेखला भवति प्रजननाय त्रिवृद्वै वज्र उदरं वृत्रः पाप्मा क्षुद्[1] भ्रातृव्यः पुरुषस्य यन्मेखलां पर्यस्यते वज्रमेव सपत्नाय भ्रातृव्याय प्रहरति यं द्विष्यात्तर्हि मनसा ध्यायेद्वज्रमेवास्मै[2] प्रहरति स्तृणुत एवाङ्गिरसो वै स्वर्यन्तो[3] यत्र मेखलाः संन्यास्यंस्ततः[4] शरो ऽजायत तस्माच्छरमय्यूर्ग्वा ओषधय ऊर्जं वा एतन्मध्यत आत्मनो धत्ते प्रजानां च योक्त्रेण पत्नी संनह्यते[5] मेखलया दीक्षितो ऽथो मिथुनत्वायोर्ध्वं वै पुरुषस्य नाभेर्मेध्यमवाचीनममेध्यं[6] यन्मेखलां पर्यस्यते मेध्यस्य चामेध्यस्य च विधृत्यै देवताभ्यो वा एष मेधायात्मानमालभते यो दीक्षते[7] बद्धीत इव वा एतदात्मानं यन्मेखलां पर्यस्यते तस्माद्वा एतस्यान्नमनाद्यमार्तिर्[8] इव ३ह्येष बद्धस्तस्मादु बद्धस्यान्नमनाद्यं[9] यथा वा इह गरगीरेवं वा ए३षो ऽमुष्मिंल्लोके यो दीक्षितस्यान्नमत्ति यज्ञेन ३ह्येवास्य तता उन्मुक्तिर्हविर्वै दीक्षितो यदस्य जुहुयात्तमेव जुहुयात्प्रमायुकः स्यात्सर्वाभ्यो वा एष देवताभ्य आप्यायते यो दीक्षते यदस्य जुहुयाद्यज्ञमस्य विदुह्यादुपधीतो ऽस्य यज्ञः स्यात्सर्वं वा एतदागते काले सर्वं संस्फीतं[10] यज्ञं देवताभ्यो दुहे त्रेधा वा एतस्य पाप्मानं विभजन्ते यो दीक्षते ३यो ऽस्यान्नमत्ति स तृतीयं यो ऽस्याश्लीलं कीर्तयति[11] स तृतीयं या एनं पिपीलिका दशन्ति तास्तृतीयं तस्माद्वा एतस्या-

---

1) In den Mss. क्षुद् ohne Accent; cf. TS 6, 1, 3, 5. 2) B ॰मेवास्मि 3) So die Mss.; cf. 1, 9, 5; 3, 8, 4; 3, 9, 6. 4) So corrigirt; B सन्यास्यंस्ततः; H u. Bb सन्यासस्ततः 5) So corrigirt; die Mss. पत्नीं स नह्यते 6) In den Mss. das letztere Wort ohne Accent. 7) So corrigirt; die Mss. दीक्षिते 8) So corrigirt; die Mss. betonen ॰मनाद्यम॰ 9) Die Mss. betonen ॰मनाद्यं 10) So B (ohne Accent); H u. Bb संस्फीतं 11) In den Mss. das Verb ohne Accent.

ममब्राह्यं[1] तस्मादस्याश्लीलं न कीर्तयितवै तस्माद्दीक्षितवासो[2] ऽभर्तव्यमेव हि ताः पिपीलिका या एनं दशन्ति ॥ ७ ॥

Vgl. TS 6, 1, 3 (s. am Schluss des vor. Cap.); Kâṭh. 23, 2—4; Kap. S. 36, 1.

दक्षिणा वै देवेष्वासीद्यज्ञो ऽसुरेषु तां दक्षिणां यज्ञो ऽभ्यकामयत तामभिपर्यावर्तत तां संमभवत्स इन्द्रो ऽवेद्यो वा अस्माद्योनेः संभविष्यति स इदं भविष्यतीति तामिन्द्रः[3] प्राविशत्तता इन्द्रः संमभवत्तता इन्द्रो ऽजायत स जायमानो ऽवेद्यो वा अस्माद्योनेरन्यो मत्संभविष्यति माहंकसंभविष्यतीति तया सहोपवेष्टयन्नजायत[4] यन्न्यवेष्टयत्तस्मान्निवेष्टिता[5, 6] यन्निवेष्ट्यमाना[7, 8] श्यावाभवत्तस्मात्कृष्णैन्द्रं च वा एष प्रेप्सति दक्षिणां चैन्द्रस्य[9] च खलु वा एतद्योनिमालभ्य दक्षिणायायात्मानमेषो संयोनिमेव यज्ञमालभते कृषि सुसस्यामुत्कृषा इति विषाणया भूम्यामुपहन्ति कृषिमेवास्य सस्येन समर्धयति यजुषा कण्डूयते यजुषा[10] हि मनुष्याः कण्डूयन्ते व्यावृत्त्यै यजुषा कण्डूयते तस्मात्प्रजा अपामंभविष्णवः पामंभविष्णवः प्रजाः स्युर्यदयजुषा कण्डूयेत सुपिप्पला ओषधीस्कृधीति शिरः कण्डूयता ओषधीरेव फलं ग्राहयति तस्मादोषधयः शीर्षन्फलं गृह्णन्ति वाग्वै सृष्टा चतुर्धा व्यभवत्ततो या अत्यरिच्यत सा वनस्पतीन्प्राविशत्तैषा याक्षे या दुन्दुभौ[11] या तूणवे या वीणायां दण्डे प्रयच्छति तामेवास्मै वाचं प्रयच्छत्यथो वज्रमेवास्मै प्रयच्छति गोपीथायास्यदग्ने[12] प्रयच्छत्यै-

1) Die Mss. betonen °मब्राह्यं 2) So H; Bb द्दीक्षितवासो; vgl. aber auch oben zu Anfang dieses Cap. 3) So corrigirt; H u. Bb तामिंद्र; B तामिंद्र 4) Die Mss. सहोपवेष्टय° 5) So corrigirt; B यन्नवि°; H u. Bb यं नवि° 6) H u. Bb °ष्टिता 7) H u. Bb यां नि° 8) Die Mss. °माना: 9) So corrigirt; die Mss. चेंद्रस्य 10) So corrigirt; die Mss. यजुषा; vgl. für den Sinn auch Mâitr. S. 3, 6, 9 यजुषा ह्येता यज्ञेनिनेत यजुषा हि मनुष्या अयज्ञेनियवी व्यावृत्त्यै 11) H u. Bb दुंदुभौ 12) So corrigirt; H u. Bb °दग्नेः; B °दग्ने

तावती ३हीयं वाग्वदत्ययो[1] एतावती हि वाचो वीर्यं क्रियते यद्वर्षीयांसं प्रयच्छेत्स्वां वाचं मैत्रावरुणो विभजेत्तं श्वःसुत्यायां मैत्रावरुणाय प्रयच्छति तां श्वो भूते मैत्रावरुण ऋत्विग्भ्यो विभजति ॥ होतर्यज पोतर्यज नेष्टर्यज॥ इति सा सह वषट्कारेणाहवनीयं गच्छति तां पुरो ऽध्वर्युर्विभजति ॥ होतर्यज पोतर्यज नेष्टर्यज ॥ इत्यध्वर्युः पुरो वाचं विभजति मैत्रावरुणः पश्चात् ॥ स्वाहा[2] यज्ञं मनसा[3] ॥ इति मनसा[4] यज्ञमभिगच्छन्ति तत एव यज्ञमालब्ध स्वाहा दिवः स्वाहा पृथिव्या इति द्यावापृथिवी वा अन्वन्तरिक्षं यज्ञ उपश्रितस्तत[5] एव यज्ञमालब्ध स्वाहोरोरन्तरिक्षादित्यन्तरिक्षं वै यज्ञो यदि वातो यदि वा पशवस्तत एव यज्ञमालब्ध स्वाहा वातात्परिगृह्णामि स्वाहेत्ययं वाव यः पवत एष यज्ञस्तमेवालब्ध वाचं यच्छति यज्ञं वा एतद्यच्छति यद्वाचं विसृजेद्यज्ञं विसृजेत्तदाहुः पुनर्दीक्षयित्वा वाग्यन्तव्येति यत्पुनर्दीक्षयेदाहुतीरतिरेचयेद्[6] वैष्णवीमनूच्य वाग्यन्त३व्या विष्णुर्वै यज्ञो यज्ञमेवालब्धाग्नावैष्णवीमनूच्य वाग्यन्त३व्याग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालब्ध सारस्वतीमनूच्य वाग्यन्त३व्या वाग्वै सरस्वती वाचा यज्ञः संततो वाचैव यज्ञं संतनोति बार्हस्पत्यामनूच्य वाग्यन्त३व्या ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणा यज्ञः संहितो ब्रह्मणैव यज्ञं संदधाति ॥ ८ ॥

Vgl. 1, 2, 2. — TS 6, 1, 3 (s. oben) u. 4 (daṇḍam âdâya mushṭikaraṇavâgyamâu | kṛtvâsâu dîkshito bhûtvâ niyamân anutishṭhati); Kâṭh. 23, 4 u. 5; Kap. S. 36, 1 u. 2.

---

1) H u. Bb वाग्वाद्त्ययो 2) In den Mss. ohne Accent. 3) Die Interpunktion, die der Hiatus fordert, ist von mir ergänzt; dem entsprechend auch zu Anfang dieses Satzes. 4) इति मनसा fehlt in H u. Bt. 5) So B (ohne Accent); in H u. Bb यज्ञमुपश्रितस् 6) Die Mss. schwanken; H u. Bb °दाहुतीरतिरेचयेद्; B °दाहुतिरिति रेचयद्; Kap. S. 36, 1 °दाहुतीरिति रेचयेद्; auch in Bb, wie es scheint aus °दाहुतीरिति corrigirt; Kâṭh. 23, 5 यत्पुनर्दीक्षयेदाहुतीरभिरेचयेत्

दीक्षि३तो ऽयमसा आमुष्यायणः ॥ इत्युपांशु वदति वा आह प्रियो[1] वै देवानां दीक्षितो देवेभ्य एवैनं प्राह त्रिराह त्रिवृतो हि देवा अथो त्रयो वा इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्य आवेदयति तस्माद्दीक्षितं दूराच्छृण्वन्त्येभ्यो ह्येनं लोकेभ्य आवेदयति नक्षत्रं दृष्ट्वा वाचं विसृजते द्वौ वा ऋतू अहश्च रात्रिश्चान्यमेव ऋतुं[2] संप्राप्य वाचं विसृजते व्रतं चरतेति वाचं विसृजते व्रतं ३ह्येतस्य[3] व्रतेन यज्ञः संततो व्रतेनैव यज्ञं संतनोति दैवीं धियं मनामह इति यजुषा हस्ता अवनेनिक्ते यजुषा हि मनुष्या अवनेनिजते व्यावृत्त्यै ब्राह्मणः सदेवत्वायाथो आपो मे दीक्षां नैत्प्रमुष्णानित्यन्नं[4] वै मनुष्येभ्य[5] उदबीभत्सत तद्देवा मनुष्येष्वदिधीर्षंस्तदापो[6] ऽब्रुवन्वयं व[7] एतान्मुन्धामोऽथोपावर्तध्वमिति ततो ऽन्नं मनुष्यानुपावर्तन्त तदिदमन्नं मनुष्येषु धृतं तस्माद्ब्राह्मण आहा३र्या आहृते हस्ता अवनेनिजीतान्नाद्यस्यावरुद्ध्या अथो अन्नाय वा एतदात्मानं पावयते ये देवा मनुजाता[8] मनोयुजा इति व्रतं व्रतयत्येते वै देवा मनुजाता[8] मनोयुजो यदिमे प्राणा एषा वा अस्मिन्नेतर्हि देवता तां प्रीणाति तस्यां हुतं व्रतयति यदेतो ऽन्यथा व्रतयेत्प्राणैरेनं व्यर्धयेत्प्रमायुकः स्यात्त्वमग्ने व्रतपा असीति वदेत्स्वप्स्यन्सुप्त्वा[9] वा प्रबुध्य यदि वा[10] दीक्षितवादं[11] वदेदिदं वै देवानां व्रतपतिस्तस्मादेवाधि व्रतमालभते नोत्तानः शयीत[12] यदुत्तानः शयीतेमे लोका ययेयुर्नोपर्यधि प-

1) So corrigirt; die Mss. प्रियो 2) So corrigirt; die Mss. ऋतूं 3) Die ३ fehlt in den Mss. 4) So H u. Bb, nur dass अन्नं ohne Accent ist; B नेत्प्रमुष्णानित्यन्नं 5) Die Mss. मनुष्येभ्या 6) Die Mss. मनुष्येष्वदिधी॰ 7) So die Mss. 8) So die Mss. S. 1, 2, 3. Auch Kâṭh. 23, 5 देवा मनुजाताः 9) Die Mss. ॰प्स्यंत्सु॰; cf. Einleitung zum ersten Buch, p. XLIII. 10) H, Bb वी 11) In den Mss. ohne Accent. 12) Die Mss. betonen शयीत

राङ् पर्यावर्तेत यत्पर्यावर्तेत यज्ञात्पर्यावर्तेत नाभ्यवदीक्षितं दीक्षितविमितात्सूर्यो ऽभिनिम्रोचेन्नाभ्युदियाद्दीक्षितायतनमेव[1] गर्भो वै देवानां न संभवन्ति भूत्या[2] संभावयन्ति भृति[3] वनुते यज्ञस्य संभूत्यै रास्वेयत्सोमे[4]ति यद्ब्रूयादेतावदस्य स्यान्न भूयो यदाहा भूयो भरेत्यपरिमितस्यावरुद्ध्यै देवः सविता वसोर्वसुदावे[ति] सवितृप्रसूत एवैनाभिर्देवताभिरुप प्रतिगृह्णात्यात्मनो ऽहिंसायै वायुर्गोपास्त्वष्टाधिपतिः पूषा प्रतिग्रहीते[ति] वायुमेवासां गोप्तारमकस्त्वष्टारमधिपतिं पूषणं प्रतिग्रहीतारमापो वै यज्ञो यदपो दीक्षितो ऽवगाहेत यज्ञमवकृष्णीयाद्यदाह दैवीरापो अपां नपादि[ति] यदेवासां यज्ञियं मेध्यं तन्नाक्रामति यदपो दीक्षितो ऽवगाहेत विहृदिनीः[5] स्युस्तस्मान्नावगाहेत[6] यद्यवगाहेत लोष्टं[7] विमृणंस्तरेत्तमेव[8] सेतुमनुसंतरति न वै दीक्षितं तरन्तं देवता अनुतरन्त्यरणिभ्यां सह तरति सहैव देवताभिस्तरति न वै दीक्षितं तरन्तं यज्ञो ऽनुतरति रथाङ्गेन सह तरति सहैव यज्ञेन तरति ॥ ९ ॥

Vgl. 1, 2, 3. — TS 6, 1, 4 (s. a. E. des vor. Cap.); Kâṭh. 23, 5 u. 6.

अमुं वा आदित्यं सर्वा वाचो गच्छन्ति तां उद्यति[10] सर्वाः सृज्यन्ते यदाह याः पशूनामृषभे वाचा इति सृज्यमाना वा एतद्वाचं पुनरालभते वायवे त्वेति नष्टामनुदिशति वरुणाय त्वेत्यप्सु मग्नां

---

1) Die Mss. °नाभ्युदियाद् 2) So H u. Bb; in B भूत्या 3) So H u. Bb; auch Kâṭh. 23, 6 भृतिं; B भूतिं; vgl. unten 3, 6, 10. 4) So corrigirt; die Mss. द्दीक्षितो; s. d. Folgende. 5) So corrigirt; cf. Kâṭh. 23, 6 विहृदिनीरापस्युः; Bb विहृदिनी desgl. B, ohne Accent; H विहृदीनी 6) So corrigirt; B °स्मात्रावगाहेत; H u. Bb °स्मान्नावगाहेद् 7) H u. Bb लोष्टः 8) So corrigirt; in H u. Bb विमृते; B wohl विमृत्त°; aber Kâṭh. 23, 6 लोष्टं विमृष्यन्नावेत 9) H u. Bb चरति 10) So corrigirt; die Mss. उद्यंति

रुद्राय त्वेति महादेवाहतां निर्ऋत्यै त्वेत्यवसन्नामिन्द्राय त्वेति वृष्ण्कहतां[1] यां वा सं शीर्येत[2] मरुद्भ्यस्त्वेति[3] ह्रादुनिहतामेते[4] वै देवा भृत्या स्कन्नभागास्तानेव[5] प्रीणाति देवेभ्यो वा अन्या दक्षिणा दीयन्ते मनुष्येभ्यो ऽन्या एता वै देवेभ्यः प्रत्यक्षं दक्षिणा दीयन्त एताभिर्वै भूयो[6] ऽवरुन्द्धे यदु चैतराभिर्देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्तैतावान्वै तर्हि यज्ञ आसीदग्निहोत्रं दर्शपौर्णमासौ चातुर्मास्यानि ते देवा यज्ञमपश्यंस्तेनादीक्षन्त[7] तेषां यदग्निहोत्रमासीत्सवृतमुपायंस्तस्माद्द्विव्रतेन[8] भवित३व्यं द्विर्ह्यग्निहोत्रं हूयते यदग्नीषोमीयं पूर्णमासे हविरासीत्तमग्नीषोमीयं[8] पूर्वेद्युः पशुमालभन्त यदैन्द्राग्नममावास्यायां तमाग्नेयं श्वो भूते पशुमालभन्त वैश्वदेवं प्रातःसवनमकुर्वत वरुणप्रघासान्माध्यंदिनं सवनं साकमेधान्पितृयज्ञं त्र्यम्बकांस्तृतीयसवनं तस्मात्तृतीयसवने विश्वं रूपं शस्यते विश्वं३ ह्येतद्रूपं[9] तमेषां यज्ञमसुरा अन्ववायंस्तेन वा एनानपानुदन्त ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं वेद भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति ते ऽध्रुतो[10] ऽयमभूदित्यपाक्रामंस्तदध्वरस्याध्वरत्वं तस्मादेकव्रतेन भवितव्यं[11] सकृद्ध्यग्निहोत्रं हूयते ॥ १० ॥

Vgl. 1, 2, 3. — Kâṭh. 23, 7; Kap. S. 36, 4.

॥ इति तृतीयकाण्डे[12] आमावैष्णवं[13] नाम षष्ठः[14] प्रपाठकः ॥

---

1) So H u. Bb; in B वृष्ण्याहतां; Kâṭh. 23, 6; 37, 13 u. 14 zeigt die Form वृष्ण्य 2) H u. Bb शीर्येति 3) Die Mss. स्त्वेतिति 4) So corrigirt; B ह्रादुनिहिताम°; H u. Bb ह्रादुर्निर्हिताम° 5) So corrigirt; die Mss. तामेव 6) Die Mss. भूयो 7) So corrigirt; die Mss. तेन दीक्षंत 8) In den Mss. ist आसीत् ohne Accent. 9) Die ३ fehlt in den Mss. 10) So meine Vermuthung; die Mss. schreiben, wie es scheint तेधृतो 11) Die Mss. भवितव्यं vgl. oben Z. 8. 12) Die Mss. °काण्डे 13) Die Mss. °वम् 14) Die Mss. षष्ठम:

अक्लृप्तं वा इदमासीन्न दिशो वा इमा न प्राजानंस्तं देवा अग्न्यो ऽन्यस्मिन्नैच्छंस्तं नाविन्दंस्ते देवा अदितिमब्रुवंस्त्वया मुखेनेमा दिशः प्रजानामेति साब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्सो ऽब्रवीन्मद्देवत्यमेव प्रायणीयमसन्मद्देवत्यमुदयनीयं मामेवानुप्रायाथ[1] मामनूदयाथेति[2] स एष आदित्यश्चरुरदितिं वा एतदनुप्रयन्त्यदितिमनूद्यन्ति ततो वा इमा दिशः प्राजानन्पथ्यां यजतीमामेव तेन दिशः प्राजानन्यदग्निमिमां तेन[3] यत्सोममिमां तेन[3] यत्सवितारमिमां तेन[3] यददितिमियं वा अदितिरूर्ध्वा वा अस्या दिगूर्ध्वामेव तेन दिशं प्राजानंस्ततो वा अकल्पताक्लृप्तस्य वै क्लृप्त्यै[4] प्रायणीयस्तं य एवं विद्वान्प्रायणीयेन चरति कल्पते कल्पन्ते हास्मा ऋतवस्ततो वा इमा दिशो ऽन्वपश्यन्यत्पथ्यां यजतीमामेव तेन दिशमन्वपश्यन्यदग्नीषोमौ चक्षुषी वा अग्नीषोमावनु ताभ्यां समपश्यन्यत्सवितारं सवितृप्रसूता एवेमा दिशो ऽन्वपश्यन्यददितिमियं वा अदितिरस्यां वै प्रतिष्ठाय देवा यज्ञमतन्वत यत्पथ्यां यजति वाग्वै पथ्या वाचमेवावरुन्द्धे यदग्निं देवतास्तेन यत्सोमं यज्ञं तेन यत्सवितारं प्रसूत्यै यददितिमादित्या वा इमाः प्रजास्ता एवावरुन्द्ध ता आद्या अकृत यद्वै यज्ञस्यान्तर्यन्ति[5] तच्छिद्रं[6] तेन यज्ञः स्रवति तेन यजमानो ऽग्नये समवद्यत्यग्निर्वै संमिष्टिरग्निः प्रतिष्ठितिः संमिष्ट्या एव प्रतिष्ठित्या अग्निं प्रथमं यजत्यग्निमुत्तमं समानी वा एषा देवता पाङ्क्तत्वाय पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्त-

1) So corrigirt; die Mss. betonen °प्रायाथ; es ist Conjunctiv des Präsens-Stammes अय 2) So corrigirt; die Mss. schreiben मामनूद्याथेति; vgl. das Vorhergehende. 3) In den Mss. तेन ohne Accent. 4) क्लृप्त्यै in den Mss. ohne Accent; B वै न क्लृप्त्यै 5) Bb यज्ञस्यांतर्यंति; B यज्ञस्यांतर्यति 6) Die Mss. तच्छिद्रं

मालभ्य स्वस्ति यजति यज्ञस्य स्वस्त्यै पथ्या यजति वाग्वै पथ्या वाचमेवानुप्रयन्ति तामुत्तमामुदयनीये यजति वाग्वै पथ्या वाचमेवानूद्यन्ति मरुत्वतीः पथ्याया ऋचो भवन्ति देवविशा वै मरुतो देवविशामेवाचीकॢपता शान्तां कॢप्तां मनुष्यविशा अनुकल्पन्ते स्तेनभविष्णुर्हविर्भवति ॥ १ ॥

Vgl. TS 6, 1, 5 (prâyaṇîyâ); Kâṭh. 23, 8 u. 9; Kap. S. 36, 5—6.

जुषाणेनान्य आज्यभागा इज्यन्तेऽग्नाव ऋचोभयतो यजति दृढिवैऽशिथिरत्वाय सप्तदश सामिधेनीः कार्याः पञ्च ऋतवो द्वादश मासा एष संवत्सरः संवत्सरादेवाधि यज्ञमंसं प्रतनुते तदाहुः पञ्चदश सामिधेनीः कार्या न सप्तदश संवत्सरीयस्यैवायनस्य सप्तदश कार्याः संवत्सरस्या ऋद्ध्या इति तन्न सूर्क्ष्यं सप्तदशैव कार्याः प्रयाजवत्स्यात्प्रायणीयमननुयाजमनुयाजवत्स्यादुदयनीयमप्रयाजमुभयतो वा एतत्प्रयाजानुयाजा यज्ञमभिसंधीयते समानो ह्येष यज्ञो निष्काषं च मेक्षणं च निदधाति तेन यज्ञः संतत आत्मा वै प्रयाजाः प्रयाजानुयाजा देवक्षेत्रं यज्ञो देवक्षेत्रमाक्रममाणः प्रजामन्तरियाद्यदनुयाजानन्तरियात्प्रयाजवत्स्यात्प्रायणीयमनुयाजवदनुयाजवत्स्यादुदयनीयं प्रयाजवत्पयसि प्रायणीयः स्यात्पयस्युदयनीयोऽपां वा एतच्छुक्रियमपामेव शुक्रियमवरुन्धे पशवो वै शुक्रियं पशूनेवावरुन्धेऽथो प्रायणे च वा वा एतदुदयने च पशून्दधात्यादित्यः प्रायणीयः स्यादादित्य उदयनीय इयं वा अदितिरस्या वा

1) Die Mss. °मेवानूयंति 2) B वचौ 3) In den Mss. ता॰ ohne Accent. 4) So H u. Bb, nur ohne Accent; B मानुष्यविशा; cf. TS 6, 1, 5, 3; Kâṭh. 23, 8 देवविशामेव कल्पयति तां कल्पमानां मनुष्यविशानुकल्पते 5) So die Mss. 6) Die ३ fehlt in den Mss. 7) So corrigirt; die Mss. प्रयाजांतरीयाद्यदनुयाजानंतरीयात्

एतद्यज्ञमुखेन प्रतितिष्ठत्यस्यामुपरिष्टाद्ध वै यज्ञस्यार्धे[1] ऽन्ये संभृतं क्रियते क्रियमाणं क्रियमाणं ह वा अस्य संभृष्यते सं स्थाप्यं प्रायणीयं यज्ञस्य संमृद्ध्यै याः प्रायणीये ऽनुवाक्यास्ता उदयनीये याज्याः स्युर्या उदयनीये ऽनुवाक्यास्ताः प्रायणीये याज्याः स्युः पथः प्रतिप्रज्ञात्या अथो अनुसंतत्यै यदतो ऽन्यथा कुर्युर्व्यृद्धं कुर्युः ॥ २ ॥

Vgl. TS 6, 1, 5 (prâyaṇîyâ); Kâṭh. 23, 9; Kap. S. 36, 6.

इयं वै कद्रूर्वाक्सुपर्णी छन्दांसि सौपर्णानि गायत्री त्रिष्टुब्जगती सा वै कद्रूः सुपर्णीमात्मानमजयत्तामब्रवीत्सोममाहर तेनात्मानं निष्क्रीणीष्वेति सा छन्दांसि प्रैष्यदमुतः सोममाहरत तेन मा निष्क्रीणीतेति ततो जगत्युदपतत्सा पशुभिश्चागच्छद्दीक्षया च तस्मात्पशवा इति जगतीमाहुस्तस्माद्यदा पशून्विन्दते ऽथ दीक्षते ततस्त्रिष्टुबुदपतत्सा दक्षिणया चागच्छत्तपसा च तस्मात्त्रिष्टुभो लोके दक्षिणा दीयन्ते तस्मादु मध्यंदिने तपस्तपनीयमिति ततो गायत्र्युदपतत्सा सोममाहरत्तमाह्रियमाणं सामिगन्धर्वो विश्वावसुरामुष्णात्स तिस्रो रात्रीरुपहृतो ऽवसत्तस्मात्तिस्रो रात्रीः क्रीतो वसति ते ऽब्रुवन्पुनर्याचामहा इति ते देवा अब्रुवन्स्त्रीकामा वै गन्धर्वा वाचमेव संभृत्य यथा योषिदनपक्षेयंतमेव तया निष्क्रीणामेति तं वै निरक्रीणंस्तस्मादाहुर्वाग्वै सोमक्रयणी वाचं वा एतद्वा नि-

---

1) H betont यज्ञस्यार्धे 2) Die Mss. अनुसंतत्यै; cf. 2, 2, 8. 3) वा in den Mss. ohne Accent. 4) So meine Vermuthung; in H तपस्तपनीयमिति; desgl. B, ohne Accent; in Bb तपस्तपनीयमिति; vgl. Kâṭh. 23, 10 तस्मादाहुर्माध्यंदिनं सवनानां तपस्विततममिति 5) So corrigirt; die Mss. सामिगन्धर्वो; vgl. 3, 7, 8. 6) रात्री° in den Mss. ohne Accent. 7) B °हृतो 8) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 9) So corrigirt; H u. Bb एतंद्वा; B एतद्वा

च्क्रीणातीति ते ऽब्रुवन्नन्वृतीयामहा[1] इति तामन्वार्तीयन्त[2] तदनृतस्य[3] जन्म तद्य एवं विद्वानसत्यानृता वाचं वदति न हैनं तृणाति ते ऽब्रुवन् विह्वयामहा इति तां व्यह्वयन्त गाथां देवा अगायन् ब्रह्म गन्धर्वा अवदन्त्सा देवानुपावर्तत तस्माद्विवाहे गाथा[4] गीयते तस्माज्जायन्त्स्त्रियाः[5] प्रियस्तद्य एवं विद्वान्गाथां[6] गायन्हस्तं गृह्णाति स हि जीर्यतः[7] सर्वमायुरितो[8] नार्तिं नीतस्तदाहुर्वा वै सा पुनरगच्छन्नैवं[9] किं चन सोमक्रयण्येति ॥ ३ ॥

Vgl. TS 6, 1, 6 (aruṇayâ krayaḥ); Kâṭh. 23, 10, Kap. S. 37, 1.

या विरूपा सा वार्त्रघ्नी यस्तया क्रीणीयाज्ज्यायुकमस्य राष्ट्रं स्यादथ यस्य ताहंश्यनुस्तरणी भवति ताजगेषामपरः प्रमीयते या रोहिणी कृष्णाक्षी कृष्णवाला कृष्णशफा सा पितृदेवत्या यस्तया क्रीणीयात्प्रमायुको यजमानः स्यादथ यस्य ताहंश्यनुस्तरणी भवत्यृतुमदेषामपरः[10] प्रमीयते यारुणा[11] बभ्रुलोम्नी[12] श्वेतोपकाशा शुच्यदक्षी[13] तत्सोमक्रयण्या[14] रूपं स्वेनैव रूपेण क्रीयते[15] काणा स्यादस्रवा श्रोणा सप्तशफा[16] तया[17] सर्वया[18] क्रीयता[19] एकहायन्याक्रय्या[20] वाग्वै सोमक्रयणी तस्मात्प्रजाः संवत्सरे

---

1) So meine Correctur; H u. Bb °न्वृतीयामहा; B °न्कृतीयामहा; vgl. das Folgende. 2) So meine Vermuthung; H u. Bb तामन्वात्तीर्यत; B तामन्वार्त्तियित 3) Das तं fehlt in H u. Bb. 4) So corrigirt; die Mss. गाथा 5) Die Mss. गायन् स्त्रियाः 6) In den Mss. गाथा ohne Accent. 7) B स जीर्यतः 8) Die Mss. °रितो; s. 1, 4, 7. 9) Die Mss. नैव 10) So meine Correctur; die Mss. भवत्युतुमदे° 11) H u. Bb यावरुणा 12) So corrigirt; H u. Bb बभ्रुलोम्नो; B बभ्रूलोम्नी 13) In diesem Compositum steckt wohl das Particip des bisher nur aus dem Dhâtup. bekannten शुच् शुच्यति; vgl. die Einleitung. 14) So corrigirt; H u. Bb तत्सोमक°; B त्सोमक° 15) So corrigirt; die Mss. क्रीयते 16) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 17) So H u. Bb: in B vielleicht तथा; vgl. aber das Folgende. 18) H u. Bb सर्वया 19) So corrigirt; die Mss. क्रियता 20) So corrigirt; die Mss. एकहायन्या°; B vielleicht एकहायन्या°

वाचं वदन्त्यप्सु क्रय्या[1] ओषधयो वै सोमा आपा ओषधीनां रसस्तथा स रसः क्रियते[2] क्रये[3] वा अहं सोमस्य[4] तृतीयं सवनमवरुन्धे वेदे[']ति ह स्माहारुणा औपवेशिः पशवो वै तृतीयं सवनं पशूनां चर्म यज्ञमेणि[5] निवपति तेनैव तृतीयं सवनमवरुन्द्धे रोहिते[6] निवपति तस्मात्पशूनां रोहितरूपमानडुहे[7] निवपत्यनड्वान्वै सर्वाणि वयांसि पशूनां सर्वाण्येव वयांसि पशूनामाप्त्वावरुन्द्धे ऽथो बह्वेव यज्ञस्यावरुन्द्धे सोमं विचिन्वन्ति पापवसीयस्य व्यावृत्त्या अथो देवेभ्य एवैनं शुन्धन्ति नाध्वर्युः सोमं विचिनुयान्न यजमानो न यजमामस्य पुरुषा नोपद्रष्टारो विचीयमानस्य स्युर्यदुपद्रष्टारो विचीयमानस्य स्युः क्षुधं[8] प्रजा नीयुरवर्तिर्यजमानं गृह्णीयात्क्षोधुको ऽध्वर्युः स्यात् ॥ शुन्ध[9] सोममापन्न निरस्य ॥ इति ब्रूयाद् ग्रसितं[10] वा एतत्सोमस्य यदापन्नं[11] ग्रसितमेते सोमस्य निष्खिदन्ति[12] ये सोमं विचिन्वन्ति[13] तस्मात्सोमविक्रयिणो बहु क्रीणन्तो बहु विन्दमानाः[14] क्षोधुका ग्रसितं३ह्येते[15] सोमस्य निष्खिदन्त्यासा३को[16] ऽसीत्यभिसार एवास्यैष शुक्रस्ते ग्रहा इति शुक्रमेवास्य गृह्णात्यभि त्यं[17] देवं सवितारमि[']ति सवितृप्रसूत[18] एवं गृह्णात्यतिछन्दसा गृह्णाति सर्वाणि वै छन्दांस्यतिछन्दाः सर्वैरेवैनं छन्दोभिर्गृह्णाति

---

1) Die Mss. betonen क्रय्या 2) So die Mss. 3) So corrigirt; die Mss. schwanken; B क्रयये; Bb क्रये; H क्रयि 4) B सोमस्या 5) B यज्ञपर्णी 6) B यहिते 7) So meine Vermuthung; die Mss. betonen रोहितरूपम॰; cf. Kâth. 24, 2 रोहितरूपं पशवो भूयिष्ठाः 8) So corrigirt; die Mss. क्षुधं 9) So corrigirt; in den Mss. शुन्ध ohne Accent. 10) B ग्रहीतं 11) B यदापन्नं 12) Die Mss. निः खिदन्ति 13) Das Verb in den Mss. ohne Accent. 14) So corrigirt; die Mss. विंदमानाः 15) Die ३ fehlt in den Mss. 16) Das Verb in den Mss. ohne Accent; auch schreiben die Mss. निः खिद॰ 17) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 18) So corrigirt; die Mss. सवितृप्रसूत

वर्ष्मे वा एषा छन्दसां वर्ष्मेण[1] समानानां गमयति पञ्चभिर्गृह्णाति पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्यैकैकामुत्सर्जं[2] मिमीते ऽयातयाम्न्यायातयाम्न्यैवं[3] मिमीत एतावती वा आसामेकैकस्या वीर्यमाप्यते तस्मादिमाः कामं प्रसारयति कामं प्रत्यञ्चति दश कृत्वो मिमीते दशाक्षरा विराड् विराजमेवाप्नोत्यथो वैराजाः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे द्विर्गृह्णाति द्वे हि सवने यावान्वै सोमो गृहीतः स यजमानस्य यमभ्यूहति[4] स सदस्यानां प्रजाभ्यस्त्वेत्यभ्यूहति[5] गोभ्यो बाह्यो प्रसर्पन्त्योषधयो वै सोमो ऽपरिमितं[6] जीवनं यत्परिमितं[7] गृह्णीयात्परिमितं जीवनं स्यादथ यदभ्यूहत्यपरिमितस्यावरुद्ध्यै[8] यजमानो वै प्रजापतिः प्रजा अं शवो यत्क्षौममुपनह्यति प्रजानां वा एतत्प्राणमुपनह्यति[9] यदाह प्रजास्त्वानुप्राणन्त्विति प्राणमासु दाधार क्षौममुपनह्यत्योषधं[10] वै क्षौममोषधयः सोमस्य योनिः स्व एवैनं योनौ दधाति यज्ञो यदग्रे[11] देवानामगच्छत्तं[12] रक्षांस्यजिघांसन्त्से[13] देवता व्यवासर्पंस्तवेदेव३त्यं वै वासो यत्क्षौममुपनह्यति सर्वाभिर्वा एतद्देवताभिर्यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्त्यथो[14, 15] सर्वाभिरेव देवताभिर्यज्ञं समर्धयति ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 2, 5. — TS 6, 1, 6 (aruṇayâ krayaḥ) u. 9 (somonmânam); Kâṭh. 24, 1 u. 2; Kap. 37, 2 u. 3.

---

1) So corrigirt; B वर्ष्मेण; H वेर्ष्मेण; B वेर्ष्मेणं 2) In den Mss. तम॰ ohne Accent. 3) So corrigirt; B यातयाम्न्यायातयाम्न्यैव; H u. Bb यातयाम्न्याया- तयाम्न्यैवं 4) So corrigirt; H u. Bb ॰भ्युहति; B ॰भ्युयति 5) So B, ohne Accent; H u. Bb ॰भ्युहति 6) So corrigirt; die Mss. सोमो परिमितं 7) So corrigirt; in den Mss. परिमितं ohne Accent. 8) So corrigirt; H u. Bb ॰रुद्धयु॰; in B ॰रुद्धये॰ 9) So corrigirt; die Mss. betonen प्राण॰ 10) So corrigirt; H ॰त्योषधं; Bb ॰त्यो- षधं; desgl. B, ohne Accent. 11) In den Mss. ॰दग्रे ohne Accent. 12) So corrigirt; die Mss. देवानामगच्छत्तं; H ॰त्तं 13) So corrigirt; स in den Mss. ohne Accent. 14) So corrigirt; in den Mss. ॰द्रक्षां॰ ohne Accent. 15) B ॰यज्ञं॰

चतुर्गृहीतमाज्यं[1] भवति चतुष्पादो वै पशवः पशूनेवावरुन्द्धे हिरण्यमवधाय जुहोत्याग्नेयं घृतमग्निजं हिरण्यं सतनूरेव[2] सतेजा हूयत एषा वा अग्नेः प्रिया तनूर्यद् घृतं तेजो हिरण्यं यद्धिरण्यमवधाय जुहोत्यग्नेर्वा[3] एतत्प्रियां तन्वं तेजसा समर्धयत्यथो रूपाण्येव ग्राहयति पशवो वै घृतं रेतो हिरण्यं यद्धिरण्यमवधाय जुहोति पशुषु वा एतद्रेतो दधाति तस्मादनस्थकाद्रेतसो[4] ऽस्थन्वन्तः पशवः प्रजायन्ते बद्धेन जुहोति तस्मात्पशूनां गर्भा अप्रपादुकाः प्रपादुकाः पशूनां गर्भाः स्युर्यदबद्धेन[5] जुहुयाज्जूरसीति यद्वाव जवत इत्थमसा३दित्थमसा३दिति तदस्या जूत्वं धृता मनसेति मनसा हि वाचं दाधार जुष्टा विष्णवा इति यज्ञायैवैनां जुष्टां विष्णवे ऽकस्तस्यास्ते सत्यसवसः प्रसव इति वाचा हि प्रसूतं क्रियते तन्वो यन्त्रमशीय स्वाहेत्याशिषमेवाशास्ते शुक्रमसि चन्द्रमसीत्युद्धरति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै वाग्वै सोमक्रयणी शास्ति वावैनामेतत्तस्मात्प्रजाः सृष्टा प्रजायन्ते वत्सो जातः स्तनमिच्छति स्तनं कुमार इच्छति चिदसीति यद्वाव चिकित्सत इत्थमसा३दित्थमसा३दिति[6] तदस्याश्चित्त्वं[7] मनासीति यद्धि मनसा मन्यते यन्मनसाभिगच्छति तद्वाचा वदति धीरसीति यद्वाव ध्यायतीत्थमसा३दित्थमसा३दिति[8] तदस्या धीत्वं दक्षिणासीति यत्स्विद्वाचा दीयते तदस्या दक्षिणात्वं यज्ञियासीति वाग्घि यज्ञिया क्षत्रियासीति यं[9] हि वाग्जुषते स क्षत्रियो ऽदितिरस्युभयतःशी-

---

1) So corrigirt; die Mss. चतुर्गृहीतम° 2) So corrigirt; die Mss. betonen स तनूर° 3) Das Verbum in den Mss. ohne Accent. 4) So B, ohne Accent; H u. Bb °दनस्थकाद्रे° 5) So H; in Bb °दबद्वेन; B °दबबद्धेन 6) Die ३ fehlt in H u. Bb. 7) So corrigirt; H u. Bb °श्चित्त्वं नासीति; B °श्चित्वं मनासीति; (s. 1, 2, 4). 8) In den Mss. ध्यायती° ohne Accent. 9) So B, ohne Accent. In H u. Bb °सीतीयं

णीति[1] यत्स्विदादित्यः प्रायणीय आदित्य उदयनीयस्तदस्या उभयतः-शीर्षत्वं[2] सा नः सुप्राची सुप्रतीची भवेति सुप्राची ३ ह्येषा प्रायणीये सुप्रतीच्युदयनीये ॥ ५ ॥

Vgl. 1, 2, 4. — TS 6, 1, 7 (tatprakârah); Kâṭh. 24, 3; Kap. S. 37, 4.

यत्कर्णगृहीतया क्रीणीयाद्वार्त्रघ्नी स्याद्यदभ्यृक्षाभिहितया मनुष्यदेव३त्या[3] यत्पदि बद्धया पितृदेव३त्या यदबद्धयायता स्याद्यदाह मित्रस्त्वा पदि बध्नात्विति मित्रस्यैवैनां पाशेन यच्छति[4] पूषाध्वनः पात्वितीयं वै पूषेयमेवास्या[5] अध्वानं संभरतीन्द्रायाध्यक्षायेतीन्द्रो वै देवानामोजिष्ठस्तमेवास्या[6] अध्यक्षमकरनु त्वा माता मन्यतामनु पितेत्यनुमत एवैनं माता[7] पिता भ्राता[8] सख्या क्रीणाति सा देवि देवमच्छेहीति देवी ३ ह्येषा[9] देवः सोम इन्द्राय सोममितीन्द्राय३ ह्येषा सोममच्छैति[10] रुद्रस्त्वावर्तयत्विति[11] रुद्रमेवास्याः परस्ताद्दधाति स्वस्ति सोमसखा पुनरेहीति प्रत्यक्षमेवालब्ध रुद्राय वा एतत्पशून्नपिदधाति यदाह रुद्रस्त्वावर्तयतु[11] यदाह स्वस्ति सोमसखा[12] पुनरेहीति स्वस्तिमेवास्यै पुनरावृत्तायै दधाति वाग्वै सोमक्रयणी सा देवरूपाणि प्रविशति यदाह[13] वस्व्यसि रुद्रासीतीदमसीदमसीति[14] वाग्वैनामेतदाह यद्यद्वदति यद्वा एतत्किंच वदत्येतां वा एतदाप्त्वावरुन्धे षट् पदान्यनु निष्क्रामति[15] षड्वा अहानि[16] वाग्विभज्यते न वै

1) So corrigirt, die Mss. betonen चक्षिषो हिंतिर॰; Kap. S. चहितिरक्ष॰ cet. 2) So corrigirt; die Mss. betonen उभयतः शीर्षत्वं 3) So corrigirt; H u. Bb मनुष्य-देवत्या; B मनुष्यदेव॰त्या 4) B यच्छति 5) Die Mss. betonen पूषेयमेवास्या 6) So corrigirt; die Mss. तामेवास्या 7) Die Mss. माता 8) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 9) Die ३ fehlt in den Mss. 10) So betonen die Mss. 11) H u. Bb रुद्रास् 12) H u. Bb सोमसखा 13) So corrigirt; die Mss. यदाह 14) So corrigirt; H u. Bb रुद्रासीति इमसीदमसीति; B रुद्रासीति इमसीति 15) Die Mss. षट् पदा-न्यनुपि: क्रामति 16) In den Mss. dies Wort ohne Accent; B आहानि

षष्ठमहर्वाग्गतिवदति सर्वो वै षष्ठे ऽहन्वागाप्यते[1] यावत्येव वाक्तामाप्नोति दक्षिणेनार्धेन[2] दक्षिणमर्धमनु निष्क्रामति[3] तस्माद्दक्षिणेन हस्तेनान्नमद्यते तस्माद्दक्षिणो ऽर्ध आत्मनो वीर्यावत्तरस्तस्माद्दक्षिणमर्धमयाꣳस्यनु पर्यावर्तन्ते सप्तमे पदे जुहोति सप्त छन्दाꣳसि छन्दाꣳसि वाग्यावत्येव वाक्तामाहुत्याप्नोत्यवरुन्द्धे सप्त छन्दाꣳसि सप्त होत्राः सप्त ग्राम्याः पशवः पशूꣳस्तानेवावरुन्द्धे बृहस्पतिष्ट्वा सुम्ने रम्णात्विति[4] ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनाꣳ यच्छति रुद्रो वसुभिराचक[5] इति रुद्रमेवास्या वसुभिराकर्तारमकः पृथिव्यास्त्वा मूर्धन्नाजिघर्मीत्येष[6] वै पृथिव्यां[7] मूर्धा यद्देवयजनमिडायास्पद[8,9] इति गौर्वा इडा तस्या वा एतत्पदं घृतवति[10] स्वाहेति स्वाहाकारेणैवैनाꣳ यच्छति ॥ ६ ॥

Vgl. 1, 2, 4. — TS 6, 1, 7 (tatprakâraḥ) u. 8 (padasaṃgrahaḥ); Kâṭh. 24, 3 u. 4; Kap. S. 37, 4 u. 5.

हिरण्यं निधाय जुहोत्यग्निमत्येव जुहोत्यायतनवत्यन्यो ऽध्वर्युः स्याद्यदनायतने जुहुयात्पशवो वै घृतं पशवः पदꣳ वज्रꣳ स्फ्यो यत्स्फ्येन[11] पदं परिलिखति[12] वज्रेण वा एतद्यजमानाय पशून्परिगृह्णाति विषाणयानुपरिलिखति संयोनीनेवास्मै[13] पशून्परिगृह्णाति स्थाल्यां पदꣳ सꣳवपत्यस्या वा एषाधिक्रियत इयꣳ हि पशूनां योनिः स्व एवैनान्योनौ दधाति शोचन्ति[14] वा एतत्पशवो योने-

1) So corrigirt; B ह्न्वागाप्यते; H ह्न्वागाप्यते; Bb ह्न्वागायप्यते 2) Die Mss. °ार्धेन 3) Die Mss. °मनुनिः क्रामति 4) H u. Bb रम्णात्विति 5) H u. Bb °राचक 6) H u. Bb °र्मीत्येष 7) So corrigirt; die Mss. पृथिव्यास्त्वा; vgl. auch TS 6, 1, 8, 2. 8) पद in den Mss. ohne Accent. 9) B °मीडाया° 10) So corrigirt; cf. 1, 2, 4; H u. Bb घृतवति; B घृतं घृतवती 11) So corrigirt; H स्फ्यो यज्ञ येन; Bb स्फ्यो यज्ञ येन; B स्फ्याय स्फयेन 12) So corrigirt; die Mss. परिलिखति 13) B °मैवास्मै 14) So corrigirt; H u. Bb शोचंति; B शोचति

च्छिन्ना[1] यदप उपसृजति शमयत्येव यजमानाय पदं प्रयच्छति तदध्वर्युरपशुर्भवति यजमानाय हि पशून्त्संप्रादाद्यदाह तव राया इति तदध्वर्युं पशुष्वाभजति तेनाध्वर्युः पशुमान्गृहेषु पदं निदधाति गृहेष्वेवास्य पशून्दधाति स्वर्गो वै लोक आहवनीयो यदाहवनीय उपवपेदन्यलोके[3] ऽस्य पशून्दध्याद्गार्हपत्या उपवपति गार्हपत्यं हि पशवो ऽनूपतिष्ठन्ते[4] पशुभिरेवैनं सम्यञ्चं दधाति पशवो वै पदं मैत्री[5] रुद्रो यदभिमन्त्युपवपेद्रुद्रायास्य[6] पशून्दध्यात्तच्च शान्तं तदुपोप्यं पशूनामप्रदाहाय यत्सोमक्रयण्या पत्नी संकशापयन्ति[7] मिथुनत्वाय त्वष्टिमन्तस्त्वेति त्वष्टा हि रूपाणि विकरोति सपेमेति सपाद्धि[8] प्रजाः[9] प्रजायन्ते सूर्यस्य चक्षुरारुहमित्येष वा अपरिपरः पन्था अरक्षस्यो येनासा आदित्य एत्यमुष्य[10] वा एतदादित्यस्य पथ इति वृणक्ति विन्दते वस्वित्ति वसोऽउह्येष[11] विन्दते यः सोमं क्रीणाति ॥ सोमविक्रयिन्त्सोमं ते क्रीणानि महान्तं बह्वीं बहु शोभमानं[12] कलया ते क्रीणानि कुष्टया ते क्रीणानि शफेन ते क्रीणानि पदा ते क्रीणानि ॥ इति गोर्वा[13] एतन्महिमानमुदाचष्टे ऽथो महयत्येवैनामथो अक्षरशो वा एतद्यज्ञं मिमीते सुवाङ्भाडक्षारे[14] बम्भारा[15] इत्येते वै देवानां सोमरक्षय एतेभ्यो वा अधि छन्दांसि सोममाहरंस्तेभ्य एवैनाननुदिशत्यथो यदेवात्र यज्ञस्योपघ्नितं[16] तत्परिक्रीणीते दशभिः क्रीणाति

1) In den Mss. °च्छिन्ना ohne Accent. 2) In den Mss. पशु° ohne Accent. 3) So meine Correctur; die Mss. betonen °इन्यलोके 4) So betonen die Mss. 5) So corrigirt; die Mss. °मत्रि 6) So corrigirt; die Mss. °यिमन्तु° 7) So corrigirt; B संक्षापयंति; H u. Bb संकक्षापयंति; Kap. S. 37, 5 संक्षापयन्तिति 8) B संपात् हि, während H u. Bb संपात् हिं 9) H u. Bb प्रजां° 10) In den Mss. das Verb ohne Accent. 11) So die Mss. 12) So B, nur ohne Accent; H u. Bb शो-भयमान 13) B गौर्वा 14) So corrigirt, gemäss 1, 2, 5, w. s.; H u. Bb सुवाकंभाडं°; B सुवाङ् भाडं° 15) H u. Bb बंभरा 16) H u. Bb °पस्निष्टं

दशाक्षरा विराट् तथा वैराजः क्रियत एकादशभिः क्रीणाति दश वै पशोः प्राणा आत्मैकादशस्तथा सर्वः क्रियते धेन्वा क्रीणात्याशिरमेवास्य क्रीणात्यथो वाचमेव गृह्णाति हिरण्येन[1] क्रीणाति शुक्रमेवास्य क्रीणात्यथो तेज एव गृह्णाति वाससा क्रीणाति सर्वदेवत्यमेवास्य क्रीणात्यजया[2] क्रीणाति तप एवास्य क्रीणाति यत्र वा अदश्छन्दांसि सोममाहरंस्तानि तमसा न प्राजानंस्ततो[3] गायत्र्यजामादायोदपतत्सा वा एभ्यः प्रारोचयत्ततो[4] वै छन्दांसि सोममाहरंस्तत्सोमं ना[5] आजामीति वावाजानडुहा क्रीणाति वहूचेवास्य[6] क्रीणात्यृषभेण क्रीणाति सैन्द्रमेव[7] क्रीणाति यदृषभेण क्रीणीयात्प्रजापतिना विक्रीणीते वत्सतरेण साण्डेन क्रय्यस्यैन्द्रमहः क्रीणाति न प्रजापतिना विक्रीणीते मिथुनाभ्यां गोभ्यां क्रीणाति मिथुनमेवास्य क्रीणाति ॥ ७ ॥

Vgl. 1, 2, 4 u. 5. — TS 6, 1, 8 (padasaṃgrahaḥ) (9 somonmânam) u. 10 (anyâiç ca tatkrayaḥ); Kâṭh. 24, 5 u. 6; Kap. S. 37, 5 u. 7.

सोमो वा अमुत्रासीत्तं देवा गायत्रीं प्राहिण्वन्नमुं सोममाहरेति सा विततं यज्ञमेवापश्यत्सैक्षत यद्यज्ञस्यान्तरेष्याम्यात्मानमन्तरेष्यामीति[8] तस्यै वा एतं सोमो जीवग्रहं प्राब्रवीत्स्वजा असि स्वभूरसीति सोमस्य वा एष जीवग्रहः सोमस्य वा एतज्जीवग्रहं गृह्णीते नाध्वर्युः[9] सन्नार्तिमार्छति य एवं वेद वरुणो वा एष एतर्हि वरुणदेवत्यो यद्युपनद्धो[10] वरुण एनं भूत्वा प्रविशेद्यदाह मित्रो

1) So corrigirt; die Mss. हिरण्यैन 2) So corrigirt; die Mss. ॰जेया 3) B तमसाप्राजानं 4) H u. Bb प्रासेचयत्त॰ 5) Die Mss. सोमन्ना 6) So H u. Bb; in B वहूवास्व 7) H u. Bb ॰मेवा 8) Die Mss. यद्यज्ञस्यांतरेष्याम्यात्मानमंतरेष्यामिति 9) H u. Bb गृह्णीतेना॰ 10) So lese ich; die Mss. schwanken; H u. Bb यद्युपंनद्धो; B यद्युपनद्धा

ना एहि सुमित्रधा इति मित्रमेवैनमकः शमयत्येवैन्द्रस्योरुमाविश दक्षिणमित्यैन्द्रो वै यज्ञ इन्द्रः सोमस्य योनिः स्व एवैनं योनौ दधातीन्द्रो वा एतमया आगतमूरू न्यगृह्णीत[1] तां वा एतदनुकृतिमूरा आसादयते ऽपोर्णुते यथा श्रेयस्यायत्युपोर्णुत एवं तदु३र्वन्तरिक्षं ३वीहीत्यन्तरिक्षदेव३त्यो[2][3] वा एष एतर्हि प्रच्युत[4] इतो ऽप्राप्तो[5] ऽमुष्मादित्याः सदा आसीदेत्यादित्यो वै यज्ञो ऽदितिः सोमस्य योनिः स्व एवैनं योनौ दधाति वरुणं वा एनमेतत्सन्तं मित्रमकस्तदेनं स्वया देवतया व्यर्धयति यदाह ॥

अस्तभ्नाद् द्यामृषभो अन्तरिक्षममिमीत वरिमाणं पृथिव्याः ।
आसीदद्विश्वा भुवनानि सम्राड्विश्वेत्तानि वरुणस्य व्रतानि ॥

इति वरुणमेवैनमकः स्वयैवैनं देवतया समर्धयति वनेषु ३व्यन्तरिक्षं ततानेति वाससा पर्याणह्यति सर्वदेव३त्यं वै वासः सर्वाभिर्वा एतद्देवताभिर्यज्ञं क्रीतं परिश्रयति धूरसि ध्वर ध्वरन्तमित्याह रक्षसां ध्वरायै रक्षसामन्तर्हित्यै वारुणमसि वरुणस्त्वोत्तभ्नात्विति वारुणं ३ह्येष एतर्हि वरुणदेव३त्यं मनसाच्छ यन्ति महिमानमेवास्याच्छ यन्त्यनसा वहन्ति तस्मादनोवा३ह्यमोषधयः[6] फलं पच्यन्ते[7] शीर्षाहार्यमोषधयः फलं पच्येरन्यत्सोमं[7] क्रीतं शीर्ष्णा हरेयुस्तस्माज्ञिरा ओषधयः शीर्षाहार्यं[8] फलं पच्यन्ते[7] शीर्ष्णा हि सोमं क्रीतं हरन्ति प्रच्यवस्व भुवनस्पत इति भूतानां ३ह्येष पतिर्विश्वान्यभि धामानीति विश्वानि ३ह्येष धामान्यभि प्रच्यवते[9] मा त्वा परिपरिणो मा परिप-

1) So meine Vermuthung; B न्यगृह्णीत; H u. Bb न्यगृहीत 2) Die ३ fehlt in den Mss. 3) Die Mss. वीहि॰ 4) B प्रच्यूत 5) Die Mss. इतो प्राप्तो; cf. Kâṭh. 28, 1 प्रच्युतो ऽप्राप्तोऽवाङ्मात्रः; vgl. unten 3, 9, 1; 3, 9, 7; 3, 10, 1. 6) H u. Bb वाउह्य॰ 7) cf. 1, 6, 5 u. 1, 8, 1. 8) So corrigirt gemäss dem Obigen; B शीर्षोहार्ये; H u. Bb शीर्ष्णोहार्यं 9) B प्रधावते

न्यंनो मा त्वा वृका अघायवो विदन्निति । यत्र वा एनमद आह्रियमाणꣳ साभिगन्धर्वो[1] विश्वावसुरमुष्णात्स्मादहशेभ्यो[2] वावास्मा एतद्रक्षोभ्यो भीषा स्वस्तिमकर्वरुणो वा एष क्रीतो यजमानस्य गृहमोह्यते । स ईश्वरो[3] ऽशान्तो यजमानꣳ हिꣳसितोर्यदाह । नमो मित्रस्य वरुणस्य चक्षसा इति । शमयत्येव । शान्त एवोह्यते यजमानस्याहिꣳसायै । सर्वाभ्यो वा एष देवताभ्या उह्यते[4] । यदेकोल्मुकेन प्रतितिष्ठेत्पितृदेवत्यो ऽस्य यज्ञः स्यादग्निमेहत्समाधेयो । ऽग्निर्वै सर्वा देवताः । सर्वाभिर्वा एतद्देवताभिर्यज्ञमायन्तं प्रतितिष्ठत्यग्नीषोमौ वा एतौ संभवतो । यजमानꣳ वा एता अभिसंभवेताꣳ यजमानस्य वा पशूꣳस्तद्ध एष पशुर्धार्यते तमेव भागधेयमभिसंभवतो । देवता वा एतं पशुं धार्यमाणं नाभिप्राच्यवन्तास्मिन्यज्ञ आशꣳसमानाउ३द्धो ऽयमितरस्तमग्नीषोमा[5] उपप्राच्यवेतां । तस्मादेष्टो ऽग्नीषोमीयो[6] । ऽग्नीषोमाभ्याꣳ वा एष मेधायात्मानमालभते । यो दीक्षते स वा एतेनैव पशूनात्मानं निष्क्रीणीते । स्थूलः पीवा स्यादात्मनो निष्क्रीत्यै । तस्मादग्नीषोमीयस्य[7] पशोर्नाशितउ३व्यं । पुरुषो ह्येतेनात्मानं निष्क्रीणीते । तस्मादग्नीषोमीये सꣳस्थिते यजमानस्य गृहे[8] ऽशितउ३व्यं । तर्हि निष्क्रीतो ऽनृणो । वार्त्रघ्नꣳ वा एतत्सोमो वै वृत्रः । पूर्वेद्युर्वा इन्द्रो वृत्रमहन्पूर्वेद्युर्वा वैनमेतत्स्तृत्वाथापरेद्युरभिषुणोति । वरुणपाशाभ्याꣳ वा एउ३षो ऽभिधीयते यो दीक्षते[9] । ऽहोरात्रे वरुणपाशौ । यर्हि वा सꣳस्था-

---

1) Die Mss. सामिगन्धर्वो; cf. 3, 7, 3. 2) So corrigirt; die Mss. °रमुष्णा°; cf. aber 3, 7, 3. 3) So corrigirt; die Mss. betonen ईश्वरो 4) So die Mss. 5) Die Mss. schwanken; B यमितरस्तम°; H u. Bb यमितितस्तम° 6) So corrigirt; die Mss. °देषो पीषोमीयो 7) So corrigirt; die Mss. °पीषोमीयस्य 8) So corrigirt; die Mss. गृहे 9) Das Verbum in den Mss. ohne Accent.

पर्येदनुन्मुक्तो वरुणपाशाभ्यां स्यान्नेत्तं संस्थाप्यो वरुणपाशाभ्यामेवोन्मुच्यत आत्मनो ऽहिंसायै ॥ ८ ॥

Vgl. 1, 2, 6. — Kâṭh. 24, 7 u. 8; Kap. S. 37, 7. 8.

युक्तो ऽन्यो[1] ऽनड्वान्भवति विमुक्तो ऽन्यो ऽथातिथ्यं निर्वपति यज्ञस्य संतत्यै पत्न्या हस्तान्निर्वपति पत्नी वै पारिणह्यस्येशे[2] पत्न्यैव रातमनुमतं क्रियते[3] यद्वै पत्नी यज्ञे करोति तन्मिथुनं मिथुनत्वाय वै पत्न्या हस्तान्निर्वपत्येष वै पत्न्या यज्ञस्यान्वारम्भो यद्यज्ञे करोत्यन्वारम्भाय वै पत्न्या हस्तान्निर्वपत्यग्नेस्तनूरसि विष्णवे त्वेति गायत्रीं तेन छन्दसा गृह्णाति सोमस्य तनूरसि विष्णवे त्वेति त्रिष्टुभं[4] तेनातिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वेति जगतीं तेनाग्नये त्वा रायस्पोषदे विष्णवे त्वेत्यनुष्टुभं तेन श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे त्वेति गायत्री वै श्येनः सोमभृत्तां[5] वा एतत्पुनरालभते ऽयातयाम्नीं[6] पाङ्क्तत्वाय पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्यैतद्वै छन्दांस्यग्रही तैश्छन्दोभिर्गृहीतैर्यज्ञं[7] गृह्णाति यावन्तो वा अतिथिमन्वायन्त्यपि[8] तेषां भागश्छन्दांसि[9] वा एतममुतो[10] ऽन्वायन्ति तेभ्य एष भागः क्रीयते वरुणो वै यज्ञः क्रीतो[11] विष्णुः प्रततः प्रततो वा एतर्हि यज्ञस्तस्माद्वैष्णवो नवकपालो भवति त्रिवृतं वा एतद्यज्ञमुखे व्यायातयन्ति[12] त्रिवृता प्रयन्ति ते वै त्रयस्त्रिकपालास्त्रिकपालो वैष्णवो देवतया विष्णुं वै

1) So corrigirt; die Mss betonen ऽन्यो 2) So die Mss.; wohl in पारीणह्य॰ zu corrigiren. 3) B क्रीयते 4) So corrigirt; die Mss. त्रिष्टुभं 5) So corrigirt; die Mss. सोमभृता॰ 6) So corrigirt; die Mss. betonen ॰ते ऽयातयाम्नीं 7) So schreibe ich im Anschluss an H छन्दांस्यग्रहीतैश्छं॰; Bb छन्दांस्यगृहीतैश्छ॰; B छन्दांसि ग्रहीतो छं॰ 8) So corrigirt; in den Mss. ॰न्त्यपि ohne Accent, und zwar schreiben H u. Bb ॰न्वायन्त्यापि; B ॰न्वायन्त्यपि 9) In den Mss. भाग॰ ohne Accent. 10) So corrigirt; die Mss. ॰मूतो 11) Die Mss. betonen क्रीतो 12) Die Mss. व्यायातयंति

देवा[1] आनयन्वामनं कृत्वा यावदयं विविक्रमते तदस्माकमिति स वा इदमेवाग्रे व्यक्रमताथेदमथादस्तस्मात्त्रिकपालो वैष्णवः सोमस्य वा एतदातिथ्यं यदातिथ्यमथवा एतदग्नेरातिथ्यं यदस्मा अग्निं मन्थन्त्यथो यज्ञाय वा एतत्क्रीताय देवता जनयन्त्यथो[2] तेज एवास्मै जनयन्त्यथो उपसंस्तु वावास्मा एतद्वीरं जनयन्त्या हास्य वीरो जायते ये वै देवाः साध्या यज्ञमत्यमन्यन्त तेषां वा एतद्यदतिरिक्तं[3] यज्ञे क्रियते[4] ऽतिरिक्तं वा एतद्यज्ञे क्रियते यदस्मा अग्निं जुह्वति यच्चषालादुपर्यूपस्य[5] तदेवैनां स्पृशति संस्थाप्या३ं[6] संस्थाप्या३मिति[7] मीमांसन्ते[8] यत्संस्थापयेद्यज्ञमुखे यज्ञं संस्थापयेदातिथ्यं वा उपसदां प्रयाजास्तानूनप्त्रमाशीस्तस्मादिडान्तमेव कार्यमातिथ्यं वा उपसदां प्रयाजास्तस्मात्ता अप्रयाजा उपसदो वा आतिथ्यस्यानुयाजास्तस्मात्तास्तिस्रस्त्रयो ह्यनुयाजाः शिरो वा आतिथ्यं ग्रीवा उपसदो ऽथैष इतरो यज्ञः संहितः प्रजापतेर्वा एतानि पक्ष्माणि यदश्ववाला अस्य भुवा[9] इक्षुकाण्डे यज्ञमुखं प्रजापतिर्यज्ञमुखादेवाधि यज्ञमुखं प्रतनुते ऽश्वो वै मेध्यो यज्ञः प्रजापतिः प्राजापत्यो ऽश्वस्तस्मादाश्ववालः प्रस्तरः कार्ष्मर्यमयाः परिधयो भवन्ति रक्षसामपहत्यै ॥ ९ ॥

Vgl. 1, 2, 6. — TS 6, 2, 1 (âtithyeshṭiḥ); Kâṭh. 24, 8; Kap. S. 38, 1.

---

1) So corrigirt; die Mss. दैवा 2) Die Mss. जनयंत्यथो 3) In den Mss. °इतिरिक्तं ohne Accent. 4) So corrigirt; die Mss. क्रीयते 5) So, mit der eigenthümlichen Verschmelzung von इ und य sind die Mss. offenbar zu verstehen; H u. Bb यच्चषालादुपर्यूपस्य; B यच्चषालाभोदुपर्यूपस्य 6) So corrigirt; die Mss. संस्थाप्या३न; cf. 1, 8, 7, 7) So corrigirt; die Mss. संस्थाप्या३मिति; cf. 1, 8, 7; 1, 10, 20 u. dgl. 8) So B; in H u. Bb °सते 9) So meine Vermuthung; H u. Bb यंभुवा; B यभुवा; oder ist vielleicht यद्भ्रुवा zu lesen; Kap. S. 38, 1 आश्ववालः प्रस्तरो भवतीक्षुवाक्षुवा- यावच्च एव वै तत्प्रजापतिरासीत्तस्येमे वाला आसन्न यवाला एतौ बाहू यावुवावो

देवा अ३न्योन्यस्य श्रैष्ठ्ये[1] तिष्ठमानाश्चतुर्धा[2] व्युदक्रामन्नग्निर्वसुभिः सोमो रुद्रैरिन्द्रो मरुद्भिर्वरुण आदित्यैस्तान्वा[3] एतेन बृहस्पतिरयाजयत्तेषामिन्द्रो ऽभवत्तस्य एतेन यजते भवति ते वा अ३न्योन्यस्याभिद्रोहादबिभयुस्तेषां याः प्रियास्तअ३न्वा आसꣳस्ताः समवाद्यꣳस्ताः समवामृशन् ॥ यो नस्तन्नपाद्यो[4] नो ऽ३न्योन्यस्मै द्रुह्यादिति एव सं निर्ऋच्छात्[5] ॥ इति ते यदा समवामृशꣳस्ततो देवा अभवन्परासुरास्तस्य एवꣳ विद्वाꣳसः[6] समवमृशन्ति भवन्त्यात्मना परैषां भ्रातृव्या भवन्ति यं कामयेत आर्ध्नुयादिति तं प्रथममवमर्शयेदृध्नोति यदि कामयेत सर्वे सदृशाः स्युरिति सर्वान्सहावमर्शयेत्सर्वे ह सदृशा भवन्ति ये वै ते समवामृशन्नपि[7] वा इदानीं ३ते ऽन्योन्यस्मै न द्रुह्यन्ति तस्मात्तानूनप्त्रिणे[8] न द्रोग्धवै[9] यद् द्रुह्येत्प्रियायै[10] तन्वै[11] द्रुह्येद्वा अमुष्मिन्नादित्ये प्रियास्तन्वः संन्यदधत तस्मादेष तेजिष्ठं तपति तस्मात्सूर्यदेव३त्या हि सर्वे सोमा गृह्यन्ते ऽथो अन्नं वै देवानां प्रियास्त३न्वस्ता[12] एवावरुन्द्ध आपतये[13] त्वा गृह्णामीत्यग्नये तेन वसुभ्यो गृह्णाति परिपतये त्वेति सोमाय न रुद्रेभ्यस्तनूनप्त्र इतीन्द्राय तेन मरुद्भ्यः शक्मने शाक्वरायेति वरुणाय तेनादित्येभ्य[14] एतेभ्यो वै तद्देवेभ्यो ऽग्रे गृह्यते[15] तेभ्य एवैनद्गृह्णाति चतुर्गृह्णाति चतुर्धा हि ते[16]

---

1) So corrigirt; H u. Bb श्रैष्ठे; B श्रेष्ठ्ये 2) B तिरमाणा॰ 3) So corrigirt; die Mss. वंद्यादित्यै॰ 4) So die Mss.! In TS 6, 2, 2, 2॰नः प्रथमो; KAṭh. 24, 9 एषां नस्तन्न पारयाथो नो ब्यो ब्यस्मै द्रुह्यादिति; Kap. S, 38, 2 एषां नस्तन्वः पारयाथो नो ब्यो ब्यस्मै द्रुह्यादिति 5) So H u. Bb; in B संनिर्गच्छात् 6) So corrigirt; H u. Bb विद्वांꣳसंन्तसमवमृशंति; B विद्वाꣳस समवमृशंति 7) So corrigirt; die Mss. समवामृशन्नपि 8) So betont H; in Bb संतानूनप्त्रिणे 9) So corrigirt; in H ganz ohne Accent, in Bb द्रोग्धवै 10) So corrigirt; in den Mss. द्रुह्येत् ohne Accent. 11) H u. Bb तन्वौ 12) So corrigirt; in den Mss. प्रियास् ohne Accent. 13) H u. Bb आपतये 14) B ते तेनादि॰. 15) So corrigirt; H देवेभ्यो ये गृह्यते; Bb देवेभ्यो गृह्यते; B देवेभ्यो ये गृह्यते 16) In den Mss. ते ohne Accent.

ष्युदक्रामन्त्वोपतये त्वा गृह्णामीत्यात्मानमेव तेन गृह्णाति परिपतये त्वेति प्रजां तेन तनूनप्त्र इति यज्ञं तेन शक्मने[1] शाक्वरायेति पशूंस्तेन यो[2] वै देवान्त्साध्यान्वेद[3] सिध्यति ह वा अस्मै यच्च कामयेत इदं मे सिध्येदितीमे वै लोका देवाः साध्या आत्मानमेव दीक्षया स्पृणोति प्रजामवान्तरदीक्षया[4] संतराम्मेखलामायच्छते[5] कनीयो व्रतमुपैत्यन्तरा[6] ३ह्यात्मानं[7] प्रजा द्विव्रतेन भवित३व्यं द्वौ वा ऋतू अंहस्व संविश्व यदेकव्रतः स्यात्पत्नीमन्तरियाद्या[8] ते अग्ने रुद्रिया तनूरिति व्रतं व्रतयत्येषा वा अस्मिन्नेतर्हि देवता तां प्रीणाति तस्या हुतं व्रतयति यदे३तो[9] ऽन्यथा व्रतयेद्रुद्र एनमभिमानुकः स्याद्देवताभिर्वा एष सायुज्यं गच्छति यो दीक्षते यच्छीताभिर्मार्जयेत शमयेयुरथो यथेदमग्निरद्भिरुपसृष्ट एवं स्यादथ यत्तप्ताभिर्मार्जयते शान्त्या अथो तेजो वै मदन्तीस्तेज एवावरुन्द्धे ॥ १० ॥

Vgl. 1, 2, 7. — TS 6, 2, 2 (tânûnaptram); Kâṭh. 24, 9; Kap. S. 38, 2.

॥ इत्युपरिकाण्डे[10] सप्तमः प्रपाठकः ॥

---

1) Bb शंवने 2) So corrigirt; H u. Bb पशूंस्तेन ये वै; B पशूंस्तेन एवै 3) Die Mss. देवान्स° 4) So B, ohne Accent; H u. Bb प्रजामवांतरिदीक्षया; Kap. S. 38, 2 प्रजामवांतरदीक्षया 5) So corrigirt; in den Mss. संतरन् ohne Accent, Kap. S. 38, 2 संचरां मेखलाम° cet.; TS 6, 2, 2, 7 संतरांम 6) So corrigirt; die Mss. betonen व्रतमुपैत्यंतरा 7) So corrigirt; H u. Bb °त्मानः; B °त्मान 8) Bb या ते अग्ने 9) So corrigirt; die Mss. यदेतो 10) Die Mss. schreiben इति उपरि°

असुराणां वा एषु लोकेषु पुर आसन्नयस्मय्यस्मिंल्लोके[1] रजतान्तरिक्षे हरिणी दिवि ते[2] देवाः संस्तम्भंसंस्तम्भं पराजयन्तानायतना[3] ह्यासंस्त एताः प्रतिपुरो ऽमिन्वत हविर्धानं दिव्याग्नीध्रमन्तरिक्षे सदः पृथिव्यां ते ऽब्रुवन्नुपसीदामोपसदा वै महापुरं जयन्तीति त[4] उपासीदंस्तदुपसदामुपसत्त्वं[5] तानेभ्यो लोकेभ्यः प्राणुदन्त त एभ्यो लोकेभ्यः प्रणुत्ता[6] अहरभ्ययन्त यत्प्रातरुपसदमुपायन्नह्न एनांस्तेन प्राणुदन्त ते ऽह्नः प्रणुत्ता रात्रीमभ्ययन्त यत्सायमुपसदमुपायन्रात्र्या एनांस्तेन प्राणुदन्त ततो देवा अभवन्परासुरास्तथो एवं विद्वानुपसदमुपैत्यहोरात्राभ्यामेव भ्रातृव्यमेभ्यो लोकेभ्यः प्रणुदते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवत्यथ वै तर्हि नेषुरासीत्ते देवा एतामिषुं समस्कुर्वन्नग्निं मृक्तं सोमं[7] शल्यं विष्णुं कुल्मलं ते ऽब्रुवन्क इमामिषुमवस्रक्ष्यतीति[8] ते देवा अब्रुवन्नयमेव[9] रुद्र इति सो ऽब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्सो ऽब्रवीन्नैवमेकश्चनेषुमस्तान्मीमांसाता[10] इति तस्मादेतस्येषुरस्ता न मीमांसितव्या ॥ सत्यंहम्[11] ॥ इत्येव ब्रूयात्सो[12] वै रुद्रो व्यसृजदेष हि देवानां क्रूरतमस्तयेमाः पुरो ऽभिनदग्निना वै स तास्तेजसाभिनत्तस्मादग्निः प्रथम इज्यते यदन्यां देवतां पूर्वां यजेदवीर्यवतीः स्युरष्टौ कृत्वो जुह्वां गृह्णाति चतुरुपभृति पूर्वार्धो हीषोः समाहिततमः सकृत्पराङति-

1) So corrigirt, H °न्नयस्मायस्मिंल्लोके; Bb न्नयस्मायस्मिंल्लोके; B °न्नयस्मियस्मिंल्लोके; cf. aber TS 6, 2, 3; Ait. Br. 1, 2, 3; Çat. Br. 3, 4, 4, 3. 2) In den Mss. ohne Accent. 3) So B, ohne Accent; H u. Bb °नातयंना 4) Dies Wort fehlt in H u. Bb. 5) H u. Bb उपसीद° 6) Von hier bis zum folgenden प्रणुत्ता in H u. Bb fehlend, daher die Accente ergänzt. 7) So corrigirt; die Mss. schreiben सोमं 8) So corrigirt; die Mss. °सचतीति 9) So corrigirt; die Mss. betonen °ब्रुवंमेव 10) So corrigirt; die Mss. schreiben °मस्तान् 11) So H u. Bb; in B सत्यहं 12) In den Mss. ब्रूयात्

क्रामति[1] सकृ३द्ध्येवैषु[2] पराच्यपतदतिक्रम्याश्रावयति यज्ञस्याभिजित्यै यदनतिक्रम्याश्रावयेदनभिजितो[3] ऽस्य यज्ञः स्यात्स्रुवेणोपसदो जुहोति पुरां वा एष जितानामन्वारोह एकामेकाहं जुहोत्येकामेकाहमेकां हि त एकाहमजयन्नेकामेकाहं तिस्र उपसदो जुहोति त्रयो वा इमे लोका एषां लोकानामभिजित्या अग्निना वै मुखेन देवा इमांल्लोकानन्ववायन्नुपसद्भिरसुरान्पराणुदन्ताग्निना वा एतन्मुखेन यजमान इमांल्लोकानन्ववैत्युपसद्भिर्भ्रातृव्यं पराणुद्य याः सायमनुवा३क्यास्ताः प्रातर्याज्याः स्युर्याः प्रातरनुवा३क्यास्ताः सायं याज्याः स्युस्तथोभयीर्वीर्यवतीर्भवन्ति ॥ १ ॥

Vgl. TS 6, 2, 3 (upasad); Kâṭh. 24, 10 u. 25, 1; Kap. S. 38, 3 u. 4.

अयः प्रथमायामवधाय जुहोति रजतं मध्यमायां हरितमुत्तमायामेतद्वै बृहस्पतिर्देवेभ्यः पूर्जयनमकरोद्येन पुरं युध्येयुस्तदेताभिर्जुहुयात्सेरा वा एषा यज्ञस्य तस्माद्यत्किंच प्राचीनमग्नीषोमीयात्तदुपांशु चरन्त्येष वा एतदग्नीषोमीयं प्रति वाचं विसृजन्ते यज्ञमेवाप्त्वा[4] वाचं विसृजन्ते घृतं वै देवा वज्रं कृत्वा सोममघ्नन्स्रुचौ[5] बाहू तस्मात्स्रुचौ सौमीमाहुतिं नाश्नाते अवधिषुर्वा एतत्सोमं यदस्य स्रुचौ चाज्यं चान्तिकमभार्षुर्यदाहांशुरंशुष्टे देव सोमाप्यायतामिति यदेवास्य घ्नन्तः[6] क्रूरमक्रंस्तदक्रूरमकस्तदाप्याययति[7] सर्वे ऋत्विजा आप्याययन्ति सर्वे हि तानं[8] भिषज्यन्ति यन्ति वा ए३ते

1) So corrigirt; in den Mss. सकृत्परा° ohne ccent. 2) So corrigirt; H u. Bb सकृद्ध्येवैषु; desgl. B, ohne Accent. 3) So corrigirt; die Mss. °येदेनभिजितो 4) So corrigirt; die Mss. °मेवाप्ता 5) Bb °मघ्नन्स्रुची; B °मघ्नन् स्रुची 6) So corrigirt; die Mss. घ्नंत: 7) So corrigirt; die Mss. तदक्रूरमकृत 8) H u. Bb तानं; B तांतं

ऽस्माल्लोकाद्वै सोममाप्याययितुमुदस्थुः[1,2] पराञ्चो हि यन्तीश्वराः प्रमेतोर्यदाहेष्टा[3] राया एष्टा[4] वामानि[5] प्रेषे भगायेति तेनास्माल्लोकाद्यन्ति तेनास्मिंल्लोके धृता अनयोर्वा[6] एष गर्भ आभ्यामेष आवृश्चते यः सोमं हन्ति यदाह नमो दिवे नमः पृथिव्या इत्याभ्यामेव नमो ऽकरातिथ्यं वा उपसदां प्रयाजास्तानूनप्त्रमाशीस्तस्मान्न होतारं वृणीते नार्षेयम्[7] ॥ सीद होतः ॥ इत्येवाह चतुर्व्रतस्तिस्रश्चत्वारि[8] हीषोः पर्वाणि त्रिव्रतस्तिस्रस्त्रिषन्धिर्हीषुः[9] शृङ्गं[10] शल्यः कुल्मलं द्विव्रतस्तिस्रो द्विषन्धिर्हीषुः शल्यश्च कुल्मलं चैकव्रतस्तिस्र एका ह्येवेषुरेषा[11] वै[12] परोवरीयसी दीक्षा कनीयो व्रतमुपैति ज्यायांसं लोकमभिजयत्येकव्रतस्तिस्रो द्विव्रतस्तिस्रस्त्रिव्रतस्तिस्रश्चतुर्व्रतस्तिस्र एषा वा उत्क्रामन्ती स्वर्गकामस्योत्तरमुत्तरं श्वः श्वः श्रेयान्भवति य एवं वेद यद्द्वादशाग्निष्टोमस्योपसदः स्युरशान्ता निर्दहेयुर्यत्तिस्रो ऽहीनस्य[13] यथा[14] गरीयान्भारं उष्णिहां निश्रिणात्येवं[15] तत्तिस्र एवाग्निष्टोमस्योपसदः कार्या द्वादशाहीनस्य सवीर्यत्वाय ॥ २ ॥

Vgl. 1, 2, 7. — Kâṭh. 25, 1; Kap. S. 38, 4.

अभ्यर्धो वै देवेभ्यो यज्ञ आसीत्तेनाविदुरिह वा स इह वेत्यस्ति यज्ञ इति न्वविदुस्तेन[16] वै संसृष्टिमैच्छंस्त[17] प्रैषमैच्छंस्तेनाविन्दंस्त

---

1) In den Mss. सोम° ohne Accent. 2) So corrigirt; die Mss. °माप्यायर्येतुम° 3) So die Mss.; cf. 1, 2, 7. 4) So corrigirt; die Mss. एष्टा; cf. 1, 2, 7. 5) So corrigirt; die Mss. वामनि; cf. 1, 2, 7. 6) H अनयोर्वा; desgl. B, ohne Accent. 7) So corrigirt; die Mss. नार्षेयं 8) So corrigirt; die Mss. चतुव्रत° 9) So corrigirt; die Mss. त्रिवृत° 10) So corrigirt; die Mss. bloss शृं 11) Die Mss. betonen °रेषा; (Bb °पुरेषा 12) H u. Bb वी 13) Cf. den Schluss des Capitels. 14) Die Mss. यथा 15) So H u. Bb; in B निश्रिणातेव 16) In den Mss. तेन ohne Accent. 17) So corrigirt; in den Mss. संसृष्टि° betont.

वयांस्युपर्युपरि नात्ययतंस्तमिन्द्र उपर्युपर्यत्यक्रामत्तमचायत्सो ऽवेद् चिकेद्धै[1] मेति सो ऽब्रवीऽत्को ऽसा इत्यहं दुर्गे हन्तेत्यथ[2] कस्त्वमसीत्यहं दुर्गादाहर्तेति सो ऽब्रवीद् दुर्गे वै हन्तावोचथा[3] अयं वराह आमुष एकविंशत्याः पुरां पारे ऽश्ममयीनां तस्मिन्नसुराणां वसु वाममन्तस्तं जहीति तस्येन्द्रो[4] दुंभूल्याभ्यायत्य[5] पुरस्तान्निरस्वा हृदयं प्रावृश्चदेतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥

अतिविद्धा विथुरेणा चिदस्त्रा त्रिःसप्त[6] सानु संहिता गिरीणाम्[7] ।
न तद्देवो न मर्त्यस्तुतुर्याद्यानि प्रवृद्धो वृषभश्चकार ॥

इति सो ऽब्रवीद् दुर्गाद्वा आहर्तावोचथा[8] एतमाहरेति तं वै विष्णुराहरद्यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञो[9] वै तद्यज्ञमसुरेभ्यो ऽध्याहरद्यज्ञेन वै तद्यज्ञं देवा असुराणामविन्दन्नेतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥

विश्वेत्ता विष्णुराभरदुरुक्रमस्त्वेषितः ।
शतं महिषान्क्षीरपाकमोदनं वराहमिन्द्र एमुषम्[10] ॥

इति तद्वै देवा यज्ञमविन्दन्यद्वै तद्यज्ञमविन्दंस्तद्देवयजनस्य[11] देवयजनत्वं यद्देवयजनमिच्छन्ति यज्ञमिच्छन्ति यद्विन्दन्ति[12] यज्ञं विन्दन्ति यद्वाव यजमानो जोषयते तद्देवयजनं यज्ञं वावैतद्यजमानो[13] जोषयते

---

1) H u. Bb °चिकेद्धै 2) So corrigirt; die Mss. हंतेत्यथ, vgl. aber weiter unten sowie TS 6, 2, 4, 2. 3) So B, nur ohne Accent; in H u. Bb हंतावोचथ; cf. TS 6, 2, 4, 2. 4) So corrigirt; die Mss. तस्य इंद्रो 5) So die Mss.; Kâṭh. 25, 2 तमिन्द्रो दर्भपुञ्जीलमभिविसृज्य पराभिनत् 6) So die Mss.; vgl. dagegen RV 8, 85 (96), 2 चिदस्त्रा त्रिः सप्त 7) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 8) So corrigirt; die Mss. betonen वाहर्ता; cf. oben. 9) So corrigirt; H u. Bb °भ्यो भ्यो; B भ्यो भ्यो 10) So corrigirt; die Mss. एमुखं; fehlerhaft für das एमुषम् RV 8, 66 (77), 10; ख u. ष sehr häufig in unsern Mss. verwechselt. 11) So corrigirt; in den Mss. °मविंद° ohne Accent. 12) H u. Bb; विंदंति 13) So corrigirt, die Mss. यजमाना (ohne Accent).

ऽसुराणां वा[1] इयमग्र[2] आसीद्यावन्निषद्य परापश्यंस्तद्देवानां ते देवाः सलावृकीमब्रुवन्यावदियं[3] त्रिः समन्तं पर्येति तदस्माकमिति सा वा इमां त्रिः समन्तं पर्यैत्तद्वै[4] देवा इमामविन्दन्त तद्वेद्या[5] वेदित्वं विष्णुं वै देवा आनयन्वामनं कृत्वा यावदयं त्रिर्विक्रमते तदस्माकमिति स वा इदमेवाग्रे व्यक्रमताथेदमथादस्तद्वै देवा[6] इह मामविन्दन्त[7] तद्वेद्या[8] वेदित्वं सर्वा वा इयं पृथिवी वेदिरियं[9] मेखलमिति ३त्वेवास्या यजमानः परिगृह्णीते यावद्यावद्वै[10] यजमानो वेद्याः कुरुते तावत्तावत्तत्पृथिव्या जयति तस्मान्महती कार्या ज्यायसी ज्यायसी देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त तद्यत्किंचासुराणां स्वमासीत्तद्देवा वेद्याविन्दन्त तद्वेद्या वेदित्वं तेषां यत्प्रियं वस्वासीत्तेनापाधावंस्तेन[11] चिन्मुच्यामहा इति तद्देवा उत्तरवेद्याविन्दन्त तदुत्तरं वै श्रेयो विदामहीति तदुत्तरवेद्या उत्तरवेदित्वं तद्य एवं विद्वान्वेदिं चोत्तरवेदिं च कुरुते ऽभिपूर्वमेव सपत्नस्य भ्रातृव्यस्य वसु वेदो वृञ्जान एति[12] ॥ ३ ॥

Vgl. TS 6, 2, 4 (vediḥ); Kâṭh. 25, 2; Kap. S. 38, 5.

षट्त्रिंशत्प्रक्रमाः प्राची चतुर्विंशतिरग्रेण त्रिंशज्जघनेन तथा विराजा संमितोऽथो छन्दांसि वै विराट् छन्दांसि वावास्यैतद्यज्ञमुखे युनक्त्येतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥

---

1) In den Mss. वा ohne Accent. 2) In den Mss. °मग्र ohne Accent. 3) So Bb; B सलावृकाम°; H ursprünglich सलावृकाम् geschrieben, dann in °कीम् corrigirt. 4) In den Mss. पर्यैत् ohne Accent. 5) So corrigirt; die Mss. तद्वेद्या. 6) So corrigirt; H u. Bb द्वेवा: B वेवा 7) B इदमा° 8) So corrigirt; die Mss. तद्वेद्या 9) So corrigirt; die Mss. °रियं 10) So corrigirt; H u. Bb यावेद्यावेद्वै; desgl. B, ohne Accent. 11) So corrigirt; die Mss. betonen वस्वासी° 12) So corrigirt; in den Mss. एति

इन्द्राणी पत्या सुजितं जिगायोदंशेन पतिविद्ये बिभेद ।
त्रिंशदस्या जघनं[1] योजनान्युपस्था इन्द्रं स्थविरं बिभर्ति ॥

इति यद्वाव प्राचीनप्रवणं तद्देवयजनं प्राञ्चं हि तं शयानमविदन्नथ यत्प्राचीनप्रवणमुदीचीनापनतं तद्यजेत यः कामयेतोभयोर्लोकयोर्ऋध्नुयामित्युभयोर्वा एतल्लोकयोरुभयो रेव[2] लोकयोर्ऋध्नोत्यथ यस्य देवयजनस्योत्तरादन्यद्देवयजनं तद्यजेत यः कामयेताभि मोत्तरो यज्ञो नमेदित्येतद्वा उत्तरावन्नाम देवयजनमभ्येनमुत्तरो यज्ञो नमत्यथ यस्य देवयजनस्य मध्यतो बहुला ओषधयस्तत्पशुकामो यजेत पशवो वा ओषधयः पशुमान्भवति यत्समं प्रतिष्ठितं तज्ज्योतिष्कामो यजेत प्रतिष्ठितं वा एतत्प्रतिष्ठित एष यो गतश्रीस्तद्देवैनं प्रतिष्ठापयति पापो हि स ततः प्रच्यवमानो ऽथ यस्य देवयजनस्यापः पुरस्तात्[3] तद्यजेत यः कामयेताभि मोत्तरो यज्ञो नमेदित्येतद्वै पुरोहविर्नाम देवयजनमभ्येनमुत्तरो यज्ञो नमत्यथ यस्य देवयजनस्य पन्थाः पुरस्तादिरिणं वा कर्तो वा भ्रातृव्यवान्यजेतैतद्वा[4] आर्तं[5] देवयजनं संदेवं यद्धि देवयजनाद्देवयजनमुज्झिंषेद्भ्रातृव्याय लोकमुज्झिंषेदथ[6] यस्य देवयजनस्याहवनीयादन्याः प्राचीरापो धावन्ति गार्हपत्यादन्याः प्रतीचीस्तद्यजेत[7] यं तल्पे वा पाने वा मीमांसेरन्ननुषक्तो हि वा एष पाप्मनाथैतन्मीमांसन्त[8] एतद्वै व्यावृत्तं पाप्मना पाप्मनैवैनं व्यावर्तयन्ति यद्वै यज्ञः संतिष्ठते प्राचीनमस्य संमृज्यमेति प्रतीचीनं

---

1) So meine Vermuthung; B यस्यास्तघनं; Bb यस्या नघनं; H यस्या नघनं; cf. oben. 2) So corrigirt; die Mss. एतंल्लोक॰ 3) In den Mss. पुरस्तात् ohne Accent. 4) So vielleicht zu lesen; s. TS 6, 2, 6, 1; H कर्तोवाद्वा॰; desgl. B, ohne Accent; Bb कर्तोवद्वा 5) Die Mss. आर्तं; cf. TS 6, 2, 6, 1. 6) Die Mss. betonen ॰मुज्झिंषे॰ 7) So corrigirt; die Mss. schreiben प्रचीची॰ 8) So corrigirt; die Mss. पाप्मना॰

व्यृद्धं' पशवो वै यज्ञस्य समृद्धमापः खलु वै पशवो' यत्प्रत्यङ्ङवभृथमभ्यवेयाद्यज्ञस्य व्यृध्येन व्यृध्येताथ यत्प्राङवभृथमभ्यवैति यज्ञस्य वा एतत्समृध्येन समृध्यते' यत् पुनतं तद्भ्रातृव्यवान्यजेत' यस्याहवनीयं च हविर्धानं चान्तरोन्नत॰' यस्य हविर्धानं च सदश्चान्तरोन्नत॰' यस्य सदश्च गार्हपत्यं चान्तरोन्नतमेतो वै विष्णुरिमांल्लोकानुदजयद्विष्णो रेवोज्जितमन्विमांल्लोकानुज्जयति' प्रैभ्यो लोकेभ्यो भ्रातृव्यं नुदते' ऽथ यस्य देवयजनस्य दक्षिणत उन्नतं तद्भ्रातृव्यवान्यजेतैता॰ वै दिशं देवा असुरान्प्रणुद्य स्वर्गं लोकमायंस्तेभ्यो ऽमुमादित्यं परिधिं पर्यदधुरपुनराभावायैता॰ वा एतद्दिश॰ यजमानो भ्रातृव्यं प्रणुद्य स्वर्गं लोकमेत्यथास्मा असुमादित्यं परिधिं परिदधात्यपुनराभावाय' स्थले यजेत यः कामयेतोभयेषां देवमनुष्याणां प्रकाशं गच्छेयमिति' प्रकाशो वै नामैतद्देवयजनमुभयेषां देवमनुष्याणां प्रकाशं गच्छत्यभिशस्यमान॰ याजयेत्परोक्षं गुहा वने परोक्षं पृष्ठान्यपेयुः' परोक्ष॰ वा एष यमभिश॰सन्ति' परोक्षमेवास्माद्गुहा पापीया॰ वाचं करोत्यथ यस्य होता प्रातरनुवाकमनुब्रुवन्नपिमपः सूर्यं तानि पश्येद्ब्रह्मवर्चसकामो यजेत' ब्रह्मवर्चस॰ वा अग्निर्ब्रह्मवर्चसमापो' ब्रह्मवर्चसमस्मा आदित्यो ब्रह्मवर्चसमेव संदधाति' ब्रह्मवर्चसी भवत्यथ यस्य देवयजनस्यान्या अन्या मध्यतो बहुला ओषधयो' ऽतो वा अङ्गिरसः पशूनसृजन्त' तत्पशुकामो' यजेताथ यस्य देवयजनस्य मध्यत उन्नतमेतो वा अङ्गिरसः स्वर्गं लोकमाय॰स्तत्स्वर्गकामो यजेत' निर्वेष्ट्ठे

1) So H u. Bb; in B ॰रेवोज्जितम॰ 2) Die Mss. प्रेभ्यो 3) So corrigirt; alle Mss. ॰पुरस्ता॰ 4) Von hier bis zum folgenden प्रकाशं in H u. Bb fehlend; die Accente mussten daher ergänzt werden. 5) Wohl पापीया॰स॰ zu lesen? 6) Die Mss. सर्यं 7) So corrigirt; in den Mss. तत् ohne Accent. 8) So B, aber ohne Accent.; H निर्वेष्ट्ठे; Bb निर्वेष्ठे

ऽभिचरन्यजेत यथैवैतं निर्ऋणयत्येवं तं निर्ऋणयति यमभिचरति यत्कार्यमिव स्यात्तद्यजेत यः काय इव स्यादात्मा वै देवयजनं करोत्येवैनं ये युवान आर्षेया ऋत्विजो वहूयस्तद्देवयजनं तस्मादाहुर्युवैवार्त्विजीना[1] इत्यग्निर्वाव देवयजनं तद्य एवं विद्वान्यत्रैव क्वचाग्निमाधाय यजते देवयजन एव यजते ॥ ४ ॥

Vgl. TS 6, 2, 4 (vediḥ) u. 6 (kâmyâ yâgabhûmiḥ); Kâṭh. 25, 3; Kap. S. 38, 6.

यज्ञा अस्या यज्ञियं मेध्यं यत्तदेवं तदुत्क्रम्यातिष्ठदन्तरा देवासुरान्त्संयतान्त्सं ह्रीरूपमिव भूत्वा ते ऽविदुर्यतरान्वा इयमुपावर्त्स्यति[2] त इदं भविष्यन्तीति तस्यां वा उभय ऐछन्त सा नान्यतरांश्चनोपावर्तत तां देवा अपाशासुरुप ना आवर्तस्वेति साब्रवीद्भागो मे ऽस्त्वति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्साब्रवीन्मामेव पूर्वामग्नेर्व्याघारयात्[3] यत्कामो[4] मां व्याघारयात्तमेव[5] स काममश्नुवदिति[6] तां देवाः पूर्वामग्नेर्व्याघारयंस्ततो[7] देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं विद्वानेतां[8] पूर्वामग्नेर्व्याघारयति[7] भवत्यात्मना परास्य[9] भ्रातृव्यो भवति यद्वै तदुत्क्रम्यातिष्ठदन्तरा देवासुरान्त्संयत्तान्त्सं ह्रीरूपमिव[10, 11] भूत्वा सा वा उत्तरवेदिस्तत्प्रायनी मे ऽसीति तत्प्रां हि ते तामविन्दन्त वित्तायनी मे ऽसीति वित्तां हि ते तामविन्दन्तावतान्मा[12] नाथितमिति नाथितां हि सा तानावद्दवतान्व्यथितमिति व्यथितां हि सा तानावदेतद्देतद्वा एतया देवा असुराणामविन्दन्तैतदेतद्देवैतया यज-

1) H u. Bb °वार्त्विजीना 2) So corrigirt; H u. Bb ईयमपावर्त्स्यंती; B ईयमपावर्त्स्यींति 3) B °मे व्या°; vgl. unten. 4) So corrigirt; die Mss. यत्कामो 5) B तमेवं 6) So corrigirt; die Mss. काममं° ohne Accent. 7) H u. Bb °यें व्या° 8) So corrigirt; die Mss. °मेतां 9) B bloss परा 10) So corrigirt; H देवासुरान्सं यत्ता सि°; Bb देवासुरान्सं यता सि°; B दिवासुरान्सं यत्ता सि° 11) So corrigirt; die Mss. °मिवं 12) So corrigirt; die Mss. °वतान्म; s. 1, 2, 8.

मानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते ऽग्ने[1] अङ्गिरो[2] ३यो ऽस्यां पृथिव्यामध्यसीति य एवैषु त्रिषु लोकेष्वग्नयस्तानेवावरुन्धे विदेरग्ने नभो[3] नाम यत्त इति नभो हि नाम ३सो ऽग्निरासीज्ज्ञानुदघ्नं[4] सेयमेतावती[5] वा अस्याः पृथिव्या जीवं[6] यज्ञियं तदेवावरुन्धे सिंहीरसि महिषीरसीति सिंहीरूपमिव हि तन्महिषीरूपमिव भूत्वातिष्ठद्देवेभ्यः शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्वेति देवेभ्य एवैनां शुन्धन्ति[7] देवेभ्यः शुम्भन्ति[8] निःसारयति यदेवास्या उद्घ्नन्तः[9] क्रूरमक्रंस्तदक्रूरमकस्तन्निःसारयतीन्द्रघोषास्त्वा[10] पुरस्ताद्वसुभिः पान्त्वित्येतद्देव३त्या वा इमा दिशो यथादेवतमेवैनां प्रौक्षीदतो वै देवा असुरान्मनसा विनुद्य स्वर्गं लोकमायंस्त एता देवता अन्ततो ऽदधतासुराणामनन्ववभावायैतो[11] वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यं मनसा विनुद्य स्वर्गं लोकमेति स एता देवता अन्ततो धत्ते भ्रातृव्यस्यानन्ववभावाय[12] ते ऽकामयन्त सपत्नं भ्रातृव्यं सहेमहीति सिंहीरसि सपत्नसाही स्वाहेति तमेव तेन काममाप्नुवत सपत्नं भ्रातृव्यं साढ्वा ते ऽकामयन्त पशवो नः[13] स्युरिति सिंहीरसि रायस्पोषवनिः स्वाहेति तमेव तेन काममाप्नुवत सपत्नं भ्रातृव्यं साढ्वा पशूंन्भित्त्वा ते ऽकामयन्त प्रजा नः[14] स्यादिति सिंहीरसि सुप्रजावनिः स्वाहेति तमेव तेन काममाप्नुवत सिंहीरस्यादित्यवनिः सजातवनिः स्वाहेत्यादित्याभिर्हि सा प्रजाभिः सह ते[15] ऽकाम-

1) So corrigirt; die Mss. ग्ने; s. 1, 2, 3. 2) So corrigirt; die Mss. ङ्गिरो; s. 1, 2, 3. 3) So corrigirt; in den Mss. नभो ohne Accent; s. aber 1, 2, 3. 4) So corrigirt; H u. Bb °दघ्नं; desgl. B, ohne Accent. 5) wohl in °तावद्व zu corrigiren. 6) B मीवं 7) So Bb; H शुंधंति; B शुंधति 8) So corrigirt; die Mss. शुभति 9) So corrigirt; H u. Bb उद्दघ्नं नः; B उद्घ्नंतः 10) In den Mss. °मक्रं ohne Accent. 11) So meine Vermuthung; die Mss. °मनन्वभावायातो 12) So meine Vermuthung; die Mss. °स्यानन्वभावाय 13) Die Mss. न 14) So corrigirt; die Mss. नं 15) So corrigirt; Bb सहेति oder सहेतु; H wahrscheinlich ebenso, vielleicht सेहेति oder सेहेतु; B सहेति

यन्त देवा नो यज्ञं विदुरिति[1] सिंहीरस्यावह[2] देवान्देवायते यजमानाय स्वाहेति तमेव तेन काममाप्नुवत भूतेभ्यस्त्वेत्युद्दिशति देवा ३ह्येव भूता यच्च वा अ३दोऽग्निर्होत्राद्दिशापाक्रामत्स सर्वेषु भूतेष्ववसद्यां पशुष्ववसत्तां मनाच्छिन्नस्तुकस्यान्तराशृङ्गमवसद्यां वनस्पतिषु[3] पूतुद्रौ[4] या मोषधीषु तां सुगन्धितेजने यत्संभारान्त्संभरति[5] यदेवास्यामेन्यूक्तं[6] तत्संभरति यानि वा अ३दो ऽग्निरस्यान्यधूनुत स पूतुद्रुरभवद्यन्मांसं[7] तद्गुग्गुलु यत्पूयितमुपश्लिष्टं[8] स सुगन्धितेजनो यदेते संभारा भवन्ति यदेवास्यामेन्यूक्तं तस्यावरुद्ध्यै[9] विश्वायुरसि पृथिवीं दृंहेत्येषा ३ह्येते लोकानां विधृत्यै परिधीयन्ते ध्रुवक्षितिरस्यन्तरिक्षं दृंहेत्यन्तरिक्षं हि यज्ञो[10] ऽच्युतक्षिदसि दिवं दृंहेति दिवमेवैनमजीगमदग्नेर्भस्मास्यग्नेः[11] पुरीषमसीत्यग्ने३र्ह्येतद्भस्माग्नेः पुरीषं देवपात्रं वा उत्तरवेदि देवेभ्यो देवपात्रं प्रोच्य वैभ्राजा देवा यदाह विभ्राड् बृहत्पिबतु सोम्यं मध्विति देवेभ्यो वा एतद्देवपात्रं प्राह प्र वसीयसः पात्रमाप्नोति ब्राह्मणं तु पात्रे न मीमांसेत यः पात्रिय इव स्यात्[12] ॥ ५ ॥

Vgl. 1, 2, 8. — TS 6, 2, 7 (vedir uttarâ) u. 8 (vyâghâraṇam); Kâth. 25, 6; Kap. S. 39, 2—4.

एतावती वा इयं पृथिवी यावती वेदिरपरिमिताद्वा[13] एतन्मात्रं निर्भज्य यजमानाय परिगृह्णात्यृक्षं[14] वा अमेध्यमापो हविर्यत्प्रो-

1) Die Mss. विदु॰ 2) So corrigirt; in den Mss. वा ohne Accent. 3) So corrigirt; H u. Bb वनस्पतिषु; desgl. B, ohne Accent. 4) So corrigirt; H u. Bb पुतुद्रौ; desgl. B, ohne Accent; cf. unten; Kâṭh. 25, 6 यां द्वितीयां तां वनस्पतिषु पीतुदारौ तस्मात्पीतुदारुर्भवति 5) So corrigirt; die Mss. संभारान्त्सं॰ 6) Bb betont म्यूक्तं 7) So meine Vermuthung; die Mss. पतुद्रुरभवद्॰ 8) So corrigirt; die Mss. यात्पु॰ 9) So corrigirt; die Mss. ॰स्यांतं॰ 10) So corrigirt; die Mss. betonen यज्ञो 11) So meine Vermuthung; die Mss. ॰मजीगमद॰ 12) So corrigirt; in den Mss. trägt dieses Wort den Svarita. 13) So corrigirt; die Mss. वेदिः॰ 14) So corrigirt; H ॰ऋक्षं॰; desgl. B, ohne Accent; Bb betont ॰ऋक्षं॰ oder ऋक्षं॰

क्षति मेध्यमेवैनत्करोत्यूक्षं[1] वा अमेध्यं[2] यद्बर्हिः स्तृणाति मेध्यामेवैनां करोत्येतावती वा इयं पृथिवी यावती वेदिः प्रजा बर्हिर्यद्बर्हिः स्तृणात्यस्यां वा एतत्प्रजाः प्रतिष्ठापयति यजमानो वै प्रस्तरः प्रजा बर्हिर्यत्प्रस्तरमुत्तरं[3] बर्हिषः सादयति यजमानं वा एतदुपरिष्टादासां प्रजानां दधात्यथ यत्तृणे अन्तर्दधाति तेन यजमानो यजमानेन व्यावर्तते बहुलं बर्हिः स्तृणात्यक्षोधुका अस्य पशवो भवन्ति प्राचीनं बर्हिः स्तृणाति प्राङ् हि[4] यज्ञो यत्प्रतीचीनं स्तृणीयात्प्रत्यादाज्यास्य[5] राष्ट्रं घातुकं स्याद्देवेषुर्वै वेदिर्येन वै देवेष्वा संनतया[6] कामयते तद्धन्ति यद्वेदिं कल्पयति देवेषुं[7] वा एतत्संनमति[8] तया संनतया[9] यं यजमानः कामयते तद्धन्ति त्रयो वै पूर्वे ऽग्नयः प्राधन्वन्हव्यं देवेभ्यो वहन्तो वषट्कारः प्रावृश्चदथ ३यो ऽयमिदानीं स भीषापाद्रवदीहंगु[10] स आरिष्यतीति तं देवा अपाशासुरुप[11] ना आवर्तस्वेति सो ऽब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्सो ऽब्रवीत्त्रयो वै मे पूर्वे भ्रातरः प्राधन्वन्हव्यं[12] देवेभ्यो वहन्तो वषट्कारः प्रावृश्चत्तेषां भाऽ३गो ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्सो ऽब्रवीद्यदेव किंचाहुतं बहिष्परिधि[13] स्कन्देत्तदेव[14] तेषां भागधेयमसदिति[15] तेषां वा एतद्भागधेयमस्त्यन्वन्तो हि वै त आसन्नथ ते प्राधन्वन्त्सो ऽब्रवीदस्थानि नु धविष्ये ऽथोपावर्त्स्यामीति ते वा अन्वायंस्ते समन्तं पर्यविशन्-

1) So corrigirt; die Mss. °स्तुस्तुर्वं 2) So corrigirt; die Mss. चमेध्यं 3) So corrigirt; in den Mss. °मुत्तरं ohne Accent. 4) In den Mss. हि ohne Accent. 5) So die Mss.! 6) Die Mss. schreiben संन्नतया 7) So meine Correctur; die Mss. देवेषु 8) Die Mss. संन्नमति 9) Dies Wort fehlt in B; H u. Bb संन्नतया 10) So mein Versuch, zu corrigiren; die Mss. schreiben ganz unverständlich भीषायाद्रवतीहंगुः 11) So B, ohne Accent; in H u. Bb अपाशासुरुप 12) So corrigirt; die Mss. प्रधन्व 13) Die Mss. बहिःपरिधिं; vgl. aber weiter unten. 14) So corrigirt: in den Mss. स्कंदेत् unbetont. 15) So corrigirt; die Mss. °मसदिति

ज्ञस्य गोपीथायायं वाव यज्ञायोपधीयते ऽयं यजमानायायं भ्रातृव्यायेमौ प्रतरं करोतीममपतरं[1] यज्ञेन वा एतद्यजमानं प्रतरं करोति यज्ञेनास्य भ्रातृव्यमपतरं करोति संधिं प्रतिजुहोति न ३ह्यभिमाहुतिस्तरति[2] मुखत एवैनान्प्रीणात्यथो सुतीर्थेन वा एतदाहुतीस्तारयत्ययं वाव भूपतिरयं भुवनपतिरयं भूतानां पतिरय ३यो ऽयमिदानीं स भूतिर्यदाहुतं बहिष्परिधि स्कन्देत्तदभिमन्त्रयेत[3] ॥ भूपतये स्वाहा भुवनपतये स्वाहा भूतानां पतये स्वाहा ॥ इति भागधेयं वावैषामेतत्प्रीणात्येवैनानथो हविषा वा एतत्स्कन्नेन[4] द्वितीयामाशिषमवरुन्द्ध एतद्ध स्म वा आहारुणि औपवेशिः किमु स यज्ञेन यजेत यो हविषा स्कन्नेन द्वितीयामाशिषमवरुन्धं न विद्यादिति तद्द्वितीयामेवैतेनाशिषमवरुन्द्धे ॥ ६ ॥

Vgl. Kâṭh. 25, 7; Kap. S. 39, 2 u. 5.

ये पुरा यन्त्यो भवन्ति तान्विस्रंसयन्ति मानुषस्य व्यावृत्त्यै प्रणेनिजति[5] यदेवैनयोरभिनिषक्तं[6] शमलममेध्यं तच्छुन्धन्ति युञ्जते मन उत युञ्जते धिया इति जुहोति युक्त्वा एव सावित्र्या[7] जुहोति सवितृप्रसूते एव प्रवर्तेते हविर्वै हविर्धाने यदुपानक्ति हविर्भूत एव प्रवर्तेते अथो अभिवृत्ते एव पत्न्युपानक्ति यद्वै पत्नी यज्ञे करोति तन्मिथुनं मिथुनत्वाय वै पत्न्युपानक्त्यर्धो वै पत्न्या यज्ञस्यान्वारम्भो यद्यज्ञे करोत्यन्वारम्भाय वै पत्न्युपानक्ति प्राचीनमुपानक्ति प्राङ् हि यज्ञ-

---

1) So corrigirt; die Mss. °ममतरं 2) So H u. Bb; in B °हुतीस्तरति 3) So corrigirt; die Mss. schwanken; H u. Bb स्कुंदे°; B स्कंदे° 4) So corrigirt; die Mss. स्कन्नेत 5) So meine Vermuthung (cf. Pâ. 6, 1, 5 Sch.); die Mss. प्रावणिजति; Kâṭh. 25, 8 हविर्धाने प्रावेनेक्ति 6) So corrigirt; H u. Bb °भिनिषक्त°; B भिनिषक्ता° 7) So corrigirt; die Mss. सावित्र्या

स्विरन्यन्त्विरन्यदुपानक्त्यपरिमितं हि मनुष्या उपाञ्जन्ति दक्षिणत उपानक्त्युदीची ३ ह्येते मनुष्यलोकमुपावर्तेते निर्ऋतिगृहीतो वा एष उभयतः संदष्टः शुष्को[1] यदुपानक्ति शमयत्येवं शुष्को[2] वा एष दुर्वाग्यजमानस्य गृहमावदति स ईश्वरोऽशान्तो यजमानं[3] हिंसितोस्तदनुगृह्णन्तो[4] यन्ति यद्युरस्वेदोऽसुवागावद[5] देव दुर्यानिति वदेऽञ्शमयत्येवैनयो शमयित्वैवाशिषमाशास्ते[6] हविर्वै हविर्धाने स्तीर्त्वा वै बर्हिर्हविरासादयन्ति तस्मात्प्रस्तरं स्तीर्त्वा प्रवर्तयन्ति हविर्वै हविर्धाने अनूच्यमानासु वै सामिधेनीषु हविरासादयन्ति तस्मात्प्रवर्त्यमानयोर्होतान्वाहेमे[7] वा एते इमे वा एतत्प्रवर्तयन्ति यद्धविर्धाने तस्मात्पूर्वस्या जनताया अपरा जनता[8] क्षेममभ्यारोढुका ते यर्हि प्रवर्तयेयुस्तर्हि होतानुब्रुवन्मनसा पदा तां[9] जनतां प्रतिनुदेदप जन्यं भयं नुदेति विड्वा[10] एषा विशं वा एतत्प्रतिनुदतेऽनभ्यवचारुकास्य[11] विट् क्षेमं भवति नीयानं[12] वै रक्षांसि यज्ञमवयन्ति वर्त्मनि जुहोति रक्षसामपहत्यै वैष्णव्या जुहोति विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुनैव यज्ञेन यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्ति[13] यज्ञायच्या जुहोतीमां तेनाक्रमते[14] यन्त्रिष्टुभान्तरिक्षं तेनाथ यदाहवनीयं गच्छतः स्वर्गं तेन लोकं यान्प्रक्रमान्प्रतिविक्रमते त्रयो वा इमे लोका इमानेव लोकान्यजमानायोऽभ्यंषति वैष्णवमसि विष्णुस्त्वोत्तभ्नात्विति वैष्णवं हि हविर्धानं दिवो विष्णा[15] उत वा पृथिव्या इति दक्षिणस्य हविर्धानस्य

1) So meine Correctur; die Mss. शुष्वो 2) So meine Correctur; die Mss. शुष्कौं 3) So corrigirt; die Mss. यजनं 4) Die Mss. हिंसी॰ 5) So corrigirt; die Mss. यद्युस्वेदे॰ 6) So corrigirt; die Mss. ॰वाशिषम॰ 7) Die Mss. ॰र्होतान्वाहेमे 8) So corrigirt; die Mss. जनता: 9) In den Mss. तां ohne Accent. 10) Die Mss. विड्वा 11) So corrigirt; die Mss. betonen ॰दते ऽनभ्यवचारुकास्य 12) So die Mss. 13) Die Mss. यज्ञाद्रक्षां॰ 14) Die Mss. तेनाक्रमते 15) Bb विष्णु; cf. 1, 2, 9.

मेथीर्निहन्ति मुखत एव यज्ञस्याशिषमवरुन्द्धे यमध्वर्युः प्रथमं ग्रन्थिं ग्रथ्नाति तं प्रथमं विस्रंसयति यदन्यं पूर्वं विस्रंसयेत्प्रमेहेन प्रमीयेत विष्णोर्नु कं वीर्याणि प्रवोचमित्युत्तरस्य हविर्धानस्य मेथीर्निहन्ति वैष्णव्या वैष्णवं हि हविर्धानं स्वयैव देवतया यो अस्कभायदुत्तरं सधस्थमित्यदो वा उत्तरं[1] सधस्थममुष्मिन्नेव हविर्धानं संमिनोति ॥

आ वामुपस्थमद्रुहा देवाः सीदन्तु[2] यज्ञियाः ।
इहाद्य सोमपीतये ॥

इति य एव देवा यज्ञियास्तान्हविर्धाना आसादयति तान्भ्यो भूते ऽभियजते[3] दण्डो वा एतदौपरो वषट्कारेण निरहन्यच्छदिरभिनिदधात्यपिहित्या[4] अच्छिद्रत्वाय विष्णोः पृष्ठमसीत्यद एव विष्णो रराटमसीत्यद एव विष्णोः शिप्रे स्था इतीमे एव मुखतो वा एतत्स्वया देवतया शिरो यज्ञस्य संभरति विष्णोः स्यूरसीति[5] तस्मादिदं शिरः षोढाविष्कृतं प्र तद्विष्णुः स्तवते वी३र्येणे॑ति प्राङुत्क्रम्य वदत्यतो वै विष्णुरिमांल्लोकानुदजयद्विष्णो रेवोज्जितिमन्विमांल्लोकानुज्जयति प्रैभ्यो[6] लोकेभ्यो भ्रातृव्यं नुदते ॥ ७ ॥

Vgl. 1, 2, 9. — TS 6, 2, 9 (havirdhânam); Kâṭh. 25, 8; Kap. S. 40, 1.

देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति सवितृप्रसूत एवैनामादत्ते[7] ऽश्विनोर्बाहुभ्यामित्यश्विनौ वै देवानामध्वर्यू[8] पूष्णो हस्ताभ्यामिति देवताभिरेवाभिरसि नारिरसीति क्रूरमिव वा एतद्यदभ्रिः शमय-

---

1) उत्तरं in den Mss. ohne Accent. 2) Die Mss. betonen सीदन्तु; cf. RV 2, 41, 21. 3) So corrigirt; die Mss. भियजते 4) Die Mss. पञ्चहितं° 5) So corrigirt; die Mss. स्नुर°; cf. aber 1, 2, 9. 6) So corrigirt; die Mss. °नुईज्जयति प्रैभ्यो 7) H u. Bb °मादत्ते 8) So die Mss.; vgl. unten 3, 9, 6.

त्येवैदमहं[1] रक्षसो ग्रीवा अपिकृन्तामीत्याह रक्षसां ध्वरायै रक्षसामन्तरित्या इदमहं सोमे समानो यो ऽसमानो ऽरातीयति[2] तस्य ग्रीवा अपिकृन्तामीति समानो वा ह्यसमानो वारातीयति[3] सर्वमेवैतया पर्याप प्राणा वा उपरवाः शिरो हविर्धानं शीर्षन्वा इमे प्राणास्तस्माद्धविर्धाने ऽन्तर्वा इमे शीर्षन्प्राणास्तस्मादन्तश्चत्वारो वा इमे शीर्षन्प्राणास्तस्माच्चत्वारः संतृण्णाः[4] परः संतृण्णा[5] हि परः प्राणा विधृता उपरिष्टाद्विधृता ३हीम उपरिष्टात्प्राणाः पूर्वार्धे वा इमे मुखस्य[6] प्राणा एतत्खलु[7] वै हविर्धानस्य पूर्वार्धं यद्दक्षिणं हविर्धानं तस्माद्दक्षिणे हविर्धाने बृहन्नसि बृहद्ग्रावा[8] इति देवा ३ह्येव[9] बृहद्बृहतीमिन्द्राय वाचं वदेत्यैन्द्रो[10] हि यज्ञो रक्षोहणं वलगहनमित्याह रक्षसां ध्वरायै रक्षसामन्तरित्यै वैष्णवीमिति विष्णुर्हि यज्ञो ऽसुरा वा एतान्वलगान्देवेभ्यः प्राणेषु न्यखनंस्तान्बाहुमात्रे ऽन्वविन्दंस्तस्माद्बाहुमात्राः खेयं यद्वाव कृत्या यज्जशफं यदभिचरितं तदेतदुद्वपति प्राणा वा उपरवा यदवसिञ्चति तस्मादिम उदन्वन्तः प्राणाः प्राणा वा उपरवा यदवस्तृणाति तस्मादिमे लोमशाः प्राणा अथ यदवसिञ्चत्यथ च स्तृणाति मस्तिष्को[11] वा एष क्रियते हनू अधिषवणे शिरो हविर्धानं शीर्षन्वा इमे हनू तस्माद्धविर्धाने ऽन्तर्वा[12] इमे शीर्षन्हनू तस्मादन्तरिमे वा एते यदसंतृण्णादिमे एव संतृण्णास्तस-

1) So corrigirt; die Mss. betonen °मिवेदम° 2) So corrigirt; Bb रातीयती; desgl. B, ohne Accent; H रातीयती 3) So corrigirt; H u. Bb रातीयती; B रातीयती 4) So corrigirt; die Mss. संतृण्णाः; cf. Çat. Br. 3, 5, 4, 14. 5) So corrigirt; die Mss. संतृण्णा 6) B मुखस्य 7) In den Mss. खलु ohne Accent. 8) cf. 1, 2, 10. 9) So meine Correctur; die Mss. bloss ह्यर्थं 10) So meine Correctur; die Mss. यदेत्यैन्द्रो 11) Die Mss. schreiben मस्तिःष्को 12) In den Mss. वा ohne Accent.

पार्श्वे एवं द्व्यङ्गुलमन्तरा कार्यं द्व्यङ्गुलं ३हीदमन्तरा वै नासिके[1] शिरो हविर्धानं पृष्ठमाग्नीध्रमुदरं सदः प्राङ् हि यज्ञः संहितो हनू अधिषवणे जिह्वाधिषवणं ग्रावाणो दन्ता मुखतो वा एतत्प्रजापतेः सोमं पिबन्तीन्द्रो वै वृत्रमहन्त्स[2] इमां प्राविशत्ता देवताः[3] प्रैषमैच्छंस्तं नाविदंस्ते भूतान्युपारवन्त यो नो ऽधिपतिरभूत्तं विन्दामा इति तदुपरवाणामुपरवत्वं यत्तदुपारवन्त[4] तच्चतुर्धावत्तादेवैच्छन्नेकधा[5] परो ऽन्वविन्दंस्तस्माच्चतुर्धावत्तादेकधा परो यदुपरवाननुमृशतीन्द्रियस्यावरुद्ध्यै ॥ ८ ॥

Vgl. 1, 2, 10. — TS 6, 2, 10 (sadaḥ) u. 11 (uparavâḥ); Kâṭh. 25, 9; Kap. S. 40, 2.

पृथिव्यै त्वान्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वेति प्रोक्षत्येषां[6] ३ह्येषां लोकानां विधृत्यै मीयन्ते त्रिः प्रोक्षति त्रिषत्या हि देवास्त्रयो वा इमे लोका एभ्य एवैनां लोकेभ्यः प्रौक्षीदन्नं वै यवा ऊर्गुदुम्बरो यद्यवमतीभिः प्रोक्षत्यूर्जो वा एतदन्नं समर्धयत्यृक्षं वा अमेध्यमापो हविर्यदवसिञ्चति मेध्यमेवैनत्करोत्यृक्षं वा अमेध्यं यदवस्तृणाति मेध्यमेवैनत्करोति पितृदेव३त्यं वै निखातममेध्यमन्यदेवत्यमस्याः[7] खलु वा इमा उत्तमार्ध ओषधयो यदवस्तृणात्यस्या एवैनामुत्तमार्धे[8] मिनोत्यनिखातेवाभूदन्नं वै यवा ऊर्गुदुम्बरो यद्यवमवास्यत्यन्ने वा एतदूर्जं दधाति न ह्यन्नमृत ऊर्जो धिनोति नो सूर्गृते[9]

---

1) So die Mss.; Kâṭh. 25, 9 द्व्यङ्गुलमन्तराधिषवणे भवति तस्माद्द्व्यङ्गुलमन्तरा हनू रास्नावेव; Kap. S. 40, 2 तस्मादिदमंतराश्चिवे च oder °श्चिवे च 2) Die Mss. °हन्त्सं 3) Die Mss. देवाता: 4) Die Mss. °रवत; auch Bb eigentlich so; dann corrigirt in °रवंत 5) H तचतु°; Bb eigentlich ebenso, dann corrigirt in तच्चतु°; B तं चतु° 6) So meine Correctur; H u. Bb मौक्षत्येषां; B प्रोक्षत्येषां 7) Die Mss. °मन्यदेवत्यम° 8) So B, ohne Accent; in H u. Bb °मार्धो 9) So meine Correctur; H u. Bb सूर्भृते; B सूर्भृते

ऽभ्याभिनोति नितानस्त्वा मारुतो निहन्त्विति मनो वै नितानः प्राणा मारुता मित्रावरुणौ ध्रुवेण धर्मणेति मित्रमेवैनां दाधार वरुणः कल्पयति विधृत्यै च खलु वा एषा प्रजानां कॢप्त्यै च मीयते मित्रावरुणौ वै देवानां धर्मधारयौ[1] दैव्यं[2] वा एतद्ब्रह्ममदीधरता यदौदुम्बरी[3] ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिं पर्यूहामीत्याशीरेवैषा ब्रह्म दृंह क्षत्रं दृंहेत्याशिष[4] एवैष[5] परिग्रहो घृतेन द्यावापृथिवी आपृणेति घृतेनैव द्यावापृथिवी व्युनक्त्युदरं वै सदा ऊर्गुदुम्बरो यदौदुम्बर्यूर्जं वा एतन्मध्यत आत्मनो धत्ते प्रजानां च प्रजापतेर्वा एतदुदरं यत्सदः प्राजापत्य उद्गाता तस्मादुद्गातारमन्वारभते यजमानो वा[6] औदुम्बरी वर्षिष्ठा कार्या वर्ष्मैनं समानानां गमयति विश्वजनस्य छायासीति छदिरभिनिदधाति गोपाज्ञोपाभि प्रसर्पन्त्युदरं वै सदो यदन्येनान्येन संमिनोति तस्मादुदरमन्येनान्येनामेन[7] संततमुदरं वै सदो यदनूचीनं मिनुयात्पराचीनं जग्धमतीयादथ[8] यत्तिरश्चीनं मिनोति तस्माज्जग्धं सर्वाण्यङ्गान्यनुवेति प्रजा वा एतत्समीचीनं मिनोति समीचीरेनं प्रजा अभिसमावर्तन्ते सम्यात इव स[9] भवति समानं सांकाशिनं[10] कार्यं समाना ह्यीमे प्राणा यं द्विष्यात्तस्याक्ष्णया मिनुयात्प्राणानस्य मोहयति प्रमायुको भवति यदि कामयेत[11] वर्षेत्पर्जन्य इति नोचैः सदो[12] मिनुयाद्वृष्टिमेव नियच्छति

---

1) So meine Vermuthung; die Mss. schreiben धर्मधारयौ; cf. Pâ. 3, 1, 138. 2) So B, aber ohne Accent; H u. Bb दैवं 3) So H u. Bb; in B °बरी 4) So corrigirt; die Mss. दृंहेत्य° 5) So corrigirt; die Mss. एवैष 6) So die Mss. 7) So B, ohne Accent; H u. Bb °नामेन; dürfte hierin das von einigen Grammatikern überlieferte चम oder चाम „Krankheit" stecken? 8) So corrigirt; die Mss. यत्यम°; vgl. das Folgende. 9) So corrigirt; die Mss. सं 10) So H u. Bb; in B साकाशिनं 11) B कामयते 12) Von hier bis zum folgenden सदो in H u. Bb fehlend; die Accente mussten daher ergänzt werden.

यदि कामयेत न वर्षेत्पर्जन्या इत्युच्चैः[1] सदो मिनुयाद् वृष्टिमेवापायहोत्यवच्छदिरग्निष्टोमे स्यात्तेजसा त्रिवृता संमितं पञ्चदशच्छदिरुक्थ्ये[2] पञ्चदशेन वज्रेण संमितꣳ सप्तदशच्छदिरतिरात्रे सप्तदशो वै प्रजापतिः प्राजापत्या रात्रिरानुष्टुभी यज्ञक्रतूनामेवैषा व्यावृत्तिः प्राचीनवꣳशꣳ हविर्धानं मिनोत्यूर्ध्वा हि द्यौः प्राचीनवꣳशमाग्नीध्रमूर्ध्वꣳ ३ह्यन्तरिक्षं[3] तिरश्चीनवꣳशꣳ सदस्तिरश्ची[4] ३हीयꣳ यजुषा हविर्धानं मिनोति निरुक्ता हि द्यौर्यजुषा सदो निरुक्ता ३हीयमयजुषाग्नीध्रमनिरुक्तमिव ३ह्यन्तरिक्षमर्धमाग्नीध्रस्यान्तर्वेदि मिनोत्यर्धं बहिर्वे३द्यर्धꣳ ३ह्यन्तरिक्षस्यास्मिंल्लो३केऽर्धममुष्मिन् ॥ ९ ॥

Vgl. 1, 2, 11. — TS 6, 2, 11 (uparavâḥ); Kâṭh. 25, 10; Kap. 40, 3.

सुवाङ्भ्राडङ्कारे[6] बम्भारा इत्येते वै देवानाꣳ सोमरक्षय एतेभ्यो वा अधि छन्दाꣳसि सोममाहरꣳस्ते सोमपीथेन व्यार्ध्यन्त त एतानि द्वितीयानि नामान्यधत्तमङ्कलेछायै[7] सोमपीथो[8] ना उपनमादिति[9] तस्मादेते द्विनामानस्ते वा अन्वायꣳस्ते न प्राभुवꣳस्तस्मादेते ऽतिहाय वषट्क्रियन्ते[10] न हि प्राभुवꣳस्तेषाꣳ वा एष लोको यावदभि न्युप्यते तद्यो ऽविद्वानाक्रामत्यार्तिमार्छत्यथ य एवꣳ विद्वानाक्रामति न सद३स्यामार्तिमार्छति तेषाꣳ वा एष भागो यदाघार्यन्ते त एवास्मै[11] तेनाभीष्टाः प्रीता भवन्ति यज्ञमुखꣳ वै पवमानो यत्पवमाने

1) So meine Correctur; die einzige Hdschr., in welcher sich diese Partie findet, B, liest: इति नीचैः त्वचैः cf. Kâṭh. 25, 10 यदि कामयेत न वर्षेदित्युच्चैरिव हि चीरवर्षिष्यन्ती भवति 2) So B, ohne Accent.; in H u. Bb °रुक्थ्ये 3) B °तरिक्षे 4) So corrigirt; in den Mss. तिरश्ची ohne Accent. 5) Die ३ vor ह्यन्त° fehlt in den Mss. 6) So corrigirt; die Mss. सुवाङ् भाडंधारे; s. 1, 2, 5; 3, 7, 7. 7) Mir ganz unverständlich; so Bb; in H °धत्तमंगलेछायै; B धत्तमंगछायै 8) So corrigirt; die Mss. सोमपीथो 9) So B, ohne Accent; H u. Bb उपनमा° 10) So corrigirt; die Mss. क्रीयंते 11) H u. Bb एवास्मै

स्तुउते ३ग्नयो विह्रियन्ते यज्ञमुखादेवाधिविह्रियन्ते जम्भो वै नामासुर आसीत्स यज्ञमगिरत्स[1] आग्नीध्रं न प्राप्नोत्समाग्नीध्रात्पुनरभ्यृज्जदेतं[2] जीवं तस्मादाग्नीध्राद्विह्रियन्ते दक्षिणतो वै देवानसुरा यज्ञमजयंस्त उदञ्चा आग्नीध्रं समातिष्ठंस्तमाग्नीध्रात्पुनरभ्यजयन्नेतद्वा[3] अनभिजितं तस्मादाग्नीध्राद्विह्रियन्त एतत्प्रति वै देवानसुरा यज्ञमजयंस्त आग्नीध्रादधि बहिष्पवमानेन[4] यज्ञमभिजित्याग्नेनाधाय[5] बर्हिरस्तृणत पराजिज्ञाना वा एतत्सर्पन्ति यद्बहिष्पवमानं[6] स्तोष्यन्तः सर्पन्ति यद्बहिष्पवमानं[7] स्तुत आह[8] ॥ अग्नीदग्नीन्विहर बर्हिः स्तृणाति ॥ इत्याग्नीध्राद्वा एतदधि बहिष्पवमानेन यज्ञमभिजित्याग्नीनाधाय बर्हिः स्तृणते ऽप वा एतर्हि यज्ञो यदास्तुतं स्तोत्रं यदेव यज्ञस्तदभिपर्यावृत्य जुहोति शुक्रवती वै पूर्वे सवने ऽशुक्रं तृतीयं सवनं यज्ज्योतिष्मतीस्तृतीयसवने[9] व्याघारयन्ति तेन तृतीयसवनं शुक्रवत्संवत्सरो वा अग्निष्टोमस्तस्य वा एतास्तऽन्वो यद्धिष्ण्यास्ता[10] वा अस्यैतत्समुद्धर्षयित्वा[11] ज्योतिष्मतीः कृत्वाथाग्निष्टोमेन स्तुवते संवत्सरो वा अग्निष्टोमो द्वादश मासाः संवत्सरो यत्प्राचीराहुतयो हूयन्ते[12] प्रत्यञ्चो धिष्ण्या[13] व्याघार्यन्ते संवत्सरस्य विधृत्या उभयतो वै देवानसुराः परीयत्ता[14] आसन्पुरस्तादन्ये पश्चादन्ये यत्प्राचीराहुतयो हूयन्ते ये पुरस्तादासंस्तांस्तेनापानुदन्त यत्प्रत्यञ्चो धिष्ण्या व्या-

1) So corrigirt; die Mss. यज्ञमगिरत् 2) So ist wohl die Schreibung der Mss. zu bessern; H u. Bb तमाग्नीध्रात्पुनरभ्यृज्जदे°; B तमाग्नीध्रात्पुनरभ्यृज्जदे° 3) Die Mss. तमाग्नीध्रात् 4) Die Mss. schreiben बर्हिः पव° 5) In den Mss. °मभिजित्या° ohne Accent. 6) Die Mss. बर्हिः पवमानं 7) Die Mss. बर्हिः पवमाने 8) So corrigirt; in den Mss. आह ohne Accent. 9) So corrigirt; B यज्ज्योतिष्मतिस्तृतीयसवने; H यज्ज्योतिष्मतिस्तृतीयं सवने; B यज्ज्योतिष्मति तृतीयं सवने 10) So corrigirt; H u. Bb यद्धिष्ण्या°; desgl. B, ohne Accent. 11) Die Mss. betonen समुद्धर्षयित्वा 12) B हूयन्ते 13) So corrigirt; die Mss. धिष्ण्या 14) So B, ohne Accent; in H u. Bb परीयत्ता

घार्यन्ते ये पश्चादासंस्तांस्तेनापानुदन्त[1] तस्माद्भ्रातृव्यस्य वा एष विनोदो[2] ऽध्वर्युणा वै यज्ञो विधृत इदमिव वा एतद्यज्ञस्य यद्धिष्ण्या[3] यदध्वर्युः प्रत्यङ् धिष्ण्यानतीयात्प्राणान्संकर्षेत प्रमायुकः स्याद्यदतीयाद्यज्ञपरुष्यतीयादैन्द्रीमनुब्रूयादैन्द्रं हि सदः स्वयैवैनद्देवतयोपचरत्यात्मनो ऽहिंसायै प्राचीनं वै धिष्ण्येभ्यो ऽध्वर्योर्लोको यदध्वर्युः प्रत्यङ् धिष्ण्यानतीयादन्यजनतास्य क्षेत्रमभ्यारोहुका[6] स्या३न्न्यन्य[7] उपयन्ते[8] नान्ये[9] तदेषां मिथुनं प्रजात्यै[10] निरुक्ता अन्ये ऽनिरुक्ता[11] अन्ये ये निरुक्ता३स्ते ऽस्मै लोकाय ये ऽनिरुक्ता३स्ते ऽमुष्मै लोकाय यथा वा इदं मेखला पर्यस्यते मेध्यस्य चामेध्यस्य च विधृत्या एवं वा एते न्युप्यन्ते यज्ञस्य विधृत्यै यत्प्राचीनं धिष्ण्येभ्यस्तद्देवानां यत्प्रतीचीनं तन्मनुष्याणां तस्मात्सोमं पिबते[12] प्राञ्चो धिष्ण्या नातिसृप्ये जनं ह्येति देवलोकमभ्यारोहति चात्वालाद्विह्रियन्त एष वा अमीनां योनिः स्वादेव योनेर्विह्रियन्ते[13] ऽस्कन्नत्वाय तेषां वा एतदभ्यवायनं[14] चोदयनं च यदन्तरा चात्वालं चाग्नीध्रं चैतद्वै यज्ञस्य तीर्थं तस्मादेतेन संचरति तेन यो ऽविद्वान्संचरत्यार्तिमार्छेत्यय[15] य एवं विद्वान्संचरति[16] न सद३स्यामार्तिमार्छति ॥ १० ॥

Vgl. TS 6, 3, 1 (dhishṇiyâh); Kâṭh. 26, 1; Kap. S. 40, 4.

॥ इत्युपरिकाण्डे[17] असुराणां नाम अष्टमः प्रपाठकः समाप्तः ॥

---

1) In den Mss. •द्रास• ohne Accent. 2) So corrigirt; in Bb ohne Accent; in H विनोदौ 3) So B, ohne Accent; Bb यद्विष्ण्या; H यद्विष्ण्या 4) H u. Bb धिष्णान• 5) B देवतयापचर• 6) So B, ohne Accent; in H u. Bb क्षेत्रम• 7) Die Mss. schreiben स्या३न्यन्य 8) H u. Bb उपयंति 9) Die Mss. schreiben नान्यै 10) Die Mss. betonen प्रजात्यै 11) Die Mss. betonen निरुक्ता 12) H u. Bb पिबत 13) So corrigirt; die Mss. योनि विह्रियंते 14) So corrigirt; die Mss. •वायनं 15) So Bb; in H विद्वांसच•; desgl. B, ohne Accent. 16) So corrigirt; d. Mss. विद्वांसंच•; s. Einl. z. I. Th. p. XLIII. 17) So corrigirt; in Bb fehlt das इति; in H u. B इति उपरि•

यज्ञो वा एष संक्रामन्नेति प्रायणीयादध्यातिथ्यमातिथ्यादध्युपसदः स उपसद्भ्यो[1] ऽधि प्राङ् प्रणीयते यदगृहीत्वाज्यानि प्रणयेयुरपग्नीत यजमानमथ यद्गृहीत्वाज्यानि प्रणयन्ति यज्ञं वा एतद्यजमानो ऽन्वारभते प्राञ्चः सोमेन प्रयन्ति प्राची पत्नी पूर्वमग्निमभ्युदैति[2] सोमेन वा एतद्राज्ञाभिजयन्तो यन्ति यस्य[3] वै मनुष्यराजो गृहमागच्छति तस्य वै तर्हि तदैश्वर्यं यदा वै स ततः प्रायते ऽथ तेषां तत्पुनर्भवति तस्मादाहुरपिव्रता इत्यपि ह्येषां तस्मिन्व्रतं सोमो वा एतद्राजा गृहं प्राप तस्य वै तर्हि तदैश्वर्यं यदा वै स ततः प्रच्यवते ऽथ स तेभ्यो विसृजते तद्वैसर्जनानां वैसर्जनत्वं त्वं सोम तनुकृद्भ्य इति यदेव तनुकृतं चान्यकृतं चैनस्तदेतेनावयजति द्वाभ्यां गार्हपत्ये जुहोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या आग्नेय्याग्नीध्रे ऽन्तरिक्षमेव प्राप्यान्यदेव रूपमकर्वैष्णव्या हविर्धाने ऽद एव प्राप्य विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुमेव यज्ञमकरसुरा वा एतं देवानामादित्सन्त तं देवा अमुं कृत्वामुं लोकमहरन्यदमुमत्या जुहोत्यमुमेवैनं कृत्वामुं लोकं हरन्ति सर्वेभ्यो वा एष भूतेभ्य आह्रियते यत्सौम्या जुहोति मनुष्येभ्यस्तेनाह्रियते यदमुमत्या पितृभ्यस्तेन यदाग्नेय्या देवेभ्यस्तेन यद्वैष्णव्या यज्ञाय तेन[6] सर्वां वा एतत्प्रजां वरुणो गृह्णाति यत्सौम्या जुहोति

---

1) So corrigirt; die Mss. उपसंद्भ्यो 2) So H u. Bb; in B °मभ्युदैयत (doch reicht das Zeichen des ए im Ms. innormal bis an den oberen Theil des य hinüber). 3) B यस्मै 4) So schreiben hier alle vorliegenden Mss. (nur ohne Accent); aber 1, 2, 13 hatten die alten Mss. तनूकृद्भ्यो, was wir darum dort in den Text nehmen mussten; H, Bb u. B lasen auch dort तनु°; im Hinblick auf die älteren Mss. für 1, 2, 13 möchte man auch in unserer Stelle तनूकृद्भ्या lesen; es würde daraus aber wohl die Aenderung des gleich folgenden तनुकृतं in तनूकृतं sich ergeben, was uns hier doch zuweit von den vorliegenden Mss. abführt. 5) So die Mss. 6) So B, ohne Accent; H u. Bb यज्ञपतेन

मनु३ष्या॑स्तेन वरुणान्मुञ्चति यदनुमत्या पितृँ॑स्तेन यदाग्नेय्या देवाँ॑स्तेन यद्वैष्णव्या यज्ञं तेन सर्वा वा एतत्प्रजा वरुणान्मुञ्चत्यग्निना वै मुखेन देवा इमांल्लोकानभ्यजयन्गार्हपत्येनामुं लोकमाग्नीध्रेणान्तरिक्षमाहवनीयेनामुं लोकं तस्मात्त्रेधाऽग्नय आधीयन्त एषां लोकानामभिजित्या इन्द्राग्नी वा अपरा अग्नी अग्निरपरा इन्द्रः पूर्वः प्रजापतिराहवनीयस्तस्मादेष उपोप्ते[1] साद्यत उत्तरो हि पिता पुत्रादुत्तरो भ्रातृव्याद्भवति य एवं वेदाग्रेण प्रणयेत्तच्छ्रीः श्रिय एव परिगृहीत्यै सौम्यो वै ब्राह्मणो देवतया स्वयैव देवतया प्रजा वै पशवो ऽँशवो रुद्र आहवनीयो यदग्रेण प्रणयेद्रुद्रायास्य पशूनपिदध्यात्पश्चादेव प्राङ् प्रणीयः पशूनां गोपीथायो३र्वन्तरिक्षं ३वीहीत्यन्तरिक्षदेवत्यो वा एष एतर्हि प्रच्युत इतो ऽप्राप्तो[2] ऽमुं वादित्याः सदा आसीदेत्यादित्यो वै यज्ञो ऽदितिः सोमस्य योनिः स्व एवैनं योनौ दधाति देव सवितरेष ते सोम इति मनुष्येषु वा एष पुराभूद्देवेभ्य एवैनं संप्रादादेतत्त्वं देव सोम देवानुपावृत[3] इति देवो ३ह्येष देवानुपावर्तत इदमहं मनुष्यान्त्सह[4] रायस्पोषेण प्रजया[5] चोपावर्तता इत्याशिषमेवाशास्ते नमो देवेभ्यः स्वधा पितृभ्य इति नमस्कारो देवानां स्वधाकारः पितृणां निर्वरुणस्य पाशादमुक्षीति वरुणपाशादेव निर्मुच्यत आत्मनो ऽहिंसायै स्वरभिव्यख्यमिति[6] यज्ञो वै स्वर्यज्ञमेवाभिविपश्यति ज्योतिर्वैश्वानरमित्यसौ वा आदित्यो ज्योतिर्वैश्वानरमग्निना वा एष तन्वं विपरिधत्ते यो दीक्षते

1) H u. Bb so, oder उपोप्ते; B उपोप्तो 2) So corr.; die Mss. इतो प्राप्तो! Kap. S. 40, 6 प्रच्युतमितो प्राप्त सदस्त्वं सोमेति; s. 3, 9, 7 u. 3, 10, 1; 3, 7, 8. 3) B °पावृति 4) B °न्त्सह; H u. Bb प्पां सह 5) H प्रजाया; Bb प्रजाया; desgl. B, ohne Accent. 6) So corrigirt; H स्वरभिख्यमिति; Bb स्वरभिख्यमिति; desgl. B, ohne Accent.

ऽग्नी रुद्रो[1] यदग्निना पुनर्येषायथं तऽन्वं न विपरिदधीत रुद्र एनमभिमानुकः स्याद्यदाहाग्ने व्रतपते या तव तनूर्मय्यभूदेषा[2] सा त्वय्यग्ने[3] व्रतपते या मम तनूस्त्वय्यभूदियं[4] सा मयीत्यग्निना वा एतत्पुनर्येषायथं तन्वं विपरिधत्त आत्मनो ऽहिंसायै ॥ १ ॥

Vgl. 1, 2, 13. — TS 6, 3, 2 (agnîshomapraṇayanam); Kâṭh. 26, 2; Kap. S. 40, 6.

न यूपमछेष्यता[5] होतऽव्यं[6] न हि दीक्षितस्याग्नौ जुह्वति वैष्णवीमनूच्याछैत्यो वैष्णवो हि यूपस्तदाहुर्होतव्यमेव परुष्येव जुहोत्यायतना इति तत्र सूर्ध्ये यूपस्यैवान्ते ऽग्निं मथित्वाथ होतऽव्यं तत्स्विदुभयमकर्जुहोत्याह[7] न दीक्षितस्याग्नौ जुहोत्यत्यन्यानगा[8] नान्याननुपागामित्यती[9] ऽह्यन्यानैति नान्याननुपैत्यर्वाक्[10] त्वा परेभ्यः परो ऽवरेभ्यो ऽविदमित्यर्वाग्घ्येनं[11] परेभ्यः परो ऽवरेभ्यो विन्दति तं त्वा जुषामहे देवयज्याया इत्येतं ऽह्येष[12] जुषते जुष्टं विष्णवा इति यज्ञायैवैनं जुष्टं विष्णवे ऽकर्विष्णवे त्वेति[13] पर्येनक्ति हविर्भूतमेवैनं वृषत्यो अभिघृतमेव य इध्मं[14] वेर्थबाहुर्णो[15] मेधाऽसो ऽपावृत्तो य ऋजुरूर्ध्वशल्कः स वाव मेधमुपस्थितो य ऋजुरुपरिष्टादुपावनतो यो ऽधिशाख्यो[16] योनिः स[17] यो वा अस्या अधिजायते स योनिमानियं हि वनस्पतीनां योनिः परुषि व्रऽश्च्यो[18] यदपरुषि[19] वृश्चेद्यथा

1) So corrigirt; die Mss. पिवद्रो 2) Die Mss. त्वाम्न 3) So corrigirt; die Mss. मय्यभू° 4) Die Mss. त्वय्यभू° 5) So corrigirt; H u. Bb °मछेष्यतं; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 26, 3 न दीक्षितेन होतव्यं. 6) So corrigirt; B ऽव्य; H u. Bb ऽव्ये 7) So die Mss. 8) Die Mss. °नगाम्नो 9) So die Mss. 10) So corrigirt; die Mss. नान्यानुपु° 11) Die Mss. °र्वाक् ह्येनं 12) Die ऽ fehlt in den Mss. 13) So corrigirt. H u. Bb त्वंति; B त्विति 14) In den Mss. wie es scheint इध्मं वेर्थं geschrieben; 15) H u. Bb बाहुर्णो; B बाहुर्णो 16) So corrigirt; die Mss. धिशाख्या 17) So corrigirt; die Mss. betonen योनिः स 18) Die Mss. व्रऽश्च्यो 19) H u. Bb °परुषि

पर्यवकृत्तमेवं[1] स्यादनक्षसङ्गं स्यादुग्भिश्चयो यदक्षसङ्गं स्यादुग्भिश्चेद्वज्रो भूत्वा यजमानस्य पशून्प्रतिहन्यात्पञ्चारत्निः कार्यः पङ्क्त्या संमितः षडरत्निः कार्य ऋतुभिः संमितः सप्तारत्निः कार्यः सप्तपदया शक्वर्या संमितो ऽष्टारत्निः कार्यो गायत्र्या संमितो नवारत्निः का३र्यस्तेजसा त्रिवृता संमितो दशारत्निः कार्यो विराजा संमित एकादशारत्निः कार्यस्त्रिष्टुभा संमितो द्वादशारत्निः का३र्यो जगत्या संमितस्त्रयोदशारत्निः कार्यस्त्रयोदशेन प्रजापतिना संमितः पञ्चदशारत्निः कार्यः पञ्चदशेन वज्रेण संमितः सप्तदशारत्निः कार्यः सप्तदशेन प्रजापतिना संमित एकविंशत्यरत्निः[2] कार्य एकविंशेन संमितस्त्रयोविंशत्यरत्निः कार्यस्त्रयोविंशेन संमितः पञ्चविंशत्यरत्निः कार्यः पञ्चविंशेन संमितः सप्तविंशत्यरत्निः कार्यस्त्रिणवेन संमित एकत्रिंशदरत्निः कार्य एकत्रिंशेन संमितस्त्रयस्त्रिंशदरत्निः कार्यस्त्रयस्त्रिंशेन संमितो यावान्पुरुष ऊर्ध्वबाहुस्तावान्का३र्यो यदि वा यावान्रथे तिष्ठन्यावान्वै पुरुष ऊर्ध्वबाहुः सैतस्यावमा मात्राथ[3] ततो वर्षीयान्वर्षीयानेव का३र्यो यो बहुशाखो बहुपर्णः स कार्यो भूम्न एव भूमानं ह्येष एतस्य जग्राह भूमानमस्य गृह्णाति भूमानमस्य पशवो ऽनूपतिष्ठन्ते ॥ २ ॥

Vgl. 1, 2, 14. — TS 6, 3, 3 (yûpakhaṇḍanam); Kâṭh. 26, 3 u. 4; Kap. S. 41, 1 u. 2.

ओषधे त्रायस्वैनमित्याह त्रात्या एव स्वधिते मैनं हिंसीरिति वज्रो वै स्वधितिर्वज्राद्वावास्मा एतदन्तर्दधात्यहिंसायै यो वा एतस्याभिहतस्याग्रे[4] शकलः परापतति तमस्य तेजो ऽन्वपक्रामति

---

1) H °पुरंच° 2) Die Mss. °विंशततरत्निः 3) Die Mss. मोचाय 4) °स्याग्रे in den Mss. ohne Accent.

यत्तं पुनराहरति सतेजस्त्वाय[1] प्राञ्चं प्रहापयति मेधमेवैनमनुपर्यावर्तयति वज्रो वै यूपस्तस्माद्वा इमे लोका नीयमानाद्बिभ्यतीश्वरो ३ह्येषो ऽशान्तो नीयमान[2] इमांल्लोकान्हिंसितोर्यदाह दिवमग्रेण मा हिंसीरन्तरिक्षं मध्येन पृथिव्याः संभव भ्राजं गच्छेति शमयत्येव शान्त एव नीयत एषां लोकानामहिंसायै सर्वस्य वा एष मित्र्यो दीक्षितः स एतमहिंसीदीश्वरा वनस्पतयो ऽपिधिष्ण्यं भवितोर्यदाव्रश्चने जुहोति पुनरेवैनं प्रजनयति तस्मादाव्रश्चनाद्भूयांसः प्रजायन्ते पशुना संमितः का३र्यो दश वै पशोः प्राणा आत्मैकादश ऽष्टाश्रयो ब्रह्मणी[3] दशमे आत्मैकादशस्तथा पशुना संमितो ऽष्टाश्रिः कार्यो[4] गायत्र्या रूपं गायत्रो हि यूपो गायत्र्या वै पतन्त्या यत्र[5] पर्णं परापतत्ततः पर्णो ऽजायत तस्मात्पर्णमय एतत्खलु वै पर्णस्य सारं यत्खदिरस्तस्मात्खादिर इह वा असावादित्य आसीत्तं समितो ऽध्यमुं लोकमहरंस्तद्यतो[6] ऽध्यमुं लोकमहरंस्तस्माज्ज्योतिषो बिल्वो[7] ऽजायत तस्माद्बैल्वो[8] ब्रह्मवर्चसकामेन कार्यो ब्रह्मवर्चसस्य समष्ट्या अंधो ज्योतिषैव तमस्तरतीन्द्रो[9] वै यतीन्सालावृकेयेभ्यः[10] प्रायच्छत्तेषां वा एष ब्रह्मचारी चमसाध्वर्युरासी३द्यो[11] ऽयं हरिणस्तस्य यः सोमपीथ आसीत्स स्वज्रो[12] ऽभवत्तस्माद्धरिणः[13] स्वजं खादति सोमपीथो ह्यस्यैष स यत्र चमसं न्यौब्जत्ततो[14] रोहितको[15] ऽजायत

---

1) Die Mss. संतेजस्त्वाय 2) B °माखा 3) B °अयोर्ग्रक्षणी 4) So meine Correctur; cf. unten; H आर्ष्ट्रौ; desgl. B, ohne Accent; Bb आष्ट्रो 5) So corrigirt; die Mss. यंत्रं 6) So corrigirt; H u. Bb संयती; desgl. B, ohne Accent. 7) B बिल्वो 8) B °द्विल्वो 9) So corrigirt; H u. Bb तमस्तार°; B तमास्तार° 10) Die Mss. यतीत्सा° 11) So corrigirt; die Mss. betonen चमसाध्वर्यु° 12) आसीत् in den Mss. ohne Accent; H u. Bb स ऽस्वज्रो; desgl. B, ohne Accent. 13) So corrigirt; die Mss. भवत्तस्मा° 14) Die Mss. न्यौब्जत् 15) So die Mss.

तस्माद्रौहीतकस्तस्माद्रोहीतके[1] रोहितके[2] स्वजः पृथिव्यै[3] त्वान्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वेति प्रोक्षत्येषां ह्येष लोकानां विधृत्यै मीयते त्रिः प्रोक्षति त्रिषत्या हि देवा अथो त्रिपद्यैवैनं गायत्र्या प्रोक्षति[4] वज्रो वै यूपो[5] ऽन्नं यवो यद्यवमीभिः प्रोक्षति वज्रेण वा एतदन्नं जयति तेजो वै यूप एष खलु वा ओषधीनां तेजो यद्यवस्तस्मादेतं शिशिरा ओषधयो ऽनुप्राणन्ति यद्यवमवास्यति तेजसि वा एतत्तेजो दधात्यृक्षं वा अमेध्यमापो हविर्यदवसिञ्चति मेध्यमेवैनत्करोत्यृक्षं वा अमेध्यं यदवस्तृणाति मेध्यमेवैनत्करोति तक्षितो वा एष नग्नो यच्छकलमवास्यत्यनग्नमेवैनमकः स्व एवैनं स्थाने[6] दधात्यवृक्ण[7] एवाभूद् घृतेन[8] द्यावापृथिवी आपृणेति तेनैव द्यावापृथिवी आपूरयति यजमानो वा अग्निष्ठास्तेजो[9] घृतमान्तमविच्छिन्नमनक्ति[10] यजमानमेव[11] तेजसानक्ति देवस्त्वा सविता मध्वानक्त्वित्येतद्वै देवानां मधु यद् घृतं[12] सवितृप्रसूत एवैनं मध्वानक्तीन्द्रस्य चषालमसीत्यैन्द्रं हि चषालं सुपिप्पला[13] ओषधीस्कृधीत्योषधीरेव[14] फलं ग्राहयति तस्मादोषधयः शीर्षन्फलं गृह्णन्ति दिवमग्रेणोत्तभानान्तरिक्षं मध्येनापृण पृथिवीमुपरेण दृंहेत्येषां ह्येष लोकानां विधृत्यै मीयते ता

---

1) So corrigirt; H u. Bb °द्रौहीतकस्त°; desgl. B, ohne Accent. 2) So die Mss. 3) Die Mss. पृथिव्यौ 4) Die Mss. प्रैक्षी° 5) So corrigirt; die Mss. यूपो 6) So meine Correctur; die Mss. स्थानं 7) So vielleicht zu lesen; H u. Bb °वृक्णु; B etwa वृक्ण 8) So meine Correctur; H u. Bb एवाभूद्घृतेन; desgl. B, ohne Accent. 9) So corrigirt; in B अग्निष्ठास्तेजो; H u. Bb अग्निष्ठा तेजो; cf. 3, 9, 4; vgl. aber Kâṭh. 26, 5 घृतेनाग्निष्ठामनक्ति तेजो वै घृतं यजमानो ऽग्निष्ठास्तेजसैव यजमानं समर्धयति; ähnlich in demselben Capitel noch einmal; ferner Kap. S. 41, 3 तेनाग्निष्ठामनक्ति तेजो वै घृतं यजमानो ऽग्निष्ठास्तेजसो वै यजमानं समर्धयत्यातं संतमनक्ति; ähnlich weiter unten noch einmal. 10) So B, nur ohne Accent (घृतमांतमवि°); in H u. Bb घृतमामंतवि° 11) So corrigirt; die Mss. °मेवे 12) So corrigirt; H u. Bb यद्घृतं; desgl. B, ohne Accent. 13) So corrigirt; Bb सुपिःप्पला; H सुपिःपला; desgl. B, ohne Accent; Kap. S. 41, 3 सुपिप्पला; Kâṭh. 26, 5 सुपिप्पला 14) Die Mss. °धीस्कृधी°

ते धामान्युश्मसि गमध्या इत्यवदधाति वैष्णव्या वैष्णवो हि यूपः स्वयैव देवतया विष्णोः कर्माणि पश्यते ति संकल्पयति संमितत्वाय ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिं पर्यूहामीत्याशीरेवैषा ब्रह्म हंह क्षत्रं हंहेत्याशिष एवैष[1] परिव्य३हो ऽप्तो ऽनुपरिषिञ्चति धृत्यै ॥ ३ ॥

Vgl. 1, 2, 14. — TS 6, 3, 3 (yûpakhaṇḍanam); Kâṭh. 26, 5; Kap. S. 41, 3.

वज्रो वै यूपो यदन्तर्वेदि मिनुयान्निर्दहेद्यद्बहिर्वेद्यनवरुद्धः स्यादर्धमन्तर्वेदि मिनोत्यर्धं बहिर्वेद्यवरुद्धो ह भवति न निर्दहति नोपरस्याविः कर्तवै यदुपरस्याविः[2] कुर्याद्गर्तेष्ठाः[3] स्यात्प्रमायुको[4] यजमानो नातिस्थूलः का३र्यः क्षुधं प्रजा नीयुर्नो ऽत्यणुरुभयमेवान्तरा यज्ञेन वै देवाः स्वर्गं लोकमायंस्ते ऽमन्यन्तानेन वै नो ऽन्ये लोकमन्वारोक्ष्यन्तीति तं यूपेनायोपयंस्तद्यूपस्य यूपत्वं यद्यूपः पुरस्तान्नीयेत[5] स्वर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै तद्विष्णोः परमं पदमिति समुन्मार्ष्टि स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै नाभिदघ्ने परिव्ययत्यूर्ग्वा ओषधय ऊर्जं वा एतन्मध्यत आत्मनो धत्ते प्रजानां च यदि कामयेत क्षुधं प्रजा नीयुरित्यरशनान्यूपान्मिनुयात्क्षुधं प्रजा नियन्ति[6] यदि कामयेत वर्षेत्पर्जन्य ऊर्जा यजमानं समर्धयेयमिति परिवीयोर्ध्वामुदूहेद्वृष्ट्या एवैमां[7] न्यूहत्यूर्जा यजमानं समर्धयति यदि कामयेत न वर्षेत्पर्जन्य ऊर्जा यजमानं व्यृधयेयमिति परिवीयावाचीमवोहेद्वृ-

---

1) Die Mss. एवैष 2) So corrigirt; Bb यदुपरस्याविः; H यदुपरः स्याविः; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 25, 6 यदाविरुपरस्य कुर्याद्गर्तमित्स्यात् 3) So meine Vermuthung; Bb कुर्याद्गर्तेष्ठा; H कुर्याद्गर्तेष्ठा; B कुर्याद्गर्तेष्ठा; Kâṭh. 25, 6 गर्तमित्; s. die vor. Anm. 4) So corrigirt; die Mss. प्रमायुका 5) So B, nur ohne Accent; in H u. Bb मीयते .6) So corrigirt; die Mss. नीयंति 7) So corrigirt; die Mss. एवैमा

ह्यैवेमां न्यूहत्यूर्जा यजमानं व्यर्धयति सर्वदेवत्यो वै यूपो यन्निखातं तत्पितृणां यदूर्ध्वं तन्मनुष्याणां यच्च रशना तदोषधीनां यदूर्ध्वं रशनायास्तद्विश्वेषां देवानामिन्द्रस्य[1] चषालं ये वै देवाः साध्या यज्ञमत्यमन्यन्त तेषां वा एतद्यदुपरिष्टाच्चषालस्याङ्गुलिमात्रं कार्यमङ्गुलिमात्रं हि तद्या आसीद्यत्ततो वर्षीयः कुर्याद्वज्रो भूत्वा यजमानस्य पशूनवतिष्ठेदिन्द्रो वै वृत्राय वज्रमुदयच्छत्सो ऽश्लीयत तस्य वा एतदनुनद्ध्यै[2] यच्चषालं पृथुमात्रं कार्यं पृथुमात्रं हि तद्या आसीद्यदग्रमतो ऽगृह्णात्तस्मादग्रमतो यदिन्द्र उदयच्छत्तस्मादैन्द्रं यदि कामयेतान्ये ऽस्य लोकमन्वारोहयेयुरित्यन्यस्य वृक्षस्य स्वरुं कुर्यादन्ये ऽस्य लोकमन्वारोहन्ति यदि कामयेत प्रजामनुसंतनुयादिति यूपस्य स्वरुं कुर्यात्प्रजामेवानुसंतनोति यजमानो वा अमिष्ठास्तेजो[3] ऽग्निर्यदित्थं वेत्थं[4] वा मिनुयाद्यजमानं तेजसा व्यर्धयेदग्निना सहैवं मेतव्या यजमानस्य सतेजस्त्वायायो वृश्च ह स्म वै पुरा संस्थिते यज्ञे ऽग्नौ यूपं प्रास्यति संभज्य स्रुचस्ते देवा अमन्यन्त यज्ञवेशसमिदं कुर्म इति ते ऽब्रुवन्परिधिभिरेव नः स्रुचः स्वगाकृताः सन्तु स्वरुणा यूपः प्रस्तरेण सदा इति तेषां वा एष स्वगाकारो न ह स्म वै पुरा पुरुषं महादेवो हन्ति तत इदं रुद्रो ऽन्ववातिष्ठत्ते देवा एतां रुद्रस्यावेष्टिमपश्यंस्त्रिः परस्तादनक्ति त्रिरवस्तात्तत्षट् षड्वा ऋतव ऋतुभ्यो वा एतद्रुद्रमवयजत्याहुतिभाजो वा ऋतवो ऽस्तोमभाजस्त[5][6] एवास्यैतेनाभीष्टाः प्रीता भवन्ति यद्यूपाज्जुहोति व-

1) H u. Bb ॰न्द्रस्या 2) So corrigirt; die Mss. ॰दनुनद्धै 3) So corrigirt; die Mss. अमिष्ठा तेजो; vgl. aber oben 3, 9, 3. 4) So corrigirt; die Mss. ॰यदित्थं वेत्थं 5) In B Lücke von ॰वयजत्या bis zum folgenden (ऋोष) धोभयेन 6) So corrigirt; die Mss. ऋतवो स्तोमभाजस्त

नस्पतिभ्यस्तेनावयजति यदशनाया ओषधीभ्यस्तेन यदात्मनो मनुष्येभ्यस्तेन यदाह दिवं ते धूमो गच्छत्विति हविर्धानास्तेनान्तरिक्षं ज्योतिरित्याग्नीध्रात्तेन पृथिवीं भस्म स्वाहेति सदसस्तेन सर्वतो वा एतद्द्रुममवयजत्यो वा एत वनस्पतिभ्यः प्रच्यावयन्त्युपयज्य मनुष्याः प्रयन्ति तत्स्वाया[1] देवताया अन्तर्धीयते[2] यूपो[3] वै यज्ञस्य दुरिष्टमामुञ्चते यद्यूपमुपस्पृशेद्यज्ञस्य दुरिष्टमामुञ्चेत[4] तस्माद्यूपो नोपस्पृश्यः भुग्वा एष मीयते स ईश्वरो ऽशान्त इमांल्लोकाननुचार्पयितोर्यद्येकः स्यात् ॥ एष ते वायो ॥ इति ब्रूयाद्यदि बहवः ॥ एते ते वायो ॥ इति ब्रूयाद्वायुगोपा[5] वै वनस्पतयः स्वामेवैभ्यो देवतामपिसृजत्येषां लोकानामहिंसायै यथा वै प्रौग[6] रज्जुभिर्व्युत्तमेवमिमे लोका यूपैर्व्युत्तास्त एनमार्तिं[7] निनयन्ति यदाह ॥ नमः स्वरुभ्यः ॥ इति तेभ्य एव[8] नमो ऽकर्त्त ऽस्मै विजिहते ते ऽस्मै लोकं विन्दन्त्येते वै देवानामृडयाता[9] अस्मिंल्लोके सन्नाः[10] स्वरवो[11] ऽभिरोद्धारो यांश्च पश्यति ते सन्ना अथ यान्न पश्यति ते बृहन्त ऊर्जो यदाह ॥ नमः स्वरुभ्यो बृहद्भ्यो मारुतेभ्यः सन्नान्मावगाम् ॥ इति तानेव परिवृणक्त्येते वा अमुष्मिंल्लोके ऽन्नस्य प्रदातारस्ते ऽस्मा अन्नं प्रयच्छन्ति ॥ अपवाहघ्राणं[12] भूयासम् ॥ इत्यपवाहघ्राणं[13] भवति ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 2, 14. — TS 6, 3, 4 (sthâpayed yûpam); Kâṭh. 26, 6; Kap. S. 41, 4.

---

1) So corrigirt; die Mss. स्वया 2) So corrigirt; die Mss. धीयंते 3) In den Mss. ohne Accent. 4) Sc corrigirt; in den Mss. °मुचेत 5) Die Mss. betonen वायुगोपा 6) So H; Bb प्रौग°; desgl. B, ohne Accent; wohl in प्रउग° zu corrigiren. 7) Die Mss. betonen एनम° 8) So corrigirt; die Mss. एवं 9) So die Mss., mir unverständlich. 10) So corrigirt; die Mss. सन्नां 11) So corrigirt; die Mss. स्वरावो 12) So corrigirt; B अपवाहघ्राणं; H u. Bb ओपवाहघ्राणं 13) So meine Correctur; H u. Bb इति पवाहघ्राणं; desgl. B, ohne Accent.

साध्या वै देवा आसंस्तेष वै तर्हि नान्याहुतिरासीत्ते देवा अग्निं मथित्वामा अजुहवुस्ते वै तयैवाहुत्या पशून्त्सृष्ट्वाथ[1] पशुमालभन्त यदग्निं मथित्वाग्नौ जुहोति तया वा एतदाहुत्या पशून्त्सृष्ट्वाथ[2] पशुमालभन्ते ऽथो पशवो वा एतदालब्धा यद्देवतां जनयन्त्यथो[3] तेज एवास्मै जनयन्त्यग्नेर्जनित्रमसीत्यायतनमिव वा एतत्क्रियते वृषणौ स्थ इति रेत एवैतद्धाति न हि तस्य रेतो धीयते यस्यैतौ न भवत उर्वश्यसीति वाग्वा उर्वशी पुरूरवा[4] असीति प्राण एव तन्मिथुनमायुरसीति समनक्ति तस्मिन्नेव मिथुने रेतो दधाति गायत्रमसि त्रिष्टुबसि जगदसीति छन्दोभिरेवैनं प्रजनयति सावित्रीं प्रथमामन्वाह प्रसूत्यै सवितृप्रसूता हि प्रजाः प्रजायन्ते ऽथ द्यावापृथिवीयामपि हि द्यावापृथिव्योः पशुषु द्यावापृथिवी हि पशवोऽनुप्रजायन्ते गायत्रीरन्वाह[5] गायत्रो ३ह्यग्निर्गायत्रं छन्दो[6] ऽपरिमिता अन्वाहापरिमिता ३ह्यग्नेस्तन्वो[7] ऽग्निना वा अनीकेनेन्द्रो वृत्रमहꣳस्तस्य समासृप्तस्य भीतस्य यत्र व्याध्येत ततो भूम्नो[8] ऽसृज्यत तस्माद्धर्मवती[9] नानूच्या व्यृद्धा[10] हि सा रक्षसामनन्ववजयाय[11] परिधयः परिधीयन्ते यत्समया[12] परिधीन्प्रहरेत्तदनु रक्षाꣳसि यज्ञमवजयेयुर्येण परिधयः प्रहृत्या[13] रक्षसामनन्ववजयाय क्रूरमिव वा एतद्यज्ञे क्रियते[14]

1) Die Mss. schreiben पशूꣳ सृष्ट्वाथ; cf. weiter unten, sowie die Einleitung zum 1. Buch p. XLIII. — Von hier an bis zum folgenden सृष्ट्वाथ incl. ist in H u. Bb eine Lücke; die Accente mussten daher ergänzt werden. 2) B, die einzige für diese Stelle vorhandene Handschrift, schreibt पशून् सृष्ट्वाथ 3) Das Verb in den Mss. ohne Acc. 4) Die Mss. betonen पुरूरवा 5) So corrigirt die Mss. गायत्रीर° 6) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 7) So corrigirt; die Mss. ह्यग्ने° 8) So corrigirt; H u. Bb भूम्नो; desgl. B, ohne Accent. 9) Die Mss. तस्मात्धर्मवती 10) So B, ohne Accent; in H u. Bb व्यृद्धा 11) So corrigirt; die Mss. °न्ववजया 12) So die Mss. 13) So meine Correctur; die Mss. परिधीन्प्रहृत्वा; s. übrigens Whitney, Ind. Gramm. § 1213, a. 14) Die Mss. धीयते

यदस्मा अग्निं जुह्वति यदाह भवतं नः समनसौ समोकसौ सचेतसा अरेपसा इति शमयत्येव शान्त एव प्र ह्रियते यजमानस्याहिंसायै स्रुवेणाभिजुहोति संजग्मानाभ्यामेवाभ्यां भागधेयमपिदधाति यः कूटो वा कर्णो वा काणो वा मुष्को वावर्तेत[1] तस्य यातयामा स यो ऽपवदन्मलं तत्पशूनामाग्नेयः[2] पशुरग्निष्टोम आलभ्य आग्नेयो ह्यग्निष्टोम ऐन्द्राग्नः पशुरुक्थ्य[3] आलभ्य ऐन्द्राग्नानि ह्युक्थ्यान्यैन्द्रो[4] वृष्णिः षोडशिन्यालभ्य[5] ऐन्द्रो वै वृष्णिरैन्द्रः षोडशी सारस्वती मेषूतिरश्च आलभ्या वाग्वै सरस्वती वागनुष्टुब्वानुष्टुभी रात्रिर्यज्ञक्रतूनामेवैषा व्यावृत्तिर्यथा वै मत्स्यो ऽविचितो जनमवधूनुत एवं वा एते प्रजायमाना जनमवधून्वते यस्त्वा एतानेवं वेद तमेतेनावधून्वते[6] कथं सवनानि पशुमन्ति वेदेति पृच्छेद्यद्वपया प्रातःसवने चरन्ति तेन प्रातःसवनं पशुमद्यत्पुरोडाशैर्माध्यंदिने[7] सवने तेन माध्यंदिनं सवनं पशुमद्यदङ्गैस्तृतीयसवने तेन तृतीयसवनं पशुमत्कियता तत्पशोश्चरन्ति यद्वपया चरन्ति कियता[8] तद्यत्पुरोडाशैः कियता[9] तद्यदवदानै रूपेण तत्पशोश्चरन्ति यद्वपया चरन्त्यात्मना तद्यत्पुरोडाशैः शरीरेण तद्यदवदानैः कस्मै पशुः प्रत्यङ् नियुज्यत उदङ् प्रणीयते दक्षिणत उपसाद्यते प्राङ् हूयत इति पृच्छेद्यत्प्रत्यङ् नियुज्यत इमां तेन दिशमभिजयति यद्दक्षिणत उपसाद्यत इमां तेन यत्प्राङ् हूयत इमां तेन यदुदङ् प्रणीयते मनुष्यलोकं तेनाभिजयति यद्दक्षिणत उपसाद्यते पितृलोकं तेन यत्प्राङ् हूयते देवलोकं तेन यदाहुत्या ऊर्ध्वो धूम उदयते स्वर्गं तेन[10]

1) Die Mss. वावर्त्तेत 2) So corrigirt; H u. Bb तत्पशुनाम°; desgl. B, ohne Accent. 3) So corrigirt; H u. Bb °क्थ्यू; B °क्थ्य 4) So corrigirt; die Mss. °न्यावै° 5) So meine Correctur; die Mss. षोडशीन्य° 6) H u. Bb °नावधून्वते 7) Die Mss. °र्माध्यंदिना° . 8) In den Mss. ohne Accentbezeichnung. 9) So corrigirt; die Mss. कीयता 10) In den Mss. ohne Accent.

लोके यदिडोपहूतं प्रत्यङ् हरन्तीमं तेन लोके सर्वा वा इमा दिशः पशुयाऽज्यभिजयति सर्वांल्लोकान्त्सर्वा[1] एवास्येमा दिशो ऽभिजिता भवन्ति सर्वे लोकाः ॥ ५ ॥

Vgl. 1, 2, 7. — TS 6, 3, 5 (vahnim mathnâti); Kâth. 26, 7 u. 8; Kap. S. 41, 5.

अथैता आप्रियः प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा रिरिचानो[2] ऽमन्यत स एता आप्रीरपश्यत्ताभिरात्मानमाप्रीणीत यज्ञो वै प्रजापतिर्यदेता आप्रियो भवन्ति यज्ञमेवैताभिर्यजमान आप्रीणीते वपया वै पशोर्देवाः प्रातःसवने स्वर्गं लोकमायन्यद्वपया प्रातःसवने चरन्ति वपया वा एतत्पशोर्यजमानः प्रातःसवने स्वर्गं लोकमेति[3] ते वै स्वर्यन्तो ऽस्थानि शरीराण्यधून्वत यदङ्गैस्तृतीयसवने चरन्त्यस्थ्नां[4] शरीराणां[5] निष्क्रीत्यै[6] पशुं श्रपयन्ति यदेवास्याभिनिषक्तं[7] शमलममेध्यं तच्छुन्धन्ति पशुमुपाकृत्याग्निं मन्थन्ति पशूनामवरुद्ध्यै द्वौ वै वज्रौ घोऽरो ऽन्यः शिऽवो ऽन्यो यः शुष्कः स घोरो य आर्द्रः स शिवो वज्रेण खलु वै वीर्यं क्रियते[8] वज्रं वा एतदादत्ते वीर्याये षे त्वेतीषे[9] एवैनमुपाविरसीत्युप ऽह्येषो ऽवत्युपो देवान्दैवीर्विशः प्रागुरित्येता वै दैवीर्विशो यत्पशवो वह्नय उशिजा इत्येते वै वह्नय उशिजो यदृत्विजश्च धिष्ण्याश्च बृहस्पते धारया वसूनीति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैना यच्छति हव्या ते स्वदन्तामिति स्वदितमेवैनमालभते[10] देव त्वष्टर्वसु रण्व[11] इति त्वष्टा हि रूपाणि विकरोति रेवतीरमेध्यमिति[12]

1) Die Mss. °त्वाँन् सर्वा; s. Einl. z. 1. Buch, p. XLIII. 2) Die Mss. schreiben [illegible] 3) So B; in H °मेति betont. 4) So die Mss. 5) So die Mss.; cf. शिरा 6) Die Mss. निःक्रीत्यै 7) So corrigirt; H u. Bb °निषक्त; B °निषक्ता 8) Die Mss. क्रीयते 9) So meine Vermuthung; die Mss. त्वेतीषु (sic). 10) Die Mss. schwanken; H u. Bb °नमालभते; B °नलभते 11) S. 1, 2, 15. 12) So corrigirt; die Mss.; रेवतीरमधमंति

पशवो वै रेवती यच्छन्त्येवैनां देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति सवितृप्रसूत एवैनामादत्ते ऽश्विनोर्बाहुभ्यामित्यश्विनौ[1] वै देवानामध्वर्यू[2] पूष्णो हस्ताभ्यामिति देवताभिरेव द्वौ वै पाशौ घो३रो ऽन्यः शि३वो ऽन्यो यो यज्ञियः स घोरो यो ऽयज्ञियः स शिव ऋतस्य त्वा देवहविः पाशेनेति य एव यज्ञियः पाशस्तेनैनमालभते प्रतिमुञ्चामीत्यभि हि मनु३ष्या दधत्यमुष्मै त्वा जुष्टमिति यस्या एव देवतायै पशुरालभ्यते तस्या एनं जुष्टमकर्धर्षा[3] मानुषा इति मनु३ष्या हि धारयन्ति मुष्को वा एषो ऽमेध्यो यत्पशुं नियुनक्त्युभा एवैनौ[4] मेध्यौ करोति प्रत्यञ्चं नियुनक्ति प्रत्यञ्चो हि पशवो मेधमुपतिष्ठन्ते[5] प्राचीषु वा एतस्य देवता उपस्थिता यत्पशुं नियुनक्ति प्रतीचीरेवास्मै देवता नियुनक्त्यद्भ्यस्त्वौषधीभ्य इत्यद्भ्यो[6] ३ह्येष ओषधीभ्यो जुष्टं[7] प्रोक्षामीति यस्या एव देवतायै पशुरालभ्यते तस्या एनं जुष्टमकरनु त्वा माता मन्यतामनु पितेत्यनुमत एवैनं मात्रा पित्रा भ्रात्रा[8] सख्यालभते ऽनुमानावह देवान्देवायते यजमानायेति देवताभ्य एवैनं निर्दिशत्यपां पेरुरसीत्यपां ३ह्येष[9] पेरुः स्वात्तं सद्धविरापो देवीः स्वदन्त्विति[10] स्वदितमेवैनमालभते ऽथ यदुप गृह्णात्युप च सिञ्चति सर्वत एवैनं मेधेन समर्धयति सं ते वायुर्वातेन गच्छतामिति वातमेवास्य प्राणमन्ववार्छति सं यजत्रैरङ्गानीति यज्ञियमेवैनमकः सं

---

1) Die Mss. °श्विनो 2) So die Mss.; cf. oben 3, 8, 8; TS 6, 3, 6, 3. 3) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 4) So corrigirt; die Mss. एवैनो 5) So H u. B; in B प्रत्यंचो हि पशवो मेध यत्पशुं नियुनक्त्युभा एवैमुपतिष्ठते; cf. Kap. 41, 6 पुरस्ताद्धि पशवो मेधमुपतिष्ठते 6) So corrigirt; H u. Bb इतिअद्भ्यो; desgl. B, ohne Accent. 7) In den Mss. ist जुष्टं ohne Accent. 8) In den Mss. भ्राता ohne Accent. 9) In den Mss. fehlt die ३. 10) In den Mss. स्वाद्° betont; cf. aber 1, 2, 15.

यज्ञपतिराशिषेति यजमानमेव यज्ञस्याशिषा समर्धयति शिरो[1] वा आघार आत्मा हविर्यदाघारमाघार्य[2] पशुना समनक्त्यात्मन्वा[3] एतच्छिरो यज्ञस्य प्रतिदधाति वज्रो वै स्वरुर्वज्रः स्वधितिर्यत्स्वधितिनानक्ति वज्रेणैवैनꣳ स्तृणुते यात्का[4] तया शृतस्यावद्यति हविर्भूता वा एषा हविषैव हविषो ऽवद्यति ॥ ६ ॥

Vgl. 1, 2, 15. — TS 6, 3, 6 (niyunakti paçum) u. 7, 2—4 (âghârâu); Kâth. 26, 8; Kap. S. 41, 6 u. 7.

अग्निना वै मुखेन देवा इमांल्लोकानभ्यजयन्यत्पर्यग्निं करोत्यग्निना वा एतन्मुखेन यजमान इमांल्लोकानभिजयति रक्षाꣳसि वा एतं जिघाꣳसन्ति यत्पर्यग्निं करोति रक्षसामपहत्यै त्रिः पर्यग्निं करोति त्रयो वा इमे लोका एभ्यो वा एतल्लोकेभ्यो[5] यज्ञाद्रक्षाꣳस्यपहन्ति[6] चात्वालमपि पर्येत्येषा वा अग्नीनाꣳ योनिः स्कन्दति वा एतद्धविर्यद्विद्योतति यद्विलिप्यते[7] ऽग्निर्वै सर्वा देवता अग्न वै सापि देवता यस्या आलभ्यते यत्पर्यग्निं करोति तामेवैनच्छमयति किंयद्वाहैतत्पशोः किंयद्वा यत्प्रयाजा एतर्हि खलु वै सर्वो यज्ञोऽप्रीतस्तस्मादाग्नीध्रो ऽपप्रेष्यति[8] देवताभ्यो वै पूर्वमाशुश्रवदथ वा अथ पशोराश्रावयति तस्मादाग्नीध्रो ऽपप्रेष्यत्युभये वा एतं बध्यमानमनुबध्यन्ते ये ग्राम्याः पशवो ये चारण्या ये बध्यमानमनु बध्यमाना अन्वैक्षन्त मनसैति

1) So B, ohne Accent; in H u. Bb शिवो; auch Kap. S. 41, 6 liest शिरो वा एत यज्ञस्य यदाघार, weiter unten aber auch शिर एव यज्ञस्यात्मन् प्रतिदधाति; Kâṭh. 26, 8 शिरो वा एतद्यज्ञस्य यदाघारः 2) So die Mss.; dagegen Kap. S. 41, 6 यदाघारमाघार्य पशु समनक्ति शिर एव यज्ञस्यात्मन् प्रतिदधाति 3) So corrigirt; H समनक्त्यात्मं वा; Bb समनक्त्यात्मं वा; B समनक्त्योत्मन्वा 4) So corrigirt; die Mss. schreiben eigentlich यात्का 5) So corrigirt; die Mss. एतं लोकेभ्यो 6) In den Mss. °दृक्षा°° ohne Accent. 7) So corrigirt; die Mss. यद्वि लिप्यते 8) So corrigirt; H u. Bb °ध्रो प्रपेप्रेष्यति; B °ध्रो प्रपप्रेष्यति; s. d. Folgende.

यज्जुहोति[1] तेषां वा एषोऽन्मोक्ता यन्न[2] जुहुयादनुन्मुक्ताः स्युरु३र्वन्तरिक्ष३वीहीत्यन्तरिक्षदेवत्यो वा[3] एष एतर्हि रक्षांसि वा एतं जिघांसन्ति प्रच्युतमितो[4] ऽप्राप्तममुं[5] पुरस्ताद्धरन्ति रक्षसां पराणुत्त्यै रक्षसामपहत्या अथो हव्याय वा एतत्प्रणीयमानाय देवताः पुरस्ताद्धरन्त्यग्निं पुरस्तान्निदधात्यस्कन्नत्वाय पशोर्वै मारणायानीयमानस्याहवनीयं[6] मेध्यो ऽभ्युपक्रामति[7] यो वै तर्हि पशुमन्वारभते तं यज्ञस्याशीर्गच्छति यदाह रेवति प्रेधा यज्ञपतिमाविशेति यच्च वा एतत्किंच यजमानं सन्तं यज्ञस्याशीर्गच्छति वपाश्रपणीभ्यामन्वारभते[8] तन्स्विदुभयमकर्हो अन्तरिक्ष सजूर्देवेन वातेनेत्यन्तरिक्षं वै पशवो वातः प्राणः प्राणानस्मिन्दधाति त्मनास्य हविषो यजेति देवता एव प्रीणाति समस्य तन्वा भवेति पुनरेवैनं संभावयति वर्षीयो वर्षीयसा इति तेन यजमानो वसीयान्भवति यद्यज्ञं पशुमाहुर्यं तमभिमन्यन्ते३क्व तर्हि यज्ञो भवतीति यदाह यज्ञं यज्ञपतौ धा इति यज्ञपतौ वा एतद्यज्ञं प्रतिष्ठाप्याय पशुमालभन्ते स्कन्दति वा एतद्धविर्यद्विप्रोतति यच्चिलिप्यते यत्तृणमुपास्यत्यस्कन्नत्वाय प्रत्यञ्चं संज्ञपयन्ति प्रत्यञ्चो हि पशवो मेधमुपतिष्ठन्त उदीचीनपादं व्यावृत्त्यै ॥ ७ ॥

Vgl. 1, 2, 15. — TS 6, 3, 8 (hiṃsanam paçoḥ).

ऋत्विजो वृणीते छन्दांसि वा ऋत्विजश्छन्दांसि वा एतदृ-

1) So corrigirt; die Mss. जुञ्जुहोति 2) So corrigirt; die Mss. यंजु 3) So corrigirt; die Mss. schwanken; B वा; H u. Bb वो; vgl. aber unten 3, 10, 1. 4) So corrigirt; H u. Bb प्रच्युतमितो; B प्रच्युतमितो cf. 3, 10, 1 u. 3, 9, 1. 5) So corrigirt; die Mss. प्राप्तम°; s. 3, 10, 1 u. 3, 9, 1. 6) So corrigirt; die Mss. मारणाया° 7) Die Mss. schwanken; B मध्यो भ्युपक्रामति; H u. Bb मेध्या भ्युपक्रामति 8) So corrigirt; die Mss. वपाश्रपणीभ्याम° 9) In den Mss. ohne Accent (d. h. ohne die ३).

णीते यद्धोतारं वृणीते जगतीं तद्वृणीते यदध्वर्युं[1] पङ्क्तिं[2] तद्यदग्नीधमतिच्छन्दसं[3] तद्यन्मैत्रावरुणं गायत्रीं तद्यद्ब्राह्मणाच्छंसिनं त्रिष्टुभं तद्यत्पोतारमुष्णिहं तद्यन्नेष्टारं ककुभं तद्यदाह ॥ अग्निर्देवीनां विशां पुरएता[4] ॥ इति यजमानं वा एतद्वृणीते स वृतो वषट्करोति नाच्छावाकं वृणीते पश्चाजेव[5] वा एषा होत्राः स्व३ग्र्या यदच्छावाक्या त्रिदेवत्याः[6] शंसति त्रिपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या अथ यदग्नीधं मध्यतो वृणीते तस्मादयमग्निर्मध्यत[7] ओषधीनां यदुत्तमः संयजतां संयजति तस्मादुपरिष्टान्मथ्यमानः प्रजायत एतद्वा अस्य छन्दांसि वृतानि युक्तान्यभूवन्यदवृता वषट्कुर्युर्भ्रातृव्यं यज्ञस्याशीर्गच्छेदथ यद्वृता[8] वषट्कुर्वन्त्येकधा वा एतद्यजमाने यज्ञस्याशीः प्रतितिष्ठति तस्मादेकः पशोर्वषट्करोत्येकं हि वृणुते[9] दश वै पशोर्देवता दशास्मिन्प्राणा यद्दश प्रयाजा या एवास्मिन्देवतास्ता एतद्यजत्यथ य एष एकादशो यस्या एव देवतायै पशुरालभ्यते तामेवैतद्यजत्यथ यदेकादशानुयाजा या एवैतद्देवता अयाक्षीत्ता एतैरनुप्रीणाति हतो वा एष मृ३तो ऽमुत्र भूतो दश वै पशोर्देवता दशास्मिन्प्राणाः प्राणाः खलु वै पशोर्देवता यद्दश प्रयाजाः प्राणानेवास्य प्रयजत्यात्मा वै प्राणानामेकादश आत्मा वपा पशोर्यदेष एकादशः प-

---

1) So corrigirt; die Mss. °ध्वर्युः 2) B पंक्तीं 3) In den Mss. तद्यद्° ohne Accent 4) Das Zeichen ॥ fehlt in den Mss., ist aber durch den Hiatus sowie das erste ॥ schon gefordert. 5) So die Mss.; Kâth. 26, 9 पश्चार्जमिव वा एतच्छन्दो यदनुष्टुप्पश्चाजेवैषा होत्रा यदच्छावाक्या; Kap. S. 41, 7 पश्चार्जमिव वा एतच्छन्दो यदनुष्टुप्पश्चाजेवैषा होत्रा यदच्छावाक्या 6) So stand ursprünglich in H, dann corrigirt in त्याः; in Bb °त्याः 7) So corrigirt; die Mss. तस्मादयम° 8) So corrigirt; die Mss. यद्वृता; 9) So corrigirt; die Mss. वृणुते

रिष्टाय आत्मा वा एतदात्मानं परिश्रयेऽथ यदेकादशानुयाजाः प्राणानस्मिन्दधाति ॥ ८ ॥

* Vgl. TS 6, 3, 7, 5 (prayâjâḥ); Kâṭh. 26, 9; Kap. S. 41, 7.

॥ इति तृतीयकाण्डे[1] नवमः प्रपाठकः ॥

पत्नी वै प्रच्यवमानाममुष्यादित्यस्य लोकमभिप्रच्यवेत हिनस्ति खलु वा एषं तं यो ऽस्य लोकमभिप्रच्यवते यदाह नमस्त आतानेत्यमुष्मा एवं नमो ऽकरनर्वा प्रेहीत्यनेनाः प्रेहीति वा एतदाह यजमानाय घृतस्य कुल्यामनु सह रायस्पोषेणेत्याशिषमेवाशास्ते देवीरापः शुद्धा यूय देवान्युयुध्वमित्यपो वा एतद्ध्नन्ति पूताभिराभिः पूताश्चरन्ति तस्माद्वा एतां बहु रिप्रममेध्यं चरन्तीमापो न हिंसन्ति हतो वा एष मृउतो ऽमुष्य भूउतो ऽमी वै प्रजाः प्रजायन्ते पत्नी प्रजनयति यदद्भिरभिषिञ्चति पुनरेवैनं प्रजनयति सर्वान्प्राणान्संमृशति[4] सर्वाण्यङ्गान्येतावान्हि पशुः पशोर्वै मार्यमाणस्य प्राणाञ्छुगृच्छति यदाह वाचमस्य मा हिंसीः प्राणमस्य मा हिंसीरित्यद्भिर्वैवास्यैतत्प्राणाञ्छुचो मुञ्चति यत्ते क्रूरं यदास्थितं तदेतेन शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्वेति यदेवास्य शमयन्तः क्रूरमक्रंस्तदक्रूरमकस्तञ्छमयति ये वा एते स्तोका अवपद्यन्ते त इमामशान्ता ऋच्छन्ति तत इमाञ्छुगृच्छति यदाह शमह्यः इति शमयत्येव

---

1) Das इति fehlt in den Mss. 2) So H u. Bb; in B °च्यवते 3) So die Mss.
4) Die Mss. प्राणान्संमृशति; s. Einl. z. I. Buch, p. XLIII.

शान्ता एवैनामृछन्त्यहिंसाया ओषधे त्रायस्वैनमित्याह त्रात्या एव स्वधिते मैनं हिंसीरिति वज्रो वै स्वधितिर्वज्राद्वा आसा एतदन्तर्दधात्यहिंसायै सर्वाभ्यो वै देवताभ्यः पशुरालभ्यते यदाह[1] रक्षसां भागो ऽसीत्येतेन वा एतद्भागधेयेन रक्षांसि पशोर्निर्भजतीदमहं रक्षो ऽवबाध[2] इदमहं रक्षो ऽधमं तमो नयामीत्याह रक्षसां ध्वरायै रक्षसामन्तरित्यै पशवो वै वपा यदुपतृन्द्यात्पशून्हिंस्याद्यन्नोपतृन्द्यादयताः स्युर्यथैव तन्निष्ठं[3] तदुपतृन्द्यात्पशूनां[4] यत्या इषे त्वोर्जे त्वेतीषे ह्येषोर्जे[5] ह्येषा[6] देवेभ्यः शुन्धस्व देवेभ्यः शुम्भस्वेति देवेभ्य एवैनां शुन्धति[7] देवेभ्यः शुम्भति घृतेन द्यावापृथिवी प्रोर्णुवातामिति घृतेनैव द्यावापृथिवी प्रोर्णोत्यमुष्मै[8] त्वा जुष्टमिति यस्या एव देवतायै पशुरालभ्यते तस्या एनं[9] जुष्टमकर्नमः सूर्यस्य संदृश इत्यमुष्मा एव नमो ऽकरित्थं पर्यावर्तत एवं हि यज्ञः पर्यावर्तते ऽथो अमुष्य वा एतदादित्यस्यावृतमनु पर्यावर्तत उर्वन्तरिक्षं वीहीत्यन्तरिक्षदेवत्यो वा एष एतर्हि रक्षांसि वा एतं जिघांसन्ति प्रच्युतमितो ऽप्राप्तममुं[10] काष्मर्यमयी वपाश्रपणी भवतो रक्षसामपहत्यै यस्मा एवामुतो[11] ऽग्निं पुरस्ताद्धरन्ति तस्मा इतो देवता वा एतद्बध्यमनुपर्यावर्तमानमेति चरमत उपप्रतिगृह्णात्यच्छम्बट्काराय यदतिहरेदेतमेवातिहरेद्विश्वतोमुखो ह्यग्निः प्रत्युष्टं रक्षः प्रत्युष्टारातिरित्याह रक्षसां ध्वरायै रक्षसामन्तरित्यै वायोः स्तोकानामिति

1) In den Mss. das Verbum ohne Accent. 2) So meine Vermuthung; in Bb रवो बधा; in H ebenso oder बधा; in B बधा (vielleicht auch बधा). 3) So die Mss. 4) So corrigirt; die Mss. betonen तदुपतृन्द्या° 5) Die Mss. °षोर्जे 6) Die ह fehlt in den Mss. 7) So B, ohne Accent; in Bb शुंधति; H शुंधति; vgl. das Folgende. 8) So corrigirt; H u. Bb प्रोर्णोत्य°: B प्रोर्णोत्य° 9) Die Mss. एनं 10) °मितो प्राप्तम°; cf. oben 3, 9, 7; 3, 9, 1; 3, 7, 8. 11) So corrigirt; die Mss. एवामुतो

तृणमुपास्यति स्तोकानां विधृत्यै वायु३र्वै तानमुतो[1] विसृजति प्रजानां क्लृप्त्या अयम वा एतद्वध्यस्यायमोषधीनामयेरुणाय[2] समर्धयत्येषो अयाय वा एतद्वध्यस्यायमोषधीनामिध्मं चिनोति हविषो वा एते स्तोकाः स्कन्दति वा एतद्धविर्यद्विश्चोतति यद्विलिप्यते यदाह ॥

जुषस्व सप्रथस्तमं वचो देवप्सरस्तमम् ।
हव्या जुह्वान आसनि ॥

इति तेनैवास्य ते हुता अस्कन्ना वषट्कृता भवन्ति नानादेव३त्या वा एकादशिन्यां[3] पशवा आलभ्यन्ते ऽथाग्नेयी प्रथमानूच्यते ऽग्निर्वै सर्वा देवता अथ वै सापि देवता यस्या आलभ्यते तामेवैनद्गमयति यर्हि लोहिनीव शृता[4] तर्हि रौद्री यत्तर्हि जुहुयाद्रुद्रायास्य पशूनपिदध्याद्यर्हि श्येनीव शृता तर्ह्याग्नेयी तर्हि होत३व्या तथास्य रुद्रः पशूननभिमानुको भवति क्रव्यं वा एतर्हि पशुर्यर्ह्यशृतो यद्वपामभिघार्य पृषदाज्यमभिघारयेद्रुद्रायास्य पशूनपिदध्याद्य यत्पृषदाज्यमभिघार्य वपामभिघारयति यथापूर्वं वा एतत्पशुमुपैत्येषो एवमस्य रुद्रः पशूननभिमानुको भवति पुरस्तात्स्वाहाकारा वा अन्ये देवा उपरिष्टात्स्वाहाकारा अन्ये त उभये ऽग्नये मेध्ये ऽवरुध्यन्ते[5] ॥ स्वाहा देवेभ्यः ॥ इति पुरस्ताद्वपाया जुहुयात् ॥ विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा ॥ इत्युपरिष्टात्तथास्य त उभये ऽवरुद्धा भवन्ति पशोर्वै मायमायास्य प्राणाञ्संगृह्णाति प्राणान्संगृह्य वपामुपविसृजेदात्मा[7] वपा प-

1) Die ३ fehlt in den Mss. 2) So corrigirt, die Mss. betonen °यमोषधीनाम° 3) Die Mss. एकादशिन्यां 4) Die Mss. शृता, vgl. aber das Folgende. 5) So die Mss. (ऽर्वाचिस्म) 6) So B; desgl. in H durch Correctur, wo ursprünglich यन्ति stand; in Bb यन्तीति 7) Bb °मुपविसृजेद°

श्रोण्यात्मन्नेवास्य प्राणान्दधाति दक्षिणस्य पूर्वपदस्यावदेयमिति ह स्माहु दाक्षायणास्तथास्य सर्वस्य पशोरवत्तं भवतीति स्वाहोर्ध्वनभसं[1] मारुतं देवं गच्छतमिति वपाश्रपणी अनुप्रास्यत्यूर्ध्वनभसो वा एते मारुतस्य[2] भागधेयं तमेवैनेन गमयती मे वा एते विषूची अनुप्रास्यत्यनयोर्विधृत्यै ॥ १ ॥

Vgl. 1, 2, 16. — TS 6, 3, 8 a. E. (s. oben) und 9 (vapâhomaḥ).

पुरुषं वै देवा मेधायालभन्त तस्य मेधो ऽपाक्रामत्सो ऽश्वं[3] प्राविशत्ते ऽश्वमालभन्त तस्य मेधो ऽपाक्रामत्स गां प्राविशत्ते गामालभन्त तस्य मेधो ऽपाक्रामत्सो ऽविं[5] प्राविशत्ते ऽविमालभन्त[6] तस्य मेधो ऽपाक्रामत्सो ऽजं प्राविशत्ते[7] ऽजमालभन्त तस्य मेधो ऽपाक्रामत्स यवं प्राविशत्ते यवमालभन्त तस्य मेधो ऽपाक्रामत्स व्रीहिं[8] प्राविशत्ते व्रीहिमालभन्त तं व्रीहा आप्नुवन्यद्व्रीहिमयः पुरोडाशो भवति मध्यतो[9] वा एतत्पशोर्मेधो धीयते सुषिरो वै तर्हि पशुर्यर्हि वपामुत्खिदन्ति[10] यद्व्रीहिमयः पुरोडाशो भवत्यपिहित्या असुषिरत्वाय[11] द्वादशकपालो भवति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमनु पशवः प्रजायन्ते प्रजननायैकादशकपालः काउर्या एकादशाक्षरा त्रिष्टुबैन्द्रमेतच्छन्दो[12. 13] यत्त्रिष्टुबैन्द्राः पशवः पशुष्वेवास्य पशून्दधाति देवा अन्योन्यस्मै पशुमालभन्त स्वर्गं लोकमायंस्तु ऽमन्यन्तानेन[14] वै नो ऽन्ये

1) So corrigirt; die Mss. °नभसं; cf das Folgende u. oben 1, 2, 16. 2) Die Mss. betonen मारुतस्य 3) So corrigirt; H u. Bb ऽश्वो वं; desgl. B, ohne Accent. 4) So corrigirt; H u. Bb ते ऽश्वमालभन्त desgl. B, ohne Accent. 5) So corrigirt; H u. Bb ऽश्वोविं desgl. B, ohne Accent. 6) So corrigirt; H u. Bb ते विम°; desgl. B, ohne Accent. 7) So corrigirt; H u. Bb. °शत्ते ऽजम°; desgl. B, ohne Accent. 8) So B, ohne Acc.; Bb व्रीहिं; H व्रीही; 9) So corrigirt; die Mss. मध्यतो; 10) So wohl in Bb durch Correctur; H °मुत्खिदन्ति; desgl. B, ohne Accent. 11) So corrigirt; die Mss. °संसुषि° 12) So corrigirt; die Mss. °त्रयाणिष्टु° 13) So corrigirt; die Mss. तच्छन्दो 14) So corrigirt; H °स्तु ऽमन्यन्ता°; Bb °स्तु ऽमन्यन्ता°; B स्तु ऽमन्यन्ता

लोकमन्वारोक्ष्यन्तीति तस्य मेधं प्राक्षारयन्त्स[1] प्लक्षो[2] ऽभवत्तत् प्लक्षस्य प्लक्षत्वं क्रोमो वै[3] तं हृदयात्[4] प्राक्षारयंस्तस्मादेतत्सुषिरं यत् प्लक्षशाखाया[5] अवद्यति मेधादेवाध्यवद्यति पृषदाज्यस्योपहत्य परैति ॥ शृतं हविः शमिता ॥[6] इति शृतत्वाय त्रिराह त्रिषत्या हि देवा अथो यथेदं[7] ब्राह्मणेभ्य ओदनं पक्वं प्राहैवं वा एतद्देवेभ्यो हविः शृतं प्राहोत्तरतः परीत्याभिघारयति पशूनामवरुद्ध्यै प्राणापानौ वै पृषदाज्यमात्मा हृदयं यत्पृषदाज्येन हृदयमनक्ति मध्यतो वा एतत्पशोः प्राणापानौ दधाति सोमस्य वा एतद्बर्हिर्यद्बर्हिरेव वा एतत्पशोर्यदुत्तरबर्हिर्बर्हिः[8] श्रद्धा[9] एतद्धव्यमकरंस्कन्नमविक्षुब्धं मे हव्यं देवता गच्छादिति देवानां वै सर्वेषां मनांसि गच्छति[10] पशा आलभ्यमाने मनो वै मनोता[11] यन्मनोताया[12] अन्वाह मनांस्येवैषां संभावयति हतो वा एष मृतो ऽमुत्र भूतो मनो वै मनोता यन्मनोताया[12] अन्वाह पुनरेवैनं संभावयति ॥ २ ॥

Vgl. TS 6, 3, 9 (s. oben) u. 10 (avadânâni).

हृदयस्यावद्यति मनस एव तेनावद्यत्यथो यावानेव पशुस्तस्यावत्तं भवति जिह्वाया अवद्यति वाच एव तेनावद्यत्यथो एतया ह्यया ओषधीनां रसं प्राश्नाति श्येनस्यावद्यति वक्षस एव तेनावद्यत्यथो अत्र हि स रसः प्रतितिष्ठति दोष्णो[13] ऽवदाय पार्श्वयोरवद्यति यज्ञस्य परि-

---

1) Die Mss. °यन्त्स 2) So corrigirt; Bb प्लक्षो भव°; H प्लक्षो भ°; 3) B वा 4) So corrigirt; die Mss. हृदयान् 5) So corrigirt; die Mss. प्लक्षशाखया 6) Das ॥ fehlt in den Mss. 7) B यद्देवं 8) In den Mss. fehlt der Visarga. 9) So die Mss. 10) So die Mss. 11) So corrigirt; die Mss. मनोता; 12) So corrigirt; die Mss. मनोताया 13) So corrigirt; die Mss. दोष्णो

गृहीत्यै यक्नो ऽवद्यति मध्यस्यैव तेनावद्यति मतस्नयोरवद्यति[1] रूपस्यैव तेनावद्यति श्रोण्या अवदाय गुदस्यावद्यति तदुत्तमस्यावद्यत्युत्तमं[2] ह्यायुर्यदन्यस्योत्तरस्यावद्येत्प्राणमस्यापिदध्यात्प्रमायुकः स्यात्तस्मात्तस्योत्तमस्यावद्यत्युत्तमं ह्यायुर्हृदयस्यावदाय जिह्वाया अवद्यति यथापूर्वं वा एतत्पशुमुपैत्यथो[3] एवमस्य सर्वस्य पशोरवत्तं भवत्येकादश कृत्वो ऽवद्यति दश वै पशोः प्राणा आत्मैकादशस्तथास्य सर्वस्य पशोरवत्तं भवत्येकादश वा एतान्यवदानानि तानि द्विर्द्विरवद्यति तद्द्वाविंशतिस्त्रीण्यङ्गानि तत्पञ्चविंशतिः पञ्चविंशेन वै स्तोमेन मनुः प्रजा असृजत तन्मनुस्तोमो[4] वा एष प्रजननायैतद्वै[5] सर्वस्य पशोरवत्तमथ वै प्राणस्यापानस्य व्यानस्य तेषामनवत्तं यत्त्र्यङ्गाणामवद्यति तेनैव प्राणस्यापानस्य व्यानस्य तेषामवत्तं भवति विश्वरूपो वै त्वाष्ट्रः पशूनभ्यवमत्तस्मात्पशवो विश्वरूपा अभिवान्तो वै पशुः पूयितस्तस्मात्पृष्टीनां[6] मज्जा नाद्यः[7] स वा[8] अधस्तात्प्राप्नोदेतद्वै[9] जीवं तस्मादतो ऽवद्यत्यक्ष्णयाङ्गानामवद्यति पशु[10] वा एतदाशुमयति[11] तस्मात्पशवो ऽक्ष्णयाङ्गानि प्रहरन्तो यन्त्याग्नेयो वै सर्वः पशुरथ वा उतान्यस्यै देवताया आलभ्यते यद्दोष्णः पूर्वार्धादग्रे ऽवद्यति गुदस्य मध्यतः श्रोण्या जघानतस्तथास्य सर्वस्य पशोरग्रे ऽवत्तं भवति त्रेधा गुदं करोति त्रेधा ३ह्येतर्हि[12] पशु३स्त्र्यङ्गाणि समवत्तमवदानानि[13] यावानेव पशुस्तस्मिन्नायुर्दधाति त्रेधा मेदः करोति मेदोरूपा[14] हि पशवः

---

1) So corrigirt; H. u. Bb. मतस्नयोरवयति; B मतस्नयोरस्नवति; 2) So corrigirt; H u. Bb °यत्युत्तमं; B °यतिउत्तमं 3) In den Mss. °मुपै ohne Accent. 4) B °यत ततस्नमनु° 5) So B, ohne Accent; in H u. Bb °मथैव 6) Die Mss. पृष्टीणां; 7) So corrigirt; die Mss. नाद्यः, 8) So corrigirt; die Mss. सवो 9) So corrigirt; H u. Bb प्राप्नोदेतद्वे; B प्राप्नोदेवै od. दै; 10) So B, ohne Accent; H u. Bb पशू° 11) So die Mss! 12) Die ३ fehlt in den Mss. 13) Die Mss. संमवत्तान° 14) So corrigirt; die Mss. मेदोरूपो;

सर्वाणि वै पशोर्मेध्यतो ऽङ्गानि मेधन्ति' यावानेव पशुस्तस्मिन्मेदो रूपं दधाति' बहुमर्या[1] यज्ञकुणपी'ति ह स्माह यज्ञवचा राजस्तम्बायनः' प्र वा इतो मनुष्याः[2] पशुं च्यावयन्ति' नामुत्र गच्छन्तीति' यद्धिरण्यमवधाय जुहोति हिरण्यज्योतिषमेवैनं स्वर्गं लोकं गमयति ॥ ३ ॥

Vgl. Ts 6,3,10 (avadânâni).

वसाहोमं प्रयौति' रसं वा एतत्प्रयौति' स्वधितिना प्रयौत्ये'तेन हीतरेषामङ्गानामवद्यति' तत्स्विदवदानमकर्यो वज्रेणैवाहुतिमवरुन्द्धे' यूष एतयान्वित[3] शमयत्यूर्ग्वै[4] रसो यूष्ज़ों वा एतद्रसेन पशुं समर्धयत्यथो यावानेव पशुस्तस्मिन्संदधाति[5] पार्श्वेनापिदधात्यूर्जः परिगृहीत्यै' हतो वा एष मृउतो ऽमुत्र भूतो' यत्पशुं संमृशति पुनरेवैनं संभावयति' हव्यं पूर्वं देवता गमयित्वाथ शरीरमन्वारोहयित३व्यामित्याहुर्यदाहुतीर्हुत्वा[6] पशुं संमृशति हव्यं वा एतत्पूर्वं देवता गमयित्वाथ शरीरमन्वारोहयत्यर्धर्चे जुहोतीयं वा अर्धऋ३चो' ऽसा अर्धऋचो' ऽन्तरेमे अन्तरिक्षमन्तरिक्षमिमाः प्रजाः' प्रजास्वेव रसं दधाति' वनस्पतिं यजति' सोमो वै वनस्पतिः' सौमीरिमाः प्रजाः' प्रजास्वेव रसं दधाति' प्राणापानौ वै पृषदाज्यमात्मा हविर्यत्पृषदाज्यं जुहोत्यात्मन्वा एतत्पशोः प्राणापानौ दधाति' दिग्भ्यो जुहोतीमा एव दिशो रसेन च्युनत्ति[7] प्राचीमुत्तमां[8] जुहोति' प्राचीमेव दिशं पुनरुपावर्तन्तो[9]

---

1) Die Mss. बहुमर्या 2) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 3) So ist vielleicht zu lesen; H schreibt यूषं एवयान्वित : Bb यूषं एवयान्वित ; in B यूषत्स्यान्वित ; (das त्स aber undeutlich). 4) Die Mss. शमयत्यू° 5) Die Mss. तस्मिन्स° 6) So die Mss. (°न्वारोहयितव्य°) 7) So corrigirt; die Mss. च्युनत्ति 8) B प्राचीमुत्तमाः 9) So corrigirt; die Mss. पुनरूपा

ऽध्यूध्नी॰[1] होत्रे हरन्ति वैश्वदेवो वै होता वैश्वदेवीरिमाः प्रजा ऊधः खलु वै प्रजा अनूपजीवन्ति सर्वा एवैनाः[2] पयस्विनीः करोति गुदेनोपयजति प्राणो वै गुदः प्राणादधि प्रजाः प्रजायन्ते प्रजननाय[3] स्थविमत उपयजति[4] स्थविमतो हि प्रजाः प्रजायन्ते यदणिमत उपयजेत्प्रजननमपिहन्यात्तस्मात्स्थविमत उपयजत्यसंभिन्दन्नुपयजति प्राणानामसंभेदाय यत्संभिन्द्यात्प्राणान्त्संभिन्द्याद्द्वेष्यास्तस्य संभिन्द्यात्प्राणानस्य[5] संभिनत्ति नोपयज्य॰[6] यदुपयजेत्प्राणाननुपयजेत्प्रमायुकः स्यात्तदाहुरुपयज्यमेव प्रजनन॰ वा उपयजोऽपि ह स प्रजायते य उपयजतीत्याभारद्वाजेति ह स्माह शुचिवृक्षो गौपालायनः किं तर्हि प्रजा आसन्यर्हि यज्ञो नानोपयड्भिरासीन्न[7] प्रजाः प्राजायन्त[8] नौषधयः फलमगृह्णन्यदा वाव यज्ञ उपयड्भिः[9] समभवदथ प्रजाः प्राजायन्ताथौषधयः[10] फलमगृह्णन्नेकादश प्रयाजा एकादशानुयाजा एकादशोपयजस्तत्त्रयस्त्रिंश॰शत्त्रयस्त्रिंश॰शद्देवतास्ता एवास्यैताभिरभीष्टाः[11] प्रीता[12] भवन्त्येता वा अस्य पशोरनवगिष्टो ऽनभीष्टो ऽभूद्यास्य माषा तामेनं[13] गमयति स्वग्र्यो वै सर्वः[14] पशुर्यदन्यत्राहवनीयाज्जुहुयादस्वग्र्यः स्यात्तमशुष्कपर्णादमिमाहरन्ति तेन स्वग्र्यः सर्वः पशुर्यत एव पूर्वमवादात्ततो ऽपरमवद्यति तस्मात्समानाद्योनेर्नानारूपाः पशवः प्रजायन्ते यज्ञो वै देवानामत्यनेदत्ते देवा उपयड्भिरप्यवपन्ननतिनेदाय[15] यदेता उपयजो भ-

---

1) B ध्युध्नी॰ 2) So B, ohne Accent; H u. Bb एवैना॰ 3) So corrigirt; die Mss. प्रजननाय 4) B उपयजति 5) Die Mss. ॰प्राणानस्य 6) Die Mss. नोप॰ 7) So corrigirt; die Mss. नानोपयड्भिर॰ 8) So corrigirt; die Mss. प्रजायन्त 9) So corrigirt; die Mss. उपयड्भिः 10) So corrigirt; die Mss. प्रजायन्ता॰ 11) So corrigirt; die Mss. ॰रभीष्टा 12) So corrigirt; die Mss. पीता 13) So B, ohne Accent; H u. Bb मांषीतामेनं 14) Von hier bis zum folgenden सर्वः (incl.) in B fehlend. 15) Die Mss. schreiben उपयड्भि॰

वन्ति यज्ञमेवैताभिरपिवपन्त्यनतिनेदाय[1] यदाषा[2] वै पुरुषः प्रत्यङ् छिद्र एवं यज्ञः प्रत्यङ् छिद्रस्तं देवा उपयड्भिरपयद्धुरच्छिद्रत्वाय[3] यदेता उपयजो भवन्ति यज्ञमेवैताभिरपिदधात्यच्छिद्रत्वाय ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 2, 17. — TS 6, 3, 11 (anûyâjâh).

ये केचार्वाचीनमेकादशिन्याः पशवस्तानुत्तरमर्धं यूपस्य नियुञ्ज्याद्रौद्रा वै पशवोऽग्निर्विधृतिर्दक्षिणे[4] हविर्धाने सोममासादयन्ति तथास्य रुद्रः पशूननभिमानुको भवति पात्रेषु वा अहमध्वर्युं चानध्वर्युं[5] च विजानामीति ह स्माहारुण औपवेशिः कति पात्राणीति पृष्टेद्वादश[6] पात्राण्युपांशुसवनस्त्रयोदशं यत्तन्मीमांसन्ते पात्राऽ३ं[7] पात्राऽ३मिति[8] मीमांसन्ते हि त्रयोदशं मासं मासाऽ३ं[9] मासा इति[10] पञ्च प्रातःसवने पुरोडाशाश्चत्वारो माध्यंदिने सवने चत्वारस्तृतीयसवने इतो वा एतां निरमिमीत प्रजापतिरात्मन एव यत एवैतां निरमिमीत तदेतैरपिधीयते देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्तायतनवन्तोऽसुरा आसन्ननायतना देवा इमे लोका असुराणामायतनमासंस्ते देवाः संस्तम्भं संस्तम्भं पराजयन्तानायतना ह्यासंस्ते वै सवनान्येवायतनमचायंस्तानि प्राविशंस्तानि नाध्रियन्त ते वै पुरोडाशानेव सवनानामायतनमचायंस्तान्निरवपंस्तान्यध्रियन्त ततो देवा अभवन्परासुराः स य एवं वेदायतनवान्भवति भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति तस्मादनुसवनं पुरोडाशा निरुप्याः सवनानां धृत्यै तस्मादनुसवनं पुरोडाशः प्राश्यः सोमपीथस्य धृत्यै घृतं वै

1) So corrigirt; H °त्वमेतिनेदाय; desgl. B, ohne Accent; Bb °त्वमेतिनेदाय 2) So die Mss. 3) So corrigirt; die Mss. उपयड्भि° 4) So B, ohne Accent; in H u. Bb हविधौ 5) Die Mss. पात्नध्वर्युं 6) Die Mss. पृष्टेद्दा° 7) So die Mss.; wohl पात्राऽ३ं zu accentuiren. 8) So die Mss.; wohl पात्राऽ३मिति zu schreiben. 9) So die Mss. 10) So die Mss.

देवा वज्रं कृत्वा सोममघ्नन्नभि[1] खलु वा एतं घारयन्ति यत्प्राश्नीयात्सोमपीथꣳ हन्याद्यन्न प्राश्नीयात्सोमपीथेन व्यृध्येत यथानभिघृतं तत्प्राश्यः सोमपीथस्य धृत्यै तन्न सूर्क्ष्यं प्राश्य एवेन्द्रो[2] वै वृत्रमहꣳस्तन्न किं चनाधिनोत्स पुरोडाश एवाधिनोत्तस्मात्पुरोडाशः प्राश्यः सोमपीथस्य धृत्यै पञ्च प्रातःसवने पुरोडाशाः पुरोडाशः परिवापो धानाः करम्भः पयस्या सा पुरोडाशपङ्क्तिर्द्विनाराशꣳसाः[3] प्रातःसवने द्विनाराशꣳसा माध्यंदिने सवन एकनाराशꣳसास्तृतीयसवने सा नराशꣳसपङ्क्तिस्त्रीणि सवनान्यवभृथो[4] ऽनुबन्ध्या सवनानां पञ्च[6]मी सा सवनपङ्क्तिरेषा वै सा पङ्क्तिर्यामाहुर्ब्रह्मवादिनो वेत्थ[5] तां पङ्क्तिं यया न स्तुवते[7] न शꣳसन्त्यथ[8] यज्ञं वहन्त्यथ यज्ञꣳ संस्थापयन्ता[9] इति ॥ ५ ॥

Vgl. Kâṭh. 29, 1.

देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त[10] तेषां वा इन्द्रियाणि वीर्याण्यपाक्रामन्नृक्सामे वा एभ्यस्तदपाक्रामतां[11] पशवो वागिन्द्रियं प्राणापानौ तैर्वा इन्द्रो ऽकामयत सायुज्यं गच्छेयमिति ॥ हरिवं इन्द्रो धाना अत्तु ॥ इत्यृक्सामे वा इन्द्रस्य हरी ऋक्सामाभ्यामेव सायुज्यमगच्छत् ॥ पूषण्वान्करम्भः[12] ॥ इति पशवो वै पूषा पशुभिरेव सायुज्यमगच्छत् ॥ सरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापः ॥ इति वाग्वै सर-

---

1) So corrigirt; H u. Bb सोममघ्नन्नभि; B सोममभन्नभि 2) So B, ohne Accent; in H u. Bb एवेन्द्रो 3) In den Mss. ohne Visarga; Kâṭh. 29, 1 द्विनाराशꣳसाः 4) So corrigirt; in den Mss. °वभृथो ohne Accent (dagegen नुबन्ध्या) 5) So meine Vermuthung; H u. Bb lesen वेथ°; in B वेथं 6) B ता (also वेथंता, während H u. Bb वेथ तां) 7) स्तुवते in den Mss. ohne Accent. 8) Das Verbum in den Mss. ohne Accent. 9) So corrigirt; die Mss. °पयता 10) Die Mss. °श्चास° 11) Die Mss. betonen एभ्य° 12) So meine Correctur; H u. Bb करंभं; B करंभं

स्वती वाचैव सायुज्यमगछत् ॥ इन्द्रस्यापूपः ॥ इतीन्द्रियं वा इन्द्र इन्द्रियेणैव सायुज्यमगछत् ॥ मित्रावरुणयोः पयस्या ॥ इति प्राणापानौ वै मित्रावरुणौ प्राणापानाभ्यामेव सायुज्यमगछंस्ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं वेदैतैरेवेन्द्रियैर्वीर्यैरेतैर्महिमभिः सायुज्यं गछति भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति दीर्घजिह्वी[1] वै देवानां प्रातःसवनमवालेट्[2] तद्भूमाद्यत्सा पयस्याभवत्सात्यय३स्या विमदितरूपेव मैत्रावरुणी प्रातःसवने स्यात् प्राणापानौ वै मित्रावरुणौ प्राणापानौ वा एतन्मुखतो यज्ञस्य धीयेते न गुदः पर्याकर्तवै यद्गुदं[3] पर्याकुर्यादुदावर्तः प्रजा हन्याद्रक्षसामनन्ववजयाय यूपः पुरस्तान्मीयते यदग्रेण[4] यूपं पशुं हरेयुस्तदनु रक्षांसि यज्ञमवजयेयुरन्तरामिं[5] च[6] यूपं च हत्यो रक्षसामनन्ववजयाय ॥ ६ ॥

Vgl. Kâṭh 29, 1 u. 2.

समुद्रं गछ स्वाहेत्यपस्यं वा एतद्व्रजत्यन्तरिक्षं गछ स्वाहेति रेत एवैतद्दधाति देवं सवितारं गछ स्वाहेत्याह प्रसूत्या एवाहोरात्रे गछ स्वाहेत्यहोरात्रे[7] ह्यनु प्रजाः प्रजायन्ते मित्रावरुणौ गछ स्वाहेति प्राणापानौ वै मित्रावरुणौ प्राणापाना एवासु दधाति द्यावापृथिवी गछ स्वाहेत्याभ्यामेवैनाः सृष्टाः परिगृह्णाति छन्दांसि गछ स्वाहेति वाग्वै छन्दांसि वाचमेवासु दधाति सोमं गछ स्वाहेत्यन्नं[8] वै सोमो

1) So meine Vermuthung; H u. Bb lesen दीर्घजिह्वो; B दीर्घाजीह्वो; aber auf unsere Stelle bezieht sich aller Wahrscheinlichkeit nach das ved. Citat beim Schol. zu Pâ. 4, 1, 59 दीर्घजिह्वी वै देवानां हव्यमलेट्; vgl. auch Ait. Br. 22, 2; das Femininum wird auch durch das Folgende सा पयस्याभवत् cet. gefordert. 2) So corrigirt; die Mss. प्रातःसवनेमवालेट्; vgl. die vorige Anm. sowie bes. Ait. Br. 22, 2. 3) So corrigirt; B यद्गुरं; H u. Bb यद्गुरं; 4) So B, ohne Accent; in H u. Bb यदग्रेण 5) So corrigirt; H °रंतरामिं; Bb °रंतरापि; desgl. B, ohne Acc. 6) So corrigirt; die Mss. च; 7) Statt dessen schreibt B स्वाहेति रेत एवैरात्रे 8) In den Mss. °न्नम् ohne Accent.

ऽन्नमेवास्मु दधाति यज्ञं गच्छ स्वाहेति यज्ञिया एवैना[1] अर्कं दिव्यं नभो गच्छ स्वाहेति वृष्टिमेवाभ्यो निनयन्त्यग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहेति संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सर एवैनाः प्रतिष्ठापयति संवत्सरायुषमेनाः करोति मनो हार्दिं यच्छेत्याह प्राणानां गोपीथायौषधीभ्यस्त्वेत्योषधीष्वेवं रसं दधाति यो वै विद्वान्वाविद्वान्वोपयजो मिथुनयोप यजति प्राणान्वा एतन्मिथुनयाकुरुते यदाह मनो हार्दिं यच्छेति प्राणान्वा एतदृतुशः[2] कल्पयते[3] पशुर्वा आलब्धः शोचति तस्य मध्यं शुगभिसमेति सा हृदयेष्वागच्छति यत्पुरुषमुपस्पृशेन्मनुष्याञ्छुगृच्छेद्यद्गामुपस्पृशेत्पशूञ्छुगृच्छेद्यद्दारूपस्पृशेद्वनस्पतीं[4] शुगृच्छेद्यत्तृणमुपस्पृशेदोषधीः[5] शुगृच्छेद्यदुदकमुपस्पृशेदपः[6] शुगृच्छेद्यदार्द्रमनूदकं तच्छान्त्यै तद्योपोप्यं तद्देवतां शुचमवयजति ॥ ७ ॥

Vgl. 1, 2, 18. — TS 6, 4, 1 (gudayâgaḥ).

॥ इति तृतीयकाण्डे पात्नीवन्तं[7] नाम दशमः प्रपाठकः ॥

समिद्धो इन्द्र उषसामनीके पुरोरुचा पूर्वकृद्वावृधानः ।
त्रिभिर्देवैस्त्रिंशता[8] वज्रबाहुर्जघान वृत्रं वि[9] दुरो ववार ॥
नराशंसः प्रति शूरो मिमानस्तनूनपात्प्रति यज्ञस्य धाम ।
गोभिर्वपावान्मधुना समञ्जन्हिरण्यैश्चन्द्री[10] यजति प्रचेताः ॥
इडितो[11] देवैर्हरिवां[12] अभिष्टिराजुह्वानो हविषा शर्धमानः ।

1) Die Mss. एवैना 2) So meine Correctur; die Mss. एतद्दतुशं 3) die Mss. कल्पयते; 4) So corrigirt; die Mss. पशुञ्च् 5) So corrigirt; die Mss. यत्तृण° und °षधी; 6) So corrigirt; die Mss. छुगृच्छे°; 7) So die Mss. (पात्नीवंता) 8) So corrigirt; die Mss. देवैत् त्रिं° 9) In den Mss. ohne Accent; s. VS. 20, 36. 10) So B, ohne Accent, in H u. Bb हिरण्यैश्चंद्री; Kâṭh. 38, 6 हिरण्यैश्चन्द्री 11) So die Mss. auch Kâṭh. इडितो 12) So B, ohne Accent; H u. Bb हरिवा; wohl हरिवं z. l.

पुरंदरो गोत्रभृद्वज्रबाहुरायातु[1] यज्ञमुप नो जुषाणः ॥
जुषाणो बर्हिर्हरिवान्न इन्द्रः प्राचीनꣳ सीदात्प्रदिशा पृथिव्याः ।
उरुप्रथाः प्रथमानꣳ स्योनमादित्यैरक्तꣳ वसुभिः सजोषाः ॥
इन्द्रं दुरः कव३ष्यो धावमाना वृषाणꣳ यन्ति जनयः सुपत्नीः ।
द्वारो देवीरभितो विश्रयन्ताꣳ सुवीरा वीरं प्रथमाना महोभिः ॥
उषासानक्ता बृहती बृहन्तं पयस्वती सुदुघे शूरमिन्द्रम् ।
पेशस्वती[2] तन्तुना सꣳवयन्ती[3] देवानां देवꣳ यजतः सुरुक्मे ॥
दैव्या मिमाना मनसा पुरुत्रा होतारा इन्द्रं प्रथमा सुवाचा ।
मूर्धन्यज्ञस्य मधुना दधाना प्राचीनं ज्योतिर्हविषा वृधातः[4] ॥
तिस्रो देवीर्हविषा वर्धमाना इन्द्रं जुषाणा वृषणं न पत्नीः ।
अच्छिन्नं तन्तुं[5] पयसा सरस्वतीडा[6] देवी भारती विश्वतूर्तिः ॥
त्वष्टा दधदिन्द्राय शुष्ममपाको ऽचिष्टुर्यशसे पुरूणि[7] ।
वृषा यजन्वृषणं भूरिरेता मूर्धन्यज्ञस्य समनक्तु देवान् ॥
वनस्पतिरवसृष्टो न पाशैस्त्मन्या[8] समञ्जञ्छमिता न देवः ।
इन्द्रस्य हव्यैर्जठरं पृणानः स्वदातु हव्यं मधुना घृतेन ॥
स्तोकानामिन्दुं प्रति शूरा[9] इन्द्रो वृषायमाणो वृषभस्तुराषाट् ।

---

1) So die Mss.! (गोत्रभृद्); ich habe diese var. lectio für गोत्रभिद् nicht zu ändern gewagt; Kâṭh. 38, 6 गोत्रभिद् 2) So corrigirt; die Mss. पैशस्वती; Kâṭh. 38, 6 पेशस्वती 3) So corrigirt; die Mss. सꣳवयंति; Kâṭh. 38, 6 संवयंती 4) So B; desgl. Kâṭh. 38, 6; vgl. VS 20, 42; in H ursprgl. धावृतः geschrieben, dann am Anfang über der Zeile वा eingefügt und bei वृ Umstellung angemerkt, so dass wir वावृधातः erhalten; in Bb वावृधानः oder वावृधातः 5) So H; in Bb तंतु; desgl. B, ohne Accent. 6) So corrigirt; die Mss. °तीळी; cf. RV 2, 3, 8 u. a.; Kâṭh. 38, 6. 7) Die Mss. पुरूणी 8) So der P; die Samh. Mss. त्मन्या (sic)! auch Kâṭh. 38, 6 त्मन्या 9) P शूरः ।.

घृतप्रुषा[1] मनसा हव्यमुन्दन्त्स्वाहाकृतं जुषता॰ हव्यमिन्द्रः ॥ १ ॥

Vgl. Kâṭh. 38,6; VS 20,36–46; TBr 2,6,8.

होता यक्षत्समिधाग्निमिडस्पदे ऽश्विनेन्द्रं॰ सरस्वतीमजो धूम्रो न गोधूमैः कुवलैर्भेषजं[2] मधुशष्पैर्न[3] तेज इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षत्तनूनपात्सरस्वतीमविर्मेषो[4] न भेषजं पथा मधुमदाभरन्नश्विनेन्द्राय वी३र्यं बदरैरुपवाकाभिर्भेषजं तोक्मभिः[5] पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षन्नराशंसं न नग्नहुं पतिं॰ सुराया[6] भेषजं मेषः सरस्वती भिषग्रथो[7] न चन्द्र्यश्विनोर्वपा इन्द्रस्य[8] वी३र्यं बदरैरुपवाकाभिर्भेषजं तोक्मभिः पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु वेत्वाज्यस्य[9] होतर्यज होता यक्षदिडेडित[10] आजुह्वानः सरस्वतीमिन्द्रं बलेन वर्धयन्नृषभेण गवेन्द्रियमश्विनेन्द्राय[11] भेषजं॰ यवैः कर्कन्धुभिर्मधु लाजैर्न मासरं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य[12] होतर्यज होता यक्षद्बर्हिरूर्णम्रदा[13] भिषङ् नासत्या[14] भिषजाश्विनाश्वा[15] शिशुमती भिषग्धेनुः सरस्वती भिषगिन्द्राय दुह[16] इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य[17] होतर्यज होता यक्षद्दुरो दिशः कवष्यो न व्यच-

1) So corrigirt; die Mss. घृतप्रुषा 2) So Bb; in B कुवलै॰; in H eigentlich कुवलै॰ geschrieben, später in कुवलै॰ corrigirt; P कुवलैः । cf. VS 21,29. 3) So betonen H u. Bb; dagegen P मधु । शष्पैः । न ।; cf. VS. 4) H u. Bb मेषो 5) B तोक्माति 6) P सुरायाः । VS 21,31 सुरया 7) Die Mss. भिषग्रथो 8) So die Samh. Mss.; aber P वपा । इन्द्रस्य । demgemäss वपेन्द्रस्य zu schreiben. 9) In den Mss. वेत्वाज्यस्य ohne Accent, aber cf. dasselbe oben und unten. 10) P इडा । ईडितः । cf. dagegen 1,1,12. 11) P गवा । इन्द्रियं । अश्विना । इन्द्राय । 12) So corrigirt; die Mss. व्यन्त्वाज्यस्य; P व्यन्तु ।; cf. oben. 13) P ऊर्णम्रदाः । 14) So ist wohl zu lesen; B भिषक् नासत्या; Bb भिषङ्नासत्या; in H hat zwischen भिष und ना॰ noch etwas gestanden, was aber durch einen grossen Klex ausgemerzt ist; P भिषक् । नासत्या; cf. übrigens VS 21,33. 15) P भिषजा । अश्विना । अश्वा । 16) Bb दुहे 17) Die Mss. व्यन्त्वाज्यस्य

स्वतीरश्विभ्यां न दुरो दिशा[1] इन्द्रो न रोदसी दुघे[2] दुहे धेनुः सरस्वती शुक्रं न ज्योतिरिन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य[3] होतर्यज होता यक्षत्सुपेशसोषे[4] नक्तं दिवाश्विना[5] संजाने[6] सुपेशसा समञ्जाते[7] सरस्वत्या त्विषिमिन्द्रेण[8] भेषज॰ श्येनो न रजसा हृदा पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु वीतामाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद् दैव्या होतारा भिषजाश्विनेन्द्रं[9] न जागृवि दिवा[10] नक्तं न भेषजैः शूषं॰[11] सरस्वती भिषक्सीसेन दुह[12] इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु वीतामाज्यस्य होतर्यज होता यक्षत्तिस्रो देवीर्न भेषजं त्रयस्त्रिधातवो ऽपसो[13] रूपमिन्द्रो[14] हिरण्ययमश्विनेडा न भारती वाचा सरस्वती मंहा[15] इन्द्राय दुह[16] इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वाज्यस्य[17] होतर्यज होता यक्षत्त्वष्टार॰ रूपकृत॰ सुपेशस॰ वृषभं नर्यापसं[18] त्वष्टारमिन्द्रमश्विना भिषजं नः सरस्वतीमोजो[19] न जूतिरिन्द्रिय॰ वृको न रभसो भिषग्यशः सुरायां[20] भेषज॰ श्रिया न मासरं पयः[21] सोमः परिस्रुता घृतं मधु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद्वनस्पति॰ शमितार॰ शतक्रतुं भीमं न मन्यु॰ राजान॰ व्याघ्रं[22] नमसाश्विना भाम॰ सरस्वती भिषगिन्द्राय दुह इन्द्रियं पयः सोमः परिस्रुता घृतं

---

1) P दिशः। 2) P दुघे इति दुघे। 3) Die Mss. व्यन्त्वाज्यस्य; P व्यन्तु। 4) P सुपेशसा। उषे इत्युषे। 5) P दिवा। अश्विना। 6) Die Samh. Mss. संजानाने; P संजानानेइति सं.जानाने। 7) H u. Bb समंजाते; B समंजात; P सं। अंजाते इत्यंजाते। 8) P इन्द्रे। ण। (!) 9) H u. Bb भिषजाश्वि॰ 10) So P; in H u. Bb दिवा 11) So corrigirt; P शूषं।; H u. Bb शुषं॰; desgl. B, ohne Accent. S. VS 21, 36. 12) P दुहे। 13) So corrigirt; H u. Bb पसो; desgl. B, ohne Accent; P अपसः। 14) So H, Bb u. P; in B ॰मिन्द्रो 15) So corrigirt; H u. Bb महा; P महः। 16) Bb दुहे; P दुहे। 17) Die Mss. व्यन्त्वाज्यस्य; aber P व्यन्तु। 18) P नर्यापसमिति नर्य.अपसं। 19) Die Mss. ॰मोजो; P ओजः। 20) P सुरायाः।; cf. oben; VS 21, 38 सुरया 21) In den Samh. Mss. ohne Accent; in P nicht vorhanden. 22) So nur P (व्याघ्रं। नमसा।); in den Samh. Mss. व्याघ्रं॰; s. VS 21, 39.

मधु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षदग्निं स्वाहाज्यस्य स्तोकानां
स्वाहा मेदसां पृथक् स्वाहा[1] छागमश्विभ्यां स्वाहा मेषं सरस्वत्यै
स्वाहा ऋषभमिन्द्राय सिंहाय सहस[2] इन्द्रियं स्वाहाग्निं[3] न भेषजै-
स्वाहा सोममिन्द्रियैः स्वाहेन्द्रं सुत्रामाणं सवितारं वरुणं भिष-
जां पतिं स्वाहा वनस्पतिं प्रियं पाथो न भेषजैः स्वाहा देवा आ-
ज्यपा जुषाणो अग्निर्भेषजं पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु व्यन्त्वा-
ज्यस्य[4] होतर्यज ॥ २ ॥

Vgl. VS 21, 29—39; TBr 2, 6, 11.

समिद्धो अग्निरश्विना[5] तप्तो घर्मो विराट् सुतः ।
दुहे धेनुः सरस्वती सोमं शुक्रमिहेन्द्रियम् ।
तनूपा[6] भिषजा सु३ते ऽश्विनोभा सरस्वती ।
मध्वा रजांसीन्द्रियमिन्द्राय पथिभिर्वह ॥
इन्द्रायेन्दुं सरस्वती नराशंसेन नग्नहुम् ।
अधातामश्विना[7] मधु भेषजं भिषजा सुते ॥
आजुह्वाना[8] सरस्वतीन्द्रायेन्द्रियाणि वीर्यम् ।
इडाभिरश्विना[9] इषं समूर्जं सं रयिं दधुः[10] ॥
अश्विना नमुचेः[11] सुतं सोमं शुक्रं परिस्रुता ।
सरस्वती तमाभरद्बर्हिषेन्द्राय पातवे ॥

1) Die Saṃh. Mss. स्वाहाछाग°; P पृथक् । छागं । 2) P सहसे । 3) Die Mss. (Hu. Bb) स्वाहाग्निं 4) Hu. Bb व्यन्त्वाज्यस्य; P व्यंतु । 5) So P; in Hu. Bb अश्विना 6) So corrigirt; Hu. Bb तनूनपा; desgl. B, ohne Accent; P तनूपेति तनूपा । cf. VS 20,56; auch Kâṭh. 38,8 तनूपा 7) In B hier noch सोमिन्द्रियममिन्द्राय eingeschoben. 8) P आजुह्वानेत्या-जुह्वाना । 9) P अश्विनौ । 10) So P; in Hu. Bb दधुः 11) So P अश्विना । नमुचेः ।; in Hu. Bb अश्विना भं नमुचेः; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 38,8 अश्विना नमुचेस्सुतं

कवष्यो न व्यचस्वतीरश्विभ्यां[1] न दुरो दिशः।
इन्द्रो न रोदसी उभे दुहे[2] कामान्सरस्वती[3] ॥
उषासा[4] नक्तमश्विना[5] दिवेन्द्रꣳ[6] सायमिन्द्रियैः।
संजानाने[7] सुपेशसा समञ्जाते सरस्वत्या ॥
पातं नो अश्विना दिवा[8] पाहि[9] नक्तꣳ सरस्वति[10]।
दैव्या होतारा भिषजा[11] पातमिन्द्रꣳ सचा सुते ॥
तिस्रस्त्रेधा सरस्वत्यश्विना[12] भारतीडा[13]।
तीव्रं परिस्रुता सोममिन्द्रायासुषुवुर्मदम्[14] ॥
अश्विना भेषजं[15] मधु भेषजं नः सरस्वती।
इन्द्रे त्वष्टा यशः श्रियꣳ रूपꣳ रूपमधुः[16] सुते ॥
ऋतुथेन्द्रो[17] वनस्पतिः शशमानः परिस्रुता[18]।
कीलालमश्विभ्यां मधु दुहे धेनुः[19] सरस्वती ॥
गोभिर्न सोममश्विना[20] मासरेण परिस्रुता[21]।
समधाताꣳ सरस्वत्या स्वाहेन्द्रे[22] सुतं मधु[23] ॥ ३ ॥

Vgl. Kâṭh. 38, 8; VS 20, 55—66; TBr. 2, 6, 12.

---

1) So Bb; B वचस्वती°; auch H eigentlich वचस्वती°, dann corrigirt in व्यच°; [illegible] वचस्वतीः। Kâṭh. 38, 8 व्यचस्वती° 2) So P; in H u. Bb दुहे 3) Die Mss. का[illegible] मान्स° 4) So P; desgl. B, ohne Accent; in H u. Bb उषसा 5) So H u. Bb; P [illegible] श्विना। 6) H u. Bb दिवेंद्रꣳ; aber P दिवा। इंद्रं। 7) H u. Bb संजानाने; P संजा[illegible] नानेति स.जानाने। 8) So P; in H u. Bb दिवा 9) So P; in H u. Bb पाहि[illegible] 10) So P; in H u. Bb सरस्वति 11) P दैव्या। होतारा। भिषजा।; dagegen i[illegible] H u. Bb दैव्या होतारा भिषजा 12) B सरस्वत्यमश्विना 13) P भारती। इडा[illegible] 14) H u. Bb °मिंद्रायासुषुवु°; desgl. B, ohne Accent; P इंद्राय। सुषुवुः। सुषुवुरि[illegible] सुषुवुः। 15) H u. Bb भिषजं 16) So das Verb ohne Accent in P अधुः।; dagege[illegible] H u. Bb °मधुः 17) H u. Bb ऋतुथेंद्रो; aber P ऋतुथेत्यृतु.था। इंद्रः। 18) So cor[illegible]rigirt; die Mss. परिस्रुता; P परिस्रुतेति परि.स्रुता। 19) So P; in H u. Bb धेनु[illegible] 20) So H u. Bb; in P अश्विना। 21) So corrigirt; die Mss. परिस्रुता; P परिस्रुति[illegible] परि.स्रुता। 22) So corrigirt; H u. Bb स्वाहेंद्रे; B स्वहेंद्रे; P स्वाहा। इंद्रे। 23) S[illegible] P सुतं। मधु।; in H u. Bb सुतं मधु; B सुतमधु

अश्विना हविरिन्द्रियं नमुचेर्धिया सरस्वती ।
आ शुक्रमासुराद्वसु मघमिन्द्राय[1] जभ्रिरे ॥
यमश्विना सरस्वती हविषेन्द्रमवर्धयन् ।
स बिभेद बलं[2] मघं[3] नमुचा[4] आसुरे सचा ॥
तमिन्द्रं[5] पशवः सचाश्विनोभा सरस्वती ।
दधाना[6] अभ्यनूषत हविषा यज्ञ[7] इन्द्रियम् ॥
यं इन्द्र[8] इन्द्रियं दधुः सविता वरुणो भगः ।
स सुत्रामा हविष्पतिर्यजमानाय सश्चत ॥
सविता वरुणो दधद्यजमानाय दाशुषे ।
आदत्त[9] नमुचेर्वसु सुत्रामा बलमिन्द्रियम्[10] ॥
वरुणः क्षत्रमिन्द्रियं भगेन सविता श्रियम् ।
सुत्रामा यशसा बलं दधाना[11] यज्ञमाशत ॥
युवं सुराममश्विना नमुचा[12] आसुरे सचा ।
विपिपाना[13] सरस्वतीन्द्रं कर्मस्वावत[14] ॥

होता यक्षदश्विनौ सरस्वतीमिन्द्रमिमे सोमाः सुरामाणश्छागैर्न मेषैर्ऋषभैः सुताः शष्पैर्न तोक्मभिर्लाजैर्महस्वन्तो मदा[15] मासरेण[16] परिस्रुता[17] शुक्राः पयस्वन्तोऽमृताः प्रस्थिता वो मधुश्चुतस्तान-

1) So die Mss.; auch P मघं। (cf. unten); S. VS 20,67 मघम्॰ Desgl. Kâṭh. 38, 8, nur ohne Accent. Vielleicht darnach zu corrigiren. 2) So die Mss.; auch P बलं। 3) So die Mss; auch P (s. oben). S. dagegen VS. 20,68; Kâṭh. 38,8. 4) P नमुची।; 5) So B, ohne Accent und P तं। इन्द्रं।; in H u. Bb समिन्द्रं; 6) P दधानाः। 7) P यज्ञे।; 8) P ये। इन्द्रे। 9) P आ। अदत्त।; 10) So mit P बलं।; in H u. Bb बलमि॰ 11) P दधानाः। 12) P नमुची। 13) So im Anschluss an P वि-पिपानेति वि . पिपानाः।; ebenso RV 10, 131, 4; auch Kâṭh. 38,9 विपिपाना; in H u. Bb सुपिपानाः; B अपिबाना; 14) P कर्मस्विति कर्म . सु। आवत। 15) So B, ohne Accent; P मदाः।; aber H u. Bb मंदा; 16) H u. Bb मासरे 17) So corrigirt; H u. Bb परिस्रुताः; desgl. B, ohne Accent. P परिस्रुतेति परि . स्रुता। परिस्रुता इति परि॰ . स्रुताः।; s. VS 21, 42.

श्विना[1] सरस्वतीन्द्रो जुषन्ता॰[2] सोम्यं मधु पिबन्तु[3] मदन्ता॰ व्यन्तु होतर्यज ॥

पुत्रमिव पितरा अश्विनोभेन्द्रावथुः[4] काव्यैर्द॰ंसनाभिः ।
यत्सुरामं॰ व्यपिबः[5] शचीभिः सरस्वती त्वा मघवन्नभिष्णक्[6] ॥
अश्विना[7] गोभिरिन्द्रियमश्वेभिर्वीर्य३ं बलम् ।
हविषेन्द्र॰ं सरस्वती यजमानमवर्धयन् ॥
ता नासत्या सुपेशसा हिरण्यवर्त्तनी[8] नरा[9] ।
सरस्वती हविष्मतीन्द्रं कर्मस्ववतु[10] ॥
ता भिषजा सुकर्मणा सा सुदुघा सरस्वती ।
स वृत्रहा शतक्रतुरिन्द्राय दधुरिन्द्रियम् ॥
अहाव्यग्ने हविरास्ये[11] ते स्रुचीव[12] घृतं चम्वीव[13] सोमः ।
वाजसनि॰ं रयिमस्मे सुवीरं प्रशस्तं धेहि यशसं बृहन्तम् ॥
यस्मिन्नश्वास ऋषभास[14] उक्षणो[15] वशा मेषा अवसृष्टासा[16] आहुताः[17] ।
कीलालपे सोमपृष्ठाय वेधसे हृदा मतिं जनये चारुमग्नये ॥

॥ ४ ॥ Vgl. Kâṭh. 38, 8 u. 9; VS 20, 67—79; TBr. 2, 6, 13.

---

1) So im Anschluss an P मधुश्चुत इति मधु · श्चुतः ।; H मधुश्चुत॰; desgl. B, ohne Accent; cf. 3, 3, 4. Bb मधश्चुत॰ 2) Die Saṃh. Mss. जुषन्ता॰; aber P जुषन्ता । 3) So P; in H u. Bb पिबन्त; desgl. B, ohne Accent. 4) P पितरौ । अश्विना । उभा । इन्द्र । आवथुः । 5) P वि । अपिबत् । 6) Die Saṃh. Mss. ॰भिष्णक् P अभिष्णक् । 7) So P; in H u. Bb अश्विना 8) So P हिरण्यवर्त्तनी इति हिरण्य · वर्त्तनी ।; H u. Bb हिरण्यवर्त्तनि; desgl. B, ohne Accent. 9) So P; in H u. Bb नराः; desgl. B, ohne Accent. 10) So corrigirt; H u. Bb कर्मास्ववतु; desgl B, ohne Accent; P कर्मस्विति कर्म · सु । अवतु । 11) H u. B ॰स्ये; P आस्ये ।; 12) P स्रुचीवेति स्रुचि इव ।; 13) H u. Bb चाम्वमीव; desgl. B, ohne Accent; P चम्वीवेति चम्वि · इव ।; 14) P अश्वासः । ऋषभासः । 15) So Bb; in H उक्षाणो; desgl. B, ohne Accent; P उक्षणः ।; s. RV 10, 90. 14; VS 20, 78; Kâṭh. 38,9 तक्षाणो 16) P वशाः । मेषाः । अवसृष्टास इत्यव · सृष्टासः । 17) H u. Bb आहुतः; desgl. B, ohne Accent; aber P आहुता इत्या · हुताः ।

देवं बर्हिः सरस्वती सुदेवमिन्द्रायाश्विना तेजो न चक्षुरक्ष्योर्बर्हिषा[1] दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवीर्द्वारो अश्विना भिषजेन्द्रं[2] सरस्वती प्राणान्न[3] वीर्यं नसि[4] द्वारो[5] दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज देवी उषासा[6] अश्विना सुपामेन्द्रं सरस्वती बलं[7] न वाचमास्ये[8] उषाभ्यां दधुरिन्द्रियं[9] वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज देवी जोष्ट्री सरस्वत्यश्विनेन्द्रमवर्धयन्[10] श्रोत्रं न कर्णयोर्यशो जोष्ट्रीभ्यां दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज देवी ऊर्जाहुती दुघे[11] सुदुघेन्द्रं[12] सरस्वत्यश्विना भिषजावतं[13] शुक्रं न ज्योतिः स्तनयोराहुती[14] धत्त[15] इन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज देवा देवानां[16] भिषजा होतारा इन्द्रमश्विना वषट्कारैः सरस्वती त्विषिं न हृदये मतिं होतृभ्यां दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीरश्विनेडा सरस्वती शूषं[17] न मध्ये नाभ्या[18] इन्द्राय दधुरिन्द्रियं वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज देवं इन्द्रो नराशंसं स्त्रिवरूथः सरस्वत्याश्विभ्यामीयते रथो रेतो न रूपममृतं जनित्रमिन्द्राय त्वष्टा दधदिन्द्रियाणि वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवो देवैर्वनस्पतिर्हिरण्यपर्णो अश्विभ्यां सरस्वत्या सुपिप्पल[19] इन्द्राय पच्यते मध्वोजो[20] न जूतिर्वृषभो न भामं[21] वनस्पतिर्नो[22]

1) So im Anschluss an P चक्षुः । अक्ष्योः ।; H u. Bb चक्षुरक्ष्योबर्हिषा; B चक्षुरक्ष्यो बर्हिषा; s. VS 21, 48 ॰क्ष्योर्ब॰ 2) P भिषजा । इंद्रं ।; cf. VS 21, 49. 3) P प्राणं । न । 4) So P; in H u. Bb ohne Accent; 5) So B, ohne Accent; P द्वारः ।; in H u. Bb द्वारो; 6) P उषासा । उषसावितुषसा । 7) So P; in H u. Bb ohne Accent. 8) H u. Bb ॰मास्ये; aber P आस्ये ।; 9) P दधुः । 10) So das Verb ohne Accent in P अवर्धयन् ।; dagegen H u. Bb ॰मवर्धयन् 11) So P दुघे इति दुघे ।; aber H u. Bb दुघे; 12) H u. Bb सुदुघेंद्रं; desgl. B, ohne Accent; P सुदुघा । इंद्रं । 13) P भिषजा । अवतं । 14) P ज्योतिः । स्तनयोः । 15) P धत्तः ।; 16) So Bb; in B देवानां देवा; in H eigentlich देवानां देवा geschrieben, dann corrigirt wie in Bb; P देवा । देवानां । 17) So P (शूषं । न ।); H u. Bb शुषन्न; desgl. B, ohne Accent; s. VS 21, 53. 18) So corrigirt; H u. Bb नाभ्या; P नाभ्याः । 19) So corrigirt; H u. Bb सुपिःपला; desgl. B, ohne Accent; P सुपिप्पलः इति सु॰ पिप्पलः । (20 P मधु । ओजः । 21) So in Uebereinstimmung mit P भामं ।; in H u. Bb भामं; 22) P वनस्पतिः । नः ।

दधदिन्द्रियाणि वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवं बर्हिर्वारितीनामध्वरे[1] स्तीर्णमश्विभ्यामूर्णम्रदाः सरस्वत्या[2] स्योनमिन्द्र ते सद[3] ईशाया[4] मन्युँ राजानं बर्हिषा दधुरिन्द्रियँ वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवो अग्निः स्विष्टकृद्देवान्यक्षद्यथायथँ होतारा इन्द्रमश्विना वाचा वाचँ सरस्वतीमग्निँ सोमँ[5] स्विष्टकृत्स्विष्टा[6] इन्द्रः सुत्रामा सविता वरुणो भिषगिष्टो देवो वनस्पतिः स्विष्टा देवा[7] आज्यपाः स्विष्टो अग्निरग्निना होता होत्रे स्विष्टकृत्सहो न दधदिन्द्रियमूर्जमपचितिँ स्वधाँ वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज ॥ ५ ॥

Vgl. VS 21, 48—58; TBr 2, 6, 14.

सोमो राजामृतँ[8] सुत[9] ओषधीनामपाँ रसः ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियँ विपानँ शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
अद्भ्यः क्षीरँ व्यपिबत्क्रुङ्ङाङ्गिरसो[10] धिया ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियँ विपानँ शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
अद्भ्यः सोमँ व्यपिबच्छन्दोभिर्हँसः शुचिषत् ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियँ विपानँ शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥

---

1) Hu.Bb ॰तोमम॰ 2) So P; cf. VS 21,57; in Hu.Bb सरस्वत्याः; desgl. B, ohne Accent. 3) P सदः । 4) So Hu.Bb; P ईशायै ।; B ईशाणा 5) So corrigirt; Hu.Bb ॰मग्निँ सोमँ 6) P स्विष्ट इति सु.इष्टः । 7) P स्विष्टा इति सु.इष्टाः । देवाः । 8) P राजा । अमृतं ।; in Hu.Bb ॰मृतँ 9) P सुतः ।; Kâṭh. 38,1 सुतं 10) So im Anschluss an P (cf. auch VS 19,73); P वि । अपिबत् । क्रुङ् । आङ्गिरसः ।; H व्यपिबत्कुङ्गाङ्गिरसो (doch scheint कुं getilgt zu sein); desgl. B, ohne Accent; Bb व्यपिबमाङ्गिरसो; Kâṭh. 38,1 व्यपिबत्क्रुङ्ङाङ्गिरसो

अन्नात्परिस्रुतो रसं ब्रह्मणा क्षत्रं व्यपिबत् ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
रेतो मूत्रं विजहाति योनिं प्रविशदिन्द्रियम् ।
गर्भो जरायुणावृता[1] उल्बं जहाति जन्मना[2] ॥
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
दृष्ट्वा रूपे व्याकरोत्सत्यानृते[3] प्रजापतिः ।
अश्रद्धामनृते ऽदधाच्छ्रद्धां[4] सत्ये प्रजापतिः ॥
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
वेदेन रूपे व्यपिबत्सुतासुतौ[5] प्रजापतिः ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥
दृष्ट्वा परिस्रुतो रसं शुक्रेण शुक्रं व्यपिबत्पयः सोमं प्रजापतिः ।
ऋतेन सत्यमिन्द्रियं विपानं शुक्रमन्धसः ।
इन्द्रस्येन्द्रियमिदं पयो ऽमृतं मधु ॥ ६ ॥

Vgl. Kâṭh. 38,1; VS 19,72—79; TBr. 2,6,2.

परीतो[6] षिञ्चता सुतं सोमो य[7] उत्तमं हविः ।

---

1) P गर्भः । जरायुणा (!) । आवृत इत्या॰वृतः ।; H u. Bb गर्भिर्ज॰ Kâṭh. 38,1 गर्भो जरायुणा 2) B जन्मनां 3) P वि । आ । अकरोत् । सत्यानृते इति सत्यानृते ।; H u. Bb सत्यानृते 4) Die Mss. schreiben दधात; P अनृते । अदधात् । 5) So P; in H u. Bb सुतासुतौ 6) So corrigirt (s. RV 9, 107, 1; VS 19, 2); H u. Bb परितो; in H eigentlich परिप्तो; B परि तो; P परि । इतः । 7) P सिंचत । सुतं । सोमं । यः ।

दधन्वान्यो[1] नर्यो अ३प्स्वन्तरा[2] सुषाव सोममद्रिभिः ॥
सोमो ऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्वेन्द्राय सुत्राम्णे पच्यस्व ॥
पुनातु ते परिस्रुतꣳ सोमꣳ सूर्यस्य दुहिता ।
वारेण शश्वता तना ॥
वायुः[3] पूतः पवित्रेण प्राक्[4] सोमो अतिद्रुतः ।
इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥
वायोः पूतः पवित्रेण प्रत्यक्[5] सोमो अतिस्रुतः ।
इन्द्रस्य युज्यः सखा ॥
ब्रह्म क्षत्रं पवते तेज इन्द्रियꣳ सुरायाः[6] सोमः सुत[7] आसुतो[8] मदाय ।
शुक्रेण देव देवताः पिपृग्धि रसेनान्नꣳ यजमानाय धेहि ॥
कुविदङ्ग[Y] नाना हि वाम् ॥
या व्याघ्रꣳ विषूचिकोभौ[9] वृकं च रक्षति ।
श्येनं पतत्रिणꣳ सिꣳहꣳ सेमं[10] पात्वꣳहसः ॥
सुगावन्तं बर्हिषदꣳ सुवीरꣳ यज्ञꣳ हिन्वन्ति महिषा[11] नमोभिः ।
दधानाः सोमं दिवि देवतासु मदेमेन्द्रꣳ यजमानाः स्वर्काः ॥
यस्ते रसः संभृता[12] ओषधीषु सोमस्य शुष्मः सुरायाꣳ सुतस्य ।

---

1) Die Samh. Mss. दधन्वन्यो; aber P दधन्वान् । यः ।; s. RV 9, 107, 1. 2) So im Anschluss an P अप्सुऽअन्तः । सु । अंतः । वा ।; Hu. Bb °तरा; s. RV 9, 107, 1. 3) So die Mss., auch P. 4) P प्राङ् । 5) So B, ohne Accent; Hu. Bb प्रत्यङ्; P प्रत्यङ् । 6) Hu. Bb सुरायाः 7) P सुतः । 8) H आसुतो; in Bb ohne Accent; aber P आऽसुत इत्या·सुतः । 9) So Bb; P विषूचिका । उभौ ।; H विषुचि°; desgl. B, ohne Accent. 10) So im Anschluss an P सा । इमं ।; Hu. Bb सोमं; desgl. B, ohne Accent; cf. VS 19, 10. 11) P महिषाः । 12) P संभृत इति सं·भृतः ।

तेन जिन्व यजमानं मदेन सरस्वतीमश्विना इन्द्रमग्निम् ॥
यमश्विना नमुचेरासुरादधि सरस्वत्यसुनोदिन्द्रियाय[1] ।
इमं तं शुक्रं मधुमन्तमिन्दुं सोमं राजानमिह भक्षयामि ॥
यदत्र शिष्टं रसिनः सुतस्य यमस्येन्दो[2] अपिबच्छचीभिः[3] ।
अहं तमस्य मनसा शिवेन सोमं राजानमिह भक्षयामि ॥७॥

Vgl. Kâṭh. 38, 2; VS 19, 2—7. 10. 32–35; TBr 2, 6, 1 u. 3.

देवस्य त्वा सवितुः प्रसव३वे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे ॥
त्रया देवा[4] एकादश त्रयस्त्रिंशाः सुराधसः ।
बृहस्पतिपुरोहिता[5] देवस्य सवितुः सवे देवा देवैरवन्तु त्वा ॥

प्रथमास्त्वा द्वितीयैरभिषिञ्चन्तु द्वितीयास्त्वा तृतीयैस्तृतीयास्त्वा सत्येन सत्यं त्वा ब्रह्मणा ब्रह्म त्वा यजुर्भिर्यजूंषि त्वा सामभिः सामानि त्वा ऋग्भिर्ऋचस्त्वा पुरोनुवाक्याभिः पुरोनुवाक्यास्त्वा याज्याभिर्याज्यास्त्वा वषट्कारैर्वषट्कारास्त्वाहुतिभिरभिषिञ्चन्त्वाहुतयस्ते[6] कामान्त्समर्धयन्त्वसौ[7, 8] अश्विनोस्त्वा तेजसा ब्रह्मवर्चसायाभिषिञ्चामि सरस्वत्यास्त्वा वीर्येण यशसे ऽन्नाद्यायाभिषिञ्चामीन्द्रस्य त्वेन्द्रियेणौजसे बलायाभिषिञ्चामि भूः स्वाहा ॥

शिरो मे श्रीर्यशो मुखं त्विषिः केशाश्च श्मश्रूणि[9] ।
राजा मे प्राणो अमृतं सम्राट् चक्षुर्विराट् श्रोत्रम् ॥

---

1) So corrigirt; die Mss. (H u. Bb) °त्वसुनोदिन्द्रियाय; B °त्वासुनो°; P सरस्वती । असुनोत् । इन्द्रियाय । 2) P यं । यस्य । इन्द्रः । 3) P अपिबत् । 4) P त्रयाः । देवाः । 5) H u. Bb बृहस्पतिः पुरोहिता; aber P richtig बृहस्पतिपुरोहिता इति बृहस्पति · पुरोहिताः । 6) So im Anschluss an P त्वाहुतिभिरित्या · हुतिभिः । अभि । सिंचंतु । Die Samh. Mss. त्वाहुतीभिरभिषिचन्त्व° 7) Die Mss. कामान्त्स° 8) P सं । अर्धयंतु । असौ ।; in den Samh. Mss. ist nach °त्वसा das Zeichen ॥ gesetzt, das aber schon die Beobachtung des Samdhi als nicht hingehörig zeigt. Vielleicht wäre der Vocativ° त्वसा zu schreiben (cf. P). 9) P श्मश्रूणि

जिह्वा[1] मे भद्रꣳ वाङ्महो[2] मनो मन्युः स्वराड् भामः[3] ।
मोदाः प्रमोदा[4] अङ्गुलीरङ्गानि[5] मित्रं मे सहः ॥
बाहू मे बलमिन्द्रियꣳ हस्तौ मे कर्म वीर्यम् ।
आत्मा क्षत्रमुरो[6] मम ॥
पृष्टीर्मे[7] राष्ट्रमुदरमꣳसौ ग्रीवाश्च श्रोण्यौ ।
ऊरू अरत्नी जानुनी विशो मेऽङ्गानि[8] सर्वतः ॥
नाभिर्मे चित्तꣳ विज्ञानं पायुर्मेऽपचितिर्भसत् ।
आनन्दनन्दा[9] आण्डौ मे भगः सौभाग्यं पसः ॥
लोमानि प्रयतिर्मम त्वङ् मा[10] आनतिरागतिः ।
माꣳसं मा[11] उपनतिर्वस्वस्थि[12] मज्जा मा आनतिः ॥
जङ्घाभ्यां पद्भ्यां धीरोऽस्मि विशि राजा प्रतिष्ठितः ।
प्रति ब्रह्मन्प्रतितिष्ठामि क्षत्रे प्रत्यश्वेषु प्रतितिष्ठामि गोषु ॥
प्रति प्रजायां प्रतितिष्ठामि पृष्ठे[13] प्रति प्राणेषु प्रतितिष्ठाम्यात्मन्द्या-
वापृथिव्योः[14] प्रतितिष्ठामि यज्ञे ॥ ८ ॥

Vgl. Kâṭh. 38, 4; VS 20,3.5—13; TBr. 2,6,5.

---

1) So P; die Saṃh. Mss. schreiben जुह्वा 2) So H u. Bb; P वाक् । महः ।; B वाङ्मनहो; Kâṭh. 38,4 वां महो 3) So H. Bb u. P; in B भ्रामः 4) P प्रमोदा इति प्र. मोदाः । 5) So im Anschluss an P अंगुलीः । Die Saṃh. Mss. अंगुलिर॰; Kâṭh. 38,4 अंगुलीर॰ 6) Im Anschluss an P क्षत्रं । उरः । H u. Bb क्षत्रमुरो 7) So im Anschluss an P पृष्टीः । मे ।; die Saṃh. Mss. पृष्टिर्मे; Kâṭh. 38,4 पृष्टीर्मे 8) P मे । अंगानि । 9) H u. Bb आनंदनंदा; aber P आनंदनंदौ । 10) P त्वक् । मे । 11) P मे । 12) So im Anschluss an P उपनतिरित्युप. नतिः ।; H u. Bb उपनमतिर्व॰; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 38,4 उपनति॰ 13) P पृष्ठे । 14) So P; in H u. Bb द्यावापृथिव्यौः

सीसेन तन्त्रं मनसा मनीषिण[1] ऊर्णासूत्रेण[2] कवयो वयन्ति।
अश्विना[3] यज्ञꣳ सविता सरस्वतीन्द्रस्य रूपꣳ वरुणो भिषज्यन्॥
तदस्य रूपममृतꣳ शचीभिस्तिस्रो दधुर्देवताः सꣳरराणाः।
लोमानि शष्पैर्बहुधा न तोक्मभिस्त्वगस्य माꣳसमभवन्न[4] लाजाः॥
तदश्विना भिषजा रुद्रवर्तनी सरस्वती[5] वयति पेशो अन्तरम्।
अस्थि[6] मज्जानं[7] मासरं कारोतरेण[8] दधतो गवां त्वचि॥
सरस्वती मनसा पेशलꣳ वसु नासत्याभ्याꣳ वयति दर्शतꣳ वपुः।
रसं परिस्रुतो[9] न रोहितं नग्नहुर्धीरस्तसरं न वेम॥
पयसः शुक्रममृतं जनित्रꣳ सुराया मूत्राज्जनयन्त[10] रेतः।
अपामतिं[11] दुर्मतिं बाधमाना[12] ऊवध्यꣳ वातास्सऊ॒व्वं[13] तदारात्[14]॥
इन्द्रः सुत्रामा हृदयेन सत्यं पुरोडाशेन सविता जजान[15]।
यकृत्क्लोमानꣳ वरुणो भिषज्यन्मतस्ने[16] वायव्यैर्न मिनाति पित्तम्॥
आन्त्राणि स्थालीर्मधु पिन्वमाना[17] गुदाः पात्राणि सुदुघा न धेनुः।
श्येनस्य पत्त्रं न प्लीहा शचीभिरासन्दी नाभिरुदरं न माता॥
कुम्भो वनिष्ठुर्जनिता[18] शचीभिर्यस्मिन्नग्रे[19] योन्यां गर्भो अन्तः।

---

1) P मनीषिणः 2) P ऊर्णासूत्रेणेत्यूर्णा. सूत्रेण।; H u. Bb ऊर्णासूत्रेण 3) So P; in H u. Bb अश्विना 4) P अभवत्। न। 5) B सरस्वति 6) P अस्थि। 7) So P; in H u. Bb मज्जानं; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 38, 3 मज्जानम् 8) So P; मासरं। कारोतरेण।; H u. Bb मासꣳ स्कारोतरेण; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 38, 3 मासरैः कारोतरेण 9) P परिस्रुत इति परिस्रुतः। 10) P सुरायाः। मूत्रात्। जनयंत 11) P अप। अमतिं। 12) P बाधमानाः। 13) P सर्व्वं। (!) Bb सऊर्व्वं; Kâṭh. 38, 3 wohl सर्व्वं oder सर्वं 14) P तत्। आरात्।; die Saṃh. Mss. न दारात् (cf. Kâṭh. 38, 3 तद्दारात्). 15) So corrigirt; die Mss., auch P, schreiben जनान (!) Kâṭh. 38, 3 जजान 16) So P मतस्ने इति मतस्ने।; die Saṃh. Mss. मतस्ने; Kâṭh. 38, 3 मतस्ने 17) P स्थालीः। मधु। पिन्वमानाः। 18) So corrigirt; die Mss. वनिष्टु°; auch P वनिष्टुः।; Kâṭh. 38, 3 वनिष्ठु° 19) P यस्मिन्। अग्रे।

प्राशिर्युक्तः[1] शतधारा[2] उत्सो[3] दुहे न कुम्भी[4] स्वधां पितृभ्यः ॥
मुखं सदस्य[5] शिरा इत्सतेन[6] जिह्वा[7] पवित्रमश्विनासन्त्सरस्वती[8] ।
चप्यं न पायुर्भिषगस्य वालो[9] वस्तिर्न[10] शेपो[11] हरसा[12] तरस्वी ॥
अश्विभ्यां चक्षुरमृतं[13] ग्रहाभ्यां छागेन तेजो हविषा घृतेन ।
पक्ष्माणि गोधूमैः कुवलैरुतानि[14] पेशो न शुक्रमसितं[15] वसाते ॥
अविर्न मेषो नसि वीर्याय प्राणस्य पन्था[16] अमृतं ग्रहाभ्याम् ।
सरस्वत्युपवाकैर्व्यानं नस्यानि[17] बर्हिर्बदरैर्जजान[18] ॥
इन्द्रस्य रूपमृषभो[19] बलाय कर्णाभ्यां श्रोत्रममृतं ग्रहाभ्याम् ।
यवैर्न बर्हिर्भ्रुवि केसराणि कर्कन्धु जज्ञे मधु सारघं मुखे ॥
आत्मन्नुपस्थे न वृकस्य लोम[20] मुखे श्मश्रूणि न व्याघ्रलोम[21] ।
केशा[22] न शीर्षन्यशसे श्रियै शिखा[23] सिंहस्य[24] लोम त्विषिरिन्द्रियाणि ॥
अङ्गैरात्मानं भिषजा तदश्विनात्मानमङ्गैः समधात्सरस्वती ।
इन्द्रस्य रूपं शतमानमायुः शुक्रं न ज्योतिरमृतं दधाना[25] ॥

---

1) P प्राशिः । युक्त इति वि॰युक्तः । 2) P शतधार इति शत॰धारः । 3) Die Saṃh. Mss. schreiben उत्सो; aber P richtig उत्सः । 4) Bb नत्कुंभी; H नत्कुभी; B न कुभी; aber P न । कुंभी ।; Kâṭh. 38, 3 न कुंभी 5) H u. Bb मुखं सदस्य; aber P मुखं । सत् । सदस्य ।; s. VS 19, 88. 6) So die Mss.; auch Kâṭh. 38, 3 इत्सतेन 7) So P; in H u. Bb जुह्वा; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 38, 3 जिह्वा 8) P अश्विना । आसन् । सरस्वती । 9) So H u. Bb; P वालः ।; B वालो; Kâṭh. 38 3 वालो 10) P वस्तिः । न । 11) Dies Wort in den Saṃh. Mss. ohne Accent; P शेपः । Kâṭh. 38, 3 शेपो 12) So P; die Saṃh. Mss. हरस; Kâṭh. 38, 3 हरसा 13) P अमृतं । 14) P कुवलैः । उतानि । 15) So corrigirt gemäss P असितं । (s. VS 19, 89); die Saṃh. Mss. ॰मसितं; Kâṭh. 38, 3 शुक्रमसितं । 16) P पन्थाः । 17) So P; die Saṃh. Mss. नस्यानि; s. VS 19, 90: Kâṭh. 38, 3 व्यानन्नस्यानि 18) P जजान ।; Kâṭh. 38, 3 जजान 19) So corrigirt; H u. Bb रूपमृषभो (desgl. B, ohne Accent); P रूपं । ऋषभः ।; Kâṭh. 38, 3 रूपमृषभो 20) In den Saṃh. Mss. dies Wort ohne Accent. 21) P व्याघ्रलोमेति व्याघ्र॰लोम ।; Kâṭh, 38, 3 व्याघ्रलोमम् 22) P केशाः । 23) So P; die Saṃh. Mss. शिषा; Kâṭh. 38, 3 शिखा 24) So P; in H u. Bb सिंहस्य 25) P दधानाः ।; Kâṭh. 38, 3 दधाना

सरस्वती योन्यां गर्भमन्तरश्विभ्यां पत्नी सुकृतं बिभर्ति ।
अपां रसेन वरुणो न साम्नेन्द्रं[1] श्रियै जनयन्नप्सु राजा ॥
तेजः पशूनां हविरिन्द्रियावत्परिस्रुता पयसा सारघं मधु ।
अश्विभ्यां दुग्धं भिषजा सरस्वती सुतासुताभ्याममृतः[2] सोमा[3] इन्दुः ॥ ९ ॥

Vgl. Kâṭh. 38, 3; VS 19, 80–95; TBr. 2, 6, 4.

पुनन्तु मा पितरः सोम्यासः पुनन्तु मा पितामहाः ।
पवित्रेण शतायुषा विश्वमायुर्व्यश्नवै[4] ॥
पुनन्तु मा पितामहाः पुनन्तु प्रपितामहाः ।
पवित्रेण शतायुषा सर्वमायुर्व्यश्नवै ॥
अग्न[5] आयूंषि पवसे ॥
पवमानः ३स्वर्जनः[6] पवित्रेण विचर्षणिः ।
यः पोता स पुनातु मा ॥
पुनन्तु मा देवजनाः पुनन्तु मनवो[7] धिया ।
पुनन्तु विश्वा भूता मा[8] जातवेदः पुनीहि मा ॥
पवमानः पुनातु मा क्रत्वे दक्षाय जीवसे ।
ज्योक् च सूर्यं दृशे ॥
उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सवेन च ।
मां पुनाहि विश्वतः ॥

---

1) P साम्ना । ऐंद्रं ।; in H u Bb साम्नेंद्रं; 2) P सुतासुताभ्यां ।; in H u. Bb सुतासुताभ्याम° 3) P सोमः । 4) So H u. Bb; P विश्वं । आयुः ।; aber B सर्वमायु° 5) P अग्ने । 6) So H u. Bb; in B fehlt die ३; P स्वर्जन इति स्वः. जनः । (Accente fehlen). 7) P मनवः ।; anders VS 19, 39; Kâṭh. 38, 2 मनसा 8) Kâṭh. 38, 3 भूतानि

पवित्रेण पुनाहि मा शुक्रेण देव दीद्यत्।
अग्ने क्रत्वा क्रतूँरनु ॥
यत्ते पवित्रमर्चिष्यग्ने विततमन्तरा।
ब्रह्म तेन पुनीमहे ॥
वैश्वदेवी पुनती[1] देव्यागाद्यस्या[2] बह्व्यस्तन्वो[3] वीतपृष्ठाः।
तया मदन्तः सधमाद्येषु[4] वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥
वैश्वानरो रश्मिभिर्मा पुनातु वातः प्राणेनेषिरो मयोभूः।
द्यावापृथिवी पयसा पयोभिर्ऋतावरी[5] यज्ञिये मा पुनीताम् ॥
बृहद्भिः सवितस्त्रिभिर्वर्षिष्ठैर्देव[6] मन्मभिः।
अग्ने दक्षैः पुनीमहे ॥
ये समानाः समनसः पितरो यमराज्ये।
तेषां लोकः स्वधा नमो यज्ञो देवेषु[7] कल्पताम् ॥
ये समानाः समनसो जीवा जीवेषु मामकाः।
तेषां श्रीर्मयि कल्पतामस्मिंल्लोके[8] शतं समाः ॥
द्वे सृती[9] ॥
इदं हविः प्रजननं मे अस्तु दशवीरं सर्वगणं स्वस्तये।
आत्मसनि प्रजासनि क्षेत्रसनि पशुसनि लोकसन्यभयसनि ॥
अग्निः प्रजां बहुलां मे कृणोत्वन्नं पयो रेतो अस्मासु धेहि ॥

---

1) So P; in Bb पुनती; B पुनीत; in H eigentlich auch so, dann corrigirt in पुनती; Kâṭh. 38, 2 पुनती 2) P देवी। आ। अगात्। यस्याः। 3) So corrigirt (cf. VS 19, 44); Bb बह्वस॰; B बह्वम्; H बह्वस् P बह्वीः।; Kâṭh. 38, 2 इमास्तन्वो 4) P सधमाद्येष्विति सध. माद्येषु।: 5) P ऋतावरी। ऋतवरी इत्यृता . वरी। in B ऋतावरीर्य॰; 6) P सवितरिति सवितः। त्रिभिः।; die Saṃh. Mss. ॰स्तृणभि॰ 7) P यज्ञः। देवेषु।; die Saṃh. Mss. यज्ञोयदेवेषु; Kâṭh. 38, 2 यज्ञो देवेषु 8) P अस्मिन्। लोके। (Accente fehlen) 9) P सृती इति सृती। अशृणवं। (Accente fehlen); Kâṭh. 38, 2 द्वे सृती

यद्देवा देवहेडनं देवासश्चकृमा[1] वयम् ।
अग्निर्मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वंहसः[2] ॥
यदि स्वपन्यदि[3] जाग्रदेनांसि चकृमा वयम् ।
वायुर्मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वंहसः ॥
यदि दिवा यदि नक्तमेनांसि चकृमा वयम् ।
सूर्यो मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वंहसः ॥
धाम्नो धाम्नो[4] ॥ यन्नामे[5] ॥
पवित्रमसि यज्ञस्य पवित्रं यजमानस्य ।
तन्मा[6] पुनातु सर्वतो विश्वस्माद्देवकिल्बिषात्सर्वस्माद्देवकिल्बिषात् ॥

द्रुपदादिवेन्मुमुचानः[7] स्विन्नः स्नात्वी[8] मलादिव[9] ।
पूतं पवित्रेणेवाज्यं[10] विश्वे मुञ्चन्तु मैनसः[11] ॥
समावृतत्पृथिवी[12] समुषाः[13] समु सूर्यः ।
वैश्वानरज्योतिर्भूयासं विभुं कामं व्यश्नीय भूः स्वाहा ॥ १० ॥

Vgl. Kâṭh. 38, 2 u. 5; VS 19, 37—48 u. 20, 14—23; TBr 2, 6, 3 u. 6.

समिद्धो अग्निः समिधा सुसमिद्धो वरेण्यः[14] ।
गायत्री छन्द इन्द्रियं त्र्यविर्गौर्वयो[15] दधुः ॥

---

1) P चकृम । 2) P विश्वात् । मुंचतु । अंहसः । 3) P स्वपन् । 4) P धाम्नो धाम्नो इति धाम्नः-धाम्नः । राजन् । 5) P यत् । नामे । यत् । चरखे । 6) P तत् । मा । 7) So ist wohl zu lesen; H u. Bb द्रुपदादिवेमुमुंचानः; desgl. B, ohne Accent. P द्रुपदादिवेति द्रुपदात् . इव । इत् । मुमुचानः ।; Kâṭh 38, 5 द्रुपदादिवेन्मुमुचानस् 8) So P; in H u. Bb स्नात्वि; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 38, 5 स्नात्वी 9) In den Saṃh. Mss. मलादिवः; aber P मलादिवेति मलात् . इव ।; Kâṭh. मलादिव 10 So im Anschluss an P पवित्रेणेवेति पवित्रेण . इव । आज्यं ।; (s. auch VS 20, 20); Die Saṃh. Mss. पवित्रेणैवाज्यं; Kâṭh. 38, 5 पवित्रेणेवाज्यम् 11) P मा । एनसः । 12) So die Mss. P सं । आ । वृतत् । Kâṭh. 38, 5 समाववर्ति 13) P सं । उषाः ।; die Saṃh. Mss. समुखाः; Kâṭh. 38, 5 समुषास् 14) So P; die Saṃh. Mss. वरेण्यः 15) P त्र्यविरिति त्रि-अविः ।; Kâṭh. 38, 10 त्रियवि°

उष्णिक्छन्द इन्द्रियं दित्यवाड्[1] गौर्वयो दधुः ॥
इडाभिरग्निरीड्यः सोमो देवो अमर्त्यः ।
अनुष्टुप्छन्द इन्द्रियं पञ्चाविर्गौर्वयो दधुः ॥
सुबर्हिरग्निः पूषण्वान्त्स्तीर्णबर्हिरमर्त्यः ।
बृहती छन्द इन्द्रियं त्रिवत्सो गौर्वयो दधुः ॥
दुरो देवीर्दिशो महीर्ब्रह्मा[2] देवो बृहस्पतिः ।
पङ्क्तिश्छन्द इन्द्रियं तुर्यवाड् गौर्वयो दधुः ॥
उषे यह्वी[3] सुपेशसा विश्वे देवा अमर्त्याः ।
त्रिष्टुप्छन्द इन्द्रियं पृष्ठवाड्[4] गौर्वयो दधुः ॥
दैव्या होतारा भिषजेन्द्रेण सयुजा युजा ।
जगती छन्द इन्द्रियमनड्वान् गौर्वयो दधुः ॥
तिस्रो देवीरिडा मही भारती मरुतो विशः ।
विराट् छन्द इन्द्रियं धेनुर्गौर्न वयो दधुः ॥
त्वष्टा तुरीपो अद्भुत[5] इन्द्राग्नी पुष्टिवर्धना ।
द्विपदा छन्द इन्द्रियमुक्षा गौर्न वयो दधुः ॥
शमिता नो वनस्पतिः सविता प्रसुवन्भगम्[6] ।
ककुप्छन्द इहेन्द्रियमृषभो गौर्वयो दधुः ॥
स्वाहा यज्ञं वरुणः सुक्षत्रो भेषजं करत् ।
अतिछन्दा[7] इन्द्रियं बृहदृषभो वेहद्वयो दधुः ॥ ११ ॥

Vgl. Kâṭh. 38, 10; VS 21, 12—22; TBr. 2, 6, 18.

---

1) Die Saṃh. Mss. दित्यवाड्; aber P दित्यवाडिति दित्य॰वाट् । 2) P महीः । ब्रह्मा ।; die Saṃh. Mss. मही ब्रह्मा; s. VS 21, 16; Kâṭh. 38, 10 मही ब्रह्मा 3) So P यह्वी इति यह्वी ।; in B विह्वी; H u. Bb विह्वी; Kâṭh. 38, 10 उषी यह्वी 4) So die Saṃh. Mss.; P पष्ठवाडिति पष्ठ॰वाट् ।: Kâṭh. 38, 10 पष्ठवाड् 5) P अद्भुतः । 6) So P; die Saṃh. Mss. भगं; s. VS 21, 21; Kâṭh. 38, 10 भगम् 7) P अतिछन्दा इत्यति॰छन्दाः ।

वसन्तेन ऋतुना देवा वसवस्त्रिवृता स्तुतम्[1]।
रथन्तरेण तेजसा हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥
ग्रीष्मेण ऋतुना देवा रुद्राः पञ्चदशे स्तुतम्[2]।
बृहता यशसा बलꣳ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥
वर्षाभिर्ऋतुनादित्याः स्तोमे सप्तदशे स्तुतम्।
वैरूपेण विशौजसा[3] हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥
शारदेन ऋतुना देवा एकविꣳश ऋभवः स्तुतम्।
वैराजेन श्रिया श्रियꣳ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥
हेमन्तेन ऋतुना देवास्त्रिणवे मरुतः स्तुतम्।
बलेन शक्वरीः सहो हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥
शैशिरेण ऋतुना देवास्त्रयस्त्रिꣳशे ऽमृतꣳ स्तुतम्।
सत्येन रेवतीः क्षत्रꣳ हविरिन्द्रे वयो दधुः ॥ १२ ॥

Vgl. VS 21,23—28; TBr. 2,6,19.

॥ इति तृतीयकाण्डे सौत्रामणीयो नाम एकादशः प्रपाठकः ॥

इमामगृभ्णन्रशनामृतस्य पूर्वा[4] आयुनि[5] विदथेषु कव्या[6]।
सा नो अस्मिन्सुत[7] आबभूव ऋतस्य सामन्सरमारपन्ती[8] ॥

---

1) P स्तुतं ।; vgl. unten; VS 21, 23 स्तुताः und so auch in den folgenden Versen; Kâṭh. 38, 11 स्तुतम् 2) Auch P स्तुतं । 3) P विशा । ओजसा । 4) P पूर्वे । 5) So P; desgl. B, ohne Accent; H u. Bb आयुनि; Kâṭh. 5, 1, 2 आयुषि 6) So P; desgl. B, ohne Accent; cf. VS 22,2; in H u. Bb काव्या; Kâṭh. 5, 1, 2 कव्या 7) P सा । नः । अस्मिन् । सुते ।; die Saṃh. Mss. सा नो अस्मिन्सुत; s. VS 22,2; Kâṭh. 5, 1, 2 सुतम° 8) P सामन् । सरं ।; die Saṃh. Mss. schreiben सामत्सरम°

अभिधा असि भुवनमसि यन्तासि धर्ता स त्वमग्निं वैश्वानरꣳ सप्रथसं गच्छ स्वाहाकृतः स्वगा त्वा देवेभ्यः प्रजापतये ब्रह्मन्नश्वं भन्त्स्यामि[1] देवेभ्यः प्रजापतये तेन राध्यासं तं बधान देवेभ्यः प्रजापतये तेन राध्नुहि प्रजापतये त्वा जुष्टं प्रोक्षामि वायवे त्वा जुष्टं प्रोक्षामीन्द्राग्निभ्यां[2] त्वा जुष्टं प्रोक्षामि विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो जुष्टं प्रोक्षामि सर्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो जुष्टं प्रोक्षामि ॥

यो अर्वन्तं जिघांसति तमभ्यमीति वरुणः ।
परो मर्तः परः श्वा[3] ॥ १ ॥

Vgl. TS 7,1,11 (açvamedhamantrâḥ); Kâṭh. 5,1,2 u. 5,4,4; VS 22,2—5.

अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहापां मोदाय स्वाहा वायवे स्वाहा सवित्रे स्वाहा त्वष्ट्रे स्वाहा बृहस्पतये स्वाहेन्द्राय स्वाहा मित्राय स्वाहा वरुणाय स्वाहा ॥ २ ॥

Vgl. TS 7,1,14 (pûrvahomaḥ); Kâṭh. 5,1,5; VS 22,6.

हिंकाराय स्वाहा हिंकृताय स्वाहा क्रन्दते स्वाहावक्रन्दाय स्वाहा प्रोथते स्वाहा प्रप्रोथाय स्वाहा गन्धाय स्वाहा घ्राताय स्वाहा निविष्टाय स्वाहोपविष्टाय स्वाहा संदिताय स्वाहा वल्गते स्वाहासीनाय[4] स्वाहा शयानाय स्वाहा स्वपते स्वाहा जाग्रते स्वाहा कूजते[5] स्वाहा प्रबुद्धाय स्वाहा विचृत्ताय[6] स्वाहा विजृम्भमाणाय स्वाहा जवाय स्वाहा बलाय[7] स्वाहायनाय[8] स्वाहा प्रायणाय स्वाहा यते

1) H u. Bb भत्स्यामि; B भत्स्याभि; P भंत्स्यामि ।; s. VS 22,4. 2) In P steht zuerst इंद्राग्निभ्यामितीन्द्राग्निभ्यां ।; dann वायवे । u.s.w. 3) So P परः । श्वा ।; H u. Bb परश्वा; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 5,4,4 परःश्वा 4) P च्चासीनाय । 5) So P; desgl. B, ohne Accent; in H u. Bb कूजिते 6) P विचृत्तायेति वि. चृत्ताय ।; vgl. auch TS 7, 1,19, 1; VS 22,7; die Saṃh. Mss. विचृताय Vgl. noch weiter unten; Kâṭh. 5, 1, 10 विचृत्ताय 7) So P; in H u. Bb बलाय 8) P चायनायेत्या. चयनाय ।

स्वाहा धावते स्वाहोद्द्रावाय[1] स्वाहोद्द्रुताय[2] स्वाहा शूकाराय[3] स्वाहा शूकृताय[4] स्वाहोपस्थिताय स्वाहा संहानाय स्वाहा निषण्णाय[5] स्वाहोत्थिताय[6] स्वाहा विष्ठिताय[7] स्वाहा विवर्तमानाय स्वाहा विवृत्ताय[8] स्वाहा विधून्वानाय[9] स्वाहा विधूताय स्वाहा शृण्वते स्वाहा शुश्रूषमाणाय स्वाहेक्षिताय[10] स्वाहा वीक्षिताय स्वाहा वीक्षमाणाय स्वाहा निमेषाय[11] स्वाहा यदत्ति तस्मै स्वाहा यत्पिबति तस्मै स्वाहा यन्मेहति तस्मै स्वाहा कुर्वते स्वाहा कृताय स्वाहा ॥ ३ ॥

Vgl. TS 7, 1, 13 (uddrâvâḥ) u. 19 (açvacaritâni); Kâṭh. 5, 1. 10 u. 4; VS 22, 7. 8.

विभूर्मात्रा प्रभूः पित्राश्वो[12] ऽसि हयो[13] ऽस्यत्यो ऽसि मयो ऽसि नरो ऽस्यर्वासि सप्तिरसि वाज्यसि वृषासि नृमणा[14] असि ययुर्नामास्यादित्यानां[15] पत्वान्विहि[16] देवा आशापाला[17] एतं देवेभ्यो ऽश्वं मेधाय प्रोक्षितं रक्षतेह धृतिरिह स्वधृतिरिह रम[18] इह रमन्ताम् ॥ ४ ॥

Vgl. TS 7, 1, 12 (açvanâmâni); Kâṭh. 5, 1, 3; VS 22, 19.

काय स्वाहा कस्मै स्वाहा कतमस्मै स्वाहा सवित्रे स्वाहा सवि-

1) H u. Bb स्वाहोद्द्रावाय ।; P उद्द्रावायेत्युत् . द्रावाय । 2) P उद्द्रुतायेत्युत् . द्रुताय । die Saṃh. Mss. स्वाहोद्भूताय; vgl. aber auch noch VS 22, 8. 3) H u. Bb शूकाराय 4) So P, desgl. VS 22, 8; die Saṃh. Mss. शूकृताय 5) So corrigirt; die Saṃh. Mss. निषण्णाय; P निषण्णाय(!)। निसन्नायेति नि . सन्नाय ।; s. VS 22, 8; Kâṭh. निषण्णाय 6) So corrigirt; die Saṃh. Mss. स्वाहोत्थिताय; P उत्थिताय ।; s. VS 22, 8. 7) So corrigirt; H u. Bb विचिताय; desgl. B, ohne Accent; in P fehlt dieses Wort. 8) So die Saṃh. Mss.; cf. TS 7, 1, 19, 3; P विवृतायेति वि . वृताय ।; Kâṭh. 5, 1, 10 विवृत्ताय 9) So corrigirt; vgl VS 22, 8; TS 7, 1, 19, 3; die Saṃh. Mss. schreiben विधुन्वानाय; P विधुन्वानायेति वि . धुन्वानाय । Kâṭh. 5, 1, 10 विधून्वानाय 10) P ईक्षिताय ।; cf. VS 22, 8; die Saṃh. Mss. schreiben स्वाहेक्षिताय 11) B निमिषाय 12) P पित्रा । अश्वः । 13) P हयः । (!) 14) H u. B नृमण; Bb नृमणा; P नृमणा इति नृ . मनाः । 15) P ययुः । नाम । 16) P पत्व । अनु । इहि । 17) P देवाः । आशापालाः इत्याशा . पालाः । 18) P रमः ।

त्रे प्रसवित्रे स्वाहाˇसवित्र आसवित्रे स्वाहाˇदित्यै स्वाहाˇदित्यै मह्यै स्वाहाˇदित्यै सुमृडीकायै स्वाहाˇ सरस्वत्यै स्वाहाˇ सरस्वत्यै बृहत्यै स्वाहाˇ सरस्वत्यै पावकायै स्वाहाˇ पूष्णे स्वाहाˇ पूष्णे प्रपथ्याय स्वाहाˇ पूष्णे नरंधिषाय[1] स्वाहाˇ त्वष्ट्रे स्वाहाˇ त्वष्ट्रे तुरीपाय स्वाहाˇ त्वष्ट्रे पुरुरूपाय स्वाहाˇ विष्णवे स्वाहाˇ विष्णवे शिपिविष्टाय स्वाहाˇ विष्णवे निभूयपाय स्वाहा ॥ ५ ॥

Vgl. Kâṭh. 5,3,5; VS 22,20; Mân. Çr. 9,2,2.

आ ब्रह्मन्ब्राह्मणस्तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी जायतामा राष्ट्रे राजन्यः शूर इषव्यो महारथो जायतांˇ दोग्ध्री धेनुर्वोढानड्वानाशुः सप्तिःˇसभेयो युवाˇ पुरंधिर्योषाˇ जिष्णू[2] रथेष्ठा[3] आस्य[4] यजमानस्य वीरो जायतांˇ निकामेनिकामे नः पर्जन्यो वर्षतुˇ फलवतीर्ना[5] ओषधयः पच्यन्ताँˇ योगक्षेमो नः कल्पताम् ॥ ६ ॥

Vgl. TS 7,5,18 (annahomamantrâḥ); Kâṭh. 5,5,14; VS 22,22.

अग्नये स्वाहाˇसोमाय स्वाहेन्द्राय स्वाहाˇ पृथिव्यै स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहाˇदिवे स्वाहाˇदिग्भ्यः स्वाहाशाभ्यः स्वाहोर्व्यै[6] दिशे स्वाहाˇप्राच्यै दिशे स्वाहाˇनक्षत्रेभ्यः स्वाहाˇनक्षत्रियेभ्यः स्वाहाहोरात्रेभ्यः स्वाहार्धमासेभ्यः स्वाहाˇ मासेभ्यः[7] स्वाहाˇ ऋतुभ्यः स्वाहार्तवेभ्यः[8] स्वाहाˇसंवत्सराय स्वाहाˇद्यावापृथिवीभ्याँ[9] स्वाहाˇचन्द्रमसे स्वाहाˇ सूर्याय स्वाहाˇ रश्मिभ्यः स्वाहाˇ वसुभ्यः स्वाहाˇ रुद्रेभ्यः स्वाहा-

---

1) P नरंधिषणाय। (!); vgl. aber auch VS 22, 20. 2) P जिष्णुः। 3) P रथेष्ठाः। रथेष्ठा इति रथे. स्थाः। 4) P आ। अस्य। 5) P फलवत्य इति फल. वत्यः। नः। 6) P उर्व्यै। 7) So P; H u. Bb मासेभ्यः 8) P आर्तवेभ्यः। 9) H u. Bb betonen द्यावापृथिवीभ्याँ; aber P द्यावापृथिवीभ्यां।

दित्यैभ्यः स्वाहा मरुद्भ्यः स्वाहा विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा मूलेभ्यः स्वाहा शाखाभ्यः स्वाहा वनस्पतिभ्यः स्वाहा पुष्पेभ्यः स्वाहा फलेभ्यः स्वाहौषधीभ्यः स्वाहा ॥ ७ ॥

Vgl. TS 7, 1, 15 (pûrvanâmakahomântaḥpâtitvenâiva hutvâ); 7, 3, 19 (oshadhihoma-mantrâḥ) u. 20 (vṛkshamantrâḥ) Kâṭh. 5, 1, 5 und 6; 5, 3, 9 und 10; VS 22, 27 und 28.

प्राच्यै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहा दक्षिणायै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहा प्रतीच्यै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहोदीच्यै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहोर्ध्वायै दिशे स्वाहार्वाच्यै दिशे स्वाहा ॥ ८ ॥

Vgl. TS 7, 1, 15. (s. oben); Kâṭh. 5, 1, 6; VS 22, 24.

आयुषे स्वाहा प्राणाय स्वाहापानाय स्वाहा व्यानाय स्वाहा समानाय स्वाहोदानाय स्वाहा चक्षुषे स्वाहा श्रोत्राय स्वाहा मनसे स्वाहा वाचे स्वाहा ॥ ९ ॥

Vgl. (TS 7, 1, 19); Kâṭh. 5, 4, 10; VS 22, 23.

पृथिव्यैस्वाहान्तरिक्षायस्वाहा दिवे स्वाहा सूर्यायस्वाहा चन्द्रमसे स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहाद्भ्यः स्वाहौषधीभ्यः स्वाहा वनस्पतिभ्यः स्वाहा परिप्लवेभ्यः स्वाहा सरीसृपेभ्यः स्वाहा चराचरेभ्यः स्वाहा ॥ १० ॥

Vgl. TS 7, 1, 17 (ekaviṃçinî dîkshâ); VS 22, 29.

असवे स्वाहा वसवे स्वाहा वि३भ्वे स्वाहा विवस्वते स्वाहा गणश्रिये स्वाहा गणपतये स्वाहाभिषाहे स्वाहाभि३भ्वे स्वाहाधिपतये स्वाहा शूषाय स्वाहा सꣳसर्पाय स्वाहा चन्द्राय स्वाहा ज्योतिषे स्वाहा मलिम्लुचाय स्वाहा ॥ ११ ॥

Vgl. VS 22, 30.

धर्णसाय स्वाहा द्रविणाय स्वाहा प्रसवाय स्वाहोपयामाय स्वाहा सिन्धवे स्वाहा समुद्राय स्वाहा काटाय स्वाहार्णवाय स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा विश्वव्यचसे स्वाहा सुभूताय स्वाहान्तरिक्षाय स्वाहा ॥ १२ ॥

Vgl. (TS 7, 4, 13). VS 22, 25.

मधवे स्वाहा माधवाय स्वाहा शुक्राय स्वाहा शुचये स्वाहा नभसे स्वाहा नभस्याय स्वाहेषाय[1] स्वाहोर्जाय[2] स्वाहा सहसे स्वाहा सहस्याय स्वाहा तपसे स्वाहा तपस्याय स्वाहा संसर्पो ऽस्यंहस्पत्याय स्वाहा ॥ १३ ॥

Vgl. VS 22, 31.

संवयसे[3] स्वाहाभिवयसे[4] स्वाहोर्ध्ववयसे[5] स्वाहा बृहद्वयसे स्वाहा सहीयसे स्वाहा सहमानाय स्वाहा सासहये स्वाहा सहस्वते स्वाहाभीषाहे[6] स्वाहाभिउभ्वे स्वाहाभिमातिषाहे स्वाहाभिमातिघ्ने स्वाहा ॥ १४ ॥

एकस्मै स्वाहा द्वाभ्यां स्वाहैकान्नशताय[7] स्वाहा शताय स्वाहैकशताय[8] स्वाहा व्युष्ट्यै स्वाहा स्वर्गाय स्वाहा ॥ १५ ॥

Vgl. VS 22, 34.

---

1) P इषाय । 2) P ऊर्जाय 3) Die Saṃh. Mss. संवसे; aber P संवयस इति सं·वयसे । 4) P अभिवयस इत्यभि·वयसे । 5) P ऊर्ध्ववयस इत्यूर्ध्व·वयसे 6) P अभिषाहे । अभिसंह इत्यभि·संहे । 7) So ist wohl zu lesen; B liest so, nur ohne Accent; H u. Bb स्वाहैकान्नशताय P एकान्नशतायेत्येकान्न·शताय । 8) P एकशतायेत्येक·शताय ।

हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक[1] आसीत् ।
स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम[2] ॥

उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः सूर्यस्ते महिमा ॥ १६ ॥

Vgl. (TS 7,5,16); Kâṭh. 5,5,11; VS 23,1 u. 2; Mân. Çr. 9,2,3.

यः प्राणतो निमिषतश्च राजा पतिर्विश्वस्य जगतो बभूव ।
ईशे यो अस्य द्विपदश्चतुष्पदः कस्मै देवाय हविषा विधेम[2] ॥

उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिश्चन्द्रमास्ते महिमा ॥ १७ ॥

Vgl. TS 7,5,16 (pûrvasya mahimâkhyagrahasya mantraḥ); Kâṭh. 5,5,13; VS 23,3 u. 4.

युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परि तस्थुषः ।
रोचन्ते रोचना[3] दिवि ॥
यद्वातो ऽपो अगनीगन् प्रियामिन्द्रस्य तन्वम् ।
एतं स्तोतरनेन पथा पुनरश्वमावर्तयासि नः ॥ १८ ॥

Vgl. TS 7,4,20 (jîvato 'çvasyopacâraḥ); VS 23,5 u. 7; Mân. Çr. 9,2,4 u. 3.

वसवस्त्वाञ्जन्तु गायत्रेण छन्दसा रुद्रास्त्वाञ्जन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसादित्यास्त्वाञ्जन्तु जागतेन छन्दसा भूर्भुवः ३स्वर्लाजी३[4] शाची३[5] यव्ये गव्य[6] एतदन्नमत्त देवा[7] एतदन्नमद्धि प्रजापते[8] ॥

कः[9] स्विदेकाकी चरति क उ स्विज्जायते पुनः ।

---

1) In den Saṃh. Mss. पति° ohne Accent; in P nur das erste Wort des Verses angeführt. 2) H विधाम; in Bb eigentlich विधेम geschrieben, dann auch in विधाम corrigirt. 3) P रोचनाः । 4) In Bb fehlt die ३; P लाजीन् ।; cf. VS 23,8; TS 7,4, 20,1. S. die folgende Anmerkung. 5) P शाची । Kâṭh. 5,4,9 लाजीउञ्छातीन 6) P यव्ये । गव्ये । Kâṭh. 5,4,9 यवायि गव्याया 7) P अन्नं । अत्त । देवाः । 8) So corrigirt; die Saṃh. Mss. प्रजापतेः; P प्रजापत इति प्रजा . पते । 9) P कः ।

किꣳ स्विद्धिमस्य[1] भेषजं किमवावपनं[2] महत् ॥
सूर्य[3] एकाकी चरति चन्द्रमा[4] जायते पुनः ।
अग्निर्हिमस्य भेषजं भूमिरावपनं महत् ॥
का स्विदासीत्पूर्वचित्तिः किꣳ स्विदासीद्बृहद्वयः[5] ।
का स्विदासीत्पिलिप्पिला[6] का स्विदासीत्पिशङ्गिला ॥
द्यौरासीत्पूर्वचित्तिरश्व आसीद्बृहद्वयः[7] ।
अविरासीत्पिलिप्पिला[8] रात्रिरासीत्पिशङ्गिला ॥ १९ ॥

Vgl. TS 7,4,20 (jîvato çvasyopacârah) u. 18 (brahmodyam); Kâṭh. 5,4,9 u.7; VS 23, 8—12.

प्राणाय स्वाहापानाय स्वाहा व्यानाय स्वाहा ॥
अम्ब्यम्बिके अम्बालिके[9] न मा नयति कश्चन ।
ससस्त्यश्वकः[10] सुभद्रिकां काम्पीलवासिनीम्[11] ॥
गणानां त्वा गणपतिꣳ हवामहे प्रियाणां त्वा प्रियपतिꣳ हवामहे निधीनां त्वा निधिपतिꣳ[12] हवामहे वसो[13] ममाहमजानि[14] गर्भधमा त्वमजासि गर्भधम् ॥

---

1) P स्वित् । हिमस्य । 2) So Hu.Bb; in P भेषजं । किं । ऊं इति । आवपनमित्या.वपनं ।; B भूमिरावपनं; es ist wohl mit VS 23, 9, किम्वावपनं zu lesen. 3) P सूर्यः । 4) P चन्द्रमाः 5) So im Anschluss an P बृहत् । वयः ।; cf. VS 23, 11; TS 7, 4, 18, 1; in Hu.Bb बृहद्वयः; Kâṭh. 5, 4, 7 बृहद्वयाः 6) So P; s. VS 23, 11; die Saṃh. Mss. पिलुपिला 7) P अश्वः । आसीत् बृहत् । वयः ।; Hu Bb बृहद्वयः; s. oben Kâṭh. बृहद्वयाः 8) So P; (s. VS 23, 12); die Saṃh. Mss. पिलुपिला 9) P अम्बे अम्बिके । अम्बालिके ।; Kâṭh. 5, 4, 8 अम्बे अम्बाल्यम्बिके 10) So im Anschluss an P ससस्ति । अश्वकः । (cf. VS 23, 18; TS 7, 4, 19, 1); die Saṃh. Mss. ग्रस्त्यश्वकः; Kâṭh. 5, 4, 8 ससस्त्यश्वकः 11) So im Anschluss an P सुभद्रिकामिति सु.भद्रिकां । कांपीलवासिनीमिति कांपील.वासिनीं ।; die Saṃh. Mss. सुभद्रिकांपिलवासिनी; s. TS u. VS. In Kâṭh. 5, 4, 8 सुभगे काम्पीलवासिनि 12) So corrigirt; die Saṃh. Mss. निधीपतिꣳ; P निधिपतिमिति निधि.पतिं । 13) P वसो इति वसो ।; Hu.Bb वसौ 14) P मम । आ । अहं । अजानि ।

तौ सह चतुरः पदः संप्रसारयावः स्वर्गे लोके प्रोर्णुवाताम् वृषा वामंश्वो[1] रेतोधा रेतो दधातु ॥ २० ॥

Vgl. TS 7, 4, 19 (açvasya maraṇottarakâlîna upacâraḥ); Kâṭh. 5, 4, 8; VS 23, 18—20; Mân. Çr. 9, 2, 4.

गायत्री त्रिष्टुब्जगत्यनुष्टुप्पङ्क्त्या सह ।
बृहत्युष्णिहा[2] ककुब्देवानां पत्नयो विशः सूचीभिः[3] शमयन्तु त्वा ॥
द्विपदा या चतुष्पदा त्रिपदा या च षट्पदा ।
विछन्दा[4] या च सछन्दाः सूचीभिः[5] शमयन्तु त्वा ॥
रजताः सीसा[6] हरिणीर्युजो युञ्जन्तु कर्मभिः ।
अश्वस्य वाजिनस्त्वचि स्यूमाः[7] कृण्वन्तु शाम्यन्तीः ॥
महानाम्नी रेवतयो दैव्या[8] आशाः प्रसूवरीः[9] ।
मेघ्या[10] विद्युतो वाचः सूचीभिः[11] शमयन्तु त्वा ॥
योषास्ते पत्नयो लोम विचिन्वन्तु यथायथम् ।
सुपत्नीः पत्नयो वाजिन्प्रजया भुक्षीमहि[12] ॥
कुविदङ्ग ॥ २१ ॥

Vgl. TS 5, 2, 11 (sûcîbhir asipathakḷptiḥ); Kâṭh. 5, 10, 5; VS 23, 33—38.

॥ इति तृतीयकाण्डे द्वादशः प्रपाठकः ॥

---

1) So im Anschluss an P वां । अश्वः ।; H u. Bb वामंश्व; doch ist das श्व erst durch Correctur hineingebracht; B मास्व 2) So corrigirt im Anschluss an P बृहती । उष्णिहा ।; cf. VS 23. 33; TS 5, 2, 11, 1; die Saṃh. Mss. बृहत्युष्णिहा 3) So P; die Saṃh. Mss. सुचीभिः 4) P विछंदा इति वि. छंदाः । 5) So corrigirt; die Saṃh. Mss. सूचीभिः; in P fehlend. 6) P सीसाः । 7) P त्वचि । स्यूमाः ।; die Saṃh. Mss. त्वचिः स्युमा 8) P महानाम्नीरिति महा. नाम्नीः । रेवतयः । दैव्याः । 9) P प्रसूवरीरिति प्र. सूवरीः ।; B प्रसुवरीः; Bb eigentlich प्रसूवरीः geschrieben, dann aber auch in प्रसु॰ corrigirt; H प्रसुवरीः 10) Die Saṃh. Mss. मेघ्या; P मेघ्याः । 11) So P; die Saṃh. Mss. सूचीभिः 12) So P; B भिक्षुषीमहि; Bb भिक्षसीमहि

ऊर्ध्वामेनामुच्छ्रापय[1] गिरौ भारं हरन्निव[2] ।
अथास्या[3] मध्यमेधतां शीते वाते पुनन्निव ॥
यासकौ[4] शकुन्तिकाहलगिति[5] वञ्चति ।
आहतं पसो निगल्गलीति ॥
माता च ते पिता च तेऽग्रं[6] वृक्षस्य रोहतः[7] ।
प्रतिलामीति[8] ते पिता ॥
यद्धरिणो[9] यवमत्ति न पुष्टं पशु मन्यते ।
शूद्रा[10] यदर्यजारा न पोषाय धनायति ॥
दधिक्राव्णो अकारिषम् ॥ १ ॥

Vgl. TS 7, 4, 19 (açvasya maranottarakâlîna upacârah); VS 23, 22—27. 30. 32.

अश्वस्तूपरो[11] गोमृ... प्राजापत्याः कृष्णग्रीव आग्नेयो ललाटे पुरस्तात्सारस्वती मेष्यधस्ताद्धन्वोः[12] श्यामः पौष्णो नाभ्यामाश्विना[13] अधोरामौ बाह्वोस्त्वाष्ट्रौ[14] लोमसक्थौ[15] सक्थ्योः[16] सौर्ययामौ[17] श्वेतश्च कृष्णश्च पार्श्वयोर्वायव्यः श्वेतः पुछ्छा[18] इन्द्राय स्वपस्याय[19] वेहद्वैष्णवो वामनः ॥ २ ॥

Vgl. TS 5, 5, 22 u. 23 (grâmyâs trayah samghâh); Kâth. 5, 8, 2; VS 24, 1; Mân. Çr. 9, 2, 4.

---

1) P ऊर्ध्वां । एनां । उत् । आपय । 2) P हरन्निवेति हरन् । इव । 3) P अथ । अस्याः । 4) P यो । असकौ । 5) H u. Bb शकुंतिकाहलगिति; P शकुंतिकां । अहलक् । इति ।; cf. VS 23, 23. 6) P ते । अग्रं । 7) P रोहण्यः । (!) 8) P प्र । तिलामि (!) । इति ।; die Samh. Mss. प्रतिलामिति 9) P यत् । हरिणः । 10) P शूद्रान् । (!) 11) Die Samh. Mss. अश्वस्तुपरौ; P अश्वः । तपरः । 12) So corrigirt; (cf. VS 24, 1); die Mss. मेष्यधस्ता-; P मेषी । अधस्तात् । हन्वोः । 13) P आश्विनौ । 14) So corrigirt; H बा ह्वोस्त्वाष्ट्रौ; Bb बाह्वौ त्वाष्ट्रौ; B बाहोस्त्वाष्ट्रो; P बाह्वोः । त्वाष्ट्रौ । 15) Die Samh. Mss लोमशसक्थौ; aber P लोमशसक्थावित लोमश । सक्थौ ।; Kâth. 5, 8, 2 लोमशसक्थौ 16) So P; in H u. Bb सक्थ्योः; B सक्थ्यो: 17) So P; die Samh. Mss. सौर्ययामौ 18) P fehlerhaft; पुछ्छे । statt पुछ्छे । 19) Die Samh. Mss. (H u. Bb) स्वपस्याय P स्वपस्यायेति सु । अपस्याय ।

बभ्रुररुणबभ्रुः शुकबभ्रुस्ते वारुणा रोहितो धूम्ररोहितः कर्कन्धुरोहितस्ते सौम्याः शितिबाहुरन्यतःशितिबाहुः समन्तशितिबाहुस्ते[1] बार्हस्पत्याः शितिरन्ध्रो ऽन्यतःशितिरन्ध्रः समन्तशितिरन्ध्रस्ते[2] सावित्राः पृषती क्षुद्रपृषतो स्थूलपृषती ता मैत्रावरुण्यः ॥ ३ ॥

Vgl. TS 5, 6, 11–13 (ashṭâdaçinâmânaḥ paçavo 'çvamedhikâḥ); Kâṭh. 5, 9, 1–3; VS 24, 2.; Mân. Çr. 9, 2, 4.

शुद्धवालः सर्वशुद्धवालो मणिवालस्त आश्विनाः[3] श्येतः[4] श्येताक्षो[5] ऽरुणस्ते रुद्राय पशुपतये कर्णा[6] यामा[7] अवलिप्ता[8] रौद्रा नभोरूपाः पार्जन्याः ॥ ४ ॥

Vgl. TS 5, 6, 13. 11. 15 (wie oben); Kâṭh. 5, 9, 3; VS 24, 3.

पृश्निस्तिरश्चीनपृश्निरूर्ध्वपृश्निस्ते मारुताः फल्गूर्लोहितोर्णी[9] बलक्षी ताः सारस्वत्यः[10] प्लीहाकर्णः शुण्ठाकर्णो ऽध्यालोहकर्णस्ते त्वाष्ट्राः कृष्णग्रीवः शितिकक्षो ऽञ्जिसक्थस्त ऐन्द्राग्नाः कृष्णाञ्जिरल्पाञ्जिर्महाञ्जिस्त उषस्याः ॥ ५ ॥

Vgl. TS 5, 6, 12 u. 16 (wie oben); Kâṭh. 5, 9, 2 u. 6; VS 24, 4.

शिल्पा वैश्वदेवी[11] रोहिण्यस्त्र्यवयो वाचे ऽविज्ञाता[12] अदित्यै संरूपा[13] धात्रे वत्सतर्यो देवानां पत्नीभ्यः ॥ ६ ॥

Vgl. TS 5, 6, 13 flg. (s. oben); VS 24, 5.

---

1) Die Saṃh. Mss. समंतः शितिबाहु°; P समंतशितिबाहुरिति समंत·शितिबाहुः । 2) Die Saṃh. Mss. समंतःशितिरंध्र°; P समंतशितिरंध्र इति समंत·शितिरंध्रः । 3) Die Saṃh. Mss. आश्विनौ; P अश्विनाः । 4) So corrigirt; die Saṃh. Mss. श्वेतः; P श्वेतः ।; cf. VS 24, 3. 5) So corrigirt; die Saṃh. Mss. श्वेताक्षो 6) P कर्णाः । 7) Die Saṃh. Mss. यमा; P यामाः । 8) Die Betonung so im Anschluss an TS 5, 6, 23; VS 24, 3; P अवलिप्ता इत्यव·लिप्ताः। die Saṃh. Mss. अवलिप्ता 9) So corrigirt; die Saṃh. Mss. फल्गू लो°; P फल्गूः । 10) P सारस्वत्यः । 11) P शिल्पाः । वैश्वदेवीरिति विश्व·देवीः । 12) P अविज्ञाता इत्यवि·ज्ञाताः । 13) P संरूपा इति सं·रूपाः ।

कृष्णग्रीवा[1] आग्नेयाः शितिभ्रवो वसूनां रोहिता[2] रुद्राणां श्वेता अवरोकिण[3] आदित्यानां नभोरूपाः पार्जन्याः ॥ ७ ॥

Vgl. VS 24, 6.

उन्नतः शितिबाहुः शितिपृष्ठस्त ऐन्द्राबार्हस्पत्या उन्नत[4] ऋषभो वामनस्त[5] ऐन्द्रावैष्णवाः शुक्ररूपा[6] वाजिनाः कल्माषा[7] आग्निमारुताः श्यामाः पौष्णाः ॥ ८ ॥

Vgl. TS 5, 6, 14 (wie oben, cf. 3, 13, 3); VS 24, 7.

एता ऐन्द्राग्ना[8] द्विरूपा अग्नीषोमीया[9] वामना अनड्वाह आग्नावैष्णवा[10] अन्यतएनीर्मैत्रीर्वशा[11] मैत्रावरुण्यः ॥ ९ ॥

Vgl. TS (5, 6, 11—23; cf. oben); VS 24, 8.

कृष्णग्रीवा आग्नेया[12] बभ्रवः सौम्याः श्वेता[13] वायव्या अविज्ञाता[14] अदित्यै सरूपा[15] धात्रे वत्सतर्यो देवानां पत्नीभ्यः ॥ १० ॥

Vgl. TS (5, 6, 11—23); VS 24, 9.

कृष्णा भौमा[16] धूम्रा आन्तरिक्षा[17] बृहन्तो दैवाः शबला[18] वैद्युताः सिध्मास्तारकाः ॥ ११ ॥

Vgl. TS (5, 6, 11—23); VS 24, 10.

कृष्णग्रीवा आग्नेया[19] बभ्रवः[20] सौम्या[21] उपध्वस्ताः सावित्रा[22] वत्स-

---

1) P कृष्णग्रीवा इति कृष्ण. ग्रीवाः । 2) P रोहिताः । 3) P श्वेताः । अवरोकिण इत्यव. रोकिणः । 4) P ते । ऐन्द्राबार्हस्पत्याः । उन्नत इत्युत् . नतः । 5) P ते । 6) P शुक्ररूपा इति शुक्र. रूपाः । 7) P कल्माषाः । 8) P एताः । ऐन्द्राग्नाः । 9) P द्विरूपा इति द्वि. रूपाः । अग्नीषोमीयाः । 10) P वामनाः । अनड्वाहः । आग्नावैष्णवाः । 11) So B, ohne Accent; H u. Bb अन्यतयेनी°; P अन्यतएना इत्यन्यतः. एनाः । मैत्रीः । श्यामाः । (!) 12) P कृष्णग्रीवा इति कृष्ण. ग्रीवाः । आग्नेयाः । 13) P श्वेताः । 14) P वायव्याः । अविज्ञाता इत्यवि. ज्ञाताः । 15) P सरूपा इति स. रूपाः । 16) P कृष्णाः । भौमाः । 17) P धूम्राः । आन्तरिक्षाः 18) P शबलाः । 19) P कृष्णग्रीवा इति कृष्ण. ग्रीवाः । आग्नेयाः । 20) H u. Bb बभ्रव: 21) P सौम्याः । 22) P सावित्राः ।

तर्यः सारस्वत्यः श्यामाः पौष्णाः पृश्नयो मारुताः पिशङ्गा वैश्वदेवा[1] वशा[2] द्यावापृथिवीयाः ॥ १२ ॥

Vgl. TS (5,6,11—23); VS 24,14.

कृष्णग्रीवा आग्नेया बभ्रवः सौम्या उपध्वस्ताः सावित्रा वत्सतर्यः सारस्वत्यः श्यामाः पौष्णा एता[3] ऐन्द्राग्नाः पृश्नयो मारुताः कृष्णा वारुणाः कायास्तूपराः ॥ १३ ॥

Vgl. TS (5,6,11—23); VS 24,15.

अग्नये ऽनीकवते प्रथमजानालभते[4] मरुद्भ्यः सांतपनेभ्यः सवात्यान्मरुद्भ्यो[5] गृहमेधेभ्यो वष्किहान्मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः संसृष्टान्मरुद्भ्यः स्वतवद्भ्यो ऽनुसृष्टान् ॥ १४ ॥

Vgl. TS (5,6,11—23); VS 24,16.

कृष्णग्रीवा आग्नेया बभ्रवः सौम्या उपध्वस्ताः सावित्रा वत्सतर्यः सारस्वत्यः श्यामाः पौष्णा एता[6] ऐन्द्राग्नाः प्राशृङ्गा[7] ऐन्द्रा[8] बहुरूपा[9] वैश्वकर्मणाः[10] ॥ १५ ॥

Vgl. TS (5,6,11—23); VS 24,17.

कृष्णग्रीवा आग्नेया बभ्रवः सौम्या उपध्वस्ताः सावित्रा वत्सतर्यः सारस्वत्यः श्यामाः पौष्णाः श्वेता वायव्याः प्राशृङ्गा ऐन्द्राः सौर्याः श्वेताः ॥ १६ ॥

Vgl. TS (5, 6, 11—23).

---

1) P पिशंगाः । वैश्वदेवाः । 2) P वशाः । 3) P एताः । 4) P प्रथमजानिति प्रथम॰जान् । 5) H सवात्यान्; Bb सावत्यान्; desgl. B, ohne Accent; aber P सवात्यानिति स॰वात्यान् । 6) P पौष्णाः । एताः । 7) P प्राशृंगा इति प्र॰शृंगाः । 8) P ऐन्द्राः । 9) P बहुरूपा इति बहु॰रूपाः । 10) Die Samh. Mss. वैश्वकर्मणः; aber P वैश्वकर्मणा इति विश्व॰कर्मणाः ।

त्र्यवयो गायत्र्यै पञ्चावयस्त्रिष्टुभे दित्यवाहो जगत्यै त्रिवत्सा[1] अनुष्टुभे तुर्यवाह[2] उष्णिहे ॥ १७ ॥

Vgl. TS (5,6,11—23); VS 24, 12.

पष्ठवाहो विराज[3] उक्षाणो बृहत्यां[4] ऋषभाः ककुभे धेनवो जगत्या[5] अनड्वाहः पङ्क्त्यै[6] ॥ १८ ॥

Vgl. VS 24, 13.

धूम्रा[7] वसन्ताय श्वेता[8] ग्रीष्माय कृष्णा[9] वर्षाभ्यः ॥ १९ ॥

Vgl. VS 24, 11.

अरुणाः शरदे पृषन्तो हेमन्ताय पिशङ्गाः शिशिराय ॥ २० ॥

Vgl. VS 24, 11.

॥ इति तृतीयकाण्डे त्रयोदशमः प्रपाठकः ॥

वसन्ताय कपिञ्जलानालभते ग्रीष्माय कलविङ्कान्वर्षाभ्यस्तित्तिरांश्शरदे[10] वर्तिका[11] हेमन्ताय ककरान् ॥ १ ॥

Vgl. VS 24, 20; Mân. Çr. 9, 2, 4; hier wie beim Folgenden ist ferner im Allgemeinen zu vergleichen TS 5, 5, 11—24 (açvamedhaçeshabhûtâ âikâdaçinâḥ paçavaḥ): Kâṭh. 5, 10, 4.

---

1) P त्रिवत्सा इति त्रि·वत्साः । 2) P तुर्यवाह इति तुर्य·वाहः । 3) P विराज इति वि·राजे । 4) P बृहत्यै । 5) P जगत्यै । 6) P पङ्क्त्यै । 7) P धूम्राः । 8) P श्वेताः । 9) P कृष्णाः । 10) P तित्तिरीन् ।; aber die Saṃh. Mss. तित्तिरान्; Kâṭh. 5,10,4 तित्तिरीन् 11) P वर्तिकाः ।

समुद्राय शिशुमारानालभते पर्जन्याय मण्डूकानद्भ्यो मत्स्यान् मित्राय पुलीकयान्वरुणाय नाक्रान् ॥ २ ॥

Vgl. VS 24, 21.

सोमाय हंसानालभते वायवे बलाका[1] इन्द्राग्निभ्यां क्रुञ्चान्मित्राय मद्गून्वरुणाय चक्रवाकान् ॥ ३ ॥

Vgl. VS 24, 22.

अग्नये कुटरूनालभते[2] वनस्पतया[3] उलूकानग्नीषोमाभ्यां चाषानश्विभ्यां मयूरान्मित्रावरुणाभ्यां कपोतान् ॥ ४ ॥

Vgl. VS 24, 23.

सोमाय लबानालभते[4] त्वष्ट्रे कौलीकान्गोषादी[5]र्देवानां पत्नीभ्यः पुलीका[6] अग्नये गृहपतये पारुष्णान् ॥ ५ ॥

Vgl. VS 24, 24.

अह्ने पारावतानालभते रात्र्यै सीचापूरहः[7] संधिभ्यां जतूः[8] संवत्सराय महतः सुपर्णान्मासेभ्यो दात्यौहान्[9] ॥ ६ ॥

Vgl. VS 24, 25.

भूम्या[10] आखूनालभते ऽन्तरिक्षाय पाङ्क्त्रान्[11] दिवे कशान् दिग्भ्यो नकुलान्बभ्रुकानवान्तरदिशाभ्यः[12] ॥ ७ ॥

Vgl. VS 24, 26.

---

1) P बलाकाः । 2) So B, ohne Accent; P कुटरून् ।; in H u. Bb कुठरून॰ 3) P वनस्पतये । 4) P लबान् । H u. Bb लबान॰ 5) So im Anschluss an P गोषादीः । गोषादीरिति गो·सादीः । (cf. VS 24, 24); die Saṃh. Mss. घोषादो॰ 6) P पुलिकाः । 7) So im Anschluss an P सीचापूः । (s. VS 24, 25); die Saṃh. Mss. सीचाप्रूर॰ 8) So im Anschluss an P जतूः । (s. VS 24, 25; Pâ. 4, 1, 71, Vârtt.); die Saṃh. Mss. जंतुः 9) P दात्यूहान् । 10) P भूम्यै । 11) So P; s. VS 24, 26; die Saṃh. Mss. पंत्क्रान् 12) So P बभ्रुकान् ।; s. VS 24, 26; die Saṃh. Mss. बंभुकान॰

प्रजापतये पुरुषान्हस्तिना[1] आलभते वाचे प्लुषीँश्चक्षुषे[2] मशका-ञ्छ्रोत्राय[3] भृङ्गाः ॥ ८ ॥

Vgl. VS 24, 29.

वसुभ्य ऋश्यानालभते[4] रुद्रेभ्यो रुरूनादित्येभ्यो न्यङ्कून् विश्वेभ्यो देवेभ्यः पृषतान्त्साध्येभ्यः[5] कुलुङ्गान्[6] ॥ ९ ॥

Vgl. VS 24, 27.

ईशानाय परस्वता[7] आलभते मित्राय गौरान्वरुणाय महिषान्बृह-स्पतये गवयांस्त्वष्ट्रा[8] उष्ट्रान् ॥ १० ॥

Vgl. VS 24, 28.

प्रजापतये च वायवे च गोमृगौ वरुणायारण्यौ[9] मेषौ यमाय कृष्णो मनुराजाय[10] मर्कटः[11] शार्दूलाय रोहिदृषभाय गवयी[12] क्षिप्रश्ये-नाय[13] वर्तिका[14] नीलङ्गवे[15] कृमिः समुद्राय शिशुमारो हिमवते हस्ती ॥ ११ ॥

TS 5, 5, 11 (prathamâ ekâdaçinî); Kâṭh. 5, 7, 1; VS 24, 30.

मयुः प्राजापत्य[16] उलो हलिक्ष्णो[17] वृषदंशस्ते धात्रे दिशां कङ्को[18]

---

1) P हस्तिनः । 2) P प्लुषीन् । चक्षुषे । 3) P मशकान् । 4) So Bb; in H eigentlich ऋषपान° geschrieben, dann पा corrigirt, aber undeutlich; B ऋषपान°; P ऋश्यान् । 5) P साध्येभ्यः ।; aber die Saṃh. Mss. साधेभ्यः; 6) P कुलुङ्गान् 7) P परस्वतः । 8) P गवयान् । त्वष्ट्रे । 9) P आरण्यौ । 10) P मनुष्यराजायेति मनुष्य.रा-जाय ।; diese Lesart vielleicht vorzuziehen; Kâṭh. 5, 7, 1 पुरुषराजाय 11) So P u. VS 24, 30; H u. Bb कर्मटः; B कर्म°; Kâṭh. 5, 7, 1 मर्कटः 12) So P; H u. Bb गवर्; B गवर्; 13) H u. Bb क्षिप्रःश्येनाय; B क्षिपःश्येनाय; P क्षिप्रश्येनायेति क्षिप्र.श्येनाय । 14) P वर्त्तिका (!) 15) So P; die Saṃh. Mss. नीलांगवे; 16) P प्रा-जापत्य इति प्राजा.पत्यः । 17) P हलिक्ष्णः । 18) In den Saṃh. Mss. ohne Accent; P कंकः ।;

धुङ्क्षाग्नेयी[1] कलविङ्कः पुष्करसादो[2] लोहिताहिस्ते त्वाष्ट्रा[3] वाचे क्रौञ्चः ॥ १२ ॥

Vgl. TS 5, 5, 12 (daçinî); Kâṭh. 5, 7, 2: VS 24, 31.

सोमाय कुलङ्ग[4] आरण्यो ऽजो[5] नकुलः शका ते पौष्णाः क्रोष्टा मायोरिन्द्रस्य गौरमृगः पिद्वो न्यङ्कुः ककुठस्ते ऽनुमत्यै[6] प्रतिश्रुत्कायै चक्रवाकः[7] ॥ १३ ॥

Vgl. TS (5, 5, 11 flg; s. oben); VS 24, 32; Kâṭh. 5, 7, 7.

सौरी बलाका[8] शार्गः सृजयः[9] शयाण्डकस्ते[10] मैत्राः श्वाविद्भौमी सरस्वत्यै शारिः[11] पुरुषवाक् शार्दूलो वृकः पृदाकुस्ते[12] मन्यवे सरस्वते शुकः पुरुषवाक् ॥ १४ ॥

Vgl. VS 24, 33; Kâṭh. 5, 7, 4—6.

सुपर्णः पार्जन्य[13] आतिर्वाहसो[14] दर्विदा ते वायवे कृकवाकुः सावित्रो हꣳसो वातस्य प्लवो मद्गुर्मत्स्यस्ते नदीपतये[15] द्यावापृथिवीयः कूर्मः ॥ १५ ॥

Vgl. VS 24, 34; Kâṭh. 5, 7, 3.

पुरुषमृगश्चन्द्रमसो गोधा कालका दार्वाघाटस्ते[16] वनस्पतीनां बृह-

---

1) die Saṃh. Mss. धुंक्ष्वा°; aber P धुंक्षा । आग्नेयी । 2) P पुष्करसादा इति पुष्कर·सादः । 3) P लोहिताहिरिति लोहित·अहिः । ते । त्वाष्ट्राः । 4) P कुलुंगः । 5) P आरण्यः । अजः । 6) P ककुठः । ते । अनुमत्या इत्यनु·मत्यै । 7) So betont P; in H u. Bb चक्रवाकः 8) P बलाकाः । (!) 9) So P; die Saṃh. Mss. सृजया; (cf. VS). 10) P शयाण्डक इति शय·आण्डकः ।; die Saṃh. Mss. शयाण्डक° 11) P शारिः । 12) H पिदाकु°; desgl. B, ohne Accent; P पृदाकुः । 13) P पार्जन्यः । 14) So corrigirt; H u. Bb आतिवाहसौ; B अतिवाहसो; P आतिः । वाहसः । (s. VS 24, 34); 15) So im Anschluss an P नदीपतय इति नदी·पतये ।; (s. VS 24, 34); die Saṃh. Mss. नदीपतै 16) P दार्वाघाटः । दार्वाघाट इति दारु·आघाटः ।

स्पतये वाचस्पतये पैङ्गराजो ऽलज[1] आन्तरिक्षो नाक्रो मकरः पुलीकयस्ते ऽकूपारस्य[2] ह्रियै[3] शल्यकः ॥ १६ ॥

Vgl. VS 24, 35 u. 34; Kâṭh. 5, 7, 5.

एण्यह्नो[4] मण्डूको मूषिका तित्तिरिस्ते[5] सर्पाणां लोपाश[6] आश्विनः कृष्णो रात्र्या[7] ऋक्षो जतूः[8] सुषिलीका[9] त[10] इतरजनानां जहका[11] वैष्णवी ॥ १७ ॥

Vgl. VS 24, 36; Kâṭh. 5, 7, 5.

अन्यवापो[12] ऽर्धमासानामृश्यो[13] मयूरः सुपर्णस्ते गन्धर्वाणामपामुद्रः[14] कश्यपो मासां रोहित्कुण्डृणाची[15] गोलत्तिका[16] ता[17] अप्सरसां मृत्यवे ऽसितः[18] ॥ १८ ॥

Vgl. VS 24, 37; Kâṭh. 5, 7, 6.

वर्षाहूरृतूनामाखुः[19] कशो मान्थालवस्ते[20] पितृणां वसुभ्यः कपिञ्जलो[21] बलायाजगरः[22] कपोता उलूकः[23] शशस्ते निर्ऋत्यै रात्र्यै कृष्णः ॥ १९ ॥

Vgl. VS. 24, 38; Kâṭh. 5, 7, 8.

---

1) P अलजः । 2) P पुलीकयः । ते । अकूपारस्य । 3) So P; die Saṃh. Mss. ह्रिये; 4) P एणी । अह्नः । 5) P तित्तिरिः । 6) P लोपाशः । 7) P रात्र्यै । 8) So P (cf. VS 24, 36); die Saṃh. Mss. जंतः; 9) P सुषिलीकेति सुषि॰लीका । 10) P ते । 11) P जहका । 12) So corrigirt; die Saṃh. Mss. अन्ययावापो; P अन्यवापं इत्यन्य॰वापः । 13) P ऋश्यः । 14) P अपां । उद्रः । 15) So P; H कुंडुणाची; desgl. B, ohne Accent; Bb कुंडुणाची 16) So P; die Saṃh. Mss. गोलर्त्तिका; Kâṭh. 5, 7, 6 गोलत्तिका 17) P ते ।(!) 18) P असितः । 19) P वर्षाहूरिति वर्षा॰आहूः । 20) So im Anschluss an P मान्थालवः ।; die Saṃh. Mss. मातालवस्ते Kâṭh. 5, 7, 8 मंथीलवस् 21) P कपिंजलः ।; die Saṃh. Mss. कीपंजलो 22) P बलाय । अजगरः । (s. VS); B बलाया अजगरः H u. Bb. बलाया अजगरः 23) P कपोताः । उलूकाः ।

चित्र[1] आदित्यानामुष्ट्रो घृणावान्वार्ध्रीनसस्ते[2] मत्यै[3] आरण्याय[4] सृमरो रुरू[5] रौद्रः क्वयिः[6] कुटरुर्दात्यौहस्ते वाजिनां कामाय[7] पिकः ॥ २० ॥

Vgl. VS 24, 39; Kâṭh. 5, 7. 9 u. a.

खड्गो वैश्वदेवस्तरक्षुः श्वा कृष्णः[8] कर्णो गर्दभस्ते रक्षसामिन्द्राय सूकरः सिꣳहो मारुतः कृकलासः पिप्पका शकुनिस्ते शरव्यायै[9] विश्वेभ्यो देवेभ्यः पृषतः ॥ २१ ॥

Vgl. VS 24, 40; Kâṭh. 5, 7.

॥ इति तृतीयकाण्डे चतुर्दशमः प्रपाठकः ॥

शादं दद्भिरवकान्दन्तमूलैर्मृदं[10] बर्स्वैस्तेगान्दꣳष्ट्राभ्यामवक्रन्देन[11. 12] तालु वाजꣳ हनुभ्याꣳ सरस्वत्या[13] अग्रजिह्वं जिह्वाया[14] उत्सादमवं[15] आस्येन वृषणा[16] आण्डाभ्यामादित्याꣳश्मश्रुभिः[17] पन्थां[18] भ्रूभ्यां द्यावापृथिवी वर्तोभ्याꣳ[19] विद्युतं कनीनिकाभ्यां कर्णाभ्याꣳ श्रोत्रे श्रोत्राभ्यां

1) P चित्रः। 2) So ist wohl zu lesen; B घृणावार्ध्रीनसस्ते; H u. Bb घृणावार्ध्री-नसः॰ P घृणावानिति घृणा.वान् । वार्ध्रीनसः। 3) P मर्त्यै। 4) P अरण्याय। 5) P रुरुः। 6) P कुर्वयिः। 7) H u. Bb वाताय 8) So im Anschluss an P तरक्षुः। श्वा। कृष्णः।; H u. Bb तरक्षुश्वाकृष्णः (in H aber erst durch Correctur so; eig. तरक्षुश्वाक्ष्ण; so auch B, ohne Accent); s. VS. 9) P शरव्यायै। 10) P मृदम्। 11) Die Saṃh. Mss. बर्स्वैस्तेगान्; P बर्स्वैः। तेगान्। 12) Die Saṃh. Mss. ॰मावक्रन्देन; P अवक्रन्देन। 13) P सरस्वती। 14) P जिह्वायाः। 15) P अपः। 16) P वृषणा(!) 17) P आदित्यान्। श्मश्रुभिरिति श्मश्रु. भिः।; die Saṃh. Mss. श्मश्रूभिः; 18) P पन्थाम्। 19) So P वर्तोभ्यामिति वर्तः.भ्यां।; H u. Bb वर्त्तोभ्याꣳ; B वर्तोभ्याꣳ

कर्णौ[1] अवार्याणि पक्ष्माणि[2] पार्या[3] इक्षवः पार्याणि पक्ष्माण्यवार्या[4] इक्षवः ॥ १ ॥

Vgl. TS 5, 7, 11. 12 (açvamedhângamantrâḥ; çarîrahomâḥ; dasselbe auch weiterhin im ganzen Prapâṭhaka); Kâṭh. 5, 13, 1 u. 2; VS 25, 1; Mân. Çr. 9, 2, 5.

वातं प्राणेनापानेन नासिकामुपयाममधरेणौष्ठेन सदुत्तरेण शुक्राय स्वाहा कृष्णाय स्वाहा स्तनयित्नुं निबाधेन मूर्धानं निवेष्येणाशनिं[5] मस्तिष्केण विद्युतं कनीनिकाभ्यां प्रकाशेनान्तरमनुकाशेन[6] बाह्यं तेदनीमधरकण्ठेनापः[7] शुष्ककण्ठेन[8] चित्तं मन्याभिरदितिं शीर्ष्णा निर्ऋतिं निर्जल्पेन शीर्ष्णा प्राणान्संक्रोशै रेष्माणं स्तूपेन[10] ॥ २ ॥

Vgl. TS 5, 7, 12–14 (cf. oben); Kâṭh. 5, 13, 2; VS 25, 2.

मशकान्केशैरिन्द्रं स्वपसा[11] वहेन बृहस्पतिं शकुनिसादेन[12] कूर्माञ्छफैराक्रमणं[13] स्थूराभ्यां बलं कुष्ठाभ्यां[14] जवं जङ्घाभिरध्वानं बाहुभ्यां जाम्बिलेनारण्यमग्निमतीरुग्भ्यां[15] रुद्रं रौराभ्यां[16] पूषणं दोर्भ्यामश्विना अंसाभ्याम्[17] ॥ ३ ॥

Vgl. TS 5, 7, 11 flg. (s. oben); VS 25, 3; Kâṭh. 5, 13, 3.

अग्नेः पक्षतिर्वायोर्निपक्षतिः सोमस्य तृतीयापां चतुर्थ्यदित्याः[18]

---

1) P कर्णौ । 2) So P; die Saṃh. Mss. पक्षाणि; 3) P पार्याः । 4) P पक्ष्माणि । अवार्याः ।; die Saṃh. Mss. पक्षाण॰ 5) Die Saṃh. Mss. निवेष्मेणाशनिं; P निवेष्येण । अशनिं । 6) P प्रकाशेनेति प्र॰काशेन । अन्तरं । अनुकाशेनेत्यनु॰काशेन । die Saṃh. Mss. प्रकाशे नांतरम॰ 7) Die Saṃh. Mss. तेदाणीम॰; P तेदनीं । अधर॰कण्ठेनेत्यधर॰कण्ठेन । 8) H u. Bb कंठेनापं शुष्ककंठेन; B ॰कंठेनप शु॰; P अपः । शुष्क॰कण्ठेन । 9) P संक्रोशैरिति सं॰क्रोशैः । 10) P रेष्माणं । स्तुपेन । 11) P स्वपसेति सु॰अपसा । 12) H u. Bb शकुनिसादेन; B शकुनिसादयेन; P शकुनिसादेनेति शकुनि॰सादेन । 13) P कूर्मान् । 14) Kâṭh. 5, 13, 3 कुष्ठिकाभिर्जवं 15) P जाम्बीलेन । अरण्यं । अग्निं । अतिरुग्भ्यामित्यतिरुक्॰भ्यां । 16) P रौराभ्यां । 17) So P; die Saṃh. Mss. अंसोभ्यां; Kâṭh. अंसाभ्यां 18) So corrigirt; die Mss. चतुर्थी दित्याः; P चतुर्थी । आदित्याः । (!)

पञ्चम्यग्नीषोमयोः[1] षष्ठी मरुतां सप्तमी बृहस्पतेरष्टमी पूष्णो नवमी त्वष्टुर्दशमीन्द्रस्यैकादशी वरुणस्य द्वादशी यमस्य त्रयोदशी ॥ ४ ॥

Vgl. TS 5, 7, 21; VS 25, 4.

इन्द्राग्न्योः पक्षतिः सरस्वत्या[2] निपक्षतिरिन्द्रस्य तृतीया बृहस्पतेश्चतुर्थी निर्ऋत्याः पञ्चमीन्द्राण्याः षष्ठी सर्पाणां सप्तमी विष्णोरष्टम्यर्यम्णो नवमी धातुर्दशमीन्द्रस्यैकादशी वरुणस्य द्वादशी यम्यास्त्रयोदशी[3] द्यावापृथिव्योर्दक्षिणं पार्श्वं विश्वेषां देवानामुत्तरम् ॥ ५ ॥

Vgl. TS 5, 7, 22; VS 25, 5.

मरुतां स्कन्धा[4] विश्वेषां देवानां प्रथमा कीकसा रुद्राणां द्वितीयादित्यानां तृतीया वायोः पुच्छमग्नीषोमयोर्भासदौ कुञ्चौ श्रोणिभ्यां मित्रावरुणा[5] ऊरुभ्यामिन्द्रावरुणा[6] अस्थाभ्यामाक्रमणं कुष्ठाभ्यामत्सराभिः[7] कपिञ्जलान् ॥ ६ ॥

Vgl. TS 5, 7, 15; Kâṭh. 5, 13, 5, VS 25, 6.

इन्द्रस्य क्रोडो ऽदित्याः पाजस्यं दिशां जत्रवो[8] ऽदित्या भसज्जीमूता[9]न्हृदयोपशाभ्यामन्तरिक्षं पुलीतता[10] नभ[11] उदर्येण वल्मीकान्क्लोम्ना[12] ग्लौभिर्गुल्मां[13]श्चक्रवाकौ मतस्नाभ्यां दिवं वृक्काभ्यां हिराभिः स्रवन्तीर्गिरीन्प्लाशिभ्यामुपलान्प्लीह्ना[14] ह्रदान्कुक्षिभ्यां[15] समुद्रमुदरेण वैश्वानरं भस्मना ॥ ७ ॥

Vgl. TS 5, 7, 16; Kâṭh. 5, 13, 6; VS 25, 8.

---

1) So corrigirt; die Mss. पंचम्यग्नीषोमयो: 2) P सरस्वत्याः । 3) P याम्याः । 4) P स्कंधाः । 5) P मित्रावरुणौ । 6) P इंद्रावरुणौ । 7) P कुष्ठाभ्यां । अत्सराभिः ।; die Samh. Mss. कुष्ठाभ्यां मत्सराभिः; cf. Kâṭh. 5, 13, 5 कुष्ठाभ्याम् TS 5, 7, 13 चार्त्सराभिः; VS 25, 8 त्सर्वत्साभिः; 8) H u. Bb जत्रवो; 9) P भसत् । जीमूतान् । हृदयोपशाभ्यां ।; H भसद्दजीमुता॰ हृदयोपाशा॰; Bb भसद्दजीमूतां॰ हृदयोपाशा॰; B भसद्दजीमुता॰ हृदयोपशा॰ ॥ 10) P पुलीतता । पुरितितेति पुरि. तता । Kâṭh. 5, 13, 6 पुरितता 11) P नभः । 12) So corrigirt; die Samh. Mss. वल्मीकां क्लोमां; P वल्मीकान् । क्लोमा । Kâṭh. 5, 13, 6 वल्मीकान्क्लोम्ना 13) ग्लौभि॰ ohne Accente P ग्लौभिः । गुल्मान् । 14) Die Samh. Mss. स्रवंती गि॰; aber P स्रवंतीः ।; 15) di Samh. Mss. ह्रदां ; aber P ह्रदान् ।

विधृतिं नाभ्या[1] घृतꣳ रसेनापो[2] यूष्णा[3] मरीचीर्विप्रुषा नीहारमूष्मणा शीनꣳ[4] वसया ह्रादुनीर्दूषीकाभिः[5] प्रुष्वा अश्रुभिरस्ना रक्षाꣳसि चित्राण्यङ्गैर्नक्षत्राणि रूपैः पृथिवीं त्वचा जुम्बकाय स्वाहा ॥ ८ ॥

Vgl. TS 5, 7, 20; VS 25, 9.

पूषणꣳ वनिष्ठुनान्धाहीन्स्थूरगुदया[6] सर्पान्गुदाभिर्विह्रुत[7] आन्त्रैरपो[8] आस्येन वृषणा[9] आण्डाभ्याꣳ शेपो[10] वाजिनेन प्रजाꣳ रेतसा चाषान्पित्तेन[11] प्रदरान्पायुना कूश्माञ्छकपिण्डैः[12] ॥ ९ ॥

Vgl. TS 5, 7, 17; VS 25, 7; Kâṭh. 5, 13, 7.

अग्नये गायत्राय त्रिवृते राथन्तराय वासन्तिकाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपतीन्द्राय त्रैष्टुभाय पञ्चदशाय बार्हताय ग्रैष्माय पुरोडाशमेकादशकपालं विश्वेभ्यो देवेभ्यो जागतेभ्यः सप्तदशेभ्यो वैरूपेभ्यो वार्षिकेभ्यः पुरोडाशं द्वादशकपालं मित्रावरुणाभ्यामानुष्टुभाभ्यामेकविꣳशाभ्या[13] वैराजाभ्याꣳ शारदाभ्यां पयस्यां बृहस्पतये पाङ्क्ताय त्रिणवाय[14] शाक्वराय हैमन्तिकाय चरुꣳ सवित्र[15] आतिछन्दसाय त्रयस्त्रिꣳशाय रैवताय शैशिराय पुरोडाशं द्वादशकपालमनुमत्यै चरुं वैश्वानरं द्वादशकपालमदित्यै विष्णुपत्न्यै चरुं कायमेककपालम् ॥ १० ॥

Vgl. TS 7, 5, 14 (daçahaviḥ sarvapṛshṭhâ); VS 29, 60.

---

1) P नाभ्यां । 2) P रसेन । अपः । 3) So corrigirt; die Samh. Mss. युष्णां; P यूष्णाः । 4) So P; die Samh. Mss. सीनꣳ 5) So corrigirt; die Samh. Mss. दुषीकाभिः; in P die erste Silbe des Wortes ganz undeutlich. 6) Die Samh. Mss. वनिष्ठनांधाहिꣳ स्थूरगुदया; P वनिष्ठुना । अंधाहीनित्यंध. आहीन् । स्थूलगुदयेति स्थूल. गुदया ।; Kâṭh. 5, 13, 7 पूष्णो वनिष्ठुरंधाहे स्थूरगुदाण् 7) P विह्रुत इति वि. ह्रुतः । 8) P अपः । 9) P वृषणी । 10) P शेपः । 11) Die Samh. Mss. चषान् 12) P कूश्मान् । 13) Die Samh. Mss. °मंजुष्टु°; P आनुष्टुभाभ्यां । आनुष्टुभाभ्यामित्यानु. स्तुभाभ्यां । 14) P त्रिवंवाय । त्रिणवायेति त्रि. नवाय । 15) P सवित्रे ।

अग्नये ऽंहोमुचे पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपतीन्द्रायांहोमुचे पुरोडाशमेकादशकपालं मित्रावरुणाभ्यामागोमुग्भ्यां पयस्यां वायुसवितृभ्यामागोमुग्भ्यां[1] पयो ऽश्विभ्यामागोमुग्भ्यां धाना[2] मरुद्भ्य[3] एनोमुग्भ्यः पुरोडाशं सप्तकपालं विश्वेभ्यो देवेभ्य एनोमुग्भ्यः पुरोडाशं द्वादशकपालमनुमत्यै चरुं वैश्वानरं द्वादशकपालं द्यावापृथिवीभ्यामंहोमुग्भ्यां पुरोडाशं द्विकपालम् ॥ ११ ॥

Vgl. TS 7, 5, 22 (daçahavir mṛgâreshṭiḥ).

॥ इति तृतीयकाण्डे पञ्चदशमः प्रपाठकः ॥

मा नो मित्रो वरुणो अर्यमायुरिन्द्र[4] ऋभुक्षा[5] मरुतः परिक्शन्[6] ।
यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तेः प्रवक्ष्यामो विदथे वीर्याणि ॥
यन्निर्णिजा रेक्णसा प्रावृतस्य रातिं गृभीतां मुखतो नयन्ति ।
सुप्राङजो मेम्यद्विश्वरूपा[7] इन्द्रापूष्णोः[8] प्रियमप्येतु पाथः ॥
एष छागः पुरो अश्वेन वाजिना पूष्णो भागो नीयते विश्वदेव्यः ।

---

1) P वायुसवितृभ्यामिति वायुसवितृ भ्यां ।; B वायुसवित्राभ्या° 2) P धानाः । 3) P मरुद्भ्य इति मरुत्.भ्यः । 4) So corrigirt; die Mss. (H u. Bb) betonen अर्यमायुरिन्द्र; aber P अर्यमा । आयुः । इन्द्रः । 5) P ऋभुक्षाः । 6) So corrigirt; die Samh. Mss. परिख्यान्; P परि । ख्यन् ।; s. Einl. z. I. Bd. p. XLIII. 7) So corrigirt; H u. Bb विश्वरूपं; B विश्वरूपा; P विश्वरूप इति विश्व.रूपः । 8) So P; die Samh. Mss. इन्द्रापूष्णो

अभिप्रिय यत्पुरोडाशमर्वता[1] त्वष्टेदेन[2] सौश्रवसाय जिन्वति ॥
यद्धविष्यमृतुशो[3] देवयानं त्रिर्मानुषाः पर्यश्वं[4] नयन्ति ।
अत्रा[5] पूष्णः प्रथमो भाग[6] एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः ॥
उप प्रागात्सुमन्मे[7] ऽधायि[8] मन्म देवानामाशा[9] उप वीतपृष्ठः ।
अन्वेन विप्रा ऋषयो मदन्ति[10] देवानां पुष्टे चकृमा[11] सुबन्धुम् ॥
होताध्वर्युरावया[12] अग्निमिन्धो ग्रावग्राभ[13] उत शंस्ता[14] सुविप्रः ।
तेन यज्ञेन स्वरंकृतेन स्विष्टेन वक्षणा[15] आपृणध्वम् ॥
यूपव्रस्का[16] उत ये यूपवाहाश्चषालं ये अश्वयूपाय तक्षति ।
ये चार्वते पचनं[17] संभरन्त्युतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु ॥
यद्वाजिनो दाम[18] संदानमर्वतो या शीर्षण्या रशना रज्जुरस्य ।
यद्वा घास्य[19] प्रभृतमाऽस्ये तृणं सर्वा ता[20] ते अपि देवेष्वस्तु ॥
यदूवध्यमुदरस्यापवाति[21] य[22] आमस्य क्रविषो गन्धो अस्ति ।
सुकृता तच्छमितारः[23] कृण्वन्तूत[24] मेधं शृतपाकं पचन्तु ॥
यदश्वस्य क्रविषो मक्षिकाश[25] यद्वा स्वरौ[26] स्वधितौ रिप्तमस्ति ।
यद्धस्तयोः शमितुर्यन्नखेषु[27] सर्वा ता[28] ते अपि देवेष्वस्तु ॥
यत्ते गात्रादग्निना पच्यमानादभि शूलं निहतस्यावधावति[29] ।

---

1) So nach Anleitung von TS 4, 6, 8, 1 u. VS 25, 26; die Saṃh. Mss. °मर्वत; P अर्वतः । 2) P त्वष्टा । इत् । एनं । 3) Die Saṃh. Mss. °मृतशो; P ऋतुशः इति ऋतु . शः । 4) So corrigirt; Bb पर्यश्वं; H पर्यश्वम्; desgl. B, ohne Accent; P परि । अश्वं । 5) P अत्र । 6) P भागः । 7) P सुमदिति सु . मत् । मे । 8) P अधायि 9) P आशाः । 10) P मदन्तु । desgl. Kâṭh. 5, 6, 4. 11) P चकृम । 12) P आवया इत्या . वयाः । 13) P ग्रावग्राभ इति ग्राव . ग्राभः । 14) So P; in den Saṃh. Mss. ohne Accent. 15) P वक्षणाः । 16) P यूपव्रस्का इति यूप . व्रस्काः । 17) P ये । च । पचनं । 18) P मंहा । (!) 19) P यत् । घास । अस्य । 20) P सर्वाता । (cf. aber unten) 21) P अप . वाति । 22) P यः । 23) P तत् । शमितारः । 24) P कृण्वन्तु । उत । 25) P मक्षिका । आश । 26) So P (s. VS 25, 32); die Saṃh. Mss. स्वारौ; Kâṭh. 5, 6, 4 स्वरौ 27) P यत् । नखेषु । 28) P सर्वा । ता । 29) P अवधावतीत्यव . धावति ।

मा तद्भूम्यामाश्रिषन्मा[1] तृणेषु देवेभ्यस्तदुशद्भ्यो रातमस्तु ॥
ये वाजिनं परिपश्यन्ति पक्वं[2] य ईमाहुः सुरभिर्निर्हरेति[3] ।
ये चार्वतो मांसभिक्षामुपासत उतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु ॥
यन्नीक्षणं[4] मांस्पचन्या[5] उखाया[6] या पात्राणि यूष्ण[7] आसेचनानि ।
ऊष्मण्यापिधाना[8] चरूणामङ्काः सूनाः[9] परिभूषन्त्यश्वम् ॥
यदश्वाय वास[10] उपस्तृणन्त्यधिवासं[11] या हिरण्यान्यस्मै[12] ।
संदानमर्वन्तं पड्वीशं प्रिया देवेष्वायामयन्ति[13] ॥
निक्रमणं[14] निषदनं विवर्तनं[15] यच्च पड्वीशमर्वतः ।
यच्च पपौ यच्च घासिं[16] जघास सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु ॥
मा त्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगन्धिर्मोखा[17] भ्राजन्त्यभिविक्त[18] जघ्रिः[19] ।
इष्टं वीतमभिगूर्तं वषट्कृतं तं देवासः प्रतिगृभ्णन्त्यश्वम् ॥ १ ॥

Vgl. TS 4, 6, 8 u. 9 (açvamedhaḥ); Kâṭh. 5, 6, 4 u. 5; VS 25, 24—39.

समिद्धो अञ्जन्कृदरं मतीनां घृतमग्ने मधुमत्पिन्वमानः ।
वाजी[20] वहन्वाजिनं जातवेदो देवानां वक्षि प्रियमा सधस्थम् ॥
तनूनपात्स पथो देवयानान्प्रजानन्वाज्यप्येतु देवान् ।

---

1) P मा । श्रिषत् । मा । 2) P ये । 3) So corrigirt; die Saṃh. Mss. निर्हरेति; P निः । हर । इति ।; Kâṭh. 5, 6, 5 निर्हरेति 4) P यत् । नीक्षणमिति नि. ईक्षणं । 5) P मांस्पचन्याः । 6) P उखायाः । 7) P यूष्णः । 8) P ऊष्मण्या । अपिधानेत्यपि. धाना । 9) So P (cf. VS 25, 36); die Saṃh. Mss. सूनाः; Kâṭh. 5, 6, 4 सना: 10) P वासः । 11) P अधीवासं । अधिवासमित्यधि. वासं । 12) Die Saṃh. Mss. °स्मै; P हिरण्यानि । अस्मै । 13) P देवेषु । आ । यामयंति । यमयंतीति यमयंति । 14) So P; die Saṃh. Mss. निः क्रमणं 15) P निवर्तनमिति नि. वर्तनं ।; die Saṃh. Mss. विवर्तनं; s. aber auch RV 1, 162, 14. 16) So P; die Saṃh. Mss. घासं; s. RV 1, 162, 14. 17) So corrigirt; die Saṃh. Mss. त्वाग्निर्धुनिर्धूमगंधिर्मोखा; aber P त्वा । अग्निः । ध्वनयीत् । धूमगंधिरिति धूम. गंधिः । मा । उखा ।; Kâṭh. 5, 6, 5 त्वाग्निर्ध्वनयेद् 18) In den Saṃh. Mss. das Verb ohne Accent; aber P भ्राजंति । अभि । विक्त । 19) So Bb; in H, B und auch P जिघ्रिः; Kâṭh. 5, 6, 5 जघ्नुः 20) P; die Saṃh. Mss. वाजि

अनु त्वा सप्ते[1] प्रदिशः सचन्तां स्वधां देवैर्यजमानाय धेहि ॥
ईड्यश्चासि[2] वन्द्यश्चासि वाजिन्नाशुश्चासि[3] मेध्यश्चासि सप्ते ।
अग्निष्ट्वा देवैर्वसुभिः सजोषाः प्रीतं वह्निं वहतु जातवेदाः ॥
स्तीर्णं बर्हिः सुष्टरीमा[4] जुषाणोरु[5] पृथु प्रथमानं पृथिव्याम् ।
देवेभिर्युक्तमदितिः सजोषाः स्योनं कृण्वाना सुविते दधातु ॥
एता उ वः सुभगा विश्ववारा[6] वि[7] पक्षोभिः[8] श्रयमाणा[9] उदातैः[10] ।
ऋष्वाः सतीः कवषः शुम्भमाना[11] द्वारो देवीः सुप्रायणा[12] भवन्तु ॥
अन्तरा मित्रावरुणा चरन्ती[13] मुखं यज्ञानामभि संविदाने ।
उषासा वां सुहिरण्ये सुशिल्पे ऋतस्य योना[14] इह सादयामि ॥
प्रथमा वां सरथिना सुवर्णा[15] देवौ पश्यन्तौ भुवनानि विश्वा ।
अपिप्रयं[16] चोदना वां मिमाना होतारा ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता[17] ॥
आदित्यैर्नो भारती वष्टु यज्ञं सरस्वती सह रुद्रैर्न आवीत्[18] ।
इडोपहूता[19] वसुभिः सजोषाः स्योनं कृण्वाना सुविते दधातु ॥
त्वष्टा वीरं देवकामं जजान त्वष्टुरर्वा जायत[20] आशुरश्वः ।
त्वष्टेमा[21] विश्वा भुवना जजान बहोः कर्तारमिह यक्षि होतः ॥
अश्वो घृतेन त्मन्या समक्ता[22] उप देवाँ[23] ऋतुशः पाथ[24] एतु ।

---

1) So P; die Saṃh. Mss. सप्तेः 2) P च । असि । (s. VS 29,3; TS 5,1,11,1). 3) P वाजिन् । आशुः । च । असि । 4) P सुष्टरीम । सुस्तरीमेति सु॰स्तरीम । 5) P जुषाणा । उरु । 6) P एताः । उं इति । वः । सुभगा इति सु॰भगाः । विश्ववारा इति विश्व॰वाराः । 7) Das वि fehlt in P. 8) In den Saṃh. Mss. ohne Accent पक्षोभि 9) P श्रयमाणाः । 10) Die Saṃh. Mss. उद्दातैः; aber P उत् । आतैः । 11) P शुम्भमानाः । 12) P सुप्रायणाः । सुप्रायणा इति सु॰प्रायणाः । 13) P चरन्ती इति चरन्ती ।; B चरन्ति; H u. Bb चरन्तिं 14) P योनौ । 15) So P सुवर्णेति सु॰वर्णा । (s. VS 29,7; TS 5,1,11,3); die Saṃh. Mss. सुपर्णा; Kâṭh. 5,6,2 सुवर्णा 16) So corrigirt; die Saṃh. Mss. अपिप्रे; P अपिप्रयन् ।; cf. VS 29,7; TS 5,1,11,3; Kâṭh. 5,6,2 अपिप्रयं 17) P दिशन्ता । 18) P नः । आवित् । 19) So mit P इडा । उपहूतेत्युप॰हूता; die Saṃh. Mss. इडोपहूता 20) P जायते । 21) P त्वष्टा । इमा । 22) Die Saṃh. Mss. समक्ता; aber P संमक्त इति सं॰अक्तः । 23) P देवान् । 24) P पाथः ।

वनस्पतिर्देवलोकं प्रजानन्नग्निना हव्या स्वदितानि वक्षत् ॥
प्रजापतेस्तपसा वावृधानः[1] सद्यो जातो दधिषे यज्ञमग्ने ।
स्वाहाकृतेन हविषा पुरोगा[2] याहि[3] साध्या[4] हविरदन्तु देवाः ॥ २ ॥

Vgl. TS 5, 1, 11 (açvasyâpriyaḥ); Kâṭh. 5, 6, 2; VS 29, 1—11; Mân. Çr. 9, 2, 5.

युञ्जन्ति ब्रध्नमरुषं चरन्तं परि तस्थुषः ।
रोचन्ते रोचना[5] दिवि ॥
युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा रथे ।
शोणा धृष्णू नृवाहसा ॥
केतुं कृण्वन्नकेतवे[6] पेशो मर्या[7] अपेशसे ।
समुषद्भिरजायथाः[8] ॥
जीमूतस्येव भवति प्रतीकं यद्वर्मी याति समदामुपस्थे ।
अनाविद्धया तन्वा जय त्वं स त्वा वर्मणो महिमा पिपर्तु ॥
धन्वना गा धन्वनाजिं[9] जयेम धन्वना तीव्राः समदो जयेम ।
धनुः शत्रोरपकामं कृणोतु धन्वना सर्वाः पृतना[10] जयेम ॥
वक्ष्यन्तीवेदागनीगन्ति[11] कर्णं प्रियं सखायं परिषस्वजाना ।
योषेव शिङ्क्ते विततादि धन्वञ्ज्या इयं समने पारयन्ती ॥
ते आचरन्ती समनेव योषा मातेव पुत्रं बिभृतामुपस्थे ।
अप शत्रून्विध्यतः[12] संविदाने आर्त्नी इमे विस्फुरन्ती अमित्रान् ॥

---

1) P वावृधानः । ववृधान इति ववृधानः । 2) P पुरोगा इति पुरः. गाः । 3) So P; in den Samh. Mss ohne Accent. 4) H u. Bb साध्या; P साध्याः ।; Kâṭh. 5, 6, 2 सख्या 5) P रोचनाः । 6) Die Samh. Mss कृण्वंतु केतवे; aber P कृण्वन् । अकेतवे । 7) P मर्याः । 8) H u. Bb समुषद्भिर॰; B समुषद्भिर॰; P सं । उषद्भिरित्युषत्. भिः । (s. RV 1,6, 3). 9) P गाः । धन्वना । आजिं । 10) P पृतनाः । 11) P वक्ष्यंतीवेति वक्ष्यंती इव । इत् । 12) Die Samh. Mss विध्यतः; P विध्यतः ।

बह्वीनां[1] पिता बहुरस्य पुत्रः चिश्चा[2] कृणोति समनावगत्य ।
इषुधिः सङ्काः पृतनाश्च सर्वाः पृष्ठे निनद्धो जयति प्रसूतः ॥
रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरो यत्र यत्र कामयते सुषारथिः ।
अभीशूनां महिमानं पनायत मनः पश्चादनु यच्छन्ति रश्मयः ॥
तीव्रान्घोषान्कृण्वते वृषपाणयो ऽश्वा[3] रथेभिः सह वाजयन्तः ।
अवक्रामन्तः प्रपदैरमित्रान्क्षिणन्ति[4] शत्रूँरनपव्ययन्तः[5] ॥
वनस्पते वीड्वङ्गो हि भूयाः[6] अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः ।
गोभिः संनद्धो असि वीडयस्वास्थाता[7] ते जयतु जैत्वानि ॥
दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षाद्वनस्पतिभ्यः पर्याभृतꣳ[8] सहः ।
अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य[9] वज्रꣳ हविषा रथꣳ यज ॥
इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
सेमां[10] नो हव्यदातिं जुषाणो देव रथ[11] प्रति हव्या[12] गृभाय ॥
स्वादुषꣳसदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेश्रितः शक्तीवन्तो[13] गभीराः ।
चित्रसेना[14] इषुबला[15] अमृध्राः सतोवीरा उरवो व्रातसाहाः[16] ॥
ब्राह्मणासः पितरः सोम्यासः[17] शिवे नो द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ।
पूषा नः पातु दुरितादृतावृधो रक्षा[18] माकिर्नो अघशꣳस[19] ईशत[20] ॥
आजीते परिवृङ्ग्धि[21] नो ऽश्मा[22] भवतु नस्तनूः ।

---

1) So P; die Saṃh. Mss बह्नीनां; Kâṭh. 5, 6, 1 बह्वीनां 2) So P; die Saṃh. Mss शिश्चा; Kâṭh. 5, 6, 1 चिश्चा 3) P अश्वाः । 4) Die Saṃh. Mss क्षीणंति; Kâṭh. 5, 6, 1 क्षिणंति 5) So die Mss; P शत्रून् । अनपव्ययंत इत्यनप॰व्ययंतः । 6) P भूयाः । 7) P वीडयस्व । आस्थातेत्या॰स्थाता । 8) P आभृतमित्या॰भृतं । 9) So H; P आवृतमित्या॰वृतं ।; in Bb u. B ॰वृत्त॰ 10) Die Saṃh. Mss सैमं; P सः । इमां । 11) Die Saṃh. Mss देवरथः; P देव । रथ 12) Bb हव्यं; 13) P शक्तीवंतः । शक्तिवंत इति शक्ति॰वंतः ।; B शक्तिवंतो 14) P चित्रसेना इति चित्र॰सेनाः । 15) P इषुबला इतीषु॰बलाः । 16) Die Saṃh. Mss व्रातसहाः; P व्रातसाहाः । व्रातसहा इति व्रात॰सहाः । 17) P सोम्यासः । 18) P रक्ष । 19) P अघशꣳस इत्यघ॰शꣳसः । 20) So P; die Saṃh. Mss ईशते 21) P परि । वृङ्ग्धि । 22) P अश्मा

सोमो अधिब्रवीतु नोऽदितिः शर्म यछतु ॥
सुपर्णं वस्ते मृगो अस्या[1] दन्तो गोभिः संनद्धा पतति प्रसूता ।
यत्रा[2] नरः सं च वि च द्रवन्ति तत्रास्मभ्यमिषवः शर्म यंसन् ॥
अहिरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्याया[3] हेतिं परिबाधमानः ।
हस्तघ्नो विश्वा वयुनानि विद्वान्पुमान्पुमांसं परिपातु विश्वतः ॥
आजङ्घन्ति सान्वेषां जघनं[4] उपजिघ्नतु[5] ।
अश्वाजनि प्रचेतसोऽश्वान्समत्सु[6] नोदय[7] ॥
उपश्वासय[8] पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्ठितं जगत् ।
स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैरारात्तवीयो अपसेध शत्रून् ॥
आक्रन्दय बलमोजो न आधा[9] निष्टनिहि दुरिता बाधमानः ।
अपप्रोथ दुन्दुभे दुछुना इत[10] इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीडयस्व ॥
आमूरज[11] प्रत्यावर्तयेमाः[12] केतुमद्दुन्दुभिर्वावदीति ।
समश्वपर्णाश्चरन्तु नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु ॥ ३ ॥

Vgl. TS 7, 4, 20 (jîvato çvasyopacârah); 4, 6, 6 (mahâpṛshṭham); Kâṭh. 5, 6, 1; VS 23, 5 u. 6; 29, 37—57; Mân. Çr. 9, 2, 3 u. 4.

समिद्दिद्युामाशयानः[13] स्वर्विन्मधु रेतो[14] माधवः पात्वस्मान् ।
अग्निर्देवो[15] दुष्टरीतुरदब्ध इदं क्षत्रं रक्षतु पात्वस्मान् ॥
रथन्तरं सामभिः पात्वस्मान्गायत्री छन्दसां विश्वरूपा ।

1) P अस्याः ।; die Saṃh. Mss अस्या 2) P यत्र । 3) P ज्यायाः । 4) P जघनम् । 5) P उपजिघ्नति । 6) P अश्वान् । समत्स्विति समत्ऽसु । 7) So die Saṃh. Mss; P चोदय; desgl. Kâṭh. 5, 6, 1. 8) B उपाश्वासय 9) P नः । आ । धाः । 10) P दुछुनाः । इतः । 11) Bb आमूरज; H आमरज; desgl. B, ohne Accent; P आ । अमूः । अज ।; Kâṭh. 5, 6, 1 आमरज 12) P प्रत्यावर्तयेति प्रतिऽआवर्तय । इमाः । 13) P दिद्युां । आशयानः । 14) P स्वर्विदिति स्वःऽवित् । मधु । रेतः । Bb मधु रेतो; H मधु रेतो; desgl. B, ohne Accent 15) So B, ohne Accent; P अग्निः । देवः ।; H u. Bb अग्निर्दिवो

त्रिवृन्नो[1] विष्टया[2] स्तोमो अह्ना समुद्रो वात[3] इदमोजः पिपर्तु ॥
उग्रा दिशामभिभूतिर्वयोधाः शुचिः शुक्रे अहन्योजसीने[4] ।
इन्द्राधिपत्यैः पिपृतादतो नो महि क्षत्रं विश्वतो धारयेदम् ॥
बृहत्साम क्षत्रभृद्वृद्धवृष्ण्यं[5] त्रिष्टुभौजः[6] शुभितमुग्रवीरम्[7] ।
इन्द्रः स्तोमेन पञ्चदशेन मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्षतु ॥
प्राची दिशां सहयशा[8] यशस्वती विश्वे देवाः प्रावृषाह्ना[9] स्वर्वती ।
वैरूपे सामन्नधि तन्मकेयं[10] जगत्यैनं[11] विक्ष्वावेशयामि ॥
इदं क्षत्रं दुष्टरमस्त्वोजो ऽनाधृष्टं[12] सहस्यं सहस्वत् ।
विश्वे देवाः[13] सप्तदशेन वर्च[14] इदं क्षत्रं सलिलवातमुग्रम्[15] ॥
धर्त्री दिशां क्षत्रमिदं दाधारोपस्थाशानां[16] मित्रवदस्त्वोजः ।
मित्रावरुणा शरदाह्ना[17] चिकित्नमस्मै[18] राष्ट्राय महि शर्म यच्छतम् ॥
वैराजे सामन्नधि मे मनीषानुष्टुभा[19] संभृतं वीर्यं सहः ।
इदं क्षत्रं मित्रवदार्द्रदानु मित्रावरुणा रक्षतमाधिपत्यैः ॥
सम्राड् दिशां सहसाम्नी सहस्वत्यृतुर्हेमन्तो[20] विष्टया[21] नः पिपर्तु ।

---

1) P त्रिवृदिति त्रि. वृत् । नः । 2) B रिष्टया 3) P वातः । 4) P अहन् । ओजसीने । 5) Die Saṃh. Mss. वृद्धवृष्ण्यं; P वृद्धवृष्ण्यमिति वृद्ध. वृष्ण्यं ।; Kâṭh. 22, 14 वृद्धवृष्ण्यं 6) P त्रिष्टुभा । त्रिष्टुभेति त्रि. स्तुभा । ओजः । 7) So corrigirt; die Saṃh. Mss. शुष्मीतमु°; P शुषितं ।; TS 4, 4, 12, 2 शुभितम्, auch Kâṭh. 22, 14 शुभितम् 8) P सहयशा इति सह यशाः । 9) So corrigirt; die Saṃh. Mss. प्रावृषाह्नाः; P प्रावृषा । अह्ना ।; TS 4, 4, 12, 2 प्रावृषाह्ना°; Kâṭh. 22, 14 प्रवृषाह्ना 10) P तत् । मकेयं । 11) P जगत्या । एनं । 12) P अनाधृष्टं । 13) P देवाः । 14) P वर्चः । 15) So mit P; सलिलवातमिति सलिल. वातं ।; (cf. TS 4, 4, 12, 3); H u. Bb सलिलवातिम°; B सलि-लं°वतिम° 16) P दधार । उपस्थ इत्युप. स्थे । आशानां । 17) P शरदा । अह्ना । Kâṭh. 22, 14 शरदाह्ना 18) So ist wohl zu lesen; die Mss. schwanken; H चिकि-त्नम°; desgl. B, ohne Accent; Bb चिकित्नम°; P चिकितम् ।; Kâṭh. 22, 14 चिकित्नु 19) P मनीषा । अनुष्टुभा । अनुष्टुभेत्यनु. स्तुभा । 20) So im Anschluss an P सहस्वती । ऋतुः । (cf. TS 4, 4, 12, 3); die Saṃh. Mss, सहस्वदृतु° 21) So corrigirt; die Mss. विष्टया; cf. oben u. TS 4, 4. 12, 3.

अवस्युवाता बृहती नं शक्करी दिशां तेष्यवतु[1] नो घृताची ॥
स्वर्वती सुदुघा नः पयस्वतीमं[2] यज्ञमवतु या घृताची ।
त्वं गोपाः पुरएतोत पश्चाद्बृहस्पते याम्यां[2] युङ्ग्धि वाचम् ॥
ऊर्ध्वा दिशां रन्तीराशौषधीनां[3] संवत्सरेण सविता नो अह्ना ।
रेवत्सामातिछन्दा[4] उ छन्दो[5] ऽजातशत्रुः[6] स्योना नो अस्तु ॥
स्तोमत्रयस्त्रिंशे भुवनस्य पत्नी[7] विवस्वद्वाते[8] अभि नो गृणीहि ।
घृतवती सवितुराधिपत्ये[9] पयस्वती रातिराशा[10] नो अस्तु ॥
अन्वद्य[11] नो अनुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यताम् ।
अग्निश्च हव्यवाहनो भवतं दाशुषे मयः ॥
अन्विदनुमते त्वं मन्यासै शं च नस्कृधि ।
क्रत्वे दक्षाय नो हिनु प्र ना[12] आयूंषि तारिषत् ॥
वैश्वानरो न[12] ऊत्या प्रयातु परावतः ।
अग्निरुक्थेन वाहसा ॥
पृष्टो दिवि ॥
ध्रुवा दिशां विष्णुपत्न्यघोरास्येशाना[13] सहसो या मनोता ।
बृहस्पतिर्मातरिश्वोत[14] वायुः संध्वाना[15] वाता[16] अभि नो गृणन्तु ॥

---

1) So H! In Bb तेष्ववतु; desgl. B, ohne Accent; P तेषि । अवतु ।; TS 4, 4, 12, 4 दिश्यवतु; Kâṭh. 22, 14 इमं यज्ञमवतैया घृताची 2) H u. Bb याम्या॰; Kâṭh. 22, 14 याम्या 3) So corrigirt; H u. Bb रंतीर॰; in B रतीर॰; P रंतिः । आशा । औषधीनां ।; Kâṭh. 22, 14 रंतिर 4) P साम । अतिछंदाः । 5) P छदः इत्युत . छंदः । 6) P अजातशत्रुरित्यजात . शत्रुः । 7) P पत्नि ॥ Kâṭh. 22, 14 पत्नि 8) P विवस्वद्वात इति वि-वस्वत् . वाते । 9) So die Mss.; P सवितुः । आधिपत्य इत्याधिपत्ये । 10) So im Anschluss an P रातिः । आशा न । die Saṃh. Mss. रातीर॰; Kâṭh. 22, 14 रंतिर॰ 11) B अन्विदनुमते च 12) P नः । 13) P अघोरा । आस्य । ईशाना । 14) P मातरिश्वा । उत । 15) P संध्वाना इति सं ध्वानाः । 16) P वाताः ।

विष्टम्भो दिवो धरुणा पृथिव्या[1] अस्येशाना[2] जगतो विष्णुपत्नी।
व्यचस्वतीषयन्ती[3] सुभूतिः शिवा नो अस्त्वदितेरुपस्थे[4] ॥
कया नः ॥
को अद्य युङ्क्ते धुरि गा[5] ऋतस्य शिमीवतो[6] भामिनो दुर्हणायून्।
आसन्निषून्हृत्स्वसो[7] मयोभून्य[8] एषां भृत्यामृणधत्स[9] जीवात् ॥ ४ ॥

Vgl. TS 4, 4, 12 (yâjyânuvâkyâḥ, açvamedhaprakaraṇe); Kâṭh. 22, 14.

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्यामृतानां यं पाञ्चजन्यं बहवः समिन्धते।
विश्वस्यां विशि प्रविविशिवांसमीमहे स नो मुञ्चत्वंहसः ॥
यस्येदं प्राणन्निमिषद्यदेजति[10] यस्य जातं जनमानं च केवलम्।
स्तौम्यग्निं[11] नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः ॥
इन्द्रस्य मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसो वृत्रघ्नः स्तोमा[12] उप मामुपागुः[13]।
यो दाशुषः सुकृतो हवमुप गन्ता स नो मुञ्चत्वंहसः ॥
यः संग्रामं नयति सं वशी युधे यः पुष्टानि संसृजति त्रयाणि।
स्तौमीन्द्रं नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः ॥
मन्वे वां मित्रावरुणा तस्य वित्तं सत्यौजसा दुर्हणा यं नुदेथे[14]।
या राजाना सरथं यात[15] उग्रा ता नो मुञ्चतमागसः ॥
यो वां रथ[16] ऋजुरश्मिः सत्यधर्मा मिथुचरन्तमुपयाति[17] दूषयन्।

1) P पृथिव्याः । 2) P अस्य ईशाना । 3) P व्यचस्वती । ईषयंती । Kâṭh. 22, 14 विश्वव्यचा इषयंती 4) P अदितेः । उपस्थ इत्युप.स्थे । 5) P गाः । 6) So im Anschluss an P शिमीवत इति शिमी.वतः ।; (cf. RV 1, 84, 16); die Saṃh. Mss. शर्मीवतो 7) P आसन्निषूनित्यासन्.इषून् । 8) P यः । 9) So corrigirt; die Saṃh. Mss. भृत्यामृणधत्; P भृत्यां । ऋणधत् । 10) P प्राणत् । निमिषदिति नि.मिषत् । यत् । एजति । 11) P स्तौमि । अग्निं । 12) P स्तोमाः । 13) P उपमामित्युप.मां । उपमां । (!!) 14) Die Saṃh. Mss. दुर्हणायंनुदेथे; P दुर्हणेति दुः.हना । यं । नुदेथे । 15) P यातः । 16) P रथः । 17) P मधुचरंतमिति मधु.चरंतं ।

स्तौमि मित्रावरुणौ नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमांगसः ॥
वायोः सवितुर्विदथानि मन्महे यौ[1] आत्मन्वद्बिभृतो यौ च रक्षतः ।
यौ विश्वस्य परिभू बभूवथुस्तौ नो मुञ्चतमांगसः ॥
उप श्रेष्ठा न[2] आशिषो देवयोर्धर्मौ[3] अस्थिरन् ।
स्तौमि वायुं सवितारं नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमांगसः ॥
रथीतमौ रथीनामह्व[4] ऊतये शुभं गमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः ।
ययोर्वां देवौ[5] देवेष्वनिशितमोजस्तौ[6] नो मुञ्चतमांगसः ॥
यद्यातं[7] वहतुं सूर्यायास्त्रिचक्रेण संसदमिच्छमानौ ।
स्तौमि देवा[8] अश्विनौ नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमांगसः ॥
मरुतां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं[9] विश्वामवन्तु विश्वे ।
आशून्हुवे सुयमानूतये ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
तिग्ममायुधं वीडितं सहस्वद्दिव्यं[10] शर्धः पृतनासु जिष्णु[11] ।
स्तौमि देवान्मरुतो नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
देवानां मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं[9] विश्वामवन्तु विश्वे ।
आशून्हुवे सुयमानूतये ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
यदिदं माभिशोचति पौरुषेयेण दैव्येन ।
स्तौमि विश्वान्देवान्नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनसः ॥
अन्वद्य नो अनुमतिरन्विदनुमते त्वं' वैश्वानरो न ऊत्या ॥

---

1) P यौ । 2) श्रेष्ठाः । नः । 3) P धर्मौ । 4) So Bb; H रथिनामह्व; desgl. B, ohne Accent; P रथीनां । अह्वः ।; Kâṭh. 22, 15 रथीनां ऊत्य 5) So P; die Saṃh. Mss देवौ; 6) So die Saṃh. Mss; in P देवेषु । अनिष्पितमित्यनि:. पितं ।; Kâṭh. 22, 15 देवेष्वनिषितम॰ 7) H u. Bb यद्यातं; B यद्द्यातं oder याद्यातं; P यत् । आयातमित्या. यातं ।; s. aber auch TS 4, 7, 15, 4; Kâṭh. 22, 15 यद्द्यातं 8) P देवौ 9) So corrigirt; die Saṃh. Mss प्रेमां वाचं; P प्र । इमां । वाचं । 10) P सहस्व । (!) दिव्यं । 11) So corrigirt; alle Mss, auch P, lesen जिष्णुः; Kâṭh. 22, 15 जिष्णु

त्वमग्ने शोचिषा शोशुचाना[1] आ रोदसी अपृणा जायमानः[2] ।
त्वं देवाँ[3] अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर जातवेदो महित्वा ॥
उर्वी रोदसी वरिवस्कृणोतं क्षेत्रस्य पत्नी[4] अधि नो ब्रुवाथः ।
स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतमंहसः ॥
ये अप्रथेताममितेभिरोजोभिर्ये[5] प्रतिष्ठे अभवतां वसूनाम् ।
स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतमंहसः ॥
यच्चिद्धि ते पुरुषत्रा यविष्ठाचित्तिभिश्चकृमा कच्चिदागः[6] ।
कृधी ३ष्वस्माँ[7] अदितेरनागान्येनांसि शिश्रथो विष्वगग्ने ॥
यथा ह त्यद्वसवो[8] गौर्यं चित्पदि षिताममुञ्चता[9] यजत्राः ।
एवो[10] ३ष्वस्मन्मुञ्चता[11] व्यंहः प्रतार्यग्ने प्रतरं न[12] आयुः ॥ ५ ॥

Vgl. TS 4,7,15 (açvamedhasambandhinyo yâjyânuvâkyâḥ); Kâṭh. 22,15.

॥ इत्युपरिकाण्डे षोडशः प्रपाठकः ॥

॥ इत्युपरिकाण्डं समाप्तम् ॥

---

1) P शोशुचानः ।   2) Die Saṃh. Mss अपृणाज्जायमानः; aber P अपृणाः । जायमानः ।   3) P देवान् ।   4) So mit P पत्नी इति पत्नी ।; die Saṃh. Mss पत्नीः; cf. TS 4, 7, 15, 6.   5) So corrigirt nach Anleitung von Kâṭh. 22, 15 °ममितेभि-रोजोभि°; die Mss. schreiben °ममृतेभिर°; auch P अमृतेभिः ।; beachte den Accent, der auf den Fehler hinweist.   6) P कत् । चित् । आगः ।   7) P कृधि । सु । अ-स्मान् ।; die ३ ist von mir hinzugesetzt.   8) So im Anschluss an P त्यत् । (s. auch unten 4, 11, 1 u. RV. 4, 12, 6); die Saṃh. Mss. तद्वसवो   9) P षिताम् । अमुंचत ।   10) P एवो इत्येवो ।   11) So corrigirt; die Mss. ष्वस्मिन्मुंचता (ohne ३); P सु । अस्मत् । (cf. RV 4, 12, 6).   12) P नः ।

Corrigenda.

S. 5 Z. 3 lies °विद्दुंत्तरया statt °विम्द्दुंत्तरया
„ 8 „ 7 „ गृह्णन्ति statt गृह्णाति
„ 39 „ 3 „ ग्रामांतरेयो पराङ् statt ग्रामांतरयो ˇपराङ्
„ 40 „ 14 „ क्षौं statt क्षो
„ 42 „ 6 „ प्रत्येकरूपा statt प्रत्येकरूपा
„ 42 „ 17 „ होपुर्यां statt होतुर्यां
„ 59 „ 12 u. 13 lies द्दीयते statt द्दीयते
„ 64 „ 3 lies प्रांपिपद्वं statt प्रांपिबद्वं
„ 72 „ 12 ist das Zeichen ˇ vor चाहते zu streichen.
„ 75 „ 1 lies ह्मो न प्रांजान॰ statt ह्मोनप्रजान॰
„ 75 „ 4 „ सोप्रवीन् statt सौं ऽप्रवीन्
„ 77 „ 8 „ °मजयत् statt °मयजत्
„ 84 „ 12 u. 13 lies सौमविक्रयिन्सौमं statt सौमविक्रयित्सौमं
„ 96 „ 12 lies ऽपिद्दामहीति statt पिद्दामहीति

Manuldruck der Spamerschen Buchdruckerei in Leipzig.

॥ मैत्रायणी संहिता ॥

MÂITRÂYAṆÎ SAṂHITÂ

HERAUSGEGEBEN

VON

DR. LEOPOLD VON SCHROEDER.

VIERTES BUCH.

GEDRUCKT AUF KOSTEN DER DEUTSCHEN MORGENLÄNDISCHEN GESELLSCHAFT.

DEUTSCHE MORGENLÄNDISCHE GESELLSCHAFT
F. A. BROCKHAUS
LEIPZIG

OTTO HARRASSOWITZ
LEIPZIG

1923

Vorwort.

Die vorliegende Ausgabe des vierten Buches der Mâitrâyaṇî Saṃhitâ bringt das ganze Werk zu seinem endlichen Abschluss.

Handschriften.

Die bei der Feststellung des Textes benutzten Handschriften sind folgende:

1. Die Bühler'sche Handschrift (B).

2. Die Handschrift von Bombay (Bb).

3. Die moderne Haug'sche Handschrift (H).

Diese drei Handschriften, durchweg moderne Copieen ein und desselben älteren, in Nasik befindlichen Ms., sind den Benutzern meiner Ausgabe der Mâitr. Saṃhitâ bereits von den früheren Büchern her genugsam bekannt. Es kommen nun noch dazu, und zwar als besonders wichtig:

4. Eine alte Handschrift von Morbî auf 112 Blättern, den grössten Theil des Kâṇḍa IV enthaltend, von mir mit M bezeichnet. Diese Handschrift ist nach dem alten System der Mâitr. Çâkhâ accentuirt. Die alten Blätter derselben sind mehrfach durch neue unterbrochen, offenbar zum Ersatz von allzu schadhaft gewordenen alten Blättern; eine Mittheilung aus solch einem neuen Blatte wird stets durch den Zusatz (n. Bl.) besonders gekennzeichnet. Die Handschrift darf als eine recht gute bezeichnet werden und steht ungefähr auf gleicher Stufe mit M 1 und 2 für Kânda I (während M 3, zu Kânda II, bedeutend schlechter war).

5. Eine alte Handschrift, dem Sanskrit-College zu Benares gehörig, von mir mit Ben (d. h. Benares) bezeichnet. Dieses Ms. enthält auf 105 Blättern den grössten Theil von Kânda IV. Dasselbe ist sehr schön und correct geschrieben, nach dem alten System der Mâitr. Çâkhâ accentuirt. Es erinnert sehr an das, ebenfalls vortreffliche, alte Haug'sche Ms. zu Kânda II (Hg); Papier und Ductus

sind ganz ähnlich; die Buchstaben schwarz, die Accente roth (wie in Hg und den Morbî-Mss.). Dieses Ms. stammt allem Anschein nach aus derselben Zeit wie Hg. Die auf f. 105 vermerkte Jahreszahl (saṃvat 1529) ist offenbar späteren Ursprungs. Sehr sonderbar, ja ein wirkliches Curiosum ist die Reihenfolge der Capitel in dieser Handschrift. Dieselbe beginnt auf f. 1 mit dem Anfang von Mâitr. S. IV, 9, 1 und geht regelmässig fort bis IV, 12, 5; in der Mitte dieses Capitels bricht sie am Schluss von f. 31 plötzlich ab; f. 32 geht sie dann auf IV, 2, 10 über (wovon aber der erste Anfang fehlt), und bricht am Schluss von f. 37 mitten in IV, 3, 1 ab; geht dann f. 38 auf IV, 13, 1 a. E. über und bricht f. 45 in den letzten Partieen von IV, 13, 9 wieder ab; f. 47 beginnt mit IV, 14, 1 (doch fehlt der erste Anfang) und geht fort bis IV, 14, 14 in der Mitte, wo die Handschrift wieder auf f. 59 abbricht; f. 61 beginnt IV, 5, 3 a. A.; dann geht es regelmässig fort, bis endlich f. 105 mit dem Schluss von IV, 8 endigt. Es schliesst sich also f. 1 flg. direct an die letzte Seite an![1]) Diese sonderbare Anordnung vermag ich mir nur durch die Annahme zu erklären, dass die Vorlage des Abschreibers aus einer Handschrift in losen Blättern bes , welche ganz in Confusion gerathen waren; vielleicht hatte dieselbe keine Paginirung, oder der Abschreiber wusste sie doch nicht wieder in Ordnung zu bringen, und schrieb nun die Blätter in der ihm vorliegenden Reihenfolge ab.

Dem Sanskrit-College zu Benares, welches mir diese werthvolle Handschrift mit grösster Liberalität zur Benutzung zusandte, und speciell Herrn **Griffith**, Director of Public Instruction N. W. Provinces, spreche ich hiermit meinen besten Dank aus.

Zu den erwähnten Mss. des Saṃhitâ-Pâṭha kommt endlich ergänzend noch das Ms. des Padapâṭha (P), welches den Benutzern meiner Ausgabe ebenfalls bereits bekannt ist[2]).

---

1) f. 46 u. 60 scheinen nicht zu K. IV zu gehören.

2) Endlich mache ich nachtragsweise noch darauf aufmerksam, dass B. Lindner eine bisher unbekannte Handschrift des 1. Buches der Mâitr. S. in Oxford in der Bodleiana entdeckt hat. Diese Handschrift (Wilson 505) ist im Catalog irrigerweise bezeichnet als Pañcasvastyayana und ist datirt saṃvat 1622 (= 1566 nach Chr.), also ungefähr gleichen Alters mit M 1 u. 2. Näheres theilt Lindner mit Ztschr. DMG. XXXIX p. 103.

Correcturen und Conjecturen.

Dem vorliegenden letzten Bande der Mâitr. Saṃhitâ habe ich ein Verzeichniss von Correcturen und Conjecturen für das ganze Werk beigefügt, wobei ich die schon früher mitgetheilten Corrigenda für K. I und III nochmals aufgeführt habe, damit die Benutzer der Ausgabe alle Corrigenda für das ganze Werk an einer Stelle zusammenfinden und mehrfachen Nachschlagens überhoben sind. Das betreffende Verzeichniss berichtigt eine leider nicht ganz kleine Reihe von Druckfehlern und Versehen, und bringt ausserdem eine Anzahl von Conjecturen zur Verbesserung schwieriger Stellen. Einen Theil dieser Berichtigungen und Verbesserungen habe ich selbst gefunden, bei weitem das meiste verdanke ich jedoch den gütigen Nachweisungen befreundeter Forscher, denen ich an dieser Stelle für das meinem Werke zugewendete Interesse meinen aufrichtigen Dank ausspreche. Für das 1. Buch haben insbesondere Roth und Whitney mir eine grössere Anzahl werthvoller Berichtigungen brieflich zukommen lassen; eine Reihe anderer sind der inhaltreichen Recension von R. Garbe entnommen (Gött. Gel. Anz. 1882 Stück 3. 4); von Böhtlingk stammen mehrere vorzügliche Emendationen; Anderes verdanke ich Delbrück. Die von Delbrück zum 3. Buche gelieferten Correcturen und Besserungsvorschläge habe ich bereits am Schlusse des betreffenden Buches mitgetheilt, und werden dieselben hier nur wiederholt, mit Weglassung eines einzigen Falles, wo ich Roth's Conjectur den Vorzug gebe (III p. 39 Z. 3). Die zahlreichen übrigen Verbesserungen, sowohl für das 3. als auch für das 4. Buch, darunter eine Reihe glänzender Conjecturen, verdanke ich fast sämmtlich Hrn. Prof. Roth, der sich der Mühe unterzogen, auch die Aushängebogen des 4. Buches durchzugehen und mir seine darauf bezüglichen Bemerkungen mitzutheilen. Ihm, der ja auch die erste Anregung zu dem vorliegenden Werke gegeben und der dasselbe somit von Anfang bis zu Ende mit seinem Interesse begleitet, durch seinen Rath gefördert hat, fühle ich mich darum zu ganz speciellem Danke verpflichtet.

Den Namen Desjenigen, von dem eine Verbesserung herstammt, habe ich nur in einigen wichtigeren Fällen ausdrücklich anzuführen für nöthig befunden.

Der Index.

Um die Brauchbarkeit des Werkes zu erhöhen, habe ich diesem Bande ein alphabetisches Verzeichniss aller in der Mâitr. Saṃhitâ vorkommenden Vers- und

Capitel-Anfänge beigefügt, nebst Anführung der zu vergleichenden Stellen aus den verwandten Texten. Zum besseren Verständniss dieses Verzeichnisses bemerke ich, dass die fettgedruckten Ziffern einen Capitel-Anfang bezeichnen, einerlei ob Vers oder Prosa. Bei den Vers-Anfängen bedeuten die in Klammern gegebenen Ziffern, dass der Vers an den betreffenden Stellen nicht vollständig, sondern nur mit den Anfangsworten angeführt ist. Diese Unterscheidungen machen den Index jedenfalls bequemer benutzbar, wie ich dies selbst bereits praktisch erprobt habe.

Schluss.

Zum Schluss erinnere ich noch einmal dankend an alle diejenigen Personen und Institute, welche das Zustandekommen der nunmehr abgeschlossenen, ersten Ausgabe der Mâitrâyaṇî Saṃhitâ durch ihre Gunst gefördert und unterstützt haben. Das Vorwort zum ersten Bande hat ihre Namen zum grössten Theile bereits genannt; das Vorwort zum zweiten und dritten Bande noch einige ergänzend hinzugefügt. Ihrer Aller sei hier noch einmal mit warmem Danke gedacht.

Möge der Beitrag, den ich mit dem vorliegenden Bande zur Förderung unserer vedischen Studien geliefert habe, trotz aller Mängel, deren ich mir wohl bewusst bin, ebenso freundlich aufgenommen, ebenso nachsichtig beurtheilt werden, wie seine Vorgänger. Mögen insbesondere die Männer, deren Namen das Widmungsblatt des ganzen Werkes zieren — Otto Böhtlingk, Georg Bühler, Rudolf Roth — mögen sie die in Verehrung und Dankbarkeit ihnen dargebrachte Arbeit freundlich entgegennehmen.

Dorpat, im Juli 1886.

Dr. L. v. Schroeder.

मैत्रायणी संहिता

जनविक्रमिणा श्रोदा लीवोण्यदेशोद्भवेन शोधिता

जार्मण्यनाम्नि राष्ट्रे बेर्लीणाख्यायां राजधान्यां मुद्रिता

संवत्सरे १८८६

वनस्पतीन्वा उग्रो देव उदीषते शम्या अध्यशमयंस्तच्छम्याः शमीत्वं यच्छमीशाखया वत्सानपाकरोति शान्त्यै पर्णवती कार्या पशूनां वा एतद्रूपं पशुमान्भवति यदपर्णा स्याद्दण्डस्य तद्रूपं वज्रो दण्डो वज्रेण पशूनभिप्रवर्तयेत्तृतीयस्यां वै दिवि सोम आसीत्तं गायत्री श्येनो भूत्वाहरत्तस्य पर्णमच्छिद्यत ततः पर्णो ऽजायत तत्पर्णस्य पर्णत्वं तस्मात्सर्वे ऽन्ये वनस्पतयः पर्णिनो ऽथैष पर्ण उच्यते यत्पर्णशाखया वत्सानपाकरोति तमेव सोममवरुन्द्धे देवा वै ब्रह्म समवदन्त तत्पर्ण उपाशृणोत्सुश्रवा वै नामैष न बधिरो भवति य एवं वेद ब्रह्म वै पर्णो यत्पर्णशाखया प्रार्पयति ब्रह्मणैवैनाः प्रार्पयतीषे त्वोर्जे त्वेतीषमूर्जं यज्ञे च यज्ञपतौ चाधाद्वायवः स्थेति वायुर्वा अन्तरिक्षस्याध्यक्षो ऽन्तरिक्षदेवत्याः पशवो वायुरेवैनानन्तरिक्षाय परिददाति प्र वा एनानेतदाकरोति यद्वायवः स्थेत्याहारण्यस्येव हि वायुर्देवो वः सविता प्रार्पयत्विति सवितृप्रसूत एवैनाः प्रार्पयति श्रेष्ठतमाय कर्मण इति यज्ञो वै श्रेष्ठतमो यज्ञायैवैनाः प्रार्पयत्याप्यायध्वमघ्न्या देवेभ्य इति वत्सेभ्यश्च वा एता मनुष्येभ्यश्च पुराप्यायन्ते ऽथैतर्हि देवेभ्य एवैना आप्याययति मा वः स्तेन ईशत

1) H u. Bb गायत्रीः; desgl. B, ohne Accent. 2) So M; in H u. Bb सुश्रुवा; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 30, 10 सुश्रवा; Kap. S. 46, 8 सुश्रवा 3) Die Mss. प्रार्पयति 4) B प्रार्पयतु 5) So corrigirt; H u. Bb आप्याययन्ति; desgl. B, ohne Accent; M (u. Bl) आप्यायति; aber Kâṭh. 30, 10 u. Kap. S. आप्याययति

माघशंसा इत्याशिषमेवाशास्ते ध्रुवा अस्मिन्गोपतौ स्यात बह्वीरिति प्रैव जनयति ॥

शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः ॥

इति पुनात्येवैनाः ॥

रुद्रस्य हेतिः परि वो वृणक्तु ॥

इति रुद्रादेवैनास्त्रायन्ते ॥ पूषा वः परस्पा अदितिः प्रेत्वरीया[1] इन्द्रो वो ऽध्यक्षो ऽनष्टाः पुनरेत ॥ इति त्रयो वा इमे लोका एभ्य एवैना लोकेभ्यः पुनरावर्तयति यजमानस्य पशून्पाहीति यजमानस्यैव पशूनां गोपीथायाहिंसायै ॥ प्रतीचीं शाखामुपगूहति तस्माद्ग्राम्याः पशवः सायमरण्याद्ग्राममायन्ति प्रत्यञ्च एनं पशवो भवन्ति य एवं वेद ॥ १ ॥

Vgl. 1, 1, 1. — TBr. 3, 2, 1; Kâṭh. 30, 10; Kap. S. 46, 8.

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददा इति सवितृप्रसूत एवैनां देवताभिरादत्ते प्रजापतिर्वा ओषधीः परुशो[2] वेद[3] प्राजापत्यो ऽश्वो[4] यदश्वपर्श्वा[5] बर्हिर्दात्योषधीनामहिंसायै गोषदसीति रयिं यजमाने[6] दधाति प्रत्युष्टं रक्ष इति रक्षसामपहत्यै प्रेयमगाद्धिषणा बर्हिरच्छेति विद्या वै धिषणा विद्ययैवैनदच्छैति मनुना कृता स्वधया वितष्टेति मनुना ह्येषा कृता स्वधया वितष्टा तया वहन्ते कवयः पुरस्तादिति ब्राह्मणाः कवय ऋषयः कवयः ॥

---

1) So M (n. Bl); in H u. Bb प्रेत्वरीया 2) M °मारभ्याहृ; auch Kap. S. so, nur ohne Accent. 3) B वेदा 4) So corrigirt nach Anleitung von Kâṭh. 31, 1 पशव्यो; M (n. Bl) liest पशव्यौ; H u. Bb पशव्यौ; desgl. B, ohne Accent. 5) So H u. Bb; desgl. B u. Kap. S., ohne Accent; M (n. Bl) यदश्वपर्श्वा; Kâṭh. 31, 1 यदश्वपर्श्वा 6) M (n. Bl) यजमानो

देवेभ्यो जुष्टमिह बर्हिरासदे ॥

इति देवेभ्य एवैनं जुष्टं करोति ˇ देवानां परिषूतमसीति ˇ यद्वा इदं किंच तद्देवानां परिषूतं ˇ यथा श्रेयसे प्रोच्य कर्म करोत्येवं वा एतद्देवेभ्यः प्रोच्य बर्हिर्दाति[1] ˇ यावत्परिदिशति तत्सर्वं दाति ˇ यत्तत्सर्वं न दाति यज्ञस्य तदतिरेचयति ˇ यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते भ्रातृव्यं तेन वर्धयत्येकं स्तम्बं परिदिशति[2] ˇ तं सर्वं दाति यज्ञस्यानतिरेचाय ˇ विष्णोः स्तूप इति ˇ विष्णोर्वै स्तूपो ऽछिद्यत ˇ स पृथिवीं प्राविशत्प्रथमं नोत्सृजेदातिर्माच्छेद् देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां बर्हिर्देवसदनं दामीति ˇ सवितृप्रसूत एवैनद्देवताभिर्दाति ॥ माधो मोपरि परुस्त ऋध्यासम् ॥ इत्योषधीनामहिंसायै ॥ आछेत्ता[3] ते[4] मा रिषम् ॥ इति यावद्यावदेवमविद्वानध्वर्युर्बर्हिर्दाति तावदस्यात्मनो मीयते ˇ नास्यात्मनो मीयते य एवं वेदातस्त्वं बर्हिः शतवल्शं[5] विरोहेत्योषधीष्वेव भूमानं दधाति ˇ सहस्रवल्शा वि वयं रुहेमेत्याशिषमेवाशास्ते ˇ ऽदित्या रास्नासीतीयं वा अदितिरस्या एवैनद्रास्नां करोतीन्द्राण्याः संनहनमितीन्द्राणी वा अग्रे देवतानां संनह्यता[6] ऋद्धिकामा ˇ सार्ध्नोद्या ˇ ऋध्नोति य एवं वेद ˇ बर्हिः संनह्यति ˇ प्रजा वै बर्हिः ˇ प्रजानां संतत्यै प्रजानामपरावापाय[7] ˇ तस्मात्त्वाम्ना प्रजाः संतताः ˇ पूषा ते ग्रन्थिं ग्रथ्नात्विति ˇ पुष्टिर्वै पूषा ˇ पुष्टिं यजमाने दधाति ˇ स ते मास्थादिति यजमानस्याहिंसायै ॥

आपस्त्वामश्विनौ त्वामृषयः सप्त मामृजुः ।
बर्हिः सूर्यस्य रश्मिभिरुषसां केतुमारभे ॥

---

1) So H u. Bb; in M द्याति 2) So M; in H u. Bb परिदिश्यति; desgl. B, ohne Accent. 3) M आछेत्ता 4) Bb ते 5) H u. Bb शतवल्शं; desgl. Kâṭh., ohne Accent. 6) So die Mss. mit Recht. 7) °मपरावापाय in den Mss. ohne Accent.

इत्यश्विनौ वै देवानां भिषजौʼ ता एनद्भिषज्यताʼ इन्द्रस्य त्वा बाहुभ्यामुद्यच्छा इतीन्द्रस्यैवैनद्बाहुभ्यामुद्यच्छतेʼ बृहस्पतेर्मूर्ध्ना हरामीतिʼ ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनद्धरत्युर्वन्तरिक्षमिति संमिष्ट्या एवादित्यास्त्वा पृष्ठे सादयामीतीयं वा अदितिरस्यामेवैनदसीषदत् ॥ बर्हिरसि देवंगमम् ॥ इत्यासन्नमभिमन्त्रयतेʼ बहु[1] वा एतस्य पूर्वेद्युराह्रियमाणस्येह चेह च स्कन्दत्यस्कन्नमेनद्देवताभ्यः संप्रादाद्यजमानस्याहिंसायै ॥ २ ॥

Vgl. 1, 1, 2. — TBr. 3, 2, 2; Kâṭh. 31, 1; Kap. S. 47, 1.

पूर्वेद्युरिध्मा[2] बर्हिः कुर्वन्तिʼ यज्ञमेवारभ्योपवसतिʼ प्रजापतिः प्रजा असृजतʼ तस्योखे अस्रंसेतांʼ स एताभ्यामुखाभ्यां प्रत्यधत्त[3]ʼ यदेते उखे भवतः[4]ʼ प्रजापतेरेवोखे[5] प्रतिदधातिʼ शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणाʼ इति देवेभ्य एवैनानि शुन्धतिʼ वसूनां पवित्रमसीतिʼ वसूनां वा एतद्भागधेयंʼ तेभ्य एवैनत्करोतिʼ पवित्रमपिदधात्योषधीनां च पशूनां च पयः संसृजतिʼ वाचं यच्छति यज्ञस्य धृत्यैʼ धारयन्नास्तेʼ धारयन्त इव हि दुहन्ति[6]ʼ द्यौरसि पृथिव्यसीत्याभ्यामेवैनां प्रवृणक्तिʼ मातरिश्वनो घर्म इत्यन्तरिक्षं वै मातरिश्वनो घर्मोʼ ऽन्तरिक्षस्य धृत्यैʼ कामधुक्षःʼ सा विश्वायुःʼ सा विश्वभूःʼ सा विश्वकर्मेत्यसौ वाव विश्वायुरन्तरिक्षं विश्वभूरियं विश्वकर्मेमान्वा एतल्लोकान्यथापूर्वं[7] प्रदापयतʼ इमांल्लोकान्यथापूर्वं प्रत्तान्[8]दुहेʼ य एवं वेदʼ तिस्रो यजुषाभिमन्त्रयतेʼ त्रयो वा इमे लोकाʼ एषु वा एते लोकेषु रसं दधातिʼ

---

1) H u. Bb बहू; desgl. B, ohne Accent. 2) Die Mss. पूर्वेद्यु॰ 3) H u. Bb प्रत्यधत्त; Kap. S. 47, 2 ताभ्यामाहरत् 4) In den Mss. ohne Accent. 5) Bb प्रजापते देवोखे 6) M दुहंति; Bb दुहंति 7) So corrigirt; die Mss. एतं लोकान्; Kap. S. 47, 2 इमानेव लोकान्यथापूर्वं प्रदापयति 8) So corrigirt; die Mss. प्रत्तां

तस्मादिमांल्लोकान्प्रजा उपजीवन्ति हुतः स्तोको हुतो द्रप्स इत्यभिमन्त्रयते ऽस्कन्दाय ॥ इन्द्राय देवेभ्यो हविर्बहु दुग्धं[1] ॥ इति पिरुषदति पिषत्या हि देवा न दारुपात्रेण दुह्यादिमं वै दारुपात्रं यातयामेन हविषा यजेत तन्न[2] स्माहुर्दात्रेयाः[3] पुरोडाशमुखं हविर्न वा इत इतः पुरोडाशं हविषो यामो ऽस्ति दोग्धव्यमेवेति न शूद्रो दुह्यादसतो वा एष संभूतो ऽसन्त्याहुर्वै पवित्रमत्येति तद्धविरग्निहोत्रमेव शूद्रो न दुह्यात्तद्धि नोत्पुनन्ति ॥

संपृच्यध्वमृतावरीरूर्मिणा मधुमत्तमाः ।
पृञ्चतीः पयसा पयो मन्द्रा[4] धनस्य सातये ॥

इति प्रतिनयति[5] ऋतत्वाय ऋतकामा हि देवा इन्द्राय त्वा भागं सोमेनातनच्मीति सोममेवैनत्करोति तस्य ह त्वै सोमपीथः संततो य एवं विद्वान्सांनाय्यं पिबति ॥ अदस्तमसि विष्णवे त्वा ॥ इति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञायैवैनददस्तं करोति विष्णो हव्यं रक्षस्वेति यथाहैष ते भागस्तं रक्षस्वेत्येवं वा एतद्विष्णुमाहैतं ते हव्यं तद्रक्षस्वेति न मृत्पात्रेणापिदध्यात् पितृदेवत्यं हविः स्याद्दारुपात्रेणापिदध्यादिमं वै दारुपात्रमग्निरेव हव्यं रक्षत्युदन्वत्कार्यमापो वै रक्षोघ्नीरापो रक्षांसि न तरन्ति रक्षसामपहत्यै ॥ ३ ॥

Vgl. 1, 1, 3., — TBr. 3, 2, 3; Kâṭh. 31, 2; Kap. S. 47, 2.

यो वै श्रद्धामनालभ्य[6] यजते नास्य देवमनुष्या इष्टाय श्रद्दधत्यपः

1) So M; in H u. Bb बहुदुग्धः; desgl. B, ohne Accent 2) So corrigirt, M तर्ह; H u. Bb तत् ह 3) H u. Bb हविषाः; Kâṭh. 31, 2 दात्तेयाः 4) So M; vgl. auch TS 1, 1, 3, 1; in H u. Bb मैन्द्रा; desgl. B, ohne Accent. 5) So M; in H u. Bb प्रतिप्रतिनयति; desgl. B, ohne Accent. 6) So B, nur ohne Accent; in H u. Bb श्रद्धांनालभ्य; M (u. Bl.) श्रद्धामालभ्य

प्रणयत्यापो वै श्रद्धा श्रद्धामेवालभ्य यजत आपो यज्ञो यज्ञं तन्वा प्रचरत्यापो देवानां प्रियं धाम देवानां प्रियं धाम प्रणीय प्रचरत्यापः सत्यं सत्यमेवालभ्य यजत आपो रक्षोघ्नी रक्षसामपहत्या आपो वज्रो वज्रं भ्रातृव्याय प्रहरति स्तृत्या आपः श्रद्धा श्रद्धास्य[1] देवा अन्वमनुष्या इष्टाय दधते[2] यस्यैवं विदुष एवं विद्वानपः प्रणयति[3] दैवीरापो ऽग्रेगुवा इति यज्ञमेव प्रणयति[4] देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददा इति सवितृप्रसूत एवैनद्देवताभिरादत्त उर्वन्तरिक्षमिति समिष्ट्या एव प्रत्युष्टं रक्षा इति रक्षसामपहत्यै धूरसि ध्वर[5] ध्वरन्तमिति धुर्यो वै नामैषो ऽग्निर्यदनालभ्यातीयाद्यजमानं शुचार्पयेद्द्वौ वाव पुरुषस्य भ्रातृव्यौ यं द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि तावेव शुचार्पयति ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 1, 4 — TBr. 3, 2, 4, 1 flg. Kâṭh. 31, 3; Kap. S. 47, 3.

देवानामसि वह्नितमं सस्नितमं पप्रितमं जुष्टतमं देवहूतममिति देवेभ्य एवैनद्वह्नितमं सस्नितमं पप्रितमं जुष्टतमं देवहूतमं करोत्यहुतमसि हविर्धानं दृंहस्व मा ह्वारिति दृंहत्येवैनद्विष्णोः क्रमो ऽस्युरु वातायेति यद्वै किंच वातो नाभिवाति तद्वरुणस्यावरुण्यमेवैनत्करोति[6] मित्रस्य वश्चक्षुषा प्रेक्षा इति मित्रमेवैनान्कुरुते ॥ ऊर्जं गृह्णीत ॥ इत्यूर्जं यजमाने दधाति ॥ प्रभूत्यै वः ॥ इति प्रैवैनान्भावयति देवस्य वः सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां

---

1) So corrigirt; B श्रद्धस्य; H u. Bb श्रद्धया; M (n. Bl.) श्रद्धया; Kap. S. 47, 3 श्रद्धास्य 2) So schreibe ich mit Kâṭh. 31, 3 und Kap. S. 47, 3; in H, Bb u. B मद्दधते; M (n. Bl.) (इष्टाय) दधती 3) M (n Bl.) प्रणयंति 4) In den Mss dies Wort ohne Accent. 5) Bb धुर; Kap. S. 47, 3 ध्वर्व; desgl. Kâṭh. 31, 3. 6) Auch Kâṭh. 31, 3 und Kap. S. 47, 3 यद्वै किंच वातो नाभिवाति तद्वरुणस्यावरुण्यमेवैनत्करोति

यच्छन्तु पञ्च गोपीथाय वो नारातये ऽग्नये वो जुष्टान्निर्वपामीति सवितृप्रसूत एवैनान्देवताभिर्निर्वपति यच्छन्तु पञ्चेति पञ्च वा ऋतव ऋतून्वा एतत्प्रीणाति ते ऽस्मै प्रीताः कल्पन्ते गोपीथाय वो नारातया इति रक्षसामपहत्या अग्नये वो जुष्टानित्यग्नय एवैनाञ्जुष्टान्करोत्यथो यस्यै देवतायै निर्वपति तस्या एनाञ्जुष्टान्करोतीदं देवानामिदमु नः सहेति व्यावृत्त्यै दृंहन्तां दुर्या इति हविषो गृहीतादिमे लोका उदवेपन्त तान्देवा एतेन यजुषादृंहन्यदेतद्यजुर्वदत्येषां लोकानां धृत्यै निर्वरुणस्य पाशादमुक्षीति वरुणपाशादेव निर्मुच्यत आत्मनो ऽहिंसायै स्वरभिव्यख्यमिति तम इव वा एष प्रपद्यते परीणाहं स्वरेवाभिविपश्यति ज्योतिर्वैश्वानरमित्यसौ वा आदित्यो ज्योतिर्वैश्वानरम् ॥ उ३र्वन्तरिक्षमन्वेमि ॥ इति य३ब्रीहीति ब्रूयाद्यायुक्तो ऽध्वर्युः स्यात् ॥ उ३र्वन्तरिक्षमन्वेमि ॥ इत्यव्यायुक्तो ऽध्वर्युर्भवत्यदित्या व उपस्थे सादयामीतीयं वा अदितिरस्यामेवैनानसीषदत् ॥ अग्ने हव्यं रक्षस्व ॥ इति पुर उपसादयत्यग्निरेव हव्यं रक्षते ॥ ५ ॥

Vgl. 1, 1, 5. — TBr 3, 2, 4, 4 flg.; Kâṭh 31, 3; Kap. S. 47, 3.

विष्णोर्मनसा पूतं स्थः ॥ इति यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञायैवैनान्पुनाति देवो वः सवितोत्पुनात्विति सवितृप्रसूत एवैना उत्पुनात्यग्नये वो जुष्टानित्यग्नय एवैनाञ्जुष्टान्करोत्यथो यस्यै देवतायै प्रोक्षति तस्या एनाञ्जुष्टान्करोति यज्ञो ऽमुष्य आलभे तञ्छुन्धामीति शुन्धत्येवैना-

1) So M; in H u. Bb ०दृमुर्यिरिति; desgl. B, ohne Accent. 2) So ist offenbar zu lesen; M स्वरभिर्व्यख्यमिति; H u Bb स्व रभिर्व्यख्यमिति; desgl. B, ohne Accent; in Kap. S. 47, 3 स्वरभिर्व्यख्यमिति 3) H u. Bb ०वैनान० 4) So M; in H u. Bb यज्ञायैवैनं; desgl. B, ohne Accent. 5) So M, H u. Bb; in B सवितृप्रसूता; in Kap. S. 47, 4 wohl सवितृप्रसूत एवैने देवताभिरुत्पुनाति 6) H u. Bb एतान्

न्यदित्यास्त्वगसीतीयं[1] वा अदितिरस्या एवैनस्त्वचं करोत्यवधूतं रक्ष इति रक्षसामपहत्यै प्रतीचीनग्रीवं कृष्णाजिनमुपस्तृणाति तस्मात्प्रत्यञ्चः पशवो मेधमुपतिष्ठन्ते पृथुग्रावासि वानस्पत्य इति ग्रावाणमेवैनत्करोत्यग्नेर्जिह्वासि वाचो विसर्जनमित्यग्नेर्ह्येषा जिह्वा वाचो विसर्जनं यदा हि पशवा ओषधीनामश्नन्त्यथ वाचं विसृजन्त आयुषे वा इत्यायुर्यजमाने दधाति बृहद्ग्रावासि वानस्पत्य इति ग्रावाणमेवैनत्करोति देवेभ्यो हव्यं शमीष्वेति देवेभ्य एवैनत्करोति ॥ अपहतं रक्षः ॥ इति रक्षसामपहत्यै ॥ हविष्कृदेहि ॥ इति यो देवानां हविष्कृत्तं ह्वयति त्रिर्ह्वयति त्रिषत्या हि देवा मनोर्वै[2] श्रद्धादेवस्य यजमानस्यासुरघ्नी वाग्यज्ञायुधानि[3] प्रविष्टासीत्तस्या वदन्त्या यावन्तो ऽसुरा उपाशृण्वंस्तावन्तस्तद्दहर्नाभवन्नेवं विद्वान्ब्राह्मणो भ्रातृव्याणां मध्ये ऽवसाय यजेत यावन्त एवास्य भ्रातृव्या यज्ञायुधानामुपशृण्वन्ति तेषां तेज इन्द्रियं वीर्यं वृङ्क्ते कुटरुरसि मधुजिह्वस्त्वया वयं संघातंसंघातं जेष्मेति संघातंसंघातं वा एतेन यजमानो भ्रातृव्यं जयतीषमावदोर्जमावद रायस्पोषमावदेत्याशिषमेवाशास्ते ॥ ६ ॥

Vgl. 1, 1, 6. — TBr. 3, 2, 5, 1 flg.; Kâṭh. 31, 4; Kap. S. 47, 4,

वर्षवृद्धमसि प्रति त्वा वर्षवृद्धं वेत्त्विति प्रतिष्ठित्या असा[4] वै देवाः पशुभ्यो रक्षांसि निरवादयन्त[5] तुषैरोषधीभ्यो यदाह परापूतं

1) Kap. S. 47, 4 शुन्धतां पात्राणि देवयज्याया इति देवेभ्य एवैनानि शुन्धति 2) So M; desgl. Kâṭh. und Kap. S., ohne Accent; s. die folgende Anmerkung; Bb मनो वै; H मनो वै; desgl. B, ohne Accent. 3) So M; in H u. Bb वा य°; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 31, 4 मनोर्वै यज्ञादेवस्य यजमानस्य तस्यासुरघ्नी वाग्यज्ञायुधानि प्रतिष्ठासीत्; Kap. S. 47, 4 मनोर्वै श्रद्धादेवस्य यजमानस्यासुरघ्नी वाग्यज्ञायुधानि प्रविष्टा cet. 4) So M; in H u. Bb यज्ञा; desgl. B, ohne Accent; ebenso Kâṭh. 31, 4 und Kap. S. 47, 4 a. E. 5) So M; in H u. Bb निरवदयंत; desgl. B, ohne Accent; desgl. Kâṭh. 31, 4.

रक्षः परापूताऽरातिरित्येतावतैव यज्ञस्य रक्षांसि निरवदयते ॥ देवो वः सविता विविनक्तु ॥ इति सवितृप्रसूत एवैनान्विविनक्ति ॥ सुविचा विविच्यध्वम् ॥ इत्याशिषमेवाशास्ते सुफलीकृतान्कुर्यान्मेध्यानेनान्यज्ञियान्करोति त्रिः फलीकरोति त्रिषत्या हि देवा अदित्यास्त्वगसीतीयं वा अदितिरस्या एवैनंस्त्वचं करोत्यवधूतं रक्षा इति रक्षसामपहत्यै प्रतीचीनग्रीवं कृष्णाजिनमुपस्तृणाति तस्मात्प्रत्यञ्चः पशवो मेधमुपतिष्ठन्तेऽदित्याः स्कम्भोऽसीति शम्यामुपदधातीमे वै सहास्तां ते शम्यामात्रं शम्यामात्रं[1] व्यैतां यच्छम्यामुपदधात्यनयोरेव विधृत्यै धान्यमसि धिनुहि देवानित्येतस्य वै यजुषो वीर्येण यावदेका देवता कामयते यावदेका तावदस्या आहुतिः प्रथते प्रथते प्रजया पशुभिर्य एवं वेद प्राणाय त्वापानाय त्वा व्यानाय त्वेति प्राणमपानं व्यानं तान्यजमाने दधाति दीर्घामनु प्रसृतिं[2] संस्पृशेथामायुषे वा इत्यायुरस्मिन्दधाति मित्रस्य वश्चक्षुषावेक्षा इति मित्रमेवैनान्कुरुते देवो वः सविता हिरण्यपाणिरुपगृह्णात्विति सवितृप्रसूत एवैनानुपगृह्णाति ॥ ७ ॥

Vgl. 1, 1, 7. — TBr. 3, 2, 5, 10 flg.; Kâṭh. 31, 4 u. 5; Kap. S. 47, 4 a. E. und 5.

निर्दग्धं रक्षा इति रक्षसामपहत्यै यदधस्तादङ्गारमुपवर्तयत्यस्मिंस्तेन लोके ज्योतिर्धत्ते यदुपरिष्टादन्तरिक्षे तेनासा असा आदित्योऽमुष्मिंल्लोके ज्योतिर्भवत्यथो दिवैवासा अमुष्मिंल्लोके भवति सर्वेऽस्मा इमे लोका ज्योतिष्मन्तो भवन्ति य एवं वेद त्रीणि समीचीनान्युपदधाति त्रयो वा इमे लोका एषां लोकानां धृत्या अपाग्नेऽग्निमामादं जहीति य आमात्क्रव्यात्तमपहत्य देवयजने य-

1) So M; in H u. Bb शम्यामात्रं 2) S. oben 1, 1, 7; auch Kâṭh. 31, 5 प्रसृतिम्; in Kap. S. 47, 5 प्रशृतिम् corrumpirt aus प्रसृतिम्

द्विया उपदधाति ध्रुवमसि पृथिवीं दृꣳहेति पृथिवीमेव दृꣳहति धरुणमस्यन्तरिक्षं दृꣳहेत्यन्तरिक्षमेव दृꣳहति धर्मासि दिवं दृꣳहेति दिवमेव दृꣳहति धर्मासि विश्वा विश्वानि दृꣳहेति दिश एव दृꣳहति प्रजापतिर्वै यत्समभवत्स एतावञ्श एव समभवदेकꣳ वा अग्रे शीर्ष्णः कपालꣳ समभवदथ द्वितीयमथ तृतीयमथ चतुर्थमथ पञ्चममथ षष्ठमथ सप्तममथाष्टमꣳ यदष्टा[2] उपदधात्यात्मानꣳ वा एतद्यजमानः सꣳस्कुरुते तꣳ सꣳस्कृतममुष्मिंल्लोकेऽनुपरैति यदष्टा[3] उपदधाति गायत्रीं तेन छन्द आप्नोति यदेकादश त्रिष्टुभ तेन यद्द्वादश जगतीं तेनाथो सर्वाण्येव छन्दःसंमितान्युपदधाति[4] ॥ चितः स्थ परिचितः स्थ ॥ इति यजुष्मन्ति करोति वसूनाꣳ रुद्राणामादित्यानां भृगूणामङ्गिरसां घर्मस्य[5] तपसा तप्यध्वमित्येतासामेनानि[6] देवतानां तपसा तपति ॥

यानि घर्मे[7] कपालान्युपचिन्वन्ति वेधसः ।
पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमुञ्चताम् ॥

इति यजुषैव युज्यन्ते यजुषा विमुच्यन्ते ॥ ८ ॥

Vgl. 1, 1, 8. — TBr. 3, 2, 6, u. 7; Kâṭh. 31, 6; Kap. S. 47, 6.

देवस्य वः सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याꣳ संꣳवपामीति सवितृप्रसूत एवैना देवताभिः संꣳवपति पवित्रवत्संꣳवपति[8] हविः करोति देवो वः सवितोत्पुनात्विति सवितृप्रसूत एवैना

---

1) So M; in H पंचे; desgl. Bb u. B, ohne Accent. 2) In Bb षड्डाउप° 3) Bb षड्डाउप° 4) So M; in H छंदासम्मिता°; desgl. Bb, ohne Accent; B छंदाः सम्मिता° 5) H u. Bb धर्मस्य 6) So M; in H °मेतानि; desgl. Bb u. B. 7) H u. Bb धर्मे 8) So M; in H u. Bb पवित्रꣳव संꣳवपति; B पवित्रꣳ वसंꣳवपति; Kâṭh. 31, 7 पवित्रवति संवपति

उत्पुनात्युप उपसृजत्यमृतं वा आपो ऽमृतमेव हविः करोति सं अपा ओषधीभिर्गच्छन्तां समोषधयो रसेन सं रेवतीर्जगतीरित्यन्या[1] वा एतासामन्या[2] जिन्वन्त्यापा[3] ओषधीर्जिन्वन्त्योषधीरपः शिवाः शिवाभिः संममृक्षतापा इत्यापो वै रेवतीरोषधयो मधुमतीः पशवो जगतीरप ओषधीः पशूंस्तानस्मै संसृज्यैकधा मधुमतः[4] करोति ॥ मखस्य शिरो ऽसि ॥ इत्याह यज्ञो वै मखस्तस्य वा एतच्छिरः क्रियते सीदन्तु विशो जनयत्यै त्वेति मिथुनमेव करोति घर्मो ऽसि विश्वायुर्घर्मे घर्मे प्रथस्वोरु प्रथस्वोरु ते यज्ञपतिः प्रथतामिति प्रथयत्यैवैनं ॥ प्रति प्रथस्व पृथिवीमुत द्याम् ॥ इतीमे एव प्रथयति घर्मो वा एषो ऽर्धमासे ऽर्धमासे प्रवृज्यते स ईश्वरो ऽशान्तस्तेजसा यजमानस्य पशून्निर्दहो[6] यत्पर्यग्निं[7] करोति पशूनेव करोति शान्त्या अनिर्दाहाय त्रिः पर्यग्निं[8] करोति त्रयो वा इमे लोका एभ्य एवैनं लोकेभ्यः शमयति परोडाशं वा अधिश्रितं[9] रक्षांस्यजिघांसन्त्स नाको नाम दिवि रक्षोहाग्निः सो ऽस्माद्रक्षांस्यपाहन्यदाह[10] देवस्त्वा सविता श्रपयतु वर्षिष्ठे अधि नाके पृथिव्या इति रक्षसामपहत्यै शिरो वा एतद्यज्ञस्य यत्पुरोडाशः केशा वेदो यथा शीर्ष्णः कपालान्येवं कपालानि यथा मस्तिष्क एवं पुरोडाशः सुशृतः कार्यो मेध्यत्वाय यत्पुरोडाशं नाभिवासयेदाविर्मस्तिष्कः स्याद्यदभिवासयति तस्माद्गुहा मस्तिष्कस्त्वचं ग्राहयति तस्मान्मस्तिष्कः परिततो भस्मनाभ्यूहति तस्मान्मांसेनास्थि छन्नं ज्वालैरभिवासयति तस्मात्केशैः शिरश्छन्नं यत्त्वचम-

1) So M; in Bb °रत्नन्या; H °रत्नान्या; B °रित्नान्या 2) So corrigirt; die Mss. °अन्या 3) M जिन्वन्त° 4) So M; in H u. Bb मधुमंतं; desgl. B, ohne Accent. 5) So M u. B; in H u. Bb प्रथ प्रथयति 6) So M; in H निर्देहिह्; B निर्देहिह्; Bb निर्देहिह् 7) M पर्यग्निं 8) M पर्यग्निं 9) So M; in H u. Bb अधिश्रुत°; desgl. B, ohne Accent. 10) So M; in H u. Bb °स्यपाहरन्; desgl. B, ohne Accent.

याहृत्य भस्मनाभिवासयेत्पलितंभावुको[1] ऽध्वर्युः स्यादङ्गारैरभिवासयत्यपलितंभावुको[2] ऽध्वर्युर्भवति ते वै देवास्तं नाविन्दन्यस्मिन्यज्ञस्य क्रूरमाक्ष्यीमहा[3] इति ३सो ऽग्निरब्रवीदहं वस्तं जनयिष्यामि यस्मिन्यज्ञस्य क्रूरमार्क्ष्यध्वा[4] इति ३सो ऽपो ऽङ्गारेणाभ्युपातयत्तत एकतो ऽजायत द्वितीयं ततो द्वितस्तृतीयं ततस्त्रितो यदद्भ्यो ऽधिनिरमिमीत तदाप्त्यानामाप्त्यत्वं यदात्मनो ऽधिनिरमिमीत तदात्म्यानामात्म्यत्वमन्तर्वेदि जुहोति तदेवावरुन्ध उपरिष्टादभिघारयति मृतत्वाय मृतकामा हि देवास्ते देवा अतिमृजाना आयन्सूर्याभ्युदिते तृ ऽमृजत[5] यं सुप्तं सूर्यो ऽभ्युदेति सूर्याभ्युदितः सूर्याभिनिम्रुक्ते[6] सूर्याभिनिम्रुक्तः[7] श्यावदति श्यावदन् कुनखिनि कुनख्यग्रेदिधिष्यग्रेदिधिषुः परिवित्ते परिवित्तः परिविविदाने परिविविदानो वीरहणि वीरहा भ्रूणहनि भ्रूणहनमेनो नात्येति ॥ ९ ॥

Vgl. 1, 1, 9. — TBr. 3, 2, 8.; Kâṭh. 31, 7; Kap. S. 47, 7.

देवस्य त्वा सवितुः प्रस३वे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददा इति सवितृप्रसूत एवैनं देवताभिरादत्ते सहस्रभृष्टिः शततेजा इति वज्रं वा एतं संश्यति भ्रातृव्याय प्रहरिष्यन्पृथिवि देवयजनि मा हिंसिषं ता ओषधीनां[8] मूलमित्योषधीनामहिंसायै व्रजं गच्छ

1) So M; in H u. Bb पलितंभावुको 2) So M; in H u. Bb त्वपलितंभावो; desgl. B, ohne Accent. 3) So die Mss. (nur in B die Ligatur für क्ष undeutlich; wie es scheint क्ष mit darunter gesetztem म; in Bb °माक्ष्यामहा). Hier steckt vielleicht die Wurzel arksh (ṛksh), c. praep. â, darin, die nur Dhâtup. 27, 29 überliefert ist, mit der Bedeutung हिंसायाम्; allerdings nach Dhâtup. das Praes. ṛkshṇoti; Kâṭh. 31, 7 corrupt क्रूरमात्स्यामह; s. die folgende Anmerkung. 4) Wohl Wurzel arksh c. â; für मार्क्षध्वे; (H und Bb °र्क्षधा); auch Kâṭh. क्रूरमार्क्षध्व 5) So die Mss; nur Bb मृजत 6) So M; in den anderen Mss. °निमृक्ते 7) M °निम्रुक्तः; die anderen Mss. °निमृक्तः 8) So M (n. Bl., ohne Accent); in H u. Bb हिंसिषंता-औषधीनां; desgl. B, ohne Accent; s. oben 1, 1, 10.

गोस्थानमिति छन्दांसि वै व्रजो गोस्थानं छन्दांस्येवास्मै व्रजं गोस्थानं करोति वर्षतु ते पर्जन्या इति पर्जन्यादेव वृष्टिं वनुते बधान देव सवितः शतेन पाशैः परमस्यां परावतीति[1] द्वौ वाव पुरुषस्य भ्रातृव्यौ यं द्वेष्टि यश्चैनं द्वेष्टि ता एव बध्नाति परमस्यां परावति यो ऽस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मस्तमत्र बधान सो ऽतो मा मोचीत्याशिषमेवाशास्ते द्रप्सस्ते दिवं मा स्कानिति यो वा अस्या रसः[2] स द्रप्सस्तमिमं प्रजा उपजीवन्ति तमस्यां[3] यज्ञत्यस्कन्दाय ॥ अररुस्ते द्यां मा पप्तत्[4] ॥ इत्यररुर्वै नामासुर आसीत्स पृथिवीमुपब्लुष्याशयत्तमिन्द्रो[5] ऽचायत्तमपाररु[6] पृथिव्या अदेवयजनमित्यपाहन्त्स दिवमपिपतिषत्तम् ॥ अररुस्ते द्यां मा पप्तत्[7] ॥ इति दिवः प्रत्यनुदत य एवं विद्वांस्त्र्यजुर्हरत्येभ्यो[8] वा एतल्लोकेभ्यो[9] यजमानो भ्रातृव्यं निर्भजति त्रिः कृत्वो[10] हरति त्रयो वा इमे लोका एभ्य एव लोकेभ्यो भ्रातृव्यं निर्भजति तूष्णीं चतुर्थं हरति[11] यो लोको निरुक्तो ऽपरिमितस्तस्माद्भ्रातृव्यं निर्भजत्यसुराणां वा इयं पृथिव्यासीत्ते देवा अब्रुवन्दत्त नो ऽस्याः पृथिव्या इति ते वै स्वयमेव ब्रूध्वमिति ततो वै वसवः प्राचीं दिशमुदजयन्रुद्रा दक्षिणामादित्याः प्रतीचीं मरुता

---

1) So M (n. Bl.), ohne Accent; in H u. Bb परावती; desgl. B, ohne Accent; s. 1, 1, 10. 2) So corrigirt; H u. Bb रसं:; M ohne Accent. 3) M तमस्यां (n. Bl.; ohne Accent). 4) So corrigirt; M (n. Bl.) मा पपतत्; in H u. Bb मां पपतत्; desgl. B, ohne Accent; in Kap. S. 47, 8 अररु द्यां मा पपत इति; aber Kâṭh. 31, 8 द्यां मा पप्तदिति 5) So M (n. Bl., nur ohne Accent); H u. B °मुपब्लुष्य°; desgl. B, ohne Accent. 6) So M; in H, Bb u. B वायत् 7) So corrigirt; M u. B मा पपतत्; H u. Bb मां पपतत्; in Kap. S. 47, 8 स दिवमपतदररु (cod. °हरु) द्यां मापपतदिति (cod. मापपत°) तं दिव प्रत्यनुदत; aber Kaṭh. 31, 8 मा पप्तदिति 8) So H u. Bb; desgl. B, ohne Accent; in M विद्वान्स्त्र° 9) So M, nur ohne Accent (n. Bl.); in H u. Bb एतं लोकेभ्यो; desgl. B, ohne Accent. 10) M कृत्वा (n. Bl.) 11) M (n. Bl.) हरंति

उदीचीं तंतो वै देवा इमामसुराणामविन्दन्त तंतो देवा असुरानेभ्यो लोकेभ्यो निरभजंस्तंतो देवा अभवन्परासुरा यदेवमेताभिर्देवताभिर्वेदिं परिगृह्णातीमां वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते[1] ऽस्या भ्रातृव्यं निर्भजति भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति पृथिव्या वै मेध्यं चामेध्यं च व्युदक्रामत्प्राचीनमुदीचीनं मेध्यमुदक्रामद्दक्षिणा प्रतीचीनममेध्यं प्राचीमुदीचीं वेदिं प्रवणां कुर्यान्मेध्यानेनान्वश्रियाङ्करोत्यथो यदेवास्या उद्धताः[2] क्रूरमकं[3]स्तदक्रूरमकस्तच्छमयत्यथो मेध्यस्य चैवामेध्यस्य च व्यावृत्त्यै प्राञ्चौ बाहू नयत्याहवनीयं तेन परिगृह्णाति प्रतीची श्रोणी गार्हपत्यं परिगृह्णाति मूलं वै रक्षांस्यनूत्पिबन्ति यन्नखेन छिन्द्यात्कुनखी स्यात्स्फ्येन छिनत्ति वज्रो वै स्फ्यो वज्रेणैव रक्षांसि हन्ति[5] ॥ १० ॥

Vgl. 1, 1, 10; TBr 3, 2, 9; Kâṭh. 31, 8; Kap. S. 47, 8.

यो वै स्रुचां योगमविद्वानध्वर्यो इति हूतः प्रतिशृणोत्या देवताभ्यो वृश्चतेऽपशुर्भवत्यथ यः स्रुचां योगं विद्वानध्वर्यो इति हूतः प्रतिशृणोति न देवताभ्य आवृश्चते पशुमान्भवति द्यौर्जुहूरन्तरिक्षमुपभृत्पृथिवी ध्रुवा दिश आज्यधान्यसा आदित्यः स्रुवः स यत् ॥ ओं श्रावय ॥ इत्याह जुऽ३हूं तेन युनक्ति ॥ अस्तु श्रौषट् ॥ इत्युपभृतम् ॥ यज ॥ इति[6] ध्रुवाम् ॥ ये यजामहे ॥ इत्याज्यधानीं वषट्कारेण स्रुवं जुऽ३ह्वा अधि ध्रुवामभिघारयति ध्रुवाया अधि जुह्वमसौ ३ऽस्यै[7]

1) So meine Correctur; M वाङ्क्; H u. Bb वात्; desgl. B, ohne Accent. 2) So meine Correctur; M उद्धतः; desgl. B, ohne Accent; H उद्धत; Bb उद्धत; cf. 3, 2, 3. 3) So M; in H u. Bb °दक्रूरमकंसम्; B °दक्रूरमकंसम् 4) Die Mss schreiben प्राञ्ची बाहूनयत°; Kap. S. प्राञ्ची बाहू नयत° 5) So M; in H u. Bb रक्षांस्यपहंति; desgl. B, ohne Accent; Kâṭh. 31, 8 रक्षांसि हंति 6) So trennt M; in H u. Bb यजेति; desgl. B, ohne Accent. 7) Die ३ fehlt in den Mss.

प्रयच्छतीयममुष्मै संततमस्मा अन्नाद्यमव्यवच्छिन्नं प्रदीयते ऽस्मिंश्च लोके ऽमुष्मिंश्च पूर्वास्य जनतामायतः कीर्तिरागच्छति य एवं वेद ॥ ११ ॥

Vgl. TBr. 3, 3, 1; Kap. S. 47, 9.

घृतं च वै मधु च प्रजापतिरासीद्यतो मध्वासीत्ततः प्रजा असृजत तस्मान्मधोः प्रजननमस्ति तस्मान्मधुना न प्रचरन्ति यातयामं हि तदाज्येन प्रचरन्त्ययातयामं वा एतत्प्राजापत्यं घृतमयातयामा देवानां प्रजापतिर्गार्हपत्ये ऽधिश्रयति[1] पत्न्यवेक्षते ऽन्वारम्भो वा एष यज्ञस्य पत्न्या[2] यज्ञमेनामन्वारम्भयत्यथो यत्पत्नी यज्ञे करोति मिथुनं वा एतत्क्रियते प्रजात्या अमेध्यं वा एतदयज्ञियं यत्पत्न्यवेक्षत आहवनीये ऽधिश्रयति पुनात्येवैनान्मेध्यमेनद्यज्ञियं करोति स्फ्यस्य वर्त्मे सादयति रक्षसामपहत्यै देवस्त्वा सवितोत्पुनात्विति सवितृप्रसूत एवैनदुत्पुनाति हविरसि वैश्वानरमिति द्वादशैता व्याहृतयो द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरेण वा एतत्तेज इन्द्रियं वीर्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्त उभयतो वैश्वानरं भवत्युभयतो वैश्वानरं ह्येतं[3] त्रिस्तेजा अस्य निर्वीर्यो भ्रातृव्यो जायते ऽथो मृध्रतर[4] एव भवति देवाश्च वा असुराश्च संयत्ता आसंस्तं इन्द्र एतमवकाशमपश्यत्तेनासुरानभ्यभवदभि भ्रातृव्यं यज्ञेन भवति य एवं विद्वान्यजता आज्येनान्यानि हवींष्यभिघारयन्ति केनाज्यमिति ब्रह्मवा-

1) Ganz dasselbe steckt in der theilweis corrupten Stelle Kap. S. 47, 9 अयातयामा देवानां प्रजापतिर्गार्हपत्ये ह्यधिश्रयति; Kâṭh. 31, 9 अयातयामा देवानां प्रजापतिर्गार्हपत्य अधिश्रयति 2) So M; B यज्ञस्य यत् पत्न्या; H u. Bb यज्ञस्य यं पत्न्या (in H ist das यं nachträglich roth eingeschaltet); Kâṭh. 31, 9 und Kap. S. 47, 9 पत्न्या एवैष यज्ञस्यान्वारम्भो 3) So corrigirt; M ह्येतं ति°; H u. Bb ह्यातं ति°; desgl. B, ohne Accent. 4) So M; in H u. Bb मृध्रुतर; desgl. B, ohne Accent.

दिन्नो वदन्ति सत्येन वा आज्यमभिघृतं यदाह सत्येन त्वाभिघारयामीति चक्षुर्वै सत्यं चक्षुर्यजमानः प्रदधाति संमील्यैतद्यजुर्वदति न चक्षुः प्रदधात्याज्यं[1] वै यज्ञो यज्ञो विष्णुः ॥

इदं विष्णुर्विचक्रमे त्रेधा निदधे पदा ।
समूढमस्य पांसुरे ॥

इति यदोदनपचने ऽधिश्रित्याथ गार्हपत्ये ऽथाहवनीये ऽधिश्रयत्येतावत् तत् त्रिर्विष्णुर्विक्रमते प्रत्युष्टं रक्ष इति रक्षसामपहत्यै स्रुचः संमार्ष्टि पुनात्येवैना मेध्या एना यज्ञियाः करोति ॥ अनिशिताः सपत्नक्षयणीः ॥ इत्यनिशिता ह्येताः सपत्नक्षयणीः स्रुवं संमार्ष्टि पुमांसं वा आसां तदग्रे संश्यत्यथ जुह्वमथोपभृतमथ ध्रुवामसौ वा आदित्यः स्रुवो द्यौर्जुहूरन्तरिक्षमुपभृत्पृथिवी ध्रुवेमान्वा एतल्लोकान्यथापूर्वं[2] संमार्ष्ट्येभ्यो लोकेभ्य आत्मानं परिदत्ते ऽहिंसायै जुह्वमग्रे संमार्ष्ट्यात्मा वै जुहूरात्मानमेवोपैत्यथोपभृतं प्रजा वा उपभृत्प्रजामेवोपैति परेव[3] ह्यात्मनः[4] प्रजाथ ध्रुवां पशवो वै ध्रुवा[5] पशूनेवोपैति पर इव हि प्रजायाः[6] पशवो यदुत्तानाः संमृज्यादप्रतिष्ठायुकं रेतः स्यादवाचीरप्रतिष्ठायुकं रेतः स्यात्तिरश्चीः संमार्ष्टि तिर्यग्वै रेतः सिच्यते प्रतिष्ठायुकं रेतो भवति यदग्रेण मुखं दण्डं च संमृज्याद्रक्षोभ्यश्चाभुवेभ्यश्च[7] समदं दध्याद्यदग्रेण मुखं संमार्ष्टि जघनेन दण्डं न[8] रक्षोभ्यश्चाभुवेभ्यश्च[9] समदं दधात्यनारतो जुह्वं प्रा-

1) Bb प्रतिदधात्य° 2) So corrigirt; M एतं लोकान्; desgl. B, ohne Accent; H u. Bb एतं लोकान् 3) So M u. Bb; H परैव; desgl. B, ohne Accent. 4) M ह्यात्मनः 5) So M; Bb ध्रुवाः; desgl. B, ohne Accent; in H scheint auch der Visarga am Schluss nachträglich angedeutet. 6) So M; in H u. Bb प्रजाः; desgl. B, ohne Accent. 7) So M; in H u. Bb चाभुवेभ्यश्च 8) Das न findet sich nur in M, fehlt dagegen in den andern Mss. 9) So M; in H u. Bb °श्चाभुविभ्यश्च; desgl. B, ohne Accent.

ची संमार्ष्टि बहिष्टात्प्रतीचीं[1] बहिष्टादुपभृतं प्राचीमन्तरतः प्रतीचीं सर्वतः समाहाय ध्रुवां प्राणानेवास्य यथापूर्वं कल्पयति यजमानदेवत्या वै जुहूर्भ्रातृव्यदेवत्योपभृच्चतुर्गृह्णञ्जुह्वां भूया आज्यं गृह्णात्यष्टौ गृह्णन्नुपभृति कनीय उपास्त[2] भ्रातृव्यमकृत ॥ १२ ॥

Vgl. 1, 1, 11. — TBr 3, 3, 4; Kâṭh. 31, 9; Kap. S. 47, 9.

बह्वीरासादयेद्यावतीर्वै प्रोक्षणीरासादयति तावतीरस्यामुष्मिंल्लोक आपस्तस्माद्बह्वीरासाद्या अग्नेर्मेधो ऽपाक्रामत्स कृष्णो भूत्वा वनस्पतीन्प्राविशद्यदाह कृष्णो ऽस्याखरेष्ठा अग्नये घृतं भवेति तमेव मेधमवरुन्द्धे वेदिरसि बर्हिषे त्वा जुष्टं प्रोक्षामीति प्रजा वै बर्हिः पृथिवी वेदिरस्यां वा एतत्प्रजा स्वगाकरोति यदुपरिष्टात्प्रोक्ष्याधस्तात्प्रोक्षति तस्मादुपरिष्टाद्वृष्टादधस्तादोषधयो[3] जायन्ते ॥ ऊर्जां पृथिवीं यच्छत ॥ इत्यस्यामूर्जमधात्तस्मादिमां[4] प्रजा उपजीवन्ति विष्णोः स्तुपो ऽसीति मुखतः प्रस्तरं गृह्णाति मुख्यमेनं तेन शीर्षण्यं करोति यावद्धस्तेन पर्याप्नुयात्तावन्तं गृह्णीयाद्दक्षोधुको यजमानो भवति नोर्ध्वमुन्मृज्याद्यदस्य वित्तं वेद्यं तत्प्रमृज्यात्त्वावा[5]चीनमवमृज्याद्यदेनमागमिष्यत्तत्प्रतिनुदेत न विधूनुयात्प्रजां पशून्विधूनुयाद्यदुपतिष्ठेत्तदुपसंगृह्णीयाद्यथाशितायोपचिनोत्येवमेव तद्दक्षिणतः शुल्बं स्तृणाति तस्माद्दक्षिणतो नीवीरुरु[6] प्रथस्वोर्णम्रदमिति प्रथयत्येवैनं स्वासस्थं देवेभ्या इति देवेभ्य एवैनत्करोति प्रस्तरं

---

1) Die beiden letzten Worte finden sich nur in M, fehlen dagegen in den anderen Mss. 2) Bb उपास्तिं 3) So M; in H u. Bb तस्मादुपरिष्टादधस्ताद°; desgl. B, ohne Accent. 4) So M; in H u. Bb °मूर्जमदधात्; desgl. B, ohne Accent. 5) H u. Bb प्रमृज्यां 6) So M u. H; desgl. B, ohne Accent; in Bb नोमोरच; Kâṭh. 31, 10 तस्माद्दक्षिणतो नेमिः Kap. S. 47, 10 दक्षिणतो नीमिः

धारयन्परिधीन्परिदधाति स्वयं वा एतद्यजमान आत्मानं परिधत्ते ऽहिंसायै न पुरस्तात्परिदधात्युद्यन्वा असा आदित्यो[1] रक्षांस्यपाहतो[2] द्यन्नेवास्मा असा आदित्यो रक्षांस्यपहन्नयूर्ध्वे[3] समिधा आदधात्युपरिष्टादस्मात्तेन रक्षांस्यपहन्ति द्वे आदधाति मिथुनत्वाय विधृती स्था इति विधृती एवैने करोति ॥ अदित्यास्त्वोपस्थे सादयामि ॥ इतीयं वा अदितिरस्यामेवैनमसीषदद्वसूनां रुद्राणामादित्यानां सदो ऽसीत्येता वा एतामग्रे देवतामभ्यजयंस्ताभ्य एवैनत्सदः करोति द्यौरसि जन्मना जुहूर्नाम प्रिया देवानां प्रियेण नाम्ना ध्रुवे सदसि सीदेत्येतद्वा आसां प्रियं नाम यद्घृतवत्तदेवावरुन्द्धे ता विष्णो पाहि पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिं पाहि मां यज्ञउन्यमिति यथा हैष ते भागस्तं रक्षस्वेत्येवं वा एतद्विष्णुमाहैतद्वा आज्यं तद्रक्षस्वेति वेदिर्देवेभ्यो ऽपाक्रामत्तां देवा वेदेनाविन्दंस्तद्वेदस्य वेदत्वं स्त्री वेदिः पुमान्वेदो यद्वेदेन वेदिं संमार्ष्टि मिथुनत्वाय संततमाहवनीयात्स्तृणन्नेति[4] यज्ञस्य संतत्यै तं संततमुत्तरे ऽर्धमाउसे ऽभियजते वनस्पतीनां वा एष[5] परिवेष्टा यदुपवेष ऋद्धा अस्य वेशा भवन्ति य एवं वेद पुरस्तात्प्रत्यञ्चमुपहन्ति[6] तस्मात्प्रतीचीनावसिता वेशाः स्थविमत उपहन्त्यनतिवादिन एनं वेशा भवन्ति सर्वस्मै वै यज्ञे क्रीयते सर्पो वा उपवेषो वल्मीक उत्करो यदुपवेषमुत्कर उपहन्ति[7] तस्मात्सर्पाणां वल्मीको गृहाः ॥१३॥

Vgl. 1, 1, 11u. 12. — TBr 3, 3, 6; Kâṭh. 31, 10; Kap. S. 47, 10.

1) Bb असावादित्यो 2) So M (n. Bl. ohne Accent); H u. Bb °स्यपहतो°; B °स्यपहतो° 2) So M, ohne Accent (n. Bl.); desgl. Kâṭh. 31, 10; H u. Bb °मूर्ध्वे; desgl. B, ohne Accent; in Kap. S. 47, 10 ऊर्ध्वे समिधा 3) Dies Wort in den Mss ohne Accent (M n. Bl. ohne Accent). 4) M (n. Bl., ohne Accent) स्तृणन्नेति 5) H u. Bb एषं 6) M (n. Bl.) °मपहंति; aber vgl. weiter unten. 7) H °कारमुपहंति

भुवनमसि ॥ इति भूतिमाशास्ते ॥ विप्रथस्व ॥ इति प्रथयत्येवैनं दित्त इन्द्रस्तिष्ठन्वीर्यमकृणोद्देवताभिः समारभ्येत्यतो हीन्द्रस्तिष्ठन्वी३र्यमकृणोद्देवताभिः समारभ्य ॥ जुह्वेह्यग्निष्ट्वा ह्वयति देवान्यक्ष्यावो[1] देवयज्याया उपभृदेहि देवस्त्वा सविता ह्वयति देवान्यक्ष्यावो देवयज्यायै ॥ इति न वा एते अविदुषा स्वादाने इव वरुणपाशा३न्ह्याक्रामत्येताभिरेने[2] देवताभिरादत्ते वरुणपाशानामनाक्रमाय विष्णोः क्रमो ऽसीत्यतिक्रामति यज्ञस्यानवक्रामायोर्ध्वो अध्वरो दिविस्पृगहुतो यज्ञो यज्ञपतेरित्यृजुमूर्ध्वमाघारमाघारयति यज्ञस्याहूर्छायेन्द्रवान्स्ववानिति[3] सेन्द्रं यज्ञमकर्तायो इन्द्रियं तेनावरुन्धे ॥ वसुमतस्ते छायामुपस्थेषम् ॥ इत्यग्निर्वै वसुमानग्नेरेव छायामुपतिष्ठत ऋजुमूर्ध्वमाघारमाघारयेत्प्राणो वा आघारः सर्वमायुर्यजमान एति यं द्विष्यात्तस्याघार्य कृधु छिन्द्यात्प्राणमस्य छिनत्ति ताजक्प्रमीयते शिरो वा एतद्यज्ञस्य यदाघार आत्माज्यं यदाघारमाघार्योपभृता समञ्ज्याच्छिरो[5] यज्ञस्य प्रच्छिन्द्यादाज्यधान्या समनक्ति ॥

संमक्तमग्निना हविः संमक्तं हविषा घृतम् ॥ इत्यात्मन्यज्ञस्य शिरः प्रत्यधाद्यो मन एव यज्ञे प्रतिदधाति स्तनं स्तनिनीः[6] प्रजा उपजीवन्ति किमस्तना इति ब्रह्मवादिनो वदन्त्यग्रुभी[7] रिहाणा व्यन्तु वया इत्येतद्वाव ता उपजीवन्ति वशा पृश्निर्भूत्वा मरुतो गच्छेति मरुतो वै वृष्ट्या ईशते ते ऽस्मै[8] वृष्टिं निनयन्ति ततो नो वृष्ट्यावतेति

---

1) So corrigirt; M यक्षावो; B यक्ष्म्रावो; Bb यक्ष्वावो; H undeutlich. 2) So M; die andern Mss. ॰रेनं 3) So M; in H u. Bb ॰स्वाहूर्छाये॰; B ॰स्वाहूर्छाये॰ 4) So M; in H, Bb u. B विछिनत्ति 5) Der Accent des Verbums ist von mir gesetzt; in M ist dasselbe ohne Accent; in H u. Bb संमञ्ज्यात् 6) So M; in H u. Bb स्तनिना; B स्तनिनी 7) Bb ॰ग्रुर्तुभि 8) So M; in H u. Bb तस्मै; desgl. B, ohne Accent.

मरुद्भ्य एव वृष्टिं[1] वनुते चक्षुष्पा अग्नेऽसि चक्षुर्मे पाहीति चक्षुरेवास्य पाति श्रोत्रपा अग्नेऽसि श्रोत्रं मे पाहीति श्रोत्रमेवास्य पाति तनूपा अग्नेऽसि तन्वं मे पाहीति तन्वमेवास्य पाति यन्मे अग्न ऊनं तन्वस्तन्म आपृणेत्याशिषमेवाशास्ते ॥

यं परिधिं पर्यधत्था अग्ने देव पणिभिर्वीयमानः ।
तं त एतमनु जोषं भरामि नेदेष युष्मदपचेतयातै[2] ॥

इति यजुषैव युज्यन्ते यजुषा विमुच्यन्ते संस्रावभागाः स्थेषा बृहन्ता इति परिधीन्प्रहृत्याभिजुहोत्यग्नयो वा एते तान्प्रीणाति ताञ्छमयति भागधेयेन ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वा अध्वर्युः स्याद्यो यतो यज्ञं प्रयुङ्क्ते तत्प्रतिष्ठापयतीति देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गातुमित मनसस्पते सुधात्विमं यज्ञं दिवि देवेषु वाते धाः स्वाहेत्यतो वा अध्वर्युर्यज्ञं प्रयुङ्क्ते तदेवैनं प्रतिष्ठापयति ॥ १४ ॥

, 13. — TBr. 3, 3, 7, 5—11; Kâth. 31, 11; Kap. S. 47, 11.

॥ इति[3] खिलकाण्डे प्रथमः प्रपाठकः ॥

प्रजापतिर्वा एक आसीत्सोऽकामयत बहुः स्यां प्रजायेयेति स मनसात्मानमध्यायत्सोऽन्तर्वाण्यभवत्स विजायमानो

---

1) Für die wechselnde Betonung von वृष्टि (वृष्टि in Versen und Sprüchen, वृष्टि in der prosaischen Erzählung oder Erörterung) vgl. oben 2, 4, 7 u. 8; 2, 11, 4 u. 5. 2) So M; in H u. Bb °चेतयातैः; desgl. B, ohne Accent. 3) Das इति fehlt in den Mss.

गर्भेणातताम्यत्स तान्तः कृष्णः श्यावो ऽभवत्तस्मात्तान्तः कृष्णः श्याव इव भवति तस्य वा असुरेवाजीवत्तेनासुनासुरानसृजत तदसुराणामसुरत्वं स यस्तदसुराणामसुरत्वं वेदासुमान्ह भवति नैनमसुर्जहाति सो ऽसुरान्सृष्ट्वा पितेवामन्यत तेन पितॄनसृजत तत्पितॄणां पितृत्वं स यस्तत्पितॄणां पितृत्वं वेद पितेव ह समानानां भवति यन्त्यस्य पितरो हवं तस्मै पितॄन्ससृजानाय दिवाभवत्तेन देवानसृजत तद्देवानां देवत्वं स यस्तद्देवानां देवत्वं वेद दिवा ह वा अस्मै देवत्रा भवति यन्त्यस्य देवा देवहूतिं स देवान्सृष्ट्वामनस्यतेव तेन मनुष्यानसृजत तन्मनुष्याणां मनुष्यत्वं स यस्तन्मनुष्याणां मनुष्यत्वं वेद मनस्वान्ह भवति नैनं मनो जहात्युत यदतीव वदत्यति वा चरति तिष्ठन्ते ऽस्य मनुष्या मनुषे ततो या योनिरुदशिष्यत सा गौरभवद्योनिर्वै नामैषैतद्वा अस्याः प्रत्यक्षं नामाथो आहुः परोक्षमिति प्र सहस्रं पशूनाप्नोति य एवं वेद तस्यां वै पयः पर्यपश्यंस्तां[3] देवा अदुह्र हरितेन पात्रेणामृतं दुह्रे ऽमृतं य एवं वेदाथ पितरो ऽदुह्र रजतेन पात्रेण स्वधां दुह्रे स्वधां य एवं वेदाथ मनुष्या अदुह्र दारुपात्रेणान्नं ववृं दुह्रे ऽन्नं ववृ य एवं वेदाथासुरा अदुह्रायस्पात्रेण स्रवता सुरां ते ऽस्रवन्स्रवत्यस्य भ्रातृव्यो य एवं वेद तस्मात्स्रवता न हस्ता अवनेनिजीत न पिबेदेते वा अस्या दोहाः सर्वैरेवास्या दोहैः सर्वैः कामैर्भुङ्क्ते य एवं वेद चत्वारि वै नभां-

1) So ist dieser Satz wohl zu schreiben; in M eigentlich यदतीवावदत्यतिवाचरती, dann wie es scheint corrigirt in यदतीव वदत्यतिव चरतो; in H u. Bb यदतीवा व-दत्यतीव चरत; in B ebenso, nur ohne Accent, und am Schluss चरति 2) So M, in H u. Bb °रुदशिष्यत; B °रुद्रशिष्यत 3) Die Mss. schreiben तान् 4) In M ohne Accent, weiter unten aber betont. Ich vermuthe वर्षि, ebenso auch weiterhin वर्षि; cf. 4, 2, 8.

सि देवाः पितरो मनुष्या असुराः सर्वेषु ह वा एतेष्वम्भो नभ इव भवति य एवं वेद ता वा अकामयन्त मयि स्यान्मयि स्यादिति तां[1] देवाः काम्ये ॥ इत्याह्वयन्सा वा एनानभ्यकामयतोभये ह वा एनं देवमनुष्या[2] अभिकामयन्ते वारुका एनमार्त्विज्ये भवन्ति य एवं वेद ॥ श्रव्ये ॥ इति मनुष्याः सा वा एनानशुश्रूषतोभये ह वा एनं देवमनुष्याः शुश्रूषन्ते पूर्वास्य जनतामायतः कीर्तिरागच्छति य एवं वेद[3] ॥ इलान्दे ॥ इति पितरस्तेभ्यो वा अतिष्ठत तिष्ठन्त्यस्मिन्पशवो[4] य एवं वेदाथ यथासुरा आह्वयंस्तेभ्यो वा अचसद्ध्विषात्तस्य तथा गोष्ठ आह्वयेदंसन्त्यस्मात्पशव[5] एतैरेव जुहुयात् ॥ गोनामैः संसृज्या गोर्मूर्धन्पशुकामः ॥ काम्यायै स्वाहा श्रव्यायै स्वाहेलान्दायै स्वाहा ॥ इति गोष्ठो वै नामैषां लक्ष्मीः स्वं[6] वा एतद्गोष्ठे यजमानो भ्रातृव्यस्य पशून्वृङ्क्त एतैर्वै ते ता अवृञ्जत तैरेवैना वृङ्क्ते संसृङ्गी भवति पशूनां परिगृहीत्यै यो वै चक्षुषो विभक्तिं वेद चक्षुष्मान्ह भवति नैनं चक्षुर्जहाति यद्दिवा पश्यामस्तद्देवानां चक्षुषा पश्यामोऽसौ वा आदित्यो देवानां चक्षुः पश्यन्ह वै देवचा करोति प्र देवयानं पन्थां जानाति य एवं वेद यज्ज्योत्स्नायां पश्यामस्तत्पितृणां चक्षुषा पश्यामश्चन्द्रमा वै पितृणां चक्षुर्न ह वा एनममुष्मिंल्लोके चक्षुर्जहाति प्र पितृयाणं पन्थां जानाति य एवं वेद यत्तमिस्रायां पश्यामस्तन्मनुष्याणां चक्षुषा पश्याम एतावद्वाव नः स्वं[7] चक्षुर्न ह वा एनमस्मिंल्लोके चक्षुर्जहाति सर्वमायुरे-

1) Die Mss. schreiben तान् 2) So corrigirt; die Mss. देवमनुष्या; vgl. aber weiter unten, sowie namentlich auch 4, 2, 7; 4, 2, 13; 3, 8, 4. 3) H u. Bb वेदा 4) In H u. Bb ist das Pronomen betont अस्मिन् 5) So die Mss.; man könnte vermuthen आह्वयेत् पंसव्यसात् 6) In den Mss. dies Wort ohne Accent. 7) M स स्वं; H u. Bb; स्वंत्; desgl. B, ohne Accent.

ति य एवं वेद यदमौरन्ते पश्यामस्तदसुराणां चक्षुषा पश्यामा उश्च वा एष दीप्यते नि च रिष्यति दीप्यमानं भ्रातृव्यस्य गृहाद्धरेद्रयिमेवास्य पुष्टिं हरत्यां तु सूर्यस्योदेतोर्जागृयाद्यत्सत्यादार्तिमार्छेत्संजागरितव्यं[2, 3] रयिमेव पुष्टिमनुजागर्ति ॥ १ ॥

यो वा इडां धेनुं वेद सर्वा ह वा अस्मै दिशो धेनवो भवन्ति सर्वे प्रतिजना दानकामास्तामिष्वाशनीरामिचशोचनिर्विदांचकार तस्मै सर्वा दिशो धेनवो ऽभवन्त्सर्वे प्रतिजना दानकामास्तस्मात्स सर्वैः प्रतिजनैर्ध्यवहृतोपजनन्त्सन्त्सर्वा[6] ह्यस्मै दिशो धेनवो ऽभवन्त्सर्वे[7] प्रतिजना दानकामास्तद्य एवं वेद सर्वा एवास्मै दिशो धेनवो भवन्ति सर्वे प्रतिजना दानकामास्तस्या वा इयमेव पादो ऽन्तरिक्षं पादो द्यौः पादः समा पादो ऽपो आहुः कृषिः पादा इति तेन प्रति त्वदानीं[8] तिष्ठति न त्वदानीं[9] यदा सुसस्यं भवत्यथ प्रतितिष्ठति यदा न सस्यं भवत्यथ न प्रतितिष्ठति भवति ह वा अस्य सस्यं नास्य सस्यं व्यृध्यते य एवं वेद तस्या[10] वा अदं एवं पृष्ठमन्तरिक्षमात्मा यमुरो दिशः पार्श्वे समुद्रौ कुक्षी असा आदित्यः[11] शिरो ऽग्निराऽस्यं वातः प्राणो गायत्र्यभिधानी सर्वमायुरेति य एवं वेदो धरुत्तरवेदिः पवमानो वत्स एष वा एनां[12] प्रस्तौति

1) Bb निस्वरिष्यति oder निस्वरिष्यति; 2) सत्वाह् habe ich mit M geschrieben; H u. Bb स्वत्वाह्; desgl. B, ohne Accent. 3) Den Accent von जागरितव्यं habe ich corrigirt; M schreibt जागरितव्यं; H u. Bb जागरितव्यं 4) So M; desgl. B, ohne Accent: in H u. Bb तामिषावाशनीरामिषशोचनि॰ 5) So M; H u. Bb भवति; desgl. B, ohne Accent. 6) So M! In H u. Bb व्यवहृतोपजनंत्स सर्वा; in beiden Mss. könnte übrigens auch die erste Silbe व्य betont sein; B ebenso, nur ohne Accent. 7) So M; H u. Bb भवति; desgl. B, ohne Accent. 8) So M! H प्रति त्वदानीस; Bb प्रति त्वदानीस्; desgl. B, ohne Accent. 9) So M; in H u. Bb न त्वदानीं; desgl. B, ohne Accent. 10) B तस्य 11) Bb असावादित्यः 12) M एनाम्

प्रशान्ह[1] वा इमांल्लोकान्दुहे य एवं वेद बृहद्रथन्तरे द्वौ स्तनौ वामदेव्यं च यज्ञायज्ञियं च द्वा ओषधीरेव देवेभ्यो रथन्तरेणादुह पशून्बृहतापो वामदेव्येन यज्ञं यज्ञायज्ञियेन तद्य एवं वेदौषधीरेवास्मै रथन्तरेण दुहे पशून्बृहतापो वामदेव्येन यज्ञं यज्ञायज्ञियेनेडा वा इदं सर्वं स सहस्रं पशून्प्राप प्र सहस्रं पशूनाप्नोति य एवं वेद ॥ २ ॥

यत्र प्राचीनप्रवणं समूलं भूम्या स्यात्तदुपोदये सूर्यस्य हस्ता अवनिज्य दर्भैस्तच्च उदशरावे निनयेत्कामंकामं[2] मा आवर्तय ॥ इति कामिनेवास्मै काममावर्तयति यत्कामो भवति यो वै कामं साक्षाद्वेद ताजग्घ[3] वा एनं स[4] कामा आगच्छति यत्कामो भवति पशुषु वा अस्माकं कामः पशूनामोषधीष्वौषधीनामप्स्वोषधी रेव कामेन समसाट् ता अस्मै कामं समर्धयन्ति यत्कामो भवत्याप[5] एवा स्या वा एष वम्रिरुत्सृष्टश्चरति[6] लोमशो लोमशायास्तस्मादेषां शाश्वसत्येव[7]र्य उर्वस्या आउस्य वातः प्राणो यत्र गोभिः संगछेत तद्भूयात्[8] ॥ प्रशस्ताः स्थ कल्याण्यः ॥ इतीयं वा एषेमा वा एतान्सभागयत्यथासुका अस्मात्पशवो भवन्ति य एवं वेद देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्तादितिर्देवेष्वासीत्कुस्तासुरेषु[9] ते देवा अमन्यन्त

1) So corrigirt; H u. Bb प्रस्तान् (desgl. B, ohne Accent); M प्रस्ता॰ 2) So corrigirt; M कामकामं; H u. Bb कामंकामं 3) So corrigirt; M ताजन् ह; H u. Bb ताजन् ह; desgl. B, ohne Accent. 4) So corrigirt; in den Mss dies Wort ohne Accent. 5) So corrigirt; M भवत्याप; H u. Bb भवतीप; desgl. B, ohne Accent. 6) So wohl zu schreiben; M वभ्रुर॰; B वम्रोर॰; H u. Bb वम्रोर॰ 7) So meine Correctur; H u. Bb शांश्वसीत्यपि॰; desgl. B, ohne Accent; M शांश्वसीत्यपि॰ 8) So M; H u. Bb संगच्छेतेर्संत प्रयात्; B ebenso, nur ohne Accent. 9) Vgl. zu dem Namen dieser Unholdin die कुस्तिताची 2, 1, 11; 3, 2, 6.

यद्यभिजेष्यामः कुस्तायाः शिर आहनिष्यामा इतिˇ यद्यभिजेष्यामाˇ इत्यसुरा अमन्यन्तादित्याः शिर आहनिष्यामा इतिˇ तां देवा अभिजित्याघ्नतˇ यस्य वै जितं यस्य विजितं तस्यैषा[1] गृहे हन्यतˇ एषा वै क्षुत्ˇ क्षुधं वा एतद्धतेˇ तद्य एवं विद्वानेकाष्टकायां गां हते संवत्सरायैव क्षुधं हतेˇ प्रजापतिर्वा एक आसीत्सो ऽकामयतˇ बहु मनु[2] स्यां[3] प्रजायेयेतिˇ स आत्मानमैट्टˇ स मनो ऽसृजतˇ तन्मन एकधासीत्तदात्मानमैट्टˇ तद्वाचमसृजतˇ सा वागेकधासीत्सात्मानमैट्ट[4]ˇ सा विराजमसृजतˇ सा विराडेकधासीत्सात्मानमैट्टˇ सा गामसृजतˇ सा गौरेकधासीत्सात्मानमैट्टˇ सैडामसृजतˇ सैडेकधासीत्सात्मानमैट्टˇ सेमान्भोगानसृजत यैरस्या इदं मनुष्या भुञ्जत एते वा अस्या भोगाःˇ सर्वैरेवास्या भोगैः सर्वैः कामैर्भुङ्क्ते य एवं वेदˇ गौर्वै वाग्गौर्विराड्ˇ गौरिडाˇ गौः खल्वेव गौर्गौरिदं सर्वंˇ सर्वा ह वा एनमेताः श्रयन्ते य एवं वेदˇ यद्वै तदात्मानमैट्ट[5] सैडाभवत्तदिडाया इडात्वंˇ स यस्तदिडाया इडात्वं वेदेट्टे ह वै स्वमात्मानं भूत्यै ॥ ३ ॥

Vgl. Mân. Çr. 9, 5, 1.

या रोहिणी तामरुणाˇ तां गौरीˇ तां बभ्रूः ॥ तदिन्द्रा उदाजत वसुर्नाम रूपं पशूनाम् ॥[6] विन्दते वसुˇ न वसु रुणद्धि य एवं वेदˇ या शितिपृष्ठा तां मन्दिस्तां मैनीˇ तां शबलीˇ तां शितिबाहुस्तां शुद्धवाला ॥ तद्बृहस्पतिरुदाजतैडा नाम रूपं पशूनाम् ॥[7] बह्वीर्ह वा एनमिडाः श्रयन्ते य एवं वेदˇ या पृषती तां पिशङ्गीˇ तां सारङ्गीˇ

---

1) H u. Bb तस्यैषा 2) So die Mss.! Vielleicht बहुमनुः zu schreiben. 3) In M eigentlich स्यात् geschrieben, aber am Rande, wie es scheint, in स्यां corrigirt, (oder स्याम्?). 4) Bb मैट्ट 5) So corrigirt; in den Mss. das Verb ohne Accent. 6) M interpunctirt so; die andern Mss. पशूनां, ohne Interpunction. 7) Nur M hat hier Interpunction.

तां कल्माषी तां पृश्निस्तां श्वेता ॥ तन्मरुता[1] उदाजन्त ज्योतिर्नाम रूपं पशूनाम् ॥ ज्योतिष्मान्भवति य एवं वेद या सुरूपा तां श्यामा तां श्येनी तां कृष्णा[2] ॥ तत्प्रजापतिरुदाजतायुर्नाम रूपं पशूनाम् ॥ आयुष्मान्भवति य एवं वेद चतस्रः प्रथमाश्चतस्र उत्तमा द्विः षण्मध्यतस्ता द्विर्दश दशाक्षरा विराड् वैराजाः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे ॥ वस्व्यै हिंकुरु तस्यै प्रस्तुहि तस्यै मे ऽवरुद्ध्यै ॥ इति पुरस्ताद्बहिःपवमानस्य वदेत् ॥ इडायै हिंकुरु तस्यै प्रस्तुहि तस्यै मे ऽवरुद्ध्यै ॥ इति पुरस्तादाज्यानां वदेत् ॥ ज्योतिषे हिंकुरु तस्यै प्रस्तुहि तस्यै मे ऽवरुद्ध्यै ॥ इति पुरस्तान्माध्यंदिनस्य पवमानस्य वदेत् ॥ आयुषे हिंकुरु तस्यै प्रस्तुहि तस्यै मे ऽवरुद्ध्यै ॥ इति पुरस्तादार्भवस्य पवमानस्य वदेत् ॥ यज्ञो वै पशूनामायतनं स्वे वा एतदायतने यजमानो भ्रातृव्यस्य पशून्वृङ्क्ते ऽनपक्रामुका अस्मात्पशवो भवन्ति ॥४॥

वसीयस्यैहि श्रेयस्यैहि भूयस्यैहि चित्ता एहि दधृषेहीडा एहि सूनृता एहि चिदसि मनासि धीरसि वस्वी रन्तिः सुमनाः ॥ सूनरि[4] विश्वा त्वा भूतान्यनुप्राणन्तु विश्वा त्वं भूतान्यनुप्राण भूयस्यायुरसी स्थिरसि संरूपवर्षा एहि ॥

एमामनु[5] सर्पतेमौ भद्रौ धुर्या अभि ।
नीव[6] शीर्षाणि मृद्ध्वम् ॥

सा नः सुप्रतूर्तिः प्रिया नः सुहार्णः[7] प्रियवनिर्मघवनिरन्ता एहि

---

1) So M; in H u. Bb ॰न्मरुतां उदाजन्ता; desgl. B, ohne Accent. 2) M कृष्णायत्
3) So meine Correctur; die Mss schreiben वस्ती 4) So meine Correctur; M सूनरि; H u. Bb सूनरी; desgl. B, ohne Accent. 5) In den Mss. ॰मनु ohne Accent.
6) So M; in H निहीव; Bb u. B निहीव 7) D. h. सुहार्दः नः

जुष्टा एहीडा एह्यदिता एह्युपहूत उपहवं ते ऽशीय सुहवा ना एहि सह रायस्पोषेण देवीर्देवीरभि मा निवर्तध्वम् ॥

स्योना स्योनेन घृतेन मा समुक्षत ॥
नमे तदुपदम्भिषर्धृषिर्ब्रह्मा[1] यद्दौ ।
समुद्रादुदजनि वः स्रुचा[2] ॥
वार्त्ये विप्रस्य तिष्ठति शृङ्गेभिर्दशभिर्दिशम्[3] ॥ ५ ॥

Vgl. Mân. Çr. 9, 5, 1.

वसीयस्येहीति ब्रह्म वै वसीयो ब्रह्म वा एतदत्याह्वयति श्रेयस्येहीति क्षत्रं वै श्रेयः क्षत्रं वा एतदत्याह्वयति भूयस्येहीति विड्वै भूयसी विशं वा एतदत्याह्वयति चित्ता एहीति मनो वै चित्तं मनो वा एतदत्याह्वयति दधृष्येहीति वाग्वै दधृषि वाचं वा एतदत्याह्वयतीडा एहीति पशवो वा इडा पशून्वा एतदत्याह्वयति सूनृता एहीत्यन्नं वै सूनृतान्नं वा एतदत्याह्वयत्येता वै सप्त देवगव्यस्ताः कीतो वैतहोत्रो विदांचकार ताभिरदः कुरूणां कौन्तेः[4] पशूनत्याह्वयत्ताः कुरवो ब्राह्मणेष्वन्वैच्छंस्ताः कुमारवत्याश्वदक्षिणा अविन्दन्त्सो[5] ऽब्रवीन्मा सूक्ष्यतैताभिर्वा अहमेता अत्याह्वयिष्यामीतराभिरितरा यानि खलु वा एतासां प्रियाणि धामानि तानि कीतो न वेदेति स संयत्ते संग्रामे छदिर्दर्शे एताभिरेवैता अत्याह्वयिष्यामीतराभिरितरा यतरं खलु वा एता अत्याहूयन्ते तत्पशवो ऽभिसंक्रामन्ति यत्र पशवस्तद्दे-

1) So M; in H u. Bb तदुपदंभिषेर्धृषि॰; desgl. B, ohne Accent; cf. 4, 2, 8. 2) So M; in H u Bb स्रुचा; desgl. B, ohne Accent. 3) So M; in H u. Bb दशभिर्दश; desgl. B, ohne Accent. 4) So M; in H u. Bb कुरुणां कौर्ते; desgl. B, ohne Accent; 5) So M; in H u. Bb अविंदन् ग्रो; B अविंदत्सो

वा यत्र देवास्तदिन्द्रो यतरान्वा एते ऽभिसंक्रामन्ति ते जयन्ति जयति संग्रामम् ॥ ६ ॥

Vgl. Mân. Çr. 9, 5, 1.

सा वै सृष्टाभयान्देवमनुष्यानत्यमन्यत तां देवा दर्शपूर्णमासाभ्यामुपप्रास्तृणत[1] तां वा एतदाप्नुवन्यदिडां तां वा एतदाप्ना हरन्तो मन्यन्ते यदिडामुपह्वयन्ते यर्हि तूष्णीमुपह्वयेत[2] तर्ह्येताः सप्त वदेद्धेनुवैस्तद्धेनुतराः सप्त धाम धामासा वर्णं वर्णमुपगछन्त्यो ह वा एनमप्रतिख्याता[3] गछति य एवं वेद यत्र स मूला[4] ओषधीरुपगछेत्पशून्वा तदेता एव सप्त वदेद्धाम धामासा वर्णं वर्णमुपगछन्त्यो ह वा एनमप्रतिख्याता[5] गछति य एवं वेद सप्त स्ववीर्येण[6] याजयेद्यस्य सप्त स्युर्विराड्वरमा मन्तमा[7] स्युर्वसीयस्यैहि श्रेयस्यैहीत्येतदेतदेवास्या अत्याह्वयति यो वैश्यः[8] शूद्रो वा बहुपुष्टः स्यात्तस्य गवां साण्डं वत्सतरमपमयेत्[9] ॥ इलान्दाः स्थ ॥ इतीलान्दा हि पशवः पूष्णो नक्षत्रं पोषयिष्णु ॥ इति विश्येषु वा एतच्चरति पूष्णो नक्षत्रं पोषयिष्णु तदेवापधापयते तमपाकुर्वीत ॥ आयुर्मे दा वर्चो मे दा रयिं मे दाः पुष्टिं मे दाः ॥ इति रयिमेवास्य पुष्टिं हरति तमितो ऽभिसृज्याथे[10]३तो ऽत्याह्वयेद्वसीयस्यैहि श्रेयस्यैहीत्येतदेतदेवास्या अत्या-

---

1) So corrigirt; M प्रात्स्तृणत; H u. Bb प्रात्सृणत; desgl. B, ohne Accent. 2) Die Mss. °मुपह्वयेत; cf. aber unmittelbar vorher. 3) So corrigirt; M °मप्रतिषातं; H u. Bb °मप्रतिक्ष्यातं; B °मप्रतिक्ष्यात 4) So M; desgl. B, ohne Accent; in H u. Bb समूलाला 5) So corrigirt; M °मप्रतिषातं; H u. Bb °मप्रतिक्ष्यातं; B °मप्रतिक्ष्यातं 6) So die Mss. 7) So H u. Bb; desgl. B, ohne Accent; M स्युर्विराड्वरमामंतमा 8) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 9) So M; in B °मुपमयेत्; Bb मुपमयेत्; in H ursprünglich °मुपमयेत् geschrieben, dann in मुपमयेत् corrigirt. 10) So M; in H u. Bb °पिसृज्या; desgl. B, ohne Accent.

ह्वयति नास्य किंचनोदशिषद्[1] ग्रामकामं याजयेत्सारस्वतं चरुं गव्यां संवत्सरो वै सरस्वान्संवत्सरेणैवास्मै ग्रामं च्यावयति व-सीयस्येहि श्रेयस्येहीत्येतदेतदेवास्या अन्वाह्वयति पशुकामं याज-येत्सारस्वतं चरुं गव्यां संवत्सरो वै सरस्वान्संवत्सरेणैवास्मै पशूं-श्च्यावयति वसीयस्येहि श्रेयस्येहीत्येतदेतदेवास्या अन्वाह्वयति सर्वा-सां दुग्धे चतुःशरावमोदनं पचेद्ब्राह्मणेभ्यः पशुकामो यच्चतुःशरावो दिग्भ्य एवास्मै तेन पशूनवरुन्धे ब्राह्मणेभ्यो ब्रह्मणस्तेन न छिन्नं देयं पशुकाम इव ह्यश्वं वासो हिरण्यं वा देयमीजानस्यास्य पश-वो भूयांसो भवन्ति ॥ ७ ॥

Vgl. Mân. Çr. 9, 5, 1.

प्रजापतिर्वै न व्याहरत्स आत्मन्येव पुण्यमायच्छदात्मनः पुण्यं न निरवदद्देतर्ह्ये[5] तद्यजुर्वेदत्वान्यथा ब्रूयात् ॥ पुण्यं प्रशस्तम् ॥ इति ब्रू-यादात्मन्येव पुण्यं यच्छत्यात्मनः पुण्यं न निर्वदति ग्रामदानीयाय ददाति तामस्य पशवो ऽन्वपक्रामन्ति यदि मन्येतादानीयायादामि-त्येतदेव[6] यजुर्वेदेऽमे तदुपदभिषर्धूमिब्रह्मा[7] यद्दा इति तदेवैतेना-पूरयति तदाप्याययति समुद्र इव ह वा अस्य व्यच्यमानो[8] न क्षीयते य एवं वेद ॥ वीरवतीर्भूयास्त या नो वीरवतो ऽकर्त[9] ॥ इति पुं-मांसं जातमभिमन्त्रयेत ॥ भूयसीर्भूयास्त या नो भूयसो ऽकर्त ॥ इति स्त्रियं जाताम् ॥ अन्नादा भूयास्त ये नो ऽन्नादानकर्त[10] ॥ इति

1) So M; in H, Bb u. B °शिषत्. 2) Bb सरस्वान्संवत्सरेणैवास्मै 3) So B; in M, H u. Bb °वावयति 4) M छिन्नं देयं 5) Die Mss. निरव° 6) M °नीयायादा° 7) So M, cf. 4,2,5; in H u. Bb °दुपदभिष धूमि ब्रह्मा; desgl. B, ohne Accent. 8) So B, ohne Accent; H u. Bb व्यच्यमानो; M व्यच्यमानो 9) H, Bb u. B कर्त्ता 10) So M; H u. Bb °दनकर्त्ता; desgl. B, ohne Accent.

कर्णीः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्ति यद्यस्तेनानरूपनमतीव[1] निर्ऋत्याः छिद्रकर्ण्यो यच्छिद्रकर्णीः[2] कुर्वीत निर्ऋतिरस्य पशोर्निगृह्णीयाद्व प्रछिन्द्या कर्ण्यः काण्यो न दात्राकर्ण्यः पराचीनमिव हि तन्निवृत्तमंगस्त्यस्य विष्ट्यकर्ण्यः कश्यपस्य कम्बुन्युब्जस्ता[3] इन्द्रस्याक्रन्ता[4] अथो आहुः प्रजापतेरित्युभयं ज्येष्ठलक्ष्मं ज्यैष्ठ्यकामः कुर्वीत प्र समानानां ज्यैष्ठ्यमाप्नोति प्रजापतिः पशूनसृजत स वा असृगेव नासृजतासृष्टं वा एतत्सदक्ष्णो ऽसृक्ष्णं क्रूरं पशूनां कर्या इति वै सो ऽसृमासृजत क्रूरं वा एष पशूनां कुरुते यो ऽक्ष्णुते यदक्षितास्तेनाक्षिता अथ यदनक्षिता इति श्रूयन्ते तेनाक्षितास्तदाहुर्न वा एतमेता अनुवागछन्ति या अनक्षिता इति तस्मादक्षितव्या न तेजनेनाक्ष्णुयाद्वज्रो वै तेजनं यत्तेजनेनाक्ष्णुयाद्वज्रेण पशूनर्पयेन्न श्यामेनायसा क्रूरं तदशान्तमिक्षुकाण्डमप्सु वासयित्वा तेनाक्षितव्यास्तद्धि शिवं तच्छान्तमथो आहुर्लोहितेनायसेति तद्धि शिवं तच्छान्तम् ॥ ९ ॥

Vgl. Mân. Çr. 9, 5, 3.

इह प्रजा विश्वरूपा रमन्तामस्मिन्गोष्ठे विश्वभृतो जनित्रीः ।
अग्निं कुलायमभि संविशन्तीः संमासृजन्तु पयसा घृतेन ॥

इति गाः सायमायतीरभिमन्त्रयेताग्निर्वा एतासां योनिरग्निः कुलायं स्व एवैना योनौ स्वे कुलाये संवेशयति नास्य पशवो नक्तमार्तिमार्छन्ति य एवं वेद ॥

---

1) So ist vielleicht zu schreiben; die Mss. schwanken; M स्तेनानसूपनमतीव; H स्तेनानरूपनमतीव; Bb तैनानरूपनमतीव; B स्तेनानरूपनमतीव 2) So corrigirt; die Mss. क्षिद्र°; vgl. aber das unmittelbar Folgende, wo alle Mss. छिद्र° 3) So M; in H u. Bb कंबुन्युब्जस्ता; desgl. B, ohne Accent. 4) So M; Bb इंद्रस्याक्रान्तो; B इंद्रः स्याक्रान्तो; H इंद्रस्याक्रन्ता

सं वः सृजत्वर्यमा सं पोषा सं बृहस्पतिः ।
समिन्द्रो यो धनंजयः ।
संजग्माना अविहुता अस्मिन्गोष्ठे पुरीषिणीः ।
स्वावेशा[1] ना आगत ॥

इति गाः संसृजेद्या अस्य पुरा स्युर्याश्चान्यतो विन्देत पशवो वै घृतमग्नी रुद्रो यज्जुहुयाद्रुद्रायास्य पशूनपिदध्यात्तत्संमृज्या एवाभियीहे भूयसीर्भवन्ति सं वः सृजत्वर्यमेति यज्ञो वा अर्यमा यज्ञेनैवैनाः संसृजति सं पूषेति पुष्टिर्वै पूषा पुष्ट्यैवैनाः संसृजति सं बृहस्पतिरिति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवैनाः संसृजति समिन्द्रो यो धनंजय इतीन्द्रियं वा इन्द्र इन्द्रियेणैवैनाः संमृजाति रेवती तन्तिः पृथिवी माता रेवतीरापा ओषधयः ॥ ता नो हिन्वन्तु सातये धिये जुषे[2] ॥ इति तन्तिं वितनुयात्तामनुमृज्यात् ॥ रय्यां त्वा पुष्ट्यानुमार्ज्मि ॥ इति रय्यैवैनां पुष्ट्यानुमार्ष्टि तस्या व्रतं न रिक्ता[3] स्यात्ताँ उपर्युपरि संचरेयुर्नाभिवर्षेन्नाभितपेदेतद्धै[4] वत्सौ रामकायनो[5] विदांचकार तन्त्या वितननं स सहस्रं पशून्प्राप प्र सहस्रं पशूनाप्नोति य एवं वेद ॥

पिता वत्सानां पतिरघ्न्यानामुतायं पिता महतां गर्गराणाम् ।
रेतोधां त्वा यशोधां रायस्पोषायोत्सृजेत् ॥

इत्यृषभस्य कर्ण उत्सृजमानो वदेद्रेतोधामेवैनं यशोधां रायस्पोषा-

---

1) Hier mit वेशा flg. beginnt die Hdschr. von Benares (Ben.), u. zwar mit p. 32. 2) M setzt hier eine २; die Interpunction fehlt in den Mss. 3) So Ben u. M (n. Bl., ohne Accent); H u. Bb रिक्त्वा; desgl. B, ohne Accent. 4) H u. Bb °नोभिवर्षे° 5) So Bb; desgl. M (n. Bl.), ohne Accent; die andern Mss. समकायनो; in H eigentlich समकायनो geschrieben, später in रामकायनो corrigirt.

योऽत्सृजते यो वैश्यः शूद्रो वा बहुपुष्टः[1] स्यात्तस्य गवां गोष्ठादेकविंशतिं शकान्याहृत्यैकविंशतिमाहुतीर्जुहुयादेकविंशतिर्वै मनुष्यलोका मनुष्यलोकेभ्य एवास्मै पशूनवरुन्ध एतैरेव जुहुयाद्गोनामैरयेत्वर्या गोर्भसदि पशुकामो मुखं वा एष पशूनां मुखत एवास्मै पशूनिनयति ॥ १० ॥

Vgl. Mân. Çr. 9, 5, 3.

यासामिन्द्र उदाजत वसु नाम रूपं पशूनामुषसं[2] धाम पश्यमानः ॥ तासामयं योनिरयं गोष्ठ इह रयिः पुष्टिः ॥ स्वाहा ॥ इति जुहुयात् ॥ यासां बृहस्पतिरुदाजतैडा नाम रूपं पशूनां संगवं धाम पश्यमानः ॥ तासामयं योनिरयं गोष्ठ इह रयिः पुष्टिः ॥ स्वाहा ॥ इति जुहुयात् ॥ यासां मरुत उदाजन्त ज्योतिर्नाम रूपं पशूनां मध्यन्दिनं धाम पश्यमानाः ॥ तासामयं योनिरयं गोष्ठ इह रयिः पुष्टिः ॥ स्वाहा ॥ इति जुहुयात् ॥ यासां प्रजापतिरुदाजतायुर्नाम रूपं पशूनामपराह्णं धाम पश्यमानः ॥ तासामयं योनिरयं गोष्ठ इह रयिः पुष्टिः ॥ स्वाहा ॥ इति जुहुयादेतानि वा अह्नो रूपाण्येतेषु वा अह्नो रूपेषु देवाः पशूनां रूपाण्यवृञ्जत तदेतेष्वेवाह्नो[3] रूपेषु यजमानो भ्रातृव्यस्य पशून्वृङ्क्ते घृतेन जुहोति पशवो वै घृतं पशुभिरेव पशून्वृङ्क्ते तन्न सूक्ष्यं प्रातरेवान्तर्गोष्ठासु गोषु होतव्यं संवा एनाः सहावरुन्ध एतैरेव जुहुयाद्गोष्वाकृतासु योनितो वा एतत्पशूनयहीदपिहीनाः परिपरिण्यस्कृण्वन्त्येतैरेव जुहुयात्संग्रामेऽध्याश्वानभिमन्त्रयेत ॥ मित्रभृतः क्षत्रभृता ओजोभृतो बलभृतो वयं जयेम वयं सहेम वयं

1) cf. Mâitr. S. 1, 6, 11. 2) So corrigirt; Ben u. M मुखसं; H u. Bb मुखसं; desgl. B, ohne Accent. 3) So corrigirt; die Mss. तदेतेष्वेवा अह्नो

भवेम वयं पुषेम ॥ इति जयति संग्रामम् ॥ रोहिणीर्वो वृञ्जे गायत्रेण छन्दसारुणा वो वृञ्जे त्रैष्टुभेन छन्दसा गौरीर्वो वृञ्जे जागतेन छन्दसा बभ्रुवो[1] वो वृञ्जा आनुष्टुभेन छन्दसा गर्भान्वो वृञ्जे पाङ्क्तेन छन्दसा रूपाणि वो वृञ्जे शाक्वरेण छन्दसा सर्वान्वो वृञ्जे ऽनाप्तेन[2] छन्दसा तत्सप्त सप्तपदा शक्वरी शाक्वराः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे गायत्री प्रथमा गायत्र्युत्तमा तेजो वै गायत्री ब्रह्मवर्चसं तेजसा च वावास्मा एतद्ब्रह्मवर्चसेन चोभयतः पशून्परिगृह्णाति ॥ ११ ॥

प्रजापतिर्वै त्रीन्महिम्नो ऽसृजताग्निं वायुं सूर्यं ते चत्वारः पितापुत्राः सत्त्रमासत ते स्वेदं समवैक्षंस्तदभवत्संज्ञा[3] अस्यैतन्नामाभूदिति सर्वमभूदिति तद्वा अस्यैते नामनी क्रूरे अशान्ते तस्मादेते न ग्रहीतव्ये क्रूरे ह्येते अशान्ते प्रजापतिर्वै स्वां दुहितरमभ्यकामयतोषसं सा रोहिदभवत्तामृश्यो भूत्वाध्यैत्तस्मा अपव्रतमच्छदयत्तमायतयाभिपर्यावर्तत तस्माद्वा अबिभेत्सो ऽब्रवीत्पशूनां त्वा पतिं करोम्यथ मे मा स्था इति तद्वा अस्यैतन्नाम पशुपतिरिति तमभ्यायत्याविध्यत्सो ऽरोदीत्तद्वा अस्यैतन्नाम रुद्र इति ते वा अस्यैते नामनी शिवे शान्ते तस्मादेते कामं ग्रहीतव्ये शिवे ह्येते शान्ते ततो यत्प्रथमं रेतः परापतत्तदग्निना पर्यैन्धं तदासामध्यात्वं ततो यदत्यस्रवत्तद्बृहस्पतिरुपागृह्णात्तदासामुस्रियात्वमशकामेति तदासां शक्वरीत्वं गातुमविदामेति तदासां गोत्वमेतानि वा आसां नामानि सर्वैरेवासां नामभिः सर्वैः कामैर्भुङ्क्ते य एवं वेद पशवो वै सृष्टा एतानि नक्षत्राण्यन्वपाक्रामन्पौर्णमासीमष्टकाममावास्यां त्रिधाम-

---

1) So M; die andern Mss. bloss बभ्रु 2) H u. Bb वृंजे नाप्तेन 3) So Ben u. M; in H u. Bb तदभवं संज्ञा; desgl. B, ohne Accent.

म्यत्यं तस्मात्तेषु गौर्नोपाकृत्या यामपाकुर्यात्तामस्य पशवो ऽन्वपक्रामेयुः ॥ १२ ॥

देवा वै सर्वे सहान्तर्वन्तो ऽभवꣳस्ते सर्वे सह व्यजायन्त तदेकवृदशयत्सꣳवृत्तं तद्देवा इत्थं चेत्थं च व्यत्यचरꣳस्तन्मित्रावरुणा अचायताꣳ स्याद्वै य एनद्विकुर्यादिति तन्नां द्विपदीमकुरुताꣳ सा न प्रत्यतिष्ठत्तस्या अन्यत आहत्येमौं[1] प्रत्यधत्तां तस्मादेता अवद्धा अस्यन्सां[2] चतुष्पदी भूत्वा प्रत्यतिष्ठत्प्रति प्रजया च पशुभिश्च तिष्ठति य एवꣳ वेद तस्याꣳ वै पयः पर्यपश्यꣳस्तां देवा अदुह्र हरितेन पात्रेण यज्ञं चामृतं च दुहे यज्ञं चामृतं च य एवꣳ वेदाथ पितरो ऽदुह्र रजतेन पात्रेणोर्जं च स्वधां च दुह ऊर्जं च स्वधां च य एवꣳ वेदाथ मनुष्या अदुह्र दारुपात्रेणान्नं च प्रजां च दुहे ऽन्नं च प्रजां च य एवꣳ वेदाथा[3] ऋषयो ऽदुह्र चमसेन छन्दाꣳसि च पशूꣳश्च दुहे छन्दाꣳसि च पशूꣳश्च य एवꣳ वेदाथ गन्धर्वाप्सरसो ऽदुह्र पुष्करपर्णेन पुण्यं गन्धं दुहे पुण्यं गन्धꣳ य एवꣳ वेदाथ सर्पा अदुह्रालाबुना[4] विषं दुहे भ्रातृव्याय विषꣳ य एवꣳ वेदाथासुरा अदुह्रायस्पात्रेण स्रवता भूतिं च पराभूतिं च दुहे भ्रातृव्यायाभूतिं च पराभूतिं च य एवꣳ वेद ताꣳ वा इन्द्रो ऽनयैवोपासीदत्तेदꣳ[5] सर्वमदुहद्यदिदं किंच तां दुग्ध्वा प्रत्यनुदत सा प्रतिनुत्ता कुमना अतिष्ठद्ध्यायन्ती तां प्रजापतिरचायद्[6] ध्यायति वा इति सो ऽब्रवीत्किं ध्यायसीति साब्रवीद्द्वे माधुक्षत तै

---

1) So M; in Ben चाहत्येमौं; H u. Bb चाहत्योमौं; desgl. B, ohne Accent. 2) H u. Bb चस्तंत्; B चबात्; M चर्सन् 3) Bb वेदाथ 4) So Ben u. M; H u. Bb चदुह्रालापुना; desgl. B, ohne Accent; cf. चलाबु 5) So Ben; in M °सीदत्तेदꣳ; H u. Bb °सीदत्सेदꣳ; B सीदत्सेदꣳ 6) So corrigirt; Ben °रचायत; die andern Mss. °रचाय

मा प्रत्यनुदन्तेति[1] सो ऽब्रवीन्मा सूक्षेस्तथा[2] वै त्वा करोमि यथोभयेषां देवमनुष्याणां प्रिया भविष्यसीति[3] तस्या घृतं पद्यो ऽक्षरत्तस्य घृतस्यादाय मुखं न्यमार्ट्[4] ॥ उभयेषां त्वा देवमनुष्याणां प्रियां करोमि ॥ इति तस्मादेषोभयेषां देवमनुष्याणां प्रियै तेनैव स्त्रीभियस्य मुखं विमृज्यादुभये ऽस्यैतं देवमनुष्या विदुरे तेन कुमार्या एतेन पतिकामाया एतद्वै गोवर्चसं न सर्वस्मा इव कुर्याद्यस्मै तु कुर्यात्तेजस्वी स्यात् ॥ १३ ॥

यो ललामः शितिपात् शितिककुत्[5] शितिभसत् शितिवालः[6] साशारिः[7] सामक्राष्टयूथा प्राष्टी यूथान्याप्नोति यस्य तादृङ्कृषभो भवति यस्य वालतुषः प्रतिष्ठितः सा प्रतिष्ठिता प्रति प्रजया च पशुभिश्च तिष्ठति यस्य तादृङ्कृषभो भवति यः समन्तः शितिबाहुः सा समन्ता समन्तः प्रजया च पशुभिश्च भवति[8] यस्य तादृङ्कृषभो भवति यः शितिपृष्ठः सा तन्तिः[9] पशुमान्भवति यस्य तादृङ्कृषभो भवत्यथ यस्यैकरूपस्य सतो लक्ष्म भवति सादारसृज्ञास्यामिचो[10] गा विधावति[11] यस्य तादृङ्कृषभो भवति याजलोम्नी सा पोषयिष्णुरजा इव प्रजायन्ते यस्य तादृङ्कृषभो भवति या श्यामा सा पोषयिष्णुः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्त्यपनिषादुकास्तु यारुणा सा पोषयिष्णुः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्ति हिमेरवस्तु[12] या श्वेता सा पोषयिष्णुः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्ति दुश्चर्माणस्तु[13] नाभिः

---

1) So corrigirt; die Mss. प्रत्यनुदतेति 2) So M; die andern Mss. सूर्क्षस् 3) Die Mss. भविष्यसीति 4) So Ben; in M, Bb, H न्यमाड्; desgl. B, ohne Accent. 5) Ben °ककुप् 6) M, H u. Bb शितिवाल: 7) So Ben, M; desgl. B, ohne Accent; in H u. Bb सांशारि 8) Ben तिष्ठति 9) Bb तंतिः 10) So M; Ben °दारसृष्ठास्वामिचो; H u. Bb °दारसिद्धस्वामिची; desgl. B, ohne Accent. 11) So Ben; M ची°; die andern Mss. चो 12) cf. हिमेलु frostig, keine Kälte vertragend, Pâ. 5, 2, 122, Vârtt. 8. 13) So folgen die Sätze in Ben u. M; anders in H, Bb u. B, nämlich: श्यामा सा पोषयिष्णुः क्षिप्रं बह्वीर्भवंति हिमेरवस्तु या श्वेता सा पोषयिष्णुः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्त्यपनिषादुकास्तु यारुणा सा पोषयिष्णुः क्षिप्रं बह्वीर्भवन्ति दुश्चर्माणस्तु u. s. w.

काण्वो न पृश्निरमिथुनं तद्यो व्याघ्ररूपं वै पृश्निर्बिभ्यत्यस्मात्पशवः कनीयांसो ऽस्य पशवो भवन्ति यस्य तादृगृषभो भवति तदाहुर्[1] बीजमेवोत्सृज्यमित्येतद्वा आसां बीजं यद्रोहितं[2] रूपं पशुमान्भवति यस्य तादृगृषभो भवति यो धूम्रस्ताम्रधूम्रः स प्रजापतिः प्र प्रजया च पशुभिश्च जायते यस्य तादृगृषभो भवति यस्य लोमशा ककुत्स्तब्धी स्तब्धीव[3] प्रजया च पशुभिश्च भवति यस्य तादृगृषभो भवति यस्योर्ध्वा ककुत्ता ऊर्ध्वा आप्यायन्त ऊर्ध्वा अस्य पशवा आप्यायन्ते यस्य तादृगृषभो भवति यस्य दक्षिणतः पन्नं सा पापी सा स्रवन्त्येव यस्य सव्यत उन्नतं सा पुण्या सोपाहरन्ती या उत्पृष्टिस्ता ऊर्ध्वा आप्यायन्त ऊर्ध्वा अस्य पशवा आप्यायन्ते यस्य तादृगृषभो[4] भवति यस्य सव्यतः पन्नं सा पापी सा स्रवन्त्येव यस्य दक्षिणत उन्नतं सा पुण्या सोपाहरन्ती या सव्यसाचिनी सा पुण्या सोपाहरन्ती या संभृक्षी सा गोष्ठस्तां न प्रच्छिन्द्यादनुसृष्टस्य[5] गोषु स्यातामेतौ वै पशूनामस्कन्नं हविरस्कन्नमस्य हविर्भवति यस्यानुसृष्टिर्गोषु[6] भवत्युक्षा[7] चास्य वेहच्च गोषु स्यातामेतौ वै पशूनामूर्जं विभृतो ऽक्षोधुका अस्य पशवो भवन्ति यस्योक्षा[7] च वेहच्च गोषु भवतः ॥ १४ ॥

॥ खिलकाण्डे गोनामिको द्वितीयः प्रपाठकः ॥

---

1) So M u. Bb; in H तदाहु॰; desgl. B, ohne Accent; Ben यदाहु॰ 2) Das ॰ fehlt in den Mss. 3) So meine Correctur; M, Ben स्तब्धीव:; desgl. B, ohne Accent; in H u. Bb स्तब्धीव 4) Ben तादृगुत्पृष्टिर्गोषु ऋषभो; in M sind die beiden hier eingeschalteten Worte auch am Rande von einer späteren Hand hinzugefügt. 5) So M; die andern Mss. ॰नुसृष्टस्य 6) So M; die andern Mss. यस्यानुसृष्टिर्गोषु; vielleicht übrigens auch in M das r nachträglich als delirt bezeichnet? 7) So corrigirt; die Mss. ॰क्षा

अरातीयन्ति वा अन्ये पुरुषाय नान्ये ये[1] ऽरातीयन्ति सा निर्ऋतिर्ये नारातीयन्ति सानुमतिस्तेभ्य उभयेभ्यः सह निर्वपन्त्युभौ सह शृतौ[2] कुर्वन्ति नैर्ऋतेन पूर्वेण प्रचरन्ति दक्षिणा परेत्य स्वकृत इरिण एतद्वै निर्ऋतिगृहीतं पृथिव्या निर्ऋतिगृहीत एव निर्ऋतिं निरवदयत एकोल्मुकं निधाय विस्रंसिकायाः काण्डाभ्यां जुहोति जुषाणा निर्ऋतिर्वेतु स्वाहा वासः कृष्णं भिन्नान्तं दक्षिणेत्येतद्धि निर्ऋत्या रूपमर्धं वै पुरुषस्य निर्ऋतिगृहीतमर्धमनिर्ऋतिगृहीतं यन्निर्ऋतिगृहीतं तदेवास्मात्तेन निरवदयते पुनरेत्यानुमत्या अष्टाकपालेन प्रचरन्ति निर्ऋतिमेव निरवदायेयं वा अनुमतिर्वाग्वा अनुमतमेवैनं[3] सर्वमाक्रमयत्यष्टाकपालो भवति गायत्री ह्ययं गायत्री वाग्धेनुर्दक्षिणैतद्ध्यनुमत्या रूपमथ य उदञ्चः शम्यामतिशीयन्ते तानुदङ् परेत्य वल्मीकवपामुदूह्य जुहुयादिदममुष्यामुष्यायणस्य क्षेत्रियमवयजा[4] इति तत्पुनरपिदधातीदमहममुष्यामुष्यायणस्य क्षेत्रियमपिदधामीति क्षेत्रियं[5] वा एतं गृह्णाति[6] ये चैनमन्वियं क्षेत्रस्य पत्न्यस्यामेव क्षेत्रियमवयज्याथैनं[7] सर्वमाक्रमयति श्वो भूत आदित्येभ्यो भुवद्वद्भ्यो[8] घृते चरुरित्यादित्या वा इत उत्तमाः स्वर्गं लोकमायंस्तेभ्य एव प्रोच्य स्वर्गं लोकमेत्यादित्या वा अस्मिंल्लोक ऋद्धा आदित्या अमुष्मिन्नुभयोरेव लोकयोर्ऋध्नोति वरो दक्षिणा वरेणैव स्वर्गं लोकमभ्यारोहति श्वो भूत आमावैष्णव एकादशकपाला इत्ययमिवै सर्वो

---

1) So corrigirt; in den Mss. ohne Accent; Bb ये 1) So M, H, Bb; in Ben सहःशृतौ; B सह भृतौ 3) So die Stelle in Ben u. M; in H u. Bb प्रचरंति निर्ऋतिमेतिर्पोव्वा अनुमतिरवदायेयं वा अनुमतमेवैनं; desgl. B, ohne Accent. 4) Ben येषीय॰ 5) Ben येषीयं 6) Bh प्रतिगृह्णाति 7) Ben येषियम॰ 8) Mit भु bricht Ben am Schluss von p. 37 plötzlich ab und geht am Anfang von p. 38 auf IV, 13, 1 a. E. über. Die nächstfolgenden Partieen fehlen in Ben völlig.

देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालभ्यामिवै यज्ञस्यान्तो ऽवस्ताद्विष्णुः परस्तादुभयत एव यज्ञस्यान्ता उदयहीदुभयत एव यज्ञस्यान्ता उद्गृह्य यथोत्सङ्ग आवपेतैवं वा एतद्यज्ञमावपते तस्य यथाकामं निर्वपमाण एत्यनड्वान्वामनो दक्षिणा यद्वही तेनाग्नेयो यद्वामनस्तेन वैष्णवो रूपेणैवैनं समर्धयति श्वो भूते ऽग्नीषोमीया एकादशकपाला इत्यग्नीषोमाभ्यां वै वी३र्येणेन्द्रो वृत्रमहन्वृत्रं खलु वा एष हन्ति यो राजसूयेनाभिषिञ्चते तद्वार्त्रघ्नमेवैतद्धिरण्यं दक्षिणा सत्यं वै हिरण्यं सत्येनैव हन्ति श्वो भूत ऐन्द्राग्न एकादशकपाला इत्यग्नीषोमाभ्यां वै वी३र्येणेन्द्रो वृत्रमहन्स ओजसा वीर्येण व्यार्ध्यत स एतमैन्द्राग्नमपश्यत्तेनौजो वीर्यमात्मन्नधत्तौजसा वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चता ओजो वीर्यमिन्द्राग्नी ओजसैवैनं वीर्येण समर्धयतो ऽनड्वानृषभो दक्षिणा यद्वही तेनाग्नेयो यन्मुष्करस्तेनैन्द्रो रूपेणैवैनं समर्धयति श्वो भूत आग्ने३यो ऽष्टाकपालो माहेन्द्रं दधीत्यृद्ध्या एवाग्नेयं इन्द्रो वै वृत्रमह३न्त्सो ऽन्यान्देवानत्यमन्यत स महेन्द्रो ऽभवत्स एतमुद्धारमुदहरद्वृत्रं हत्वा तदुद्धार एवास्यैष भाग एवं तस्माद्राजा संग्रामं जित्वोदाजमुदजयत्पयसा वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चते यत्पयः पयसैवैनं समर्धयतीन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चते यदैन्द्रमिन्द्रियेणैवैनं वीर्येण समर्धयति देवताभिर्वा एष व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिञ्चते सर्वदेव३त्यं वै वासो यद्वासः क्षौमं दक्षिणा देवताभिरेवैनं समर्धयति ॥ १ ॥

Vgl. oben 2, 6, 1. — TBr 1, 6, 1, 1—9.

---

1) So meine Correctur; die Mss. निर्वपमाणयेत्यनड्वा° 2) M यदैन्द्रं इन्द्रि°

देवा ओषधीषु पक्वास्वाजिमयुः[1] स इन्द्रो ऽवेदग्निर्वा इमाः प्रथम उज्जेष्यतीति सो ऽब्रवीद्यतरो नौ पूर्व उज्जयेत्तन्नौ सहेति ता अग्निरुदजयत्तदिन्द्रो ऽनूदजयत्तस्मादैन्द्राग्नमथो आहुराग्नेन्द्रं का३र्यमित्यग्निर्हि ता अग्र उदजयत्तदुज्जित्या एवाग्रायणो द्वादशकपालो भवति द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सराद्धि तदध्यभवत्सप्तदश सामिधेनीः का३र्याः पञ्च ऋतवो द्वादश मासा एष संवत्सरः संवत्सराद्धि तदधि भवत्येका वै तर्हि यवस्य मुष्टिरासीदेका व्रीहेरेका माषस्यैका तिलस्य तद्विश्वे देवा अब्रुवन्वयं व एतत्प्रथयिष्यामो भागो नो ऽस्त्विति तद्विश्वे देवा अप्रथयंस्तद्भूम्न एव वैश्वदेवो ऽथो प्रथयत्येवैतेन पयसि स्याद्वैश्वदेवो वैश्वदेवं हि पयो ऽथ वा इयमब्रवीन्मयि वा एतदध्यसौ वृष्ट्या[2] पचति नैतदितो ऽध्युज्जेष्यथ भागो ना अस्त्विति तदाभ्यां वावैष भागः क्रियता उज्जित्या अथो प्रतिष्ठित्या एव यद्द्यावापृथिवीयः सौमीर्वा ओषधयः सोमा ओषधीनामधिराजस्तस्य वा एष भागो यदकृष्टपच्यं तदुद्धार एवास्यैष भाग एव तस्माद्राजा संग्रामं जित्वोदाजमुदजते[3] ग्राम्या वा अन्या ओषधय आरण्या अन्यास्ता एवास्यैतेनोभयीरवेष्टा भवन्ति याः फालकृष्टास्तासामेतेनाग्रायणं करोति या आरण्यास्तासामुत्तरेणानीतो वा एष देवानां य आहिताग्निर्यदकृत्वाग्रायणं नवस्याश्नीयाद्देवानां भागं प्रतिक्लृप्तमश्नीयादार्तिमार्छेत्सर्वेभ्यो वा एषो ऽन्येभ्यो ऽभिषिच्यते यो राजसूय आग्राय-३णो ऽन्नाद्यस्यावरुद्ध्यै वत्सः प्रथमजो दक्षिणा रेत इव ३ह्येषो ऽप्रजातः[4] प्रजात्यै ॥ २ ॥ Vgl. 2, 6, 2. — TBr 1, 6, 1, 10 flg.

1) M °स्वाजीम°; Tâitt. Br. 1, 6, 10 ओषधीष्वाजिमयुः 2) So M; in H u. Bb वृष्टया; B वृष्टा· 3) Hierüber vgl. Einl. zum 1. Kâṇḍa p. XV; Mâitr. S. 1, 10, 16. 4) Bb प्रजातः

अथैतानि चातुर्मास्यानि संवत्सरं वै चातुर्मास्यानि परीज्यन्ते संवत्सरादेवैनान्यध्याप्यावरुन्द्ध उत्सन्नयज्ञो वा एष संवत्सराद्वा अभ्युत्सन्नयज्ञो ऽवरुध्यते संवत्सरादेवैनमध्याप्यावरुन्द्धे पशवो वा एते चातुर्मास्येभ्यो ऽध्यतिरिच्यन्ते यच्छुनासी३र्यं तानेवाप्नोति[1] वप्रे उदके यजेतैतद्धि पशूनां नैदिष्ठमथैतानि पञ्च हवींषि संतत्यै ग्रामकामो यजेत वायुर्वा इमाः प्रजा नस्योता इत्थं चेत्थं च नेनीयते यद्वायवे वायुरेवास्मै नस्योतां विशं निनयत्यन्नकामो यजेत संवत्सरो वा इन्द्रः शुनासीरः संवत्स३रो ऽन्नाद्यस्य प्रदाता तमेव भागधेयेनोपासरत्सो ऽस्मा अन्नाद्यं प्रयच्छति वप्रे उदके यजेतैत३द्ध्यन्नाद्यस्य नैदिष्ठं वृष्टिकामो यजेत वायुर्वा इमे समीरयति स आप्याययति ततो वर्षति संवत्सरो वा इन्द्रः शुनासीरः संवत्सरमनुवर्षति ॥ ३ ॥

Vgl. TBr. 1, 7, 1, 1.

देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त स वृत्र इन्द्रमब्रवीत्त्वं[2] देवानां श्रेष्ठो ऽस्यहमसुराणां सं शक्नवाव मा ना३न्यो ऽन्यं ऽवधीदिति तौ वै समामेतामनभिद्रोहाय[3] ते देवा वृत्रममन्यन्तायं वावेदं भविष्यतीति त इन्द्र ऐच्छन्हनामेममिति सो ऽब्रवीत्संधा वै मे संहितानभिद्रोहायेति[4] तमग्निरब्रवीदहमेव त्वतः पास्यामीति पृथिव्या अहमन्तरिक्षादिति वरुणो ऽहं दिव इति रुद्रस्ततो वै देवा वृत्रमघ्नन्वृत्रं खलु वा एष हन्ति यो राजसूयेनाभिषिच्यते तद्वार्त्रघ्नमेवैतद्देवाश्च वा असुराश्च समयतन्त तानग्निस्त्रेधात्मानं कृत्वा प्रत्ययततो ऽग्निरेवास्मिंल्लोके

1) So M; in H u. Bb तान्वेवा°; desgl. B, ohne Accent. 2) So M; in H u. Bb इंद्रा अब्रवी°; B इंद्रः अब्रवी° 3) So M; H u. Bb betonen संमामेताम° 4) Von hier bis पृथिव्या (excl.) in B eine Lücke. 5) H u. Bb °यजता°

भूत्वा वरुणो ऽन्तरिक्षे रुद्रो दिवि स इन्द्रो ऽमन्यतायं वावेदं भविष्यतीति सो ऽब्रवीदहं विश्वाभ्या आशाभ्या इति ततो वा अजयंस्तज्जित्या एवैतदे तेनैव याजयेत्संग्रामे जयति संग्राममेतेनैव याजयेद्भ्रातृव्यवन्तं यो वास्य प्रियः स्यात्तं भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति यद्वै तदिन्द्रस्तुरीय उपसमपद्यत तस्मादिन्द्रतुरीयं धेनुरनड्वाही दक्षिणा यद्वहिनी तेनाग्नेयी यद्धेनुः सती दान्ता तेन वारुणी यद्गौस्तेन रौद्री यत्पयस्तेनैन्द्री रूपैरेवैनां समर्धयतीन्द्रो वै नमुचिं नालभत स रश्मीन्कुलायं[1] कृत्वान्वारोहदमुमादित्यं तं वा अन्वमन्त्रयत सखाया असावेति[2] सो ऽब्रवीन्नाहं हनिष्यामीति[3] सो ऽब्रवीत्संधां ते संदधे यथा त्वा न दिवा हनानि न नक्तं न शुष्केण नार्द्रेणेति तस्य वा उपोदये सूर्यस्य नीहारं[4] संतत्यापां फेनेन शिरो ऽछिनत्तद्वा एनमन्ववर्तत मित्रद्रुगसीति पाप्मा वै नमुचेः शिरः पाप्मा वा एनं तदन्ववर्तत पाप्मानं वै स तेनापाहत तत्पाप्मानमेवैतेनापहते ऽपां न्ययनादपामार्गानाहरन्त्यापो वै रक्षोघ्नीरपो रक्षांसि न तरन्ति रक्षसामपहत्यै वरो दक्षिणा वरेणैव वरं स्पृणोत्यात्मा हि वर आत्मानं हि तस्य तदन्ववर्तत ये देवाः पुरःसदो अग्निनेत्रा रक्षोहणस्ते नो ऽवन्तु ते नः पान्तु तेभ्यः स्वाहेत्येतह्व३त्या वा इमा दिशो यथादेवतं वा एताभ्यो दिग्भ्यो ऽधि रक्षांस्यपहन्त्यनुपरिक्रामं जुहोति सर्वाभ्य एव दिग्भ्यो ऽधि रक्षांस्यपहन्तीदमहं रक्षोभिः समूहाम्ययमे संदह रक्षः संदग्धं रक्षा इत्याह रक्षसां ध्वरायै रक्षसामन्तरित्या अथ यत्पुनः स-

---

1) So M; ohne Accent (n. Bl.); in H u. Bb रश्मिमन्; desgl. B, ohne Accent: 2) So M, nur ohne Accent; in H u. Bb सखावेति:; desgl. B, ohne Accent. 3) So B, ohne Accent; in H u. Bb हनिष्यामीति; M हनिष्यसि मेति 4) Die Mss. schwanken; M u. B निहारं; H u. Bb नीहारे

मूख[1] जुहोति याभ्य एव दिग्भ्यो ऽधि रक्षांस्यपावधीत्ता भागिनीः करोत्यहिंसायै रथः पञ्चवाही दक्षिणा पञ्च दिशः पञ्च देवताः समृद्ध्यै ॥ ४ ॥

Vgl. 2, 6, 3. -- TBr 1, 7, 1, 2 flg.

सौमेनेजानं याजयेत्संवत्सरं वा एतस्य छन्दांसि यातयामानि भवन्ति यः सौमेन यजते[2] छन्दांसि वै दैविकाश्छन्दांसि वावास्मा एतदयातयामानि पुनर्यामाणि करोति राजसूयेनाभिषिषिचानं याजयेत्पष्ठौही दक्षिणाशां वा एष उपाभिषिच्यत आशा पष्ठौ३ह्याशामेवास्मा अकः पशुकामं याजयेच्छन्दांसि वै दैविकाः पशवश्छन्दांसि गायत्र्यनुमतिस्त्रिष्टुब्राका जगती सिनीवाली कुहूरनुष्टुब्धाता वषट्कारो या पूर्वा पौर्णमासी सानुमतिर्योत्तरा सा राका या पूर्वामावा३स्या सा सिनीवाली योत्तरा सा कुहूश्चन्द्रमा एव धाता यद्वै संवरे द्वे परे तन्मिथुनं यत्पूर्यते ऽन्यां नान्यां तन्मिथुनं यत्पश्यन्त्यन्यां नान्यां तन्मिथुनं यदमावास्याया अधि चन्द्रमाः प्रजायते तन्मिथुनं तस्मादेवास्मै मिथुनात्पशून्प्रजनयति प्रजाकामं याजयेद्धातारमुत्तमं कुर्यात्स्त्रियो वै दैविकाः पुमान्धाता पराचीर्वै प्रजा रेतो दधते पराचीष्वेवासु रेतो दधाति तदाहुर्न[4] वै तेन पराधत्ते यदन्तरा प्रवीयेता इति व्यै[3]वदध्याद्धातारं मध्यतः सर्वा एवैना वृषमोदिनीः करोति तदाहुर्जायत[5] एव पश्चाश्वर इव तु भवति स्त्रीभ्यो ह्येनं पश्चात्परिणयन्तीति स यदा जायेताथ धात्रे पुरस्तान्निर्वपेदयं वै धातायमेवैनं परिणयति ॥ ५ ॥

Vgl. 2, 6, 4 — TBr. 1, 7, 2.

---

1) So corrigirt; die Mss. समुख 2) B यजेत 3) So corrigirt: die Mss. स्त्रीयो
4) Bb तस्मादाहु° 5) H u. Bb यदाहु°

आमयाविनं याजयेद्धातारं मध्यतः कुर्यात्संवत्सरो वै धाता संवत्सरो हि वा एतस्य मुग्धो ऽथैतस्यामयति संवत्सरं वावास्मा एतन्मध्यतो ऽचीक्लृपदथैनमेतस्मान्मिथुनात्प्रजनयतीश्वराणि वा एतमेतानि छन्दांस्यृते पशोरशान्तानि निर्मृजः[1] पशुरप्यालभ्यः शान्त्या अनिर्मार्गाय ते वै पशवो यद्व्रीहयश्च यवाश्च यद्व्रीहिमयः पुरोडाशो भवति तेनैव पशुरालभ्यते शान्त्या अनिर्मार्गाय वीरस्था वा अन्ये पशवो ऽवीरस्था अन्ये ये पुरस्तात्पुरोडाशास्ते वीरस्था ये पश्चात्पुरोडाशास्ते ऽवीरस्था ये पुरस्तात्पुरोडाशा भुञ्जतस्त उपतिष्ठन्ते प्रजापतिं ह्येते प्रतिष्ठामभ्यसृज्यन्त ये पश्चात्पुरोडाशाः परा ते भवन्ति यासु स्थालीषु सोमाः स्युस्ते चरवः स्युः सोमो वै रेतोधाः प्रजननाय सर्ववेदसेनेजानं याजयेत्पशुभिर्वा एष व्यृध्यते यः सर्वं ददात्यथ वा एष जघन्यं पशून्पश्यति यच्चैनान्विभजति यच्चैवैनान्विभजति तत एनान्पुनरवरुन्द्धे य एव कश्च सोमेन यजेत तं याजयेत्संवत्सरं वा एतस्य छन्दांसि यातयामानि भवन्ति यः सोमेन यजते छन्दांसि वै देविकाश्छन्दांसि वावास्मा एतदयातयामानि[2] पुनर्यामाणि करोति ॥ ६ ॥

अथैतत्त्रिषंयुक्तं यत्पूर्वं त्रिषंयुक्तमित एवास्मै तेनोर्ध्वानिमांल्लोकान्दाधार यदुत्तरं त्रिषंयुक्तममुत एवास्मै तेनार्वाच इमांल्लोकान्दाधार तदेषां वावैते लोकानां विधृत्यै यत्पूर्वं त्रिषंयुक्तं वीरजननं तद्यदुत्तरं पशुजननं तद्यत्पूर्वं त्रिषंयुक्तं वीरानेवास्मै तेन ज-

---

1) So in M durch Correctur am Rande, eigentlich °शान्ता निर्मृजः; so auch in den andern Mss. 2) B schaltet hier die Worte ein: भवन्ति यः सोमेन यजते छन्दांसि

नयति यदुत्तरं पशूंस्तेन यत्पूर्वं त्रिषंयुक्तं रेत एव तेन दधाति यदुत्तरं प्र तेन जनयति यत्पूर्वं त्रिषंयुक्तं तेन यज्ञकामो यजेताग्निर्वै सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालब्धेन्द्रो वै यज्ञो विष्णुर्यज्ञस्तद्यज्ञस्यैवैष आरम्भो ऽथ यद्वैष्णवो विष्णुर्वै यज्ञो यज्ञ एव प्रतितिष्ठति यदुत्तरं त्रिषंयुक्तं तेन पशुकामो यजेत सौम्यो वै रेतोधाः पूषा पशूनां प्रजनयिता सोम एवास्मै रेतो दधाति पूषा पशून्प्रजनयतीन्द्रियेण वै पशवः प्रजायन्ते पूषा प्रजनयतीन्द्रियेणैवास्मै पूषा पशून्प्रजनयत्यथ यत्पौष्णः पशवो वै पूषा पशुष्वेव प्रतितिष्ठत्यथैतद्वैश्वानरवारुणं[1] संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरस्तस्य वा एते स्वा यदृतवस्तेषां वा ए३षो ऽभिषिक्तो राजाभिषिक्तो वै देवानां वरुण एतौ वै देवानां सूता एतौ सर्वपती[2] एतौ सर्वस्येशाते ता एनं सुवाते यावन्तो वा एतस्य स्वा अनुका[3] वै त एतमनुका देवा वरुणं यावन्त एवास्य स्वास्तानस्मा अनुकानविवादिनः करोतीयांश्चस्वं भवत्येतावान्वा आत्मा यावानेवास्यात्मा तं वरुणान्मुञ्चति संवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः संवत्सर एवैनं प्रतिष्ठापयति संवत्सरायुषमेनं करोति तस्माद्राजसूयाभिषिक्तस्य जरसा दन्ता अवशीयन्ते संवत्सरे ह्येनं प्रतिष्ठापयति संवत्सरायुषमेनं करोति यो ज्योगामयावी स्यात्तमेतेन याजयेद्वरुणेन हि वा एष पाप्मना गृहीतो ऽथैतस्य ज्योगामयति यद्वारुणो वरुणादेवैनं तेन मुञ्चतीयांश्चस्वं भवत्येतावान्वा आत्मा यावानेवास्यात्मा तं वरुणान्मुञ्चति

1) H u. Bb ॰रुणः 2) So M; desgl. B, ohne Accent; H सर्वपती; Bb सर्वपती
3) Dies Wort in den Mss. ohne Accent.

सꣳवत्सरो वा अग्निर्वैश्वानरः सꣳवत्सर एवैनं प्रतिष्ठापयति सꣳवत्सरायुषमेनं करोति ॥ ७ ॥

अथैते रत्निनः क्षत्रस्य वा एतान्यङ्गानि यस्य वा एतान्योजस्वीनि भवन्ति तद्राष्ट्रमोजस्वी[1] भवति तान्येवास्यौजस्वीनि करोति क्षत्रस्य वा एतान्यङ्गानि यस्य वा एतानि तेजस्वीनि भवन्ति तद्राष्ट्रं तेजस्वी[2] भवति तान्येवास्य ब्रह्मणा तेजस्वीनि करोति बार्हस्पत्यश्चरुर्ब्रह्मणो गृह इति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्बृहस्पतिपुरोहितं खलु वै राष्ट्रमृध्नोति ब्रह्म वा एतत्पुरस्ताद्राष्ट्रस्यात्यौहीदयो ब्रह्मण एव राष्ट्रमनुकं करोत्यैन्द्र एकादशकपालो राज्ञो गृह इतीन्द्रियꣳ वा इन्द्र इन्द्रिय एव प्रतितिष्ठत्यादित्यश्चरुर्महिष्या गृह इतीयꣳ वा अदितिरस्या एवैनं मात्रां गमयतीमामेवैनं[3] प्रजाभ्य उपजीवनीयं करोति धेनुर्दक्षिणैतद्ध्यदित्या रूपं नैर्ऋतश्चरुर्नखावपूतानां परिवृक्त्या गृह इति निर्ऋतिगृहीता हि वा एषाथैतां परिवृञ्जन्ति[4] निर्ऋतिमेव निरवदायेयꣳ वा अनुमतिरस्या एवैनं मात्रां गमयतीमामेवैनं[5] प्रजाभ्य उपजीवनीयं करोति श्येनी वराडापस्फुरा दक्षिणैतद्धि निर्ऋत्या रूपमाग्नेयो ऽष्टाकपालः सेनान्यो गृह इत्यग्निर्वै सर्वा देवता देवताभिरेवास्य सेनामुखं जित्यै सꣳश्यति हिरण्यं दक्षिणा सत्यꣳ वै हिरण्यꣳ सत्येनैव जयत्याश्विनो द्विकपालः संग्रहीतुर्गृह इति रथरेषमेवास्मात्तेन निरवदयते सवत्यौ दक्षिणेति सवत्या इव हि सव्यस्थसारथी[6] रथमभि

1) So die Mss.; wohl °स्विनि zu schreiben. 2) So die Mss.; cf. oben ओजस्वी 3) M u. B °मामिवैनं; cf. unten. 4) So M u. B; in H °वृञ्जति; Bb °वृंजति 5) So corrigirt; die Mss. °मिवैनं 6) So corrigirt; M u. B सव्यष्ठसारथी; H सव्यष्ठसारथी oder सव्यस्थसारथी; Bb सव्यस्थसारथी

सावित्रो ऽष्टाकपालः क्षत्तुर्गृहे प्रसूत्या अथो सवितैव ह्यस्यैष प्रजाभ्यः प्रसुवति वारुणो यवमयो दशकपालः सूतस्य गृहे मारुतः सप्तकपालो वैश्यस्य ग्रामण्यो गृह इति सूतमुखा वै विट् क्षत्रमुपतिष्ठते सूतमुखां वावास्मा एतद्विशं मुखतो ऽन्नाद्यायोपदधाति पौष्णश्चरुर्भागदुघस्य गृह इति पुष्टिर्वै पूषा पुष्टिमेवास्य भागे दधाति वैष्णवस्त्रिकपालस्तक्षरथकारयोर्गृह[1] इति विष्णुर्वै यज्ञो यज्ञ एव प्रतितिष्ठति रौद्रो गावीधुकश्चरुरक्षावापस्य गृहे गोविकर्तस्य चैत्यन्तात एवास्मात्तेन रुद्रं निरवदयते ऽथो रुद्र इव ह्येतौ पशू अभिमन्येते[2] एकादश वा एतानि हवींष्येकादशाक्षरा त्रिष्टुब्वीर्यं त्रिष्टुब्वीर्य एव प्रतितिष्ठति नाना वा एत एतेषामाशिषो ऽवरुन्धते यत्सह निर्वपेयुररत्निनः स्युरैन्द्र एकादशकपालो राज्ञो गृह इतीन्द्रियं वा इन्द्र एकधा वा एतद्यजमाने यज्ञस्याशीः प्रतितिष्ठत्यैन्द्रो हि यजमानः॥८॥

Vgl. 2, 6, 5. — TBr. 1, 7, 3, 1—7.

इन्द्रायांहोमुचा एकादशकपालं निर्वपेद्यदेव किंचार्वाचीनं जनितोरेनः करोति तत एनमंहोमुङ् मुञ्चतीन्द्राय सुत्राम्ण एकादशकपालं य एवोपवादी यो ऽभिदासति तत एनं सुत्रामा त्रायते ऽथैतन्मैत्राबार्हस्पत्यं सत्यं वै मित्रो ब्रह्म बृहस्पतिः सत्यं चैव ब्रह्म चालभ्य दीक्षते क्षत्रं वै मित्रो ब्रह्म बृहस्पतिः क्षत्रं चैव ब्रह्म चालभ्य दीक्षते यस्य राष्ट्रं शिथिरमिव स्यात्तमेतेन याजयेन्मैत्राबार्हस्पत्येन क्षत्रं वै मित्रो ब्रह्म बृहस्पतिर्ब्रह्मणि वा एतत्क्षत्रं प्रतिष्ठापयति दृढिम्ने ऽशिथिरत्वायाथैते देवसुव एते वै देवानां सूता एते

1) So corrigirt; die Mss. (d. h. H u. Bb) तक्षरथकारयो°; M n. Bl. ohne Accent; cf. aber auch oben 2, 6, 5. 2) M पशूनभि° (n. Bl.).

सर्वपतय एतै सर्वस्येशते त एनꣳ सुवते तस्माद्वा एतमाहुः पूर्वेद्युर्वा एष सूयते ऽभितष्व[1] सिच्यता इत्यथैष मारुत एकविꣳशतिकपालस्त्रिर्वै सप्त सप्त मरुतो विशमरुतो विशो वा एतन्मध्यतः सूयते तस्माद्वा एष विशः प्रियो विशो हि मध्यतः सूयते वरुणस्य वा अभिषिच्यमानस्येन्द्रियꣳ वी३र्यमपाक्रामत्तत्त्रेधाभवद्भृगुस्तृतीयमभवच्छ्रायन्तीयं तृतीयꣳ सरस्वती[2] तृतीयं प्राविशद्यद्भार्गवो होता भवति श्रायन्तीयं ब्रह्मसामꣳ सारस्वतीरापस्तदेवैन्द्रियꣳ वी३र्यं तेज आप्नोति वाचा वा एतमभिषिञ्चन्ति यमभिषिञ्चन्ति वाक्सरस्वती सारस्वतीरापो यत्सारस्वतीभिः सूयते यावत्येव वाक्तया सूयते ॥ ९ ॥

Vgl. 2, 6, 6. — TBr. 1, 7, 3, 7 flg.

अपांꣳ वा एतानि चित्राण्यपांꣳ वा एतच्चित्राणि संभरन्त्यपामेनं चित्रैरभिषिञ्चन्ति[3] चित्रमस्मिन्दधति[4] तस्माद्वा ए३षो ऽभिषिक्तश्चित्रꣳ राजेति श्रूयते ऽपांꣳ ह्येनं चित्रैरभिषिञ्चन्ति चित्रमस्मिन्दधति[5] यथा वा इदं मधुकृतो[6] मधु संभरन्त्येवꣳ वा एतदपामोषधीनाꣳ रसꣳ संभरन्त्यपामेनमोषधीनाꣳ रसेनाभिषिञ्चन्ति रसमस्मिन्दधति[7] तस्माद्वा एतमाहुरसी[8] राजा पुण्या इत्यपांꣳ ह्येनमोषधीनाꣳ रसेनाभिषिञ्चन्ति रसमस्मिन्दधति[9] वरुणसवो वा एष वारुणीरापो यदद्भिरभिषिञ्चति वरुणमेवैनमकर्विषुवान्वै सरस्वती सारस्वतीरापो यत्सारस्वतीभिः सूयते

---

1) So corrigirt; M भितुष्व; H u. Bb भितुष्व; desgl. B, ohne Accent. 2) So die Mss. 3) H u. Bb ॰चति 4) In M das दधति, wie es scheint, nachträglich zu दधाति corrigirt; Bb दधाति 5) Bb दधाति 6) Bb मधुकृतो 7) So M; die andern Mss. दधाति 8) So M; in H u. Bb ॰रासीद्; desgl. B, ohne Accent. 9) So M; die andern Mss. दधाति

विषुवान्भवति षोडश ग्रहा गृह्यन्ते षोडश होमा हूयन्ते तद्द्वात्रिꣳशद्द्वात्रिꣳशदक्षरानुष्टुब्वागनुष्टुब्यावत्येव वाक्तया सूयते ॥ १० ॥

Vgl. TBr. 1, 7, 5, 5.

॥ इति[1] खिलकाण्डे[2] तृतीयः प्रपाठकः ॥[3]

प्रतीपमन्यं ऊर्मिर्युध्यत्यन्वीपमन्यो मिथुनत्वाय यत्तस्य गृह्णाति यः प्रतीपꣳ युध्यत्योजसा वा एष वीर्येण प्रतीपꣳ युध्यत्योजसा वा एतद्वीर्येण राष्ट्र ओजो वीर्यं दधात्यथ यत्तस्य गृह्णाति यो ऽन्वीपमीरयति माहिषं तेन तोकं प्रजनयत्यथ यन्नदीपतेरपाꣳ वा एतन्मिथुनमपाꣳ वा एतन्मिथुनेन राष्ट्रे मिथुनं दधात्यथ यत्प्रहावरीणां मध्यमेष्ठेयं तेनावरुन्द्धे ऽथ यत्परिवाहिणीनां पारिवस्यन्त्यास्तेन[4] तोकं प्रजनयत्यथ या आपो ऽञ्शेरा ओजसा वा एता वी३र्येणापो ऽञ्शेरा ओजसा वा एतद्वीर्येण राष्ट्र ओजो वीर्यं दधात्यथ यत्कूप्यानामुभयीस्तेनापो ऽवरुन्द्धे याश्च समुद्रिया याश्चासमुद्रिया ईश्वरा वा एतमेता स्रोत३स्या आपो ऽशान्ता निर्मृजो यत्स्थावराणां गृह्णाति शान्त्या अनिर्मार्गाय या आतपति वर्षेति याश्च परिदहश्चे[5] ता आपो ब्रह्मवर्च३स्यास्ताभी[6] राष्ट्रे ब्रह्मवर्चसं दधात्यथ यद्ध्रादुनीनाꣳ[7]

---

1) Das इति fehlt in den Mss. 2) B fügt hier ein चरातीयम्; H u. Bb चरातीयं 3) In M lautet die Unterschrift irrig द्वितीयः प्रपाठकः. समाप्तः 4) So M; in B पारिवसन्त्यास्; H u. Bb पारवसन्त्यास् 5) So M; die andern Mss. °दहृचे 6) So corrigirt; die Mss. ताभि 7) M यद्ध्रादुनीनाꣳ; H u. Bb यत् ह्रादुनीनाꣳ; desgl. B, ohne Accent.

विशस्तेन वी३र्यमवरुन्द्धेऽथ यत्पुष्पाणामारण्यं तेनाथ यदुल्व्यानां वज्रो वै पशवो वज्रा उल्व्या वज्रेण वा एतद्राष्ट्रं वज्रं दधात्यथ यत्पयसः पयसा वा एतद्राष्ट्रं पयो दधात्यथ यद्भृतस्यैता वा आपोऽनाधृष्यास्ताभी[1] राष्ट्रमनाधृष्यं करोत्यथ यन्मधोरपां वा एष ओषधीनां रसोऽपां वा एतदोषधीनां रसेन राष्ट्रं रसं दधाति षोडश वा एते ग्रहाः प्राजापत्याः समानीतः सप्तदशः प्रजापतिः सप्तदशः प्रजापतिमेवाप्नोति ॥ १ ॥

Vgl. 2, 6, 7. — TBr. 1, 7, 5.

देवीरापो मधुमतीः संसृज्यध्वं महि क्षत्रं क्षत्रियाय वन्वाना इत्येता हि क्षत्रस्य वन्वीरनाधृष्टाः सीदतोर्जस्वतीर्महि वर्चः क्षत्रियाय दधतीरित्येता हि क्षत्रस्य धात्रीरनिभृष्टमसीत्यनिभृष्टं[2] ३ह्येव राष्ट्रमकस्तपोजा इति तपोजा हि राष्ट्रं सोमस्य दात्रमिति सोमस्य ३ह्येतद्धात्रं शुक्रा वः शुक्रेण पुनामि चन्द्रा वश्चन्द्रेण पुनामीत्यायुर्वै हिरण्यमायुष्या एवैना अकर्वर्चो वै हिरण्यं वर्चस्या एवैना अकर्देवो वः सविता पुनात्वच्छिद्रेण पवित्रेणेत्येतद्वा अच्छिद्रं पवित्रं यत्सूर्यस्य रश्मयोऽच्छिद्रेणैवैनाः[3] पवित्रेण पुनाति स्वाहा राजसूया इति राजसूया ३ह्येताः सधमादो द्यु३म्न्या[4] ऊर्जा एका इति व्यानयति वारुण्या वारुणीर्ह्यापः स्वयैव देवतया रुद्र यत्ते गिरिपरं नामेति रुद्रमेवास्मात्तेन निरवदयते तस्मिन्हुतमसि यमेष्टमसि स्वाहेसि मृत्युर्वै यमो मृत्युमेवास्मात्तेन निरवदयते सौमा इन्द्रो वरुणो मित्रो अ-

1) So corrigirt; die Mss. ताभि 2) So meine Corrctur; die Mss. °सीत्वनि
3) H u. Bb °वैना° 4) In M entweder so, oder द्यु३म्न्या; Bb द्युम्ना; H द्यूम्ना; B द्यू३म्न्या; cf. 2, 6, 8. In TBr. 1, 7, 6, 4 सधमादो द्युम्निनीरूर्ज एता इति

मित्रो देवा धर्मधृतो धर्मं धारयन्त्वित्येते वै देवा धर्मधृतो यदिमे प्राणा' यदेनमेतेभ्यो ऽप्रोक्ष्याभिषिञ्चेयुरपरोधुका एनं स्युरथ यदेनमेतेभ्यः प्रोक्ष्याभिषिञ्चन्ति तथा हैनमनपरोधुका भवन्ति' पर्णस्य वा अग्ने ऽन्ते ब्रह्म समवदन्त' तद्धाव सुश्रवा यत्तदशृणोत्पर्णमयेनाभिषिञ्चति' ब्रह्माभिषिञ्चति' ब्रह्मवर्चसेनैवैनमभिषिञ्चत्यथो ब्रह्म वै ब्रह्मा' ब्रह्मणैवैनं ब्रह्माभिषिञ्चत्याश्वत्थेन वैश्यो' विशो वी३र्यमपाक्रामत्सदश्वत्थं प्राविशत्स तेन वीर्येण भर्भराभवत्तद्विश एवैतेन वी३र्यमवरुन्द्ध' औदुम्बरेण भ्रातृव्या' ऊर्ग्वा उदुम्बर' ऊर्जं वा एतद्ब्राह्मं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते' यो जन्यो मित्रं स नैयग्रोधेन' मित्रेण वै क्षत्रं व्यवततमवरोधैर्न्यग्रोधो' मित्रेण वा एतत्क्षत्रं व्यवतनोति दृढिम्ने ऽशिथिरत्वाय ॥ २ ॥

Vgl. 2, 6, 8. — TBr. 1, 7, 6, 1—4.

क्षत्रस्य योनिरसि' क्षत्रस्योल्बमसि' क्षत्रस्य नाभिरसीतीन्द्रो वै यदजायत तस्य वा एष योनिरासीद्यत्तार्प्यमुल्वं[2] पाण्डरं[3] नाभिरुष्णीषः' सूतवशाया अध्यजायत' सूना चतुःपद्यूधरासीन्नैवाराः पीयूषस्तस्मान्नैवारः पुरोडाशः' पञ्चाशतमन्यस्मिन्नक्षण्यानक्त्यैकपञ्चाशतमन्यस्मिं-[4]ञ्छतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य' आयुरेव वीर्यमाप्नोत्यप उपस्पृशत्यमृतं[5] वा आपो ऽमृतेनैवैनं सं रम्भयत्याविन्नो अग्निर्गृहपतिरिति' गार्हपत्यायैवैनमावेदयत्याविन्न इन्द्रो वृद्धश्रवा इतीन्द्रियं वा इन्द्र' इन्द्रियायैवैनमावेदयत्याविन्नौ मित्रावरुणौ धृतव्रता इत्यहोरात्रे वै मित्रावरुणा'

---

1) H u. Bb मैत्र° 2) M °मुल्वं 3) So M; desgl. B, ohne Accent; in H u. Bb पांडुरं 4) So M; in H °न्नर्चिषा°; desgl. Bb u. B, ohne Accent. 5) So M; die andern Mss. (H, Bb, B) उपस्पृशत°

अहोरात्राभ्यामेवैनमावेदयत्याविन्ने द्यावापृथिवी ऋतावृधा इति द्यावापृथिवीभ्यामेवैनमावेदयत्याविन्नः पूषा विश्ववेदा इति पशवो वै पूषा पशुभ्य एवैनमावेदयत्याविन्ना देव्यदितिरित्यादित्या वा इमाः प्रजास्ताभ्य एवैनमावेदयत्याविन्नो ऽयमसा आमुष्यायणो ऽमुष्याः पुत्रो ऽमुष्यां विशीति विश एवैनमावेदयति तस्माद्वा एष विशः प्रियो विशे ह्येनमावेदयत्येष ते जनते राजेति जनताया एवैनमावेदयति सोमो ऽस्माकं ब्राह्मणानां राजेति ब्रह्मोद्धरति सर्वेभ्य एवैनमन्येभ्यो भूतेभ्य आवेदयति ब्रह्मोद्धरति तस्मादाहुर्ब्रह्मोद्धृतमिति ब्रह्म ह्युद्धरतीन्द्रस्य वज्रो ऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयायं वृत्रं वध्यादिति धनुः प्रयच्छति वज्रो वै धनुर्वज्रो राजन्यो वज्रेणैव वज्रं समर्धयति शत्रुबाधनाः स्थेति बाणवतो ऽन्तो वै बाणवन्तो ऽन्तो राजन्यो ऽन्तेनैवान्तं समर्धयति त्रीन्प्रयच्छति तिस्रो वै शरव्या दिव्या[1] पार्थिवा[2] समुद्रिया ता अस्माद्योयाव पात प्राञ्चं पात प्रत्यञ्चं पात तिर्यञ्चं पातान्वञ्चं पातोर्ध्वं दिग्भ्य एनं[3] पातेति दिग्भ्य एनं पान्ति मित्रो ऽसीतीममभिमन्त्रयते मित्रस्य ह्येतद्रूपं वरुणो ऽसीतीमं वरुणस्य ह्येतद्रूपं हिरण्यवर्णमुषसो व्युष्टा इत्युद्यता[4] अभिमन्त्रयेतोर्ध्वबाहुस्तिष्ठन्तमभिषिञ्चति बृहत्साम भवति स्वर्गमेवैनं[5] लोकमभिसंतनोति ॥ ३ ॥

Vgl. 2, 6, 9. — TBr. 1, 7, 6, 4 flg.

दिश एनं व्यास्थापयति वज्रेण वा एतदिमा दिशो ऽभिजयति

---

1) So corrigirt; die Mss. दिव्याः 2) So M; die andern Mss. पार्थिवाः 3) So M; H u. Bb एवैनं; desgl. B, ohne Accent. 4) So M; Bb ऽत्युद्यता; H ऽत्युद्यतां; desgl. B, ohne Accent. 5) H u. Bb स्वर्गमि°

तस्माद्वा एतस्य सर्वा दिशो ऽभिजिता यां यामभिपर्यावर्तते दिशो वै स्वर्गो लोक एतद्देवत्या वा इमा दिशो यथादेवतं वा एतदाभ्यो दिग्भ्यो ऽधि स्वर्गं लोकमेति सोमस्य त्विषिरसि त्विषिमन्तमेवैव मे त्विषिर्भूयादिति व्याघ्रचर्मं[1] विवेष्टयति सोमे वा एका त्विषिर्व्याघ्र एका सर्प एका ता एवावरुन्द्धे प्रत्यस्तं नमुचेः शिर इति सीसं पराङ्गाय[2] प्रत्यस्यति पाप्मा वै नमुचेः शिरः पाप्मानं वावास्मा एतत्प्रत्यस्यति स्वर्गं लोकमभ्यारोहन्नवेष्टा दन्दशूका[3] इति लोहितायसं केशवापाय दन्दशूकानेवास्मात्तेन निरवदयते तस्माद्वा एतस्य नाभिचारो ऽस्ति यावन्तो हि मृत्यवस्तानस्मान्निरवदयते मृत्योः पाहीति रजतं रुक्ममधस्तादुपोहते मृत्योर्वा एतद्रूपं यद्यज्ञो ऽमृतं हिरण्यममृतेनैव मृत्युमन्तर्धत्ते दिदिवः[5] पाहीति हरितं रुक्ममुपरिष्टादध्यूहते दिव्याया एवैनमशन्या योयावेयं वै रजतासौ हरिण्याभ्यामेवैनं[6] परिगृह्णात्यायुर्वै हिरण्यमायुष्या एवैनमभ्यतिक्षरन्ति वर्चो वै हिरण्यं वर्चस्या एवैनमभ्यतिक्षरन्ति वरुणस्य वा अभिषिच्यमानस्याप इन्द्रियं वीर्यं निरघ्नन्यद्रुक्ममन्तर्दधातीन्द्रियस्य वीर्यस्यानिर्घाताय शतमानो भवति शताक्षरः शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्या आयुरेव वीर्यमाप्नोति ॥ ४ ॥

Vgl. 2, 6, 10. — TBr. 1, 7, 7, 1—3; 1, 7, 8.

अथैतानि पार्थानि संवत्सरो वै पार्थानि संवत्सरं वा एतन्मध्यतः प्रविशति तस्माद्वा एष दुःपराणोदः संवत्सरं हि मध्यतः

1) So M; die andern Mss. °चर्म 2) So M; desgl. B, ohne Accent; H पराङ्नाय; Bb उपनाय 3) M °शुका 4) M °शुकामे° 5) Vgl. 2, 6, 10; TBr. 1, 7, 8, 2 दिविक्षा पाहि 6) B हिरण्या°

प्रविशति गिरी वा एतौ राजसूयस्य बार्हस्पत्यमन्येषामुत्तमं भवत्यैन्द्रमन्येषां प्रथमं वीर्यं वै बृहस्पतिर्वीर्यमिन्द्रो वीर्य एवैनमभिसंधत्त आदित्यनामानि वा एतान्यादित्या वा इमाः प्रजास्ताभ्य एव सूयते सोमस्य त्वा द्युम्नेनाग्नेस्तेजसैन्द्रस्येन्द्रियेण विश्वेषां त्वा देवानां क्रतुनाभिषिञ्चामीत्येतैरेवैनमिन्द्रियै रेताभिर्देवताभिरभिषिञ्चतीन्द्रस्य योनिरसि जनयेत्यतो वा अधीन्द्रो ऽजायत स्वादेवैनं योनेर्जनयत्यति धून्पाहीत्याह स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै समाववृत्रन्नधरागुदक्ता[1] इति समुन्मार्ष्टीन्द्रियं वा एतद्वीर्यमभिषिच्यमानस्य व्यवैति तदेव समुन्मार्ष्टि तेनैनं समर्धयत्यैन्द्र्या त्रिष्टुभा ब्रह्मान्वेत्यैन्द्रो वै राजन्यस्त्रिष्टुप्छन्दाः स्वेनैवैनं छन्दसान्वेत्येषो प्रजापतिर्वै ब्रह्मा यज्ञस्य प्रजापतेरधीन्द्रो ऽसूयत प्रजापतेरेवाधि सूयत इन्द्रस्य वज्रो ऽसि वाजसनिस्त्वयायं वाजं सेदिति रथमुपावहरति स्वयैव देवतया मित्रावरुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषा युनज्मीति युनक्ति स्वयैव देवतया विष्णोः क्रमो ऽसि सपत्नहेति रथमभ्यातिष्ठत्यतो वै विष्णुरिमांल्लोकानुदजयद्विष्णो रेवोज्जितिमन्विमांल्लोकानुज्जयति प्रैभ्यो लोकेभ्यो भ्रातृव्यं नुदते मरुतां प्रसवे जयेति मारुत एव गणो भूत्वोज्जयति राजन्यं जिनात्यन्तमेवाक्रमीत्तदस्य न कश्चनाज्येयं उच्छिष्यते तस्मै तामिषुमस्यति तदस्यामोघायास्तमभूदाप्त[3] मनः समिन्द्रियेणेत्युक्त्वा वर्तते ऽन्तमेव गत्वावर्तत आत्मनो ऽहिंसाया एष वज्रो वाजसातमस्तेन नौ पुत्रो वाजं सेदिति पत्न्यै धन्वा-[4]

---

1) So M, H u. Bb (cf. 2, 6, 11). 2) So M; in H u. Bb °[illegible]; desgl. B, ohne Accent. 3) So M; in B °मोघायस्तम॰; H u. Bb °मेधायस्तम° 4) H धन्वर्ति

र्ति प्रयच्छत्येष वै पत्न्या यज्ञस्यान्वारम्भः सह स्वर्गे लोके भवतः ॥ ५ ॥

Vgl. 2, 6, 11. — TBr. 1, 7, 7, 4 flg.; 1, 7, 8 u. 9 a. A.

इयदस्यायुरस्यायुर्मे धेहीत्यायुरेवास्मिन्दधाति युङ्ङसि वर्चो ऽसि वर्चो मे धेहीति वर्च एवास्मिन्दधात्यूर्गस्यूर्जं मयि धेहीतीयं वै रजतासौ हरिणी इमे एवालभ्योर्ग्वा उदुम्बर ऊर्ग्वा एतन्मध्यत आत्मनो धत्ते प्रजानां च मित्रो ऽसीतीममुपावहरति मित्रस्य ३ह्येतद्रूपं वरुणो ऽसीतीमं वरुणस्य ३ह्येतद्रूपं संदसि समहं विश्वैर्देवैरिति हुत्वा आमिक्षामभ्यवहरति[1] संज्ञा आमिक्षा संदेवाभ्यवहरति[2] तस्य तं हिरण्यं[3] ददाति सा दक्षिणा हिनस्ति खलु वा एष पशून्पृथिवीमभ्यवरोहन्नमो मात्रे पृथिव्या इति वाराही उपानहा अभ्यवरोहत्यारण्यानेव पशूनभ्यवरोहति वराह३स्त्वेवैत[4] संग्धुमहेति तद्वराह एवैनं सघ्नोति[5] प्रति त्यन्नाम[6] राज्यमधायि स्वां तन्वं वरुणो ऽसुषोदिति[7] वरुणसवो वा एष वरुणायैवैनं प्राह नि चितो जरिमाणं न आनडिति जरिमाणमेवास्मिन्युनक्ति स्योनासि सुषदेति स्योना ३ह्येषा[8] सुषदा[9] स्योनामासीद सुषदामासीदेति[10] सुषदैवैनं[11] सादयति ॥

निषसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यास्वा ।
साम्राज्याय सुक्रतुः ॥

1) Bb आमिक्षा अभ्यव°; auch H आमि° 2) M संदेवा अभ्यव° 3) H u. Bb हिरण्यं 4) So M; die andern Mss. वराहोस्त्वेवैन° 5) So M; die andern Mss. सघ्नोति 6) So M; die andern Mss. त्यं नाम; cf. 2, 6, 12. 7) So corrigirt; die Mss. सुषोदिति; cf. 2, 6, 12. 8) Die ३ fehlt in den Mss. 9) So corrigirt; die Mss. सुषदा 10) So corrigirt; die Mss. सुषदाम° 11) So corrigirt; M सुषदै°; die andern Mss. सुषदै°

इति वरुणसवो वा एष वरुणमेवैनमकरग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहेन्द्रस्यौजसे स्वाहा मरुतां बलाय स्वाहेति रथविमोचनीयं जुहोति यजुषैव युज्यन्ते[1] यजुषा विमुच्यन्ते[2] हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसदिति रथं वा एतत्परिवदति[3] सह सारथिना रथवाहने रथमादधति सर्वत्वायैव प्रसवाय ब्रह्मा३ंस्त्वं[4] ब्रह्मासीति किमभूंकिमभूमिति वा एतदाह सवितासि सत्यसवा इतीदमसीदमसीति वावैनमेतदाह यद्ब्रवत्येष वज्रस्तेन मे रध्येति स्फ्यं प्रयच्छति वज्रो वै स्फ्यो वज्रेण वा एतद्राष्ट्रं रन्धयते तमवरस्परं प्रयच्छति तेनावरस्परं राष्ट्रं रन्धयमाण एति तस्माद्वा एत एतस्मा अवरस्परं राज्ञे बलिं हरन्ति तेन स्फ्येनाधिदेवनं[5] कुर्वन्ति तच्च पष्ठौहीं विदीव्यन्त[6] आशां वा एष उपाभिषिञ्चत आशा पष्ठौ३ह्याशामेवास्मा अकस्ततश्चतुःशतमक्षाणावोह्याह[7] ॥ उद्भिन्नं राज्ञः ॥ इति चत्वारो वै पुरुषा ब्राह्मणो राज३न्यो वैश्यः शूद्रस्तेषामेवैनमुद्भेदयति ततः पञ्चाक्षान्प्रयच्छन्नाह दिशो अभ्यभूदयमितीमा एवास्मै पञ्च दिशो ऽन्नाद्याय प्रयच्छति क्षैमं ददाति तेन क्षेमे धृतो भवति वरं वृणीते सो[8] ऽस्मै कामः समृध्यते यत्कामो भवति मङ्कल्युनाम्नो[9] ह्वयति यत्पूर्वं व्याहार्षं[10] तन्मोघमसदित्यसा[11] अमुष्य पुत्रो ऽमुष्यासौ पुत्र इति नामनी व्यतिषजति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ ६ ॥

Vgl. 2, 6, 12. — TBr 1, 7, 9, 5 u. 6; 1, 7, 10.

---

1) H u. Bb युंजते 2) Bb मुंचते 3) So corrigirt; in den Mss. परिवदति ohne Accent. 4) Die ३ fehlt in den Mss.; cf. 2, 6, 12. 5) So corrigirt; die Mss. स्फैना॰ 6) So M; die andern Mss. वेद्दाव्यत 7) d. h. च्छ । उद्र । याह । 8) So corrigirt; die Mss. सौ 9) So ist wohl zu lesen; M मंमल्लुनाम्नो; die andern Mss. मांमल्लु-नाम्नो 10) So M; die andern Mss. व्याहारिषं 11) So M; die andern Mss. तन्मो मोघमसादि॰

समानो वा एष यज्ञक्रतुः सꣳवत्सरं भवति वि वा एतद्दशपेयश्छिद्यते यदवभृथमवयन्ति यदपां नप्त्रे स्वाहोर्जो नप्त्रे स्वाहाग्नये गृहपतये स्वाहेति जुह्वत आयन्ति यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय यज्ञो वै देवेभ्यस्तिरोऽभवत्तं[1] देवाः सꣳसृप्स्वन्वैच्छन्यत्सावित्रः[2] सवितृप्रसूता एवान्वैच्छन्यत्सारस्वतो वाग्वै सरस्वती वाच्येवान्वैच्छन्यत्पौष्णः पशवो वै पूषा पशुष्वेवान्वैच्छन्यद्बार्हस्पत्यो ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मण्येवान्वैच्छन्यदैन्द्र इन्द्रियꣳ वा इन्द्र[3] इन्द्रिय एवान्वैच्छन्यद्वारुणो वरुण एवान्वैच्छन्यत्त्वाष्ट्रः सꣳवत्सरो वै त्वष्टा सꣳवत्सर एवान्वैच्छन्यदाग्नेयोऽग्निर्वै सर्वा देवता देवतास्वेवान्वैच्छन्यत्सौम्यः[4] सौमीर्वा ओषधय ओषधीष्वेवान्वैच्छन्यद्वैष्णवो विष्णुर्वै यज्ञो यज्ञ एवान्वैच्छꣳस्तꣳ विष्णा अविन्दन्दशमे तस्मादेष दशमो दशमे ह्यविन्दन्दश चमसा दश चमसाध्वर्यवो दश दश चमसानभिता आ दशमात्पुरुषादन्वाचष्टे संमृद्ध्यै दशसमृद्धो ह्येष यज्ञ एतꣳ वै ते तद्यज्ञमन्वैच्छꣳस्त आप्नुवꣳस्तद्य एतेन यजत आप्नोति सप्तदशः सर्वो भवति प्रजापतिर्वै सप्तदशः प्रजापतिमेवाप्नोत्युत्सन्नयज्ञो वा एष सꣳवत्सराद्वा अभ्युत्सन्नयज्ञोऽवरुध्यते सꣳवत्सरादेवैनमध्याप्त्वावरुन्द्ध इन्द्रो वै वृषभमहꣳस्तस्येमे रूपाण्युपैता चित्राणीयं नक्षत्राण्यसौ नक्षत्राणाꣳ वा अवकाशे पुण्डरीकं जायते वृषभस्य वा एतद्रूपं वृषभस्यैव रूपं प्रतिमुञ्चते द्वादशपुण्डरीका भवन्ति द्वादश मासाः सꣳवत्सरः सꣳवत्सरमेवाप्त्वावरुन्द्धे ॥ ७ ॥

Vgl. 2, 6, 13. — TBr. 1, 7, 10, 6; 1, 8, 1 flg.

---

1) Bb तं 2) So M; in H scheint es auch so corrigirt; B सꣳसृप्त°; Bb wohl सꣳसृष्ट°; vgl. TBr. 1, 8, 1, 1. 3) Dies Wort fehlt in H u. Bb. 4) Bb देवता देवता देवता एवान्वैछ°

रुक्मो होतुराग्नेयो वै होता न वा एतस्मै व्युच्छति ३व्येवास्मै वासयति संगुप्तातुः[1] सौर्यो वा उद्गाताथो अमुमेवास्मा आदित्यमाप्नोव्लयति प्रावेपा अध्वर्योर्यमा[2] इव ह्यध्वर्युः[3] ॥ अश्वः प्रस्तोतुः प्राजापत्यो वा अश्वः प्राजापत्यः प्रस्तोताथो प्रेव ३ह्येष प्रोथति[4] प्रेव प्रस्तोता धेनुः प्रतिहर्तुः प्रतीव ३ह्येषा हरति प्रतीव प्रतिहर्ता वशा मैत्रावरुणस्य वशं मा नयादित्यृषभो ब्राह्मणाच्छंसिनः सेन्द्रियत्वाय वासः पोतुः पवित्रत्वायानड्वान्नेष्टुरग्नीधो ऽन्यो[5] युक्त्या एव स्थूरि[6] यवाचितमच्छावाकस्य स्थूरीव[7] ३ह्येषा होत्रा स्व३ग्र्या यदच्छावाक्याथो निर्वरुणत्वायैव यवा न वा अस्यै[8] तर्हि सदस्येभ्यो दक्षिणा दीयन्ते[9] त एवास्यै[10] तेनाभीष्टाः प्रीता भवन्ति द्वादश पष्ठौहीर्गर्भिणीर्ब्रह्मणो वाग्वै धेनुर्गर्भो मन्त्रो वा३व्येवास्य मन्त्रं दधात्यामन्त्रणीयो ह भवति धेनुभव्या[11] भवन्ति द्वादश वै पयांसि तान्यस्मिन्दधाति तस्माद्वा एतमाहुः पयस्वी राजा पुण्या इति यावद्धि पयस्तदस्मिन्धीयते ॥ ८ ॥

Vgl. TBr. 1, 8, 2.

श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवत्यनुष्टुप्सु[12] यज्ञायज्ञियं प्रोहन्ति वारवन्तीयमग्निष्टोमसाममिन्द्रो वै वृत्रमहन्त्स ओजसा वीर्येण व्यार्ध्यत स एतत्सामापश्यत्तेनात्मानं समश्रयतौजसा वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिच्यते तदेतेनैवात्मानं संश्रयते ब्रह्म वै यद्ये

1) H u. Bb स्नम° 2) M °र्य्योर्यमा 3) M °ध्वर्यु 4) H u. Bb प्रोथयति 5) So M; die andern Mss. न्यो 6) B स्थूरी; cf. TBr. 1, 8, 2, 4. 7) So M; die andern Mss. स्थूरीरिव 8) So M; die andern Mss. यस्मै 9) So M u. B; in H u. Bb; दीयते 10) So M, H u. Bb; in B एवास्मै 11) So betont M; in H u. Bb धेनुंभव्या 12) So M; H u. Bb भवत्य°

व्यभवदृक्साम[1] यजुस्तस्य वा एष रसो यद्यज्ञायज्ञियं यद्यज्ञायज्ञियं गायते ब्रह्मण्येव रसं दधाति वाचा वा एष व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिच्यते वागनुष्टुब्यदनुष्टुप्सु यज्ञायज्ञियं भवति वाच्येवास्य रसं दधातीन्द्रियेण वा एष वीर्येण व्यृध्यते यो राजसूयेनाभिषिच्यत इन्द्रियं वीर्यं वारवन्तीयं यद्वारवन्तीयमग्निष्टोमसाम भवतीन्द्रियस्य वीर्यस्यावरुद्ध्या अश्वयन्वाव[2] श्वायन्तीयेनावारयन्त[3] वारवन्तीयेन तदिन्द्रियस्यैवैतेन[4] वीर्यस्य परिगृहीत्यै यच्च वा एनमदो दिशो व्यास्थापयति तत्स्वर्गं लोकमभ्यारोहति यदिमं लोकं पुनर्नोपावरोहेदतिजनं वा गच्छेदुन्मा वा माद्येद्यदेता दिशामवेष्टय इमं वा एतं लोकं पुनरुपावरोहत्यन्नकामो यजेतैतद्ध्येवान्या वा इमा दिशो यथादेवतं वा एतदाभ्यो दिग्भ्योऽध्यन्नाद्यमवरुन्द्धे यदि ब्राह्मणो यजेत बार्हस्पत्यं मध्ये निधायाहुतिमाहुतिं हुत्वाभिघारयेद्यदि वैश्यो वैश्वदेवं यदि राजन्य ऐन्द्रमेकधैवास्मिन्नन्नाद्यं प्रतिष्ठापयति समानो वा एष यज्ञक्रतुः संवत्सरं भवति वि वा एतद्यज्ञश्छिद्यते यत्संतिष्ठते यदेताः प्रयुज[5] उपैति सायमन्याः प्रातरन्या द्वौ वा ऋतू अहश्च रात्रिश्च ता एव प्रयुङ्क्ते षडन्याः षडन्याः षड्वा ऋतव ऋतूनेव प्रयुङ्क्ते ता उभयीर्द्वादश द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरमेव प्रयुङ्क्तेऽनड्वाही दक्षिणा युक्त्या एव मारुती पृश्निः पष्ठौही गर्भिणीति विड्वै मरुतो विशो वा एनमेतद्गर्भं करोति तस्माद्वा एष विशः प्रियः प्रियो हि गर्भ आदित्याजा[6] मलिहा[7] गर्भिणीतीयं वा अदितिरस्या

1) So corrigirt; die Mss. °वृक्साम 2) So im Anschluss an M अश्वयन्वाव; H u. Bb अश्वश्वापयित्वाव; desgl. B, ohne Accent. 3) So M; die andern Mss. श्वापयन्तीये° 4) So M; die andern Mss. °वैवैतेन 5) So M; H u. Bb प्रयुज; desgl. B, ohne Accent. 6) Die Mss. °त्याजां 7) So ist wohl zu betonen, M मलिहा; H u. Bb मलिहा

वा एनमेतद्गर्भं करोति तस्माद्वा एष दुश्चराणो दो ऽस्या हि गर्भो ऽथैते सत्यदूताः प्रसवाय सावित्रो देवा असुरैर्विजयमुपयन्तो ऽश्विनोः पूषणि[1] सत्यं न्यदधत वाग्वै सरस्वती वाचा सत्यं प्रहिणोति ॥ अभ्यूषिक्षि राजाभूम्[2] ॥ इति ब्रह्मासै सुषुवाणाय दधति सꣳवत्सरमग्निहोत्रं जुहोत्यनुसंतत्यै ॥ ९ ॥

Vgl. TBr. 1, 8, 2, 5; 1, 8, 3.

अग्निष्टोममग्रे ज्योतिष्टोममाहरति यज्ञमुखꣳ वा अग्निष्टोमो यज्ञमुखमेवालभ्य सवमाक्रमते ऽथैष त्रिष्टोमस्तस्य त्रिवृत्प्रातःसवनं पञ्चदशं माध्यंदिनꣳ सवनं तेजो वै त्रिवृत्क्षत्रं पञ्चदशस्तेज एवास्य क्षत्रे दधाति न वा अत्रापि सप्तदशस्तायते प्रजापतिर्वै सप्तदशो यज्ञः प्रजापतिर्यद्यज्ञस्तायते तेन सप्तदशो ऽनन्तरितः पञ्चदशं माध्यंदिनꣳ सवनमेकविꣳशं तृतीयसवनमिति विड्वा एकविꣳशः क्षत्रं पञ्चदशो विशि वावास्यैतत्क्षत्रं प्रतिष्ठापयामकः सर्वे चतुस्त्रिꣳशाः पवमाना अभिषेचनीयस्य त्रयस्त्रिꣳशद्देवतास्ता एवास्यैतेनाभीष्टाः प्रीता भवन्त्यथ य एष चतुस्त्रिꣳशः प्रजापतिर्वै चतुस्त्रिꣳशः प्रजापतिमेवाप्नोति स शरो वा एष स्तोमानामयथापूर्वꣳ यद्विषमाः स्तोमा यत्समाः पवमानास्तेनैवास्य शरस्तेन यथापूर्वमात्मना वा अग्निष्टोमेन त्र्यभ्योत्यात्मना पुण्यो भवति प्रजा वा उक्थानि पशव उक्थानि यदुक्थ्यो ऽनुसंतत्यै यो वै सवादेति नैनꣳ[3] सव उपनमति यः सामभ्या एति पापीयान्सुषुवाणो भवति यानि देवराजानाꣳ सामानि यत्तेभ्यो नैति तेनैव सवान्नैत्येतानि वै सामानि यत्पृष्ठानि यत्पृष्ठान्युपयन्ति

1) H u. Bb पूषणी 2) So M; die andern Mss. °भूत् 3) So M u. Bb; in H नैवꣳ; desgl, B, ohne Accent.

तेनैव सामभ्यो नैति यानि देवराजानाꣳ सामानि तैरस्मिँल्लोक ऋध्नोति यानि मनुष्यराजानाꣳस्तैरमुष्मिꣳस्तदुभयोरेवैतैर्लोकयोर्ऋध्नोत्यस्मिꣳश्चामुष्मिꣳश्चोद्वतीषु सुवत उद्वद्वा अनुष्टुभो रूपमानुष्टुभो राजन्यस्तस्मादुद्वतीषु सुवतेऽनुष्टुप्प्रथमा भवत्यनुष्टुबुत्तमा वाग्वा अनुष्टुब्वाचो वा एतं प्रयन्ति वाचोद्यन्ति सौयेनुष्टुबुत्तमा भवति[1] स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या एकविꣳशं केशवपनीयस्य बहिष्पवमानमेकविꣳशमभिषेचनीयस्योत्तममिति विड्वा एकविꣳशः क्षत्रꣳ सप्तदशो विशो वा एतन्मध्यतः सूयते तस्माद्वा एष विशः प्रियो विशो हि मध्यतः सूयते[2] यत्र वा एनमदो दिशो व्यास्थापयति तत्स्वर्गं लोकमभ्यारोहति यदिमं लोकं पुनर्नोपावरोहेदतिजनꣳ वा गच्छेदुद्वा माद्येद्यदेष प्रतीचीनस्तोम इमꣳ वा एतं लोकं पुनरुपावरोहति ॥ १० ॥

Vgl. TBr. 1, 8, 7 u. 8.

॥ इति[3] खिलकाण्डे चतुर्थः[4] प्रपाठकः ॥

अपो वै वृत्रः पर्यशयत्ततो या अत्यमुच्यन्त ता जीवा यज्ञिया गिरिर्वै वृत्रो या अतिमुमुचाना धावन्ति ता जीवा यज्ञिया यद्वहन्तीनां गृह्णाति या एव जीवा यज्ञियास्तासामेव गृह्णाति प्रती-

1) M भवति 2) In den Mss. dies Wort ohne Accent. 3) Das इति fehlt in den Mss. 4) M schreibt fälschlich तृतीयः

यमुपमारयत्यच्छम्बट्काराय सूर्यस्यावकाशे गृह्णाति सैन्द्रा एव गृह्णाति हविष्मतीरिमा आपा इति हविष्मतीरेव गृह्णात्याविःसूर्ये गृह्णा[1] उत्तरमेव यज्ञक्रतुमभिगृह्णात्यनुष्टुभा गृह्णात्यनुष्टुब्वै सर्वाणि छन्दांसि सर्वैरेवैनाञ्छन्दोभिर्गृह्णाति[2] वर्ष्म वा एषा छन्दसां वर्ष्मेणं समानानां गमयति चतुर्भिर्गृह्णाति[3] त्रिभिः सादयति तत्सप्त सप्तपदा शक्वरी शाक्वराः पशवः पशूनेवावरुन्द्धेऽपो वै रात्रिर्दिवा भूतं प्रविशति तस्मादापो दिवा कृष्णा अपोऽहर्नक्तं तस्मादापो नक्तं शुक्ला यद्दिवा गृह्णात्युभे एवाहोरात्रे गृह्णाति दिवा वै मनुष्या यज्ञेन चरन्ति नक्तं देवास्तस्माद्रात्रिभिः[4] अवस्यते संस्थाप्य वै मनुष्या यज्ञं निःपद्यन्ता[5] आपः खलु वै विश्वे देवा यदपः परिहरन्त्यग्नौ वा एतद्यज्ञं संप्रादादन्यस्ते ऽस्य यज्ञं क्रियते[6] यद्वै यज्ञस्यान्तर्यन्ति तच्छिद्रं तदनु रक्षांसि यज्ञमवयन्त्यापो वै रक्षोघ्नीरपो रक्षांसि न तरन्ति यदपः परिहरन्ति रक्षसामनन्ववायाय या दिवा गृह्णाति या अमीः प्रजास्तासामेता योनिस्ता एता अनुप्रजायन्ते या नक्तं गृह्णाति या आद्याः प्रजास्तासामेता योनिस्ता एता अनुप्रजायन्त उभयीरेव प्रजाः प्रजनयत्यग्नीध्राउद्धार्याग्नीध्रे सादयत्येतद्वा अनभिजितमथो अत्र हि तां रात्रिं[7] देवता उपवसन्ति देवा वै यज्ञस्य श्वस्तनं नापश्यंस्ते वा एतदेव यज्ञस्य श्वस्तनमपश्यन्यद्वसतीवरीर्यद्वसतीवरीर्गृहीत्वोपवसन्ति[8] श्वस्तनं वा एतद्यज्ञस्यालभ्योपव-

1) So M; in H u. Bb सूर्ये गृह्णा 2) H °वैनांछन्द° 3) So M; in H u. Bb das Verb ohne Accent. 4) So M; die andern Mss. रात्रीभिः 5) So im Anschluss an M निःपद्यन्ता; die andern Mss. निपद्यंता 6) So M; die andern Mss. क्रोयते 7) So M u. Bb; H रात्रीं; desgl. B, ohne Accent. 8) In H u. Bb findet sich वसतीवरी° nur einmal geschrieben.

सन्त्यथो आपो वै विश्वे देवाः सर्वा वा एतद्देवता आलभ्योपवसन्ति यस्यागृहीताः सूर्यो ऽभिनिम्रोचेद्य आहिताग्निः सोमयाजी तस्य कुम्भाद्गृह्यास्तस्य[1] हि गृहीता अग्निमुपरिष्टाद्धारयेयुरथ गृह्णीयाज्ज्योतिष्मतीरेवैना गृह्णाति हिरण्यं हस्ते भवत्यथ गृह्णाति सत्यं वै हिरण्यं सत्येनैवैना[2] गृह्णाति वरो दक्षिणा वरेणैवैना गृह्णाति यत्तत्र धनमदास्यन्स्यात्तद्देयम्[3] ॥ १ ॥

Vgl. 1, 3, 1. — TBr 6, 4, 2 (vasatîvaryaḥ.); Çat. Br. 3, 9, 2.

प्रचरण्यामग्रे गृह्णात्येषा ह्यग्रे प्रचरत्यपो वै सोमस्य रसः प्रविष्टो ऽग्निः सर्वा देवता वैश्वदेवीरापो यज्ञमुखं ग्रावाणः सवितृप्रसूतो वा एतत्सर्वाभिर्देवताभिरपां सोमस्य रसमच्छैति शृणोत्वग्निः समिधा हवं मा इति यस्मिन्नेवाग्नौ जुहोति तमेतदाह शृण्वन्त्वापा इति या एवापो[4] ऽच्छैति ता एतदाह धिषणा च देवीति[5] वाग्वै धिषणा देवी[6] वाचं वा एतदाह शृणोत[7] ग्रावाणो विदुषो नु यज्ञमिति यज्ञमुखं हि ग्रावाणः शृणोतु देवः सविता हवं मा इत्याह प्रसूत्या एव ॥ अपं इष होतः ॥ इति यज्ञं प्रेष्येति[8] वा एतदाह ॥ प्र ब्रह्मणा इति ब्रह्मणैव यज्ञमच्छैति मैत्रावरुणस्य चमसेनाच्छैत्येष ह्यग्रे प्रचरत्यथो मित्रावरुणौ ह्यपामीशाते यज्ञमुखं वै मित्रावरुणौ यज्ञमुखमापो यज्ञमुखेनैव यज्ञमुखमच्छैति यत्र होतुः प्रातरनुवाकमनुब्रुवत[9] उपशृणुयात्तदपो ऽध्वर्युर्गृह्णीयाद्यन्नोपशृणुयाद्बधिरः स्याद्वाचो हि

1) So B, nur ohne Accent; in M गृह्यास्तस्य; H u. Bb गृह्यस्तस्य 2) Bb °वैना 3) H u. Bb देयं 4) Die Mss. एवापो 5) So M; (in gleicher Weise ist die Lesart mit M 1 oben 1, 3, 1 in den Text zu setzen); B धिषणा देवीति; Bb धिषणाश्च देवीति; H धिषणाश्च देवीति 6) So M; die andern Mss. धिषणाश्च देवी 7) So M; die andern Mss. शृणोतु 8) So M; die andern Mss. प्रेष्येति 9) Bb °ब्रुवते

छिद्यते ऽथ यज्जुहोति हविर्भूता एवैना गृह्णात्यथो अभिघृता एव तृणं प्रास्य जुहोत्यमिमत्येव जुहोत्यायतनवत्यन्धो ऽध्वर्युः स्याद्यदनायतने जुहुयाद्वृत्रं वै देवा वज्रं कृत्वा सोममघ्नन्नभि खलु वा एता घारयन्ति[1] तस्मादाहुतिमपप्लावयत्यथो आहुतिं नेद्धराणीति कार्थसीत्याहुतिमपप्लावयति समुद्रस्य वो ऽक्षित्या उन्नया इत्युपमारयत्यपामेवाक्षित्या अपो वै सोमस्य रसः प्रविष्टः[3] सोममपां रसो ऽपाश्च खलु वै नपाच्चापां[4] सोमस्य रसस्येशाते तौ वा एतदाहुत्या भागधेयेनापां सोमस्य रसं निरयाचिष्टोभे अहोरात्रे वसतीवरीषु गृहीत३व्ये इत्याहुः पूर्वेद्युरन्या गृह्णाति पुरान्याः सूर्यस्योदितोस्तथास्योभे अहोरात्रे वसतीवरीषु गृहीते भवतः पूर्वेद्युरन्या गृह्णाति पुरान्याः सूर्यस्योदितोरुभयीरेवैनाः सद्योगृहीताः[5] अकर्भ्रातृष्या वा एता गृह्यन्ते या मैत्रावरुणस्य चमसे याश्च निग्रा३भ्यास्ता उभयीरुपरिष्टाच्चात्वालस्य संमनक्ति संज्ञानमाभ्यः करोति मित्रमाभ्यो ददाति चात्वालान्निर्गृह्णन्त एष वा अपां योनिः स्वादेव योनेर्निर्गृह्णन्ते ऽस्कन्नत्वाय ॥ अवेरपो ऽध्वर्यो३[6] ओम्[7] ॥ इत्यविदो यज्ञा३मि[8]ति वा एतदाह ॥ उतेमनन्नमुरुतेमं[9] पश्य ॥ अयं मे रद्ध इति वा एतदाह यदग्निष्टोमो जुहोति न वा अग्निमग्निष्टोमस्य स्तोत्रेण न शस्त्रेणातियन्त्यग्निष्टोममेव यज्ञक्रतुमनुसंतनोति यदुक्थ्यः परिधिमनक्ति परे वा अग्नेः

1) So M; in H u. Bb धारयंति; B भ्रारयंति 2) So M; die andern Mss. ॰त्यांहुति 3) M प्राविष्टः 4) M नापाचा॰ 5) So M; während H u. Bb सद्यो गृहीता accentuiren. 6) Die ३ als Zeichen der Plutirung fehlt in den Mss. und ist von mir ergänzt. 7) So M; in den andern Mss. fehlt das ओम् sowie auch die folgende Interpunction. 8) Die ३ als Zeichen der Plutirung fehlt in den Mss. und ist von mir ergänzt. 9) M उतेमनन्नमरु॰; cf. aber auch TS 6, 4, 3, 4.

परिधयः पराणि परिधिभ्य उक्थान्युक्थान्येव[1] यज्ञक्रतुमनुसंतनोति यद्यतिरात्रं एतदेव यजुर्वेदन्हविर्धानं प्रपद्येत परं वै परिधिभ्यो हविर्धानं परोक्थेभ्यो[2] रात्री रात्रीमेव यज्ञक्रतुमनुसंतनोति स्तेनं मनो ऽनृतवादिनी वागथ केन सोमा गृह्यन्ते केन हूयन्ता इति पृच्छेदृतं वै सत्यं हिरण्यमृतेनैव सत्येन गृह्यन्त ऋतेन हूयन्ते ॥ २ ॥

Vgl. 1, 3, 1. — TS 6, 4, 3 (somopâvaharanara); Çat. Br. 3, 9, 3, 14 flg.

देवेभ्यो वै मनुष्येभ्यः स्वर्गाय लोकाय यज्ञ आह्रियते यद्दूरे त्वेति तेन देवेभ्यो यन्मनसे त्वेति तेन मनुष्येभ्यो यदाह दिवे त्वा सूर्याय त्वेति तदनु यज्ञं स्वर्गं लोकं समारोहयति वि वा एतद्यज्ञश्छिद्यते यस्मै कमाह्रियते तं यज्ञेनमनु स्वर्गं लोकं समारोहयति यदाह दिवि देवेषु होत्रा यच्छेति होत्राभिर्वै यज्ञः संततो होत्राभिरेव यज्ञं संतनोति ॥ देवेभ्यः प्रातर्यावभ्यो ऽनुब्रूहि ॥ इति छन्दांसि वै देवाः प्रातर्यावाणश्छन्दोभ्यो वा एतदनुवाच आह पुरा वाचः प्रवदितोः[3] प्रातरनुवाकमन्वाह यजमानायैव वाचं गृह्णाति न वा एतर्हि यजमानो हस्ता अवनेनिक्ते यदप्सुमतीं प्रथमामन्वाह प्रातरवनेग्यो वा एष यजमानस्य यत्र वा अ३दो ऽपः परिहरन्त्यग्नौ वा एतद्यज्ञं संप्रादाद्यदप्सुमतीं प्रथमामन्वाहाप्सौ[4] वा एतद्यज्ञं पुनरालभते सर्वेषां वै देवानां प्रातरनुवाक आपः खलु वै विश्वे देवा यदप्सुमतीं प्रथमामन्वाह सर्वा वा एतद्देवता आप्नोति सर्वा व्याप्नोति यथा वै सामिधेनीरेवं प्रातरनुवाक आसाद्य वै हविः सामि-

1) So M; in H u. Bb उक्थान्युक्थान्येव; desgl. B, ohne Accent. 2) So M; in H u. Bb परोक्थेभ्यो; desgl. B, ohne Accent. 3) So corrigirt; die Mss. प्रवदितो 4) Mit न्वाहाप्सौ beginnt S. 61 von Ben!

धेनीरन्वाहुरेतत्खलु वा एतर्हि हविर्यत्सोमस्त्रंसात्सोममुपावहृत्यान्वाह गायत्रीं च संपादयति जगतीं च ते द्वे छन्दसी एकं छन्दो ऽभिसंपादयति बृहतीं त्रिष्टुभं च ककुभं च ते द्वे छन्दसी एकं छन्दो ऽभिसंपादयति बृहतीमनुष्टुभं च पङ्क्तिं च तत्षट् छन्दांस्येकं छन्दो ऽभिसंपादयति बृहतीमनुष्टुप्प्रतिपत्कानि[1] छन्दांसि कुर्याद्यज्ञावकीर्णस्य वाग्वा अनुष्टुब्वाचैवैनं भिषज्यति समया त्रिष्टुभं च जगतीं चानुब्रूयात्पशुकामस्य पशवो वै जगती पशुमान्भवति सर्वाणि छन्दांस्यन्वाह प्रजापतिर्वै छन्दांसि प्रजापतिमेवाप्नोति प्रजापतेर्वा एतदुक्थ्यं[2] यत्प्रातरनुवाको व्युष्टायां पुरा सूर्यस्योदेतोरनुब्रूयादेष हि प्रजापतेर्लोकः पवित्रं वै प्रातरनुवाको यजमानमेवैतेन पुनाति शतमनुब्रूयादायुःकामस्य शतायुर्वै पुरुषः शतवीर्य आयुरेव वीर्यमाप्नोति सप्त च शतानि विंशतिं चानुब्रूयात्पशुकामस्यैतावन्ति वै संवत्सरस्याहोरात्राणि संवत्सरेणैवास्मै पशूनवरुन्द्धे सहस्रमनुब्रूयात्स्वर्गकामस्य यावद्वै सहस्रं तावदितो ऽसौ लोकः स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या अपरिमिता अन्वाहापरिमितस्यावरुद्ध्यै पङ्क्त्या परिदध्यादुत्तरमेव यज्ञक्रतुमभिगृह्णाति ॥ ३ ॥

Vgl. 1, 3, 1. — TS 6, 4, 3, 1 u. 2 (somopâvaharaṇam); Çat. Br. 3, 9, 3, 4 flg.

यज्ञस्य वा एताः पत्नेजनीः पुंसाममीत्स्त्रीणां[3] नेष्टा यदमीत्पुरुषस्थमासीदति मिथुनं वा एतत्संभवतो यं सलोपं उपप्रवर्तयति तस्मिन्नेव मिथुने रेतो दधाति पत्न्युपप्रवर्तयति पत्न्या हि प्रजाः

1) So schreibe ich mit Ben und übersetze „die Anushṭubh zum Eingang, zum Anfang habend"; M °प्रतिपक्काणि; H u. Bb °प्रतिपत्वाणि; B nicht ganz deutlich, etwa °प्रतिपत्क्काणि 2) So M u. Ben; in H u. Bb °दूकथ्यं; desgl. B, ohne Accent.
3) So corrigirt; die Mss. °मग्नी स्त्रीणां

प्रजायन्त ऊरुणोपप्रवर्तयत्यूरू ह्यनु प्रजाः प्रजायन्ते दक्षिणेनोरुणोपप्रवर्तयति दक्षिणं ह्यूरुमनु प्रजाः प्रजायन्ते ऽन्तरत उपप्रवर्तयत्यन्तरतो हि प्रजाः प्रजायन्ते यद्दक्षिणा प्रवर्तयेत्पितृलोक एना[1] न्निधुवेदथ[2] यदुदीचीरुपप्रवर्तयति मनुष्यलोकमेवैना उपप्रजनयति प्राजापत्यो वा उन्नेता संक्षाधमानो[3] वा उन्नेता पत्न्या रेत आदत्ते यदाह वामी ते संदृशि विश्वं रेतो धेषीयेति तथा ह नादत्ते द्वादशे स्तोत्र उपप्रवर्तयति द्वादश मासाः संवत्सरो द्वादशाग्निष्टोमे[5] स्तोत्राण्यापः शान्तिर्यत्स्तोत्र उपप्रवर्तयति शमयत्येव देवस्य त्वा सवितुः प्रसव इति सवितृप्रसूत एवैनमादत्ते[6] ऽश्विनोर्बाहुभ्यामित्यश्विनौ वै देवानामध्वर्यू पूष्णो हस्ताभ्यामिति देवताभिरेव ग्रावासीति रातं ह्येष देवेभ्यः सोममध्वरकृद्देवेभ्य इत्यध्वरं ह्येष देवेभ्यः करोतीन्द्राय त्वा सुषुत्तमं मधुमन्तं पयस्वन्तमित्यैन्द्रो हि यज्ञ इन्द्रं खलु वा एतर्ह्यन्या देवता अन्विन्द्राय त्वा वसुमते रुद्रवत इति वसवो ह्येनमेतर्हि रुद्राश्चान्विन्द्राय त्वादित्यवत इत्यादित्या ह्येनमेतर्ह्यन्वग्नये त्वा रायस्पोषद इत्यग्निर्वै सर्वा देवता एता ह्येनमेतर्हि देवता अनु विष्णवे त्वेति विष्णुर्हि यज्ञो व्यानो वा उपांशुसवनः प्रजा अंशवो व्यानं वा एतत्प्रजासु दधाति श्वात्राः स्थ वृत्रतुर इत्येष वा अपा[7] सोमपीथ एतं वै विश्वामित्रो ऽपां सोमपीथं

---

1) M एना 2) So M u. Ben; in H, Bb, B ध्रुवेद° 3) So corrigirt (vgl. Monatsberichte d. Berliner Akad. d. Wiss., 24. Juli 1879, p. 689; Einleitung zum 1. Theil der Mâitr. S. p. XI); die Mss. schwanken; Ben संक्षाधय°; M संखाधय°; Bb संक्षाधय°; B संक्षाधय°, indem zugleich unter der Ligatur क्ष ein Rudiment des Buchstaben ख angebracht zu sein scheint; H ist ganz undeutlich. 4) M वावषी 5) So H u. Bb; die andern Mss. °ष्टोमे 6) So H, Bb u. B (cf. TS 6, 4, 4, 1); M u. Ben हविधान 7) H, Bb u. B schieben hier noch ein वै ein.

विदांचकार तस्मै सिन्धवो धोक्षमनमन्तापां वा एष सोमपी३थो ऽपां वा एतत्सोमपीथेन समर्धयति यो वा अपां सोमपीथं वेद न ह वा आस्वार्तिमार्छति करोत्यासु वी३र्यं यत्ते सोम दिवि ज्योतिरिति सोमो वै वाजस्तस्य[1] चन्द्रमास्तृतीयमंशं यः पवते स तृतीयं येन यजन्ते स तृतीयं गर्भानमुना[2] दाधार प्राणाननेन यक्ष्यन्तं यः पवते ऽन्नमनेन दाधार येन यजन्ते तस्य वै वाजस्य सत्यं[3] वाजिनमन्नं वाजिनं दक्षिणा वाजिनं ता वा अस्यैतास्तन्वः संभृत्य तं[4] सर्वं संतनुं[5] भूतमाप्याययन्ति वज्रो वै ग्रावा हनू अधिषवणे क्रूरमिव वा एतद्यज्ञे क्रियते यदाह धिषणे ईडिते ईडेथामिति शमयत्येव ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 3, 1 u. 3. — TS 6, 4, 4 (somonmânam); Çat. Br. 3, 9, 4.

वसतीवरीभिः सोममाप्याययन्ति न हि सोमेन सोम आप्यायते ऽद्भिर्हि[6] सोम आप्यायते नियाभ्याभिरुपांशुमन्तो[7] हीतरे सोमा गृह्यन्ते प्राणो वा उपांशुरङ्गानीतरे ग्रहा यदन्यत आप्याययेयुः प्राणेन यज्ञं विच्छिन्द्युरष्टौ कृत्वः प्रातरभिषुणोत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रं वा एतत्प्रातःसवनं व्यायातयन्ति[8] देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा उपांशौ यज्ञं संस्थाप्यमपश्यंस्तमुपांशौ समस्थापयंस्तदुपांश्वा एव यज्ञः संस्थाप्यो[9] ऽष्टौ कृत्वः प्रातरभिषुणोत्यष्टाक्षरा गायत्री गायत्रीमेवाप्नोति यदेकादश त्रिष्टुभं तेन यद्द्वादश जगतीं

1) H u. Bb राजस् 2) H गर्भामिमंना; Bb गर्भाममंना 3) Ben schiebt hier ein वै ein. 4) So M u. Ben; in H u. Bb संभृत्यवं; B समृत्यवं 5) So Ben; in H u. Bb संतनु; desgl. B, ohne Accent; M संतनं 6) So M; die andern Mss. हिर्हि 7) So H Ben; in M ॰शुमंथो; in H u. Bb ॰शुं मंथो; B ॰शुमथो नो 8) So Ben u. M; in M cl u. Bb व्यात॰ 9) Bb ॰स्थाप्य

तेन त्रिर्विगृह्णाति त्रीणि वै सवनानि सवनान्येवाप्नोत्येतद्वा उपाꣳशौ यज्ञꣳ समतिष्ठिपꣳस्तेन संꣳस्थितेनारिष्टेन भूतेन प्रचरन्ति त्रिर्विगृह्णाति त्रयो ह्यीमे प्राणाः प्राणो ऽपानो व्यानो ऽथो त्रयो वा इमे लोका इमानेव लोकानाप्नोत्यसौ वा उपाꣳशुरन्तरिक्षमन्तर्याम इयमुपयामो यदुपयामगृहीता गृह्यन्ते ऽनया वा एतं गृह्यन्ते तदस्कन्ना वा एते ऽनया हि गृह्यन्ते यत्स्थाल्या गृह्यन्ते ऽनया वा एतं गृह्यन्ते ऽस्यां वा एषाधिक्रियते तदस्कन्ना वा एते ऽनया हि गृह्यन्ते यद्दारुमयेण गृह्यन्ते ऽनया वा एतं गृह्यन्त इयꣳ हि वनस्पतीनाꣳ योनिस्तदस्कन्ना वा एते ऽनया हि गृह्यन्त एष ते योनिरिति सादयतीयꣳ वै सोमस्य योनिरस्याः सोमो ऽधि जायते स्व एवैनꣳ योनौ दधातीयꣳ वै देवपात्रं तद्य एवꣳ वेद प्र वसीयसः पात्रमाप्नोति ब्राह्मणं तु[1] पात्रे न मीमाꣳसेत यः पात्रिय[2] इव स्यादनुपयामगृहीतो गृह्यते ऽनुपयामगृहीतꣳ हि प्रजाः प्राणमुपजीवन्त्यपवित्रपूतो गृह्यते ऽपवित्रपूतꣳ हि प्रजाः प्राणमुपजीवन्त्यसन्नो हूयते ऽसन्नꣳ हि प्रजाः प्राणमुपजीवन्ति पवित्रपूता वा अन्ये सोमा अथ वा एष वाक्पूतो यदुपाꣳशुस्तꣳ साक्षाद्वाचस्पतये पवस्वेत्याह वाक्पूतो ह्येषो ऽꣳशुभिः पावयति प्राणा वा अꣳशवः प्राणैरेवैनं पावयति द्वाभ्यां द्वाभ्यां पावयति द्वौ द्वौ ह्यीमे प्राणा देवो देवानां पवित्रमसीति यत्त्वित्सोमꣳ सोमेन पुनाति स्वांकृतो ऽसीति प्राणमेव स्वमकृत मनस्त्वाह्वृति[4] मनसैव प्राणमाप्नोति स्वाहा

---

1) In M u. H findet sich das तु; in Bb u. B fehlt es. 2) So Ben u. M; die andern Mss. पात्रीय 3) H, Bb u. B schieben hier noch ein वा ein. 4) So corrigirt; die Mss. त्वाह्वेति; cf. aber oben 1, 3, 4. Uebrigens liest aber auch Kap. S. 42, 1 त्वाह्वेति

त्वा सुभव सूर्यायेति सूर्यदेव३त्या हि सर्वे सोमा हूयन्तेऽथो अंच वै देवानां प्रियास्त३न्वस्ता एवावरुन्द्धे देवेभ्यस्त्वा मरीचिपेभ्या इति रश्मयो वै देवा मरीचिपाः परिधयो रश्मयोऽसा आदित्य आहवनीयस्तानेव प्रीणात्यूर्ध्वस्तिष्ठञ्जुहोत्यूर्ध्वो हि तिष्ठन्वीर्यवत्तरो यं द्विष्यात्तस्य जिह्मस्तिष्ठञ्जुहुयात्प्राणानस्य क्लिनाति[1] विह्वारुको भवति यद्यभिचरेदा तमितोस्तिष्ठेदग्निराहुतिमभित्वरमाणस्ताजगनुगच्छति[2] यदि कामयेत वर्षेत्पर्जन्या इति परिमृज्योर्ध्वमुन्मृज्यादोषधीभ्यो वा ए३षोऽमुतो वर्षत्योषधीरेव नैदीयो वृष्ट्या अकर्यदि कामयेत वर्षेत्पर्जन्या इति परिमृज्यावाचीनमवमृज्याद्वैश्वानरेणैव वृष्टिमपि हन्ति[3] नापिधेयो यदपिदध्यात्प्राणमस्यापिदध्यात्प्रमायुकः स्याद्यं द्विष्यात्तस्यापिदध्यात्प्राणमेवास्यापिदधाति यद्यभिचरेत् ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्य प्राणमपिदधामि[4] ॥ इत्यपिदध्यात्प्राणमेवास्यापिदधाति ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्य प्राणं सादयामि ॥ इत्यभिचरन्त्सादयेत्प्राण एवास्य सादयति प्रमायुको भवति प्राणाय त्वेत्यनभिचरन्त्सादयेत् ॥ ५ ॥

Vgl. 1, 3, 4. — TS 6, 4, 5 (grabâḥ; upâṃçuḥ); Çat. Br. 4, 1, 1; 4, 1, 2, 21 flg.; Kap. S. 41, 9 u. 42, 1 u. 2.

पवित्रं वितन्वन्ति प्राणापानयोर्विधृत्या उपयामगृहीतो गृह्यतेऽपानेन वै प्राणो धृतः प्राणस्य धृत्या अन्तरिक्षं वा अन्तर्या३मोऽन्तरिक्षमिमाः प्रजा यदेतत्पात्रं सूदवत्सादयति प्रजास्वेव रसं दधाति देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा उपांशुमपश्यंस्तमगृह्णत

---

1) So Ben u. M; die andern Mss. क्षिणाति 2) So Ben u. M; B °भित्वरमाण°, H u. Bb °भिचरमाण 3) So Ben u. M; die andern Mss. °मपि हंति 4) So Ben u. M; die andern Mss. °दधाति

तं पुरा स्तोत्रात्पुरा शस्त्राद्धोतुमुपोदतिष्ठंस्ते ऽसुरा अचिकयुर्जुहुति वा इति ते वज्रमादायाभ्यपतंस्ते देवा अन्तर्याममपश्यंस्तमगृह्णत तेनासुरानेभ्यो लोकेभ्यो ऽन्तरदधत ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं विद्वानन्तर्यामं गृह्णीते ऽन्तर्यामेणैव भ्रातृव्यमेभ्यो लोकेभ्यो ऽन्तर्धत्ते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति प्राणापानौ वा उपांश्वन्तर्यामौ व्यान उपांशुसवनो यदेष ग्रावान्तरैते पात्रे साद्यते प्राणापानयोर्विधृत्यै यौ वा एता ईजते येनैतौ विधृता एष वाव स उपांशुसवनो ग्रावा प्राणापानौ वा उपांश्वन्तर्यामौ व्यान उपांशुसवनो यदेते पात्रे एतं ग्रावाणमा तृतीयात्सवनान्न जहीतस्तस्मात्सुप्तस्य सर्वाण्यन्यानि श्रोत्राण्यपक्रामन्ति प्राणापानौ त्वेनं न जहीतो ऽथ यत्पुनरर्दयति[1] तस्मात्सुप्ताः पुनः प्रबुध्यन्ते प्राणापानौ वा उपांश्वन्तर्यामौ व्यान उपांशुसवनो यदेते पात्रे एतं ग्रावाणमा तृतीयात्सवनान्न जहीतस्तस्मात्पक्षिणो वियन्त्य पद्यानीरयन्तो नावपद्यन्ते ऽथ यत्पुनरर्दयति तस्मात्पुनरभ्याप्नुवते प्राणापानौ वा उपांश्वन्तर्यामौ व्यान उपांशुसवनो यदेते पात्रे पुनः प्रयुज्येते तस्मादिमौ द्वा अधस्तात्प्राणौ घ्नन्ति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वन्त्यध्वर्युः प्रथमो ऽभिषुणोति व्यर्धुको भवति यत्र मूलं तदभिषुत्यं एतद्वा अस्य विदेवतमं तथा हाव्यर्धुको ह भवति यो वै देवक्षेत्रं विद्वांसमर्पयत्यार्तिमार्छति पात्राणि वाव देवक्षेत्रं यत्र वा अग्रे ऽध्वर्युः सोमं जुहोति तदेनं देवताः प्रत्यासत इह नो परमा हरिष्यतीति यत्ततो ऽन्यत्र जुहुयाद्यदस्य स्वं तदन्येभ्यः प्रयच्छेदस्वो ह

1) So Ben u. M; die andern Mss. °र्दयति 2) B [illegible] 3) So Ben u. M; die andern Mss. °र्दयति 4) M (n. Bl, ohne Accent) हरिष्यतीति

भवत्येतद्वा अध्वर्योः स्वं यदाश्रावयति यदाश्राव्याहुत्वा[1] प्रच्यवेत यदस्य स्वं तस्मात्प्रच्यवेतास्वो ह भवत्येतद्वा अध्वर्योः स्वं यद्वायव्यं यद्वायव्यमनालभ्याश्रावयेद्यदस्य स्वं तस्माच्छिद्येतास्वो ह भवति तद्य एवं विद्वानाश्राव्य हुत्वा वाहुत्वा वा प्रच्यवते बह्वस्य स्वं भवति न स्वाच्छिद्यते वायव्यमालभ्याश्रावयति स्ववानेव भवति ॥६॥

Vgl. 1, 3, 5. — TS 6, 4, 6 (antaryâmaḥ); Çat. Br. 4, 1, 2; Kap. S. 41, 9; 42, 2.

ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं तद्यज्ञे क्रियते यस्माद्धस्तादाना अन्ये पशवो मुखादाना अन्य इति यदुपांशुर्हस्तेन गृह्यते तस्मान्मर्कटः पुरुषो हस्ती ते हस्तादाना मुखं वै वायव्यं यद्वायव्ये नेतरे ग्रहा गृह्यन्ते तस्मादितरे पशवो मुखादाना ब्रह्मवादिनो वदन्ति किं तद्यज्ञे क्रियते यस्मात्सद्यो जाताः पशवः प्रतितिष्ठन्ति संवत्सरे पुरुषा इत्युपांश्वन्तर्यामौ वा अन्वन्ये पशवः पुरुषस्त्वै[2] यज्ञेन संमितः प्राणापानौ वा उपांश्वन्तर्यामौ यदेतौ ग्रहा असन्नौ हूयेते तस्मात्सद्यो जाताः पशवः प्रतितिष्ठन्ति संवत्सरो वा अग्निष्टोमो द्वादश मासाः संवत्सरो यदेत इतरे ग्रहाः साद्यन्ते तस्मात्पुरुषो जातः संवत्सरे प्रतितिष्ठति यत्ते सोमादाभ्यं नाम जागृवीत्येष वै सोमस्य सोमपीथः सोमं वा एतत्सोमपीथेन समर्धयति यो वै सोमस्य सोमपीथं वेद न सोमपीथाच्छिद्यते सोमो वा इमा दिशो[3] ऽभ्यकामयत प्रागपागधरागुदगित्याभिरेनं दिग्भिः समूहत्याभिः समर्धयति काममेनं गमयति कामं ह गच्छति कामुका एनं स्त्रियो भवन्ति यां कामयेत तां तर्हि मनसा ध्यायेत्सा[4] हैनं कामयते ऽव निस्मरेति

1) H u. Bb वाहुत्वा; desgl. B, ohne Accent. 2) So Ben u. M; die andern Mss. स्वं 3) Bb दिशो 4) So Ben u. M; die andern Mss. सं.

स्मरेति वा एतदाह समरिविदामिति समनेन वित्स्वेति वा एतदाह चत्वारो वै पृश्नेः स्तना आसंस्तैस्त्रिभिर्देवेभ्यो ऽदुहत्कुशीभिरेको[1] ऽनुनद्ध आसीत्तं वा इन्द्र एवापश्यत्तेनेन्द्रायैवादुहत्तद्वा अस्य कौशिकत्वं यदाह ॥ ब्राह्मण कौशिका[2] इव ॥ इति चतुर्निग्राभमुपैति चत्वारि वै पयांसि यावदेव पयस्तदाप्नोति त्रिः संभरति तस्मादेतस्यां त्रयो भागाः[3] प्रातर्मध्यंदिने सायं चतुर्निग्राभमुपैति त्रिः संभरति तत्सप्त सप्तपदा शक्वरी शाक्वराः पशवः पशूनेवावरुन्द्धे नव कृत्वो निग्राभमुपैति त्रिः संभरति तद्द्वादश द्वादश मासाः संवत्सरो द्वादशाग्निष्टोमे स्तोत्राण्येषा यज्ञस्य मात्रा स्वर्भानुर्वा आसुरः सूर्यं तमसाविध्यत्तस्य देवास्तमो ऽपाघ्नन्यत्प्रथमं तमो ऽपाघ्नन्त्साविः कृष्णाभवद्यद्द्वितीयं सा लोहिनी यत्तृतीयं सा बलक्षी स स्वेन रूपेण निरमुच्यत यद्बलक्षः[4] पवित्रं भवति ततः शुक्रो गृह्यते यजमानस्य वा एतत्पवित्रं यजमानमेवैतेन पुनात्यमोतं स्यादात्मन एवैनदकृत यदन्यत्रोतमपवित्रं[5] तद्यजमानस्य ॥ ७ ॥

Vgl. 1, 3, 4. — TS 6, 4, 4–6; Kap. S. 42, 2 u. 3.

वाग्वा ऐन्द्रवायवः सा वै वागेकधावदद्यावदव्यावृत्तासीत्स इन्द्रो ऽब्रवीन्मह्यमत्रापि सोमं गृह्णीताहं[6] व एतां वाचं व्यावर्तयिष्यामीति[7] स व वाचैव वाचं व्यावर्तयद्यदैन्द्रवायवो गृह्यते वाचो व्यावृत्त्यै वायवे प्रथमं गृह्णाति[8] वायव उत्तमं मध्यत इन्द्रायेन्द्रियेण वा इयं वाङ् मध्यतो विधृतेन्द्रियवतीं वाचं वदति य एवं

1) M दुहः कु° 2) So die Mss. 3) M भोगाः 4) So Ben u. M; in H बलक्षः; in Bb der Accent zweifelhaft. 5) Bb °मपवित्रं; H °मपवित्रं 6) So Ben u. M; die andern Mss. गृह्णीयात्ताहं 7) Bb °षिष्यामीति 8) So Ben u. M; H u. Bb गृह्णीत; B गृह्णाति

वेद देवा वै सोममजिघांसंस्तं नाशक्नुवन्हन्तुं वायुर्ह्यासिन्नन्तरां सीत्प्राणस्तं देवा अपाशासुरुप ना आवर्तस्वेति सो ऽब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्सो ऽब्रवीन्महदेवत्यान्येव पात्राण्यासन्निति तस्मादप्यतुरीयं वायोः पात्रमेव वायव्यान्युच्यन्ते ततो वै देवाः सोममघ्नन्स हतो ऽपूयत्तस्माद्देवा उदबीभत्सन्त स वायुरब्रवीदहं व एतं सोमं स्वदयिष्यामि भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्सो ऽब्रवीन्मदग्रा एव ग्रहा गृह्यान्ता[1] इति तं वायुर्मध्यतो व्यवात्तमस्वदयंस्तस्माद्वायव्याग्रा ग्रहा गृह्यन्ते[2] तस्मादु शुक्रं[3] प्रवाते विषजन्ति देवा वै प्रातःसवनमुद्यमं नाशक्नुवंस्तृतीयसवने तर्हि वायुरासीत्तं देवाः प्रातःसवनमभिपर्यौहंस्तेन प्रातःसवनमुदयच्छन्त यदैन्द्रवायवः प्रातःसवने गृह्यते प्राणो वै वायुः प्राणेन वा एतन्मुखतो यज्ञमुद्यच्छन्ते देवा वै वृत्रमजिघांसन्तं मित्रो ऽब्रवीन्मित्र३ो ऽहमस्मि नाहं हनिष्यामीति ते ऽब्रुवञ्ज३ह्येवेति सो ऽब्रवीद्भागो मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्सो ऽब्रवीत्पयसैव मे सोमं श्रीणानिति तस्मात्पशवो ऽपाक्रामन्मित्रः सन्दुहा इति पशूनां हि पयो यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति पशुभिरेवैनं सम्यञ्चं दधाति यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति द्विदेवत्यत्वाय यच्छ्रीतं तेन मैत्रं यत्तप्तं तेन वारुणं ब्रह्म वै मित्रः क्षत्रं वरुणो ब्रह्मणि च वा एतत्क्षत्रे च पयो दधाति तस्माद्ब्रह्म च क्षत्रं च पयस्वितमे पञ्च वै ब्राह्मणस्य देवता अग्निः सोमः सविता बृहस्पतिः सरस्वती तस्माद्ब्राह्मणमन्ये मनुष्या उपधावन्त्येतस्य हि भूयिष्ठा देवतास्तासां तिस्रो ऽवामारं श्रोत्रिय-

---

1) So schreibe ich mit Bb; die andern Mss. गृह्यांता; cf. TS 6, 4, 7, 1. 2) H u. Bb गृह्यंते 3) Bb शुक्रं 4) Ben °ष्यामीति 5) So Bb; die andern Mss. उपाध°

स्योमैर्बृहस्पतिः सरस्वती तस्मादघोषियमघोषिया[1] उपधावन्त्येतस्य ह्यवान्तरं भूयिष्ठा देवतास्ता मैत्रावरुणं प्रति न्यागच्छन्ति यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति तास्वेव पयो दधाति नाना वै पुरा मित्रावरुणाभ्यां[2] सोमा अगृह्णंस्ताः प्रजा अन्यान्यस्याः[3] परिह्रायमाददत ततो मित्रावरुणाभ्यां[4] सह सोममगृह्णंस्ततो वा अकल्पत यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति मित्रेण वा एतद्वरुणं कल्पयति वरुणेन मित्रं मित्रं वै वृत्रं जघ्निवांसं वरुणो ऽगृह्णात्स देवेष्वनाथत ते ऽब्रुवन्वरुणे नाथस्वेति स वरुणे ऽनाथत सो ऽब्रवीद्भागो[5] मे ऽस्त्विति वृणीष्वेत्यब्रुवन्त्सो[6] ऽब्रवीत्सहैव नौ पयसा सोमं श्रीणानिति यन्मैत्रावरुणं पयसा श्रीणाति यजमानस्य निर्वरुणत्वाय यद्येनं भ्रातृव्यो ऽतीव स्यादङ्गुल्याङ्गुष्ठमवगृह्णीयाद्यद्यन्वङ्गुष्ठेनाङ्गुलिम् ॥

यो नो मित्रावरुणा अभिदासात्सपत्नो भ्रातृव्य उत्सिपीते बृहस्पते ।
इदमहं तमधरं पादयामि यथाहमुत्तमश्चेतयानि ॥
इत्युत्तमो ह चेतयति ॥ ८ ॥

Vgl. 1, 3, 6 u. 7. — TS 6, 4, 7 (âindravâyavaḥ) u. 8 (mâitrâvaruṇaḥ); Çat. Br. 4, 7, 3 u. 4; Kap. S. 42, 3 u. 4.

देवा वै सत्त्रमासत कुरुक्षेत्रे ऽग्निर्मखो वायुरिन्द्रस्ते ऽब्रुवन्यतमो नः प्रथममृध्नवत्स नः सहेति तेषां वै[7] मख आर्ध्नोत्स न्यका-

---

1) So M; in Ben °मघोषिया; in H u. Bb °मघोषिया betont. 2) So H u. Bb; in Ben मित्रावरु°; M मित्रावरु° 3) M अन्यान्यास्याः 4) So H u. Bb; in Ben u. M मित्रावरु° 5) M (n. Bl.) °सोऽब्रवीत्; Bb °सोऽब्रुवत् 6) M (n. Bl.) अब्रुवत् 7) Das वै fehlt in M (n. Bl.).

मयत तां न समसृजत तदस्य प्रासहादित्सन्त स इत एव तिस्रो ऽजनयतेतौ धनुस्तिसृणां च धन्वनश्च जन्म स प्रतिधायापाक्रामत्तं नाभ्यधृष्णुवांस्स धन्वार्त्नी[1] प्रतिष्कभ्यातिष्ठत्स[2] इन्द्रो वम्रीरब्रवीदेतां ज्यामप्यत्तेति[3] ता अब्रुवन्नभिमृतायां वा अस्यां न शक्ष्यामो जीवितुं भागो नो ऽस्त्विति सो ऽब्रवीत्सममेवास्या उपजीवाथेति तस्मादेताः शुष्कादार्द्रमुद्दिहन्ति रसं ह्यस्या उपजीवन्ति ता वै ज्यामप्यादंस्तस्य धन्वार्त्निरुदस्य[4] शिरो ऽच्छिनत्स सम्राडभवद्यदेतं त्रेधा व्यगृह्णताग्निः[5] पूर्वार्धमिन्द्रो मध्यं वायुर्जघनार्धं[6] तस्मादाग्नेयं प्रातःसवनमैन्द्रं माध्यंदिनं सवनं वैश्वदेवं तृतीयसवनं वायुर्हि विश्वे देवाः प्राणापानौ वा उपांश्वन्तर्यामौ व्यान उपांशुसवनो वागिन्द्रवायवौ दक्षक्रतू मैत्रावरुण आश्विनः श्रोत्रं चक्षुषी शुक्रामन्थिना आत्माग्रायणो ऽङ्गान्युक्थ्या आयुर्ध्रुवः स्तना ऋतुपात्रे मूर्धा द्रोणकलशः कुक्षी कलशौ हनू अधिषवणे जिह्वाधिषवणं ग्रावाणो दन्ता अक्षाः परिधयो नासिकोत्तरवेदिः शिखा यूपः शिरो हविर्धानं पृष्ठमाग्नीध्रमुदरं सदो यदन्तरुदरे तद्धिष्ण्याः पाणी आग्नीध्रश्च मार्जालीयश्च[7] पार्ष्णी गार्हपत्यः प्रतिष्ठा वेदिरेष वै प्रजापतिः पाषीयः स ह त्वा एनं वेद य एवं वेद ॥ ९ ॥

Vgl. (TA. 5, 1).

---

1) M (n. Bl. ohne Accent) धन्वार्त्नि 2) Ben प्रतिस्कभ्या॰ 3) H ज्यामप्येति 4) So Ben; in M (n. Bl. ohne Accent) धन्वार्त्निरुदस्य; die andern Mss. धन्वार्तिरुदस्य 5) So Ben; desgl. M, ohne Accent (n. Bl.); B व्यगृह्णीता॰; H व्यगृह्णिता॰; Bb व्यगृह्णाता॰ 6) M (n. Bl.) ॰नार्धं 7) So Ben u. M; die andern Mss. मार्जालीयश्च 8) Das इति fehlt in den Mss.

॥ इति[8] खिलकाण्डे पञ्चमः प्रपाठकः ॥

नवैते प्रातर्ग्रहा गृह्यन्त इमे वा एते गृह्यन्ते नव प्राणा आश्विनो दशमो गृह्यते व्यानो वा एष गृह्यते नाभिरेव दशमो गृह्यते तृतीयो हूयते तृतीयो ३ह्ययं प्राणः प्राणानां संतत्यै सर्वे वा एते ग्रहाः स्तोमवन्तः शस्त्रवन्तो निदानवन्तो निदानवान्भवति य एवं वेद होता वा अद्य प्रातरुपांशुमयजत्तेनैत उक्थवन्तोऽथ यं होता तूष्णींशंसं शंसति तेनैवैत[1] उक्थवन्तो नवैते प्रातर्ग्रहा गृह्यन्ते नवभिर्बहिष्पवमाने स्तुवते त एते[2] सामन्वन्तो हिंकारेणाश्विनः सामन्वानैन्द्रवायवेनैन्द्रवायवो मैत्रावरुणेन मैत्रावरुण ऐन्द्रेण शुक्रामन्थिनौ वैश्वदेवेनाग्रायण उक्थायोक्थ्यो गृह्यत उक्थाय ध्रुवः संतत्या ऐन्द्राग्नः संतत्यै मरुत्वतीया अध्वर्युर्जुहोति होता वषट्करोति प्राणान्वा एतत्प्रधत्तो येन मन्त्रेणाध्वर्युः प्रयच्छति तेन होता प्रतिगृह्णाति प्राणानां गोपीथाय प्रजापतिर्वै स्वयं होतासीत्सो ऽताम्यत्सं देवा द्विदेवत्यैरभ्यधावन्प्राणा वै द्विदेव३त्या यदध्वर्युर्द्विदेवत्यान्हुत्वा क्षिप्रं होतारमभ्याद्रवति प्राणैर्वा एतद्धोतारमभिधिनोति वषट्कारे वषट्कारे वै होता प्राणस्यान्तं गच्छति प्राणा वै द्विदेव३त्या यदध्वर्युर्द्विदेवत्यान्हुत्वा क्षिप्रं होतारमभ्याद्रवति प्राणैर्वा एतद्धोतारमभिधिनोति प्राणा वै द्विदेवत्याः पशव इडा यद्द्विदेव३त्यानभक्षयित्वेडामुपह्वयेत पशुभिः प्राणानन्तरियादथ यद्द्विदेवत्यान्भक्षयित्वेडामुपह्वयते प्राणान्वा एतदात्मन्धित्वाथ पशूनुपह्वयत इन्द्रियं वै सोमः पशव इन्द्रियं यत्सोमं भक्षयतीन्द्रियमेवात्मन्धत्ते सर्वत आश्विनं परिहारं भक्षयति तस्मात्सर्वा दिशः शृणोति ॥ १ ॥

Vgl. 1, 3, 8. — TS 6, 4, 9 (âçvinaḥ); Kâṭh. 27, 5; Kap. S. 42, 5.

---

1) Ben तेनैते 2) Bb तै रेव 3) H u. Bb क्षिप्रंहोतार॰ 4) M. पशुंनुप॰

यद्वै पात्रं रिक्तमनुन्मृक्तं तदनु रक्षांसि यज्ञमवयन्ति यदैन्द्रवायवे पुरोडाशमवदधाति मैत्रावरुणे पयस्यामाश्विने धानामरिक्तत्वाय वि वा एतद्यज्ञश्छिद्यते यत्सवनानि संतिष्ठन्ते यदेतानि पात्राण्या तृतीयात्सवनात्परिशेरे यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय वायव्यायां शस्यमानायां पात्राणि विमुञ्चति प्राणो वै वायुः प्राणेन यज्ञः संततः प्राणेनैव यज्ञं संतनोति ॥ एकया च दशभिश्च स्वभूते[1] द्वाभ्यामिष्टये विंशत्या च तिसृभिश्च वहसे त्रिंशता च नियुद्भिर्वायव् इह ता विमुञ्च ॥ इत्याह विमुक्त्या एवावगतं[2] वा अध्वर्युपात्रं निरूढं प्रतिप्रस्थानं यदि कामयेत यो बहिस्तं ग्रामे कुर्यां[3] यो ग्रामे तं बहिरिति ॥ इदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रममुष्या[4] विशो निरूहामि ॥ इत्यध्वर्युपात्रं निरूह्य ॥ इदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रममुष्यां विशि सादयामि ॥ इति प्रतिप्रस्थानं सादयेद्यो बहिस्तं ग्रामे करोति यो ग्रामे तं बहिरध्वर्युपात्रं वै यजमानस्य पात्रं प्रतिप्रस्थानं भ्रातृव्यस्य यदि कामयेत समावद्वीर्यमेनं[5] भ्रातृव्येण कुर्यामिति प्रबाहुग्गृह्णीयातां प्रबाहुक् सादयेतां प्रबाहुग्जुहुयातां समावद्वीर्यमेवैनं भ्रातृव्येण करोत्यध्वर्युपात्रं वै पात्रं पापीयः प्रतिप्रस्थानं यदि कामयेत पापवसीयसं स्यादिति पूर्वो गृह्णीयात्पूर्वः[6] सादयेत्पूर्वो जुहुयादेतेन वै विपूजनः सौराकिः पापवसीयसं चकार तत्पापवसीयसमेवैतेन करोति यज्ञस्य वै सृष्टस्य शिरो ऽछिद्यत तस्मै देवाः प्रायश्चित्तिमैच्छन्नश्विनौ वा एतौ तर्हि देवानां भिषजा आस्ताम-

1) Bb स्वभूते 2) So Ben u. M; in H u. Bb एवावहूतं; B एवावह्न तं 3) So Ben; die andern Mss. कुर्यांवो 4) So corrigirt; die Mss. °मुष्यां 5) H u. Bb समावद्वीर्यमि° 6) In Bb गृह्णीयात् ohne Accent

श्विना असोमपौ तौ उपाधावन्यथा भिषजमुपधावन्त्येवमिदं यज्ञस्य शिरः प्रतिधत्तमिति ता अब्रूतां भागो नावस्त्विति वृणाथामित्यब्रुवंस्ता अब्रूतां ग्रहं नौ गृह्णन्तु सोमपीथमश्नवावहा इति तस्मा अश्विनौ प्रत्यधत्तां तस्मादाश्विनीभिरभिष्टुवन्त्यश्विनौ हि प्रत्यधत्तां तौ वै बहिष्पवमानेनैव पावयित्वा ताभ्यां पूताभ्यां यज्ञियाभ्यां भूताभ्यां ग्रहमगृह्णंस्तस्माद्बहिष्पवमाने स्तुत आश्विनो गृह्यते तस्माद्ब्राह्मणेन बहिष्पवमानमभिसृप्यं पवित्रं हि तत्तस्माद्द्विषांसं परिबाधेत तद्वै भेषजं त्रेधा विन्यदधुरग्नौ तृतीयं ब्राह्मणे तृतीयमप्सु तृतीयं तद्य एवं विद्वानग्नेरन्ते ब्राह्मणाय प्रोच्याप्सु भेषजं करोति समर्धुकं ह भवति यावद्धि भेषजं तत्क्रियते वास्तुहानि वा एतत्पात्राणि भवन्ति यद्ग्रहान्गृहीत्वा बहिष्पवमानं सर्पन्ति वैष्णव्यर्चा पुनरेत्य संमृशति विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुनैवैनानि यज्ञेन स्वर्गं लोकं समारोहयति ॥ २ ॥

Vgl. TS 6, 4, 9 (âçvinah); Kâth. 27, 5 u. 6; Kap. S. 42, 4 u. 5.

प्रजापतेर्वा एते चक्षुषी यच्छुक्रामन्थिनावसा आदित्यः शुक्रश्चन्द्रमा मन्थी तस्य वै प्रजापतेः सव्यं चक्षुरश्वयत्ततो ये स्तोका अवापद्यन्त तैरिदं वर्षत्येकविंशतिर्वै ते ऽवपेदुस्तान्वायुरमुतो विसृजति प्रजानां कॢप्त्यै तस्य या कनीनिका परापतत्स यवो ऽभवद्यन्मन्थिनं सक्तुभिः श्रीणाति चक्षुरेवास्य संभावयति मिथुनं वै सोमश्च सक्तवश्च यन्मन्थिनं सक्तुभिः श्रीणाति मिथुनत्वायार्तं वा एतत्पात्रं यन्मन्थिपात्रं यं द्विष्यादृत्विजां तस्मै हरेदार्तिमार्छति …

1) H u. B वृणाथा॰ 2) Ben ॰वावहा 3) H u. Bb ॰र्थं॰ 4) Bb ॰रोहति 5) Ben संर्वि॰

षण्डामर्कौ वा असुराणां पुरोहिता आस्तां तान्देवा[1] नाशक्नुवन्हन्तुं ब्रह्मण्वन्तो ह्यासंस्तौ देवा उपामन्त्रयन्ता आवर्तेथामिति तावब्रूतां भागो नावस्त्विति वृणाथामित्यब्रुवंस्तावेतौ शुक्रामन्थिनाववृणातां ते देवा अमन्यन्त यदिमावसुर्यौ[3] सोमौ होष्यामस्तदन्वसुरा आभविष्यन्ति यन्न होष्यामस्तदन्वाभविष्यन्तीति तावपनुद्यायैन्द्रायाजुहवुस्तस्मादेतावन्यदेवत्यौ गृह्येते ऽथैन्द्राय हूयेते अपनुत्तौ षण्डामर्कौ सह तेन यं द्विष्म इति षण्डामर्कयोरेवैनं सहापनोदेनापनुदते ॥ आयुः पाहि प्रजां पाह्यमुष्य वीरतां पाहि ॥ इति सादयेद्यो ऽस्य प्रियः स्यात्तस्य शुक्रं वै प्रति राष्ट्रं मन्थिनं निरुद्धं मथ्यता इति अथैतद्राष्ट्रमाहुर्यो निरुद्धो भवति यदि कामयेत यो बहिस्तं ग्रामे कुर्यां यो ग्रामे तं बहिरिति ॥ इदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रममुष्या विशो निरूहामि ॥ इति शुक्रपात्रं निरूह्य ॥ इदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रममुष्यां विशि सादयामि ॥ इति मन्थिपात्रं सादयेद्यो बहिस्तं ग्रामे करोति यो ग्रामे तं बहिरेतद्वा एतत्पात्रं यन्मन्थिपात्रं यच्छुक्रपात्रं पुनः प्रयुज्यते तस्मादिमे समावद्वीर्ये तस्मादाभ्यां समावत्पश्यत्यसौ वा आदित्यः शुक्रश्चन्द्रमा मन्थी यदपिधाय प्राञ्चा इतस्तस्मादेतौ प्राञ्चौ यन्तौ न पश्यन्त्यथ यदनपिधाय प्रत्यञ्चौ तिष्ठन्तौ जुहुतस्तस्मात्प्रत्यञ्चौ यन्तौ पश्यन्ति यदपिधाय प्राञ्चा इतस्तस्मात्पराङ् प्राणो ऽथ यदनपिधाय प्रत्यञ्चौ तिष्ठन्तौ जुहुतस्तस्मात्पुनरपानो यदपिधाय प्राञ्चा इतस्तस्मात्पराञ्चौ

1) So corrigirt; die Mss. तौ देवा 2) H u. Bb चमूतां 3) So Ben u. M; in B असुर्यौ; H u. Bb असुर्यौ 4) So Ben; in H u. Bb गृह्याते; desgl. M (n. Bl.) u. B, ohne Accent. 5) So M (n. Bl.); die andern Mss. हूयते; H हूयते 6) So Ben; desgl. M (n. Bl.), ohne Accent; die andern Mss. कुर्यायो; cf. oben 4, 6, 2. 7) So corrigirt; die Mss. °मुष्या°; cf. oben 4, 6, 2. 8) H u. Bb पश्यति

गर्भो धीयन्ते ऽथ यदनपिधाय प्रत्यञ्चौ तिष्ठन्तौ जुहुतस्तस्मात्प्रत्यञ्चः प्रजायन्ते चक्षुषी वै शुक्रामन्थिनौ नासिकोत्तरवेदिर्यदङ्गुष्ठाभ्यामाक्रमेते चक्षुषी वा एतत्प्रधत्तो ऽथ यदुपरिष्टादाक्रमेते तस्मादिमे उपरिष्टाच्चक्षुषी तुथो ऽसि जनधाया देवास्त्वा शुक्रपाः प्रणयन्त्विति या अत्त्रीः प्रजास्तासामेष योनिस्ता एतमनुप्रजायन्ते तुथो ऽसि जनधाया देवास्त्वा मन्थिपाः प्रणयन्त्विति या आद्याः प्रजास्तासामेष योनिस्ता एतमनुप्रजायन्त उभयीरेव प्रजाः प्रजनयत्यत्त्रीश्चाद्याश्च शुक्रमन्वारभन्ते तेजो वै शुक्रो ब्रह्मवर्चसं तेज एव ब्रह्मवर्चसमन्वारभन्त इन्द्रेण मन्युना युजेति शुक्रेण परियन्ति मन्युना वै युजेन्द्रो ऽसुरानवाबाधत मन्युना वा एतद्युजा यजमानो भ्रातृव्यमवबाधते संजग्मानौ दिवा पृथिव्येत्यरत्नी संधत्त इमानि वा एतत्संधत्तो यत्प्राञ्चे संदध्यातां नेदमन्तरा स्यादथ यदरत्नी संधत्तस्तस्मादिदमन्तरा चक्षुषोर्विधृत्यै पुमांसं गर्भमाधत्तं गवीऽअन्योरिति तदनु स्त्रीऽष्वो यजमानस्य गावो भवन्ति वीरं पत्नी जनयति शुक्रस्याधिष्ठानमसि मन्थिनो ऽधिष्ठानमसीति शकली प्रास्यतः समिद्वा एषैतयोर्यथो आहुतीनां प्रतिष्ठित्यै निरस्तः षण्डो निरस्तो मर्कः सह तेन यं द्विष्म इति शकली निरस्यत एतावांल्लोको यावदुत्तत यावानेव लोकस्तस्माद्यजमानो भ्रातृव्यं निर्भजति प्रीणन्त्यन्यान्नर्तोमावान्यास्तासोमानां मिथुनं याः प्रीणन्ति तानन्वनुवर्षति यांश्च

1) H u. Bb °मेव 2) So Ben u. M; die andern Mss. मेदन° 3) So Ben u. M; die andern Mss. स्त्रीऽषो 4) Bb प्रषण्डो; wir hätten wohl auch oben 1, 8, 12 mit M 1 षण्डो schreiben sollen; übrigens aber schreibt Kâṭh. in dem hier entsprechenden Cap. 31, 8 प्रंशामर्को 5) Bb संधत्तो 6) So Ben u. M; die andern Mss. °दुंवत

श्रीणन्ति तानन्ुवीक्षति[1] दारुमयान्यन्यानि पात्राणि मृन्मयान्यन्यानि तत्पात्राणां मिथुनं यो वै सोमस्य च पात्राणां च मिथुनं वेद मिथुना एनं पशवा उपतिष्ठन्ते ॥ ३ ॥

Vgl. 1, 3, 10. 11 u 12. — TS 6, 4, 10 (çukrâmanthinâu); Kâṭh. 27, 7 u. 8; Kap. 8. 43, 1.

प्रजापतिर्वा आग्रयणो[2] ये देवा दिव्येकादश स्थेत्येतावन्तो वै देवा यावन्त एव देवास्तेभ्यो[3] गृह्यत आग्रयणं[4] वै गृहीत्वा देवाः स्वर्गं लोकमायन्नपासुरा अभ्यशन्त ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं विद्वानाग्रयणं[5] गृह्णीते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति य आनुजावरः स्यात्स आग्रयणाग्रान्ग्रहान्गृह्णीतायं[6] ह्याग्रयणो[7] यद्याभिचरेत् ॥

विदद्यदि सरमा रुग्णमद्रेर्महि पाथः पूर्व्यं सध्र्यक्कः ।
अग्रं नयत्सुपद्यक्षराणामच्छा रवं प्रथमा जानती गात् ॥

इति पुरोरुचं कुर्याद्रुजति हैवाग्रो वाग्वै सरमा वाचमेवैषा वृङ्क्ते त्सरा[8] वा एषा यज्ञस्य तस्माद्यत्किंच प्राचीनमाग्रयणात्तदुपांशु[9] चरन्त्यथ वा एतदाग्रयणे[10] प्रति वाचं विसृजन्ते यज्ञमेवाप्त्वा वाचं विसृजन्ते वाग्वै देवेभ्योऽपाक्रामत्ते देवास्तूष्णीं यज्ञमतन्वत सा वागमन्यतान्तर्वै मा यज्ञाग्नन्तीति साग्रयणं[11] प्रति न्यद्रवत्तस्मादाग्रयणं प्रति वाचं विसृजन्ते हिंकृत्य वाचं विसृजन्ते प्राणो वै हिंकारो वाक्प्राणस्तद्वाच एवैषा युक्तिस्त्रिर्हिंकरोति त्रेधा हीयं वाग्वदति शनैरुच्चैरथ सुवैर्यावत्येव[12] वाक् सास्य युज्यते पयो वै

1) So M; desgl. B, ohne Accent; Ben विक्षति; Bb वीक्षति; H वीक्षति oder वीक्षति 2) Bb आग्रयणो 3) In H u. Bb zweimal यावन्त एव देवा 4) Bb आग्रयणं 5) Bb °ग्रयणं 6) Bb °ग्रयण° 7) Bb °ग्रयणो 8) M त्सरा 9) Bb °ग्रयणा° 10) Bb ग्रयणे 11) Ben ग्राया° 12) M सुवै

प्राजापत्या ऋत्विज उद्गाता प्रस्तोता प्रतिहर्ता ते वा अस्यैतर्ह्यवृता[1] अयुक्ता यद्धिंकरोति[2] तेनैवास्य ते वृता[3] युक्ता भवन्ति वाक् च मनश्चावदेतामहं श्रेयानस्म्यहं श्रेयानसीति तौ प्रजापतिं प्रश्नमैतां सा वागब्रवीन्नैव मया किं चनानभ्युदितं[4] क्रियता[5] इत्यथ मनो ऽब्रवीन्नैव मया किं चनानभिगतं क्रियता इति स मनसे ऽन्वब्रवीत्तां वागब्रवीदहं हव्यवाडेवाहं तुभ्यमसानीति तस्मादेषा प्रजापतये[6] ऽहव्यवाट् तस्माद्यत्किंचोपांशु क्रियते तदाहुः कृतमेतत्क्रियता इति प्रजापतये हि क्रियते द्वाभ्यां धाराभ्यां[7] प्रातःसवने गृह्णाति तिसृभ्यो माध्यंदिने सवने चतसृभ्यस्तृतीयसवने तन्नव नव प्राणा आत्माग्रायणः प्राणानेवात्मन्धत्ते वि वा एतद्यज्ञश्छिद्यते यत्सवनानि संतिष्ठन्ते ये देवा दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश स्थाप्सुक्षितो महिनैकादश स्थेति देवताभिर्वै[8] यज्ञः संततो देवताभिरेव यज्ञं संतनोति प्रजापतिर्वा आग्रायणो[9] यत्सर्वेषु सवनेष्वभिप्रस्कन्दयति प्रजापतिर्वा एतत्प्रजा अभिजिघ्रति प्रजापतिर्वा आग्रायणो यत्सर्वेषु सवनेषु गृह्णात्यात्मनैव यज्ञं संतनोति प्रजापतिर्वा आग्रायणो यदेषो ऽतिरिच्यते तस्मात्पुरुषः पशूनां दविष्ठमेत्याग्रायणो[10] वै गायत्र्या वत्सस्तं वा एतदा तृतीयात्सवनादभिप्रतिधावति[11] गायत्र्या वा एते लोके सर्वे सोमा गृह्यन्ते तां वा एतत्सर्वाणि सवनान्यभिप्रतिधावन्त्यथ यत्स्थाल्या गृहीतो विज्ञातस्थाल्या होष्यन्ती३ दारुमयेणा३[12] इति तस्मादवि-

1) M °वृता 2) M यद्धिं हिंकरोति 3) M वृता 4) H u. Bb चनाभ्युदितं 5) Bb क्रियाता; M क्रीयता 6) Von hier bis zum folgenden प्रजापतये in B fehlend. 7) Dies Wort fehlt in B. 8) Das वै fehlt in Bb. 9) Bb आग्रयणो 10) Bb °ग्रयणो 11) M धावति 12) Die Mss. schwanken; B हौष्यंती दारुमयेणा, indem zugleich eine ३ über der Linie die Plutirung der letzten Silbe eines jeden der Wörter andeutet; in M हौ३ष्यंतो३ दारुमयेणा; in H u. Bb होष्यंती दारुमयेणेति, desgl. B, ohne Accent.

ज्ञातेन गर्भेण भ्रूणहाय यत्स्थालीं रिञ्चन्ति[1] न दारुमयं तस्मात्पुमान्दायादः स्त्र्यदायादाथ यत्स्थालीं परास्यन्ति न दारुमयं तस्मात्स्त्रियं जातां परास्यन्ति[2] न पुमांसमथ स्त्रिय एवातिरिच्यन्ते ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 3, 13. — TBr. 6, 4, 11 (âgrâyaṇaḥ); Kâṭh 27, 9.

इन्द्रो वै वृत्राय वज्रमुदयच्छत्स वज्रमुद्यतं दृष्ट्वाबिभेत्सो ऽब्रवीदस्ति वा इदं त्वयि सन्नन्तर्वीर्यं तत्ते प्रदास्यामि[3] मा मा वधीरिति तद्वा अस्मै प्रायच्छद्यज्ञं वा अस्मै तत्प्रायच्छत्पशूनुक्थ्यमेव यदुक्थ्यो गृह्यते यज्ञस्य च पशूनां चावरुद्ध्या एतावान्वै यज्ञो यावानुक्थ्यो ऽन्तःश्लेषणमेवान्ये ग्रहाः प्लवो वा एष[4] यज्ञस्य यदुक्थ्यो यथा वा इदं प्लवं संनह्य[5] प्रस्नात्येवं वा एतदुक्थ्यमालभ्य प्रस्नाति स एनमा यज्ञस्योदृचः संपारयत्यङ्गानि वा उक्थ्यो यज्ञस्य संतत्यै गृह्यते तस्मै त्वा विष्णवे त्वेति विष्णुर्वै यज्ञो विष्णुना यज्ञः संततो विष्णुनैव यज्ञेन यज्ञं संतनोत्येतेन वा इदमुक्थ्यानि[6] संततानि तस्मात्पुरुषः स्नावभिरनुसंततः सद आलभ्यावनयति यज्ञं वा एतत्संतत्य संप्राप्यावनयति चक्षुर्वै शुक्रश्चक्षुरुक्थ्यश्चक्षुर्वा एतत्पुरस्ताद्ध्रियते ऽथो यथेदं पुरस्तात्पश्चात्पश्यन्नन्वेत्येवं तदथ यदेकः संस्त्रेधा क्रियते तस्मादेकः श्रेष्ठः पूर्वार्धे ऽवस्यति यदेतौ ग्रहौ भूयिष्ठाः सोमा अनु हूयन्ते[7] पापवसीयसस्य व्यावृत्त्यै यदेतत्पात्रं भूयिष्ठाः सोमा अन्वायन्ति[8] तस्मादेकं श्रेष्ठं यन्तं बहवः पश्चादनुयन्ति पात्राणि वा अध्वर्युं पुरो विदुहूउक्थामदानि[9] पर्षैन्द्रपा[10] सदा उपचरत्यामेष्यामीध्रं वैष्ण-

1) So Ben u. M; in H u. Bb रिचंति; desgl. B, ohne Accent. 2) So M, H u. Bb; in Ben परास्यन्ति 3) Ben प्रदास्यामि Kâṭh. 27, 10 प्रदास्यामि 4) Ben एषा 5) H संनह्य 6) So M; in Ben °मुक्थ्यानि: Bb °मुक्थानि; desgl. B, ohne Accent; H °मुक्थानि 7) H u. Bb हूयंते 8) So Ben; die andern Mss. (auch M) यन्ति 9) So M; in Ben उक्थामदानि; Bb उक्थमदानि; H u. Bb उक्थमदानि 10) So Ben u. M; in H पर्षैन्द्रपा; desgl. B, ohne Accent; Bb पर्षैन्द्रपा

व्या हविर्धान॰ यथादेवतमेवैनान्युपचरति तथा हैनं न विदुहे ऽन्तराहवनीयं च हविर्धानं चाध्वर्योर्लोको ऽन्तरा हविर्धानं च सदश्च यजमानस्य सदः सदस्यानां यदि कामयेताध्वर्युं यश ऋच्छेदित्यन्तराहवनीयं च हविर्धानं चावनयेत्सोमो वै यश एषो ऽध्वर्योर्लोको ऽध्वर्युमेव यशसार्पयति यदि कामयेत यजमानं यश ऋच्छेदित्यन्तरा हविर्धानं च सदश्चावनयेत्सोमो वै यश एष यजमानस्य लोको यजमानमेव यशसार्पयति यदि कामयेत सदस्यान्यश ऋच्छेदित्यन्तः सदस्यावनयेत्सोमो वै यश एष सदस्यानां लोकः सदस्यानेव[3] यशसार्पयति सद आलभ्यावनयत्यैन्द्रं वै सद ऐन्द्राण्युक्थान्युक्थानां[4] संतत्या उक्थानामनपच्छेदाय[5] ॥ उपयामगृहीतो ऽसि मित्रावरुणाभ्यां[6] त्वा ॥ इति गृह्णाति प्रातःसवने मैत्रावरुणाय ॥ इन्द्राय त्वा ॥ इति ब्राह्मणाच्छंसिने ॥ इन्द्राग्निभ्यां त्वा ॥ इत्यच्छावाकाय ॥ उपयामगृहीतो ऽसीन्द्राय त्वेन्द्राय त्वा ॥ इति गृह्णाति सर्वेभ्यो माध्यंदिने सवने ॥ उपयामगृहीतो ऽसीन्द्रावरुणाभ्यां त्वा ॥ इति गृह्णाति तृतीयसवने मैत्रावरुणाय ॥ इन्द्राबृहस्पतिभ्यां त्वा ॥ इति ब्राह्मणाच्छंसिने ॥ इन्द्राविष्णुभ्यां त्वा इत्यच्छावाकायैवमस्य यथोक्थं[7] यथादेवतं गृहीता भवन्ति ॥ ५ ॥

Vgl. 1, 3, 14. — TS 6, 5, 1 (ukthyagrahaḥ); Kâṭh. 27, 10.

आयुर्वै ध्रुवस्तमुत्तमं गृह्णात्युत्तमं ह्यायुः स्थाल्या गृह्णात्यायुषो धृत्यै पूर्णं गृह्णाति सर्वमायुरेति प्राणो वै गायत्र्यायुर्ध्रुवो यदेवत्या तृतीया-

1) Von hier ab in M eine Lücke (ein Blatt fehlt). 2) H सीमि 3) So corrigirt; die Mss. सदस्यानेवं 4) So Ben; die andern Mss. ॰क्थान्युक्थाना॰ 5) So Ben; die andern Mss. उक्थाना॰ 6) So H u. Bb; in Ben मित्रावरुणाभ्यां 7) Ben यथोक्थं॰

त्सवनात्परिशयेत्तस्माद्यावदायुस्तावान्प्राण आयुर्वै ध्रुवो यदग्निष्टोममास्त आयुरेवास्मां निः सर्पत्यायुर्वै ध्रुवो यत्केवलं जुहुयादायुः प्रजानां प्रदध्यात्परिधानीयाया शस्यमानायामवनयति स ह्यन्तो[1] होतुश्चमसे ऽवनयति वैश्वदेवो वै होता वैश्वदेवीरिमाः[2] प्रजाः सर्वासु वा[3] एतत्प्रजास्वायुर्दधाति जनानामित्याहुः सर्वासां वा एतत्प्रजानामायुः सर्वाभ्यः[4] प्रजाभ्यो गृह्यत उभयतोवैश्वानरो गृह्यत उभयतोवैश्वानरो ३ह्ययं प्रा३णो ऽयं वाव वैश्वानरो ३यो ऽयमवाङ् प्राणो यदेष केवल उत्तरे हविर्धाने साद्यते तस्मादेषो ऽर्धभाक् प्राणानामर्धभाजा इतरे हिरण्ये ऽधि सादयेदायुःकामस्यामृतं वै हिरण्यमायुर्ध्रु३वो ऽमृत एवास्यायुर्दधात्युपोप्ते ऽन्ये ग्रहाः साद्यन्ते ऽनुपोप्ते ध्रुवस्तस्मादस्थ्नान्ये[5] पशवः प्रतितिष्ठन्ति मांसेन पुरुषः प्राणा वा उपरवा यदेत उपोप्ते ग्रहाः साद्यन्ते स्वे वा एतद्योनौ साद्यन्ते पूर्वार्धे वा इमे मुखस्य प्राणा एतत्खलु वै हविर्धानस्य पूर्वार्धं यद्दक्षिणं हविर्धानं तस्माद्दक्षिणे हविर्धाने प्राणा वा एत इतरे ग्रहा आयुर्ध्रुवो नव वै प्राणा आयुर्दशमं तस्मादेष दशमो गृह्यते दशमं ह्यायू राजपुत्रो ध्रुवं गोपायति सर्वासां वा एतत्प्रजानामायुर्गोपायति तस्माद्राजपुत्रो वीर्यवत्तमो यं ह्यभिचरेत् ॥ इदमहममुष्यामुष्यायणस्यायुः प्रवर्तयामि ॥ इति ध्रुवं प्रवर्तयेदायुरेवास्य प्रवर्तयति यत्प्रवर्तयेत्सर्वासां प्रजानामायुः प्रवर्तयेऽमुंक्[6] प्रजा ऋच्छेदवर्तिर्यजमानं गृह्णीयात्क्षोधुको ऽध्वर्युः स्यात्तथाक्ष्य एव ॥ ध्रुवं त्वा ध्रुवक्षितिममुमास्था-

1) So Bb u. H; in Ben ह्यन्तो ohne Accent. 2) Mit diesen Worten fängt M wieder an. 3) Von hier in H u. Bb Lücke bis zum folgenden वा 4) So Ben u. M; in H u. Bb सर्वाभ्य एव; B सर्वाभ्या एव 5) So Ben; (cf. TS 6, 5, 2); in M °स्थान्ये, desgl. B, ohne Accent; in Bb अस्थान्ये; in H अस्थान्यै 6) So M; die andern Mss. प्रवर्तयेदामुं

नाच्यावयामि ॥ इत्यास्थानादेवैनं च्यावयति प्रमायुको भवति
५ ध्रुवं वै प्रच्यवमानं विश्वा भूतानु प्रच्यवन्ते प्र यजमान आस्थानाच्च्यवते तदभिमृश्यो दिवि दिव्यान्दृंहान्तरिक्षे अन्तरिक्ष्यान्पृथिव्यां[1] पार्थिवानिति यथास्थामं वा एतत्प्रजा दृंहति स्व आयतने यजमानमायुषा वा एष वीर्येण व्यृध्यते यस्य ध्रुवः स्कन्दत्यायुर्वै ध्रुवस्तदभिमृश्यः ॥ आयुर्धा असि ध्रुवायुर्मे धेहि ॥ इत्यायुरेवास्मिन्दधाति वरो दक्षिणा वरेणैव वरं स्पृणोत्यात्मा हि वरः पुषसेनस्य ह वै भैमसेने ध्रुव उपदद्दास तं मृगयानः स्थैरब्राह्मणा च्युतेनैभ्यो लोकेभ्य आप्याययांचकार ॥ स्वाहा दिव आप्यायस्व ॥ इति स तृतीयं बभूव ॥ स्वाहान्तरिक्षादाप्यायस्व ॥ इति स द्विभागं बभूव ॥ स्वाहा पृथिव्या आप्यायस्व ॥ इति स पुपूरे तदेतेनैवैभ्यो लोकेभ्यो ध्रुव आप्याययितव्यो द्वादशे स्तोत्रे ऽवनयति ॥ द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सरो यज्ञो यज्ञः प्रजापतिः प्राजापत्यः पुरुषो यावानेव पुरुषस्तस्मिन्नायुर्दधाति यत्स्तूयमाने ऽवनयेद्गर्भाः प्रपादुकाः स्युर्यच्छस्यमाने युवानः प्रमीयेरन्यच्छस्ते बहिः प्राणान्दध्यात्संकृच्छस्तायां मध्यतो ऽवनीयो मध्यतो वा एतत्प्रजानामायुर्दधाति ॥ स्वयंभूरसि श्रेष्ठो रश्मिः प्रियो देवानां संसदनीयः ॥ तं त्वा सुभव देवा अभिसंविशन्तु ॥ आयुर्धा असि ध्रुवायुर्मे धेहि ॥ इत्यायुरेवास्मिन्दधाति ॥ वर्चोधा असि ध्रुव वर्चो मे धेहि ॥ इति वर्च एवास्मिन्दधाति ॥ इषो ऽसि त्विषो ऽसि नृम्णो ऽसि क्रतो ऽसि दक्षो ऽसि तस्य

1) In Ben u. M °रिक्षे तेरिक्ष्यान् (in M das य des Adj. aber zuerst geschrieben und erst dann als del. bezeichnet); cf. 1, 3, 15. 2) So Ben u. M; in H u. Bb यथास्थामं; B यथाकामं 3) So Ben u. M; die andern Mss. °मायुषो 4) So M; in B °दृंहाय; H u. Bb °दृंहान; Ben? 5) M सूयमाने 6) Ben त्विषो

त इषस्य त्वेषस्य नृम्णस्य व्रतस्य दक्षस्य भक्षीय[1] स्वस्यै चारणस्य च शूद्रस्य चार्यस्य च यथा त्वं सूर्यासि विश्वदर्शत एवमहं विश्वदर्शतो भूयासम् ॥ इति विश्वदर्शतो ह भवत्यसौ वा आदित्यः स्वयंभूः श्रेष्ठो रश्मिर्यद्येष स्वयमभवदेवं स्वयं भवति य एवं वेद ॥ ६ ॥

Vgl. 1, 3, 15. — TS 6, 5, 2 (dhruvaḥ); Kâṭh. 28, 1; Kap. S. 44, 1.

अथैत ऋतुग्रहाः संवत्सरस्य वा एते विधृत्यै गृह्यन्ते द्वादश मासाः संवत्सरस्तस्माद्द्वादश ऋतुग्रहा मधुश्च माधवश्च वासन्तिका ऋतू असन्ना हूयन्ते ऽसन्ना उहीम ऋतवो नान्योऽन्यमभिप्रपद्यते[2] यदुन्योऽन्यमभिप्रपद्यत[3] ऋता ऋतुरभीयादथ यदन्योऽन्यः[5] प्रपद्यते तस्मादिदमृता ऋतुरनुनिर्हिताः[4] परिप्लवन्त उभयतोमुखमृतुपात्रमुभयतोमुखा उहीम ऋतवो न वै तद्विद्म यत ऋतूनां मुखं सह प्रथमं गृह्णाते सहोत्तमं सह युज्येते[6] सह विमुच्येते[7] चतुर्दश वा एतत्कुर्वतो ऽति वा एतद्रेचयतो ऽस्ति मासस्त्रयोदशस्तमेवैतेनाप्त्वावरुन्ध ऋतुभ्यो वै प्रजाः प्रजायन्ते यत्षडृतुना चतुर्ऋतुभिर्ऋतुभ्यो वावास्मा एतच्चतुष्पदः पशून्प्रजनयतो ऽथ यच्चतुर्ऋतुभिर्द्विर्ऋतुन[8] ऋतुभ्यो वावास्मा एतद्द्विपदः पशून्प्रजनयतो यद्द्विर्ऋतुना द्वौ उहीमा ऋतू अथ यद्दु ऋतुपात्रे द्वौ द्वौ उहीम ऋतवो नानुयजति वैश्वानरो वषट्कारो यदनुयजेद्वैश्वानरमृतुष्वन्ववसृजेदन्धो वा इदमासीदव्यावृत्तमहरासीन्न रात्रिरथ देवा ऋतुग्रहैर्व्यावर्तयन्यदृतुग्रहा गृह्यन्ते ऽहोरात्रयोर्व्यावृत्त्यै

1) Bb भक्षीय 2) So Ben; H u. Bb प्रपद्यति; desgl. B, ohne Accent; M प्रपद्यति 3) Die Mss. schwanken; H u. B प्रपद्यंत; desgl. B, ohne Accent; Ben प्रपद्यति; M प्रपद्यंत 4) Ben ऋतुर° 5) So Ben u. M; desgl. B, ohne Accent; in H u. Bb यदन्योऽन्यः 6) So Ben u. M; die andern Mss. युज्यति 7) So Ben u. M; die andern Mss. मुच्यति 8) In den Mss. द्वि° ohne Accent.

संवत्सरो वै स्वर्गो लोकस्तस्य वा एत आक्रमा यदृतुग्रहा यदृतुग्रहा[1] गृह्यन्ते स्वर्गस्य लोकस्याक्रान्त्यै ॥ ७ ॥

Vgl. 1, 3, 16. — TS 6, 5, 3 (ṛtugrahâḥ); Kâth. 28, 2; Kap. S. 44, 2.

आदित्या वा इत उत्तमाः स्वर्गं लोकमायंस्ते वा इतः प्रतिसंहिताः पुरस्ताद्देवान्यन्तस्ते संवत्सरो वै स्वर्गो लोकः संवत्सरमेतौ कल्पयितुं प्रायेते यदध्वर्यू यदैन्द्राग्नमृतुपात्रेण गृह्णाति संवत्सरं वा एतदन्वारभते स्वर्गाय लोकायाथो ज्योतिरुपरिष्टाद्दधाति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्या असौ वा आदित्यः शुक्रः पुरुषो वैश्वदेवो यच्छुक्रपात्रेण वैश्वदेवं गृह्णाति तस्मात्पुरुष एवामुं प्रत्यङ् सर्वे ऽन्ये न्यञ्चः पशवो देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवाः प्रातःसवने वैश्वदेवे यज्ञं संस्थापमपश्यंस्तं प्रातःसवने समस्थापयन्यद्वैश्वदेवः प्रातःसवने गृह्यते प्रातःसवने वा एतद्वैश्वदेवे यज्ञं संस्थापयति तेन संस्थितेनारिष्टेन भूतेन प्रचरन्ति देवा वै सर्वे प्रातःसवनमभ्यायच्छंस्त उत्तराभ्यां सवनाभ्यामतिष्ठन्त यद्वैश्वदेवः प्रातःसवने हूयते प्रातःसवने वा एतद्वैश्वदेवे देवतास्तर्पयन्ति तास्तृप्ता उत्तरे सवने अभिसृज्यमाना यन्ति वज्रो वै मरुत्वतीया वज्र एव प्रथमो ऽपगूर्तिर्द्वितीयः स्तृतिरुत्तमो[2] वज्रो वै धनुर्धनुरेव प्रथमः प्रतिहितिर्द्वितीयो विसृष्टस्तृतीयश्चक्रियौ वा एतौ यज्ञस्य यन्मरुत्वतीया अक्षो मध्यमः पक्षसी[3] अभितो मरुद्भिर्वै वी३र्येणेन्द्रो वृषभमहन्नृते मरुद्भ्यो ऽशक्नोद्वी३र्यं कर्तुं यन्मरुत्वतीयो ग्रहो गृह्यते मरुत्वतीयं शस्यते तेन माध्यंदिनं सवनं वीर्यवत्क्रियं

---

1) In Ben nur ein Mal यदृतुग्रहा 2) So Ben u. M; Bb तृतीयस्तमो; desgl. B, ohne Accent; H तृतीयस्तमो 3) Ben पक्षसो oder पक्षसि

सवनान्यृतुमन्ति[1] वेद्धै३ इति पृच्छेदृतुग्रहैः प्रातःसवनमृतुमन्मरुत्वतीयैर्माध्यंदिनं सवनं सावित्रेण तृतीयसवनं मरुत्वतीययोः सवनयोर्दक्षिणा दीयन्ते स्वे वा एतद्योनौ दक्षिणा दीयन्ते परिधयो वा एते यज्ञस्य यन्मरुत्वतीयास्तस्मान्मरुत्वतीयान्दक्षिणा[2] नातिदीयन्ते यदतिदद्याद्यथा बहिष्परिधि स्कन्नमेवं स्याद्यदि कामयेत विडोजीयसी स्यादबलीयः क्षत्रमिति यस्या मरुत्वतीयः पूर्वोऽर्धर्चस्तां[3] पुरोरुचं कुर्याद्विशं वा एतदोजीयसीमकरबलीयः क्षत्रं यदि कामयेत क्षत्रमोजीयः स्यादबलीयसी विडिति यस्या ऐन्द्रः पूर्वोऽर्धर्चस्तां[3] पुरोरुचं कुर्यात्क्षत्रं वा एतदोजीयोऽकरबलीयसीं विशं जामि वा एतद्यज्ञे क्रियते यन्मरुत्वतीयो ग्रहो गृह्यते मरुत्वतीयं शस्यते पशवो वै मरुतोऽजामि पशवस्तेन तदजाम्यृतुपात्रमालभ्य प्रतिगृह्णात्यृतवो वै मरुतः संवत्सर ऋतव आयुः संवत्सर आयुषि वा एतदध्वर्युः घ्ययते वृत्रं वा एष हन्ति यो मरुत्वतीयान्ग्रहान्गृह्णीते माहेन्द्रे सर्वे कामाः सर्वान्वा एतत्कामानाप्नोति सर्वान्व्यश्नोतीन्द्रो वै वृत्रमहꣳस्सोऽन्यान्देवानत्यमन्यत स महेन्द्रोऽभवत्स एतमुद्धारमुदहरत वृत्रं हत्वा तदुद्धार[4] एवास्यैष भाग एव तस्माद्राजा संग्रामं जित्वोदाजमुदजते शुक्रपात्रेण माहेन्द्रं गृह्णाति वदन्ति ग्रावाणो वदन्त्यौलूखला मन्थन्त्याशिरमिन्द्रे वा एतदद्या[5] आगते घोषमकुर्वतात्यो यजमान एव तेजो दधति[6] ॥ ८ ॥

Vgl. 1, 3, 17—25. — TS 6, 5, 4 (âindrâgnaḥ) u.5 (marutvatîyâ mâhendraçca); Kâṭh. 28, 2 u. 3; Kap. S. 44, 2 u. 3.

---

1) M °मति (n. Bl.). 2) So M; ohne Accent (n. Bl.); die andern Mss. मरुत्वतीया 3) Ben तां ohne Accent; M schreibt ताम्; H u. Bb तात्; desgl. B, ohne Accent. 4) Bb तमुद्धारं 5) So Ben; die andern Mss. एतमया 6) So Ben u. M; die andern Mss. दधाति

एतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥

अष्टौ पुत्रासो अदितेर्ये जातास्तन्वस्परि ।
देवाँ उप प्रैत्सप्तभिः परा मार्ताण्डमास्यत्[1] ॥

इत्येष वाव स उपांशुसवनो ग्रावा तस्य वा एष सोमपीथो यदादित्यं मेक्षयन्ति ॥ विवस्वन्नादित्यैष ते सोमपीथः ॥ इति सोमपीथेनैवैनं[2] समर्धयति व्यानो वा उपांशुसवनः प्रजा आदित्यो व्यानं वा एतत्प्रजासु दधाति पशवो वा आदित्यो यद्दध्ना मध्यतः श्रीणाति मध्यतो वा एतत्पशूनां पयो दधात्यथ यत्प्रातरुक्तं[3] तस्मादामा सती पक्वं दुहे यदि कामयेत वर्षेत्पर्जन्या इति ॥ या दिव्या वृष्टिस्तया त्वा श्रीणामि[4] ॥ इति दध्नोपरिष्टादादित्यं श्रीणीयात्पशवो वा आदित्यः पशुभ्य एषो ऽमुतो वर्षति पशूनेव वृष्ट्याभिजिघर्ति[5] यदि कामयेत गर्भाः श्रीयेयुरित्युद्गृह्यादित्यमवेक्षेत गर्भा ह श्रेवुका[6] भवन्ति शुक्रवतीर्वै[7] पूर्वे सवने अशुक्रं तृतीयं सवनं यद्धिदेवत्यानां संस्रवानवनयत्यायायणमभिप्रस्कन्दयति तेन तृतीयसवनं शुक्रवद्देवा असुरान्हत्वा मृत्योरबिभयुस्तेनाधिषिणो[8] न्यञ्चनैषिण एता देवता भूयिष्ठाः प्राविशन्[9] यद्धिदेवत्यांस्तस्माद्धिदेवत्येभ्य आदित्यो निगृह्यते बृहतीभ्यां गृह्णाति पशवो वै बृहतीः प्रजा आदित्य एतावांल्लोको यावदुक्तं यत्संप्रसारयित्वा गृह्णाति लोकं वा एतद्बाह्यं यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते ऽथो इमा एव प्रजा अबाह्यायावरुन्द्धे यद्यस्य भ्रातृव्यो यजेत बहिर्वेदि तिष्ठेत्तथा हैनं नावरुन्द्धे पशवो वा आदित्यो ऽमी रुद्रो

1) So M, H, Bb; in Ben °मास्यत्; cf. aber RV 10, 72, 8. 2) H u. Bb °वैनेवं 3) cf. भृतातङ्कु TS 6, 5, 6, 4. 4) Ben °णाति 5) H u Bb वृष्ट्या°; cf. über die verschiedene Betonung dieses Wortes oben 2, 4, 7 u 8; 2, 11, 5. 6) So Ben u. M; die andern Mss. श्रेयुका 7) M (n. Bl.) °वतो वै 8) Ben °षिर्णो 9) Ben प्राविशन्

ऽभिरेतास्त३न्वो यद्विष्ण्या यत्संप्रसारयित्वा[1] गृह्णाति रुद्राणा एतत्पशूनन्तर्दधात्यपिधायोप निष्क्रामति[2] पशूनां गोपीथायादित्यो वै द्विदेवत्यानामनुयाजस्तस्मात्तान्नानुयजति[3] द्विदेव३त्या वा आदित्यस्य प्रयाजास्तस्मात्तान्नानुयजति[4] पशवो वा आदि३त्यो ऽमी रुद्रो ब्राह्मण उपद्रष्टा यद्दीक्षमाणो जुहुयात्प्रधीयमानानामेषामुपद्रष्टा[5] स्यादन्यदीक्षमाणेन[6] होत३व्यमनुपद्रष्टैषां[7] भवति ॥ ९ ॥

Vgl. 1, 3, 26 — TS 6, 5, 6 (âdityagrahaḥ); Kâṭh 28, 6.

॥ इति खिलकाण्डे षष्ठः प्रपाठकः ॥

गायत्रो वै देवानां सविता गायत्र्या एष लोके सोमो गृह्यते यदाग्रायणस्तस्मादाग्रायणात्सावित्रो निर्गृह्यते ३सो ऽद आ तृतीयात्सवनात्परिश्रयेत्क्रियमाणस्य[8] क्रियमाणस्य प्रसवायान्तरिक्षं वा अन्तर्या३मो ऽन्तरिक्षमिमाः प्रजा यदन्तर्यामपात्रेण सावित्रं गृह्णाति सविता वा एतत्प्रजाः प्रसुवति प्रजननायासन्नो हूयते ऽसन्ना ३हीमाः प्रजा नैलयन्ति नानुयजति यदनुयजेत्सृष्टिं प्रजानां वि-

---

1) So Ben u. M; H u. Bb संप्रसर्पयित्वा; B संप्रर्पयित्वा 2) So Ben u. M; die andern Mss. निष्क्रामयति 3) Ben °मनुपयाजस; Bb तस्मात्तान्नानु 4) Ben तां नानु°; Bb तन्नानु oder तन्नानु; H तन्नानु; M (n. Bl.) u. B तन्नानु° 5) H u. Bb °मेषाम° 6) In Bb स्याद्° ohne Accent. 7) So Ben; desgl. M, ohne Accent (n. Bl.); in H u. Bb मनूपद्रष्टै°; desgl. B, ohne Accent. 8) So das Verbum in H u. Bb betont; in Ben परिश्रयेत्, in M n. Bl. ohne Accent.

छिन्द्यादथो समानपात्रौ ३ह्येतौ सोमौ गृह्येते तस्मान्नानुयजति देवा वै तृतीयसवनमुद्यमं नाशक्नुवन्प्रातःसवने तर्हि सवितासीत्ते देवास्तृतीयसवनमभिपर्यौहँस्तेन तृतीयसवनमुदयच्छन्त यत्सावित्रस्तृतीयसवने गृह्यते सवितृप्रसूता वा एतत्तृतीयँ सवनमुद्यच्छन्ते सावित्रस्य सँस्रवे वैश्वदेवमभिगृह्णाति वैश्वदेवीरिमाः प्रजाः सवितृप्रसूताः खलु वै प्रजाः प्रजायन्ते मनो वै सविता वैश्वदेवीरिमाः प्रजाः सर्वासु वा एतत्प्रजासु मनो दधात्याशीर्मतः सवनस्य गृह्णाति वैश्वदेवत्वाय सुशर्मासि सुप्रतिष्ठान इति यत्स्वित्सोमः सोमे प्रतितिष्ठति बृहदुक्षे[2] नमा इति यद्बृहदिति तेन देवेभ्यो यन्नमा इति तेन पितृभ्य उक्थभाजो वै पितरो ऽस्तोमभाज उक्थ्येष[3] गृह्यते न स्तोत्राय यत्र गृह्यते तच्छस्यते स्व आयतने ॥ १ ॥

Vgl. 1, 3, 27 u. 28. — TS 6, 5, 7 (sâvitraḥ, vâiçvadevaḥ); Kâṭh. 28, 7; Kap. S. 44, 7.

घृतस्य यजत्येष वै प्रथमो धिष्ण्यानाँ यदाहवनीयस्तँ वा एतदग्रे व्याघारयत्यामावैष्णव्या व्याघारयति पराङ् वा एतर्हि यज्ञो ऽग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं चालभ्य घ्नन्ति वा एतत्सोमँ यदभिषुण्वन्ति यत्सौम्यः सोमँ वा एतत्संभावयन्ति सोसमाप्याययन्त्यवधिषुर्वा एतत्सोमँ यदभ्यसुषुवुरनुस्तरणी[4] वा एषा सोमस्य यत्सौम्यः पितॄणामनुस्तरणी[5] तस्मात्पितृमत्या यजति दक्षिणा तिष्ठञ्जुहोति दक्षिणा हि पितॄणामुपसदाँ[6] वा एते ऽनुयाजा आमावैष्णव्या घृतस्य यजति[7] सौम्या सोमस्य या एवाद उप-

1) H u. Bb प्रजायन्ते 2) H बृहदुषे; Bb बृहदुषे 3) H u. Bb °थैव 4) M (n. Bl.) °सुषवुर° 5) So M (n. Bl.) ohne Accent, die andern Mss. पितृणा°; s. übrigens auch TS 6, 6, 7, 1. 6) H u. Bb °मुपसदाँ 7) In Bb यजति ohne Accent.

संत्सु देवता अयाक्षीत्ता एतंदमुत्र वा एष भूताय क्रियते यद्वा एतस्य व्यार्धि[1] यत्प्रामायि तदस्यामुं लोकं गच्छत्यथ पूत एवोऽशिष्यते पवित्रं वै सौम्यो यजमानमेवैतेन पुनाति सामदेवत्यो वै सोमः सोमस्य खलु वै सौम्यः साम्ने वा एतद्ध्रियते ॥ सत्रा त एतद्यदु त इह[2] ॥ इति परिपश्यति यो ऽगतासुः स परिपश्यति यो गतासुर्न स परिपश्यति यदि न परिपश्येदथ वदेत् ॥

यन्मे मनो यमं गतं यद्वा मे अपरागतम् ।
राज्ञा सोमेन तद्वयमस्मासु धारयामसि ॥

हृदिस्पृक् क्रतुस्पृग्वर्चोधा[3] असि वर्चो मे धेहि ॥ इत्याशिषमेवाशास्ते ॥ २ ॥

Vgl. TS 6, 6, 7 (sâumyacarughrtayâgânûbandhyâḥ); Kap. S. 45, 3.

अथैते ऽतिग्राह्या[4] देवा वै सोममगृह्णतांथ वा एतानिन्द्रो ऽगृह्णीत सो ऽवेद्वा अहमिमानृते ब्रह्मणः प्रविष्यामीति स ब्रह्मोपाधावत्सोऽब्रह्मणास्तम्नोऽब्रह्म वै गायत्री तस्माद्गायत्रीभिर्गृह्यन्ते यदेवादः परमवाह्यमनवरुद्धं तस्यैते ऽवरुद्ध्यै गृह्यन्ते ये वा अमी वैराजस्य स्तोभा अतिरिक्तास्तैरेते[5] सामन्वन्तः सर्वे वा एत ऐन्द्रा य ऐन्द्र ऐन्द्रः ३सो ऽसा आदित्य इन्द्रः समानमग्निश्चासौ चादित्यो विराजो वै तेज आग्नेयः शक्वरीणामैन्द्रो रेवतीनां सौर्यो यत्र पृष्ठानि युज्यैरंस्तदेताञ्जुहुयात्साम्ना[6] सतेजस्त्वाय सं वा एतद्यज्ञः पश्चा-

1) So Ben u. M; die andern Mss. व्यार्ध्यै 2) Bb यद्गुत्तरहा 3) So M, nur ohne Accent, (n. Bl.); die andern Mss., wie es scheint, हृदिस्पृक् क्रतुस्पृ° 4) So corrigirt; die Mss. °ग्राह्या; vgl. aber weiter unten. 5) Ben °तिरि°; M (n. Bl.) अतिरक्तास् 6) H u. Bb जुहुयात्साम्ना; Ben जुहुयात्साम्ना; M n. Bl. ohne Accent.

स्तोमेन च शस्त्रेण चाधीयते यदतिग्राह्याः[1] प्रत्युत्तब्ध्यै चक्रियौ वा एतौ यज्ञस्य यत्पृष्ठान्युपस्तम्भनमतिग्राह्यास्तस्मात्प्रातःसवने गृह्याः प्रत्युत्तब्ध्यै[2] यदाग्नेयस्तेजस्तेनावरुन्द्धे यदैन्द्र इन्द्रियं तेन यत्सौर्यो रुचं तेन त्रिवृद्वावासा एतात्संमृद्धं ब्रह्मवर्चसं दधाति तेजो वा अग्नि[3]रिन्द्रियमिन्द्रो ब्रह्मवर्चसमसा आदित्यस्तेजसा च वावासा एतद्ब्रह्मवर्चसेन चोभयत इन्द्रियं परिगृह्णाति ॥ अग्नेष्ट्वा ब्रह्मणश्च तेजसा जुहोमि तेजोदा तेजो मा मा हासीन्माहं तेजो हासिषꣳ स्वाहेन्द्रस्य च त्वा क्षत्रस्य चौजसा जुहोम्योजोदामोजो मा मा हासीन्माहमोजो हासिषꣳ स्वाहा सूर्यस्य च त्वौषधीनां च वर्चसा जुहोमि वर्चोदाꣳ वर्चो मा मा हासीन्माहꣳ वर्चो हासिषꣳ स्वाहाग्न आयुःकारायुष्माꣳस्त्वं[4] तेजस्वान्देवेष्वेध्यायुष्मन्तं मां तेजस्वन्तं मनुष्येषु कुर्विन्द्रौजस्कारौजस्वाꣳस्त्वꣳ[5] सहस्वान्देवेष्वेध्योजस्वन्तं माꣳ सहस्वन्तं मनुष्येषु कुरु सूर्य भ्राजस्कार भ्राजस्वाꣳस्त्वꣳ[6] वर्चस्वान्देवेष्वेधि भ्राजस्वन्तं माꣳ वर्चस्वन्तं मनुष्येषु कुरु ॥ एतौ होमा भक्षंकाराश्च भवन्त्येतैर्वाꣳ वै वीर्येण ब्रह्मविश्ववयसा[7] इमाँल्लोकानर्वाचश्च पराचश्च प्राजानीताꣳ[8] सꣳ ह वा[9] असा इमे लोका अर्वाञ्चश्च पराञ्चश्च भान्ति[10] य एवꣳ वेद सुप्रज्ञाना वा[11] इतं इतं लोका अमुतस्त्वा अर्वाञ्चो दुःप्रज्ञानाꣳ[12] एष ह अथैवामुतो ऽर्वाच इमाँल्लोकान्प्रजानाति यस्यैते[13] हूयन्ते ॥ ३ ॥

Vgl. 1, 3, 31—33. — TS 6, 6, 8 (atigrâhyâḥ); Kap. S. 46, 2 u. 3.

---

1) So Ben; in H u. Bb ॰दतिग्राह्याः 2) Bb प्रत्युत्तब्ध्यै 3) Bb अग्नि; H अग्नि) 4) M ॰कारा॰; die Mss. schreiben तं statt त्वं, wie ich corrigirt habe; cf. das Folgende. 5) So Ben; die andern Mss. ॰तं॰ 6) So Ben; die andern Mss. तं॰ 7) Ben ब्रह्मवर्चसा 8) So Ben u. M; in H u. Bb प्राज॰; desgl. B, ohne Accent. 9) Bb वा 10) So Ben u. M; dagegen H u. Bb भान्ति ohne Accent. 11) H u. Bb वा 12) H u. Bb schieben hier noch ein वा ein; desgl. B, ohne Accent. 13) Bb यस्यैते

उपांशुपात्रेण पात्नीवतं गृह्णाति प्राणो वा उपांशुः प्राणेन वा एतं प्रयन्ति प्राणेनोद्यन्त्यथो प्राणानां प्रतिप्रज्ञात्या अथो यत्प्रथमं पात्रं युज्यते तदुत्तमं विमुच्यते प्राणानां गोपीथाय होता वा अद्य प्रातरुपांशुमयजद्वदेत् होता वषट्कुर्याद्यत्पुरोऽकस्तत्पश्चात्परिहरेत्प्रमायुकः स्यात्तस्मादेतमग्नीद्वषट्करोति पुरो ३ग्नीत्प्राणो[1] वा उपांशुः प्राणादधि प्रजाः प्रजायन्ते यदुपांशुपात्रेण पात्नीवतं गृह्णाति प्रजननायासन्नो हूयतेऽसन्ना हि प्रजाः प्रजायन्ते नानुयजति यदनुयजेत्प्रजननमपिहन्यादथो समानपात्रौ ३ह्येतौ सोमौ गृह्येते तस्मान्नानुयजति मिथुनं वै घृतं च सोमश्च यत्पात्नीवतं घृतेन श्रीणाति[2] मिथुनत्वाय बृहस्पतिसुतस्य त इति ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणो वै योनेः प्रजापतिः प्रजा असृजत ब्रह्मणो वा एतद्योनेर्यजमानः प्रजायत इन्द[3] इन्द्रियावता इतीन्द्रियं हि गर्भो ऽग्ना३इ[4] पत्नीवा३निति[5] मिथुनं वा अग्नीश्च पत्नीश्च सजूस्त्वष्ट्रा सोमं पिबेति त्वष्टा हि रूपाणि विकरोति घृतं वै देवा वज्रं कृत्वा सोममघ्नन्नभि खलु वा एतं[6] घारयन्ति यत्पात्नीवतं घृतेन श्रीणातीन्द्रियेण वा एतत्पत्नी व्यृधयति तस्मान्निरिन्द्रिया स्त्री पुमानिन्द्रियवांस्तस्मात्पुमांसः[7] सभां यन्ति न स्त्रियो यदितरान्सोमाञ्छ्रीणीयुर्न पात्नीवतं स्त्रियः सभामीयुर्न पुमांसा इन्द्रो वै वृत्रमहंस्तस्य यन्मूर्धा-

1) Die ३ fehlt in den Mss. und ist von mir ergänzt. 2) In H u. Bb werden hier die letzten Sätze, von यदनुयजेत्प्रजननमपिहन्यादथो u. s. w. bis hierher (श्रीणाति) wörtlich wiederholt. 3) So M; die andern Mss. इन्द्र; s. aber auch 1, 3, 29. 4) Die ३ als Zeichen der Plutirung fehlt in den Mss. und ist von mir hinzuergänzt; cf. 1, 3, 29. 5) Die ३ als Zeichen der Plutirung fehlt in den Mss.; cf. 1, 3, 29; H u. Bb. पत्नीवानिति; Ben पत्नोवानीति; M पत्नीवानिति 6) So Ben u. M; die andern Mss. एता 7) So im Anschluss an M पुमानिन्द्रीयवांस्तस्मात्पुमांसः; die andern Mss. पुमान्निरिन्द्रियवांस्तस्मात्पुमांस

नमुद्रुजत्सं[1] द्रोणकलशो ऽभवत्ततो यः सोमः समस्रवत्स हारियोजनस्तस्मादेतं[2] द्रोणकलशेन जुहोति योनिर्ह्यस्यैष इन्द्रो वृत्रं हत्वा तस्य यत्क्लोमासीत्[3] हृदयात्सोमं समसिञ्चत्स हारियोजनो[4] ऽभवत्स इन्द्रो ऽमन्यत यदिममसु३ये[5] सोमं होष्यामि तदन्वसुरा आभविष्यन्ति यन्न होष्यामि तदन्वभविष्यन्तीति तं संस्थिते प्रहृतेषु परिधिष्वजुहोद्यत्संस्थिते प्रहृतेषु परिधिषु जुहोति तत्स्विदुभयमकर्जुहोत्यह[6] संस्थिते जुहोत्यतिरिक्तो वा एष ऋत्विजां य उन्नेता तस्मादेतं न वृणीते न वषट्करोत्यत्येष सोमो ऽरेचि स वा उन्नेतारमेवाभ्यतिरिच्यते ऽध्वर्युर्वै पूर्वान्सोमान्जुहोति[7] यदेतमध्वर्युर्जुहुयादाहुतीः संसृजेत्समदं कुर्यात्तस्मादेतमुन्नेता जुहोति प्रजापतिर्वा एतममन्यत सोमं होष्यंस्तमग्निरब्रवीन्न मयि त्वमेतमसु३ये[8] सोमं होष्यस्यमृतमद्वितीयं[9] द्वितीयमस्त्विति यद्धानाभिः श्रीणाति मृतत्वायाथो द्वितीयत्वायाथैता धाना यत्र वा अदो देवेभ्यः कामदुघाः काममदुह्र तदेता अपिदुदुह्रे तत्पुष्टिमेवैताभिरवरुन्द्धे प्रजापतिर्वा आयायणो यदेषो ऽतिरिच्यते तस्मादयमतिरिक्तो ऽपरिमित इमाः प्रजा अभिपवत ऋक्सामे वा इन्द्रस्य हरी तयोः परिधय आधानं निराधानाय खलु वा अश्वाय घासमपिदधाति[10] यत्संस्थिते प्रहृतेषु परिधिष्वजुहोद्यत्संस्थिते[11] प्रहृतेषु परिधिषु जुहोति निराधानाभ्यामेवाभ्यां घासमपिदधाति पशवो वै धाना यत्संखादेत्पशूनिह्यंस्याद्यद्

1) Ben u. M यें 2) So Ben; die andern Mss. हार्योजनस्; diese Form auch Kap. S 44, 9; dagegen Kâth. 28, 9 हारियोजनः 3) M यं; Bb यं 4) So Ben; die andern Mss. हार्योजनो; s. übrigens 1, 3, 30; Kâth. 28, 9 हारियोजनः 5) So Ben; die andern Mss. •सुश्ये• 6) So Ben u. M; die andern Mss. जुहोत्वाह 7) M पूर्वा॰त्स• 8) So Ben; die andern Mss. •सुश्ये• 9) Bb होष्यंस्त• 10) Ben •दधति 11) In den Mss. ist das Verbum ohne Accent.

सखादेर्दयताः[1] स्युः संदृश्य[2] रथ्यै त्वा पौषाय नैत्युपवपति[3] तन्त्विदुभयमकः पशूनां यत्यै भुञ्जन्त एनं पशवा उपतिष्ठन्ते ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 3, 29 u. 30. — TS 6, 5, 8 (pâtnîvato grahaḥ) u. 9 (hâriyojanaḥ); Kâṭh. 28, 8 u. 9; Kap. S. 44, 8 u. 9; 46, 4.

यज्ञेन वै देवाः स्वर्गं लोकमायꣳस्ते ऽमन्यन्तानेन वै नो ऽन्ये लोकमन्वारोक्ष्यन्तीति ते छन्दाꣳस्यपश्यꣳस्तानि व्यत्यषजन्स्वर्गस्य लोकस्याननुख्यात्यै[4] यच्छन्दाꣳसि व्यतिषजति लोकं वा एतच्छन्दाꣳसि यजमानो भ्रातृव्यस्य मोहयति स्वर्गस्य लोकस्याननुख्यात्यै[5] देवेषु वा अन्यानि छन्दाꣳस्यासन्नसुरेष्वन्यानि कनीयाꣳसि देवेष्वासञ्ज्यायाꣳस्यसुरेषु ते देवाः कनीयोभिश्छन्दोभिर्ज्यायाꣳसि छन्दाꣳस्यसुराणामवृञ्जत यत्कनीयोभिश्छन्दोभिर्ज्यायाꣳसि छन्दाꣳसि विशꣳसति लोकं वा एतच्छन्दाꣳसि यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते लोकमेनमच्छन्दस्कमकरनुष्टुभꣳ सर्वाणि छन्दाꣳस्यभिसꣳशꣳसति वाग्वा अनुष्टुब्वानुष्टुभः पुरुषस्तस्मात्पुरुषः सर्वा वाचो वदति पशवो वै छन्दाꣳसि वागनुष्टुब्वानुष्टुभः पुरुषो यत्सर्वाणि छन्दाꣳसि सꣳशस्यानुष्टुभमुत्तमाꣳ शꣳसति तस्मात्पुरुष उपरिष्टादवाचः पशूनत्ति सर्वाणि छन्दाꣳसि सꣳशꣳसति[6] प्रजापतिर्वै छन्दाꣳसि प्रजापतिमेवाप्नोति षडक्षराणि स्तोत्रादतिरिच्यन्ते षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति तच्चत्वारि शस्त्रे पुनरुपावर्तन्ते[7] चतुष्पदस्तेन पशूनवरुन्द्धे ऽथ द्वे ए-

1) So M; die andern Mss. °र्दयत्ताः 2) M संदृश्य 3) Ben °वसति; in H u. Bb सैत्युपवयति 4) So corrigirt; die Mss. schwanken; M °ख्यानुकख्यात्यै; Ben u. H ख्यानुख्यात्यै; desgl. B, ohne Accent; Bb °ख्यानुख्यात्यै 5) Die Mss. schwanken; M °ख्याननुकख्यात्यै; H °ख्याननुख्यात्यै; desgl. B, ohne Accent; Ben °ख्यानुख्यात्यै; Bb °ख्यानुख्यात्यै 6) H सꣳशꣳ° 7) So M, H, Bb; die andern Mss. °वर्तते

वा अतिरिच्येते[1] द्वे विराजमति सत्यं चानृतं च विराजमेवाप्नोति ॥ ५ ॥

Vgl. TS 6, 6, 11, 5 u. 6 (shodaçigrahaḥ).

प्रजापतिर्वै देवेभ्यो यज्ञान्व्यकल्पयत्सो ऽमन्यतात्मानमन्तरगामिति तेषां वा इन्द्रियाणि वीर्याणि पुनः समवृहत्स षोडश्यभवदेष वै तर्हीन्द्रो[2] देवानामासीदवमतमः[3] शिथिरतमस्तस्मै वा एतं षोडशिनं[4] प्रायच्छत्तेनेन्द्रो ऽभवत्ततो देवा अभवन्परासुरास्तद्य एवं विद्वानेतं षोडशिनं[5] गृह्णीते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति प्रजापतिर्वै देवेभ्यस्तनूर्व्यकल्पयत्तासां या हरिवत्यासीत्तामात्मन्नशिंषत[6] प्रेणा यद्धरिवती पुरोरुग्ग्रहस्य भवति यैवास्य हरिवती प्रिया तनूस्तामाप्नोति[7] न षोडशी नाम यज्ञो ऽस्तीत्याहुरथ कस्मात्षोडशीति यत्स्तोत्रेण च शस्त्रेण च संपद्यते तस्मात्षोडशी यज्ञेन वै देवाः स्वर्गं लोकमायंस्ते[8] एषां न प्राभवंस्तस्मिन्वा एतं षोडशिनं[9] प्रत्ययच्छंस्तेनामुं लोकं व्याप्नुवंस्तदमुष्य वाव लोकस्य व्याप्त्यै षोडशी गृह्यते ऽमुष्य लोकस्य समष्ट्या अग्निष्टोमे राजन्यस्य गृह्णीयादशान्त एनं वज्रो भूत्वा इन्द्धे ऽतिरात्रे ब्राह्मणस्य वज्रो वै षोडशी भ्रातृव्यो ऽशान्तो यजमानं हिंसितो रात्रिरेव वज्रं शमयति प्रातःसवने गृह्यस्तेजो वै प्रातःसवनं तेजस[10] एव वज्रं निर्मिमीते माध्यंदिने सवने गृह्य ओजो वै माध्यंदिनं सवनमोजस एव वज्रं निर्मिमीते तृ-

---

1) M ॰च्याते 2) So M; in Ben तर्हींद्री; Bb तर्ह इन्द्रो· H तं ह इन्द्रो; B ते होन्द्रो 3) Ben u. M ॰मंततमः 4) Ben ॰षीनं 5) Ben ॰षीनं 6) Die Mss. schwanken; H u. Bb ॰मात्मनशषत, desgl. B, ohne Accent; M ॰मात्मन्नशिंषत; Ben ॰मात्मन्नशंषत् (eig. ॰षति geschrieben, dann corrigirt). 7) So Ben u. M; in H u. Bb तामेवाप्नोति; desgl. B, ohne Accent. 8) M ॰न्त्सुंस्ते 9) Ben ॰षीनं 10) Bb तेज

तीयसवने गृह्यः पशवो वै तृतीयसवनं पशुभ्य एव वज्रं निर्मिमीते यत्प्रातःसवने गृह्णीयाद्वज्रा उत्तरे सवने अभ्यतिरिच्येत[1] यन्माध्यंदिने सवने मध्यतो वज्रो निहन्यात्तृतीयसवने[2] गृह्यस्तत्सर्वेषु सवनेषु गृह्णाति न पूर्वे सवने आर्तिं नीतः[3] पञ्चदशः का३र्यो वज्रो वै पञ्चदशो वज्रमेवास्मा आधात्तेन विजितिं भूतिं गच्छति षोडशी का३र्यो यजमानो वै पञ्चदशो वज्रः षोडशी वज्रमेवास्मा आधात्स एनं भूत्यै प्रेम्णा इन्द्धे सप्तदशः कार्यः प्रजापतिर्वै सप्तदशः प्राजापत्यः षोडशी स्व एवैनꣳ योनौ दधात्येकविꣳशः[4] का३र्या एकविꣳशतिधाम्नी वा अनुष्टुब्बानुष्टुभः षोडश्येतद्वा अस्यायतनतमं तस्मादेकविꣳशः कार्यो मध्यमे ऽहꣳस्त्रिरात्रस्य गृह्यो मध्यमꣳ वा अहस्त्रिरात्रस्य शिथिरमह्नो दृढिम्ने ऽशिथिरत्वाय चतुर्थे ऽहꣳश्चतूरात्रस्य[5] गृह्यश्चतुर्थꣳ वा अहश्चतूरात्रस्य[5] शिथिरमह्नो दृढिम्ने ऽशिथिरत्वाय चतुर्थे चतुर्थे ऽहन्नहीनस्य गृह्यश्चतुर्थे चतुर्थꣳ वा अहरहीनस्य[6] शिथिरमह्नो दृढिम्ने ऽशिथिरत्वाय न त्रिरात्रे ऽवकल्पते[7] द्वे वा एते छन्दसी गायत्रं च त्रैष्टुभं चाछन्दस्कमनायतनं गृह्णीते ऽनायतनो यजमानो भवत्युत्तरे ऽहन्त्रिरात्रस्य गृह्यो रात्रिमेवायतनमभ्यतिरिच्यते[8] ॥ ६ ॥

Vgl. 1, 3, 34. — TS 6, 6, 11, 1 flg. (shoḍaçigrahaḥ).

अथैषो ऽदाभ्यो देवाश्च वा असुराश्चास्पर्धन्त ते देवा एतमपश्यꣳस्तमगृह्णत तानसुरा नादभ्नुवꣳस्तददाभ्यस्यादाभ्यत्वं नैनं भ्रातृव्यो दभ्नोति य एतं गृह्णीते घ्नन्ति वा एतत्सोमꣳ यदभिषुण्वन्त्येषा वै सो-

---

1) Ben °च्येते (das Vorhandensein des e fraglich). 2) So M; die andern Mss. निहन्यात् 3) Ben नीत: 4) Bb दधाते° 5) Ben u. M चतुर° 6) Ben °हिंनस्य 7) So Ben u. M; die andern Mss. °कल्पेते 8) So Ben; die andern Mss. रात्रीम°

मस्यातिमोक्षिणी तनूर्यानेतानंशूनप्रवृहन्त्येवं वा एतं लोकं[1] यजमानो ऽन्वतिमुच्यते' वि वा एतद्यज्ञं छिद्यते यत्सवनानि संतिष्ठन्ते' यदेतानंशून्पुनरप्यस्यति' यज्ञस्य संतत्या अविच्छेदाय' वृष्ट्यै वा एष गृह्यते' मरुन्नामानि हि' वर्षति[2] पर्जन्यो यद्वैष गृह्यते' ऽग्निः प्रातः सवनात्पात्वस्मानिति' सवनानि वा एतेन देवा असुराणामवृञ्जत' सवनान्येवैतेन यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते' ऽग्नये त्वा प्रवृहामि गायत्रेण छन्दसेति' छन्दांसि च वा एतेन देवताश्च[3] देवा असुराणामवृञ्जत' छन्दांसि चैवैतेन देवताश्च यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते' चतुराधूनोति[4]' दिशो वा एतेन देवा असुराणामवृञ्जत' दिश एवैतेन यजमानो भ्रातृव्यस्य वृङ्क्ते' जीवग्रहो वा एष सोमस्याहुतस्य[5] ह्यनभिषुतस्य गृह्यते' यजुषा च वा आहुत्या च यज्ञः संततो' यद्यजुर्वदन्नाहुतिं जुहोति यजुषा चैवाहुत्या च यज्ञं संतनोति' देवा वै सोममगृह्णत' स प्रजापतिरवेद्यो वा इहं प्रथमः सोमं ग्रहीष्यते स इदं भविष्यतीति' स एतमगृह्णीत सो ऽभवद्यो भूतिकामः स्यात्स एतं गृह्णीते' भवति' यदि शक्नोति ग्रहीतुमुभौ भवतो' यदि न शक्नोति ग्रहीतुमुभौ न भवतः' पराचीनेन प्राणता ग्रहीतव्यः' पराङ् हि स प्राणैः श्रियो ऽन्तमगच्छदपानता ग्रहीतव्यो' ऽपानं[6] हि स तमगृह्णीत' प्राण्यापान्याव्यानता[7] ग्रहीतव्यो' ऽव्यवानं[8] हि स तमगृह्णीत' यद्व्यवानेत्प्राणान्विच्छिन्द्याद्यदि व्यवानेद्धिरण्येनापिदध्यादमृतं वै हिरण्यममृतेनैव प्राणान्संदधाति[9]' सकृदभिषुणोति' सकृद्गृह्णात्येको वै प्रजापतिः' प्रजापतिमेवाप्नोति' चतुःस्रक्तिना ग्रहीतव्यश्चतुःस्रक्तिना वा एतं

---

1) So Ben u. M; die andern Mss. एतल्लोकं 2) In H u. Bb वर्षति ohne Accent. 3) देवताश्च fehlt in Ben. 4) Ben °धुनोति 5) M °हुतस्य 6) So Ben; in M, H u. Bb °तव्यो पानं 7) M प्राण्यापान्या° 8) H u. Bb °तव्यो व्यवानं 9) M प्राणांसं°

प्रजापतिरगृह्णीत स सर्वासु दिक्ष्वार्ध्नोत्स सर्वासु दिक्ष्वृध्नोति[1] य एवं विद्वानेतं चतुःस्रक्तिना गृह्णी३ते ऽपो वै सोमस्य रसः प्रविष्टः सोममपां रसो यथा वा इदं गावौ संजग्माने अन्यान्यां हत एवं वा एतौ संजग्माना अ३न्यो ऽन्यस्येन्द्रियं वीर्यं विनिर्हतस्तयोर्वा एष रसो यद्दधि यद्दध्ना जुहोति स्वेनैवैनौ रसेन शमयति ॥ ७ ॥

Vgl. 1, 3, 36. — TS 6, 6, 9 (adâbhyaḥ) u. 10 (aṃçugrahaḥ).

कृष्णग्रीवाग्नेयो मेषी सारस्वती बभ्रुः सौम्यः श्यामः पौष्णः शितिपृष्ठो बार्हस्पत्यः पिशङ्गो वैश्वदेवो वृष्णिरैन्द्रः कल्माषो मारुतः सꣳहित ऐन्द्राग्नो ऽधोरामः सावित्रः पेत्वो वारुणः प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा रिरिचानो ऽमन्यत स एतामेकादशिनीमपश्यत्तयात्मानमाप्रीणीत यज्ञो वै प्रजापतिस्तद्य एवं विद्वानेतामेकादशिनीं विबध्नीते यदेवास्यात्मन ऊनं[2] तदाप्रीणीते प्रजापतिः प्रजाः सृष्ट्वा रिरिचानो ऽमन्यत स एतानीन्द्रियाणि वीर्याण्यपश्यत्तानि द्वन्द्वमात्मानमभिसमबध्नीताग्नेयो वाक्सारस्वतीन्द्रियं सोमो वाचं चैवेन्द्रियं चात्मानमभिसमबध्नीत पुष्टिः पौष्णो ब्रह्म बृहस्पतिः पुष्टिं चैव ब्रह्म चात्मानमभिसमबध्नीत बलं विश्वे देवा वी३र्यमिन्द्रो बलं चैव वीर्यं चात्मानमभिसमबध्नीतौजो मरुतः सह इन्द्राग्नी ओजश्चैव सहश्चात्मानमभिसमबध्नीत प्रसवाय सावित्रो निर्वरुणत्वाय वारुण आग्नेयाय सर्वा उपबध्यन्ते ऽग्निर्वै सर्वा देवताः सर्वाभ्य एव देवताभ्या उपबध्यन्ते मिथुनत्वायैव सारस्वत्येष यत्सौम्यः सौ-

1) So corrigirt; die Mss. schwanken; Ben दिक्ष्वुरिध्नोति; M दिक्षु, ऋध्नोति; H u. Bb दिक्ष्वी ऋध्नोति; desgl. B, ohne Accent. 2) Ben ऊर्णं; H u. Bb ऊर्णं

मो वै रेतोधा रेतो ऽस्मिन्दधात्यथ यत्पौष्णः प्रजननं वै पूषा प्रजननाय ब्रह्म बृहस्पतिर्वैश्वदेवीरिमाः प्रजा ब्रह्म वा एतत्पुरस्तादासां प्रजानामत्यौहीद्यद्ब्रह्मण एवैमाः प्रजा अनुकाः करोति क्षत्रमिन्द्रो विण्मरुतो विशं वा एतत्क्षत्राय नियुनक्त्यथो[1] विशमेव क्षत्रायानुकां करोत्योज इन्द्राग्नी ओजसा वा एतद्विशं क्षत्राय परिगृह्णात्यालब्ध आग्नेय आलब्ध ऐन्द्रो ऽथैष ऐन्द्राग्न आलभ्यते ब्रह्म चैव क्षत्रं च सयुजा अकर्यदग्निश्चेन्द्रश्च भूयिष्ठभाजौ देवतानां तस्माद्ब्राह्मणश्च राजा च भूयिष्ठभाजौ मनुष्याणां प्रसवाय सावित्रो निर्वरुणत्वाय वारुणः समुद्रो वै वरुणो दक्षिणा समुद्रो यद्वारुणो दक्षिणार्ध आलभ्यते[2] यजमानस्य निर्वरुणत्वायैतद्वा एषाभ्यनूक्ता ॥

सुदेवो असि वरुण यस्य ते सप्त सिन्धवः ।
अनुक्षरन्ति काकुदं सूर्म्यं सुषिरामिव ॥

इति ॥ ८ ॥

Vgl. TS 6, 6, 5 (paçvekâdaçinî).

ये देवानां बलपतयस्तेभ्यो दक्षिणार्ध आलभ्यन्ते तस्मात्प्रजा दक्षिणाभिजयन्तीर्यन्ति यदाग्नेयः सौम्यो बार्हस्पत्यस्ते सार्धमालभ्यन्त ओज एवैतत्संधीयते यदाग्नेयश्च बार्हस्पत्यश्च सौम्यमभितस्तेजसा च वावासा एतद्ब्रह्मवर्चसेन चोभयत इन्द्रियं परिगृह्णात्येकादश वा एतेषां पशूनां देवता मेषी सारस्वती देवतानां द्वादशी यदेषातिरिच्यते तस्मात्स्त्रियः पुंसो ऽतिरिच्यन्ते ऽथ द्वे एकस्य रशने द्वे एकस्य तस्मात्स्त्रियं जातां परास्यन्ति न पुमांसमथ स्त्रिय एवातिरिच्यन्ते यं

1) Bb विंशुन॰ 2) H u. Bb ॰भ्यंते 3) So M, H u. Bb, in Ben परास्यंति

वा अमुमिन्द्रो वृत्राय वज्रं प्राहरत्स त्रेधाभवद्यद्दयं तेजा आसीत्स स्फ्यो[1]ऽभवद्यन्मध्यं स रथो यज्ञघनं स यूपः स्फ्येन परिलिखति रथाक्षेण विमिमीते यूपो भवति वज्र एवैष संभ्रियत एतावती वा इयं पृथिवी यावती वेदिर्वज्र एकादशिनी तिरश्चीं मिनोति वज्रेण वा एतदिमां जयति दक्षिणत उन्नता मेतव्या देवयजनस्य रूपमथो वज्रं वा एतद्यजमानो भ्रातृव्यायोच्छ्रयति मध्यतः समा मेतव्याः समत्वाय समं हि पशवो ऽनूपतिष्ठन्ते पशुभिरेवैनं सम्यञ्चं दधाति यं कामयेत पितृलोक ऋध्नुयादिति तस्योपरसंमितां मिनुयात्पितृलोक एव ऋध्नोत्यथ यं कामयेत मनुष्यलोक ऋध्नुयादिति तस्य मध्यसंमितां मिनुयान्मनुष्यलोक एव ऋध्नोत्यथ यं कामयेत देवलोक ऋध्नुयादिति तस्य चषालसंमितां मिनुयाद्देवलोक एव ऋध्नोति तासां वा एषा समृद्धतमा या चषालसंमिता तस्माच्चषालसंमिता मेतव्या समृद्धत्वाय यस्य पश्चादुपस्थः पुरस्तान्निर्णतं तं मिनुयाद्यं कामयेत भ्रातृव्याय लोकं कुर्याद्यजमानं निर्बाधेतेति भ्रातृव्यायैव लोकं करोति यजमानं निर्बाधते ऽथ यस्य पुरस्तादुपस्थः पश्चान्निर्णतं तं मिनुयाद्यं कामयेत[2] यजमानाय लोकं कुर्याद्भ्रातृव्यं निर्बाधेतेति यजमानायैव लोकं करोति भ्रातृव्यं निर्बाधते सर्वे ऽमिष्ठाः का३र्या या अमिष्ठा अश्रयस्ता अमिष्ठाः का३र्यास्तेन सर्वे ऽमिष्ठा अथ यदमिष्ठादधि रशना विह्रियन्ते[3] तेन सर्वे ऽमिष्ठा नाना वा एतेषां पशवो नाना देवता अथ य एष द्वादशो यजमान

1) Dies Wort in den Mss. ohne Accent. 2) M (n. Bl.) यं कामं कामयेत 3) So corrigirt; Ben विह्रियन्ते; desgl. M, ohne Accent; in H u. Bb विह्रीयंते; B विहीयंते

एवैतस्य पशुर्यदस्मै पशुं[1] न निर्दिशेत्प्रमायुको[2] यजमानः स्याद्यं द्विष्यात्तं ब्रूयात् ॥ असौ ते पशुः ॥ इति तमेवास्मै पशुं निर्दिशति प्रमायुको भवति यद्यभिचरेत् ॥ इदमहममुमामुष्यायणममुष्याः पुत्रमिन्द्रवज्रेणाभिनिदधामि[3] ॥ इत्यभिनिदध्यादिन्द्रवज्रेणैवैनमभिनिदधाति प्रमायुको भवत्यथो द्वादशस्यैवैष मासो ऽवरुद्ध्यै ॥ ९ ॥

Vgl. TS 6, 6, 4 (yûpâikâdaçinî).

॥ इति[4] खिलकाण्डे सप्तमः प्रपाठकः ॥

मनोर्वै पात्राण्यासंस्तेषां समाहन्यमानानां यावन्तो ऽसुरा उपाशृण्वंस्तावन्तस्तदहर्नाभवन्नथ वा एतौ तर्ह्यसुराणां ब्रह्माण आस्तां[5] तृष्टावरूत्री[6] तौ अब्रुवंश्चिकित्सत नौ[7] इति तौ अब्रूतां मनो यज्वा वै श्रद्धादेवो ऽसीमानि नौ पात्राणि देहीति तानि वा आभ्यामददात्तान्यग्निना समक्षापयतां तान्ज्वालानृषभः[8] संमलेढ्[V] तं सा मेनिरन्वपद्यत[9] तस्य रुवतो यावन्तो ऽसुरा उपाशृण्वंस्तावन्तस्तदहर्नाभवंस्तौ अब्रूतां[10] मनो यज्वा वै श्रद्धादेवो ऽस्यनेन त्वा

1) M (n. Bl) पशू 2) Die Mss. schwanken; Ben °शेत्तत्प्र°; M °शेत् । प्र°; H u. Bb °शेत प्र°; desgl. B, ohne Accent. 3) So Ben u. M; die andern Mss. °दधाति 4) Das इति fehlt in den Mss. 5) So Ben u. Bb; in H ohne Accent; M n. Bl. ohne Accent. 6) So Ben; desgl. M, ohne Accent (n. Bl.); die andern Mss. त्रिष्टावरूत्री; cf. त्रिष्टावरूत्री (sic) असुरब्रह्मौ Kâṭh. in Ind. St. 3, 461 flg.; Kap. S. 46, 4 त्वष्टावरूत्री 7) M n. Bl. चीकित्सतत्मा 8) Die Mss. schreiben तां ज्व° 9) Ben मेनिर° 10) H अब्रूतां

ऋषभेण याजयावेति[1] तेन वा एनमयाजयतां तस्य श्रोणिमनवत्ता[2] सुपर्ण उदमथ्नात्सा मनावी[3] उपस्थमापद्यत ता सा मेनिरन्वपद्यत[4] तस्या वदन्त्या यावन्तो ऽसुरा उपाशृण्वंस्तावन्तस्तदहनाभवंस्तौ[5] अब्रूतां मनो यज्वा वै श्रद्धादेवो ऽस्यनेया त्वा पत्न्या याजयावेति[6] तां प्रोक्ष्य[7] पर्यग्निं कृत्वेध्माबर्हिरछैतां स इन्द्रो ऽवेदिमे वै तौ असुरमायौ मनुं पत्न्या व्यर्धयत इति तमिन्द्रो[8] ब्राह्मणो ब्रुवाण उपैत्स्तो ऽब्रवीन्मनो यज्वा वै श्रद्धादेवो ऽसि याजयानि त्वा कतमस्त्वमसि ब्राह्मणः ॥

किं ब्राह्मणस्य पितरं किमु पृछसि मातरम् ।
श्रुतं चेदस्मिन्वेद्य[9] स पिता स पितामहः ॥

केनेत्याभ्यां ब्राह्मणाभ्यामितीशे ऽहं ब्राह्मणयोरितीशिष हीत्यब्रवीदतिथिपतिर्वावातिथीनामीष्ट इति स द्वितीया वेदिमुद्धन्नुमुपापद्यत तौ इध्माबर्हिर्बिभ्रता ऐतां[10] तावब्रूतां किमिदं करोषीतीमं मनुं याजयिष्यामीति केनेति युवाभ्यामिति ता अविद्तामिन्द्रो[11] वावेति तौ न्यस्येध्माबर्हिः ऋत्वायेतां[12] तौ यदधावतां परस्तादेवेन्द्रः प्रत्यैत्[13] ॥ तौ वृशश्चैवावयश्चाभवतां[14] तद्वृशस्य[15] चैवावयस्य[16] च जन्म

---

1) Bb याजयावेति 2) Ben श्रोणी°; M (u. Bl.) °नवत्ता 3) H u. Bb मानांवा 4) Ben मेनीर° 5) M °भवंस्ता 6) M (u. Bl.) याजयातेति 7) Ben प्रोष 8) So Ben u. M; die andern Mss. तामिंद्रो 9) H u. Bb वेद्य: 10) So corrigirt; Ben एतां; M यैतां; H यैतां; desgl. B, ohne Accent; Bb यैतां 11) H अविदिता° 12) Bb पंचायि° 13) So M; Ben प्रतै; H u. Bb पतै; desgl. B, ohne Accent. 14) So M; so auch Ben; dann aber über dem य ein व als Correctur gesetzt. Kap. S. 46, 4 रिवश्च यवायश्च; auch Kâṭh. 30, 1 यवायश्च; cf. येवाष im Pet. W.; H u. Bb चैवाखस°; desgl. B, ohne Accent. 15) Bb वंशस्य 16) So Ben चैवावस्य, aber über dem य später als Correctur ein व gesetzt. In M eigentlich auch चैवाय° geschrieben; dann aber das य del. u. व्य geschrieben; H u. Bb चैवाखस्य; desgl. B, ohne Accent.

स मनुरिन्द्रमब्रवीत्स मे यज्ञं स्थापय मा मे यज्ञो विकृष्टो ऽभूदिति सो ऽब्रवीद्यत्काम एतामालब्धाः स ते कामः समृध्यतामथोत्सृजेति तां वा उदसृजंस्तद्धया एव पात्नीवतस्त्वाष्ट्रः स्यात्त्वाष्ट्रा हि पशवो ऽवाचीनं नाभ्याः कार्यो ऽवाचीनं हि नाभ्याः स्त्रिया वीर्यं वीर्यवद्विनाति[1] वा एकादशिनी यज्ञं यत्पात्नीवतः प्रत्युत्तब्ध्यै ॥१॥

Vgl. TS 6, 6, 6 (pâtnîvatapaçuḥ); Kap. S. 46, 4.

अमुष्मिन्वै लोके यजमानो बुभूषत्यमुष्य खलु वा आदित्यस्यासौ लोको यत्सौरीभ्यां जुहोत्यमुष्मिन्वा एतल्लोके[2] यजमानो भवति द्वाभ्यां जुहोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै हिरण्यमवधाय जुहोति हिरण्यज्योतिषमेवैनं स्वर्गं लोकं गमयति बद्धेन जुहोति दक्षिणानां वा एषो ऽन्वारम्भो द्यां गच्छ स्वर्गं गच्छेत्युद्धरति स्वर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै रूपं वो रूपेणाभ्येमीति रूपं हिरण्यं रूपं पशवस्तुथो वो विश्ववेदा विभजत्वित्येष वै तुथो[3] विश्ववेदा यदग्निरेष वै तं वेद यो दक्षिणीयो यो ऽदक्षिणीय[4] एतत्ते अग्ने राध एति सोमच्युतमित्यग्नीधे[5] वा एतद्धीयते तत्सोमच्यावयति तन्मित्रस्य पथा नयेत्येष वै मित्रस्य पन्था यद्यज्ञ आग्नेय्याग्नीध्रे जुहोत्याग्नेयं ह्याग्नीध्रं वारुण्या द्वितीयया यदनो वा रथो वा दीयते वारुणं हि तदृतस्य पथा प्रेतेत्येष वा ऋतस्य पन्था यद्यज्ञश्चन्द्रदक्षिणा इति चन्द्रं हि दीयते ब्राह्मणमद्य ऋध्यासं पितृमन्तं पैतृमत्यमित्येष वै ब्राह्मणः पितृमान्पैतृमत्यो य आर्षेयः शुश्रुवान्सुधातुदक्षिणमिति[6] सुधात्वेवास्य यज्ञं

1) M वीर्यावद्   2) So corrigirt; die Mss. एतं वीर्ये   3) Ben तुझो वो   4) So M; in Ben ञो ऽदक्षिणीय; H u. Bb ञो ऽदक्षिणीय   5) So Ben; die andern Mss. °मीध्रे   6) M सुश्रुवा॰त्; Bb सुश्रवान्

दधाति वि स्वः पश्य[1] व्यन्तरिक्षमित्यदं[2] एवं प्राप्य वदति यंतस्व सदऽस्यै रित्यरातीयन्ति वा एत एतस्मै ददत ईश्वरा ब्राह्मणाः सोमपाश्चक्षुषापहन्तोस्तानेव[3] शमयत्यसंद्राता मधुमतीर्देवत्रा गछत प्रदातारमाविशतेति तथा हैनममुत्रागछन्ति बहुमर्या[4] यज्ञकुणपी-ति ह स्माह यज्ञवचा[5] राजस्तम्बायनः प्र वा इतो मनुष्या दक्षिणाभ्यावयन्ति नामुत्र गछन्तीति यदाहानवहायास्मान्देवयानेन पथा सुकृतां लोके सीदत तन्नः संस्कृतमिति तथा हैनमिह चामुत्र चागछन्ति ॥ २ ॥

Vgl. 1, 3, 37. — TS 6, 6, 1 (dâkshiṇâni); Kap. S. 44, 4.

घ्नन्ति[6] वा एतत्सोमं यदभिषुण्वन्ति यज्ञं वा एतद् घ्नन्ति यद्दक्षिणा दीयन्ते यज्ञं वा एतद्दक्षयन्ति तद्दक्षिणानां दक्षिणात्वं यत्तद्दक्षयन्ति स्वर्गो वै लोको माध्यंदिनं सवनं यन्माध्यंदिने सवने दक्षिणा दीयन्ते स्वर्गस्य लोकस्याक्रान्त्यै[7] बहु देयं सेतुं वा एतत्कुरुते स्वर्गस्य लोकस्य संमष्ट्यै हिरण्यं हस्ते भवत्यथ नयति सत्यं वै हिरण्यं सत्येनैवैना नयत्यग्रेण गार्हपत्यं जघनेन सदस्ता उदीचीरुत्सृजन्त्यन्तरा चात्वालं चाग्नीध्रं चै तेन वा अङ्गिरसः स्वर्गं लोकमायंस्तमेवैनाः पन्थामपिनयति द्वाभ्यां गार्हपत्ये जुहोतीमां तेनाक्रमत[8] आग्नेय्याग्नीध्रेऽन्तरिक्षं तेनाथ यद्दक्षिणा दीयन्ते[9] स्वर्गं तेन लोकमग्नीधेऽग्रे ददाति यज्ञमुखं वा अग्नीद्यज्ञमुखमेव नापाराध्यो अग्निर्वै सर्वा देवता देवता एवास्य तयाभीष्टाः प्रीता भवन्ति ब्रह्मणे

1) So corrigirt (cf. 1, 3, 37); in Ben स्वः पश्य; M स्वः पश्य; H u. Bb स्वः पश्य; desgl. B, ohne Accent. 2) Ben °त्यदं 3) M °तो स्तानेव 4) Die Mss. बहुर्मर्या; Bb बहुर्या 5) Bb यज्ञवचा 6) NB. fast dieses ganze 2. Capitel ist in Bb ohne Accente. 7) Von hier bis zum folgenden लोकस्य in H u. Bb doppelt. 8) Bb °क्रमत् 9) Ben दीयते

ददाति प्राजापत्यो वै ब्रह्मा प्रजापतिमेव तया प्रीणात्यृत्विग्भ्यो ददाति होत्रा एव तया प्रीणाति यां सदस्येभ्यो ददाति सोमपीथं तया निष्क्रीणीते यामार्षेयाय शुश्रुवुषे[1] ददाति छन्दांसि तया प्रीणाति न हि तस्मादर्हन्ति[2] सोमपीथं निष्क्रीय यामार्षेयाय शुश्रुवुषे[3] ददाति देवलोके तया ऋध्नोति यामनार्षेयाय[4] शुश्रुवुषे मनुष्यलोके तया यामप्रसृप्ताय[5] ददाति वनस्पतयस्तया प्रथन्ते यां याचमानाय ददाति भ्रातृव्यं तया जिन्वति[6] यां भीषा[7] स्वं[8] तया ब्रह्मास्ति[9] यां प्रतिनुदते सा व्याघ्री दक्षिणा यत्तां पुनः प्रतिगृह्णीयाद्व्याघ्र्येनं[10] भूता प्रव्लीनीयादन्यया[11] सह प्रतिगृह्या तया हैनं न प्रव्लीनाति[12] यदजं ददात्याग्नेयो वा अ३जो ऽग्नेरेव तेन प्रियं[13] धामोपैति[14] यदविं[15] ददात्य३व्यन्तेनापजयति[16] यद्गां ददाति वैश्वदेवी गौर्विश्वेषां देवानां तया प्रियं[17] धामोपैति[18] यद्वासो ददाति सर्वदेव३त्यं वै वासो देवता एवास्य तेनाभीष्टाः[19] प्रीता भवन्ति यत्कृतान्नं ददाति मांसं तेन निष्क्रीणीते यदनो वा रथं वा शरीरं तेन यद्धिरण्यं ददात्यायुस्तेन वर्षीयः कुरुते यदश्वं ददाति प्राजापत्यो वा अश्वः प्रजापतेरेव तेन प्रियं[20] धामोपैत्यथो अमुष्यादित्यस्य लोकं जयत्यन्ततः प्रतिहर्त्रे देयं रौद्रो वै प्रतिहर्ता यन्मध्यतः प्रतिहर्त्रे दद्यान्म-

---

1) So M, nur ohne Accent (n. Bl.); Ben शुश्रूवुषे; die andern Mss. शुश्रुवुषे 2) Bb °र्हहंति 3) Ben शुश्रूवुषे; Bb शुश्रुषुषे 4) So betont H; in Ben °मनार्षेयाय 5) Ben °सृप्ताय 6) H जिन्वंति 7) H u. Bb भिषा 8) Bb स्वं 9) In Ben eig. ब्रह्मास्ति geschrieben, dann ब्रह्मास्ति 10) So Ben; in H u. Bb व्याघ्रीयेनं; desgl. M (u. Bl.) u. B, ohne Accent. 11) So Ben u. M; in H, Bb u. B °व्लिनीयाद्° 12) Bb व्लीनाति 13) M u. B प्रीयं; Bb मीयं 14) H °मोपैति 15) M यद्वं; H यद्विं 16) Ben °यंति 17) Ben u. H प्रीयं; desgl. B, ohne Accent. 18) Ben °मोपैति 19) Ben तयाभीष्टाः; M एवास्यतेना° 20) Ben प्रीयं

ध्यतो रुद्रमन्ववनयेत्तस्माद्दन्ततः[1] प्रतिहर्त्रे देयꣳ स्वर्भानुर्वा आसुरः सूर्यं तमसाविध्यत्तमत्रिरन्वपश्यद्यदात्रेयाय हिरण्यं ददाति तम एवापहतेऽथो ज्योतिरुपरिष्टाद्दधाति स्वर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै[2] ॥ ३ ॥

Vgl. 1, 3, 37. — TS 6, 6, 1 (dâkshiṇâni); Kap. S. 44, 4 u. 5.

विश्वरूपो वा एतं त्वाष्ट्रो यज्ञस्य व्यृद्धममन्यत यदृक्सामे व्युह्येते स एतान्यपश्यद्यज्ञस्य[3] निष्कृत्यै यदेवात्र यज्ञस्य व्यृद्धं तस्यैतानि निष्कृत्यै हूयन्ते षड्ग्म्याणि[4] भवन्ति षड्वा ऋतव ऋतुष्वेव प्रतितिष्ठति त्रीणि यजूꣳषि त्रीणि वै[5] सवनानि सवनान्येवाप्नोति नवैतानि[6] समिष्टयजूꣳषि जुहोति नवभिर्बहिष्पवमाने स्तुवते तन्नव नव प्राणाः प्राणानेवात्मन्धत्त ऊर्ध्वस्तिष्ठञ्जुहोत्यूर्ध्वो हि तिष्ठन्वीर्यवत्तरो यं द्विष्यात्तस्य तूष्णीं तिष्ठञ्जुहुयात्प्राणानस्यान्तरेति संततं जुहोति प्राणानाꣳ संतत्या अविछिन्दञ्जुहोति प्राणानामविच्छेदाय यद्विछिन्द्यात्प्राणान्विछिन्द्याद्यं द्विष्यात्तस्य विछिन्द्यात्प्राणानस्य विछिनत्ति समानेन विग्राहं जुहोति समाना हीमे प्राणा यज्ञस्य वा एता आर्णी एतौ वै विश्वामित्रो यज्ञस्यार्णी अपश्यत्तद्यज्ञस्यैवैता आर्णी[7] क्रियेते[8] यतो यज्ञ आदीयते तत्पुनर्निधेया इति ह स्माह भरद्वाजो यतो वा एतद्यज्ञ आदीयते तत्पुनर्निधीयते[9] ॥ ४ ॥

Vgl. 1, 3, 38. — TS 6, 6, 2 (samishṭayajuḥ)

---

1) H u. Bb ॰वनयेत 2) So corrigirt; Ben u. B क्षात्यै; H u. Bb ॰ख्यात्यै; M (n. Bl.) ॰क्षात्यै 3) Bb एवात्र॰ 4) Die Mss. schwanken; Ben षडृग्म्याणि; in M eigentlich षर्डि ऋग्माणि geschrieben, in ऋग्म्याणि corrigirt; H u. Bb षडर्ग्माणि; B षड् ऋग्माणि 5) So Ben u. M; in H, Bb u. B fehlt das वै 6) H न वै तानि 7) H u. Bb चार्णी 8) So Ben; die andern Mss. क्रियते 9) H u. Bb निधी॰

पञ्चसवनो[1] वै यज्ञस्त्रीणि सवनान्यवभृथो[2]ऽनूबन्ध्या[3] सवनानां पञ्चमी पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालभ्य यद्वै यज्ञस्यातिरिच्यते तद्वरुणो गृह्णात्यतिरिक्तं वा एतद्यज्ञस्य यदृजीषोऽधिषवणमधिषवणे तस्मादेनावभृथमभ्यवयन्त्य३पो[4] ऽभ्यवयन्त्यापो हि वरुणः स्थावरा अभ्यवयन्ति ता हि साक्षाद्वरुणो यद्वहन्तीरभ्यवेयुः पशूनिर्वहेयुरथ यत्स्थावरा अभ्यवयन्ति पशूनामनिर्वाहायापो वै वरुणो वातो वरुणो[5] यदुदञ्चो ऽवभृथमभ्यवेयुरभीपतः प्रजा वरुणो गृह्णीयादथ यद्दक्षिणावभृथमभ्यवयन्ति यजमानस्य निर्वरुणत्वायोरुं हि राजा वरुणश्चकारेति चात्वालात्प्रयन्तो वदन्त्येष[6] वा अपरिपरः पन्था अरक्षस्यो येनासा आदित्य एत्यमुष्य वा एतदादित्यस्य पथ इति[7] शतं ते राजन्भिषजः सहस्रमित्यपः पराहृश्य[8] वदन्त्यपो वा एतन्भूषन्ति[9] पूताभिराभिः पूताश्चरन्त्यैककपाला भवन्ति[10] न वै पुरुषः कपालैराप्य एकधैवैनमाप्नोत्यथो एका वा इयमस्यामेव प्रतितिष्ठति तृणं प्रास्य जुहोत्यग्निमत्येव जुहोत्यायतनवत्यन्धो ऽध्वर्युः स्याद्यदनायतने जुहुयादुपबर्हिषः प्रयाजान्यजति प्रजा वै बर्हिः प्रजा एव मृत्योरुत्सृजत्याज्यभागौ यजति यज्ञतायै वरुणं यजति निर्वरुणताया अग्नीवरुणौ[11] यजत्युभयत एवैनं वरुणान्मुञ्चति नानुयाजान्यजति[12] न संस्थापयन्त्यतिरिक्तमिव हि तन्मन्यन्ते[13] समुद्रे ते हृदयम-

---

1) So corrigirt; die Mss. पंचसवनो 2) H u. Bb °भृथो 3) Ben u. M नुबं° cf. 4, 8, 6. 4) H u. Bb तेनावभयमभ्यं° 5) H u. Bb वेवचो 6) M °प्रयंतो वंत्येष 7) So M: desgl. B, ohne Accent; H u. Bb पथ इति; Ben पथेति 8) So M, H u. Bb; in Ben परा हृश्य 9) So Ben u. M; in B भूषंता; in H u. Bb भूषंति 10) So M; die andern Mss. °कपालो भवति 11) Vgl. Pâ. 6, 3, 27; auch TS 6, 6, 3, 3; in Ben u. M steht अग्निवरुणौ 12) In H यजति ohne Accent. 13) So Ben u. M; die andern Mss. मन्यति

३प्सुमतोरिति सह स्रुचोपमारयति यदेवात्र क्रूरं क्रियते तच्छमयत्यवभृथ निचुङ्कुणेत्यवभृथ एवास्यैष ततो यं ऋजीषं उत्प्लवते तं भक्षयन्ति सोमपीथमिव हि तन्मन्यन्ते वरुणो वा ऋजीषो यद्भक्षयेद्वरुणमात्मन्यञ्जीत तदाहुर्भक्षयितव्यमेवेति पशवो वा ऋजीषः पशूनेवात्मन्यङ्क्त इति विचृत्तो वरुणस्य पाश इति वरुणपाशमेव विष्यति प्रत्यस्तो वरुणस्य पाश इति वरुणपाशमेव प्रत्यस्यति नमो वरुणस्य पाशायेति वरुणपाशायैव नमो ऽकरङ्गिरसो वा उत्तिष्ठतो रक्षांस्यनूदतिष्ठंस्तान्वा एतेन बृहस्पतिरन्ववैत्स तेभ्यो रक्षांस्यपाहन्यदेतेनान्ववैति रक्षसामपहत्यै यदूर्ध्वस्तोभं तेन बार्हस्पत्यमेष यत्त्रिस्तोभं त्रयो वा इमे लोका एभ्यो वा एतल्लोकेभ्यो[2] यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्ति यदतिछन्दसा सर्वाणि वै छन्दांस्यतिछन्दाः सर्वैर्वा एतच्छन्दोभिर्यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्ति यदाग्नेय्याग्निर्वै सर्वा देवताः सर्वाभिर्वा एतद्देवताभिर्यज्ञाद्रक्षांस्यपहन्त्यपो ऽभ्यवयन्त्यापो वै रक्षोघ्नीरपो रक्षांसि न तरन्ति रक्षसामपहत्या अनपेक्षमाणा[3] आयन्ति वरुणस्यानन्ववायाय परोगोष्ठं मार्जयन्ते परोगोष्ठमेव वरुणं निरवदयन्त एधो ऽस्येधिषीमहीति निर्वरुणा एव भूत्वैधितुमुपयन्ति समिदसि समेधिषीमहीति समिद्धा एव ॥ ५ ॥

Vgl. 1, 8, 39. — TS 6, 6, 3 (avabhṛthaḥ); Kap. S. 45, 5.

यः कामयेत सर्वो मे यज्ञः स्यात्सरसा इति स एतास्तिस्रो वशा आलभेत यज्ञस्य सर्वत्वायाथो सरसत्वाय वैश्वदेवीं मध्यत आलभेत रेतो वा एतन्मध्यतो दधाति मध्यतो हि रेतो ऽनिरुक्तया प्रचरन्त्य-

---

1) Bb °चति 2) So corrigirt; die Mss. एतं लोकेभ्यो 3) M °अनपेक्षमाणा 4) Ben °यन्तो

निरुक्तमिव[1] हि रेतो यातयाम वा एतस्य[2] देवताश्च ब्रह्म च यद्वैश्वदेवी च बार्हस्पत्या च वशे भवतो देवतानां च ब्रह्मणश्चायातयामत्वाय दुग्धानि वा एतस्य छन्दांसि यातयामानि भवन्ति छन्दस्येव[3] रसं दधाति[4] बार्हस्पत्यामन्ततः आलभेत ब्रह्म वै बृहस्पतिर्ब्रह्मणि[5] वा एतदन्ततो यज्ञस्य यजमानः प्रतितिष्ठति यद्वै यज्ञः संतिष्ठते मित्रो ऽस्य स्विष्टं युवते वरुणो दुरिष्टं यन्मैत्रावरुण्यनूबन्ध्या भवति मित्रेण वा एतन्मित्राद्यज्ञस्य स्विष्टं मुञ्चति वरुणेन वरुणाद्दुरिष्टमुभयत एनं मुक्त्वा यजमानाय प्रयच्छति यथा वै लाङ्गलेनोर्वरां[6] प्रभिन्दन्त्येवमुक्थामदानि यज्ञं प्रभिन्दन्ति यथा मत्यमन्ववास्यत्येवमेषा यज्ञस्य यद्दुष्टुतं यद्दुःशस्तं यद्विलोमं[7] तदेतया[8] कल्पयति विदेवो वा ईजानः संदेवो ऽनीजानो[9] ना ह्यनीजाने[10] देवताः शंसन्ते यथा वा अनड्वान्विमुक्तो ऽपक्रामत्येवमीजानाद्देवता[11] अपक्रामन्ति यदाग्नेय उदवसानीयो भवत्यग्निर्वै सर्वा देवता देवता एव पुनरालभते ऽष्टाकपालो भवति गायत्रो ह्यग्निर्गायत्रछन्दाः पञ्चकपालः कार्यः पाङ्क्तो यज्ञो यावानेव यज्ञस्तमालब्ध यत्र वा अदो ऽग्नौ पुरुषं प्रमीतमादधति तदेनमभि सत्यं सर्वा एनमन्या देवता जहत्यग्निरेनं देवतानां न जहाति ॥ ६ ॥

Vgl. Kap. S. 45, 6.

प्र वा ऋचा ह प्रयच्छति यजुषा गमयति ग्रहेण स्तोत्राय वा

---

1) Bb °र्त्तातिरिक्तमिव 2) M (n. Bl.) एतस्य 3) Bb छन्दस्येव 4) M (n. Bl.) °च संदधाति 5) Ben ब्रह्मणी; H ब्रह्मणि 6) H °नोर्वरां 7) So Ben; desgl. M (n. Bl.) ohne Accent; in H u. Bb विलोम; desgl. B, ohne Accent. 8) Bb तदेवं तया 9) Ben u. M °निजाना 10) Ben ना ह्यनिजा; M (n. Bl.) ना ह्यनिजाने; in H u. Bb नाह्यनीजाने; desgl. B, ohne Accent. 11) Ben द्देवताद्

ऋक्शस्त्वाय यजुः संबद्धे[1] वै स्तोमं च शस्त्रं च संबद्धे[2] ऋक् च यजुश्चोच्चैर्ऋचा क्रियत उच्चैः साम्नोपांशु यजुषा ते देवा अमन्यन्तेदं यज्ञस्य शिथिरमिति तत्पुरोरुचमुपादधुरशिथिरत्वाय देवता वै सर्वा आशंसन्ते ग्रहे गृह्यमाणे मह्यं गृह्णाति मह्यं गृह्णातीति यत्पुरोरुग्देवतानां व्यावृत्त्यै ॥ जीवा नाम स्थ ता इमं जीवयत जीविका[3] नाम स्थ ता इमं जीवयत संजीवा नाम स्थ ता इमं संजीवयत ॥ इति यवानेकविंशतिं दर्भपिञ्जूलानि चावधाय परिब्रूयादथाभिमन्त्रयेत ॥ प्राणापानौ त उपांश्वन्तर्यामौ पातां व्यानं त उपांशुसवनः पातु वाचं त ऐन्द्रवायवः पातु दक्षक्रतू[4] ते मैत्रावरुणः पातु श्रोत्रं त आश्विनः[5] पातु[6] चक्षुषी ते शुक्रामन्थिनौ पातामात्मानं त आग्रायणः पात्वङ्गानि त उक्थ्यः पात्वायुस्ते ध्रुवः पातु स्तनौ त ऋतुपात्रे पातां मूर्धानं ते द्रोणकलशः पातु कुक्षी ते कलशौ पातां पुष्टपते चक्षुषे चक्षुः स्तने स्तनं वाचे वाचं प्राणाय प्राणं पुनर्देह्यस्मै स्वाहा ॥ इति जुहुयादेतद्ध स्म[7] वा आह वासिष्ठः सात्यहव्यः पात्रेषु वा अहं तद्ब्राह्मणं[8] वेद यथा पुरुषः सकृदाहुतिमाहुर्यते[9] सकृ३त्त्वेव कुर्यान्न ततः[10] पुरो यत्पुनः कुर्यात्प्रमीयेत यद्यभिचरेदेतदेव यजुरुदित्वाथाभिमन्त्रयेत ॥ पुनरितरथा ॥ ७ ॥

---

1) So Ben; in M संबध्य (n. Bl.); Bb संबधी; B संबधे; H संबधे 2) Die Mss schwanken; Ben संबद्धो; M (n. Bl.) संबध्य; in Bb u. H संबधे; desgl. B, ohne Accent. 3) Ben जीवीका 4) So Ben u. M; die andern Mss. दक्षक्रतू 5) So Ben u. M; in Bb श्रोत्रमाश्विनः; H श्रोत्रं त्वाश्विनः; desgl. B, ohne Accent. 6) Von hier bis zum folgenden पात्वङ्गानि in Ben fehlend. 7) Ben स्मा 8) So Ben u. M; in H u. Bb ब्राह्मणं 9) So Ben; in M सकृदाहितिमाहर्यते; in H u. Bb सकृदाहुतिमाहुर्यते; desgl. B, ohne Accent. 10) So Ben u. M; die andern Mss. कुर्यात्ततः

पुनरन्यानि पात्राणि प्रयुज्यन्ते नान्यानि यानि पुनः प्रयुज्यन्ते तान्यस्मै[1] लोकाय यानि न पुनः प्रयुज्यन्ते तान्यमुष्मै लोकायाथैतदुक्थ्यपात्रं पुनः प्रयुज्यत आरण्यान्वा एतत्पशून्प्रत्यारण्यानेवैतेन पशून्दाधार यदेतत्पुनः प्रयुज्यते तस्मादेतान्पश्यतः परीत्य यन्त्यथैतदृतुपात्रं पुनः प्रयुज्यते ऽश्वं[2] वा एतत्प्रत्यश्वमेवैतेन दाधार यदेतत्पुनः प्रयुज्यते तस्मादेतस्याश्वस्यैवाधस्ताच्छफौ ऽथैतदादित्यपात्रं पुनः प्रयुज्यते गां वा एतत्प्रति गामेवैतेन दाधार यद्भूयिष्ठाभिर्ऋग्भिर्भूयिष्ठः सोमो गृह्यते तस्माद्गौर्हन्यमानाद्धन्यमाना पशूनां भूयिष्ठाथैतच्छुक्रपात्रं पुनः प्रयुज्यते पुरुषं वा एतत्प्रति पुरुषमेवैतेन दाधारासौ वा आदित्यः शुक्रो रश्मय ऋतवो ऽन्तरमृतुपात्रं शुक्रपात्रं पुनः प्रयुज्यते[3] ऽन्तरे ह्यमुष्मादादित्याद्रश्मयो[4] ऽथैतदुपांशुपात्रं पुनः प्रयुज्यते ऽविं वा एतत्प्रत्यविमेवैतेन दाधाराथैतदन्तर्यामपात्रं पुनः प्रयुज्यते ऽजां वा एतत्प्रत्यजामेवैतेन दाधार प्रजापतिर्वा आग्रयणो[5] यदेष पुनः प्रयुज्यते तस्मात्प्रजापतिः[6] प्रजा वेद प्रजापतेर्वा एतत्पशवो यद्द्रोणकलशो यदेष पुनः प्रयुज्यते तस्मादयं क्षयो ऽस्ति सप्त वै पात्राणि पुनः प्रयोगमर्हन्ति[7] तानि हि बन्धुमन्ति सप्त छन्दांसि छन्दांसि वाग्यावत्येव वाक्तामाप्नोति सप्त छन्दांसि सप्त होत्राः सप्त ग्राम्याः पशवस्तानेवावरुन्द्धे त्रीणि वै पात्राणि प्रत्यक्षबन्धूनि परोक्षबन्ध्वेवान्यत्सर्वं[8] गायत्र्यैन्द्रवायवस्त्रिष्टुप्[9] शुक्रो जगत्या-

---

1) Ben लोकाय न 2) H u. Bb °ऽश्वं ohne Accent. 3) B प्रयुञ्जीत 4) So M; H प्रयुज्यते तरे; Bb प्रयुज्यते तरे; B प्रयुञ्जीतेतरे; in Ben शुक्रपात्रात्पुनः प्रयुज्यते तरे 5) Bb ग्रायणयो 6) Von तस्मात् bis zum folgenden तस्मा° in Ben nicht vorhanden; in H u. Bb dagegen ist dieses Stück drei Mal nach einander wiederholt! 7) So in M, H u. Bb; in Ben °मर्हन्ति 8) So meine Correctur; die Mss. परोक्षबन्धवेवान्यत्सर्वं 9) So M u. H; in Ben u. Bb गायत्र्यैन्द्र°

ायणो ऽच्छिन्नं[1] स्रावयितव्यः[2] कामो ह्यस्य समर्धुको भवत्यथो
ाजीमूतवर्षी पर्जन्यो भवति न चमसमभ्युपाकुर्याद्यच्चमसमभ्युपा-
ुर्याद्गर्भमृतः[3] प्रजाः स्युर्येनैवाग्रे सर्पन्ति तेन पुनः सर्पेयुर्यदन्येन
र्पेयुर्गर्भा वेष्टुकाः[4] स्युर्यूपेन[5] वा आहुतयः स्वर्गं लोकं यन्त्यध्वर्युणा[6]
क्षिणा ऊर्ध्वो यूपो मीयत ऊर्ध्वस्तिष्ठन्प्रतिगृणाति स्वर्गस्य लोकस्य
मष्ट्यै ॥ ८ ॥

'gl. TS 6, 5, 11 (somapâtrâdipraçaṃsâ).

यो ज्येष्ठबन्धुः स्यात्स[7] ऐन्द्रवायवाग्रान्ग्रहान्गृह्णीताग्र्यं ह्यैन्द्रवा-
यवो य[8] आमयावी स[9] मैत्रावरुणाग्रान्प्राणापानौ हि मित्रावरुणौ
ः पश्चात्सोमपीथः स आश्विनाग्रान्पश्चेव[10] ह्येतौ सोमपीथमाश्नु-
ाता यो ब्रह्मवर्चसकामः स शुक्राग्रांस्तेजो वै शुक्रो ब्रह्मवर्चसं
ो[11] ऽभिचरेत्स मन्थ्यग्रानार्तं[12] वा एतत्पात्रं यन्मन्थिपात्रं य आ-
ुजावरः[13] स आग्रायणाग्रानन्य[14] आग्रायणा[15] एति वा एष यज्ञमुखाद्य
ऐन्द्रवायवेभ्यो ग्रहेभ्यो ऽन्याग्रान्ग्रहान्गृह्णीते धारयेयुस्तं यं का-
माय गृह्णीयादथैन्द्रवायवं सादयेद्यथापूर्वं[16] वा एतत्क्रियते[17] न
यज्ञमुखादिति यद्याग्रायणः स्कन्देदुप वा दस्येदितरेभ्यो ग्रहेभ्यो निर्गृह्णी-
याद्यथा पिता पुत्रान्क्षित उपधावत्येवं[18] तद्यदीतरे[19] ग्रहाः स्कन्देयुरुप

---

1) M, H u. Bb छिन्नं 2) So Ben; die andern Mss. स्रावितव्यः 3) Ben गर्भमृत; Bb गर्भमभृत 4) Bb वेष्टुका 5) So Ben; in M eigentlich यूपेन geschrieben; dann in यूपेन corrigirt; Bb यूपेन; desgl. B, ohne Accent; H यूपेन 6) H u. Bb संश॰ 7) In Bb fehlt स 8) In Bb fehlt य 9) So corrigirt; in Ben स; in M, H, Bb सो; desgl. B, ohne Accent. 10) So meine Correctur; die Mss. पश्चेव; M पश्चेव 11) So corrigirt; in M यो ohne Accent; die andern Mss. यो 12) So corrigirt; in M, H u. Bb मंथ्यग्राम॰; Ben मथ्यग्राम॰; desgl. B, ohne Accent. 13) H चतु॰ 14) H, Bb u. B चायण॰ 15) Bb ग्रायणं 16) So Ben u. M; die andern Mss. सादयेत य॰ 17) Ben क्रियते 18) Ben u. M उपधावत्येवं 19) M यदितरे

वा दस्येयुराग्रयणान्निर्गृह्णीयाद्यथा पुत्राः पितरं क्षितं[1] उपधावन्त्येवं तद्द्रोणकलशान्निर्गृह्णन्त एष वा एतेषां योनिः स्वादेव योनेर्निर्गृह्णन्ते[2] ऽस्कन्नत्वाय सोमः स्कन्स्यति तमितो महीयामीति तस्य[3] वा एष परिश्रये यदा वा एतमवनयत्यथैष उभयतःशुक्रो ऽथो सर्वतःशुक्रः[4] पशुभिर्वा एष व्यृध्यते[5] यस्य सोमः स्कन्दति व्यस्य यज्ञश्छिद्यते पशवो वै पृषदाज्यं यत्पृषदाज्यं जुहोति पशुभिरेवैनं सम्यञ्चं दधाति मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यस्य विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधात्विति यज्ञमेव संदधाति ॥ वर्धतां भूतिर्दध्ना घृतेन मुञ्चतु यज्ञं यज्ञपतिमंहसः ॥ स्वाहा ॥ इति जुहुयादियं वा एतद्यज्ञस्य गृह्णाति यदार्छतीयं भूतिरस्या एवैनदधि मुञ्चति द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामित्यभिमृशति होत्रास्वेवैनत्प्रतिष्ठापयति[6] त्रयस्त्रिंशदपो ऽन्वतिषिञ्चत्यापो हि यज्ञो यज्ञं वा एतस्य विमथ्नते यस्य पशुं विमथ्नते व्यस्य यज्ञश्छिद्यते यदवदानं न विन्देत्तदाज्यस्यावद्येत्सर्वा[7] वा अन्या देवता यातयाम्नीः[8] प्रजापतिरेवायातयामा प्राजापत्यमाज्यं प्राजापत्या देवाः प्रजापतिहुतमेवास्य भवति यदि कामयेत यं[9] पशुं व्यमथिषत[10] तं आर्तिमार्छेयुरिति कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिदिति नमउक्तिमत्य ऋचाग्नीध्रे जुहुयान्नमउक्तीरेवैषां वृङ्क्ते ताजगार्तिमार्छन्त्यथैषाष्टापदी[11] यद्गर्भस्यावद्येदवदानान्यतिरेचयेद्यन्नावद्येत्प्रोक्षि-

1) Bb पितंषत् षित; H पितंबत्षित; B पितबत्षित 2) M निगृह्णते 3) So Ben; in den andern Mss. fehlt तस्य 4) So Ben; in M सर्वतःशुक्रः; in H u. Bb सर्वतःशुक्रः; desgl. B, ohne Accent. 5) In Ben u. M dies Wort ohne Accent. 6) Bb स्वेवैव प्रति°; M °स्वेवैनं प्रति° 7) H u. Bb विन्द्येत्°, Ben °त्तदाज्यस्याव; M तदा-वद्याव° 8) So Ben; die andern Mss. यातयाम्नीं 9) So Ben u. M; in H, Bb u. B fehlt यं 10) So corrigirt; in Ben व्यमथिषत ohne Accent; desgl. B; M व्यमतिषत; in H u. Bb entweder व्यप्रथिषत oder dasselbe ohne Accent. 11) So Ben; die andern Mss. °मार्छन्त°

तस्य हविषो नावद्येद्रसेन[1] जुहोत्येव प्रोक्षितस्य हविषो द्यति नावदानान्यतिरेचयति ॥ ९ ॥

Vgl. Kap. S. 46, 6.

यथा वै शालैवꣳ संवत्सरस्तस्य यथा[2] पक्षसी एवं[3] पक्षसी[4] यथा मध्यमो वꣳश एवं दिवाकीर्त्यꣳ यथा वा इदꣳ शालायाः पक्षसी मध्यमꣳ वꣳशमभिसमागछन्त्येवꣳ वा एतत्संवत्सरस्य पक्षसी दिवाकीर्त्यमभिसंतनोति यथा मध्यमो वꣳश एवं दिवाकीर्त्यꣳ यदेष शिथिरः स्यादवशीर्येत यदेतस्मिन्नहन्येते ग्रहा गृह्यन्तेऽह्नो द्राढिम्नेऽशिथिरत्वाय शुक्राग्रा[5] एतदहर्ग्रहा भवन्ति त्रैष्टुभो वै शुक्रस्त्रैष्टुभमेतदहः प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वाय सौर्यो ग्रहो गृह्यते सौर्यः पशुरालभ्यतेऽसा आदित्य एतदहस्तꣳ साक्षादृध्नोति षड् ग्रहा गृह्यन्ते पशुः सप्तम आलभ्यते सप्त वै शीर्षन्प्राणा असा आदित्यः शिरः शीर्षन्वा एतत्प्राणान्दधातीन्द्रो वै वृत्रमहन्स इमं लोकमभ्यजयदमुं तु लोकं नाभ्यजयत्स विश्वकर्मा भूत्वाभ्यजयद्यद्वैश्वकर्मणो ग्रहो गृह्यतेऽमुष्य लोकस्याभिजित्यै यन्ति वा एते ऽस्माल्लोकाद्ये[6] वैश्वकर्मणं ग्रहं गृह्णते पराञ्चो हि[7] यन्तीश्वराः प्रमेतोः स्वो भूत आदित्यं गृह्णीरन्नियꣳ वा अदितिरियं प्रतिष्ठा यदादित्यो ऽस्यामेव प्रतितिष्ठन्ति तयोरन्यमन्यमा पराधात्पक्षसो गृह्णीरन्विश्वमन्येन कर्म कुर्वाणा यन्तीयꣳ वा अदितिरस्यामन्येन प्रतितिष्ठन्ति ता उभौ सहार्के गृह्णीर-

1) Bb नावद्येद्र 2) H u. Bb यद्दा; desgl. B, ohne Accent. 3) H u. Bb एवं; desgl. B, ohne Accent. 4) H u. Bb पक्षसि; desgl. B, ohne Accent. 5) Ben शुक्राग्रा; H u. Bb शुक्राग्रा 6) So Ben, die andern Mss. यो 7) Ben ही

त्वंतं गत्वांतमेव गत्वोभयोर्लोकयोः प्रतितिष्ठन्त्यादित्येनास्मिंल्लोके वैश्वकर्मणेनामुष्मिन्[1] ॥ १० ॥

॥ इति खिलकाण्ड अष्टमः प्रपाठकः ॥

युञ्जते[2] मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः ।
वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इन्मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः[3] ॥
देवस्य त्वा सवितुः प्रसउवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामा-
ददे ॥ अभ्रिरसि नारिरसि ॥
उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते देवयन्तस्त्वेमहे ।
उप प्रयन्तु[4] मरुतः सुदानव[5] इन्द्र प्राशूर्भवा[6] सचा ॥
प्रैतु[7] ब्रह्मणस्पतिः प्र देव्येतु[8] सूनृता ।
अच्छा[9] वीरं नर्यं पङ्क्तिराधसं[10] देवा यज्ञं नयन्तु नः ॥

1) Hier endet die alte Handschrift von Morbî (M); ausserdem nur noch ein überzähliges Blatt vorhanden; vgl. unten 4, 9, 25 flg. — Auch die alte Handschrift von Benares (Ben) hat hier ihren Schluss und die Datirung संवत् १५२९, wenn auch freilich in ihr manche spätere Partien noch vorkommen, die aber gemäss der seltsamen Anordnung in diesem Ms. unserer Stelle vorausgehen (cf. das Vorwort). 2) Hier beginnt die alte Hdschr. von Benares (Ben) mit p. 1. Die Paginirung geht ohne Unterbrechung fort (von 1—105), die Hdschr. springt aber sonderbarerweise nach einiger Zeit auf Cap. 1 über und geht dort weiter fort. Ihr Schluss liegt unmittelbar vor dem Anfang: 4, 8, 10 s. E.! Vgl. Näheres in der Einleitung. — An dieser Stelle beginnt auch der Padapâṭha des 4. Kâṇḍa. 3) Im P bloss die vier ersten Worte des Verses. 4) P उप । प्र । यन्तु । 5) P सुदानव इति सु-दानवः । 6) P प्राशूः । भव । 7) P प्र । एतु । 8) H u. Bb देवैतु 9) P अच्छ । 10) H पंक्ती राधसं; desgl. B, ohne Accent.

देवी[1] द्यावापृथिवी अनु मे ऽमꣳसाथामृध्यासमद्य[2] मखस्य शिरः ॥ मखाय त्वा ॥ मखस्य त्वा शीर्ष्णे ॥ देवीर्वम्रीरस्य[3] भुवनस्य[4] प्रथमजा ऋतावरीर्ऋध्यासमद्य[5] मखस्य शिरः ॥ मखाय त्वा ॥ मखस्य त्वा शीर्ष्णे ॥ इयत्यग्र[6] आसीदतो[7] देव्यृध्यासमद्य[8] मखस्य शिरः ॥ मखाय त्वा ॥ मखस्य त्वा शीर्ष्णे ॥ इन्द्रस्यौजो ऽसि प्रजापते रेतः ॥ ऋध्यासमद्य[9] मखस्य शिरः ॥ मखाय त्वा ॥ मखस्य त्वा शीर्ष्णे ॥ मधु त्वा मधुला कृणोतु ॥ मखस्य शिरो ऽसि ॥ यज्ञस्य पदे[10] स्थः ॥ गायत्रो ऽसि ॥ त्रैष्टुभो ऽसि ॥ जागतो ऽसि ॥ मखस्य रास्नासि ॥ सूर्यस्य रसा[11] आश्रयस्व ॥ वृष्णो अश्वस्य निष्पदसि वृष्णस्त्वाश्वस्य निष्पदा धूपयामसि ॥ वरुणस्त्वा धृतव्रतो धूपयतु[12] मित्रावरुणौ ध्रुवेण धर्मणा ॥ अदितिष्ट्वा देवी विश्वदेव्यवती[13] पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वत्खनत्ववट[14] देवानां त्वा पत्नीर्देवीर्विश्वदेव्यवतीः पृथिव्याः सधस्थे अङ्गिरस्वद्दधतु महावीरान् ॥

अर्चिषे त्वा शोचिषे त्वा ज्योतिषे त्वा हरसे त्वा ।
अभीमान्महिना[15] दिवो मित्रो बभूव सप्रथाः ॥

उत श्रवस[16] आ पृथिवीम् ॥

मित्रस्य चर्षणीधृतः श्रवो देवस्य सानसि[17] ।
द्युम्नं चित्रश्रवस्तमम् ॥

1) P देवी इति देवी ।; H u. Bb देवीर्वा॰; desgl. B, ohne Accent. 2) So corrigirt; vgl. Tâitt. Âr. 4, 2, 2 sowie P; Ben अनु मेवꣳ स्तातामृध्यासाम॰; P अनु । मे । अमं । स्तातां । ऋध्यासं । H अनु मेवꣳ स्तात्तामृध्यासामद्य; Bb अनु मेवꣳ स्तातामृध्यासामद्य; B अनु मेवꣳ स्तात्तामृध्यासाद्य 3) Die Mss. schwanken; Ben देवीर्वम्रीरस्य; H u. Bb देवोर्वम्रीरस्य; P देवीः । वम्रीः । अस्य । 4) Bb भुवनस्य 5) Die Mss. ऋध्यासाम॰; in P fehlend; H u. Bb ॰मद्य 6) H u. Bb इयत्यग्र; P इयति । अग्रे । 7) H u. Bb आसीदतो 8) P देवि । ऋध्यासं ।; H u. Bb॰मद्य 9) H u. Bb ॰मद्य 10) H u. Bb पदे; P पादे ।; Tâitt. Âr. पदे 11) रसे । 12) H धूप॰ 13) P विश्वदेव्यवती 14) P खनतु । अवट । 15) Ben अभि मां; P अभि मान् । 16) P श्रवसः । 17) Ben सानसो

देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिः ।
सुबाहुरुत शक्त्या ॥

ऋजवे त्वा साधवे[1] त्वा सुक्षित्यै[2] त्वा ॥ इदमहममुमामुष्यायणं तेजसा ब्रह्मवर्चसेन पर्यूहामि ॥ इदमहममुमामुष्यायणं विशा राष्ट्रेण पर्यूहामि ॥ इदमहममुमामुष्यायणं प्रजया पशुभिः पर्यूहामि ॥ छृणत्तु त्वा वाक्छृणत्तु[4] त्वोर्क्छृणत्तु[5] त्वा हविः ॥ देवपुरश्चरस[6] ऋध्यासं त्वा ॥ १ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 2 u. 3.

नमो वाचे नमो वाचस्पतये या चोदिता[7] या च नोदिता[8] तस्यै वाचे नमो नमा ऋषिभ्यो मन्त्रकृद्भ्यो मन्त्रविद्भ्यो मन्त्रपतिभ्यो मा मामृषयो मन्त्रकृतो मन्त्रविदः प्रादुर्दैवीं वाचमुद्यासं[9] जुष्टां[10] देवेभ्यः स्वधावरीं पितृभ्योऽनुमताम्मनुष्येभ्यस्तन्मा[11] देवा अवन्तु शोभायि[12] पितरोऽनुमदन्तु ॥ गायत्रीं छन्दः प्रपद्ये त्रिष्टुभं छन्दः प्रपद्ये जगतीं छन्दः प्रपद्येऽनुष्टुभं छन्दः प्रपद्ये पङ्क्तिं छन्दः प्रपद्ये छन्दांसि छन्दः प्रपद्ये ॥ तानि नोऽवन्तु तानि नः पालयन्तु तानि मा ऋच्छन्तु[13] यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः ॥ ब्रह्मन्प्रवर्ग्येण प्रचरिष्यामो होत-

1) So betont P साधवे ।; die andern Mss. साधवे; Tâitt. Âr. 4, 3, 3. 2) P सुक्षित्यै इति सु॰क्षित्यै । 3) In H u. Bb ohne Accent. 4) In den Mss. das Verbum ohne Accent; P त्वा । वाक् । (!) 5) In den Mss. ist das Verbum ohne Accent; vgl. übrigens Tâitt. Âr. 4, 3, 3. 6) So Ben; in Bb देवपुरश्च॰; H देवपुरश्च॰; P हविः । देव । पुनरिति पुनः । चरसे । 7) H u. Bb चोदिता 8) So Ben; P च । नु-दिता ।; H u. Bb नोदिता; in Tâitt. Âr. 4, 1, 1 या चोदिता या चानुदिता 9) P उत् । यासं । 10) So Bb; die andern Mss. जुष्टां; cf. Tâitt. Âr. 4, 1, 1. 11) Die Mss. schreiben पितृभ्यो नुमताम्म॰: P अनुमतामित्यनु. मतां । 12) So die Mss.; auch P शोभायि । 13) P मा रिच्छन्तु । (!)

घर्ममभिष्टुह्यमीद्रजनरौहिणौ[1] पुरोडाशावधिश्रय[2] प्रतिप्रस्थातर्विहर प्रस्तोतः सामानि[3] गाय ॥

यजुर्युक्तं[4] सामभिराक्तखंता विश्वाभिर्धीभिः संभृतं दक्षिणाभिः ।
प्रततं पारयिष्णु[5] स्तुभो[6] वहन्तु[7] सुमनस्यमानाः ॥
भूर्भुवः स्वर्देवस्य सवितुः प्रसवे बृहस्पतिप्रसूता[8] ॥

ओमिन्द्रवन्तः प्रचरत[9] ॥ २ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 1 u. 4.

यमाय त्वा ॥ मखाय त्वा ॥ सूर्यस्य हरसे[10] त्वा ॥ देवस्त्वा सविता मध्वानक्तु ॥ पृथिव्याः संपृचस्पाहि[11] ॥ अर्चिषे[12] त्वा शोचिषे[13] त्वा ज्योतिषे त्वा तपसे त्वा ॥ अर्चिरसि[14] शोचिरसि ज्योतिरसि तपो ऽसि सूर्यस्य तपस्तपः ॥

सं सीदस्व महाँ[15] असि शोचस्व देववीतमः ।
वि धूममग्ने अरुषं मेध्य[16] सृज प्रशस्त दर्शतम् ॥
अञ्जन्ति यं प्रथयन्तो न विप्रा वपावन्तो नाग्निना[17] तपन्तः ।
पितुर्न पुत्र[18] उपसि प्रेष्ठ[19] आ[20] घर्मो अग्निरमृतो न सादि ॥

---

1) Die Mss. schwanken; Ben °द्राजनरौहीणौ; H, Bb u. B °द्राजरनरोहिणौ; P घर्मं । अभि । स्तुहि । अमीदिति अमि·इत् । राजन् । रौहिणौ ।; vgl. Pet. W. s. v. रौहिण 2) P अधि । श्रय । 3) P साम । 4) So Ben; H u. Bb आतरांखता; desgl. B, ohne Accent; P आक्तखमिति आक्त·खं । ता ।; Tâitt. Âr. सामभिराक्तखं त्वा 5) P पारयिष्णुं । 6) P स्तुभः ।; in H u. Bb स्तुभौ 7) Ben वहं; P वहंतु । 8) H u. Bb बृहस्पतिः प्रसूता 9) H u. Bb प्रचरता 10) So Ben; in H u. Bb रसे; desgl. B, ohne Accent; P रसे । (!) 11) So Bb; Ben u. H संपृचस्पाहि; P संपृच इति सं·पृचः । 12) So corrigirt; die Mss. अर्चिषे; vgl. weiter unten. 13) So corrigirt; die Mss. शोचिषे; vgl. unten. 14) Nur P अर्चिः 15) P महान् । 16) So H u. Bb; Ben मेध्यः; desgl. B, ohne Accent; im P nur die ersten Worte des Verses. Vgl. RV 1, 36, 9. Tâitt. Âr. 4, 5, 2 मियेध्य 17) P न । अग्निना । 18) P पुत्रः । 19) Ben उपसिप्रेष्ठ; H u. Bb उपसि प्रेष्ठ; B उपसि प्रेष्ठा; P उपसि । प्रेष्ठः Vgl. nam. RV 5, 43, 7. 20) In den Saṃh.-Mss. ohne Accent; P आ ।

अनाधृष्टासि[1] पुरस्तादग्नेराधिपत्या[2] आयुर्मे दाः पुत्रवती दक्षिणत[3] इन्द्रस्याधिपत्ये प्रजां मे दाः ॥ सुषदा पश्चात्सवितुराधिपत्ये चक्षुर्मे दाः ॥ आश्रुतिरुत्तरतो[4] मित्रावरुणयोराधिपत्ये श्रोत्रं मे दाः ॥ विधृतिरुपरिष्टाद्बृहस्पतेराधिपत्ये वाचं मे दाः ॥ ब्रह्म मे दाः क्षत्रं मे दाः पयो मे दाः ॥ मनोरश्वासि[5] भूरिपुत्रा[6] सूपसदना[7] विश्वाभ्यो मा दंष्ट्राभ्यस्पाहि ॥ ३ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 5, 1—5.

चिदसि ॥ स्वाहा मरुद्भ्यः परिश्रयस्व ॥ मासि ॥ प्रमासि ॥ प्रतिमासि ॥ विमासि ॥ संमासि ॥ उन्मासि ॥ अन्तरिक्षस्यान्तर्धिरसि[8] ॥ दिवः संपृचस्पाहि[9] ॥

अर्हन्बिभर्षि[10] सायकानि धन्वा[11] । अर्हन्निष्कं[12] यजतं[13] विश्वरूपम्[14] ।

अर्हन्निदं[15] दयसे विश्वमा धन्वा[16] । ओजीयो रुद्रस्तदस्ति[17] ॥

---

1) So im Anschluss an P अनाधृष्टा । असि ।; die Samh. Mss. अनाधृष्टासि 2) P आधिपत्ये । 3) So H u. Bb; desgl. B, ohne Accent; P दक्षिणतः । Ben दक्षिणता 4) So im Anschluss an P आश्रुतिरित्या. श्रुतिः; die Samh. Mss. schreiben आश्रुतीरु°; cf. Tâitt. Âr. 4, 5, 3. 5) P मनोः । अश्वा । असि । 6) So corrigirt; die Mss. भूरिपुत्र P भूरिपुत्र इति भूरि. पुत्रः । s. Tâitt. Âr. 4, 5, 4. 7) So corrigirt, Ben सूपसदना; in H u. Bb सुप सदना; P सु । उपसदनेति उप. सदना ।; Tâitt. Âr. 4, 5, 5 सूपसदा 8) So im Anschluss an P अन्तर्धिरित्यन्तः । धिः ।; die Samh. Mss. °स्यान्तर्धीरसि; cf. übrigens Tâitt. Âr. 4, 5, 6. 9) So corrigirt; die Mss. संपृचस्प°; auch P संपृचः ।; vgl. oben 4, 9, 3; Tâitt. Âr. 4, 5, 6 schreibt तपसस्त्रायस्व 10) H u. Bb अर्हं; P अर्हन् । 11) So Ben; vgl. die folgende Zeile; H u. Bb धन्वा ohne Accent; P धन्वा 12) Bb अर्हं; H अर्हं 13) So mit P betont; in den Samh Mss. hat das Wort keinen Accent. 14) So die Samh. Mss.; P विश्वरूपमिति विश्व. रूपं । 15) P अर्हन् । इदं ।; H अर्हं विदं; desgl. B, ohne Accent; Bb अर्हन्विदं; Ben अर्हंवनिदं 16) So H u. Bb; desgl. B, ohne Accent; in Ben विश्वमा धन्वा; P विश्वं । आत्वं । अभ्वं । नं । वै । 17) Ben रुद्रस्तदस्ति; H u. Bb रुद्रस्तदस्ति; desgl. B, ohne Accent; P रुद्र । तत् । अस्ति ।; dieser Vers kann als Muster der Corruption dienen. Die correcte Form s. RV 2, 33, 10.

गायत्रो ऽसि[1] ॥ त्रैष्टुभो ऽसि ॥ जागतमसि ॥ मधु । मधु । मधु[2] ॥ रुचितो घर्मः[3] ॥ ४ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 5, 5—7.

दिश प्राचीर्दिश भासि[4] दक्षिणा[5] दिश प्रतीचीर्दिश भास्युदीचीर्दिशोर्ध्वा[6] भासि सुमनस्यमानः ॥ सा नः प्रजां पशून्पाह्यहृणीयमानः[7] ॥ अग्निष्ट्वा वसुभिः पुरस्ताद्रोचयतु सं मा रुचितो[8] रोचय[9] ॥ पितरस्त्वा यमराजानः[10] पितृभिर्दक्षिणतो रोचयन्तु सं मा रुचितो रोचय ॥ सविता त्वादित्यैः पश्चाद्रोचयतु सं मा रुचितो रोचय[11] ॥ मित्रावरुणौ त्वोत्तरतो मरुद्भी[12] रोचयेतां सं मा रुचितो रोचय[13] ॥ बृहस्पतिष्ट्वा विश्वैर्देवैरुपरिष्टाद्रोचयतु सं मा रुचितो रोचय[13] ॥ देव घर्म[14] रुचितस्त्वं[15] देवेष्वा[16] सुरुचितं[17] मां देवमनुष्येषु कुरु रुचं मयि धेहि[18] रुचिरसि रुचो[19] ऽसि स यथा[20] त्वं[21] रुच्या रोचस एवमहं रुच्या रोचिषीय[22] तवेव मे रोचमानस्य रोचो भूयासुर्भ्राजिरसि[23] भ्राजो ऽसि स यथा[24] त्वं[25] भ्राज्या भ्राजस[26] एवमहं भ्राज्या भ्राजिषीय[27] तवेव मे भ्राजमानस्य भ्राजो[28] भूयासुर्भ्राजिरसि[29] भ्राजो ऽसि

---

1) H u. Bb °त्रो सि 2) Ben मधुः । मधुः । मधुः । 3) H u. Bb घर्मः 4) Bb भासि 5) P दक्षिणाः । 6) H u. Bb भास्यु°, P ऊर्ध्वाः । 7) P अहः । यमी । यमानः । (!) 8) P सं । मा । रुचितः । 9) H रोचय 10) So corrigirt; die Mss. यमराजानः; P यमराजान इति यमराजानः । 11) H u. Bb रोचय 12) P मरुद्भिः । 13) H u. Bb रोचय 14) Die Mss. schwanken; Ben देव घर्म; H u. Bb देव घर्म; desgl. B, ohne Accent; P देव । घर्म । 15) So corrigirt; in den Mss. रुचितम् ohne Accent. 16) So corrigirt im Anschluss an Padap. देवेषु । आ ।; Ben देवेष्व; H u. Bb देवेष्वा; desgl. B, ohne Accent. 17) So H u. Bb; in Ben ohne Accent; P सुरुचितमिति सु. रुचितं । 18) H u. Bb setzen hier das Zeichen ॥ 19) So Ben; P रुचः ।; die andern Mss. रोच्यो 20) P सः । यथा । 21) Ben यथास्त्वं 22) So ohne Accent nur in P; die Samh. Mss. रोचिषीय 23) P भ्राजीः । 24) P सः यथा । 25) Ben यथास्त्वं 26) P भ्राजसे । 27) Ben भ्राजिषीय 28) P भ्राजः । 29) P भ्राजीः ।

सं यथा[1] त्वं[2] भ्राज्या भ्राजस एवमहं[3] भ्राज्या भ्राजिषीय[4] तवेव मे भ्राजमानस्य भ्राजो[5] भूयासुः ॥ ५ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 6.

अपश्यं गोपामनिपद्यमानमा च परा च पथिभिश्चरन्तम्[6] ।
सं सध्रीचीः स विषूचीर्वसाना[7] आवरीवर्ति[8] भुवनेष्वन्तः ॥

गर्भो देवानां जनिता मतीनां पतिः कवीनां[9] पतिः प्रजानां धर्ता क्षत्रस्य ॥ सं देवो देवेन सवित्रा[10] यजत्र सं सूर्येण रोचते ॥ हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वा ॥ ऊर्ध्वमिममध्वरं दिवि देवेषु होत्रा यछ ॥ धर्ता दिवो रजसो[11] विभाति धर्ता पृथिव्या धर्तोरोरन्तरिक्षस्य धर्ता ॥ देवो देवानाममर्त्यस्तपोजा[12] अप्सु प्रावीः[13] ॥ विश्वासां भुवां पते[14] विश्वस्य भुवनस्पते विश्वस्य मनसस्पते[15] विश्वस्य वचसस्पते[16] विश्वस्य ब्रह्मणस्पते[17] ॥ देवश्रुत्त्वं[18] देव घर्म[19] देवान्पाहि तपोजान् ॥ वाजमस्मिन्निधेहि देवायुवम् ॥ मधु माध्वीभ्यां मधु[20] माधूचीभ्यां मधुमान्देववीतये[21] ॥ सममिरग्निनागत[22] सं देवो देवेन सवित्रा[23] यजत्र सं सूर्येणारोचिष्ट[24] स्वाहा ॥ सममिस्तपसागत[25] सं देवो देवेन

1) P सः । यथा । 2) Ben यथास्त्वं 3) Ben भ्राज एवम° 4) So ohne Accent nur in P; die Samh. Mss. भ्राजिषीय 5) H u. Bb भ्राजे 6) Ben पथिभिश्चरंतं; desgl. B, ohne Accent; H u. Bb पथिभिश्चरंति; P पथिभिरिति पथि॰भिः । चरंतं । 7) P वसानः । 8) Ben आवरिवर्ति; desgl. B, ohne Accent. 9) So Ben; in H, Bb u. P कवीनां 10) P सविता । 11) So H u. Bb; P रजसः ।; in Ben राजो 12) P तपोजा इति तपः॰जाः । 13) So im Anschluss an den P अप्स्विस्त्यप्॰सु । प्र । आवीः ।; die Samh. Mss. अप्सु प्रावीः 14) P भुवां । पते । 15) Die beiden letzten Worte fehlen in P. 16) P वचसः । पते ।; Bb वचसते 17) P ब्रह्मणः । पते । 18) Bb देवश्रुत्त्वं 19) H u. B देवं धर्म 20) So P; in den Samh. Mss. ohne Accent. 21) P मधुमानिति मधु॰मान् ।; in den Samh. Mss. मधुमां geschrieben. 22) P अग्निना । गत । 23) P सविता । 24) P सूर्येण । अरोचिष्ट । 25) P तपसा । गत ।

सविता[1] यजत्र सं सूर्येणायुक्तायुर्दास्त्वमस्मभ्यं[2] घर्म[3] वर्चोदा असि[4] पितासि पिता नो बोधिषीमहि[5] त्वा नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ॥ त्वंष्ट्रिमन्तस्त्वा[6] सपेम ॥ ६ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 7, 1—5.

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददे ॥ अदित्यै रास्नासि[7] ॥ इडा एह्यदिता[8] एहि सावेहि[9] सरस्वत्येहि सावेहि[10] ॥

यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभूर्येन विश्वा पुष्यसि वार्याणि[11] ॥ अदित्या[12] उष्णीषमसि ॥ पूषा त्वोपावसीदतु[13] ॥ वायुरस्यश्विभ्यां प्रधापय[14] ॥ घर्माय[15] शंष्व[16] ॥ बृहस्पतिष्ट्वोपसीदतु[17] ॥ दानवः स्थ[18] ॥ पेरवः[19] स्थ ॥ अश्विभ्यां पिन्वस्व ॥ सरस्वत्यै पिन्वस्वेन्द्राय पिन्वस्वेन्द्राय पिन्वस्व ॥ उप मेहि सहोर्जो[20] भागेन[21] ॥ मधुहविरसि स्वाहा त्वा वाताय[22] सूर्यस्य रश्मये[23] सिता[24] वृष्टिसनये[25] संजुहोमि[26] स्वाहा ॥

1) So Ben, aber ohne Accent; H u. Bb सविता; desgl. B, ohne Accent. 2) So meine Vermuthung; die Mss. सूर्येणायुर्दा°; P सं सूर्येण । आयु । युर्दायुर्दा इत्यायुःदायुः ।आयुःदाः । Tâitt. Âr. 4, 7, 4 सं सूर्येणारुक्त 3) H u. Bb धर्म 4) So im Anschluss an P वर्चोदा इति । वर्चः । दाः । असि ।; in den Saṃh. Mss. वर्चोदा ॥ आसि 5) So im Anschluss an P; die Saṃh. Mss. बाधिषीमहि 6) Bb त्वष्ट्रीमंतस्; P त्वष्ट्रीमंत इति त्वष्ट्री. मंतः ।; vgl. aber auch 1, 2, 4 u. 3, 7, 7. 7) H u. Bb रास्नासि 8) So Ben; P इडे । आ । इहि । अदिते ।; in H u. Bb इडा एह्यसावेह्यदिता; desgl. B, ohne Accent. 9) So Ben; P आ । इहि । असौ । आ । इहि ।; H u. Bb एह्यसावेहि; cf. auch Tâitt. Âr. 4, 8, 1. 10) So Ben; P सरस्वती । आ । इहि । असौ । आ । इहि ।; H u. Bb °ह्यसावेहि 11) Vgl. RV 1, 164, 49. 12) P अदित्या. । 13) Bb °सजतु; P त्वा । उप । अव । सीदतु । 14) Dies Wort in H u. Bb ohne Accent. 15) H u. Bb घर्माय 16) P शं । स्व । 17) So corrigirt; die Mss. °ष्टोपसीदतु; P त्वा । उप । सीदतु । 18) P स्थः । 19) So mit Ben प्रेरव; H u. Bb प्ररव; desgl. B, ohne Accent; P प्रेरव इति प्र. ईरवः । 20) P मा । इहि । सह । ऊर्जः । 21) So Ben; in H u. Bb भागेन; desgl. P. 22) Dieses Wort, das in Ben u. P steht, fehlt dagegen in Bb, H u. B. 23) Ben रश्मये 24) So Ben; in Bb das Wort ohne Accent; P सिता; H undeutlich, aber jedenfalls oxytonirt. 25) So corrigirt; Ben वृष्टिः सनये; H u. Bb वृष्टिः सनये; P वृष्टिसनय इति वृष्टि. सनये 26) P जुहोमि । (ohne सं).

इन्द्राश्विना[1] मधुनः सारघस्य[2] घर्मं[3] पात वसवो यजत्रा[4] वेट् ॥ गायत्रमसि ॥ त्रैष्टुभमसि ॥ जागतासि[5] ॥ द्यावापृथिवीभ्यां त्वा परिगृह्णामि ॥ अन्तरिक्षेणोपयच्छामि ॥ दिविस्पृङ्[6] मा मा हिꣳसीः ॥ अन्तरिक्षस्पृङ्[7] मा मा हिꣳसीः ॥ पृथिवीस्पृङ्[8] मा मा हिꣳसीः ॥ तेजो ऽसि[9] तेजो ऽनुप्रेहि[9] ॥ ७ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 8.

सलिलाय त्वा वाताय स्वाहार्णवाय त्वा वाताय स्वाहा सिन्धवे त्वा वाताय स्वाहा समुद्राय त्वा वाताय स्वाहा शिमिवते[10] त्वा वाताय स्वाहा कुमुद्वते त्वा वाताय स्वाहावस्यवे[11] त्वा वाताय स्वाहा दुवस्यवे[12] त्वा वाताय स्वाहानाधृष्याय[13] त्वा वाताय स्वाहाप्रतिधृष्याय[14] त्वा वाताय स्वाहाग्नये त्वा वसुमते[15] स्वाहा सोमाय त्वा रुद्रवते स्वाहेन्द्राय त्वा मरुत्वते स्वाहा यमाय त्वा पितृमते ऽङ्गिरस्वते[16] स्वाहा ॥ सवित्रे त्वर्भुमते[17] विभूमते वाजवते[18] बृहस्पतिवते[19] विश्वदेव्यावते स्वाहा ॥ अहः केतुना जुषताꣳ सुज्योतिर्ज्योतिषा[20] स्वाहा ॥ रात्रिः[21] केतुना जुषताꣳ सुज्योतिर्ज्योतिषा स्वाहा ॥ ८ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 9.

---

1) So im Anschluss an P इंद्र । अश्विना ।; die Samh. Mss. schreiben इन्द्राश्विना 2) So im Anschluss an P मधुनः । सारघस्य । Ben मधुनः स्सारघस्य; H u. Bb मधुन स्सारघस्य; desgl. B, ohne Accent. 3) So P; die Samh. Mss. घर्मं 4) P यजत्राः । 5) P जागत । असि ।; H u. Bb जागतासि 6) P दिविस्पृगिति दिवि-स्पृक् । 7) P अंतरिक्षस्पृगित्यंतरिक्ष-स्पृक् । 8) Bb पृथिविस्पृक्; P पृथिवीस्पृगिति पृथिवी-स्पृक् । 9) P तेजः । अनु । प्र । इहि 10) P शिमिवत इति शिमि-वते । 11) So Ben; desgl. B, ohne Accent; P अवस्यवे ।; in H u. Bb वस्यवे 12) Bb दुवस्वते wie Tâitt. Âr. 4, 8, 1. 13) P अनाधृष्याय । 14) P अप्रतिधृष्यायेत्यप्रति-धृष्याय । 15) So betonen H, Bb u. P; in Ben वसुमते 16) P अंगिरस्वते । 17) So Ben u. Bb; P त्वा । ऋभुमत इत्यृभु-मते ।; H त्वर्भूमते; desgl. B, ohne Accent. 18) P वाजवत इति वाज-वते । 19) Bb बृहस्पतिवते; Ben बृहस्पतिमते 20) P स्वर्ज्योतिरिति स्वः-ज्योतिः । 21) H u. Bb रात्रीन्

दिवि धा[1] इमं यज्ञमिमं यज्ञं दिवि धाः स्वस्ति घर्माय[2] स्वस्ति घर्मपित्रे[3] ॥ विश्वा आशा[4] दक्षिणसद्विश्वान्देवानयाडिह[5] [6] ॥ ओ३ श्रावय ॥ अस्तु श्रौषट् ॥ घर्मस्य[7] यज ॥ अश्विना[8] घर्मं पिबतं हार्द्वानुमनु[9] मा[10] द्यावापृथिवी अनु मे ऽमंसातामिहैव[11] रातयः सन्ति सं यजुर्भिः[12] स्वाहेन्द्राय स्वाहेन्द्राय वट् ॥ स्वाहाकृतस्य घर्मस्य मधोः पिबतमश्विना घर्ममपातमश्विना[13] वहद्दिव्याभिरूतिभिः[14] त्वं पेदव[15] यथा वेट् ॥ इषे[16] पिपीहि[17] ॥ ऊर्जे[18] पिपीहि[17] ॥ अस्मै ब्रह्मणे पिपीहि ॥ अस्मै क्षत्राय पिपीहि ॥ इषे ऊर्जे[19] पिपीहि ॥ सुभूताय पिपीहि ॥ ब्रह्मवर्चसाय पिपीहि ॥ अस्यै[20] विशे[21] मह्यं ज्यैष्ठ्याय पिपीहि ॥ घर्मो ऽसि[22] घर्मो मे ऽस्य असे[23] ब्रह्माणि धारय ॥ क्षत्रं धारय[24] ॥ विशं धारय[25] ॥ पूष्णे शरसे[26] स्वाहा ॥ ग्रावभ्यः स्वाहा ॥ प्रतिरवेभ्यः[27] स्वाहा ॥ द्यावापृथिवीभ्यां[28] स्वाहा पितृभ्यो घर्मपेभ्यः

1) P धाः । 2) So P; in Ben घर्माय; in Bb ohne Accent. 3) So im Anschluss an P घर्मपित्र इति घर्म॰पित्रे ।; Ben घर्मः पित्रे; H u. Bb घर्मः पित्रे; desgl. B, ohne Accent. 4) P विश्वाः । आशाः । 5) Die Mss. schwanken; H u. Ben दक्षिणः सद्; Bb दक्षिणाः सद्; desgl. B, ohne Accent; P दक्षिणासदिति दक्षिणा॰सत् । 6) H u. Bb °नयाडिहा; Ben °नयाडिह; P अयाट् । इह । 7) H u. Bb घर्मस्य 8) So H u. Bb; in Ben अश्विना 9) P हार्द्वानुं । अनु । 10) So P; die Samh. Mss. माम् 11) So im Anschluss an P अनु । मे । अमं सातां । इह । एव ।; die Samh. Mss. schreiben अनु मे यं स्वातामिहैव; Ben °मिहैव 12) Die Samh. Mss. यजुर्भिः; P यजुर्भिः । 13) Das Verbum in P ohne Accent. 14) Ben वहद्; P वहद् 15) So H u. Bb; in Ben पेदव; desgl. B, ohne Accent; P त्वं । पेदिवान् । 16) So corrigirt; Ben इषे; desgl. P; Bb इषे; desgl. H u. B, ohne Accent. 17) So P; die andern Mss. पिपीहि । 18) So corrigirt; die Mss. ऊर्जे 19) So Ben; in H u. Bb इषा ऊर्जे; desgl. B, ohne Accent; P इषे । ऊर्जे । 20) So Ben; in H यस्यै; Bb यस्यै; P यस्यै । 21) H u. Bb विशे 22) Ben घर्मोसि; P घर्मः । असि । 23) H u. Bb °म्यसे; desgl. B, ohne Accent; P घर्मः । एमि । असे इत्यसे । 24) H धारय 25) H u. Bb धारय 26) In Ben dies Wort ohne Accent; P शरसः ।; Tâitt. Âr. 4, 10, 3 शरसे 27) So im Anschluss an P प्रतिरवेभ्य इति प्रति॰रवेभ्यः ।; Ben प्रतरवेभ्यः; H प्रातरवेभ्यः; desgl. B, ohne Accent; Bb प्रातरवेभ्यः; Tâitt. Âr. 4, 9, 3 प्रतिरेभ्यः 28) So betont P; die Samh. Mss. द्यावापृथिवीभ्यां

स्वाहा ॥ रुद्राय रुद्रहोत्रे[1] स्वाहा ॥ हुतं हविर्मधुहविरसीन्द्रतमे[2] ऽग्नौ स्वाहा ॥ अश्याम[3] ते देव घर्म[4] ऋभूमतो[5] विभूमतो[6] वाजवतो[7] बृहस्पतिवतो विश्वदेव्यावतः[8] पितृमतो ऽङ्गिरस्वत[9] उशीमहि[10] त्वा नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीः ॥ संसाद्यमानायानुब्रूहि ॥ अह्ने स्वाहा ॥ रात्र्यै स्वाहा ॥ ९ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 9, 3; 4, 10.

पशूनां ज्योतिरसि विभृतं[11] देवत्रा ज्योतिर्भ्यो[12] असि ॥ वनस्पतीनामपामोषधीनां रसो वाजिनं त्वा वाजिन्यवनयाम्यूर्ध्वं[13] मनः स्वर्ग्यम् ॥ पयो ऽसि पयस्वी[14] भूयासम् ॥ घर्म[15] या ते दिवि शुग्या दिवि या बृहति या स्तनयित्नौ या जागते छन्दसीयं[16] ते तामवयजे तस्यै ते स्वाहा ॥ घर्म या ते ऽन्तरिक्षे शुग्यान्तरिक्षे या वाते या वामदेव्ये[17] या त्रैष्टुभे छन्दसीयं ते तामवयजे तस्यै ते स्वाहा ॥ घर्म या ते पृथिव्यां शुग्या पृथिव्यां याग्नौ या रथन्तरे या गायत्रे छन्दसीयं ते तामवयजे तस्यै ते स्वाहा ॥ प्रस्तोतः साम गाय ॥ अन्वद्य[18] न[19] इत्येषां ब्रह्मणस्त्वा परस्पाय[20] क्षत्रस्य तन्वस्पाहि ॥ विशस्त्वा धर्मणा वयमनु परि-

---

1) P रुद्रहोत्र इति रुद्र.होत्रे। 2) P हुतं। हविः। मधु। हविः। असि। इन्द्रतम इतीन्द्र.तमे। 3) So betont P; die Samh. Mss. अश्याम 4) H u. Bb देवधर्म 5) P ऋभुमत इति ऋभु.मतः। 6) P विभूमत इति विभू.मतः। 7) P वाजवत इति वाज.वतः। 8) So im Anschluss an P विश्वदेव्यावतः। विश्वदेव्यवत इति विश्वदेव्य.वतः।; die Samh. Mss. विश्वदेव्यवतः; vgl. aber auch 4, 9, 8 a. E. 9) Die Mss. schwanken; H u. Bb पितृमतो ङ्गिरस्वत; Ben पितृमतो ङ्गिरस्वत; P पितृमत इति पितृ.मतः। अङ्गिरस्वतः।; vgl. oben 4, 9, 8 a. E. 10) So corrigirt; Ben उशीमहि; in den andern Mss. das Wort ohne Accent. 11) So P; die Samh. Mss. विभृतं 12) P ज्योतिर्भ्य इति ज्योतिः.भ्यः। 13) Bb वाजिन्यव°; P वाजिन्। अव। नयामि। 14) P पयस्वी। 15) In Ben u. P ohne Accent. 16) P छन्दसि। इयं।; Ben छन्दसायं; vgl. aber weiter unten. 17) P वामदेव्ये। 18) So Ben; in H u. Bb अन्वद्य; s. d. Folgende. 19) H u. Bb म 20) So corrigirt nach Anleitung von VS 38, 19; die Samh. Mss. schreiben परस्पायं; P परस्पाया इति परः.पायाः।

क्रामाम[1] सुविताय नव्यसे ॥ प्रस्तोतः साम गाय ॥ अन्वह्[2] न इत्येषां प्राणस्य त्वा[3] परस्पाय[4] चक्षुषस्तन्वस्पाहि ॥ श्रोत्रस्य त्वा धर्मणा[5] वयमनु परिक्रामाम[6] सुविताय नव्यसे ॥ प्रस्तोतः साम गाय ॥ अन्वह्[7] न इत्येषां दिवस्त्वा[8] परस्पाय[9] ॥ अन्तरिक्षस्य तन्वस्पाहि ॥ पृथिव्यास्त्वा धर्मणा वयमनु परिक्रामाम[10] सुविताय नव्यसे चतुःस्रक्तिर्ऋतस्य[11] नाभिः सदो घर्मो विश्वायुः शर्म सप्रथाः ॥ अप द्वेषो[12] अप ह्वरो[13] अन्यव्रतस्य[14] सश्चिम[15] वल्गुरसि[16] शंयोधायाः[17] ॥ शिशुर्जनधायाः ॥ शं च वक्षि ॥ परि च वक्षि ॥ घर्मैतत्ते ऽन्नमेतत्पुरीषम् ॥ तेन वर्धस्व चाप्यायस्व वर्धिषीमहि[18] च वयमा च प्यायिषीमहि[19] च व्यसौ[20] यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः ॥ १० ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 11.

रन्तिर्नामासि[21] दिव्यो गन्धर्वस्तस्य ते पद्वद्धविर्धानमग्निरध्यक्षो[22] रुद्रो अधिपतिर्विश्वावसुः[23] सोम गन्धर्वमापो[24] ददृशुषीस्तदृतेनान्व-

1) So mit dem P अनु । परि । क्रामाम ।; Ben °क्रामाम; H u. Bb °माम 2) H u. Bb अन्वह 3) So meine Correctur; Ben प्राणस्; P प्राणः ।; H u. Bb प्रोणस्; desgl. B, ohne Accent. 4) So corrigirt; vgl. oben; H u. Ben परस्पायाश्च°; Bb परस्पायाश्च°; desgl. B, ohne Accent; P परस्पाया इति परः.पायाः । 5) H u. Bb धर्मणो 6) So im Anschluss an P अनु । परि । क्रामाम ।; Ben °मनुपरिक्रामाम; H u. Bb °मनुपरिक्रामाम 7) H u. Bb अन्वह 8) H u. Bb दिवस् 9) So corrigirt; die Saṃh. Mss. schreiben परस्पाय; in P dieses Wort nicht wiederholt. 10) So im Anschluss an P; in Ben °मनुपरिक्रामाम; H u. Bb °मनुपारिक्रामाम 11) So im Anschluss an P; चतुः स्रक्तिरिति चतुः.स्रक्तिः ।; die Saṃh. Mss. चतुः स्रक्ति° 12) So corrigirt; die Saṃh. Mss. द्वेषो; P द्वेषः । 13) Die Saṃh. Mss. ह्वरो; im P ह्वरः । 14) So im Anschluss an P अन्यव्रतस्येत्यन्य.व्रतस्य 15) So P; die Saṃh. Mss. सश्चिम 16) So Bb; in P वल्गुः ।; die andern Mss. वल्गूर° 17) P शंयोधाया इति शंयोः.धायाः । Tâitt. Âr. 4, 11, 3 वल्गुरसि शंयुधायाः 18) H u. Bb वर्धिषीमहि 19) P प्यासिषीमहि ।; Bb प्याहिषीमहि; B प्याहिषीमहि 20) P वि । असौ । 21) P रन्तिः 22) So Ben; in den andern Saṃh. Mss. पद्वत् ॥ हवि° 23) Die Mss. schwanken; Ben विश्वावसुः; desgl. B, ohne Accent; Bb विश्वावसुः; H विश्वावसुः; P विश्वावसुः । विश्ववसुमिति विश्व.वसुं । 24) So im Anschluss an P सोम । गंधर्वं ।; cf. RV 10, 139, 4; Ben सामी गंधर्वो मापो; H u. Bb सामि गन्धर्वो; desgl. B, ohne Accent.

वायᳪस्तदिन्द्रस्य[1] वै रुद्रो रारहाणा[2] आसां[3] परि सूर्यस्य परिधीᳪरपोर्णु[4] वीरेभिरधि[5] तन्वो[6] गृणानो रजसो विमानो यन्वा घा सत्यमुत यन्न विद्म ॥ धिय[7] इन्वानो[8] धिय इन्नो[9] अव्यात्[10] ॥ सस्निमविन्दच्चरणे[11] नदीनामपावृणोद्दुरो[12] असद्रथानाम्[13] ॥ प्रासां[14] गन्धर्वो अमृतानि वोचत्[15] ॥ इन्दुं[16] दक्षं परिददादहीनाम्[17] ॥ वार्षाहरᳪ[18] साम गाय ॥ चिदसि समुद्रयोनिः[19] ॥

इन्दुर्दक्षः श्येन[20] ऋतावा हिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युः ।
महान्त्सधस्थे ध्रुव[21] आ निषत्तो नमस्ते अस्तु मा मा हिᳪसीः ॥

सोमपीथानु मेहि[22] ॥ इडाहोचीयᳪ[23] साम गाय पुनरूर्जा[24] सह रय्येत्येके[25. 26] श्यैतᳪ[27] साम गाय॥ उदु त्यं चित्रमित्येके॥ वामदेव्यᳪ साम गाय॥ इममु षु[28] त्वमस्माकᳪ सनिं गायत्रं नव्याᳪसम्[29] ॥ अग्निर्देवेषु प्र वोच[30] ॥ भूः स्वाहा ॥ ११ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 11, 5 flg.

---

1) P ददृश्रुषीः ।; Ben ददृश्रुषीस; H u. Bb ददरिश्रुषोᳪस; desgl. B, ohne Accent; cf. RV 10, 139, 4. 2) P रारहाणाः । 3) Ben आसां 4) P अप । ऊर्णु । 5) Ben °रधी 6) P तत् । नः ।; Ben तंनो; H u. Bb तन्वो; desgl. B, ohne Accent. 7) P धियः । 8) So Ben; desgl. in H, Bb u. B, ohne Accent; P हिन्वानः ।; Tâitt. Âr. हिन्वानो 9) Ben धिय इनो; P धियः । इत् । नः ।; Bb धियइतो; H धियइथो; B धियइन्वो 10) So P; die Saṃh. Mss. अव्याद्; cf. Rv. 10, 139, 5. 11) P सस्नीम् ।; Bb सस्निम° 12) So im Anschluss an P दुरः ।; Ben दूरो; desgl. B, ohne Accent; H u. Bb वसे; cf. RV 10, 139, 5. 13) So die Saṃh. Mss.; P असद्रथानामित्यश्मऽव्रजानां ।; cf. übr. RV 10, 139, 6. 14) So im Anschluss an P प्र । आसां ।; die Saṃh. Mss. प्रासां 15) So im Anschluss an P अमृतानि । वोचत् ।; die Saṃh. Mss. अमृतानु वोच 16) P इन्दुं । 17) Die Mss. schwanken; H u. Bb परिददादहीनां oder परिददादहीनां; Ben परिददादादहिनां; B परिददादादहीनां; P परि । ददात् । अहीनां ।; vgl. RV 10, 139, 6. 18) So H u. Bb; nur ohne Accent; P वार्षाहरमिति वार्षाऽहरं । Ben वार्षाहारᳪ; desgl. B, ohne Accent. 19) H °योनि 20) P श्येनः । 21) Ben ध्रुवा 22) P सोमऽपीथ । अनु । मा । इहि ।; H u. Bb °थानमेहि 23) So Ben; P इडाहोचीयमितीडाहोचीयं ।; H u. Bb इडाहोत्र्यᳪ; desgl. B, ohne Accent. 24) P ऊर्जा 25) P रय्या 26) Die Mss. °त्येके 27) H u. Bb श्यैतᳪ; P श्यैतं । 28) P इमं । ऊं । इत्थूं । सु । 29) H u. Bb नव्याᳪसां 30) Ben वोचः; P वोचं ।

मा नो घर्म व्यथितो[1] विव्यधीन्मा[2] न[3] आयुः परमवरं[4] मानदोनैः[5] ।
मो ष्वत्वमस्मान्तराधान्मा[6] रुद्रियासो अभि गुल्बधानः[7] ॥
मा नः क्रतुभिर्हीडिषेभिरस्मद्विषः[8] सुनीथो मा परा दैः[9] ।
मा नो अग्निं[10] निर्ऋतिर्मो न[11] आष्टान्मा[12] नो द्यावापृथिवी[13] हीडिषेथाम्[14] ॥
उता नो[15] मित्रावरुणा[16] इहागतं[17] मन्मा दीध्याना उता नः[18] सखाया[19] ।
आदित्यानां प्रसृतिर्हेतिरुग्रा[20] शता वाष्टाद्वविषा[21] वार्णैः ॥
विधुं दद्राणं[22] समने बहूनां[22] युवानं[22] सन्तं पलितो जगाद[23] ।
देवस्य पश्य काव्यं महित्वाद्यामभार संखः[24] समानः[25] ॥
जरि चैतीदभिशिषः[26] पुरा चकृभ्या[27] आतृद[28] ।

1) So Bb; in H u. Ben ohne Accent; P व्यथितः । 2) P वि । व्यधीत् । मा । 3) P नः । 4) So corrigirt; die Mss. परमवरं; auch P अवरं । 5) So die Mss.; P मा । अगत् । धा । ऊर्नैः । Tâitt. Âr. 4, 20, 2 मा रजो ऊर्नैः 6) Ganz corrumpirt; die Mss. schwanken; Ben मो ष्वत्वमस्मान्तरा°; H u. Bb मे ष्वत्वमस्मान्तरा; B मो ष्वत्वम° स्मान्तरा; P मो इति मो । स्वत्वमिति स्व. त्वं । अस्मा । अन्तरित्यन्तः । अधात् । मा । Tâitt. Âr. 4, 20, 2 मा स्वत्वा॰स्मदन्तराधाः । 7) P अभि गुल्बधानः ।; Tâitt. Âr. अभिगुर्धुधानः 8) Ben °स्मद्विषः; P हीडिषेभिः । अस्मद्विष इत्यस्मत्. द्विषः । 9) So im Anschluss an P परा । दैः ।; die Samh. Mss. परा दैः 10) P अग्निः । 11) H u. Bb मनो 12) Ben u. P आष्टां 13) So P; die Samh. Mss. द्यावापृथिवी 14) So P; die Samh. Mss. हीडिषेथां 15) P उत । नः । 16) Bb मित्रावरुणा 17) P इह । आ । गत । 18) P दीध्यानां । उत । नः । 19) So ist wohl zu lesen; Ben सखायाः; H u. Bb सखायाः; desgl. B, ohne Accent; P सखायः । 20) So Bb; in Ben हेति°; P हेतिः ।; in H ohne Accent. 21) P शता । वा । अष्टात् । हविषा । 22) P द्राणं । 23) P जगार । 24) So Ben; H महित्वाद्याममारत्संख; Bb महित्वाद्यामभारत्संख; desgl. B, ohne Accent; in P महित्वेति महि. त्वा । अद्य । ममार । सः । ह्यः । 25) P सं । आन । 26) So scheint die Mâitr.-Lesung dieses corrupten Verses, combinirt aus Samh. u. P; die Samh. Mss. जरि चैतिदभिशिषः; P जरि । चे इति एत् । अभिशिष इत्यभि शिषः ।; cf. RV 8,1,12. 27) P चकृभ्य इति चकृ. भ्यः । 28) So im Anschluss an P आ । तृद ।; Ben आतृद; H u. Bb आतीद; B आतिद

संधाता[1] संधिमघवा पुरूवसुर्निष्कर्ता[2] विह्रुतं[3] पुनः ॥ उदु तिष्ठ स्वध्वर[4] ऊर्ध्व ऊ षु ण[5] इत्येके ॥ पुनरूर्जा सह रय्येत्येके ॥ उदु त्यं चित्रमित्येके ॥ भूः स्वाहा ॥ भुवः स्वाहा ॥ ३स्वः[6] स्वाहा ॥ भूर्भुवः ३स्वः स्वाहा ॥ १२ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 20.

भूर्भुवः ३स्वर्मयि तदिन्द्रियं वी३र्यं मयि रायो मयि भक्षो मयि दक्षो मयि क्रतुर्मयि[7] धेहि सुवीर्यम् ॥ तिसृभिर्घर्मो विभात्याकूत्या[8] मनसा सह[9] विराजा ज्योतिषा सह[9] तपसा ब्रह्मणा सह[10] तस्य दोहमशीमहि[11] तस्य भक्षमशीमहि[12] तस्य ता उपहूता[13] उपहूतस्य भक्षयामि ॥ १३ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 21.

उदस्य[14] शुष्माद्भानोर्नार्त[15] बिभर्ति भारं[16] पृथिवी न भूमीः[17] ॥ प्र शुक्रैतु[18] देवी मनीषा[19] अस्मत्सुतष्टो[20] रथो न वाणीः[21] ॥ १४ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 17.

चिदसि ॥ बृहस्पतिष्ट्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे तेन ऋषिणा[22] तेन

---

1) So im Anschluss an P संधातेति सं.धाता ।; Ben संधाता; H u. Bb संधाता 2) So Ben; H u. Bb पुरावसु°; B पुरोवसु°; P पुरोवसुरिति पुरः.वसुः ।; s. RV 8, 1, 12. 3) So H u. Bb; Ben विह्रुतं; P विह्रुतमिति वि.ह्रुतं । 4) P उत् । तिष्ठत् । स्वध्वर इति सु.अध्वरः । 5) P ऊर्ध्वः । ऊं । सु । नः । 6) So corrigirt; Ben स्वुः; H u. Bb स्वः ohne Accent. 7) P रयः । दक्षः । भक्षः । क्रतुः । 8) So Ben; auch P आकूतेत्या.कूता । 9) So P; die Samh. Mss. सह 10) H u. Bb सह 11) So Ben; P दोहं । अशि । मयि ।; H u. Bb दोहमशीय; desgl. B, ohne Accent. 12) Bb °मही; P भक्षं । अशि । मयि । 13) P ते । उपहूत इत्युप.हूतः । 14) So im Anschluss an P उत् । अस्य ।; die Samh. Mss. उदस्य 15) P नार्तः । 16) So Ben u. P; in H, Bb u. B भारः 17) P भूमिः । 18) P शुक्रा एतु । 19) P देवी । मनीषा । 20) P अस्मत् । सुतष्ट इति सु.तष्टः । 21) So Ben; in H u. Bb वाणीः; P वाणी 22) H u. Bb ऋषिणा

विधिना[1] तेन छन्दसा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥ १५ ॥

प्रजापतिष्ट्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे तेन ऋषिणा तेन विधिना[2] तेन छन्दसा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवा सीद ॥ १६ ॥

उग्रश्च भीमश्च[3] ध्वान्तश्च धनवाꣳश्च[4] सहसावाꣳश्च[5] सहीयसः ॥ विक्षिपः[6] ॥ विजे[7] विधे[8] विक्षिपेत्[9] ॥ १७ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 25 u. 24.

संवत्सरोऽसि परिवत्सरोऽसीदावत्सरो[10]ऽस्युद्वत्सरो[11]ऽसि वत्सरोऽसि[12] ॥ तस्य ते वसन्तः शिरो ग्रीष्मो[13] दक्षिणः[14] पक्षो वर्षा[15] उत्तरः शरत्पुच्छम् ॥ हेमन्तो मध्यं शिशिरं[16] प्रतिष्ठानं[17] तस्य[18] ते मासाश्चार्धमासाश्च ऋतवः परिवत्सराः ॥ अहोरात्रे ते कल्पेतामेहि प्रेहि वीहि[19] समिद्ध्युदीची ॥ १८ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 19; Mân. Çr. 1, 6, 4.

---

1) So Ben; in Bb विधिना; H विधिना; in P unklar, ob विधिना oder विधिना 2) So Ben; Bb विधिना; H विधिना; P fehlt. 3) B भीमश्च 4) P धनवानिति धन॰वान् । च । Tâitt. Âr. 4, 25 धनयश्च 5) P सहसावान् । सहसावानिति सहस॰वान् । च । 6) P वि । क्षिप । 7) So H u. Bb; P विजे इति वि॰जे ।; Ben विजे 8) H u. Bb विधे; P विधे इति विधे । 9) P वि । क्षेपे । 10) P इदावत्सरं इतीदा॰वत्सरः । 11) P इद्वत्सरं इतीद्वत्सरः । (!) 12) Diese beiden Worte finden sich in Ben, fehlen aber in den andern Samh. Mss.; P auch वत्सरः । असि । 13) P ग्रीष्मः । 14) Ben u. P दक्षिणः 15) P वर्षाः । 16) So betonen H u. Bb; in Ben u. P शिशिरं 17) So im Anschluss an P प्रतिष्ठानं । प्रतिष्ठानमिति प्रति॰स्थानं । in Ben प्रतिष्ठानं; desgl. B, ohne Accent; H u. Bb प्रतिपानं 18) So Bb u. P; die andern Mss. तस्य 19) So corrigirt; H u. Bb वीहि; desgl. B, ohne Accent; Ben वीहि; P वि । इहि ।

असृङ्मुखो[1] रुधिरेणाव्यक्तो[2] यमस्य दूतश्च[3] वाग्विधावति ॥ गृध्रः सुपर्णः[4] कुणपं[4] निषेवति[5] यमस्य दूतः प्रहितः[6] एष एति[7] ख्यसौ[8] यो अस्मान्द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मः ॥ १९ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 29.

तच्चक्षुर्देवहितं पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत्[9] ॥ पश्येम शरदः शतं जीवेम शरदः शतं प्रब्रुवाम[10] शरदः शतं शृणुयाम[11] शरदः शतम् ॥ २० ॥

निधायो वा३[12] निधायो वा३ निधायो वा३ ओं वा३ ओं वा३ ओं वा३[13] ए ऐ ओं स्वर्णज्योतिः[14] ॥ २१ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 40.

बृहद्भा३[15] बृहद्भा३ बृहद्भा३ बृहद्भा ईम्[16] बृहद्भा ईम् बृहद्भा ईम् ॥ ईम् ईम् ईम्[17] स्वर्णज्योतिः[18] ॥ २२ ॥

पृथिवी समित्तामग्निः[19] समिन्धे सामिः[20] समिन्धे तामहं समिन्धे सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धताम्

1) असृङ्मुख इत्यसृक्. मुखः । 2) So corrigirt; die Mss. °णाभ्यक्तो; P अभ्यक्त इत्यभि. अक्तः । 3) So Ben; in P दूतः । च ।; H u. Bb दूतस्य; desgl. B, ohne Accent; Tâitt. Âr. 4, 29 यमस्य दूतः श्वपाद्विधावसि 4) P सुपर्ण इति सु. पर्णः । कुणपमिति कुण. पं । 5) P नि । सेवती । 6) P प्रहित इति प्र. हितः । 7) B एति; P एषः । एति । 8) P चि । असौ । 9) Bb °मुच्चरत्; P पुरस्तात् । शुक्रं । उच्चरदित्युत्. चरत् । 10) So B, nur ohne Accent; P प्र । ब्रुवाम ।; H u. Bb प्रब्रवाम; in Ben fehlt dies Wort und die beiden folgenden. 11) So corrigirt; die Mss. शृणुयाम; P शृणुयामः । 12) In P वा ohne Accent. 13) In Ben fehlen alle die ३; in H fehlen sie nach ओं वा, in Bb nur vor dem ersten निधायो und vor dem ersten ओं eine ३; in B finden sich alle ३. 14) Ben u. Bb स्वर्ण ज्योतिः, P स्वर्णज्योतिरिति स्वर्ण. ज्योतिः । 15) P बृहद्भा इति बृहत्. भाः । 16) P बृहद्भायीमिति बृहत् भाः. ईं । 17) Diese drei letzten ईम् in H u. Bb ohne Accent. 18) Ben u. Bb स्वर्ण ज्योतिः 19) So Ben; in H u. Bb समित्; P समिदिति । सं. इत् । 20) So corrigirt; Ben सामिः; H u. Bb सामिः; P सा । अग्निः ।

स्वाहा ॥ अन्तरिक्षं समित्तां वायुः समिन्द्धे सा वायुं समिन्द्धे तामहं समिन्धे सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धतां स्वाहा ॥ द्यौः समित्तामादित्यः[1] समिन्द्धे सादित्यं समिन्द्धे तामहं समिन्धे सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धतां स्वाहा ॥ दिशः समित्तां प्रजापतिः समिन्द्धे सा प्रजापतिं समिन्द्धे तामहं समिन्धे सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धतां[2] स्वाहा ॥ २३ ॥

Vgl. Tâitt Âr. 4, 41, 1—3.

अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तत्ते प्रब्रवीमि तन्मे[3] गोपाय तञ्शकेयं[4] तेन शकेयं तेन राध्यासम् ॥ वायो[5] व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तत्ते प्रब्रवीमि तन्मे गोपाय तञ्शकेयं तेन शकेयं तेन राध्यासम् ॥ सूर्य व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तत्ते प्रब्रवीमि तन्मे गोपाय तञ्शकेयं तेन शकेयं तेन राध्यासम् ॥ व्रतानां व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तत्ते प्रब्रवीमि तन्मे गोपाय तञ्शकेयं तेन राध्यासम् ॥ २४ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 41, 3 u. 4.

पृथिवी समित्तामग्निः समिन्धिष्ट साग्निं समिन्धिष्ट तामहं समिन्धिष्ट सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धिषतां स्वाहा ॥ अन्तरिक्षं समित्तां[6] वायुः समिन्धिष्ट सा वायुं समिन्धिष्ट तामहं समिन्धिष्ट सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धिषतां स्वाहा ॥ द्यौः समित्तामादित्यः[7] समिन्धिष्ट

1) So H u. Bb; in Ben समित् 2) So corrigirt; Ben समित्ता॰; desgl. B, ohne Accent; H समिता॰; Bb समिता॰; vgl. oben die entsprechenden Sätze; in Tâitt. Âr. 4, 41 समिन्धतां 3) P तत् । मे । 4) P तत् । शकेयं । 5) Von वायो bis सूर्य (excl.) in H u. Bb eine Lücke. 6) Hier beginnt das letzte, vereinzelte Blatt von M. 7) Ben समित्

सादित्यं समिन्धिष्ट तामहं समिन्धिष्ट सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धिषतां स्वाहा ॥ दिशः समिद्धा[1] प्रजापतिः समिन्धिष्ट सा प्रजापतिं समिन्धिष्ट तामहं समिन्धिष्ट सा मा समिद्धा सुसमिद्धा तेजसा ब्रह्मवर्चसेन समिन्धिषतां स्वाहा ॥२५॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 41, 4 flg.

अग्ने व्रतपते व्रतमचारिषं तत्ते प्रावोचं तदशकं तेनाशकं तेनारात्स्यम्[2] ॥ वायो व्रतपते व्रतमचारिषं तत्ते प्रावोचं तदशकं तेनाशकं तेनारात्स्यम् ॥ सूर्य व्रतपते व्रतमचारिषं तत्ते प्रावोचं[3] तदशकं तेनाशकं तेनारात्स्यम्[4] ॥ व्रतानां व्रतपते व्रतमचारिषं तत्ते प्रावोचं तदशकं तेनाशकं तेनारात्स्यम् ॥ २६ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 41, 6.

शं नो वातो[5] ऽभिवातु शं नस्तपतु सूर्यः ॥
अहानि[6] शं भवन्तु नः शं रात्री[7] प्रतिधीयताम् ॥

पृथिवी शान्तिः सौषधीभिः शान्तिरन्तरिक्षं[8] शान्तिः स वायुना शान्तिर्द्यौः शान्तिः सा वृष्ट्या[9] शान्तिरापः शान्तिरोषधयः शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे देवाः शान्तिर्ब्रह्म शान्तिर्ब्राह्मणाः[10] शान्तिः शान्तिः सर्वशान्तिस्त्वयाहं[11] शान्त्या सर्वशान्त्या[12] मह्यं द्विपदे च च-

---

1) So corrigirt; in Ben u. Bb समित् ohne Accent; in H समित् 2) H तेना राध्यासं; Bb तेन राध्यासं; B तेनारात्सं; P तेन। अरात्सं।; cf. das Folgende. 3) Bb प्रवोचं 4) H u. Bb तेनारात्सं 5) So corrigirt; Ben वाऽतो; P वातः।; Bb वातो; H u. B वातो 6) P शं। अहानि। 7) So M; in Bb u. P रात्रीः।; desgl. Ben, H u. B, ohne Accent; Tâitt. Âr. 4, 42, 1 रात्रिः 8) P अंतरिक्षं। 9) So Ben u. P; in H u. Bb dies Wort ohne Accent. 10) H, Bb u. P ब्राह्मणाः. 11) P सर्वं। शांतिरिति सर्व. शांतिः। 12) P सर्वशांत्येति सर्व. शांत्या।

तुष्यदे च शान्तिं करोमि शान्तिर्बभूव शान्तिरसि शान्तिर्नो अस्त्वभयं[1] नो अस्तु[2] ॥

आपो हि ष्ठा[3] मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन ।
महे रणाय चक्षसे ॥
यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः ।
उशतीरिव मातरः ॥
तस्मा अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ ।
आपो जनयथा च नः[4] ॥
ईशाना[5] वार्याणां क्षयन्तीश्चर्षणीनाम् ।
अपो यातामभेषजं[6] ता नः कृण्वन्तु[7] भेषजम् ॥
कया नश्चित्र[8] आभुवदूती सदावृधः सखा ।
कया शचिष्ठया वृता ॥
कस्त्वा सत्यो मदानां मंहिष्ठो मत्सदन्धसः ।
दृढा चिदारुजे वसु ॥
अभी[9] षु[10] णः सखीनामविता जरितॄणाम्[11] ।
शतं भवास्यूतिभिः[12] ॥

त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवे हवे सुहवं शूरमिन्द्रम् ।
हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः[13] ॥

---

1) So H, Bb; auch P अस्तु । अभयं ।; in Ben अस्त्वभयं; in M स्त्वभयं 2) M नो स्तु 3) P स्थ । 4) Vgl. RV 10, 9, 1—3. 5) P ईशानाः । 6) So M; Ben अपो यातामभेषजं; P अपः । यातं । अभेषजं ।; H u. Bb अपो याता न भेषजं; desgl. B, ohne Accent; vgl. aber auch RV 10, 9, 5. 7) Bb कृण्वन्त 8) P चित्रः । 9) So Ben; die andern Mss. अभि; P अभि । 10) P सु । 11) Bb जरितृणां 12) Bb ॰स्यूतोभिः; vgl. übrigens RV 4, 31, 1—3. 13) Vgl. RV 6, 47, 11. Hier endet das letzte, vereinzelte Blatt von M.

स्वस्ति न॒ इन्द्रो॑ वृ॒द्धश्र॑वाः स्व॒स्ति नः॑ पू॒षा वि॒श्ववे॑दाः ।
स्व॒स्ति न॒स्तार्क्ष्यो॒[2] अरि॑ष्टनेमिः स्व॒स्ति नो॒ बृह॒स्पति॑र्दधातु[3] ॥
यथा॑दि॒त्या अं॒शुमा॑प्या॒यय॑न्ति॒ यथाक्षि॑ति॒मक्षि॑तयः[4] पिब॑न्ति ।
ए॒वास्मानिन्द्रो॒ वरु॑णो॒ बृह॒स्पति॒राप्या॑ययन्तु॒ भुव॑नस्य गो॒पाः ॥
उद्व॒यं तम॑स॒स्परि॒ ज्योतिः॒ पश्य॑न्त[5] उत्त॑रम् ।
दे॒वं दे॑व॒त्रा सूर्य॒मग॑न्म॒ ज्योति॑रुत्त॒मम्[6] ॥
मि॒त्रस्य॑ व॒श्चक्षु॑षा स॒मीक्षामहे ॥ मि॒त्रस्य॑ व॒श्चक्षु॑षा स॒मीक्षध्वम् ॥
ब्रह्म॑ण उप॒स्तर॑णमसि[7] ब्रह्म॑णे त्वोप॒स्तृणामि ॥ २७ ॥

Vgl. Tâitt. Âr. 4, 42.

॥ इति खिलकाण्डे नवमः प्रपाठकः[8] ॥

अ॒ग्निर्वृ॒त्राणि॑ जङ्घनद्द्रविण॒स्युर्वि॑प॒न्यया[9] ।
समि॑द्धः शु॒क्र[10] आहु॑तः ॥
त्वं सो॑मासि॒ सत्प॑ति॒स्त्वं राजो॒त वृ॑त्र॒हा ।
त्वं भ॒द्रो अ॑सि॒ क्रतुः॑[11] ॥

---

1) P नः । 2) So Ben, H u. Bb; P तार्क्ष्यः ।; B तार्क्ष्यो 3) Vgl. RV 1, 89, 6. 4) P यथा । चिति ।; vgl. aber auch unten 4, 12, 2. 5) P पश्यन्तः । 6) Vgl. RV 1, 50, 10. 7) Das इति fehlt in den Mss. 8) Ben schreibt खिलकाण्डे नवमः मुद्रितः प्र°; in P steht hier am Schluss noch प्रथमप्रपाठकः 9) P विपन्यया । 10) P शुक्रः । Vgl. RV 6, 16, 34; TS 4, 3, 13, 1; Kâṭh. 2, 14, ; 20, 14. 11) Vgl. TS 4, 3, 13, 1; RV 1, 91, 5; Kâṭh. 2, 14.

अग्निर्मूर्धा भुवो यज्ञस्य ॥
पिप्रीहि[1] देवाँ[2] उशतो यविष्ठ विद्वाँ[3] ऋतूँ ऋतुपते यजेह[4] ।
ये दैव्या ऋत्विजस्तेभिरग्ने त्वं होतॄणामस्यायजिष्ठः ॥
अग्ने यदद्य विशो अध्वरस्य होतः पावकशोचे वेष्ट्वं[5] हि यज्वा ।
ऋता यजासि महिना वि यद्भूर्हव्या[6] वह यविष्ठ या ते अद्य[7] ॥
पृथुपाजा अमर्त्यो घृतनिर्णिक् स्वाहुतः ।
अग्निर्यज्ञस्य हव्यवाट्[8] ॥
तं सबाधो यतस्रुच इत्था धिया यज्ञवन्तः ।
आचक्रुरग्निमूतये[9] ॥
अग्ने रक्षा णो अंहसः प्रति ष्म देव रीषतः[10] ।
तपिष्ठैरजरो दह[11] ॥
त्वं नः सोम विश्वतो रक्षा[12] राजन्नघायतः ।
न रिष्येत्त्वावतः[13] सखा[14] ॥
वैश्वानरो न ऊत्या पृष्टो दिवि[15] ॥
विश्वानि नो दुर्गहा जातवेदः सिन्धुं न नावा दुरितातिं[16] पर्षि ।
अग्ने अत्रिवन्नमसा[17] गृणानो ऽस्माकं बोध्यविता तनूनाम्[18] ॥

---

1) Ben पिपृहि 2) So Ben; in H u. Bb देवां; desgl. B, ohne Accent; P देवान् । 3) So Ben; in H u. Bb विद्वां; desgl. B, ohne Accent; P विद्वान् । 4) Bb यजेहा; P ऋतून् । ऋतुपत इत्यृतु-पते । यज । इह । Vgl. RV 10, 2, 1; TS 4, 3, 13, 4; TBr 3, 5, 7, 5, 6, 11, 4; Kâṭh. 2, 15; 18, 21; 20, 15. 5) So Bb; in Ben वेष्ट्वं; P वेः । त्वं । 6) In H u. Bb वि ohne Accent; in Ben भू॰ ohne Accent. 7) Vgl. TS 4, 3, 13, 4; RV 6, 15, 14; TBr 3, 5, 7, 6; 6, 12, 2. 8) Vgl. TBr 3, 6, 1, 3; RV 3, 27, 5; Kâṭh. 40, 14. 9) Vgl. RV 3, 27, 6; TBr 3, 6, 1, 3; Kâṭh. 40, 14. 10) P प्रतोस्म । देव । रीषतः । रिषत इति । 11) Vgl. RV 7, 15, 13; TBr 2, 4, 1, 6; Kâṭh. 2, 14. 12) P रक्ष । 13) P रिष्येत् । 14) Vgl. RV 1, 91, 8; TS 2, 3, 14, 1; Kâṭh. 2, 14. 15) Vgl. TS 1, 5, 11, 1; 4, 4, 12, 5. VS 18, 72; 26, 8; Kâṭh. 11, 13. 6) P दुरितेति दुः-इता । अति । 17) P अत्रिवदित्यत्रि-वत् । 18) Vgl. RV 5, 4, 9; TBr 2, 4, 1, 5; Tâitt. Âr. 10, 2, 1.

अग्ने त्वं पारया[1] नव्यो अस्मान्त्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा ।
पूश्च पृथ्वी बहुला न उर्वी भवा[2] तोकाय तनयाय शं योः[3] ॥
अग्नाविष्णू सजोषसेमा[4] वर्धन्तु वां गिरः ।
द्युम्नैर्वाजेभिरागतम्[5] ॥
अग्नाविष्णू महि धाम प्रियं वां पाथो घृतस्य गुह्यानि नाम ।
दमे दमे सप्त रत्ना दधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुच्चरण्यत्[6] ॥
पावका नः सरस्वती वाजेभिर्वाजिनीवती ।
यज्ञं वष्टु धियावसुः[7] ॥
आ नो दिवो बृहतः पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तु[8] यज्ञम् ।
हवं देवी जुजुषाणा घृताची शग्मां नो वाचमुशती शृणोतु[9] ॥
ये ते सरस्व[10] ऊर्मयो मधुमन्तो घृतश्चुतः[11] ।
तेषां ते सुम्नमीमहे[12] ॥
यस्य व्रतं पशवो यन्ति सर्वे यस्य व्रतमुपतिष्ठन्त[13] आपः ।
यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निविष्टस्तं सरस्वन्तमवसे हुवेम[14] ॥
अग्निः प्रत्नेन मन्मना शुम्भानस्त३न्वं स्वाम् ।
कविर्विप्रेण वावृधे[15] ॥
सोम गीर्भिष्ट्वा वयं वर्धयामो वचोविदः ।
सुमृडीको न आविश[16] ॥

---

1) P पारय । 2) P भव । 3) Vgl. RV 1, 189, 2; TS 1, 1, 14, 4; TBr 2, 8, 2, 5; TA 10, 2, 1. 4) P सजोषसेति स॰जोषसा । इमाः । 5) Vgl. TS 4, 7, 1, 1; 5, 7, 3, 3; TBr 3, 11, 3. 6) Vgl. TS 1, 8, 22, 1; Kâṭh. 4, 16. 7) Vgl. RV 1, 3, 10; TBr 2, 4, 3, 1; VS 20, 84; Kâṭh. 4, 16. 8) P यजता । गन्तु । 9) Vgl. TS 1, 8, 22, 1; 2, 5, 12, 1; 3, 1, 11, 2; RV 5, 43, 11; Kâṭh. 4, 16; 20, 15. 10) P सरस्वः । 11) Ben घृतश्चुतः 12) Vgl. TS 3, 1, 11, 3; RV 7, 96, 5; Kâṭh. 19, 14. 13) P उप॰तिष्ठन्ते । 14) Vgl. TS 3, 1, 11, 3. 15) Vgl. RV 8, 44, 12, TBr 3, 5, 6, 1; Kâṭh. 2, 14. 16) P आ । विश ।; vgl. RV 1, 91, 11; TBr 3, 5, 6, 1; Kâṭh. 2, 14.

त्वमग्ने वीरवद्यशो देवश्च सविता भगः ।
दितिश्च दाति वार्यम्[1] ॥
त्वं भगो ना[2] आ हि रत्नमिषे परिज्मेव क्षयसि दस्मवर्चाः[3] ।
अग्ने मित्रो न बृहत ऋतस्यासि क्षत्ता वामस्य देव भूरेः[4] ॥[5]
ओ अग्ने[6] ॥
इमो अग्ने वीततमानि[7] हव्याजस्रो[8] वक्षि देवतातिमच्छ ।
प्रति न ईं[9] सुरभीणि व्यन्तु[10] ॥
अग्न आयूंषि पवस[11] ऽग्निर्ऋषिः[12] ॥
तं हि शश्वन्त ईडते स्रुचा देवं घृतश्चुता[13] ।
अग्निं हव्याय वोढवे[14] ॥
अग्निमग्निं हवीमभिः[15] सदा हवन्त[16] विश्पतिम् ।
हव्यवाहं पुरुप्रियम्[17] ॥
अग्ने पावक रोचिषा[18] स नः पावक दीदिवो[19] ऽग्निः शुचिव्रततमा[20]
उदग्ने शुचयस्तव[21] ॥
स हव्यवाडमर्त्य[22] उशिग्दूतश्चनोहितः ।

---

1) Vgl. RV 7, 15, 12. 2) P नः । 3) Ben द्स्मवर्चाः 4) P बृहत । ऋतस्य । असि । 5) Vgl. RV 6, 13, 2. 6) Vgl. RV 7, 1, 3; TS 4, 6, 5, 4; 5, 4, 7, 3; Kâṭh. 2, 15; 18, 4; 20, 14 u. ö.; Kap. S. 28, 4; 48, 2. 7) Ben वितत° 8) So H u. Bb; P हव्या । अजस्रः । Ben हव्याजस्रो 9) Ben इयं 10) Vgl. RV 7, 1, 18; TS 4, 3, 13, 6; Kâṭh. 2, 15; 19, 14; 35, 2; Kap. S. 48, 3. 11) Vgl. RV 9, 66, 19; TS 1, 3, 14, 7 u. öfter. TBr 2, 6, 3, 4; TA 2, 5, 1; Kâṭh. 4, 11; 11, 13 u. öfter; Kap. S. 3, 9; 8, 5. 12) Vgl. RV 9, 66, 20; Tâitt. Âr. 2, 5, 2; VS 26, 9. 13) Ben घृतश्च्युता 14) Vgl. RV 5, 14, 3; TS 4, 3, 13, 8; Kâṭh. 19, 14. 15) Ben हविमभिः 16) P सदा । हवंत । 17) Vgl. RV 1, 12, 2; TS 4, 3, 13, 8. 18) Vgl. TS 1, 3, 14, 8 u. ö.; RV 5, 26, 1; Kâṭh. 17, 17; 19, 14; Kap. S. 28, 1. 19) So TS 1, 3, 14, 8 u. ö.; RV 1, 12, 10; Kâṭh. 19, 14. 20) Vgl. TS 1, 3, 14, 8; 5, 5, 3; RV 8, 44, 21. Kâṭh. 19, 14. 21) Vgl. TS 1, 3, 14, 8 u. ö. RV 8, 44, 17; Kâṭh. 2, 14; 19, 14; 40, 14. 22) P अमर्त्यः ।

अग्निर्धिया समृण्वति[1] ॥
अग्निं स्तोमेन बोधय समिधानो अमर्त्यम् ।
हव्या देवेषु नो दधत्[2] ॥
किमित्ते विष्णो परिचक्ष्यं भूत्प्र यद्ववक्षे शिपिविष्टो अस्मि ।
मा वर्पो अस्मदपगूह[3] एतद्यदन्यरूपः समिथे बभूथ[4] ॥
प्र तत्ते अद्य शिपिविष्ट नामार्यः शंसामि वयुनानि विद्वान् ।
तं त्वा गृणामि तवसमतव्यान्क्षयन्तमस्य रजसः पराके[5] ॥
सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामनेहसं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम् ।
दैवीं नावं स्वरित्रामनागसमस्रवन्तीमारुहेमा स्वस्तये[6] ॥
महीमू षु मातरं सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवसे हुवेम ।
तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम्[7] ॥
अग्नीषोमा सवेदसा सहूती वनतं गिरः ।
सं देवत्रा बभूवथुः[8] ॥
युवमेतानि दिवि रोचनान्यग्निश्च सोम सक्रतू अधत्तम् ।
युवं सिन्धूंरभिशस्तेरवद्यादग्नीषोमा अमुञ्चतं गृभीतान्[9] ॥ १ ॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen!

---

1) Vgl. TS 4, 1, 11, 4; RV 3, 11, 2; Kaṭh. 19, 14; VS 22, 16. 2) H दधत्; vgl. TS 4, 1, 11, 4; RV 5, 14, 1; VS 22, 15. 3) P वप । गुहः । 4) Vgl. TS 2, 2, 12, 5; RV 7, 100, 6. 5) Vgl. RV 7, 100, 5; TS 2, 2, 12, 5. 6) Vgl. TS 1, 5, 11, 5; RV 10, 63, 10; TA 1, 13, 2; Kâṭh. 2, 3; VS 21, 6. 7) Vgl. TS 1, 5, 11, 5; 7, 1, 18, 2; TBr 3, 1, 3, 3; Tâitt. Âr. 1, 13, 2; Mân. Çr. 7, 2, 6; VS 21, 5. Kâṭh. 30, 4 u. 5; Kap, S. 46, 7. 8) Vgl. RV 1, 93, 9; TS 2, 3, 14, 1; TBr 3, 5, 7, 2; Kâṭh. 4, 16. 9) So Ben u. P; die andern Mss. गृभीताम्; vgl. RV 1, 93, 5: TS 2, 3, 14, 1; TBr 3, 5, 7, 2; Kâṭh. 4, 16. Dieser Schlussvers findet sich im Padap. oben 1, 5, 1 a. A. eingeschoben.

अग्ना आयाहि वीतये गृणानो हव्यदातये ।
नि होता सत्सि बर्हिषि[1] ॥
अग्निं दूतं वृणीमहे होतारं विश्ववेदसम् ।
अस्य यज्ञस्य सुक्रतुम्[2] ॥
अग्निनाग्निः समिध्यते कविर्गृहपतिर्युवा ।
हव्यवाड् जुह्वास्यः[3] ॥

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनदग्निं[4] स्तोमेन बोधयामा[5] आयूंषि पवसे[6]ऽग्ने तमद्याभिष्टे[7] अद्य[8] ॥

एभिर्नो अर्कैर्भवा[9] नो अर्वाङ् स्वर्णज्योतिः[10] ।
अग्ने विश्वेभिः सुमना[11] अनीकैः[12] ॥

अधा[13] ह्यग्ने[14] ॥

अग्नेः स्तोमं मनामहे सिध्रमद्य[15] दिविस्पृशः ।
देवस्य द्रविणस्यवः[16] ॥
अग्ना यो[17] मर्त्यो दुवो धियं जुजोष धीतिभिः[18] ।
भसन्नु ष[19] प्र पूर्व्य इष[20] वुरीतावसे[21] ॥

---

1) Vgl. RV 6, 16, 10; TS 2, 5, 7, 3 u. ö.; TBr 3, 5, 2, 1; Kâṭh. 19, 5; 16, 4; 20, 14; Kap. S. 30, 3. 2) Vgl. RV 1, 12, 1; TS 2, 5, 8, 5; TBr 3, 5, 2, 3; Kâṭh. 20, 14. 3) So H u. Bb; in Ben जुह्वास्यः; vgl. RV 1, 12, 6; TS 1, 4, 46, 3 u. ö.; TBr 2, 7, 12, 3; Kâṭh. 15, 12; 20, 14; 34, 19. 4) Vgl. RV 6, 16, 34; TS 4, 3, 13, 1 u. ö.; Kâṭh. 2, 14; 20, 14. 5) Vgl. RV 5, 14, 1; TS 4, 1, 11, 4; VS 22, 15. 6) Vgl. RV 9, 66, 19; TS 1, 3, 14, 7 u. ö.; Kâṭh. 4, 11; 19, 14 u. ö. 7) Vgl. RV 4, 10, 1; TS 4, 4, 4, 7. 8) Vgl. RV 4, 10, 4; TS 4, 4, 4, 7. 9) P भव । 10) So H; Ben u Bb स्वर्ण ज्योतिः; P स्वः । न । ज्योतिः । 11) P सु. मना: । 12) Vgl. RV 4, 10, 3; VS 15, 46; TS 4, 4, 4, 7; Kâṭh. 20, 14. 13) P अध । 14) Vgl. RV 4, 10, 2; TS 4, 4, 4, 7; Kâṭh. 20, 14; VS 15, 45. 15) Bb सिध्रमद्य 16) Vgl. RV 5, 13, 2; TS 5, 5, 6, 1; Kâṭh. 20, 14. 17) P अग्ना । यः । 18) So mit P; die Saṁh. Mss. धितिभिः 19) So im Anschluss an P भसत् । नु । सः । die Saṁh. Mss. भसं नवक्; cf. RV 6, 14, 1. 20) P प्र । पूर्व्यः । इषं ।; Ben प्रपूर्व्य इष; desgl. B, ohne Accent: H u. Bb प्रपूर्वेष 21) Vgl. RV 6, 14, 1; Kâṭh. 20, 14.

त्वमग्ने सप्रथा असि जुष्टो होता वरेण्यः ।
त्वया यज्ञं वितन्वते[1] ॥
वृषा सोम द्युमाँ[2] असि वृषा देव वृषव्रतः ।
वृषा धर्माणि दधिषे[3] ॥
अग्निर्जातो अरोचत घ्नन्दस्यूञ्ज्योतिषा तमः ।
अविन्दज्ञा[4] अपः स्वः[5] ॥

अग्ने बृहन्[6] ॥

इमं मे वरुण श्रुधी[7] हवमद्या[8] च मृडय ।
त्वामवस्युराचके[9] ॥

तं त्वा याम्यग्निनाग्निः[10] ॥

त्वं ह्यग्ने अग्निना विप्रो विप्रेण सन्त्सता ।
सखा सख्या समिध्यसे[11] ॥

प्र स मित्र मर्तो[12] अस्तु प्रयस्वान्यस्त[13] आदित्य शिक्षति व्रतेन ।
न हन्यते न जीयते त्वोतो नैनमंहो अश्नोत्यन्तितो न दूरात्[14] ॥
अनमीमासा[15] इडया[16] मदन्तो मितज्ञवो वरिमन्ना[17] पृथिव्याः ।
आदित्यस्य व्रतमुपक्षियन्तो वयं मित्रस्य सुमतौ स्याम[18] ॥

---

1) Vgl. RV 5, 13, 4; TBr 2, 4, 1, 6. Kâṭh. 2, 14; 20, 15. 2) P द्युमाँइति द्यु॰मान् । 3) Vgl. RV 9, 64, 1; TS 4, 2, 11, 3; 4, 3, 13, 3; Kâṭh. 2, 14; 20, 15. 4) P ज्ञाः । 5) Vgl. RV 5, 14, 4. 6) So Ben u. P; H u. Bb बृहत्; desgl. B, ohne Accent; vgl. TS 4, 2, 1, 4; Kâṭh. 16, 8; 19, 11; Kap. S. 32, 1. 7) P श्रुधि । 8) P अद्य । 9) P अवस्युः ।; Ben ॰मवस्युर॰; vgl. RV 1, 25, 19; TS 2, 1, 11, 6; 2, 5, 12, 1; 4, 2, 11, 3; TBr 3, 7, 11, 3; 12, 6; TA 2, 4, 4; 4, 20, 3; Kâṭh. 4, 16; 11, 12; 11, 13; 12, 15; 21, 13; VS 21, 1. 10) Im P steht hier der ganze Vers तत् । त्वा । यामि । ब्रह्मणा । वन्दमानः । तत् । आ । शास्ते । यजमानः । हविर्भिरिति हविः॰भिः । अहेळमानः । वरुण । इह । बोधि । उरुशंसेत्युरु॰शंस । मा । नः । आयुः । प्र । मोषीः ।; vgl. RV 1, 24, 11; TS 2, 1, 11, 6 u. ö.; Kâṭh. 4, 16 u. ö.; ferner vgl. RV 1, 12, 6; TS 1, 4, 46, 3 u. ö. 11) Vgl. RV 8, 43, 14; TS 1, 4, 46, 3; Kâṭh. 15, 12. 12) P मित्र । मर्तः । 13) P प्र । ते । 14) Vgl. RV 3, 59, 2; TS 3, 4, 11, 5; Kâṭh. 23, 12. 15) P अनमीवासः । 16) So alle Saṃh. Mss.; in P इळया । 17) Ben वरीमणा 18) Vgl. RV 3, 59, 3; TBr 2, 8, 7, 4.

तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं मध्या[1] कर्तोर्विततꣳ संजभार।
यदेदयुक्त[2] हरितः सधस्थादाद्रात्री वासस्तनुते सिमस्मै[3] ॥
भद्रा अश्वा[4] हरितः सूर्यस्य चित्रा[5] एतग्वा[6] अनुमाद्यासः।
नमस्यन्तो दिव[7] आ पृष्ठमस्थुः परि द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः[8] ॥
त्वमग्ने व्रतपा असि[9] ॥
यद्वो वयं प्रमिनाम[10] व्रतानि विदुषां[11] देवा[12] अविदुष्टरासः।
अग्निष्टद्विश्वमापृणाति विद्वान्येभिर्देवां ऋतुभिः कल्पयाति[13] ॥
अग्ने नय[14] ॥
आ देवानामपि पन्थामगन्म यच्छक्नवाम[15] तदनु प्रवोढुम्।
अग्निर्विद्वान्त्स[16] यजात्सेदु[16] होता सो अध्वरान्त्स ऋतून्कल्पयाति[17] ॥
अग्निः शुचिव्रततमा[18] उदग्ने शुचयस्तवाक्रन्ददग्निर्नकोषासा[19] ॥
आयाहि तपसा जनिष्वग्ने पावको अर्चिषा।
उपेमाꣳ सुष्टुतिं मम ॥
आ नो याहि तपसा जनिष्वग्ने पावक दीद्यत्।
हव्या देवेषु नो दधत् ॥ २ ॥

S. die Vergleichungen in den Anmerkungen.

---

1) H u. Bb मंध्या 2) P यदा। इत्। अयुक्त। 3) Vgl. RV 1,115,4; TBr 2,8,7,1; VS 33,37. 4) P भद्राः। अश्वाः। 5) P चित्राः। 6) So Ben; H u. Bb एतग्वां; P एतग्वा इत्येत.ग्वाः। 7) P दिवः। 8) Vgl. RV 1,115,3; TBr 2,8,7,1. 9) Vgl. RV 8,11,1; TS 1,1,14,4 u. ö.; Kâṭh. 2,4; 6,10; Kap. S. 48,10 u. ö. 10) Ben प्रमीनाम 11) Ben विदुषां 12) Ben देवाः। 13) Vgl. RV 10,2,4; TS 1,1,14.4; Kâṭh. 6,10; Kap. S. 48,10. 14) Vgl. RV 1,189,1; TS 1,1,14,3 u. ö.; Kâṭh. 6,10; 3,1; Kap. S. 2,8. 15) So mit P यत्। शक्नवाम।; die Saṃh. Mss. schreiben शक्नुवाम 16) P सः। इत्। ऊं इत्यूं। 17) Vgl. RV 10,2,3; TS 1,1,14,3 u. ö.; Kâṭh. 18,21; 2,15. 18) P शुचिव्रत.तमः।; vgl. RV 8,44,21; TS 1,3,14,8; Kâṭh. 19,14; 40,14. 19) Vgl. RV 8,44,17; 10,45,4; TS 1,3,14,8; 4,1,10,4; Kâṭh. 2,14; 19,14; 40,14; 16,8; 16,9 u. 10; 19,11 u. 12; Kap. S. 32,1 u. 2.

अभि त्वा देव सवितरीशानं वार्याणाम् ।
सदावन्भागमीमहे[1] ॥

मही द्यौः पृथिवी च[2] नस्त्वामग्ने पुष्करादधि[3] तमु त्वा दध्यङ्ङृषिस्तमु[4] त्वा पाथ्यो वृषा[5] ॥

उत[6] ब्रुवन्तु जन्तवा[7] उदग्निर्वृत्रहाजनि[8] ।
धनंजयो रणे रणे[9] ॥
आ यं हस्ते न[10] खादिनं शिशुं जातं न बिभ्रति ।
विशामग्निं स्वध्वरम्[11] ॥
प्र देवं देववीतये भरता[12] वसुवित्तमम् ।
आ स्वे योनौ निषीदतु[13] ॥
आ जातं जातवेदसि प्रियं शिशीतातिथिम् ।
स्योन[14] आ गृहपतिम्[15] ॥

अग्निनाग्निस्त्वं[16] ह्यग्ने अग्निना[17] ॥

तं मर्जयन्त सुक्रतुं पुरोयावानमाजिषु ।
स्वेषु क्षयेषु वाजिनम्[18] ॥
यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् ।

---

1) P संदा । अवन् । भागं । ईमहे ।; vgl. RV 1, 24, 3; TS 3, 5, 11, 3; Kâṭh. 15, 12; 28, 7; Kap. S. 44, 7 2) Der P giebt diesen Vers vollständig: मही । द्यौः । पृथिवी । च । नः । इमं । यज्ञं । मिमिक्षतां । पिपृतां । नः । भरीमभिरिति भरीम भिः ।; vgl. RV 1, 22, 13; TS 3, 3. 10, 2 u. ö.; Kâṭh. 13, 9 u. 10; 15, 12; 16, 16; 20, 7; 39, 3. 3) Vgl. TS 3, 5, 11, 3 u. ö.; RV 6, 16, 13; Kâṭh. 15, 12; 16, 3. 4) Vgl. TS 3, 5, 11, 3 u. ö.; RV 6, 16, 14; Kâṭh. 15, 12; 19, 4. 5) Vgl. TS 3, 5, 11, 4 u. ö.; RV 6, 16, 15; Kâṭh. 15, 12; 16, 3; Kap. S. 30, 2. 6) Bb उपं 7) P जंतवः । 8) P अजनि । 9) Vgl. TS 3, 5, 11, 4; RV 1, 74, 3; Kâṭh. 15, 12; 8, 16. 10) P आ । यं । हस्ते । न । 11) Vgl. TS 3, 5, 11, 4; RV 6, 16, 40. 12) P भरत । 13) Vgl. RV 6, 16, 41; TS 3, 5, 11, 4; Kâṭh. 15, 12. 14) P स्योने । 15) Vgl. RV 6, 16, 42; TS 3, 5, 11, 5. 16) Vgl. RV 1, 12, 6; TS 1, 4, 46, 3 u. ö.; Kâṭh. 15, 12; 20, 14. 17) Vgl. RV 8, 43, 14; TS 1, 4, 46, 3; 3, 5, 11, 5; Kâṭh. 15, 12. 18) Vgl. RV 8, 84 (73), 8; TS 3, 5, 11, 5; Kâṭh. 15, 12.

ते ह नाकं महिमानः सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः[1] ॥ समिधो[2] अग्न आज्यस्य व्यन्तु तनूनपादग्न आज्यस्य वेत्विडो[3] अग्न आज्यस्य व्यन्तु बर्हिरग्न आज्यस्य वेतु दुरो अग्न आज्यस्य व्यन्तूषासानक्ताग्न[4] आज्यस्य वीतां दैव्या होताराग्न आज्यस्य वीतां तिस्रो देवीरग्न आज्यस्य व्यन्तु स्वाहाग्निं स्वाहा सोमं स्वाहाग्निं स्वाहाग्निं होत्रात्स्वाहा[5] देवा आज्यपा जुषाणा अग्न आज्यस्य व्यन्तु ॥

अग्ने यं यज्ञमध्वरं विश्वतः परिभूरसि ।
स इद्देवेषु गच्छति[6] ॥
त्वं नः सोम विश्वतो[7] ऽग्निर्मूर्धा[8] भुवो यज्ञस्य[9] ॥
सोम यास्ते मयोभुव[10] ऊतयः सन्ति दाशुषे ।
ताभिर्नो ऽविता भव[11] ॥
या ते धामानि दिवि या पृथिव्यां या पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु ।
तेभिर्नो विश्वैः सुमना अहेडन्राजन्त्सोम[12] प्रति हव्या गृभाय[13] ॥
तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि ।
धियो[14] यो नः प्रचोदयात्[15] ॥
अचित्ती[16] यच्चकृमा दैव्ये जने दीनैर्दक्षैः प्रभूती पुरुषत्वता ।
देवेषु च सवितर्मानुषेषु च त्वं नो अत्र सुवतादनागसः[17] ॥

---

1) Vgl. RV 1, 164, 50; TS 3, 5, 11, 5; Kâṭh. 15, 12. 2) P समिध इति सं. इधः । vgl. TBr 3, 5, 5. 3) Ben वेत्विडो; Bb वेत्विति; P वेतु । इडः । 4) P उषसानक्ता । उषसानक्तेत्युषसा-नक्ता । 5) Die Mss. scheinen होत्रास्वाहा zu schreiben. 6) Vgl. RV 1, 1, 4; TS 4, 1, 11, 1; Kâṭh. 2, 14. 7) Vgl. RV 1, 91, 8; TS 4, 1, 11, 1; Kâṭh. 2, 14. 8) Vgl. RV 8, 44, 16; TS 1, 5, 5, 1; 4, 4, 4, 1; Kâṭh. 6, 9; 12, 14; 20, 14 u. ö. 9) Vgl. RV 10, 8, 6; TS 4, 4, 4, 1; Kâṭh. 16, 15; 20, 15. 10) Ben °भुवो 11) Vgl. RV 1, 91, 9; TS 4, 1, 11, 1; Kâṭh. 2, 14. 12) Die Mss. राजन्सोम 13) Vgl. RV 1, 91, 4; TS 4, 1, 11, 1; TBr 2, 8, 3, 2; Kâṭh. 13, 15. 14) H धियो 15) Vgl. RV 3, 62, 10; TS 4, 1, 11, 1; VS 3, 35 u. ö. 16 Ben अचित्ती 17) Vgl. RV 4, 54, 3; TS 4, 1, 11, 1.

पावका नः सरस्वत्यो[1] नो दिवः[2] ॥
पूषा गा अन्वेतु नः पूषा रक्षत्वर्वतः ।
पूषा वाजꣳ सनोतु नः[3] ॥
शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यद्विषुरूपे अहनी द्यौरिवासि ।
विश्वा हि माया[4] अवसि स्वधावो भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु[5] ॥
इहेह[6] वः स्वतवसः[7] कवयः सूर्यत्वचः[8] ।
यज्ञं मरुता[9] आवृणे[10] ॥
प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम् ।
ये सहांꣳसि सहसा सहन्ते रेजते अग्ने पृथिवी मखेभ्यः[11] ॥
विश्वे देवा ऋतावृध ऋतुभिर्हवनश्रुतः ।
जुषन्ताꣳ युज्यं पयः[12] ॥
विश्वे देवासो अस्रिधा[13] एहिमायासो[14] अद्रुहः ।
मेधं जुषन्त वह्नयः[15] ॥
द्यावा नः पृथिवी इमꣳ सिध्रमद्य दिविस्पृशम् ।
यज्ञं देवेषु यच्छताम्[16] ॥
प्र पूर्वजे पितरा नव्यसीभिर्गीर्भिः कृणुध्वꣳ सदने ऋतस्य ।
आ नो द्यावापृथिवी दैव्येन जनेन यातं महि वाꣳ वरूथम्[17] ॥

---

1) P सरस्वती । वा ।; vgl. RV 1, 3, 10; TBr 2, 4, 3, 1; Kâṭh. 4, 16. 2) Vgl. RV 5, 43, 11; TS 1, 8, 22, 1 u. ö.; Kâṭh. 4, 16; 20, 15. 3) Vgl. RV 6, 54, 5; TS 4, 1, 11, 2; Kâṭh. 4, 15; 20, 15. 4) P मायाः । 5) Vgl. RV 6, 58, 1; TS 4, 1, 11, 2; Kâṭh. 4, 15; 20, 15. 6) Bb इहेह 7) Bb स्वतपसः; P स्वतवस इति स्व·तवसः । 8) In Ben dies Wort ohne Accent; P सूर्यत्वच इति सूर्य·त्वचः । 9) P मरुतः । 10) Vgl. RV 7, 59, 11; Tâitt. Âr. 1, 4, 3; Kâṭh. 20, 15. 11) Vgl. RV 6, 66, 9; TS 4, 1, 11, 3; Kâṭh. 20, 15. 12) Vgl. RV 6, 52, 10; TS 4, 1, 11, 4; Kâṭh. 13, 15. 13) So corrigirt; die Saṃh. Mss. schreiben असृधा; aber P असिधः । 14) P एहिमायास इत्येहि·मायासः । 15) Vgl. RV 1, 3, 9. 16) Vgl. RV 2, 41, 20; TS 4, 1, 11, 4. 17) Vgl. RV 7, 53, 2; TS 4, 1, 11, 4.

स हव्यवाडमर्त्यः[1] स्तोमेन[2] ॥

देवं बर्हिर्वसुवने[3] वसुधेयस्य वेतु देवीर्द्वारो वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु देवी उषासानक्ता वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवी जोष्ट्री वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवी ऊर्जाहुती वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवा दैव्या[4] होतारा वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु देवो नराशंसो वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवो अग्निः स्विष्टकृत्सुद्रविणा[5] मन्द्रः कविः सत्यमन्मायजी[6] होता होतुर्होतुरायजीयानग्ने यान्देवानयाड्यां अपिप्रेर्ये ते[7] होत्रे अमत्सत[8] तां ससनुषीं[9] होत्रां देवंगमां[10] दिवि देवेषु यज्ञमेरयेमं[11] स्विष्टकृच्चाग्ने होताभूर्वसुवने[12] वसुधेयस्य नमोवाके वीहि ॥ वाजे वाजे शं नो भवन्तु ॥ ३ ॥

Vgl. TS 3, 5, 11; TBr 3, 5, 5; TS 4, 1, 11; TBr 3, 5, 9; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

प्र देवं देव्या धिया भरता[13] जातवेदसम् ।
हव्या नो वक्षदानुषक्[14] ॥
अयमु ष्य[15] प्र देवयुर्होता यज्ञाय नीयते ।
रथो न योरभीवृतो[16] घृणीवाञ्चेतति[17] त्मना[18] ॥

---

1) Vgl. RV 3, 11, 2; TS 4, 1, 11, 4; Kâṭh. 19, 4. 2) Vgl. RV 5, 14, 1; TS 4, 1, 11, 4. 3) Vgl. TBr 3, 5, 9. 4) So Bb; auch P दैव्या । दैव्या ।; in Ben u. H दैव्या दैव्या; in B दैव्या दैव्या 5) P सुद्रविणा इति सु. द्रविणाः । 6) So Bb; P सत्यमर्येति सत्य. मन्मा । यजी ।; H सत्यमन्मायजी; B सत्यमन्मायजो; Ben? 7) P यान् । देवान् । अयाट् । यान् । अपिप्रेः । ये ते । 8) H u. Bb अमत्सत 9) Ben ससनुषोम् 10) P देवंगमामिति देवं. गमां । 11) P यज्ञं । आ । ईरय । इमं । 12) P होता । अभूः । 13) P भरत । 14) Die Saṃh. Mss. वक्षिद°; P वक्षत् ।; vgl. RV 10, 176, 2; TS 3, 5, 11, 1; Kâṭh. 15, 12. 15) P स्यः । 16) Ben °भिवृतो; P न । योः । अभिवृत इत्यभि. वृतः । 17) P घृणीवान् । घृणिवानिति घृणि. वान् । 18) Vgl. RV 10, 176, 3; TS 3, 5, 11, 1; Kâṭh. 15, 12.

अयमग्निरुरुष्यत्यमृतादिव[1] जन्मनः ।
सहसश्चित्सहीयान्देवो जीवातवे कृतः[2] ॥
इडायास्त्वा[3] पदे वयम्[4] ॥
अग्ने विश्वेभिः स्वनीक देवैरूर्णावन्तं प्रथमः सीद योनिम् ।
कुलायिनं घृतवन्तꣳ सवित्रे यज्ञं नय[5] यजमानाय साधु[6] ॥
सीद होतर्नि[7] होता[8] ॥
त्वं दूतस्त्वमु नः परस्पास्त्वꣳ[9] वस्या[10] आ वृषभ प्रणेता ।
अग्ने तोकस्य नस्तने तनूनामप्रयुच्छन्दीद्यद्बोधि गोपाः[11] ॥
अग्निना रयिमश्नवत्पोषमेव दिवे दिवे ।
यशसꣳ वीरवत्तमम्[12] ॥
गयस्फानो अमीवहा वसुवित्पुष्टिवर्धनः ।
सुमित्रः सोम नो भव[13] ॥
इन्द्राग्नी रोचना दिवः परि वाजेषु भूषथः ।
तद्वां चेति प्र वीर्यम्[14] ॥
प्र चर्षणिभ्यः पृतनाहवेषु[15] प्र पृथिव्या रिरिचाथे[16] दिवश्च ।
प्र सिन्धुभ्यः प्र गिरिभ्यो महित्वा प्रेन्द्राग्नी[17] विश्वा भुवनात्यन्या[18] ॥

---

1) P उरुष्यति । 2) Vgl. RV 10, 176, 4; TS 3, 5, 11, 1; Kâṭh. 15, 12. 3) Ben ईडायास् 4) Vgl. RV 3, 29, 4; TS 3, 5, 11, 1; Kâṭh. 15, 12. 5) H u. Bb नय 6) So Ben u. P; die andern Mss. साधुः ।; vgl. RV 6, 15, 16; TS 3, 5, 11, 2; Kâṭh. 15, 12. 7) Vgl. RV 3, 29, 8; TS 3, 5, 11, 2 u. ö.; Kâṭh. 15, 12; 19, 4; 16, 8; Kap. S. 30, 2 8) Vgl. RV 2, 9, 1; TS 3, 5, 11, 2 u. ö. 9) P परस्पा इति परः . पाः । 10) P वस्यः । 11) Vgl. RV 2, 9, 2; TS 3, 5, 11, 3. 12) Vgl. RV 1, 1, 3; TS 3, 1, 11, 1; 4, 3, 13, 5. 13) Vgl. RV 1, 91, 12; TS 4, 3, 13, 5; Kâṭh. 2, 14. 14) Vgl. RV 3, 12, 9; TS 4, 2, 11, 1; Kâṭh. 4, 15. 15) P पृतनाहवेष्विति पृतना . हवेषु । 16) So im Anschluss an P रिरिचाथे इति रिरिचाथे; H u. Bb रिरिचाथे; desgl. Ben u. B, ohne Accent. 17) P प्र । इन्द्राग्नी इतीन्द्राग्नी । 18) P भुवना । अति । अन्या ।; vgl. RV 1, 109, 6; TS 4, 2, 11, 1; Kâṭh. 4, 15.

मरुतो यद्ध वो दिवः[1] सुम्नायन्तो हवामहे ।
आ तू न[2] उपगन्तन[3] ॥
या वः शर्म शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि ।
अस्मभ्यं तानि मरुतो[4] वियन्त रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरम्[5] ॥
इमं मे वरुण[6] तत्त्वा यामि[7] कया नः[8] को अद्य[9] पिप्रीहि[10] देवाँनग्ने[11]
यदद्याप्स्वग्ने[12] सधिष्टव[13] ॥
अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तर्विश्वानि भेषजा ।
आपश्च विश्वशंभुवः[14] ॥
उदुत्तमं वरुण पाशमस्मत्[15] ॥
अव ते हेडो वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः ।
क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेता[16] राजन्नेनांसि शिश्रथः कृतानि[17] ॥
त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्देवस्य हेडो ऽवयासिसीष्ठाः ।
यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्[18] ॥
स त्वं नो अग्ने ऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या[19] उषसो व्युष्टौ ।
अव यक्ष्व नो वरुणं रराणो वीहि मृडीकं सुहवो न एधि[20] ॥४॥

Vgl. TS 3, 5, 11; 1, 5, 11; 2, 5, 12; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

---

1) P यत् । ह्वः । 2) P आ । तु । नः । 3) Vgl. RV 8, 7, 11; TS 1, 5, 11, 4 u. ö.; Kâṭh. 9, 19; 8, 17; 21, 13. 4) H मरुतो 5) Vgl. RV 1, 85, 12; TS 1, 5, 11, 5; Kâṭh. 8, 17; 21, 13. 6) Vgl. RV 1, 25, 19; TS 2, 1, 11, 6 u. ö.; Kâṭh. 11, 12; 12, 15 u. ö. 7) P तत् । त्वा । यामि ।; vgl. RV 1, 24, 11; TS 2, 1, 11, 6; Kâṭh. 12, 15 u. ö. 8) Vgl. RV 4, 31, 1; TS 4, 2, 11, 2; Kâṭh. 21, 13. 9) Vgl. RV 1, 84, 16; TS 4, 2, 11, 3. 10) Ben पिपृहि 11) Vgl. RV 10, 2, 1; TS 4, 3, 13, 4. 12) Vgl. RV 6, 15, 14; TS 4, 3, 13, 4. 13) Vgl. RV 8, 43, 9; TS 4, 2, 3, 2; Kâṭh. 2, 14 u. ö. 14) Vgl. RV 1, 23, 20; 10, 9, 6; TBr 2, 5, 8, 6; Kâṭh. 2, 14. 15) Vgl. RV 1, 24, 15; TS 1, 5, 11, 3 u. ö.; Kâṭh. 21, 13 u. ö. 16) P प्रचेत इति प्र-चेतः । 17) Vgl. RV 1, 24, 14; TS 1, 5, 11, 3; Kâṭh. 40, 11. 18) Vgl. RV 4, 1, 4; TS 2, 5, 12, 3; Kâṭh. 34, 19; VS 21, 3. 19) P अस्याः । 20) Vgl. RV 4, 1, 5; Kâṭh. 34, 19; Kap. S. 48, 1; TS 2, 5, 12, 3 · VS 21, 4.

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनत्[1] ॥ त्वं सोमासि सत्पतिः[2] ॥
अनीकवैषो अर्दयाम्ने विश्वाभिरूतिभिः ।
रयिं नो धेहि यज्ञियम् ॥
सैनानीकेन[3] सुविदत्रो अस्मे यष्टा देवाँ[4] आयजिष्ठः स्वस्ति ।
अदब्धो गोपा[5] उत नः परस्पा अग्ने द्युमदुत रेवद्दिदीहि[6] ॥
पिप्रीहि[7] देवाँ[8] देवानाम्[9] ॥
सांतपना[10] इदं हविर्मरुतस्तज्जुजुष्टन ।
युष्माकोती[11] रिशादसः[12] ॥
यो नो मरुतो अभि दुर्हृणायुस्तिरश्चित्तानि वसवो जिघांसति ।
द्रुहः पाशान्प्रति[13] स मुचीष्ट तपिष्ठेन हन्मना हन्तना[14] तम्[15] ॥
अग्निः प्रत्नेन मन्मना[16] ॥ सोम गीर्भिष्ट्वा वयम्[17] ॥
गृहमेधासा[18] आगत मरुतो मापभूतन[19] ।
इमा हव्या जुजुष्टन[20] ॥
प्र बुध्न्या व ईरते[21] महांसि प्र नामानि प्रयज्यवस्तिरध्वम्[22] ।
सहस्रियं दम्यं भागमेतं गृहमेधीयं मरुतो जुषध्वम्[23] ॥
प्रेद्धो अग्ने[24] ॥ इमो अग्ने[25] ॥

---

1) Vgl. RV 6, 16, 34; TS 4, 3, 13, 1 u. 5. 2) Vgl. RV 1, 91, 5; TS 4, 3, 13, 1; Kâṭh. 2, 14. 3) P सः । एना । अनीकेन । 4) P देवान् । 5) P गोपाः । 6) Vgl. TS 4, 3, 13, 2; Kâṭh. 21, 13. 7) Ben पिपृहि 8) Vgl. RV 10, 2, 1; TS 4, 3, 13, 4; Kâṭh. 2, 15; 18, 21; 20, 15. 9) Vgl. RV 10, 2, 3; TS 1, 1, 14, 3; Kâṭh. 2, 15; 18, 21; 35, 9. 10) P सांतपना इति सां.तपनाः । 11) P युष्माक । ऊती । 12) P रिशादसः ।; vgl. RV 7, 59, 9; TS 4, 3, 13, 3; Kâṭh. 21, 13. 13) Ben प्रती 14) P हंतन । 15) Vgl. RV 7, 59, 8; TS 4, 3, 13, 3; Kâṭh 21, 13. 16) Vgl. RV 8, 44, 12; TBr 3, 5, 6, 1; Kâṭh. 2, 14. 17) Vgl. RV 1, 91, 11; TBr 3, 5, 6, 1; Kâṭh. 2, 14. 18) P गृहमेधास इति गृह.मेधासः । 19) So im Anschluss an P मा । अप । भूतन ।; die Saṃh. Mss. मा वभूतन 20) Vgl. RV 7, 59, 10; TS 4, 3, 13, 5. 21) Ben वा ईरते 22) Ben, H u. B °स्तिरध्वं 23) Vgl. RV 7, 56, 14; TS 4, 3, 13, 6; Kâṭh. 21, 13. 24) Vgl. RV 7, 1, 3; TS 4, 6, 5, 4 u. 5. 25) Vgl. RV 7, 1, 18; TS 4, 3, 13, 6; Kâṭh. 2, 15; 19, 14; Kap. S. 48, 3.

अग्निमीडे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम् ।
होतारं रत्नधातमम्[1] ॥

वृषा सोम द्युमं[2] असि[3] ॥

क्रीडं वः शर्धो मारुतमनर्वाणं रथेशुभम् ।
कण्वा[4] अभि प्रगायत[5] ॥

अत्यासो न ये मरुतः स्वञ्चो यक्षदृशो न शुभयन्त[6] मर्याः ।
ते हर्म्येष्ठाः[7] शिशवो न शुभ्रा वत्सासो न प्रक्रीडिनः पयोधाः[8] ॥

तं हि शश्वन्तो[9]ऽग्निमग्निम्[10] ॥

इन्द्राग्नी नवतिं पुरो दासपत्नीरधूनुतम् ।
साकमेकेन कर्मणा[11] ॥

अपवृत्रमुत सनोति[12] वाजमिन्द्रा यो[13] अग्नी सहुरी[14] सपर्यात् ।
इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता[15] ॥

तमिन्द्रं वाजयामसि[16] ॥

युजे रथं गावेषणं[17] हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुजुषाणमस्थुः[18] ।
विबाधिष्ट स्य[19] रोदसी महित्वेन्द्रो वृत्राण्यप्रती[20] जघन्वान्[21] ॥

विश्वकर्मन्वाचस्पतिम्[22. 23] ॥ ५ ॥

Vgl. TS 4, 3, 13; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

---

1) Vgl. RV 1, 1, 1; TS 4, 3, 13, 3; Kâṭh. 2, 14. 2) P द्युमान् । 3) Vgl. RV 9, 64, 1; TS 4, 3, 13, 3; Kâṭh. 2, 14; 20, 15. 4) P कण्वाः । 5) Vgl. RV 1, 37, 1; TS 4, 3, 13, 6; Kâṭh. 21, 13. 6) P शुभयंतः । 7) So im Anschluss an P हर्म्येष्ठाः । हर्म्येस्था इति हर्म्ये. स्थाः ।; die Saṃh. Mss. हर्मेष्ठाः 8) Vgl. RV 7, 56, 16; TS 4, 3, 13, 7. 9) Vgl. RV 5, 14, 3; TS 4, 3, 13, 8; Kâṭh. 19, 14. 10) Vgl. RV 1, 12, 2; TS 4, 3, 13, 8. 11) Vgl. RV 3, 12, 6; TS 1, 1, 14, 1; Kâṭh. 4, 15. 12) So mit P; die Saṃh. Mss. सुनोति 13) P इंद्रा । यः । 14) Ben सहूरी; P सहुरी इति सहुरी । 15) Vgl. RV 6, 60, 1; TS 4, 2, 11, 1; 4, 3, 13, 8; Kâṭh. 21, 13; 4, 15; 23, 11. 16) Vgl. RV 8, 93 (82), 7; TBr 1, 5, 8, 3; 2, 4, 1, 3; Kâṭh. 39, 12. 17) So die Mss.; P गोएषणमिति गो. एषणं 18) Die Saṃh. Mss. °मस्थु; P जुजुषाणं । अस्थुः । 19) P स्यः । 20) P अप्रति । 21) Vgl. RV 5, 29, 8; TBr 2, 4, 1, 3; 8, 2, 5. 22) Vgl. RV 10, 81, 6, TS 4, 3, 13, 8; 4, 6, 2, 6. 23) Vgl. RV 10, 81, 7; TS 4, 6, 2, 5; Kâṭh. 21, 13 u. ö.; Kap. S. 28, 2.

उशन्तस्त्वा हवामहे[1] ॥
आ नो अग्ने सुचेतुना रयिं विश्वायुपोषसम् ।
मार्डीकं धेहि जीवसे[2] ॥
त्वं सोम महे भगं त्वं यून ऋतायते ।
दक्षं दधासि जीवसे[4] ॥
त्वं सोम प्रचिकितो मनीषा त्वं रजिष्ठमनु नेषि[5] पन्थाम् ।
तव प्रणीती पितरो न इन्दो देवेषु रत्नमभजन्त धीराः[6] ॥
त्वया हि[7] नः पितरः सोम पूर्वे कर्माणि चक्रुः पवमान[8] धीराः ।
वन्वन्नवातः[9] परिधींरपोर्णु[10] वीरेभिरश्वैर्मघवा भवा[11] नः[12] ॥
त्वं सोम पितृभिः संविदानोऽनु द्यावापृथिवी आततन्थ ।
तस्मै त[13] इन्दो हविषा विधेम वयं स्याम पतयो रयीणाम्[14] ॥
बर्हिषदः पितर ऊत्यर्वागिमा वो हव्या चकृमा[15] जुषध्वम् ।
त आगतावसा[16] शंतमेनाथा[17] नः शं योररपो[18] दधातन[19] ॥
उपहूताः पितरः सोम्यासो बर्हिष्येषु निधिषु प्रियेषु ।
त आगमन्तु त इह श्रुवन्त्वधिब्रुवन्तु तेऽवन्त्वस्मान्[20] ॥
आहं[21] पितॄन्त्सुविदत्रां[22] अवित्सि नपातं च विक्रमणं च विष्णोः ।

---

1) Vgl. RV 10, 16, 12; TS 2, 6, 12, 1; TBr 2, 6, 16; Kâṭh. 21, 14; 36, 12. 2) Vgl. RV 1, 79, 9, TBr 2, 4, 5, 8; Kâṭh. 2, 14. 3) P यूनि । 4) Vgl. RV 1, 91, 7; TBr 2, 4, 5, 8; Kâṭh. 2, 14; 20, 15. 5) Ben नेषी 6) Vgl. RV 1, 91, 1; TS 2, 6, 12, 1; Kâṭh. 21, 14. 7) Ben हो । 8) H पवमान 9) P वन्वेत् । वातः । 10) P परि. धोण् । धप । वर्णु । 11) P भव । 12) Vgl. RV 9, 96, 11; TS 2, 6, 12, 1, Kâṭh. 21, 14. 13) P ते । 14) Vgl. RV 8, 48, 13; TS 2, 6, 12, 2; Kâṭh. 21, 14; VS 19, 54. 15) P चकृम । 16) P तें । ता । वत-। वसा । 17) P थेन । 18) P शं । यों: । वरप: । 19) P दधात ।; vgl. RV 10, 15, 4; TS 2, 6, 12, 2; VS 19, 55; Kâṭh. 21. 14. 20) Vgl. RV 10, 15, 5; TS 2, 6, 12, 3; Kâṭh. 21, 14; VS 19, 57. 21) So Ben: P ता । वहं ।; in H u. Bb वाहं; desgl. B, ohne Accent. 22) Die Mss. पितृन्सु॰; P सुविदत्रानिति सु॰विदत्रान् ।

बर्हिषदः स्वधया ये सुतस्य भजन्त पित्वस्त इहागमिष्ठाः[1] ॥
इदं पितृभ्यो नमो अस्त्वद्य ये पूर्वासो य उपरास[2] ईयुः ।
ये पार्थिवे रजस्या[3] निषत्ता ये वा नूनं सुवृजनासु[4] विक्षु[5] ॥
उदीरतामवरा[6] उत्परासा[7] उन्मध्यमाः पितरः सोम्यासः ।
असुं य ईयुरवृका ऋतज्ञास्ते नो ऽवन्तु पितरो हवेषु[8] ॥
अग्निष्वात्ता ऋतावृधः[9] पितरो मृडता[10] सु नः ।
दीर्घायुत्वाय[11] जीवसे ॥
अग्निष्वात्तानृतुमतो[12] हवामहे नराशंसे सोमपीथं[13] य आशुः ।
ते नो विप्रासः सुहवा[14] मृडन्तु शं नो भवन्तु द्विपदे शं चतुष्पदे[15] ॥
अग्निष्वात्ताः पितर एह[16] गच्छत सदःसदः सदत सुप्रणीतयः ।
अत्ता[17] हवींषि प्रयतानि बर्हिष्यथा[18] रयिं सर्ववीरं दधातन[19] ॥
स प्रत्नथा सहसा जायमानः सद्यः काव्यानि बळधत्त विश्वा ।
आपश्च मित्रं धिषणा च साधन्देवा[20] अग्निं धारयन्द्रविणोदाम्[21] ॥
स पूर्वया निविदा कव्यतायोरिमाः[22] प्रजा अजनयन्मनूनाम् ।
विवस्वता चक्षसा द्यामपश्च देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाम्[23] ॥
ये तातृषुर्देवत्रा[24] जेहमाना होत्राविदः स्तोमतष्टासो अर्कैः ।

---

1) P इह । आ । गमिष्ठाः ।; vgl RV 10, 15, 3; TS 2, 6, 12, 3; Kâṭh. 21, 14; VS 19, 56. 2) P ये । उपरासः । 3) P रजसि । आ । 4) Ben सुवृताजनासः P सुवृजना इति सु-वृजना । 5) Vgl. RV 10, 15, 2; TS 2, 6, 12, 4; VS 19, 68. 6) P अवरे । 7) P परासः । 8) Vgl. RV 10, 15, 1; TS 2, 6, 12, 3; VS 19, 49. 9) Bb ऋतामृधः 10) P पितरः । मृडत । 11) P दीर्घायु-त्वाय ।; vgl. Kâṭh. 21, 14. 12) So Bb; in Ben u. H अग्निष्वात्तानृ°; P अग्निष्वात्तान् । अग्निस्वात्तानित्यग्नि-स्वात्तान् ।; vgl. VS 19, 61. 13) P सोम-पीथं । 14) P सुहवा इति सु-हवाः । 15) Vgl. VS 19, 61; Kâṭh. 21, 14. 16) P पितरः । आ । इह । 17) P अत्त । 18) P अथ । 19) Vgl. RV 10, 15, 11; TS 2, 6, 12, 2; VS 19, 59; Kâṭh. 21, 14. 20) Die Saṃh. Mss. साधं; aber P साधन् । 21) Vgl. RV 1, 96, 1. 22) P कव्यता । आयोः । इमाः । 23) Vgl. RV 1, 96, 2; Kâṭh. 21, 14. 24) Ben तातृषु°; P ततृषुः । ततृषुरिति ततृषुः ।

आग्ने[1] याहि सुविदत्रेभिरर्वाङ्[2] सत्यैः कव्यैः पितृभिर्घर्मसद्भिः[3] ॥
प्र वायुमच्छा बृहती मनीषा बृहद्रयिं विश्ववारं रथप्राम् ।
द्युतद्यामा नियुतः[4] पत्यमानः कविः कविमियक्षसि[5] प्रयज्यो[6] ॥
प्र याभिर्यासि दाश्वांसमच्छा[7] नियुद्भिर्वायव्[8] इष्टये दुरोणे ।
नि नो रयिं सुभोजसं युवस्व नि वीरं गव्यमश्व्यं[9] च राधः[10] ॥
इन्द्रं वयं शुनासीरमस्मिन्यज्ञे हवामहे ।
स नः पर्षदति[11] द्विषः ॥
सो ऽहोरात्रैः सो ऽर्धमासैः स मासैः स ऋतुभिः परि यज्ञं बभूव
संवत्सरस्य महिमानमेतं शुनासीरमिन्द्रमद्याहुवेम ॥
सप्त त्वा हरितो रथे वहन्ति देव सूर्य ।
शोचिःकेशं पुरुप्रिय[12] ॥
तरणिर्विश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य ।
विश्वमाभासि रोचनम्[13] ॥ ६ ॥

Vgl. TS 2, 6, 12; andere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

॥ इति[14] खिलकाण्डे दशमः प्रपाठकः[15] ॥

---

1) P आ । अग्ने । 2) So die Saṃh. Mss.; P अर्वाङ् । cf. RV 10, 15, 9. 3) Vgl. RV 10, 15, 9; TBr 2, 6, 16, 2. 4) Ben नीयुतः 5) Ben कवीमियक्षसि; H u. Bb कवि-मीयक्षसि; desgl. B, ohne Accent; P इयक्षसि । 6) Vgl. RV 6, 49, 4; TBr 2, 8, 1, 1. VS 33, 55. 7) P दाश्वांसं । अच्छ । 8) P वायो इति वायो । 9) H u. Bb ॰मश्वियं; desgl. B, ohne Accent. 10) Vgl. RV 7, 92, 3; TS 2, 2, 12, 7; TBr 2, 8, 1, 1; VS 27, 27; Kâṭh. 10, 12. 11) So corrigirt; die Saṃh. Mss. परिषदति; P पर्षत् ।; vgl. Kâṭh. 21, 14 12) Vgl. RV 1, 50, 8; TS 2, 4, 14, 4; Kâṭh. 9, 19; 11, 1. 13) Vgl. RV 1, 50, 4; TS 1, 4, 31, 1; Kâṭh. 10, 13. TA 3, 16, 1; VS 33, 36. 14) Das इति fehlt in den Mss. 15) Im P am Schluss: समुदायेन सप्तविंशो ऽध्यायः ॥

इन्द्राग्नी रोचना दिवः[1] प्र चर्षणिभ्या[2] इन्द्राग्नी नवतिं पुरः[3] श्न-थवृत्रम्[4] ॥

जुष्टो दमूना[5] अतिथिर्दुरोण[6] इमं नो यज्ञमुपयाहि विद्वान् ।
विश्वा अग्ने अभियुजो विहत्या[7] शत्रूयतामाभरा[8] भोजनानि[9] ॥
अग्ने शर्ध महते सौभगाय तव द्युम्नान्युत्तमानि सन्तु ।
सं जास्पत्यं॰ सुयममाकृणुष्व शत्रूयतामभितिष्ठा[10] महांसि[11] ॥
प्र वामर्चन्त्युक्थिनो नीथाविदो[12] जरितारः ।
इन्द्राग्नी इषा[13] आवृणे[14] ॥
उपो ह यद्विदथं॰ वाजिनो गुर्धीभिर्विप्राः प्रमतिमिच्छमानाः ।
अर्वन्तो न काष्ठां नक्षमाणा[15] इन्द्राग्नी जोहुवतो नरस्ते[16] ॥
अग्निर्ददाति सत्पतिं॰ सासाह[17] यो युधा नृभिः ।
अग्निरत्यं॰ रघुष्यदं जेतारमपराजितम्[18] ॥
अग्निस्तुविश्रवस्तमं तुविब्रह्माणमुत्तमम् ।
अतूर्तं॰ श्रावयत्पतिं[19] पुत्रं ददाति दाशुषे[20] ॥
या वां॰ सन्ति पुरुस्पृहो नियुतो दाशुषे नरा ।
इन्द्राग्नी ताभिरागतम्[21] ॥
शुचिं नु स्तोमं नवजातमद्येन्द्राग्नी वृत्रहणा जुषेथाम् ।

1) Vgl. RV 3, 12, 9; TS 4, 2, 11, 1; TBr 3, 5, 7, 3; Kâṭh. 4, 15. 2) Vgl. RV 1, 109, 6; TS 4, 2, 11, 1; TBr 2, 8, 5, 1; Kâṭh. 4, 15. 3) Vgl. RV 3, 12, 6; TS 1, 1, 14, 1; Kâṭh. 4, 15. 4) Vgl. RV 6, 60, 1; TS 4, 2, 11, 1; TBr 2, 8, 5, 1; 3, 5, 7, 3; Kâṭh. 4, 15 u. 5. 5) Ben दमुना; P जुष्टं । दमूनाः । 6) P दुरोणे । 7) P विहत्येति वि॰हत्य । 8) P शत्रूयतां । शत्रुयतामिति शत्रु॰यतां । आ । भर । 9) Vgl. TBr 2. 4, 1; Kâṭh. 2, 15 10) P अभि॰तिष्ठ । 11) Vgl. TBr 2, 4, 1, 1; 5, 2, 4; VS 33, 12; Kâṭh. 2, 15. 12) Ben निथाविदो 13) P इषः । 14) Vgl. RV 3, 12, 5. 15) P नक्षमाणाः । 16) Vgl. RV 7, 93, 3; TBr 3, 6, 12, 1. 17) P सासाह । ससाहेति स॰साह । 18) Vgl. RV 5, 25, 6; Kâṭh. 2, 15. 19) H u. Bb श्रावयत्पतिं 20) Vgl. RV 5, 25, 5; Kâṭh. 2, 15. 21) Vgl. RV 6, 60, 8; Kâṭh. 4, 15.

उभा हि वाꣳ सुहवा जोहवीमि ता वाजꣳ सद्य उशते धेष्ठा[1] ॥
पूषा गा अन्वेतु नः[2] "पुष्क ते अन्यत्[3] ॥
क्षेत्रस्य पतिना वयꣳ हितेनेव जयामसि ।
गामश्वं पोषयित्न्वा[4] स नो मृडातीदृशे[5] ॥
मधुमतीरोषधीर्द्यावा[6] आपो मधुमन्नो[7] भवत्वन्तरिक्षम् ।
क्षेत्रस्य पतिर्मधुमान्नो अस्त्वरिष्यन्तो अन्वेनं चरेम[8] ॥
सꣳ समित्[9] ॥
सखायः सꣳ वः सम्यञ्चमिषꣳ स्तोमं चाग्नये ।
वर्षिष्ठाय क्षितीनामूर्जो[10] नप्त्रे सहस्वते[11] ॥
वैश्वानरो न ऊत्या[12] "पृष्टो दिवि[13] ॥
ऋतावानꣳ वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् ।
अजस्रं घर्ममीमहे[14] ॥
वैश्वानर तव धामान्याचके येभिः स्वर्विदभवो[15] विचक्षण ।
जात आपृणो[16] भुवनानि रोदसी अग्ने ता विश्वा परिभूरसि त्मना[17] ।
इडामग्ने[18] ॥

---

1) Vgl. RV 7,93,1; TS 1,1,14,1; TBr 2,4,8,3; Kâṭh. 13,15; 21,13. 2) Vgl. RV 6,54,5; TS 4,1,11,2; Kâṭh. 4,15; 20,15; TBr 2,4,1,5. 3) Vgl. RV 6,58,1; TS 4,1,11,2; Kâṭh. 4,15; 20,15; TBr 2,8,5,3; TA 1,2,4; 10,1; 4,5,6. 4) P पोषयित्नु । वा । 5) Vgl. RV 4,57,1; TS 1,1,14,2; Kâṭh. 4,15. 6) P द्यावः । 7) P मधुमदिति मधु. मत् । नः । 8) Vgl. RV 4,57,3; AV 20,143,8. 9) P सꣳसमिति सं. सं । इत् ।; vgl. RV 10,191,1; TS 2,6,11,4; 4,4,4,4; Kâṭh. 2,15; VS 15,30. 10) So die Mss.; P ऊर्जः । नप्त्रे । 11) Vgl RV 5,7,1; TS 2,6,11,4; 4,4,4,3; VS 15,29; Kâṭh. 2,15. 12) Vgl. TS 1,5,11,1 u. ö.; Kâṭh. 4,16; 20,15 u. ö.; VS 18,72 13) RV 1,98,2; TS 1,5,11,1 u. ö. 14) Vgl. TS 1,5,11,1; Kâṭh. 4,16; 6,10; 7,16: VS 26,6. 15) H u. Bb °दभवो; desgl. B, ohne Accent. 16) P आ । अपृणः । 17) Vgl. RV 3,3,10. 18) Vgl. RV 8,1,23 u. ö.; Kâṭh. 16,11; 18,21; Kap. S. 25,2.

त्वं नो अग्ने सनये धनानां यशसं कारुं[1] कृणुहि स्तवानः ।
शकेम कर्माऽपसा[2] नवेन देवैर्द्यावापृथिवी[3] प्रावतं[4] नः[5] ॥
वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम[6] राजा हि कं भुवनानामभिश्रीः ।
इतो जातो विश्वमिदं विचष्टे वैश्वानरो यतते सूर्येण[7] ॥
अस्माकमग्ने मघवत्सु धारयानामि[8] क्षत्रमजरं सुवीरम् ।
वयं जयेम शतिनं सहस्रिणं वैश्वानर वाजमग्ने तवोतिभिः[9] ॥
विश्वं विव्याच पृथिवीव पुष्टमन्यमन्यत्प्रतिगृभ्णात्यायत्[10] ।
वैश्वानरस्य महतो महिम्ना स्योनमन्नं मधुमन्मे[11] कृणोमि ॥
स जायमानः परमे व्योमनि[12] व्रतान्यग्निर्व्रतपा[13] अरक्षत ।
उद्व्यन्तरिक्षममिमीत[14] सुक्रतुर्वैश्वानरो महिना नाकमस्पृशत्[15] ॥
यथा ह त्यत्[16] ॥
त्रीण्यायूंषि तव जातवेदस्तिस्र आजानीरुषसस्ते[17] अग्ने ।
ताभिर्देवानामवो[18] यक्षि विद्वानथा[19] भव यजमानाय शं योः[20] ॥
उ न्यग्निं[21] जातवेदसं होत्रवाहं यविष्ठ्यम् ।
दधाता[22] देवमृत्विजम्[23] ॥

---

1) So Ben; in H, Bb u. P कारं; desgl. B, ohne Accent. 2) P कर्म । अपसा । 3) H u. Bb द्यावापृथिवी 4) Ben प्रापतं 5) Vgl. RV 1,31,8. 6) Ben क्षाम 7) Vgl. RV 1,98,1; TS 1,5,11 3; Kâṭh. 4,16; VS 26,7. 8) P मघवत्स्विति मघवत्ऽसु । धाराय । ऽनामि । 9) Vgl. RV 6,8,6; TS 1,5,11,2; Kâṭh. 4,16. 10) P अन्यमन्यदित्यन्यम्ऽअन्यत् । प्रति । गृभ्णाति । आयदित्याऽयत् । 11) P मधुमदिति मधुऽमत् । मे । 12) In Ben onne Accent; P व्योमनीति विऽओमनि । 13) P व्रतपा इति व्रतऽपाः । 14) Die उ fehlt in den Mss. und ist von mir ergänzt; P वि । अंतरिक्षं । 15) Vgl. RV 6,8,2. 16) So Ben u. P; die andern Mss. तत्; vgl. RV 4,12,6; 10,126,8; TS 4,7,15,7; Kâṭh. 2,15; 9,19. 17) Ben आजानिरु॰; P आजानीरित्याऽजानीः । 18) P अवः । 19) P अथ । 20) Vgl. RV 3,17,3; TBr 3,2,11,2; Kâṭh. 2,15; 12,14. 21) Die उ fehlt in den Mss. und ist von mir ergänzt; P नि । [illegible] । 22) P दधात । 23) Vgl. RV 5,26,7; Kâṭh. 2,14.

इडायास्त्वा पदे वयं[1] दधिक्राव्णो अकारिषम्[2] ॥
दधिक्रावाणं बुबुधानो अग्निमुप ब्रुव[3] उषसं सूर्यं गाम् ।
ब्रध्नं मञ्चतोर्वरुणस्य[4] बभ्रुं[5] ते विश्वास्मद्दुरिता यावयन्तु[6] ॥
अग्निर्होता न्यसीदद्यजीयानुपस्थे मातुः सुरभा उ[7] लोके ।
युवा कविः पुरुनिष्ठ[8] ऋतावा धर्ता कृष्टीनामुत[9] मध्य[10] इद्धः[11] ॥
साध्वीमकर्देववीतिं नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामविदाम गुह्यम् ।
स आयुरागात्सुरभिर्वसानो भद्रामकर्देवहूतिं नो अद्य[12] ॥
यच्चिद्धि ते[13] ॥
महश्चिदस्मा[14] एनसो अभीक[15] ऊर्वाद्देवानामुत[16] मर्त्यानाम् ।
मा ते सखायः सदमिद्रिषाम यच्छा[17] तोकाय तनयाय शं योः[18] ॥
मही द्यौः पृथिवी च नः[19] ॥
घृतवती भुवनानामभिश्रियोर्वी पृथ्वी मधुदुघे सुपेशसा ।
द्यावापृथिवी वरुणस्य धर्मणा विष्कभिते[20] अजरे भूरिरेतसा[21] ॥१॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

---

1) Vgl. RV 3,29,4; TS 3,5,11,1; Kâth. 15,12; VS 34,15. 2) So corrigirt; die Mss. schreiben अकार्षम्; vgl. aber 1,5,1; 1,5,6; 3,13,1 a. E.; RV 4,39,6; TS 1,5,11,4; 7,4,19,4; TBr 3,9,7,5; Kâṭh. 6,9; 7,4; 5,4,8; Kap. S. 4,8; 5,3. 3) P ब्रुवे । 4) So die Mss.; auch P मञ्चतोः; diese Schreibung bestätigt glänzend Benfey's Vermuthung, dass RV 7,44,3 so zu lesen sei; s. Vedica und Verwandtes, p. 57—59. 5) Bb बाभ्रुं 6) So Ben; in H u. Bb यावयन्ति; B या भवन्ति; P यावयंतु । यवयंत्विति यवयंतु । vgl RV 7,44,3. 7) P सुरभौ । उं इत्युं । 8) P पुरुनिष्ठः । पुरुनिष्ठ इति पुरुनिः . स्थः । 9) Ben कृष्टीनाम॰ 10) P मध्ये । 11) Vgl. RV 5,1,6; TBr 1,3,14,1; Kâth. 2,15: 7,13. 12) Vgl. RV 10,53,3; TS 1,3;14,2; Kâth. 2,15. 13) Vgl. RV 4,12,4; 1,25,1; TS 3,4,11,5; 4,7,15,6. 14) P महः । चित् । अपि । 15) P अभीके । 16) So im Anschluss an P ऊर्वात् ।; Ben ऊर्वात्; die andern Mss. ऊर्वाद्! s. RV 4,12,5. 17) P यच्छ ।. 18) Vgl. RV 4,12,5; Kâṭh. 2,15. 19) Vgl. RV 1,22,13; TS 3,3,10,2; 5,11,3 u. ö.; Kâṭh. 13,9 u. 10; 15,12; 16,16; 20,7; 39,3; Kap. S. 32,9. 20) B विष्कभिते 21) Vgl. RV 6,70,1; VS 34,45.

पृथुपाजा अमर्त्य॰ सबाधः[1] ॥

ईळे अग्नि॰ विपश्चितं गिरा यज्ञस्य साधनम् ।
श्रुष्टीवानं[2] धितावानम्[3] ॥
अग्ने शकेम ते वय॰ यमं देवस्य वाजिनः ।
अति द्वेषा॰सि तरेम[4] ॥
उप त्वा रण्वसंदृशं प्रयस्वन्तः[5] सहस्कृत[6] ।
अग्ने स॰सृज्महे गिरः[7] ॥
उप छायामिव घृणेरगन्म शर्म ते वयम् ।
अग्ने हिरण्यसंदृशः[8] ॥

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनत्[9] त्व॰ सोमासि सत्पतिरग्नीषोमा[10, 11] युवमेतानि[12] श्रीणामुदारः[13] ॥

सोमस्य मा तवस॰ वक्ष्यग्ने वह्निं चकर्थ विदथे यजध्यै ।
देवाँ[14] अच्छा[15] दीद्यद्युञ्जे[16] अद्रि॰ शमाये अग्ने तन्वं जुषस्व[17] ॥
सोमापूषणा जनना रयीणां जनना दिवो जनना पृथिव्याः ।
जातौ विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा[18] अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम्[19] ॥

---

1) Vgl. RV 3, 27, 5 u. 6; TBr 3, 6, 1, 3; Kâṭh. 40, 14. 2) H u. Bb श्रुष्टीवानं; desgl. B, ohne Accent. 3) P धीतावानं । धीतवानमिति · धीत · वानं ।; vgl. RV 3, 27, 2; TBr 2, 4, 2, 4; Kâṭh. 40, 14. 4) Vgl. RV 3, 27, 3; TBr 2, 4, 2, 5; Kâṭh. 40, 14. 5) So Ben u. P; die andern Mss. प्रयस्वंतः 6) Die Saṃh. Mss. सहस्कृतः P सहस्कृत इति सहः · कृतः । 7) Vgl. RV 6, 16, 37; Kâṭh. 40, 14. 8) Vgl. RV 6, 16, 38; TBr 2, 4, 4, 6; Kâṭh. 40, 14. 9) Vgl. RV 6, 16, 34; TS 4, 3, 13, 1; 5, 5, 6, 1; TBr 3, 5, 6, 1; Kâṭh. 2, 14; 20, 14. 10) Vgl. RV 1, 91, 5; TS 4, 3, 13, 1; TBr 3, 5, 6, 1; Kâṭh. 2, 14. 11) RV 1, 93, 1. 2. 4. 7. 9; TS 2, 3, 14, 1. 2. 12) Vgl. RV 1, 93, 5; TS 2, 3, 14, 1; TBr 3, 5, 7, 2; Kâṭh. 4, 16. *13) Vgl. RV 10, 45, 5; TS 4, 2, 2, 3; Kâṭh. 2, 15; 16, 9; VS 12, 22. 14) P देवान् । 15) P अच्छ । 16) P युञ्जे । 17) Vgl. RV 3, 1, 1; Kâṭh. 2, 15. 18) P देवाः । 19) Vgl. RV 2, 40, 1; TS 1, 8, 22, 5; TBr 2, 8, 1, 5; Kâṭh. 8, 17.

इमौ देवौ जायमानौ जुषन्तेमौ तमांसि गूहतामजुष्टा ।
आभ्यामिन्द्रः पक्वमामास्वन्तः सोमापूषभ्यां जनदुस्रियासु[1] ॥
उत नो ब्रह्मन्हविष[2] उक्थेषु[3] देवहूतमः ।
शं नः शोचा[4] मरुद्वृधो ऽग्ने सहस्रसातमः[5] ॥
नू नो[6] रास्व सहस्रवत्तोकवत्पुष्टिमद्वसु ।
द्युमदग्ने सुवीर्यं वर्षिष्ठमनुपक्षितम्[7] ॥
त्वा युजा तव तत्सोम सख्य[8] इन्द्रो अपो मनवे सस्रुतस्कः[9] ।
अहन्नहिमरिणात्सप्त सिन्धूनपावृणोदपिहितेव खानि[10] ॥
अपूर्दरेण[11] सख्या[12] सचेय यो मा न रिष्येद्धर्यश्व पीतः ।
अयं यः सोमो न्यधाय्यस्मे तस्मा इन्द्रं प्रतिरमेम्यायुः[13] ॥
त्वं नो अग्ने[14] "स त्वं नो अग्ने[15] " ऽग्निं वः पूर्व्यं[16] गिरा[17] ॥
मक्षू[18] देववतो रथः शूरो वा पृत्सु कासुचित् ।
देवानां यं इन्मनो[19] यजमाना[20] इयक्षत्यभीदयज्वनो[21] भुवत्[22] ॥
न यजमान रिष्यसि[23] न सुन्वान न देवयो[24] ।
देवानां यं इन्मनो यजमाना इयक्षत्यभीदयज्वनो[25] भुवत्[26] ॥

1) P जनत् । उस्रियासु ।; vgl. RV 2, 40, 2; TS 1, 8, 22, 5; TBr 2, 8, 1, 5; Kâṭh. 8, 17 2) P हविषः । 3) So Bb u. P; in H उक्थेषु; B उक्थे; Ben? 4) P शोच । 5) Vgl. RV 3, 13, 6; Kâṭh. 2, 15. 6) P नु । नः । 7) Vgl. RV 3, 13, 7; Kâṭh. 2, 15. 8) P सख्ये । 9) P सस्रुत इति स॰स्रुतः । कारिति कः । 10) Vgl. RV 4, 28, 1. 11) Ben अपुर्दरेण 12) P सख्या । 13) Vgl. RV 8, 48, 10; TS 2, 2, 12, 3. 14) Vgl. RV 4, 1, 4; 1, 31, 8; TS 2, 5, 12, 3; 4, 2, 11, 3; TBr 3, 7, 11, 3; 12, 6; TÂr 2, 4, 4; 4, 20, 3; Kâṭh. 34, 19; VS 21, 3. 15) Vgl. RV 4, 1, 5; TS 2, 5, 12, 3; Kâṭh. 34, 19; Kap. S. 48, 1; VS 21, 4. 16) Ben पूर्व्यं 17) Vgl. RV 8, 31, 14; TS 1, 8, 22, 3; Kâṭh. 11, 12. 18) So Ben; P मक्षु ।; H मंक्षू; desgl. B, ohne Accent; Bb मक्षू 19) P इत् । मनः । 20) P यजमानः । 21) Bb इयक्ष॰; die Samh. Mss. schreiben ॰त्वभिद॰; P इयक्षति । अभि । इत् । अयज्वनः । 22) Vgl. RV 8, 31, 15; TS 1, 8, 22, 3; Kâṭh. 11, 12. 23) So P; die Samh. Mss. ष्यसि 24) Die Samh. Mss. देवयोः; P देवयो इति देवयोः । 25) Ben इयक्ष॰, die Samh. Mss. ॰त्वभिद॰ 26) Vgl. RV 8, 31, 16; TS 1, 8, 22, 4; Kâṭh. 11, 12.

नकिष्टं कर्मणा नशन्न प्रयोषन्न योषति[1]।
देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्[2] ॥
असदत्र सुवीर्यमुत त्यदाश्वश्व्यम्[3]।
देवानां य इन्मनो यजमान इयक्षत्यभीदयज्वनो[4] भुवत्[5] ॥
उपक्षरन्ति सिन्धवो मयोभुव ईजानं च यक्ष्यमाणं[6] च धेनवः।
पृणन्तं च पपुरिं च श्रवस्यवो घृतस्य धारा उपयन्ति विश्वतः[7] ॥
सोमारुद्रा युवमेतान्यस्मे विश्वा तनूषु भेषजानि धत्तम्।
अवस्यतं मुञ्चतं यन्नो[8] अस्ति तनूषु बद्धं कृतमेनो अस्मत्[9] ॥
सोमारुद्रा धारयेथामसुर्यं प्र वामिष्टयो ऽरमश्नुवन्तु[10]।
दमे दमे सप्त रत्ना दधाना शं नो भूतं द्विपदे शं चतुष्पदे[11] ॥
सोमारुद्रा विवृहतं विषूचीममीवा या नो गयमाविवेश।
आरे बाधेथां निर्ऋतिं पराचैरस्मे भद्रा सौश्रवसानि सन्तु[12] ॥
तिग्मायुधौ तिग्महेती सुशेवौ सोमारुद्रा इह सु[13] मृडतं नः[14]।
मुमुक्तमस्मान्यसितानभीके[15] प्रयच्छतं वृषणा शंतमानि[16] ॥
अग्नाविष्णू सजोषसाग्नाविष्णू[17] महि धाम प्रियं वाम्[18] ॥
अग्नाविष्णू महि तद्वां महित्वं वीथो[19] घृतस्य गुह्या जुषाणा।

---

1) Die Saṃh. Mss. नशन्न प्रयोषंन; P नशत् । न । प्रयोषत् । न । 2) Vgl. RV 8, 31, 17; TS 1, 8, 22, 4; Kâṭh. 11, 12. 3) H u. Bb त्यदाश्वश्व्यं; desgl. B, ohne Accent; P तत् । आशवश्वियमित्याशु.अश्व्यं 4) Ben, H u. Bb ईयक्ष°; die Saṃh. Mss. °त्यभिद्° 5) Vgl. RV 8, 31, 18; TS 1, 8, 22, 4; Kâṭh. 11, 12. 6) Ben यक्ष° 7) Vgl. RV 1, 125, 4; TS 1, 8, 22, 4; Kâṭh. 11, 12; 11, 5. 8) P यत् । नः । 9) Vgl. RV 6, 74, 3; TS 1, 8, 22, 5; Kâṭh. 11, 12. 10) P अरं । अश्नुवन्तु । 11) Vgl. RV 6, 74, 1; Kâṭh. 11, 12. 12) Vgl. RV 6, 74, 2; TS, 1, 8, 22, 5; Kâṭh, 11, 12. 13) H u. Bb सू; desgl. B, ohne Accent. 14) H u. Bh मृडंतु; B undeutlich. 15) So im Anschluss an P असितान् ।; H u. Bb असितादृ°; desgl. B, ohne Accent; Ben असीतादृ° 16) Vgl. RV 6, 74, 4. 17) Vgl. TS 4, 7, 1; 5, 7, 3, 3; TBr 3, 11, 3. 18) Vgl. TS 1, 8, 22, 1; 2, 5, 12, 1; Kâṭh. 4, 16. 19) Ben u. H विथो; P वीथ ।

दमे दमे सुष्टुती वावृधाना नु[1] वां जिह्वा घृतमाचरण्यत्[2] ॥
पावका नः सरस्वती[3] ॥
सरस्वत्यभि नो नेषि[4] वस्यो मापस्फरीः[5] पयसा मा न आधक्[6] ।
जुषस्व नः सख्या वेश्या च मा तत्क्षेत्राण्यरण्यानि[7] गन्म[8] ॥
आ नो दिवः[9] ॥
बृहस्पते जुषस्व नो हव्यानि विश्वदेव्य ।
रास्व रत्नानि दाशुषे[10] ॥
एवा[11] पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः ।
बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयं स्याम पतयो रयीणाम्[12] ॥
आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम् ।
मध्वा रजांसि सुक्रतू[13] ॥
प्र बाहवा सिसृतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन ।
आ नो जने श्रवयतं युवाना श्रुतं मे मित्रावरुणा हवेमा[14] ॥
और्वभृगुवच्छुचिमप्नवानवदाहुवे[15] ।
अग्निं समुद्रवाससम्[16] ॥

---

1) In H, Bb u. P नु ohne Accent. 2) Vgl. oben 4, 10, 1; TS 1, 8, 22, 1: 2, 5, 12, 1; Kâṭh. 4, 16. 3) Vgl. RV 1, 3, 10; TBr 2, 4. 3, 1: Kâṭh. 4, 16; VS 20, 84. 4) So corrigirt; H, Bb u. B णो णिषि; Ben णो णेषी; P नः । नेषि । 5) So H u. Bb; Ben ॰पस्फरीः; B ॰पस्फुरीः; P मा । अप । स्फुरीः । 6) P नः । आधक् । 7) P तत् । क्षेत्राणि । अरण्यानि । 8) B गन्मा; vgl. RV 6, 61, 14; TS 7, 2, 7, 4; TBr 2, 4, 5, 1; , 2. 8; Kâṭh. 17, 18; 30, 3. 9) Vgl. RV 5, 43, 11; TS 1, 8, 22, 1; 2, 5, 12, 1; 3, 1, 11, 2; Kâṭh. 4, 16; 20, 15. 10) Vgl. RV 3, 62, 4; TS 1, 8, 22, 2; Kâṭh. 4, 16; 26, 11. 11) P एवं । 12) Vgl. RV 4, 50, 6; TS 1, 8, 22, 2; TBr 2, 8, 2, 8; Kâṭh. 17, 18. 13) Vgl. RV 3, 62, 16; TS 1, 8, 22, 3; VS 21, 8. 14) P हवा । इमा ।; vgl. RV 7, 62, 5; TS 1, 8, 22, 3; TBr 2, 7, 15, 6; 3, 6, 7; Kâṭh. 12, 14; VS 21, 9. 15) Ben और्वभृगुवच् 16) Vgl. RV 8, 102 (91), 4; TS 3, 1, 11, 8; Kâṭh. 40, 14.

आ सवं सवितुर्यथा[1] भगस्येव भुजिं हुवे।
अग्निं समुद्रवाससम्[2] ॥
हुवे वातस्वनं कविं पर्जन्यक्रन्द्यं[3] सहः।
अग्निं समुद्रवाससम्[4] ॥
वृषा सोम द्युमाँ असि[5] ॥
आ ये तन्वन्ति रश्मिभिस्तिरः समुद्रमर्णवम्।
मरुद्भिरग्न आगहि[6] ॥
आ वो यन्तूदवाहासो अद्य वृष्टिं ये विश्वे मरुतो जुनन्ति[7]।
अयं यो अग्निर्मरुतः समिद्ध एतं जुषध्वं कवयो युवानः[8] ॥
यं त्वा देवापिः शुशुचानो अग्न[9] आर्ष्टिषेणो मनुष्यः समीधे[10]।
विश्वेभिर्देवैरनुमद्यमानः प्र पर्जन्यमीरया[11] वृष्टिमन्तम्[12] ॥
अग्ने बाधस्व वि मृधो[13] वि दुर्गहापामीवामप रक्षांसि सेध।
अस्मात्समुद्राद्बृहतो दिवो नोऽपां भूमानमुप नः सृजेह[14, 15] ॥
प्रिया वो नाम हुवे तुराणामा यत्तृपन्मरुतो[16] वावशानाः[17] ॥
श्रियसे कं भानुभिः संमिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्वभिः सुखादयः।

---

1) P आ । सवं । सवितुः । यथा । 2) Vgl. RV 8, 102 (91), 6; TS 3, 1, 11, 8; Kâṭh. 40, 14. 3) So Ben; P पर्जन्यक्रन्द्यमिति पर्जन्य॰क्रन्द्यं ।; die andern Mss. पर्जन्यक्रन्द्यं 4) Vgl. RV 8, 102 (91), 5; TS 3, 1, 11, 8; Kâṭh. 40, 14. 5) Vgl. RV 9, 64, 1; TS 4, 2, 11, 3; 3, 13, 3; Kâṭh. 2, 14; 20, 15. 6) Vgl. RV 1, 19, 8. 7) P जुनन्ति । 8) Vgl. RV 5, 58, 3; TBr 2, 5, 5, 3. 9) P अग्ने । 10) So corrigirt; im Anschluss an P समिध इति सं॰ईधे ।; Ben समिधे oder समिधो; H u. Bb समिधो; desgl. B, ohne Accent. 11) P ईरय । 12) Vgl. RV 10, 98, 8; Kâṭh. 2, 15; Kap. S. 25, 3; 32, 4. 13) H मृधो 14) Vgl. RV 10, 98, 12; TBr 2, 5, 8, 11; Kâṭh. 2, 15. 15) Hier fährt P fort mit den Worten संवेमि । अवात् । युयोत । द्विषुः । मा । वः । दुर्मतिरिति दुः॰मतिः । एहं । प्रब्रवाम् । वः । प्रियाणि । वः । u. s. w. 16) P तृपत् । 17) Vgl. RV 7, 56, 10; TS 2, 1, 11, 1; Kâṭh. 8, 17.

तें वाशीमन्त[1] इष्मिणो[2] अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य
धाम्नः[3] ॥

मरुतो यद्ध वो दिवः[4] ॥

प्रैषामज्मेषु विथुरेव रेजते भूमिर्यामेषु यद्ध युञ्जते शुभे ।
ते क्रीडयो धुनयो भ्राजदृष्टयः स्वयं महित्वं पनयन्त[5] धूतयः[6] ॥

॥ २ ॥ Vgl. TS 1, 8, 22; 2, 1, 11; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

कया शुभा सवयसः सनीडाः समान्या[7] मरुतः संमिमिक्षुः ।
कया मती कुता एतास[8] एते ऽर्चन्ति[9] शुष्मं वृषणो वसूया[10] ॥
कस्य ब्रह्माणि जुजुषुर्युवानः[11] को अध्वरे मरुता[12] आववर्त ।
श्येनाँ इव[13] ध्रजतो अन्तरिक्षे केन महा मनसा रीरमाम[14] ॥
कुतस्त्वमिन्द्र माहिनः सन्नेको यासि सत्पते किं त[15] इत्था ।
संपृच्छसे[16] समराणः[17] शुभानैर्वोचेस्तन्नो हरिवो यत्ते अस्मे[18] ॥
ब्रह्माणि मे मतयः शं सुतासः शुष्म[19] इयर्ति प्रभृतो मे अद्रिः ।
आशासते प्रतिहर्यन्त्युक्थेमा[20] हरी वहतस्ता नो अच्छ[21] ॥
अतो वयमन्तमेभिर्युजानाः स्वक्षत्रेभिस्तन्वः शुम्भमानाः ।
महोभिरेताँमुपयुज्महे[22] न्विन्द्र[23] स्वधामनु[24] हि नो बभूथ[25] ॥

1) Ben वाशिम॰ 2) Ben इष्मिणो 3) Vgl. RV 1, 87, 6; TS 2, 1, 11, 2; 4, 2, 11, 2; Kâṭh. 8, 17. 4) Vgl. RV 8, 7, 11; TS 1, 5, 11, 4; 2, 1, 11, 1; Kâṭh. 8, 17; 9, 19; 21, 13. 5) H पनयन्त 6) Vgl. RV 1, 87, 3; TS 4, 3, 13, 7. 7) H u. Bb समान्या 8) P कुतः । एतास इत्या. एतासः । 9) P एते । अर्चन्ति । 10) P वसूया । वसुयेति वसु. या ।; RV 1, 165, 1; Kâṭh. 9, 18. 11) In Bb युवान: ohne Accent. 12) P मरुतः । 13) So im Anschluss an P श्येनान् इवेति श्येनान्. इव ।; Ben श्येनं इव; die andern Mss. श्येनमिव 14) Vgl. RV 1, 165, 2; Kâṭh. 9, 18. 15) P ते 16) Bb सं पृच्छसे 17) So Ben; P समराण इति सं. अराणः ।; in H u. Bb समाराणः; B समारणः 18) Vgl. RV 1, 165, 3; VS 33, 27; Kâṭh. 9, 18. 19) P शुष्मः । 20) P उक्था । इमा । 21) H अच्छा; vgl. RV 1, 165, 4; VS 33, 78; Kâṭh. 9, 18. 22) P एतान् । उप । युज्महे । 23) P नु । इन्द्रः । 24) P स्वधाम् । अनु । 25) Vgl. RV 1, 165, 5; Kâṭh. 9, 18.

३क्व[1] स्या वो मरुतः स्वधासीद्यन्मामेकं[2] समधत्ताहिहत्ये[3] ।
अहं ३ह्युग्रस्तविषस्तुविष्मान्विश्वस्य[4, 5] शत्रोरनमं वधत्नैः[6] ॥
भूरि चकर्थ युज्येभिरस्मे[7] समानेभिर्वृषभ पौंस्येभिः ।
भूरीणि हि कृणवामा[8] शविष्ठेन्द्र[9] क्रत्वा मरुतो यद्वशाम[10] ॥
वधीं वृत्रं मरुत इन्द्रियेण स्वेन भामेन तविषो बभूवान् ।
अहमेता[11] मनवे विश्वश्चन्द्राः सुगा अपश्चकर वज्रबाहुः[12] ॥
अनुत्तमा[13] ते मघवन्नकिर्णु[14] न त्वावं[15] अस्ति देवता विदानः ।
न जायमानो नशते न जातो यानि करिष्या कृणुहि प्रवृद्ध[16] ॥
एकस्य चिन्मे[17] वि३भ्वस्त्वोजो या नु दधृष्वान्कृणवै मनीषा[18] ॥
अहं ३ह्युग्रो मरुतो विदानो यानि च्यवमिन्द्रा इदीश[19] एषाम्[20] ॥
अमन्दन्मा मरुतः स्तोमो अत्र यन्मे नरः श्रुत्यं ब्रह्म चक्र[21] ।
इन्द्राय वृष्णे सुमखाय मह्यं सख्ये सखायस्तन्वे तनूभिः[22] ॥
एवैदेते[23] प्रति मा रोचमाना[24] अनेद्यः श्रवा एषो[25] दधानाः ।

---

1) Die ३ fehlt in den Mss. und ist von mir ergänzt. 2) P स्वधा । आसीत् । यत् । मां । एकं । 3) P समधत्तेति सं॰अधत्त । अहिहत्य इत्यहि॰हत्ये । 4) Die ३ ist von mir ergänzt. 5) H u. Bb तविषस्; P तविषः । तविष्टः । तुविष्मान् । 6) Vgl. RV 1, 165, 6; TBr 2, 8, 3, 5; Kâṭh. 9, 18. 7) So H; P युज्येभिः; die andern Mss. यज्ये॰ 8) P कृणवाम । 9) So die Mss.; auch P शविष्ठ । इंद्रः । 10) H ॰शामा; vgl. RV 1, 165, 7; Kâṭh. 9, 18; 23, 11. 11) P एताः । 12) Vgl. RV 1, 165, 8; TBr 2, 8, 3, 6; Kâṭh. 9, 18; 23, 11. 13) P अनुत्तं । आ । 14) So corrigirt; Ben ॰र्नकुर्णु; desgl. H, Bb u. B, nur ohne Accent; P मघवन्निति मघ॰वन् । नकिः । नु । 15) P त्वावानिति त्वा॰वान् । 16) Vgl. RV 1, 165, 9; VS 33, 79; Kâṭh. 9, 18. 17) P चित् । मे । 18) So Ben u. P; die andern Mss. मनीषां 19) P च्यवं । इंद्रः । इत् । ईशे । 20) Vgl. RV 1, 165, 10; Kâṭh. 9, 18. 21) So Ben u. P; die andern Mss. चक्रुः 22) Vgl. RV 1, 165, 11; Kâṭh. 9, 18. 23) P एव । इत् । एते । 24) P रोचमानाः । 25) P श्रवः । आ । इषः ।

संचक्ष्या[1] मरुतश्चन्द्रवर्णा अच्छान्त मे छदयाथा[2] च नूनम्[3] ॥
को न्वंत्र[4] मरुतो मामहे वः प्रयातन[5] सखीँरच्छा[6] सखायः ।
मन्मानि चित्रा[7] अपिवातयन्त[8] एषां भूत नवेदा[9] म ऋताना-
नाम्[10] ॥
आ यद्दुवस्याद्दुवसे न कारुरस्माँश्चक्रे[11] मान्यस्य[12] मेधा[13] ।
ओ षू[14] वर्त मरुतो विप्रमच्छेमा[15] ब्रह्माणि जरिता वो अर्चत्[16] ॥
एष वः स्तोमो मरुत इयं गीर्मान्दार्यस्य[17] मान्यस्य कारोः ।
एषा[18] यासीष्ट तन्वे वयां[19] विद्यामेषं वृजनं जीरदानुम्[20] ॥ ३ ॥

Vgl. RV 1, 165; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

इन्द्रं वो विश्वतस्परि[21] हवामहे जनेभ्यः ।
अस्माकमस्तु केवलः[22] ॥
आ ते शुष्मो वृषभ एतु पश्चादोत्तरादधरादा[23] पुरस्तात् ।
आ विश्वतो अभि समेत्वर्वाङिन्द्र द्युम्नं स्वर्वद्धेह्यस्मे[24] ॥
मरुतो यद्ध[25] वो दिवः[26] या वः शर्म[27] ॥

---

1) So im Anschluss an P संचक्षेति सं. चक्ष ।; die Samh. Mss. संचक्षा 2) H u. Bb छदयथा; P छदयाथ । 3) Vgl. RV 1, 165, 12; Kâṭh. 9, 18. 4) P कः । नु । अत्र । 5) H u. Bb प्रयातन; desgl. B, ohne Accent. 6) P सखीन् । अच्छ । 7) P चित्राः । 8) P अपिवातयंत इत्यपि. वातयंत: । 9) P नवेदाः । 10) So im Anschluss an P मे । ऋतानां ।; Ben vielleicht मत्त्वृतानां; die andern Mss. मऋतानां; vgl. RV 1, 165, 13; Kâṭh. 9, 18. 11) So Ben; P कारुः । अस्मान् । चक्रे ।; die andern Mss. °स्मान्चक्रे 12) P मान्यस्य । 13) Ben मेधाः 14) P सु । 15) P अच्छ । इमा । 16) Vgl. RV 1, 165, 14; Kâṭh. 9, 18. 17) So corrigirt; P गीः । मंदार्यस्य ।; Ben मान्दार्यस्य; H u. Bb मान्दार्यस्य; desgl. B, ohne Accent. 18) P आ । इषा । 9) H u. Bb वया॰; Ben वयां॰सि; Bb वयां; P वयां । 20) Vgl. RV 1, 165, 15; VS 34, 48; Kâṭh. 9, 18. 21) Ben परी 22) Vgl. RV 1, 7, 10; TS 1, 6, 12, 1; 2, 3, 14, 1; 3, 1, 11, 1; 4, 3, 13, 8; Kâṭh. 8, 17. 23) P आ । उत्तरात् । 24) Vgl. RV 6, 19, 9; TBr 2, 5, 8, 1; 3, 5, 9. 25) P यत् । ह । 26) Vgl. RV 8, 7, 11; TS 1, 5, 11, 4; 2, 1, 11, 1; 3, 14, 4; Kâṭh. 8, 17; 9, 19; 21, 13. 27) Vgl. RV 1, 85, 12; TS 1, 5, 11, 5; 2, 1, 11, 1; 3, 14, 4; TBr 2, 8, 5, 6; Kâṭh. 8, 17; 21, 13.

आ तू[1] न इन्द्र वृत्रहन्नस्माकमर्धमागहि।
महान्महीभिरूतिभिः[2] ॥
त्वं महाँ[3] इन्द्र तुभ्य॰ ह क्षा[4] अनु क्षत्रं म॰हना मन्यत द्यौः।
त्वं॰ वृत्रं॰ शवसा जघन्वान्सृजः सिन्धू॰रहिना[5] जग्रसानान्[6] ॥
मरुतो यद्ध वो बलं जनाँ[7] अचुच्यवीतन[8]।
गिरीँ॰रचुच्यवीतन[9] ॥
ऋष्टयो वो मरुतो अं॰सयोरधि[10] सहा[11] ओजो बाह्वोर्वो बलं॰ हितम्।
नृम्णा शीर्षस्वायुधा[12] रथेषु नो विश्वा वः श्रीरधि तनूषु पिपिशे[13] ॥
पुरुत्रा हि सदृङ्ङसि विशो विश्वा[14] अनु प्रभुः।
समत्सु त्वा हवामहे[15] ॥
समत्स्वग्निमवसे वाजयन्तो हवामहे।
वाजेषु चित्रराधसम्[16] ॥
अग्ने नय[17] देवानां[18] त्वमग्ने व्रतपा असि[19] यद्वो वयम्[20] ॥
त्वमग्ने व्रतभृच्छुचिरग्ने[21] देवाँ[22] इहावह।
उप यज्ञ॰ हविश्च नः[23] ॥

---

1) P तु ।; Bb नू । 2) Vgl. RV 4, 32, 1; VS 33, 65; Kâṭh. 6, 10; 21, 13. 3) P महान् । 4) P ह । क्षाः । 5) P सिन्धून् । अहिना । 6) Vgl. RV 4, 17, 1; Kâṭh. 6, 10. 7) P जनान् । 8) B अचुच्यवीतन 9) P गिरीन् । अचुच्यवीतन ।; B अ-चुच्यवीतन; vgl. RV 1, 37, 12. 10) Bb अं॰सयो अधि; B अ॰सयोरधि 11) P सहः । 12) P शीर्षस्विति शीर्ष. सु । आयुधा । 13) Vgl. RV 5, 57, 6. 14) P विश्वाः । 15) Vgl. RV 8, 11, 8; 8, 43, 21; TBr 2, 4, 4, 4. 16) Vgl. RV 8, 11, 9; TBr 2, 4, 4, 4. 17) P नय । आ ।; vgl. RV 1, 189, 1; TS 1, 1, 14, 3 u. ö.; TBr 2, 8, 2, 3; TA 1, 8, 8; Kâṭh. 6, 10; 3, 1; Kap. S. 2, 8. 18) Vgl. RV 10, 2, 3; TS 1, 1, 14, 3; Kâṭh. 2, 15; 18, 21; 35, 9. 19) Vgl. RV 8, 11, 1; TS 1, 1, 14, 4 u. ö. Kâṭh. 2, 4; 6, 10; 23, 5. 20) Vgl. RV 10, 2, 4; TS 1, 1, 14, 4; Kâṭh. 6, 10; Kap. S. 48, 10. 21) P व्रत. भृत् । 22) P देवान् । 23) So im Anschluss an P च । नः ।; die Saṃh. Mss. चनः; vgl. TBr 2, 4, 1, 11.

व्रता नु बिभ्रद्व्रतपा अदब्धो यजानो[1] देवो अजरः सुवीरः ।
दधद्रत्नानि सुमृडीको[2] अग्ने[3] गोपाय[4] नो जीवसे जातवेदः[5] ॥
श्रेष्ठं यविष्ठ भारताग्ने[6] द्युमन्तमाभर ।
वसो पुरुस्पृहं रयिम्[7] ॥
तुभ्यं भरन्ति[8] क्षितयो यविष्ठ बलिमग्ने अन्तित ओत[9] दूरात् ।
आ भन्दिष्ठस्य सुमतिं चिकिद्धि बृहत्ते[10] अग्ने महि शर्म भद्रम्[11] ॥
त्वामग्ने वाजसातमं विप्रा वर्धन्ति सुष्टुतम् ।
स नो रास्व सुवीर्यम्[12] ॥

अयं नो[13] अग्निरनीकैरेषो अर्दय सैनानीकेनेदं[14] विष्णुः[15] प्र तद्विष्णुः[16] ॥

आ वो राजानमध्वरस्य रुद्रं होतारं सत्ययजं[17] रोदस्योः ।
अग्निं पुरा तनयित्नोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसे कृणुध्वम्[18] ॥
कद्धिष्ण्यासु वृधसानो अग्ने कद्वाताय प्रतवसे शुभंये[19] ।
परिज्मने नासत्याय क्षे ब्रवः कदग्ने रुद्राय नृघ्ने[20] ॥
उक्षान्नाय वशान्नाय[21] ॥

---

1) So Ben; P यजानः ।; H u. Bb यजमानो; Bb यजमाभो 2) H u. Bb °डीकैं 3) Bb अग्ने 4) P गोपाय । 5) Vgl. TBr 2, 4, 1, 11. 6) P भारत । अग्ने । 7) Vgl. RV 2, 7, 1; TS 1, 3, 14, 3. 8) So P; die Saṃh. Mss. तरंति 9) P अन्तितः । आ । उत । 10) P बृहत् । ते । 11) Vgl. TBr 2, 4, 7, 9; Kâṭh. 7, 16. 12) Vgl RV 5, 13, 5; TS 1, 4, 46, 3; Kâṭh. 6, 10. 13) Vgl. TS 1, 3, 4, 1; 4, 46, 3; VS 5, 37; 7, 44; Kâṭh. 4, 9; 6, 10; Kap. S. 3, 7. 14) P सः । एना । अनीकेन । इदं ।; vgl. TS 4, 3. 13, 2; Kâṭh. 21, 13. 15) Vgl. RV 1, 22, 17; TS 1, 2, 13, 1; TBr 3, 1, 3, 3; VS 5, 15; Kâṭh. 2, 10; Kap. S. 3, 4. 16) Vgl. RV 1, 154, 2; TBr 2, 4, 3, 4 u. ö.; Kâṭh. 2, 10; 25, 8; Kap. S. 2, 4; 40, 1. 17) So Ben; P सत्ययजमिति सत्य-यजं ।; die andern Mss. °यजुं 18) Vgl. RV 4, 3, 1; TS 1, 3, 14, 1; TBr 2, 8, 6, 9; Kâṭh. 7, 16. 19) P शुभंये इति शुभं-ये । 20) Vgl. RV 4, 3, 6; Kâṭh. 7, 16. 21) Vgl. RV 8, 43, 11; TS 1, 3, 14, 7; Kâṭh. 7, 16; 40, 5.

वातोपधूत इषितो[1] वशाँ[2] अनु तृषु यदन्ना[3] वेविषद्वितिष्ठसे ।
आ ते यतन्ते रथ्यो यथा पृथक् शर्धांस्यग्ने अजराणि धक्षतः[4] ॥

॥ ४ ॥ Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

कृणुष्व पाजा[5] इति पञ्च ॥

स ते जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् ।
विश्वान्यस्मै सुदिनानि रायो द्युम्नान्यर्यो वि दुरो अभिद्यौत्[6] ॥
सेदग्ने[7] अस्तु सुभगः सुदानुर्यस्त्वा नित्येन हविषा य उक्थैः ।
पिप्रीषति स्व[8] आयुषि दुरोणे विश्वेदस्मै[9] सुदिना सासदिष्टिः[10] ॥
अर्चामि ते सुमतिं घोष्यर्वाक्[11] सं ते वावाता[12] जरतामियं गीः ।
स्वश्वास्त्वा सुरथा मर्जयेमास्मे[13] क्षत्राणि धारयेरनु[14] द्यून्[15] ॥
इह त्वा भूर्याचरेदुप त्मन्दोषावस्तर्दीदिवांसमनु द्यून् ।
क्रीडन्तस्त्वा सुमनसः सपेमाभि द्युम्ना तस्थिवांसो जनानाम्[16] ॥
यस्त्वा स्वश्वः सुहिरण्यो अग्न उपयाति वसुमता रथेन ।
तस्य त्राता भवसि तस्य सखा यस्त आतिथ्यमानुषग् जुजोषत्[17] ॥
महो रुजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितुर्गोतमादन्वियाय[18] ।
त्वं नो अस्य वचसश्चिकिद्धि होतर्यविष्ठ सुक्रतो दमूनाः[19] ॥

---

1) Bb इषितौ 2) P वशान् । 3) P यत् । अन्ना । 4) P धक्षतः ।; vgl. RV 10, 91, 7. 5) P पाजः ।; vgl. RV 4, 4, 1; TS 1. 2, 14, 1; Kâṭh. 6, 11; 10, 5; 16, 15; Kap. S. 25, 5; VS 13, 9. 6) Vgl. RV 4, 4, 6; TS 1, 2, 14, 2; Kâṭh. 6, 11. 7) P सः । इत् । अग्ने । 8) P स्वे । 9) P विश्वा । इत् । अस्मै । 10) P सा । असत् । इष्टिः ।; vgl. RV 4, 4, 7; TS 1, 2, 14, 3; Kâṭh. 6, 11. 11) So im Anschluss an P सु. मतिं । घोषि । अर्वाक् ।; die Saṃh. Mss. सुमतिं घोष्यर्वाक् 12) P वावाता । ववातेति ववाता । 13) P सुरथेति सु. रथाः । मर्जयेम । अस्मे इत्यस्मे । 14) P धारयेः । अनु । द्यून् । 15) Vgl. RV 4, 4, 8; TS 1, 2, 14, 3; Kâṭh. 6, 11. 16) Vgl. RV 4, 4, 9; TS 1, 2, 14, 4; Kâṭh. 6 11. 17) Vgl. RV 4, 4, 10; TS 1, 2, 14, 4; Kâṭh. 6, 11. 18) P तत् । मा । पितुः । गोतमात् । अनु । इयाय । 19) Vgl. RV 4, 4, 11; TS 1, 2, 14, 4; Kâṭh. 6, 11.

अस्वप्नजस्तरणयः सुशेवा अतन्द्रासो ऽवृका[1] अश्रमिष्ठाः ।
ते पायवः सध्र्यञ्चो निषद्याग्ने तव नः पान्त्वमूर[2] ॥
ये पायवो मामतेयं ते अग्ने[3] पश्यन्तो अन्धं दुरितादरक्षन् ।
ररक्ष तान्सुकृतो विश्ववेदा दिप्सन्त[4] इद्रिपवो नाह देभुः[5] ॥
त्वया वयं सधन्यस्त्वोतास्तव प्रणीत्यश्याम वाजान् ।
उभा शंसा सूदय सत्यताते[6] ऽनुष्ठुया[7] कृणुह्यह्रयाण[8] ॥
अया ते अग्ने समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्यमानं गृभाय ।
दहाशसो[9] रक्षसः पाह्यस्मान्द्रुहो निदो मित्रमहो अवद्यात्[10] ॥
अग्नी रक्षांसि सेधति शुक्रशोचिरमर्त्यः ।
शुचिः पावक ईड्यः[11] ॥
त्वं नः सोम विश्वतः[12] ॥ ५ ॥

Vgl. RV 4, 4; TS 1, 2, 14; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

युक्ष्वा[13] हि देवहूतमान्[14] ॥
उत नो देव देवाँ[15] अच्छा[16] वोचो विदुष्टरः ।
श्रद्विश्वा वार्या कृधि[17] ॥
त्वं ह यद्यविष्ठ्य सहसः सून[18] आहुत ।
ऋतावा यज्ञियो भुवः[19] ॥

---

1) P अवृकाः । 2) P पांतु । अमूर । ; vgl. RV 4, 4, 12; TS 1, 2, 14, 5; Kâṭh. 6, 11. 3) So im P; die Saṃh. Mss. अग्ने 4) P दिप्संतः । 5) P इत् । रिपवः । न । अह । देभुः । ; vgl. RV 4, 4, 13; 1, 147, 3; TS 1, 2, 14, 5; Kâṭh. 6, 11. 6) P सत्यताते इति सत्य॰ताते । 7) So corrigirt; die Mss. ॰ष्टुया 8) So corrigirt; P अह्रयाण ।; die Saṃh. Mss. ॰ह्रयाणः; vgl. RV 4, 4, 14; TS 1, 2, 14, 6; Kâṭh. 6, 11; 16, 1. 9) P दह । अशसः । 10) Vgl. RV 4, 4, 15; TS 1, 2, 14, 6; Kâṭh. 6, 11. 11) Vgl. Kâṭh. 15, 12; TBr 2, 4, 1, 6. 12) Vgl. RV 1, 91, 8; TS 2, 3, 14, 1; 4, 1, 11, 1; Kâṭh. 2, 14. 13) P युक्ष्व । 14) Vgl. RV 8, 75 (64), 1; TS 2, 6, 11, 1 u. õ.; Kâṭh. 7, 17; 22, 5 u. 6; Kap. S. 34 a. E.; VS 13, 37; 33, 4. 15) P देवान् । 16) P अच्छ । 17) Vgl. RV 8, 75 (64), 2; TS 2, 6, 11, 1; Kâṭh. 7, 17. 18) P सूनो इति सूनो । 19) Vgl. RV 8, 75 (64), 3; TS 2, 6, 11, 1; Kâṭh. 7, 17.

अयमग्निः सहस्रिणः[1] ॥
तं[2] नेमिमृभवो यथा[3] नमस्व सहूतिभिः ।
नेदीयो यज्ञमङ्गिरः[4] ॥
तस्मै नूनमभिद्यवे वाचा विरूप नित्यया ।
वृष्णे चोदस्व[5] सुष्टुतिम्[6] ॥
कमु[7] ष्विदस्य[8] सेनयाग्नेरपाकचक्षसः[9] ।
पणिं गोषु स्तरामहे[10] ॥
मा नो देवानाꣳ विशः प्रस्नातीरिवोस्राः ।
कृशं न हासुरघ्न्याः[11] ॥
मा नः समस्य दूढ्यः[12] परिद्वेषसो अꣳहतिः[13] ।
ऊर्मिर्न नावमावधीत्[14] ॥
नमस्ते अग्न[15] ओजसे गृणन्ति देव कृष्टयः ।
अमैरमित्रमर्दय[16] ॥
इमꣳ यज्ञमिदꣳ वचो जुजुषाण[17] उपागहि ।
सोम त्वं नो वृधे[18] भव[19] ॥
कुवित्सु नो गविष्टये[20] ऽग्ने सꣳवेषिषो रयिम् ।

---

1) Vgl. RV 8, 75 (64), 4; TS 2, 6, 11, 1; 4, 4, 4, 1; Kâṭh. 7, 17; 16, 15; VS 15, 21. 2) So Ben u. P; die andern Mss.; त्वं 3) P यथा । था । 4) Vgl. RV 8, 75 (64), 5; TS 2, 6, 11, 1. 5) So Bb; die andern Mss. चोदयस्व 6) Vgl. RV 8, 75 (64), 6; TS 2. 6, 11, 2. 7) H u. Bb किमु; desgl. B, ohne Accent. 8) H, Bb u. B ष्विदस्या 9) Ben सेदया°; P सेनया । अग्नेः । अपाकचक्षस इत्यपाकऽचक्षसः । 10) Vgl. RV 8, 75 (64), 7; TS 2, 6, 11, 2; Kâṭh. 7, 17. 11) P हासुः । अघ्न्याः ।; vgl. RV 8, 75 (64), 8; TS 2, 6, 11, 2; Kâṭh. 7, 17. 12) So Ben; in H u. Bb दूढ्यः; auch in B ohne die ३. 13) So H u. Bb; in B अꣳहुतिः; P अꣳहतः ।; Ben ? 14) Vgl. RV 8. 75 (64), 9; TS 2, 6, 11, 2. 15) P अग्ने । 16) Vgl. RV 8, 75 (64), 10; TS 2, 6, 11, 2; Kâṭh. 7, 17. 17) P जुजुषाणः । 18) So P; die andern Mss. मृधे 19) Vgl. RV 1, 91, 10; Kâṭh. 2, 14. 20) P गविष्टय इति गोऽइष्टये ।

उरुकृदुरु णस्कृधि[1] ॥
मा नो अस्मिन्महाधने परा वर्ग्भारभृद्यथा[2] ।
संवर्गं सं रयिं जय[3] ॥
यस्याजुषन्नमस्विनः[4] शमीमदुर्मखस्य वा ।
तं हेदग्निर्वृधावति[5] ॥
अन्यमस्मद्भिया[6] इयमग्ने सिषक्तु[7] दुच्छुना ।
वर्धा[8] नो अमवच्छवः[9] ॥ ६ ॥

Vgl. RV 8, 75 (64); TS 2, 6, 11; Kâṭh. 7, 17.

॥ इति[10] खिलकाण्डे एकादशमः प्रपाठकः[11] ॥

इदं वामास्ये हविः प्रियमिन्द्राबृहस्पती ।
उक्थं मदश्च शस्यते[12] ॥
अस्मे इन्द्राबृहस्पती रयिं धत्तं शतग्विनम् ।

---

1) P नः । कृधि ।; vgl. RV 8, 75 (64), 11; TS 2, 6, 11, 3; Kâṭh. 7, 17. 2) P परा । वर्क् । 3) Vgl. RV 8, 75 (64), 12; TS 2, 6, 11, 3; Kâṭh. 7, 17. 4) P यस्य । अजुषत् । 5) P तं । घ । इत् । अग्निः । वृधा । अवति ।; vgl. RV 8, 75 (64), 14; TS 2, 6, 11, 3. 6) P भिया । 7) P सिषक्तु । सिसक्तीति सिसक्तु । 8) P वर्ध । 9) Bb अमवच्छवः; P अमवदित्यम.वत् । शवः ।; vgl. RV 8, 75 (64), 13; TS 2, 6, 11, 3. 10) इति fehlt in den Mss. 11) Der P sagt am Schluss noch समुद्रायेन षष्ठाविंशो ऽध्यायः । 12) Vgl. RV 4, 49, 1; TS 3, 3, 11, 1.

अश्वावन्तꣳ सहस्रिणम्[1] ॥
एभ्यु षु ब्रवाणि[2] ते ऽग्ने इत्थेतरा[3] गिरः ।
एभिर्वर्धासा[4] इन्दुभिः[5] ॥
इमꣳ यज्ञमिदꣳ वचः[6] ॥
त्यान्नु क्षत्रियꣳ अव[7] आदित्यान्याचिषामहे ।
सुमृडीकाꣳ[8] अभिष्टये[9] ॥
येभ्यो माता मधुमत्पिन्वते पयः पीयूषं द्यौरदितिरद्रिबर्हाः ।
उक्थशुष्मान्वृषभरान्स्वप्नसस्ताꣳ आदित्याꣳ[10] अनुमदास्वस्तये[11] ॥
धारयन्त[12] आदित्यासो जगत्स्था[13] देवा विश्वस्य भुवनस्य गोपाः ।
दीर्घाधियो[14] रक्षमाणा असुर्यमृतावानश्चयमाना[15] ऋणानि[16] ॥
त्री रोचना दिव्या धारयन्त हिरण्यया शुचयो धारपूताः ।
अवृजिना अनवद्या[17] अदब्धा उरुशꣳसा ऋजवे मर्त्याय[18] ॥
तत्सूर्यस्य[19] भद्रा अश्वा[20] हिरण्यगर्भो[21] यः प्राणतः[22] ॥
बृहस्पतिः प्रथमं जायमानो महो ज्योतिषः परमे व्योमन् ।
सप्तास्यस्तुविजातो रवेण वि सप्तरश्मिरधमत्तमाꣳसि[23] ॥

---

1) Vgl. RV 4, 49, 4; TS 3, 3, 11, 1; Kâṭh. 10, 13; 23, 11. 2) Ben प्रवाणी 3) P इत्था । इतराः । 4) P वर्धाव । 5) Vgl. RV 6, 16, 16; Kâṭh. 2, 14; 20, 14; VS 26, 13. 6) Vgl. RV 1, 91, 10; Kâṭh. 2, 14. 7) P त्यान् । नु । क्षत्रियान् । अवः । 8) P सुमृडीकानिति सु·मृडीकान् । 9) Vgl. TBr 2, 1, 11, 5. 10) Bb ताꣳ आदित्याꣳ; P तान् । आदित्यान् । 11) P अनु । मद । स्वस्तये ।; vgl. RV 10, 63, 8. 12) P धारयन्तः । 13) P स्थाः । 14) P दीर्घाधियः । दीर्घधिय इति दीर्घ·धियः । 15) P चयमानाः । 16) Vgl. RV 2, 27, 4; TS 2, 1, 11, 4; TBr 2, 8, 1, 6; Kâṭh. 11, 12. 17) Statt dieser beiden Worte im P अवद्यभ इत्यवद्य·भः । अनिमिषा इत्यनि·मिषाः । 18) Vgl. RV 2, 27, 9. 19) Vgl. RV 1, 115, 4; TBr 2, 8, 7, 1; VS 33, 37. 20) Vgl. RV 1, 115, 3; TBr 2, 8, 7, 1. 21) Vgl. RV 10, 121, 1; TS 4, 1, 8, 3 u. ö.; Kâṭh. 5, 5, 11; 16, 15; 20, 5; 40, 1; Kap. S. 32, 7; 48, 13; VS 13, 4 u. ö. 22) Vgl. RV 10, 121, 3; TS 4, 1, 8, 4; 7, 5, 16, 1; Kâṭh. 4, 16; 8, 17; 10, 13; 22, 14; 40, 1; 5, 5, 13; VS 23, 3; 25, 11. 23) Vgl. RV 4, 50, 4; TBr 2, 8, 2, 7; Kâṭh. 17, 18.

यदा वाजमसनद्विश्वरूपमा द्यामरुक्षदुत्तराणि[1] सद्म ।
बृहस्पतिं वृषणं वर्धयन्तो नाना सन्तो बिभ्रतो ज्योतिरासाम्[2] ॥
बृहस्पतिं हवामहे विश्वतः संगणं वयम् ।
उप नो यज्ञमागमत् ॥
स सुष्टुभा स ऋक्वता गणेन वलं रुरोज फलिगं[3] रवेण ।
बृहस्पतिरुस्रिया हव्यसूदः कनिक्रदद्वावशतीरुदाजत्[4] ॥
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता सूक्तस्य बोधि तनयं च जिन्व ।
विश्वं तद्भद्रं यदवन्ति देवा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः[5] ॥
ब्रह्मणस्पते सुयमस्य[6] विश्वहा रायः स्याम रथ्यो वयस्वतः ।
वीरेषु वीराँ[7] उपपृङ्धि[8] नस्त्वं यदीशानो ब्रह्मणा वेषि मे हवम्[9] ॥
उत्तिष्ठ[10] ब्रह्मणस्पते देवयन्तस्त्वेमहे ।
उप प्रयन्तु मरुतः सुदानव इन्द्र प्राशूर्भवा सचा[11] ॥
अग्निरुक्थे पुरोहितो ग्रावाणो बर्हिरध्वरे ।
ऋचा यामि मरुतो ब्रह्मणस्पतिं देवाँ[12] अवो वरेण्यम्[13] ॥
नमस्ते रुद्र मन्यव[14] इमा रुद्राय[15] ॥
को अद्धा वेद क इह प्रवोचत्कुत[16] आजाता कुत[17] इयं विसृष्टिः ।
अर्वाग्देवा अस्य विसर्जनेनाथा को वेद यत आबभूव[18] ॥

---

1) P सद्मन् । 2) Vgl. RV 10, 67, 10. 3) H u. Bb फलीगं; desgl. B, ohne Accent. 4) P कनिक्रदन् ।; vgl. RV 4, 50, 5; TS 2, 3, 14, 4; Kâṭh. 10, 13. 5) Vgl. RV 2, 23, 19; 2, 24, 16; TBr 2, 8, 5, 1; VS 34, 58. 6) P सुयमस्येति सु॰यमस्य । 7) P वीरान् । 8) So Ben; H u. Bb उपपृङ्धि; B उपपृक्धि; P उप । पृग्धि । 9) Vgl. RV 2, 24, 15; TBr 2, 8, 5, 2. 10) Ben उत्तिष्ठा 11) Vgl. RV 1, 40, 1; TA 4, 2, 1; Kâṭh. 10, 13; VS 34, 56. 12) P देवान् । 13) Vgl. RV 8, 27, 1; Kâṭh. 10, 13. 14) Vgl. TS 4, 5, 1, 1; Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; VS 16, 1. 15) Vgl. RV 1, 114, 1; TS 4, 5, 10, 1; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; VS 16, 48. 16) P कुतः । 17) P कुतः । 18) Ben ॰भूवा; vgl. RV 10, 129, 6; TBr 2, 8, 9, 5.

इयं विसृष्टिर्यत आबभूव यदि वा दधे यदि वा न ।
यो अस्याध्यक्षः परमे व्योमन्त्सो[1] अङ्ग[2] वेद यदि वा न वेद[3] ॥
इदं विष्णुर्विचक्रमे[4] ॥
तदस्य प्रियमभि पाथो अश्यां नरो यत्र देवयवो मदन्ति ।
उरुक्रमस्य स हि बन्धुरित्था विष्णोः पदे परमे मध्व[5] उत्सः[6] ॥
विश्वे देवा ऋतावृधः[7] ॥
विश्वे देवाः शृणुतेमं[8] हवं मे ये अन्तरिक्षे य उप द्यवि ष्ठ[9] ।
ये अग्निजिह्वा उत वा यजत्रा[10] आसद्यास्मिन्बर्हिषि मादयध्वम्[11] ॥
इन्द्राणी[12] पत्या सुजितं[13] जिगाय सेना[14] ह नाम पृथिवी धनंजया[15]
विश्वव्यचा अदितिः सूर्यत्वक् ।
इन्द्राणी[12] प्रासहा संजयन्ती[16] तस्यै त एना हविषा विधेम ॥
उपप्रेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह ।
वसुपते विरमय[17] मय्येव[18] तन्वं मम ॥
ये त्रिसप्ताः परियन्ति विश्वा रूपाणि बिभ्रतः ।
वाचस्पतिर्बला तेषां तन्वो अद्य दधातु मे ॥ १ ॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

---

1) In Ben व्योमन् ohne Accent. 2) Ben अंगो 3) Vgl. RV 10, 129, 7; TBr 2, 8, 9, 6. 4) Vgl. RV 1, 22, 17; TS 1, 2, 13, 1; TBr 3, 1, 3, 3; Kâṭh. 2. 10; Kap. S. 2, 4; VS 5, 15. 5) P मध्वः । 6) Vgl. RV 1, 154, 5; TBr 2, 4, 6, 2. 8, 3, 2. 7) P देवाः । ऋतावृधः ।; vgl. RV 6, 52, 10; TS 2, 4, 14, 5; 4, 1, 11, 4; Kâṭh. 13, 15. 8) P शृणुत । इमं । 9) P स्थ । 10) P यजत्राः । 11) Vgl. RV 6, 52, 13; TS 2, 4, 14, 5; 4, 1, 11, 4; TBr 2, 8, 6, 5; VS 33, 53. 12) P इन्द्राणी । 13) Ben सुजितं 14) So H u. Bb; in Ben सेना; P सेना । 15) P पृथिवीधनंजयेति पृथिवी-धनंजया । 16) Ben ॰यंति 17) So Ben u. P; in H u. Bb वीरमय; desgl. B, ohne Accent. 18) P मयि । एव ।

अग्निः प्रथमो वसुभिर्नो अव्यात्[1] सोमो रुद्रैरभिरक्षतु त्मना ।
इन्द्रो मरुद्भिर्ऋतुथा कृणोत्वादित्यैर्नो वरुणः शर्म यंसत्[2] ॥
समग्निर्वसुभिर्नो अव्यात्[3] संँ सोमो रुद्रियाभिस्तनूभिः ।
समिन्द्रो रातहव्यो मरुद्भिः समादित्यैर्वरुणो विश्ववेदाः[4] ॥
अग्ने दा दाशुषे[5] रयिंँ वीरवन्तं परीणसम् ।
शिशीहि नः सूनुमतः[6] ॥
दाः[7] नो अग्ने शतिनो दाः सहस्रिणो दुरो न वाजंँ श्रुत्या[8] अपावृधि[9] ।
प्राची द्यावापृथिवी ब्रह्मणा कृधि उस्वर्ण[10] शुक्रमुषसो विदिद्युतुः[11] ॥
हिरण्यपाणिमूतये सवितारमुपह्वये ।
स चेत्ता देवता पदम्[12] ॥
वाममद्य सवितर्वाममु श्वो दिवे दिवे वाममस्मभ्यंँ सावीः ।
वामस्य हि क्षयस्य देव भूरेरया धिया वामभाजः स्याम[13] ॥
प्र वायुं[14] प्र याभिः[15] ॥
स्योना पृथिवि[16] भवानृक्षरा[17] निवेशनी ।
यच्छा[18] नः शर्म सप्रथः[19] ॥

---

1) So P; die Samh. Mss. अव्याद् 2) Vgl. TS 2, 1, 11, 2; Kâṭh. 10, 12. 3) H अव्यात् 4) Vgl. Kâṭh. 10, 12; (TS 2, 1, 11, 2). 5) Ben दा दाशुषे; P दाः। दाशुषे। 6) P सूनुमत इति सूनु. मतः।; vgl. RV 3, 24, 5; TS 2, 2, 12, 6; Kâṭh. 6, 10. 7) P दाः। 8) So im Anschluss an P श्रुति।; die Samh. Mss. श्रुत्या 9) Ben अपावृधि; P अप। वृधि। 10) P नः।; die Samh. Mss. र्णः 11) P वि। दिद्युतुः।; vgl. TS 2, 2, 12, 6. 12) Vgl. RV 1, 22, 5; TS 1, 4, 25, 1; 2, 2, 12, 2; VS 22, 10. 13) Vgl. RV 6, 71, 6; TS 1, 4, 23, 1; 2, 2, 12, 2; VS 8, 6. 14) Vgl. RV 6, 49, 4; TBr 2, 8, 1, 1; VS 33, 55. 15) Vgl. RV 7, 92, 3; TS 2, 2, 12, 7; TBr 2, 8, 1, 1; Kâṭh. 10, 12; VS 27, 27. 16) H पथिवी; B पृथिवी नो 17) P भव। अनृक्षरा। 18) P यच्छ। 19) Vgl. RV 1, 22, 15; Kâṭh. 38, 13 a. E.; TA 10, 1, 10 VS 35, 21; 36, 13

बडित्था पर्वतानां खिद्रं बिभर्षि पृथिवि ।
प्र यां भूमिं प्रवत्वति मह्ना हिनोषि महिनि[1] ॥
पूर्वापरं चरतो माययैतौ[2] शिशू[3] क्रीडन्तौ परियातो अध्वरम् ।
विश्वान्यन्यो भुवना[4] विचष्ट ऋतूँरन्यो[5] विदधज्जायते पुनः[6] ॥
नवो नवो भवति जायमानो ऽह्नां केतुरुषसामेत्यग्रम्[7] ।
भागं देवेभ्यो विदधात्यायन्प्र चन्द्रमास्तिरते[8] दीर्घमायुः ॥
यथादित्या अंशुमाप्याययन्ति यथाक्षितिमक्षितयः पिबन्ति ।
एवास्मानिन्द्रो वरुणो बृहस्पतिराप्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ॥
प्राच्यां दिशि त्वमिन्द्रासि राजोतोदीच्यां[9] वृत्रहन्वृत्रहासि ।
यत्र यन्ति स्रोत्यास्तज्जितं[10] ते दक्षिणतो वृषभो हव्य[11] एधि[12] ॥
अस्येदेव[13] प्ररिरिचे महित्वं दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् ।
स्वराडिन्द्रो दमा[14] आ विश्वगूर्तः[15] स्वरिरमत्रो[16] ववक्षे रणाय[17] ॥
त्वमिन्द्रास्यधिराजस्त्वं भवाधिपतिर्जनानाम् ।
दैवीर्विशस्त्वमुता[18] विराजौजस्वत्क्षत्रमजरं[19] ते अस्तु ॥
आ यस्मिन्सप्त वासवा[20] रोहन्ति पूर्व्या[21] रुहः ।
ऋषिर्ह[22] दीर्घश्रुत्तम इन्द्रस्य घर्मो[23] अतिथिः[24] ॥

---

1) H u. Bb महिनी; vgl. RV 5, 84, 1; TS 2, 2, 12, 2; Kâṭh. 10, 12. 2) P मा-यया । एतौ । 3) So Ben u. P; in B शिशू; H u. Bb शैशू 4) P भुवनानि । 5) P विचष्ट इति वि॰चष्टे । ऋतून् । अन्यः । 6) Vgl. RV 10, 85, 18; TBr 2, 7, 12, 2. 7) P एति । अग्रं । 8) Ben u. H ॰स्तिरते 9) P उत । उदीच्यां । 10) P तत् । जितं । 11) P हव्यः । 12) Vgl. TS 2, 4, 14, 1; Kâṭh. 8, 17. 13) P अस्य । इत् । एव । 14) P दमे 15) So im Anschluss an P विश्वगूर्त इति विश्व॰गूर्तः ।; in Ben विश्वतूर्तिः; H u. Bb विश्वमूर्तिः; desgl. B, ohne Accent. 16) So Ben; P अमत्रः ।; H u. Bb ॰रमत्रो; desgl. B, ohne Accent. 17) Vgl. RV 1, 61, 9; TS 2, 4, 14, 2; Kâṭh. 8, 17. 18) P उत । 19) So im Anschluss an P वि । राज । ओजस्वत् ।; die Saṃh. Mss. विराजौजस्वत च॰ 20) P वासवाः । 21) So im Anschluss an P पूर्व्याः ।; in den Saṃh. Mss. dies Wort ohne Accent. 22) H u. Bb चाकिरिह; desgl. B, ohne Accent. 23) H घर्मौ, P घर्मः । 24) Vgl. TS 1, 6, 12, 2; TA 1, 8, 8; Kâṭh. 8, 16.

मंदो न यः सोम्यो बोधिचक्षा[1] वातस्य[2] नु च्यवनं[3] इन्दुविक्षाः[4]।
स तमुः शुचसे न सूरः[5] स स्वेदयुः शुशुचानो न घर्मः॥
इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनेषु पञ्चसु।
इन्द्र तानि ता[6] आवृणे[7]॥
अनु ते दायि मह[8] इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्ये।
अनु क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये[9]॥
अनवस्ते रथमश्वाय तक्षन्त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम्।
ब्रह्माणा[10] इन्द्रं महयन्तो अर्कैरवर्धयन्नहये[11] हन्तवा[12] उ[13]॥
वृष्णो यत्ते वृषणो अर्कमर्चानिन्द्र[14] ग्रावाणो अदितिः सजोषाः।
अनश्वासो ये पवयो ऽरथा[15] इन्द्रेषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून्[16]॥२॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

विवेष यन्मा[17] धिषणा जजान स्तवै पुरा पार्यादिन्द्रमह्नः।
अंहसो यत्र पीपरद्यथा[18] नो नावेव[19] यान्तमुभये हवन्ते[20]॥
अंहोमुचे प्रभरेमा[21] मनीषां भूयिष्ठदाव्ने[22] सुमतिमावृणानः।
इदमिन्द्र प्रति हव्यं जुषस्व सत्याः सन्तु यजमानस्य कामाः[23]॥
त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवे हवे सुहवं शूरमिन्द्रम्।

---

1) So Ben; P बोधिचक्षा इति बोधि॰चक्षाः।; in H u. Bb बोधिचक्षा; desgl. B, ohne Accent. 2) P वातस्य। च। 3) P च्यवनः। 4) P इंदुविक्षा इतींदु॰विक्षाः। 5) So Ben; in H u. Bb सूरः; P सूरः। 6) P ते। 7) Vgl. RV 3, 37, 9; TS 1, 6, 12, 1; 2, 5, 12, 5; Kâṭh. 8, 16. 8) P महि। 9) Vgl. RV 6, 25, 8; TS 1, 6, 12, 1; TBr 2, 8, 5, 7; Kâṭh. 8, 16. 10) So Ben; P ब्रह्माणः।; Bb ब्रह्माण; B ब्रह्मणा 11) So im Anschluss an P अवर्धयन्। अहये।; die Samh. Mss. ॰यन्नह ए 12) P हंतवै। 13) Vgl. RV 5, 31, 4; TS 1, 6, 12, 6; TBr 2, 8, 4, 3; Kâṭh. 8, 16. 14) P अर्चान्। इंद्र। 15) P पवयः। अरथाः। 16) Vgl. RV 5, 31, 5; TS 1, 6, 12, 6; TBr 2, 8, 4, 3; Kâṭh. 8, 16. 17) P यत्। मा। 18) Ben पिपरद्य 19) P नावेवेति नावा॰इव। 20) Vgl. RV 3, 32, 14; TS 1, 6, 12, 3; 2, 5, 12, 5; TBr 2, 6, 9, 1; Kâṭh. 8, 16; 38, 7. 21) P प्र। भरेम। 22) Bb ॰ह्दावने 23) Vgl. TS 1, 6, 12, 3; 2, 5, 12, 5; Kâṭh. 8, 16.

हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रं स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः[1] ॥
मा ते अस्यां सहसावन्परिष्टा अघाय भूम हरिवः परादैः[2] ।
त्रायस्व नो ऽवृकेभिर्वरूथैस्तव प्रियासः सूरिषु स्याम[3] ॥
अनु त्वाहिघ्ने[4] अध देव देवा मदन्विश्वे कवितमं कवीनाम् ।
करो यत्र वरिवो बाधिताय दिवे जनाय तन्वे गृणानः[5] ॥
अनु द्यावापृथिवी तत्त[6] ओजो ऽमर्त्या जिहत[7] इन्द्र देवाः[8] ।
कृष्वा[9] कृत्नो[10] अकृतं यत्ते अस्त्युक्थं नवीयो जनयस्व यज्ञैः[11] ॥
अभि प्रभर धृषता धृषन्मनः[12] श्रवश्चित्ते असद्बृहत् ।
अर्षन्त्वापो जवसा वि मातरो हनो वृत्रं जया[13] स्वः[14] ॥
अस्मा इदु प्रभरा तूतुजानो वृत्राय वज्रमीशानः कियेधाः ।
गोर्न[15] पर्व विरदा[16] तिरश्चेष्यन्नर्णांस्यपां[17] चरध्यै[18] ॥
वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः ।
अधस्पदं तमीं कृधि यो अस्माँ[19] अभिदासति[20] ॥
मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावत आजगन्था परस्याः ।
सृकं संशाय पविमिन्द्र तिग्मं वि शत्रून्ताढि वि मृधो नुदस्व[21] ॥

---

1) Vgl. RV 6, 47, 11; TS 1, 6, 12, 5; Kâṭh. 17, 18; VS 20, 50. 2) P परादैरिति परा. दैः । 3) Vgl. RV 7, 19, 7; TS 1, 6, 12, 5. 4) P त्वा । अहिघ्न इत्यहिघ्ने । 5) Vgl. RV 6, 18, 14; Kâṭh. 8, 16. 6) P तत् । ते । 7) P अमर्त्याः । जिहते ।; H u. Bb जिहित 8) P देवाः । 9) P कृष्व । 10) So corrigirt; Ben कृत्नो oder कृत्नो; H u. Bb कृत्तो; desgl. B, ohne Accent; P कृत्नो इति कृत्नो । 11) Vgl. RV 6, 18, 15; Kâṭh. 8, 16. 12) So Ben; P धृषन्मन इति धृषत्. मनः ।; H, Bb u. B धृषन्मनः 13) P जय । 14) Vgl. RV 8, 89 (78), 4; Kâṭh. 8, 16. 15) P गोः । न ।; Bb गोर्न: 16) Ben वी-रदा; P वि । रद । 17) P तिरश्चा । इष्यन् । अर्णांसि ।; Ben तिरश्चैविष्यन्नर्णं 18) Vgl. RV 1, 61, 12; Kâṭh. 8, 16. 19) P अस्मान् । 20) Vgl. RV 10, 152, 4, TS 1, 6, 12, 4; 2, 5, 12, 5; VS 8, 44; 18, 70. 21) H u. Bb नुदस्वा; vgl. RV 10, 180, 2; TS 1, 6, 12, 4; Kâṭh. 8, 16; VS 18, 71.

आकरे वसोर्जरिता पनस्यते ऽनेहसः स्तुभा[1] इन्द्रो दुवस्यति ।
विवस्वतः सदना[2] आ हि पिप्रिये सत्रासाहमभिमातिहनं स्तुहि[3] ॥
त्वं सपत्नान्पृतनासु जिष्णुरिन्द्राभिषाडभिमातीरपघ्नन्[4] ।
पिबा[5] सोमं वज्रबाहो विषद्यासभ्यं[6] पर्णीरवैस्तामुषाय[7] ॥
पुरुष्टुतस्य नामभिः शतेन महयामसि[8] ।
इन्द्रस्य चर्षणीसहः[9] ॥
नामानि ते शतक्रतो विश्वाभिर्गीर्भिरीमहे ।
इन्द्राभिमातिषाह्ये[10] ॥
अर्वावतो ना[11] आगहि परावतश्च वृत्रहन् ।
इमा जुषस्व नो गिरः[12] ॥
यदन्तरा परावतमर्वावतं च हूयसे ।
इन्द्रेह तत आगहि[13] ॥
एन्द्र[14] सानसिं रयिं सजित्वानं सदासहम् ।
वर्षिष्ठमूतये भर[15] ॥
प्रससाहिषे पुरुहूत शत्रूञ्ज्येष्ठस्ते शुष्म[16] इह रातिरस्तु ।
इन्द्राभर दक्षिणेना[17] वसूनि पतिः सिन्धूनामसि रेवतीनाम्[18] ॥
इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या[19] युनजते धियस्ताः ।

---

1) P अनेहसः । स्तुभः । 2) P सदने । 3) Vgl. RV 3, 51, 3. 4) P इंद्र । अभिषाट् । अभिमातीरित्यभि. मातीः । ; Ben °घ्नभी° 5) P पिब । 6) So Ben; in H u. Bb भिविषद्या°; desgl. B, ohne Accent; P विषद्य । विसर्गीति वि. सद्य । 7) So Ben H u. Bb पार्णी पर्णैस्तामुषाय; desgl. B, ohne Accent; P पर्णीन् । अवैस्त । आमुषा- येत्या. मुषाय । 8) H u. Bb महयासि 9) Vgl. RV 3, 37, 4. 10) Vgl. RV 3, 37, 3. 11) P नः । 12) Vgl. RV 3, 40, 8. 13) Vgl. RV 3, 40, 9. 14) P आ । इंद्र । 15) Vgl. RV 1, 8, 1; TS 3, 4, 11, 3; TBr 3, 5, 7, 3. 16) P शुष्मः । 17) P द- क्षिणेन । 18) Vgl. RV 10, 180, 1; TS 3, 4, 11, 4; TBr 2, 6, 9, 1; 3, 5, 7, 4; KAth. 38, 7; 10, 12. 19) P पार्याः ।

शूरो नृषाता[1] श्रवसश्चकान[2] आ गोमति व्रजे भजा[3] त्वं नः[4] ॥
ह्रदं न हि त्वा[5] न्यृषन्त्यूर्मयो ब्रह्माणीन्द्र तव यानि वर्धना ।
त्वष्टा चित्ते युज्यं वावृधे शवस्ततक्ष वज्रमभिभूत्योजसम् ॥
अभि स्ववृष्टिं मदे अस्य युध्यतो रघ्वीरिव[6] प्रवणे सस्रुरूतयः ।
इन्द्रो यद्वज्री धृषमाणो अन्धसा भिनद्वलस्य परिधींरिव त्रितः[7] ॥
तमिन्द्रं वाजयामसि[8] युजे[9] रथम्[10] ॥
वृषतरं[11] मघवानं शचीपतिमिन्द्रं गिरो बृहतीरभ्यनूषत ।
वावृधानं पुरुहूतं सुवृक्तिभिरमर्त्यं जरमाणं दिवे दिवे ॥
अहन्वृत्रं वृत्रतरं व्यंसमिन्द्रो वज्रेण महता वधेन ।
स्कन्धांसीव कुलिशेना विवृक्णाहिः[12] शयत[13] उपपृक्पृथिव्याः[14] ॥
अभितिष्ठ पृतन्यतोऽधरे सन्तु शत्रवः ।
इन्द्र इव दस्युहा भवापः[15] क्षेत्राणि संजय[16] ॥
आशीर्नो[17] ऊर्जमुत सुप्रजास्त्वमिषं दधातु द्रविणं सवर्चसम् ।
संजयन्क्षेत्राणि सहसाहमिन्द्र कृण्वानो अन्यां[18] अधरान्त्सपत्नान्[19] ॥
त्वमिन्द्रास्यधिराजः[20] ॥
इन्द्रो जयति[21] न पराजयते अधिराजो राजसु राजयते ।

---

1) P नृषाता । नृषातेति नृ॰साता ।; in Ben नृषाताः 2) P चकानः । 3) P भज । 4) Vgl. RV 7, 27, 1; TS 1, 6, 12, 1 u. ö.; TBr 2, 8, 2, 5. 5) P न । हि । त्वा । 6) So im Anschluss an P रघ्वीरिवेति रघ्वीः॰इव ।; Ben रघ्वीरिव; die andern Mss. रघीरिव 7) Vgl. RV 1, 52, 5. 8) Vgl. RV 8, 93 (82), 7; TBr 1, 5, 8, 3; 2, 4, 1, 8; Kâṭh. 39, 12. 9) So Ben u. P; die andern Mss. युजे 10) Vgl. RV 7, 23, 3; TBr 2, 4, 1, 3. 8, 2, 5. 11) P वृषतरमिति वृष॰तरं । 12) Die Mss. schwanken; Ben कुलिशेनाभिवृक्णाहिः; H u. Bb कुलिशेन विवृक्णाहिः; desgl. B, ohne Accent; P कुलिशेन । विवृक्णेति वि॰वृक्ण । अहिः । 13) P शयते । 14) Vgl. RV 1, 32, 5; TBr 2, 5, 4, 3. 15) P भव । अपः । 16) Vgl. TBr 2, 4, 2, 9. 17) P आशीः । नः । 18) P अन्यान् 19) Vgl. TS 3, 2, 8, 5; Kâṭh. 5, 2. 20) Vgl. Kâṭh. 8, 17. 21) P जयति ।

विश्वा[1] अभिष्टिः पृतना[2] जयत्युपसंद्यो नमऽस्यो यथासत्[3] ॥
आ ते मह[4] इन्द्रोत्युग्र[5] समन्यवो[6] यत्समरन्त सेनाः ।
पताति दिद्युन्नर्यस्य[7] बाह्वोर्मा ते मनो विषूऽयग्विचारीत्[8] ॥
यो जात एव प्रथमो मनस्वान्देवो देवान्क्रतुना पर्यभूषत् ।
यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेतां नृम्णस्य मह्ना स जनास[9] इन्द्रः[10] ॥
मन्युरिन्द्रो मन्युरेवास[11] देवो मन्युर्होता वरुणो विश्ववेदाः ।
मन्युं विश ईडते मानुषीर्या अवा[12] नो मन्यो तपसा सजोषाः[13] ॥
त्वं हि मन्यो अभिभूत्योजाः स्वयंभो भामो अभिमातिषाहः ।
विश्वचर्षणिः सहुरिः सहावानस्मे हूयमानो अमृताय गछत्[14] ॥
इडामग्ने॰[15] त्वं नो अग्ने॰[16] किमित्ते विष्णो॰[17] प्र तत्ते अद्य[18] ॥
दीर्घस्ते अस्त्वङ्कुशो येना[19] वसु प्रयछसि ।
यजमानाय सुन्वते[20] ॥
भद्रा ते हस्ता सुकृतोत पाणी प्रयन्तारा स्तुवते[21] राध[22] इन्द्र[23] ।
का ते निषत्तिः किमु नो ममत्सि किं नोदुदु[24] हर्षसे दातवा उ[25] ॥

॥ ३ ॥ Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

---

1) P विश्वाः । 2) P पृतनाः । 3) Vgl. TS 2, 4, 14, 2. 4) P महः । 5) So H u. Bb; in Ben इन्द्रोत्युग्र; P इंद्र । ऊती । उग्र । 6) P सं. मन्यवः । 7) P दिद्युत् । नर्यस्य । 8) H, Bb u. B विषूऽयग्विचारीत्; vgl. RV 7, 25, 1; TS 1, 7, 13, 2; TBr 3, 8, 3, 3; Kâṭh. 8, 16. 9) P जनासः । 10) Vgl. RV 2, 12, 1; TS 1, 7, 13, 2; TBr 2, 8, 3, 3; Kâṭh. 8, 16. 11) P मन्युः । एव । आस । 12) P अव । 13) Vgl. RV 10, 83, 2; TBr 2, 4, 1, 11. 14) So corrigirt; Ben u. P गछत्; in H, Bb u. B गत्स्वत् 15) Vgl. RV 3, 1, 23 u. ö.; TS 4, 2, 4, 3; Kâṭh. 16, 11; 18, 21; Kap. S. 25, 2. 16) Vgl. RV 4, 1, 4; 1, 31, 8; TS 2, 5, 12, 3 u. ö.; Kâṭh. 34, 19 a. E. 17) Hier bricht Ben am Schluss von S. 31 ab und geht S. 32 sofort auf Cap. 2, 10 über! Vgl. RV 7, 100, 6; TS 2, 2, 12, 5.* 18) Vgl. RV 7, 100, 5; TS 2, 2 12, 5. 19) P येन । 20) Vgl. RV 8, 17, 10; Kâṭh. 6, 10. 21) So die Mss.; P स्तुवते । 22) P राधः । 23) So P; die Saṃh. Mss. इन्द्रः 24) P नः । उदुद्दिति उत् । उत् । उं इति उं । 25) Vgl. RV 4, 21, 9.

इन्द्रावरुणा युवमध्वराय नो विशे जनाय महि शर्म यछतम् ।
दीर्घप्रयज्युमति यो वनुष्यति वयं जयेम पृतनासु दूढ्यः[1] ॥
सम्राडन्यः स्वराडन्य उच्यते वां महान्ता[2] इन्द्रावरुणा[3] महावसू ।
विश्वे देवासः परमे व्योमनि[4] सं वामोजो वृषणा सं बलं दधुः ॥
विश्वाहेन्द्रो अधिवक्ता नो अस्त्वपरिह्वृताः सनुयाम वाजम्[5] ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः[6] ॥
एनां मुखेन वायुमिन्द्रवन्तो[7] ऽचिष्याम वृजने विश्व ऊती[8] ।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥
कुषाचिद्वस्य संमृतौ[9] रण्वा[10] नरो नृषदने ।
अर्हन्तश्चिद्यमिन्धते संजनयन्ति जन्तवः[11] ॥
सं यदिषो[12] वनामहे सं हव्या मानुषाणाम् ।
उत द्युम्नस्य शवस[13] ऋतस्य रश्मिमाददे[14] ॥
यदद्य सूर्य ब्रवो ऽनागा उद्यन्मित्राय वरुणाय सत्यम्[15] ।
वयं देवत्रादिते स्याम तव प्रियासो अर्यमन्गृणन्तः[16] ॥
उद्वां[17] पृक्षासो मधुमन्तो अस्थुरा सूर्यो अरुहच्छुक्रमर्णः ।
यस्मा आदित्या[18] अध्वनो रदन्ति मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषाः[19] ॥
उपेमसृक्षि[20] वाजयुर्वचस्यां[21] चनो दधीत नाद्यो गिरो मे ।

1) Vgl. RV 7, 82, 1; TS 2, 5, 12, 2; TBr 2, 8, 4, 5. 2) P महान्ता । 3) H u. Bb इंद्रावरुणा; desgl. B, ohne Accent. 4) P व्योमन्निति वि॰ओमन् । 5) So P; die Saṃh. Mss. वाजम् 6) Vgl. RV 1, 100, 19. 102, 11; Kâṭh. 13, 11. 7) So die Saṃh. Mss. (d. h. H, Bb u. B); P एनां । वायुमेव । वयं । इंद्रवंत इतींद्र॰वंतः 8) So die Saṃh. Mss.; Bb चिक्षाम; P चर्मि । श्याम । वृजने । सर्ववीरा इति सर्व॰वीराः । 9) So im Anschluss an P संमृताविति सं॰मृतौ ।; die Saṃh. Mss. संमृतो 10) P रण्वाः ।; die Saṃh. Mss. रण्वा 11) Vgl. RV 5, 7, 2; TS 2, 1, 11, 3. 12) So im Anschluss an P यत् । इषः ।; die Saṃh. Mss. यदिष्यो 13) P शवसा । 14) Vgl. TS 2, 1, 11, 3. 15) P सत्यं । 16) Vgl. RV 7, 60, 1. 17) So im Anschluss an P उत् । वां ।; die Saṃh. Mss. उद्वान् 18 P यस्मै । आदित्याः । 19) Vgl RV 7, 60, 4. 20) P उप । ई । असृक्षि । 21) P वचस्या ।

अपां नपादाशुहेमा[1] कुवित्स सुपेशसस्करति जोषिषद्धि[2] ॥
समन्या यन्ति[3] ॥
अपां नपादा[3] ह्यस्थादुपस्थं जिह्मानामूर्ध्वो विद्युतं वसानः ।
तस्य ज्येष्ठं महिमानं वहन्तीर्हिरण्यवर्णाः परियन्ति यह्वीः[4] ॥
तमस्मेरा[5] युवतयो युवानं मर्मृज्यमानाः परियन्त्यापः ।
स शुक्रेभिः शिक्वभी[6] रेवदस्मे दीदायानिध्मो[7] घृतनिर्णिगप्सु[8] ॥
अग्न आयूंषि पवसे[9] ॥
आयुर्दा देव जरसं वृणानो घृतप्रतीको घृतपृष्ठो अग्ने ।
घृतं पिबन्नमृतं चारु गव्यं पितेव पुत्रं जरसे म एमम्[10] ॥
गयस्फानो अमीवहा[11] ॥
या ते धामानि हविषा यजन्ति ता ते विश्वा परिभूरस्तु यज्ञम् ।
गयस्फानः प्रतरणः सुवीरो[12] ऽवीरहा[13] प्रचरा[14] सोम दुर्यान्[15] ॥
सुत्रामाणं[16v] महीमू३षु[17] मे वरुण[18v] तत्त्वा यामि[19v] वैश्वानरो न ऊ-
त्या[20v] पृष्टो दिउव्यग्नि[21] त्वा शूर[22] नोनुमस्त्वामिद्धि हवामहे[23] ॥

1) Die Saṃh. Mss. अपां नपाद°; P अपां । नपात् । 2) Vgl. RV 2, 35, 1; Kâṭh. 12, 15; Mân. Çr. 6, 1, 3. 3) Vgl. RV 2, 35, 3; TS 2, 5, 12, 1; Kap. S. 48, 4. 4) So corrigirt; die Saṃh. Mss. विह्वीः ।; P यह्वीः ।; vgl. RV 2, 35, 9; TS 2, 5, 12, 1. 5) P तं । अस्मेराः । 6) So im Anschluss an P शिक्वभिरिति शिक्व-भिः ।; H u. Bb शीक्वभी; B शीक्वभो 7) So die Saṃh. Mss.; P दीदाय । अस्मे इत्यस्मे । 8) Vgl. RV 2, 35, 4; TS 2, 5, 12, 2. 9) Vgl. RV 9, 66, 19; TS 1, 3, 14, 7 u. ö; Kâṭh. 4, 11 u. ö.; Kap. S. 3, 9; 8, 5. 10) So die Saṃh. Mss.; P जरसे । मा । इमं ।; vgl. Kâṭh. 11, 13. 11) Vgl. RV 1, 91, 12; TS 4, 3, 13, 5; Kâṭh. 2, 14. 12) So im Anschluss an P सु-वीरः ।; H u. Bb सुवीरो 13) P अवीरहेत्यवीर-हा । 14) P प्र । चर । 15) Vgl. RV 1, 91, 19; TS 1, 2, 10, 1; TBr 2, 8, 3, 1; Kâṭh. 11, 3; VS 4, 37. 16) Vgl. RV 10, 63, 10; TS 1, 5, 11, 5 u. ö.; Kâṭh. 2, 3. 17) Vgl. TS 1, 5, 11, 5 u. ö.; Kâṭh. 30, 4 u. 5; Kap. S. 46, 7. 18) Vgl. RV 1, 25, 19; TS 2, 1, 11, 6 u. ö.; Kâṭh. 4, 16 u. ö. 19) Vgl. RV 1, 24 11; TS 2, 1, 11, 6 u. ö.; Kâṭh. 4, 16 u. ö. 20) Vgl. TS 1, 5, 11, 1 u. ö.; Kâṭh. 4, 16 u. ö. 21) Vgl. RV 1, 98, 2; TS 1, 5, 11, 1 u. ö. 22) Vgl. RV 7, 32, 22; TS 2, 4, 14, 2; Kâṭh. 12, 15 u. ö. 23) Vgl. RV 6, 46, 1; TS 2, 4, 14, 3; Kâṭh. 12, 15 u. ö.

आपप्राथ[1] महिना वृष्ण्या वृषन्विश्वा शविष्ठ शवसा ।
अस्माँ[2] अव[3] मघवन्गोमति व्रजे वज्रिञ्चित्राभिरूतिभिः[4] ॥
बोधा[5] सु मे मघवन्वाचमेमां[6] यां ते वसिष्ठो अर्चति प्रशस्तिम् ।
इमा ब्रह्म सधमादे[7] जुषस्व[8] ॥
रेवतीर्नः सधमादा[9] इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः ।
क्षुमन्तो याभिर्मदेम[10] ॥
प्रो ष्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूषमर्चत ।
अभीके चिदु लोककृत्सङ्गे समत्सु वृत्रहा ।
अस्माकं बोधि चोदिता नभन्तामन्यकेषां ज्याका[11] अधि धन्वसु[12] ॥
आ नो अग्ने सुचेतुना[13] ॥
आ नो अग्ने रयिं भर सत्रासाहं वरेण्यम् ।
विश्वासु पृत्सु दुष्टरम्[14] ॥
इन्द्रो मदाय वावृधे शवसे वृत्रहा नृभिः ।
तमिन्महत्स्वाजिषूतेमर्भे[15] हवामहे स वाजेषु प्र नो ऽविषत्[16] ॥
मदे मदे हि नो ददिर्यूथा[17] गवामृजुक्रतुः ।
संगृभाय पुरू शतोभयाहस्त्या[18] वसु शिशीहि राय आभर[19] ॥
ता अस्य नमसा सहः सपर्यन्ति प्रचेतसः ।

1) So mit P; die Saṃh. Mss. आपप्रात 2) P अस्मान् । 3) So P; in H u. Bb अव 4) P वज्रिन् ।; vgl. RV 8, 70 (59), 6. 5) P बोध । 6) P वाचं । आ । इमां । 7) P सधमादमिति सध.मादं । 8) Vgl. RV 7, 22, 3; Kâṭh. 12, 15. 9) P सधमाद इति सध.मादे । 10) Vgl. RV 1, 30, 13; TS 1, 7, 13, 5 u. ö.; Kâṭh. 8, 17; 10, 12; 12, 15. 11) P ज्याकाः । 12) Vgl. RV 10, 133, 1; TS 1, 7, 13, 5; TBr 2, 5, 8, 1. 13) Vgl. RV 1, 79, 9; TBr 2, 4, 5, 3; Kâṭh. 2, 14. 14) Vgl. RV 1, 79, 8; Kâṭh. 10, 12. 15) P तं । इत् । महत्स्विति महत्.सु । आजिषु । उत । अर्भे । 16) P अविषत् ।; vgl. RV 1, 81, 1. 17) So im Anschluss an P ददिः । यूथा ।; die Saṃh. Mss. ददिरु यूथा 18) So im Anschluss an P पुरु । शता । उभयाहस्त्या ।; in H u. Bb पुरुषिश्वतोभया-हस्त्या; B पुरुषितोभयाहस्त्वा 19) So im Anschluss an P रायः । आ । भर ।; die Saṃh. Mss. रायाभर; vgl. RV 1, 81, 7; TBr 2, 4, 4, 7; Kâṭh. 10, 12.

व्रतान्यस्य सश्चिरे पुरूणि पूर्वचित्तये वस्वीरनु स्वराज्यम्[1] ॥
तां[2] अस्य पृशनायुवः सोमꣳ श्रीणन्ति पृश्नयः ।
प्रिया इन्द्रस्य धेनवो वज्रꣳ हिन्वन्ति सायकꣳ वस्वीरनु स्वराज्यम्[3] ॥
घृतं न पूतं तनूररेपाः शुचि हिरण्यम् ।
तत्ते रुक्मो[4] न रोचत स्वधावः[5] ॥
ओभे[6] सुश्चन्द्र विश्पते[7] ॥
आर्यमा[8] याति वृषभस्तुराषाड् दाता वसूनि विदधे[9] तनूपाः ।
सहस्राक्षो गोत्रभिद्वज्रबाहुरस्मासु[10] देवो द्रविणं दधातु[11] ॥
ये ते ऽर्यमन्बहवो[12] देवयानाः पन्थानो राजन्दिव[13] आचरन्ति ।
तेभिर्नो देव महि शर्म यच्छ शं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे[14] ॥
उदग्ने[15] शुचयस्तवायमग्निर्वीरतमस्तत्सूर्यस्य[16.17v] भद्रा अश्वाः[18v] सप्त त्वा
हरितो रथे[19v] तरणिर्विश्वदर्शतः[20] ॥
चक्षुर्नो धेहि चक्षुषे चक्षुर्विख्यै तनूभ्यः ।
सं चेदं वि च पश्येम[21] ॥
सुसंदृशं त्वा वयं प्रति पश्येम सूर्य ।
वि पश्येम नृचक्षसः[22] ॥ ४ ॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

1) Vgl. RV 1, 84, 12; Kâṭh. 12, 15. 2) P तान् । 3) Vgl. RV 1, 84, 11. 4) Die Saṃh. Mss. रुक्मो; aber P रुक्मः । 5) Vgl. TS 2, 2, 12, 7. 6) P च । उभे इत्युभे ; die Saṃh. Mss. उभे; vgl. oben 2, 13, 5 a. E. 7) Vgl. 2, 13, 5 a. E.; TS 2, 2, 12, 7; 4, 4, 4, 6. 8) P आ । अर्यमा । 9) P वि । दधे । 10) So Bb; die andern Mss. गोत्रभृद्; auch P गोत्रभृदिति गोत्र॰भृत् । 11) Vgl. TS 2, 3, 14, 4. 12) Die Saṃh. Mss. तर्यमन्; aber P ते । अर्यमन् । 13) P दिवः । 14) Vgl. TS 2, 3, 14, 4. 15) Vgl. RV 8, 44, 17; TS 1, 3, 14, 8 u. ö.; Kâṭh. 2, 14; 19, 14; 40, 14. 16) Vgl. TS 4, 7, 13, 4; Kâṭh, 18, 18; Kap. S. 29, 6; VS 15, 52. 17) Vgl. RV 1, 115, 4; TBr 2, 8, 7, 1; VS 33, 37. 18) Vgl. RV 1, 115, 3; TBr 2, 8, 7, 1. 19) Vgl. RV 1, 50, 8; TS 2, 4, 14, 4; Kâṭh. 9, 19; 11, 1. 20) Vgl. RV 1, 50, 4; TS 1, 4, 31, 1; TA 3, 16, 1; Kâṭh. 10, 13 a. E.; VS 33, 36. 21) Vgl. RV 10, 158, 4; Kâṭh. 9, 19. 22) Vgl. RV 1, 22, 3; TS 1, 8, 5, 1; Kâṭh. 9, 6; 9, 19; 36, 13; Kap. S. 8, 9; VS 3, 52.

युवं॰ सुराममश्विना[1] ॥

होता यक्षदश्विनौ सरस्वतीमिन्द्र॰ सुत्राम्णा॰ सोमानां पिबतु मंदन्ता॰ व्यन्तु होतर्यज । पुत्रमिव पितरौ[2] ॥

इन्द्रः सुत्रामा स्ववाँ[3] अवोभिः सुमृडीको भवतु विश्ववेदाः ।
बाधतां द्वेषो अभयं कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम[4] ॥
तस्य वयं॰ सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ।
स सुत्रामा स्ववाँ इन्द्रो अस्मदाराच्चिद्द्वेषः[5] सनुतर्युयोतु[6] ॥
अग्ने वाजस्य गोमतः[7] ॥
भद्रो नो अग्निराहुतो भद्रा रातिः सुभग भद्रो अध्वरः ।
भद्रा उत प्रशस्तयः[8] ॥

स॰ समिद्देना[9] वो अग्निर्मा[10] ते अग्ना[11] इधीमहँग्ने पी ते वाजिना पी षधस्था[12] ॥

पिरग्निर्बलभिद्बलं भित्त्वा सहस्रमैरयत् ।
शूरो जैतापराजितः[13] ॥
पिरूः पवते वृषा सोमः शुक्राभिरूतिभिः ।
वाजी सहस्रसातमः[14] ॥

---

1) Vgl. RV 10, 131, 4; TBr 1, 4, 2, 1; Kâṭh. 17, 19; VS 10, 33; 20, 76. 2) Vgl. TBr 2, 6, 11, 10; VS 21, 42. 3) P स्व॰.वान् । 4) Vgl. RV 6, 47, 12; 10, 131, 6; TS 1, 7, 13, 4; Kâṭh. 8, 16; VS 20, 51. 5) P अस्मत् । आरात् । चित् । द्वेषः । 6) Vgl TS 1, 7, 13, 5; Kâṭh. 8, 16; VS 20, 52. 7) Vgl. RV 1, 79, 4; TS 4, 4, 4, 5; Kâṭh. 39, 15; VS 15, 35. 8) Vgl. RV 8, 19, 19; Kâṭh. 39, 15; VS 15, 38. 9) P सं॰समिति सं.सं । इत् । एना ।; vgl. RV 10, 191, 1; TS 2, 6, 11, 4; 4, 4, 4, 4; Kâṭh. 2, 15; VS 15, 30. 10) Vgl. RV̂ 7, 16, 1; TS 4, 4, 4, 4; Kâṭh. 39, 15; VS 15, 32. 11) P आ । ते । अग्ने ।; vgl. RV 5, 6, 4; TS 4, 4, 4, 6; Kâṭh. 9, 6; 39, 14 a. E. 12) P सधस्थेति सध.स्था ।; vgl. RV 8, 20, 2; TS 2, 4, 11, 2; 3, 2, 11, 1. 13) P जेता । अपराजित इत्यपरा.जितः । 14) P सहस्रसातम इति सहस्र.सातमः ।

सं वां कर्मणा समिषा हिनोमीन्द्राविष्णू अपसस्पारे अस्य ।
जुषेथां यज्ञं द्रविणं च धत्तमरिष्टैर्नः पथिभिः पारयन्ता[1] ॥
उभा जिग्यथुः[2] ॥
इन्द्राविष्णू दृंहिताः[3] शम्बरस्य नव पुरो नवतिं च श्नथिष्टम्[4] ।
शतं वर्चिनः[5] सहस्रं च साकं हथो[6] अप्रत्यसुरस्य वीरान्[7] ॥
उत माता महिषमन्ववेनदमी[8] त्वा जहति पुत्र देवाः ।
अथाब्रवीद्वृत्रमिन्द्रो हनिष्यन्त्सखे विष्णो वितरं विक्रमस्व[9] ॥
त्रीण्यायूंषि तव जातवेदः[10] ॥
अग्निरस्मि जन्मना जातवेदा घृतं मे चक्षुरमृतं म आसन् ।
अर्कस्त्रिधातू[11] रजसो विमानो ऽजस्रो घर्मो हविरस्मि नाम[12] ॥
विद्मा ते अग्ने त्रेधा त्रयाणि[13] ॥
वृषणं त्वा त्रिककुभं त्रिमूर्धानं त्रिसंदृशम् ।
वर्ष्मन्पृथिव्या ईमहे अग्ने हव्याय वोढवे ॥
अतिविश्वान्येदेवा[14] ॥
पर्जन्याय प्रगायत दिवस्पुत्राय मीढुषे ।
स नो यवसमिच्छतु[15] ॥

---

1) Vgl. RV 6, 69, 1; TS 3, 2, 11, 1; Kâṭh. 12, 14; 23, 11. 2) Vgl. 2, 4, 4; RV 6, 69, 8; TS 3, 2, 11, 2; 7, 1, 6, 7; Kâṭh. 12, 14. 3) P दृंहिता । 4) So P; in H u. Bb श्नथिष्टं; B श्नथिष्टं 5) So Bb u. P; in H वर्तिनः; desgl. B, ohne Accent. 6) P हथः । 7) Vgl. RV 7, 99, 5; TS 3, 2, 11, 3. 8) P महिषं । अनु । अवेनत् । अमी इत्यमी । 9) Vgl. RV 4, 18, 11; TS 3, 2, 11, 3. 10) Vgl. RV 3, 17, 3; TS 3, 2, 11, 2; Kâṭh. 2, 15; 12, 14 a. E. 11) P त्रिधातुरिति त्रि-धातुः । 12) Vgl. RV 3, 26, 7; VS 18, 66. 13) Vgl. RV 10, 45, 2; TS 4, 2, 2, 1; Kâṭh. 9, 19; 16, 9; VS 12, 19. 14) Die Saṃh. Mss. °देवाः; P अति । विश्वानि । देव । (!); vgl. 3, 8, 3; RV 8, 96 (85), 2; Kâṭh. 9, 19; ferner 4, 12, 2; RV 1, 61, 9; TS 2, 4, 14, 2; Kâṭh. 8, 17. 15) Vgl. RV 7, 102, 1; TBr 2, 4, 5, 5; TA 1, 29, 1; Kâṭh. 20, 15.

प्र वाता वान्ति पतयन्ति विद्युता[1] उदोषधीर्जिहते[2] पिन्वते स्वः।
इरा विश्वस्मै भुवनाय जायते यत्पर्जन्यः पृथिवीँ रेतसावति[3] ॥
यस्तस्तम्भ सहसा वि ज्मो अन्तान्बृहस्पतिस्त्रिषधस्थो रवेण।
तं प्रत्नासा[4] ऋषयो दीध्यानाः पुरो विप्रा दधिरे मन्द्रजिह्वम्[5] ॥
विभिद्या[6] पुरँ[7] शयथेमपाचीं[8] निस्त्रीणि साकमुदधेरकृन्तत्।
बृहस्पतिरुषसँ सूर्यं गामर्कँ विवेद स्तनयन्निव द्यौः[9] ॥
कृष्णं नियानँ[10] हरयः सुपर्णा अपो वसाना[11] दिवमुत्पतन्ति।
त आववृत्रन्सदनादृतस्यादिद्घृतेन पृथिवी व्युद्यते[12] ॥
आ ते सुपर्णा[13] अमिनन्त एवैः[14] कृष्णो नोनाव[15] वृषभो यदीदम्।
शिवाभिर्न स्मयमानाभिरागात्पतन्ति मिहः स्तनयन्त्यभ्रा[16] ॥
वाश्रेव विद्युन्मिमाति वत्सं न माता सिषक्ति।
यदेषाँ वृष्टिरसर्जि[17] ॥
पर्वतश्चिन्महि वृद्धो बिभाय दिवश्चित्सानु रेजत स्वने वः।
यत्क्रीडथ[18] मरुत[19] ऋष्टिमन्ता[20] आप इव सध्र्यञ्चो धवध्वे[21] ॥
सृजन्ति रश्मिमोजसा पन्थाँ सूर्याय यातवे।
ते भानुभिर्वितस्थिरे[22] ॥

---

1) P विद्युत इति वि॰द्युतः। 2) In Bb जिहते ohne Accent. 3) P रेतसा। अवति।; vgl. 5, 83, 4; TA 6, 6, 2. 4) P प्रत्नासः। 5) Vgl. RV 4, 50, 1; Kâṭh. 9, 19. 6) P विभिद्येति वि॰भिद्य। 7) So mit P पुरं।; H u. Bb पुरँ; B पुरुँ 8) So im Anschluss an P शयथा। ईम्। अपाचीं।; die Saṁh. Mss. शयथेमपाचीम् 9) Vgl. RV 10, 67, 5; Kâṭh. 9, 19. 10) Die Saṁh. Mss. नीयानँ; P नियानमिति नि॰यानं। 11) P वसानाः। 12) P वि। उद्यते।; vgl. RV 1, 164, 47; TS 3, 1, 11, 4; Kâṭh. 11, 9; 11, 13. 13) P सु॰पर्णाः। 14) So Bb; B अमिनंतं एवैः; P अमिनंतु। एवैः।; H अमिनंत एवैः 15) So corrigirt: in den Mss. das Verbum ohne Accent. 16) Die Saṁh. Mss. ॰व्यथी; P व्यथीः।; vgl. RV 1, 79, 2; TS 3, 1, 11, 5; Kâṭh. 11, 13. 17) Vgl. RV 1, 38, 8; TS 3, 1, 11. 5; TA 1, 12, 5; Kâṭh. 11, 13. 18) So Bb; in B क्रीडथ; P क्रीडथ।; H क्रीडंत 19) P मरुतः। 20) Die Saṁh. Mss. ऋष्टिमंत॰; aber P ऋष्टिमंत इत्यृष्टि॰मंतः। 21) Vgl. RV 5, 60, 3; TS 3, 1, 11, 5. 22) Vgl. RV 8, 7, 8.

वहिष्ठेभिर्विहरन्यासि तन्तुमवव्ययन्नसितं देव वस्म।
दविध्वतो रश्मयः सूर्यस्य चर्मेवावाधुस्तमो अ३प्स्वन्तः ॥
सूर्यो अपो विगाहते रश्मिभिर्वाजसातमः।
बोधात्स्तोमैर्वयो[1] दधत् ॥ ५ ॥

Vgl. TS 3, 2, 11; 3, 1, 11 u. ö.; s. die Vergleichungen in den Anmerkungen.

अर्वाञ्चो अद्या भवता यजत्रा[2] आ वो हार्दि भयमानो व्ययेयम्।
त्राध्वं नो देवा निजुरो वृकस्य त्राध्वं कर्तादवपदो[3] यजत्राः[4] ॥
प्र वा[5] एको मिमय भूर्यागो[6] यन्मा पितेव कितवं शशास[7]।
आरे पाशा[8] आरे अघानि देवा मा माधि पुत्रे विमिव[9] ग्रभीष्ट[10] ॥
आ घा ये अग्निमिन्धते स्तृणन्ति बर्हिरानुषक्।
येषामिन्द्रो युवा सखा[11] ॥
याभ्यां स्वरजनयन्[12] एव या आतस्थतुर्भुवनानि विश्वा।
प्र चर्षणी वृषणा वज्रबाहुमग्निमिन्द्रं वृत्रहणं हुवेम[13] ॥
आ मा इन्द्रश्च दाशुषो दुरोणे सुतावतो यज्ञमिहोपयातम्।
अमर्धन्ता[14] सोमपेयाय देवा[15] ॥
अन्वद्य नो[16] अनुमतिरन्विदनुमते त्वम्[17] ॥
राकामहं सुहवा सुष्टुती हुवे शृणोतु नः सुभगा बोधतु त्मना।

---

1) Bb बोधा स्तोमैः 2) P यजत्राः । भवत । यजत्राः । 3) So corrigirt; die Samh. Mss. कर्तादिवपदो; P कर्तात् । अवपदः इत्यव·पदः । 4) Vgl. RV 2, 29, 6; VS 33, 51. 5) P वः । 6) P भूरि । आगः । 7) Die Samh. Mss. कितवं श॰शास; aber P कितवं । शशास । 8) P पाशाः । 9) P देवाः । मा । मा । अधि । पुत्रे । विमिवेति वि-मिव । 10) Vgl. RV 2, 29, 5. 11) Vgl. RV 8, 45, 1; TBr 2, 4, 5, 7; Kâṭh. 13, 15; VS 7, 32. 12) P अग्रे । 13) Vgl. TBr 2, 4, 5, 7. 14) P अमर्धन्ता । 15) Vgl. RV 3, 25, 4; TBr 2, 4, 5, 7. 16) Vgl. Kap. S. 36, 2. 17) Vgl. TS 3, 3, 11, 3; 4, 4, 12, 5; 7, 15, 5; TBr 3, 1, 3, 3 u. ö.; TA 4, 11, 2; Kâṭh. 13, 16; 22, 14 a. E.; 22, 15; VS 34, 8.

सीव्यत्वपः[1] सूच्याछिद्यमानया[2] ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम्[3] ॥
यास्ते राके सुमतयः सुपेशसो याभिर्ददासि दाशुषे वसूनि ।
ताभिर्नो अद्य सुमना उपागहि सहस्रपोषं सुभगे रराणा[4] ॥
सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा ।
जुषस्व हव्यमाहुतं प्रजां देवि दिदिड्ढि नः[5] ॥
या सुपाणिः स्वङ्गुरिः सुषूमा[6] बहुसूवरी ।
तस्यै विश्पत्न्यै हविः सिनीवाल्यै जुहोतन[7] ॥
कुहूमहं सुकृतं विद्मनापसमस्मिन्यज्ञे[8] सुहवां जोहवीमि ।
सा नो ददातु श्रवणं पितॄणां तस्यै ते देवि[9] हविषा विधेम[10] ॥
कुहूर्देवानाममृतस्य पत्नी हव्या नो अस्य हविषः शृणोतु ।
सं दाशुषे किरतु भूरि वामं रायस्पोषं चिकितुषे दधातु[11] ॥
धाता दधातु नो रयिं प्राचीं जीवातुमक्षिताम्[12] ।
वयं देवस्य धीमहि सुमतिं सत्यधर्मणः[13] ॥
धाता ददातु[14] दाशुषे वसूनि प्रजाकामाय मीढुषे दुरोणे ।
तस्मै देवा अमृताः संव्ययन्तां विश्वे देवासो अदितिः सजोषाः[15] ॥
प्रातर्यजध्वमश्विना हिनोत न सायमस्ति देवया[16] अजुष्टम् ।
उतान्यो अस्मद्यजते वि चावः[17] पूर्वः पूर्वो यजमानो वनीयान्[18] ॥

---

1) P सीव्यतु । अपः । 2) P सूच्या । अछिद्यमानया । 3) Vgl. RV 2, 32, 4; TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 4) Vgl. RV 2, 32, 5; TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 5) Vgl. RV 2, 32, 6; TS 3, 1, 11, 3; 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16; VS 34, 10. 6) H सुषुमा 7) Vgl. RV 2, 32, 7; TS 3, 1, 11, 4; 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 8) P विद्म । नं । अपसम् । (!) 9) H u. Bb देवी 10) Vgl. TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 11) Vgl. TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 12) P अक्षितुं । 13) Vgl. TS 3, 3, 11, 3; Kâṭh. 13, 16. 14) So Kâṭh. 13, 16. 15) Vgl. TS 3, 3, 11, 3. 16) Die Saṃh. Mss. दे-वया Bb; die anderen Mss. ददाति; P देवया इति देव-याः । 17) H u. Bb चायः; Bb चावः; P च । आवः । 18) Vgl. RV 5, 77, 2; TBr 2, 4, 3, 11.

प्रातर्यावाणा प्रथमा यजध्वं पुरा गृध्रादररुषः पिबातः ।
प्रातर्हि यज्ञमश्विना दधाते[1] प्रशꣳसन्ति कवयः पूर्वभाजः[2] ॥
इन्द्रा नु पूषणा वयꣳ सख्याय स्वस्तये ।
हुवेम वाजसातये[3] ॥
यन्निर्णिजा[4] ॥
त्वमग्ने बृहद्वयो दधासि देव दाशुषे ।
कविर्गृहपतिर्युवा[5] ॥
हव्यवाडग्निरजरः पिता नो विभुर्विभावा सुदृशीको अस्मे ।
सुगार्हपत्याः[6] समिषो[7] दिदीह्यस्मद्र्यक् संमिमीहि श्रवाꣳसि[8] ॥
त्वं च सोम नो वशो जीवातुं न मरामहे ।
प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः[9] ॥
ब्रह्मा देवानां पदवीः कवीनां कविर्विप्राणां महिषो मृगाणाम् ।
श्येनो गृध्राणाꣳ स्वधितिर्वनानाꣳ सोमः पवित्रमत्येति रेभन्[10] ॥
आ विश्वदेवꣳ सत्पतिꣳ सूक्तैरद्या वृणीमहे ।
सत्यसवꣳ सवितारम्[11] ॥
आ कृष्णेन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च ।
हिरण्ययेन सविता रथेना[12] देवो याति भुवना विपश्यन्[13] ॥
उदप्रुतो[14] न वयो रक्षमाणा वावदतो अभ्रियस्येव घोषाः ।

---

1) So corrigirt; H दधाते; Bb दधाति; P दधार्ति । 2) Vgl. RV 5, 77, 1; TBr 2, 4, 3, 13. 3) Vgl. RV 6, 57, 1; Kâth. 23, 11. 4) Vgl. RV 1, 162, 2; TS 4, 6, 8, 1; Kâth. 5, 6, 3; VS 25, 25. 5) Vgl. RV 8, 102 (91), 1; TS 3, 4, 11, 1. 6) H u. Bb सुगार्हपत्याः; P सुगार्हपत्या इति सु.गार्हपत्याः । 7) So corrigirt; H u. Bb संमिषो; P सं: । इषः । 8) Vgl. RV 5, 4, 2; TS 3, 4, 11, 1. 9) Vgl. RV 1, 91, 6; TS 3, 4, 11, 1; Kâth. 23, 12. 10) Vgl. RV 9, 96, 6; TS 3, 4, 11, 1; TA 10, 10, 1; Kâth. 23, 12. 11) Vgl. RV 5, 82, 7; TS 3, 4, 11, 2. 12) P रथेन । च । 13) Vgl. RV 1, 35, 2; TS 3, 4, 11, 2; VS 33, 43; 34, 31. 14) P उदप्रुत इत्युद.प्रुतः ।

गिरिभ्रजो नोर्मयो[1] मदन्तो बृहस्पतिमभ्यर्का अनावन्[2] ॥
हꣳसैरिव सखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानि नहना[3] व्यस्यन् ।
बृहस्पतिरभिकनिक्रदद्गा[4] उत प्रास्तौदुच्च[5] विद्वाꣳ[6] अगायत्[7] ॥
त्वꣳ सुतस्य पीतये सद्यो वृद्धो अजायथाः ।
इन्द्र ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो[8] ॥
भुवस्त्वमिन्द्र ब्रह्मणो महान्भुवो विश्वेषु सवनेषु यज्ञियः ।
भुवो नॄꣳश्च्यौत्नो[9] विश्वस्मिन्भरे ज्येष्ठश्च मन्त्रो विश्वचर्षणे[10] ॥
प्र समिधानमीवासः[11] ॥
यच्चिद्धि ते विशो यथा प्र देव वरुण व्रतम् ।
मिनीमसि द्यवि द्यवि[12] ॥
यत्किंचेदꣳ वरुण दैव्ये जने ऽभिद्रोहं मनुष्याश्चरामसि ।
अचित्ती यत्तव धर्मा[13] युयोपिम[14] मा नस्तस्मादेनसो देव रीरिषः[15] ॥
यथा नो अदितिः करत्पश्वे नृभ्यो यथा गवे ।
यथा तोकाय रुद्रियम्[16] ॥
मा नस्तोके तनये मा न[17] आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु री-
रिषः[18] ।
वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तो नमसा विधेम ते[19] ॥

1) P नः । ऊर्मयः । 2) Vgl. RV 10, 68, 1; TS 3, 4, 11, 3; Kâṭh. 23, 12. 3) So P; die Saṃh. Mss. नंहना 4) P गाः । 5) P प्र । अस्तौत् । उत् । च । 6) P विद्वान् । 7) Vgl. RV 10, 67, 3; TS 3, 4, 11, 3; Kâṭh. 23, 12. 8) Vgl. RV 1, 5, 6; TS 3, 4, 11, 4; Kâṭh. 23, 12. 9) Die Saṃh. Mss च्यौत्नो; P नॄन् । च्यौत्नः । 10) Vgl. RV 10, 50, 4; TS 3, 4, 11, 4; Kâṭh. 23, 12. 11) So die Saṃh. Mss.; in P fehlen diese Worte. 12) Vgl. RV 1, 25, 1; TS 3, 4, 11, 5. 13) P धर्म । 14) So P; in B युयोपिमि; H u. Bb युयोपिमि 15) Vgl. RV 7, 89, 5; TS 3, 4, 11, 6; TBr 2, 3, 1, 6; Kâṭh. 23, 12. 16) Vgl. RV 1, 43, 2; TS 3, 4, 11, 2; Kâṭh. 23, 12. 17) P नः । 18) P रिरिषः । 19) Vgl. RV 1, 114, 8; TS 3, 4, 11, 2; TBr 2, 8, 6, 9; TA 10, 53; Kâṭh. 23, 12; VS 16, 16.

य इमा विश्वा जातान्याश्रावयति श्लोकेन ।
प्र च सुवाति सविता[1] ॥
विश्वा रूपाणि[2] ॥
अश्विना यज्ञमागतं दाशुषः पुरुदंससा ।
पूषा रक्षतु नो रयिम्[3] ॥
इमं यज्ञमश्विना वर्धयन्तेमौ[4] वी३ये यजमानाय धत्ताम् ।
इमौ पशून्रक्षता[5] विश्वतो नः पूषा नः पातु सदमप्रयुछन्[6] ॥
प्र ते महे[7] सरस्वति सुभगे वाजिनीवति ।
सत्यवाचे भरे मतिम् ॥
इदं ते हव्यं घृतवत्सरस्वति[8] सत्यवाचे प्रयतेमा[9] हवींषि ।
इमानि त उदिता[10] शंतमानि तेभिर्वयं सुभगासः स्याम[11] ॥ ६ ॥

Vgl. TS 3, 3, 11; 3, 4, 11 u. 5.; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

॥ इति[12] खिलकाण्डे द्वादशमः प्रपाठकः[13] ॥

1) Vgl. RV 5, 82, 9. 2) Der P fügt hier die Worte प्रति । मुंचते । hinzu; vgl. RV 5, 81, 2; TS 4, 1, 10, 4; Kâṭh. 16, 8; 10, 12; Kap. S. 32, 1; VS 12, 3. 3) Vgl. TBr 2, 5. 4, 5. 4) P वर्धयन्ता । इमौ । 5) P पशून् 6) Vgl. TBr 2, 5, 4, 6. 7) So P; die Saṃh. Mss. महे 8) So Bb; auch P घृतवदिति घृत. वत् ।; in H घृतावत्; desgl. B, ohne Accent.. 9) P प्र । यतेम । 10) P उदितेत्युत्. इता । 11) Vgl. TBr 2, 5, 4, 6. 12) Das इति fehlt in den Mss. 13) Im P am Schluss समुद्रायैव एकोनविंशो ऽध्यायः ।

प्र देवं देव्या धियेत्यष्टौ[1] ॥

अञ्जन्ति त्वामध्वरे देवयन्तो वनस्पते मधुना दैव्येन।
यदूर्ध्वस्तिष्ठा[2] द्रविणेह[3] धत्ताद्यद्वा क्षयो मातुरस्या उपस्थे[4] ॥
उच्छ्रयस्व वनस्पते वर्ष्मन्पृथिव्या अधि।
सुमिती मीयमानो[5] वर्चो धा यज्ञवाहसे[6] ॥
समिद्धस्य श्रयमाणः पुरस्ताद्ब्रह्म वन्वानो अजरं सुवीरम्।
आरे अस्मदमतिं बाधमाना[7] उच्छ्रयस्व महते सौभगाय[8] ॥

ऊर्ध्व ऊ षु ण[9] ऊतये[10] ॥

ऊर्ध्वो नः पाह्यंहसो नि केतुना विश्वं समत्रिणं दह।
कृधी न[11] ऊर्ध्वाञ्चरथाय[12] जीवसे विदा[13] देवेषु नो दुवः[14] ॥
जातो जायते सुदिनत्वे अह्नां समर्य[15] आ विदथे वर्धमानः
पुनन्ति धीरा[16] अपसो मनीषा देवया विप्रा[17] उदियर्ति वाचम्[18] ॥
युवा सुवासाः परिवीता[19] आगात्स[20] उ श्रेयान्भवति जायमानः।
तं धीरासः कवया[21] उन्नयन्ति स्वाध्यो मनसा[22] देवयन्तः[23] ॥

अभि त्वा देव सवितरिति त्रयोदश[24] ॥ १ ॥

Vgl. TBr. 3, 6, 1 (pâçukahotrauiruktiḥ; yûpasamskâraḥ); Kâṭh. 15, 12; RV 3, 8; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

1) P धियो । इत्यष्टौ ऋचः । पूर्वमुक्ताः ।; vgl. RV 10, 176, 2; TS 3, 5, 11, 1; Kâṭh. 15, 12. 2) P तिष्ठाः ।; hier beginnt S. 33 von Ben, welche Handschrift also fortab wieder berücksichtigt wird. 3) P द्रविणा । इह । 4) Vgl. RV 3, 8, 1; TBr 3, 6, 1, 1; Kâṭh. 15, 12. 5) Ben, H u. Bb मियमानो 6) Vgl. RV 3, 8, 3; TBr 3, 6, 1, 1; Kâṭh. 15, 12. 7) P बाधमानः । 8) Vgl. RV 3, 8, 2; TBr 3, 6, 1, 1; Kâṭh. 15, 12. 9) P ऊर्ध्वः । ऊं इति । सु । नः । 10) Vgl. RV 1, 36, 13; TS 4, 1, 4, 2; 5, 1, 5, 3; TBr 3, 6, 1, 2; TA 4, 20, 1; Kâṭh. 15, 12; 16, 4; VS 11, 42. 11) P कृधि । नः । 12) So corrigirt; die Saṃh. Mss. ऊर्ध्वां; P ऊर्ध्वान् । 13) P विदाः । (!) 14) Vgl. RV 1, 36, 14; TBr 3, 6, 1, 2; Kâṭh. 15, 12. 15) P समर्ये इति स.मर्ये । 16) P धीराः । 17) P विप्रः । 18) Vgl. RV 3, 8, 5; TBr 3, 6, 1, 3. 19) P परिवीत इति परि.वीतः । 20) P आ । अगात् । सः । 21) P कवयः । 22) Ben मनसा 23) Vgl. RV 3, 8, 4; TBr 3, 6, 1, 3; TA 1, 27, 2; Kâṭh. 15, 12. 24) P इति त्रयोदश ऋचः पूर्वोक्ताः ।; vgl. RV 1, 24, 3; TS 3, 5, 11, 3; Kâṭh. 15, 12; 28, 7; Kap. S. 44, 7.

होता यक्षदग्निँ समिधा सुषमिधा[1] समिद्धं नाभा पृथिव्याः संगथे वामस्य वर्ष्मन्दिव[2] इडस्पदे वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षत्तनूनपातमदितेर्गर्भं[3] भुवनस्य गोपां मध्वाद्य देवो देवेभ्यो देवयानान्पथो अनक्तु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षन्नराशँसं नृशस्तं[4] नॄँः प्रणेत्रं[5] गोभिर्वपावान्स्याद्वीरैः शक्तीवान्रथैः प्रथमयावा[6] हिरण्यैश्चन्द्री वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षदग्निमिड[7] ईडितो देवो देवाँ[8] आ च वक्षद्दूतो हव्यवाडमूरः[9] उपेमँ यज्ञमुपेमां देवो देवहूतिमवतु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद्बर्हिः सुष्टरीमोर्णम्रदा[10] अस्मिन्यज्ञे वि च प्र च प्रथताँ स्वासस्थं देवेभ्य[11] एमेनदद्य[12] वसवो रुद्रा आदित्याः सदन्तु प्रियमिन्द्रस्यास्तु वेत्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद्दुर[13] ऋष्वाः कवष्यो[14] कोशधावनीरुदाताभिर्जिहताँ[15,16] वि पक्षोभिः[17] श्रयन्ताँ सुप्रायणा अस्मिन्यज्ञे विश्रयन्तामृतावृधो वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज होता यक्षदुषासानक्ता बृहती सुपेशसा नॄँः पतिभ्यो[18] योनिं कृण्वाने सँस्मयमाने इन्द्रेण देवैरेदं[19] बर्हिः सीदताँ[20] वीतामाज्यस्य होतर्यज होता यक्षद्दैव्या होतारा मन्द्रा पोतारा कवी प्रचेतसा स्विष्टमद्यान्यः कर-

1) B सुसमिधा; P सुषमिधा सुसमिधेति सु. समिधा। 2) P दिवः। 3) Die Saṃh. Mss. ॰मदिते गर्भं; P अदितेः। गर्भं। 4) So Ben u. Bb; in H नृशस्तं; P नृशस्तमिति नृ. शस्तम्। 5) Die Mss. schwanken; B नॄँः प्रणेत्रं; Bb नॄँः प्रणेत्रं; H नॄँः प्रणेत्रं; Ben नॄः प्र॰; P नॄन्। प्रणेत्रं। प्रणेत्रमिति प्र. नेत्रं।; TBr 3, 6, 2 नॄँः प्रणेत्रम् 6) Ben प्र-थमयावा 7) P इडः। 8) P देवान्। 9) P अमूरः। 10) P सुस्तरीम्। सुस्तरीमिति सु. स्तरीम। ऊर्णम्रदा ऊर्णम्रदा इत्यूर्ण. म्रदाः। 11) P देवेभ्यः। 12) P आ। ईं। एनत्। अद्य। 13) P दुरः। 14) So H u. Bb; Ben कवष्यो; P कवष्यः। 15) So corrigirt; die Mss. schwanken; H, Bb u. B कोशधावनी॰; Ben कोशधावनी॰; P कोशधावनीरिति कोश. धावनीः। 16) P उत्। आभिः। जिहतां। 17) P पक्षः। भिः। (18) 18) Die Mss. schwanken; H u. Bb नॄँः पतिभ्यो॰; desgl. B, ohne Accent; Ben नॄः प॰; P नॄन्। पतिभ्य इति पति. भ्यः।; TBr 3, 6, 2, 2 नॄँः पतिभ्यो 19) P देवैः। इदं। 20) P सीदतां।

दिवा[1] स्वभिगूर्तमन्य[2] ऊर्जो संतवसेम[3] यज्ञं दिवि देवेषु धत्ता[4] वी-
तामाज्यस्य होतर्यज होता यक्षत्तिस्रो देवीरपसामपस्तमा अच्छिद्र-
मद्येदमपस्तन्वतां[5] देवेभ्यो देवीर्देवमपो व्यन्त्वाज्यस्य[6] होतर्यज होता
यक्षत्त्वष्टारमचिष्टुमपाक रेतोधां विश्रवस यशोधां पुरुरूपमका-
मकर्शन[7] सुपोषः पोषैः स्यात्सुवीरो[8] वीरैर्वेत्वाज्यस्य होतर्यज
होता यक्षद्वनस्पतिमुपावस्रक्षद्धियो जोष्टारं शशमन्नरः[9] स्वदात्स्व-
धितिर्ऋतुथाद्य[10] देवो देवेभ्यो हव्यावाड्[11] वेत्वाज्यस्य होतर्यज ॥ २ ॥

Vgl. TBr. 3, 6, 2 (prayâjavishayakamâitrâvaruṇapràishoktiḥ).

समिद्धो अद्य मनुषो दुरोणे देवो देवान्यजसि जातवेदः ।
आ च वह मित्रमहश्चिकित्वान्त्वं दूतः कविरसि प्रचेताः[12] ॥
तनूनपात्पथ ऋतस्य यानान्मध्वा समञ्जन्स्वदया[13] सुजिह्व ।
मन्मानि धीभिरुत यज्ञमृन्धन्देवत्रा[14] च कृणुह्यध्वरं नः[15] ॥
नराशंसस्य महिमानमेषामुपस्तोषाम यजतस्य यज्ञैः ।
ये सुक्रतवः शुचयो धियंधाः स्वदन्तु[16] देवा उभयानि हव्या[17] ॥
आजुह्वाना[18] ईड्यो वन्द्यश्चा[19] याह्यग्ने वसुभिः सजोषाः ।
त्वं देवानामसि यह्व होता स एनान्यक्षीषितो[20] यजीयान्[21] ॥

---

1) Die Saṃh. Mss. वरिद्विषा; P वरत् । इषा । 2) P मन्यः । 3) P सं. तवसा । इमे । 4) P धत्त । 5) P अच्छिद्रं । मद्य । इदं । अपः । तन्वतां । 6) P व्यन्तु । 7) P अकामरिशनमितिअकामरिशनं । 8) P वीरो । 9) So mit P शशमान् ।; Ben u. Bb शशमं; desgl. H u. B, ohne Accent. 10) Bb स्वधात् 11) So Ben u. Bb; P हव्या ।; वाट् ।; H हव्यवाड्; desgl. B, ohne Accent. 12) Vgl. RV 10, 110, 1; TBr 3, 6, 3, 1; Kâṭh. 16, 20; VS 29, 25. 13) H u. Bb स्वदया; P स्वदय । 14) P देवत्रा । 15) Vgl. RV 10, 110, 2; TBr 3, 6, 3, 1; Kâṭh. 16, 20; VS 29, 26. 16) So Ben; H u. Bb स्वदंतु; desgl. B, ohne Accent; P स्वदंति । 17) Vgl. RV 7, 2, 2; TBr 3, 6, 3, 1; Kâṭh. 37. 4; VS 29, 27. 18) P आजुह्वान इत्या. जुह्वानः । 19) P वंद्यः । च । आ । 20) P एनान् । यक्षि । इषितः । 21) Vgl. RV 10, 110, 3; TBr 3, 6, 3, 2; Kâṭh. 16, 20; VS 29, 28.

प्राचीनं बर्हिः प्रदिशा पृथिव्या[1] वस्तोरस्या[2] वृज्यते अग्रे अह्नाम् ।
व्यु प्रथते वितरं वरीयो देवेभ्यो अदितये स्योनम्[3] ॥
व्यचस्वतीरुर्विया विश्रयन्तां पतिभ्यो न जनयः शुम्भमानाः ।
देवीर्द्वारो[4] बृहतीर्विश्वमिन्वा देवेभ्यो भवत[5] सुप्रायणाः[6] ॥
आ सुष्वयन्ती[7] यजते उपाके उषासानक्ता सदतां नि योनौ ।
दिव्ये योषणे बृहती सुरुक्मे अधि श्रियं शुक्रपिशं दधाने[8] ॥
दैव्या होतारा प्रथमा सुवाचा मिमाना यज्ञं मनुषो यजध्यै ।
प्रचोदयन्ता विदथेषु कारू प्राचीनं ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता[9] ॥
आ नो यज्ञं भारती तूयमेत्विडा मनुष्वदिह चेतयन्ती ।
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं स्योनं सरस्वती स्वपसः सदन्तु[10] ॥
य इमे द्यावापृथिवी जनित्री रूपैरपिंशद्भुवनानि विश्वा ।
तमद्य होतरिषितो[11] यजीयान्देवं त्वष्टारमिह यक्षि विद्वान्[12] ॥
उपावसृज त्मन्या समञ्जन्देवानां पाथ ऋतुथा हवींषि ।
वनस्पतिः शमिता देवो अग्निः स्वदन्तु[13] हव्यं मधुना घृतेन[14] ॥ ३ ॥

Vgl. RV 10, 110; TBr 3, 6, 3 (âprîsaṃjñakaprayâjayâjyoktiḥ); Kâṭh. 16, 20; VS 29, 25 flg.

---

1) P पृथिव्याः । 2) P वस्तोः । अस्याः । 3) Vgl. RV 10, 110, 4; TBr 3, 6, 3, 2; Kâṭh. 16, 20; VS 29, 29. 4) So im Anschluss an P देवीः । द्वारः ।; die Saṃh. Mss. देवीर्द्वारो 5) B u. Bb भवतु 6) Vgl. RV 10, 110, 5; TBr 3, 6, 3, 3; Kâṭh. 16, 20; VS 29, 30. 7) P आ । सुष्वयंती । सुस्वयंती इति सु-स्वयंती । 8) Vgl. RV 10, 110, 6; TBr 3, 6, 3, 3; Kâṭh. 16, 20; VS 29, 31. 9) Vgl. RV 10, 110, 7; TBr 3, 6, 3, 3; Kâṭh. 16, 20; VS 29, 32. 10) Vgl. RV 10, 110, 8; TBr 3, 6, 3, 4; Kâṭh. 16, 20; VS 29, 33. 11) Ben होत ऋषीतो 12) Vgl. RV 10, 110, 9; TBr 3, 6, 3, 4; Kâṭh. 16, 20. 13) P स्वदतु । 14) Vgl. RV 10, 110, 10; TBr 3, 6, 3, 4; Kâṭh. 16, 20; VS 29, 35.

अग्निर्होता नो अध्वरे वाजी सन्परि णीयते।
देवो देवेषु यज्ञियः[1] ॥
परि त्रिविष्ट्यध्वरं[2] यात्यग्नी[3] रथीरिव।
आ देवेषु प्रयो दधत्[4] ॥

परि वाजपतिः कविः[5] ॥ अजैदग्निरसनद्वाजं[6] नि देवो देवेभ्यो हव्यावाट्[7] प्राञ्जोभिर्हिन्वानो[8] धेनाभिः कल्पमानो यज्ञस्यायुः प्रतिरन्नुपप्रेष्य[9] होतर्हव्या देवेभ्यो दैव्याः शमितार उत मनुष्या[10] आरभध्वमुपनयत[11] मेध्या दुर[12] आशासाना[13] मेधपतये[14] मेधं प्रास्मा[15] अग्निं भरत स्तृणीत बर्हिरन्वेनं[16] माता मन्यतामनु[17] पितानु भ्राता सगर्भ्यो ऽनु सखा सयूथ्य उदीचीनां[18] अस्य पदो निधत्तात्सूर्यं[19] चक्षुर्गमयताद्वातं प्राणमन्ववसृजतादन्तरिक्षमसुं[20] पृथिवीं शरीरमेकधास्य त्वचमाछ्यतात्पुरा[21, 22] नाभ्या[23] अपिशसो वपामुत्खिदतादन्तरेवोष्माणं वारयताच्छ्येनमस्य[24] वक्षः कृणुतात्प्रशसा बाहू शला दोषणी कश्यपेवांसाच्छिद्रे[25] श्रोणी कवषोरू[26] स्रेकपर्णाष्ठीवन्ता[27] षड्विंशतिरस्य वङ्क्रयस्ता[28]

---

1) Vgl. RV 4, 15, 1; TBr 3, 6, 4, 1; Kâṭh. 16, 21; 38, 12. 2) P त्रिविष्टीति त्रि. विष्टि। अध्वरं। 3) P अग्निः। 4) Vgl. RV 4, 15, 2; TBr 3, 6, 4, 1; Kâṭh. 16, 21; 38, 12. 5) Vgl. RV 4, 15, 3; TS 4, 1, 2, 5; TBr 3, 6, 4, 1; Kâṭh. 16, 2 u. 21; 19, 3; 38, 12; Kap. S. 30, 1; VS 11, 15. 6) P असनीत्। ; vgl. TBr 3, 6, 5; Kâṭh. 16, 21. 7) So Ben u. Bb; in H हव्यवाट्; desgl. B, ohne Accent; P हव्यवाडिति हव्य. वाट्। 8) P प्र। अञ्जोभिरित्यञ्जः. भिः। 9) So Ben; in Bb °नुपप्रेष्य; H नुपप्रेष्य; B °न्नुपप्रेष्य; P अनु॑इति। उप। प्रेष्य। 10) P मनुष्याः। 11) P वा। आरभध्वं। 12) P मेध्यान्। दुरः। 13) P आशासाना इत्या. शासानाः। 14) H मेधं पतये 15) P प्र। अस्मै। 16) Vgl. RV 1, 13, 5. 17) Bb मन्यतामनु; vgl. Kâṭh. 16, 21. 18) P उदीचीनान्। ; vgl. auch Âit. Br. 2, 6. 19) P निधत्तादिति नि. धत्तात्। 20) P अंतरिक्षं। असुं। 21) So Ben; auch P त्वचं। आ। छ्यतात्। ; die andern Mss. त्वचमाच्छ्यतात् 22) P पुरः। 23) P नाभ्याः। 24) So Bb; die andern Mss. वारयतात्; P वारयतात्। 25) P अच्छिद्रे इति अ॰छिद्रे। (!) 26) P कवषी। ऊरू इत्यूरू। 27) So die Samh. Mss.; desgl. TBr 3, 6, 6, 3; P स्रेकपर्णा। अष्ठीवन्ता। 28) P वङ्क्रयः। ताः।

अनुष्ठ्योच्च्यावयताद्गात्रं[1] गात्रमस्यानूनं[2] कृणुतादूवध्यगोहं पार्थिवं खनतादस्ना रक्षः संसृजताद्वनिष्ठुमस्य मा राविष्टोरुकं[3] मन्यमाना[4] नेद्वस्तोके[5] तनये रविता रवदध्रिगो[6] शमीध्वं सुशमि शमीध्वं शमीध्वमध्रिगो[7] ॥

अध्रिगुश्च विपापश्च देवानां शमितारौ ।
तौ[8] एनं प्रविद्वांसौ श्रपयतं यथास्य श्रपणं तथा ॥ ४ ॥

Vgl. TBr 3, 6, 4—6 (paryagnikaraṇîyânâm ṛcâm uktiḥ; mâitrâvaruṇapraîshoktiḥ; adhrigupraîshakathanam); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

जुषस्व सप्रथस्तमम्[9] ॥
इमं नो यज्ञममृतेषु धेहीमा हव्या जातवेदो जुषस्व ।
स्तोकानामग्ने मेदसो घृतस्य होतः प्राशान[10] प्रथमो निषद्य[11] ॥
घृतवन्तः पावक ते स्तोकाः श्चोतन्ति मेदसः ।
स्वधर्मन्देववीतये श्रेष्ठं नो धेहि वार्यम्[12] ॥
तुभ्यं स्तोका घृतश्चुतो[13] ऽग्ने[14] विप्राय सन्त्य ।
ऋषिः श्रेष्ठः समिध्यसे यज्ञस्य प्राविता भव[15] ॥
तुभ्यं श्चोतन्त्यध्रिगो शचीवः स्तोकासो अग्ने मेदसो घृतस्य ।
कविशस्तो बृहता भानुनागा[16] हव्या जुषस्व[17] मेधिर[18] ॥
ओजिष्ठं ते मध्यतो मेद[19] उद्भृतं प्र ते वयं ददामहे ।

1) Die Saṃh. Mss. °[illegible]°; P °[illegible] । [illegible] । 2) P [illegible] । [illegible] । 3) P [illegible] । [illegible] । [illegible] । 4) P [illegible] । 5) So Ben; auch P [illegible] । [illegible] । [illegible] । [illegible] ।; die andern Mss. [illegible] 6) P [illegible] । [illegible] । 7) So H; in Bb °[illegible]; in Ben ohne Accent. 8) P तौ । 9) Vgl. RV 1, 75, 1; TBr 3, 6, 7, 1; Kâṭh. 16, 21. 10) P प्र । [illegible] ।; die Saṃh. Mss. [illegible] 11) Vgl. RV 3, 21, 1; TBr 3, 6, 7, 1; Kâṭh. 16, 21. 12) P [illegible] ।; vgl. RV 3, 21, 2; TBr 3, 6, 7, 1 u. 2; Kâṭh. 16, 21. 13) Ben °[illegible] 14) P [illegible] । 15) Vgl. RV 3, 21, 3; TBr 3, 6, 7, 2; Kâṭh. 16, 21. 16) P भानुना । आ । अगाः । 17) H [illegible] 18) Vgl. RV 3, 21, 4; TBr 3, 6, 7, 2; Kâṭh. 16, 21. 19) P मेदः ।

घोतन्ति ते वसो स्तोका अधि त्वचि प्रति[1] तान्देवशो विहि[2] ॥ होता यक्षदग्निं स्वाहाज्यस्य स्वाहा मेदसः स्वाहा स्तोकानां स्वाहा स्वाहाकृतीनां स्वाहा हव्यसूक्तीनां स्वाहा देवाँ आज्यपाँ जुषाणा अग्ना[3] आज्यस्य व्यन्तु होतर्यज ॥

सद्यो जातो व्यमिमीत यज्ञमग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः ।
अस्य होतुः प्रदिश्यृतस्य वाचि स्वाहाकृतं हविरदन्तु देवाः[4] ॥

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनत्[5] ॥ होता यक्षदग्निमाज्यस्य जुषतां[6] हविर्होतर्यज ॥ त्वं सोमासि सत्पतिः[7] ॥ होता यक्षत्सोममाज्यस्य जुषतां हविर्होतर्यज ॥ शुचिं नु स्तोमम्[8] ॥ होता यक्षदिन्द्राग्नी छागस्य वपाया[9] मेदसो जुषेतां हविर्होतर्यज ॥ श्नथद्वृत्रमुभा[10] वामिन्द्राग्नी[11] ॥ होता यक्षदिन्द्राग्नी पुरोडाशस्य जुषेतां हविर्होतर्यज ॥ प्र चर्षणिभ्या[12] इडामग्ने[13] होता यक्षदग्निं पुरोडाशस्य जुषतां हविर्होतर्यज ॥

अग्निं सुदीतिं[14] सुदृशं गृणन्तो नमस्यामस्त्वेड्यं[15] जातवेदः ।
त्वां दूतमरतिं हव्यवाहं देवा अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम्[16] ॥

इडोपहूतोपहूतेडोपास्मैँ[17] इडा ह्वयतामिडोपहूता मानवी घृतपदी मैत्रावरुणी ॥ ब्रह्म देवकृतमुपहूतं दैव्या अध्वर्यवा[18] उपहूता उपहूता

---

1) So P; in Ben प्रती; desgl Bb, ohne Accent; in H u. B प्रथि 2) So P; in Ben विहि; H, Bb u. B विधि:; vgl. RV 3, 21, 5; TBr 3, 6, 7, 2; Kâṭh. 16, 21. 3) Bb अग्ना 4) Vgl. RV 10, 110, 11; TBr 3, 6, 3, 4; Kâṭh. 16, 20; VS 29. 36. 5) Vgl. RV 6, 16, 34; TS 4, 3, 13, 1 u. 5.; TBr 3, 5, 6, 1; Kâṭh. 2, 14; 20, 14; VS 33, 9. 6) In Bb dies Wort ohne Accent. 7) Vgl. RV 1, 91, 5; TS 4, 3, 13, 1; TBr 3, 5, 6, 1; Kâṭh. 2, 14. 8) Vgl. RV 7, 93, 1; TS 1, 1, 14, 1; TBr 2, 4, 8, 3; Kâṭh. 18, 15; 21, 13. 9) P वपायाः । 10) Vgl. RV 6, 60, 1; TS 4, 2, 11, 1. 3, 13, 3; TBr 2, 8, 5, 1; 3, 5, 7, 3; Kâṭh. 4, 15; 21, 13; 23, 11. 11) Vgl. RV 6, 60, 13; TS 1, 1, 14, 1. 5, 5, 1; TBr 2, 8, 5, 1; Kâṭh. 7, 4; 7, 5; 6, 9; Kap. S. 4, 8; 5, 3; 5, 4. 12) Vgl. RV 1, 109, 6; TS 4, 2, 11, 1; TBr 2, 8, 5, 1, Kâṭh. 4, 15. 13) Ben ईडाम° 14) Ben सुदितिं 15) P त्वा । ईड्यं । 16) Vgl. RV 3, 17, 4; TBr 3, 6, 9, 1; Kâṭh. 18, 21. 17) So Ben; P उप । अस्मान् ।; die andern Mss. °पास्मा° 18) P दैव्याः । अध्वर्यवः ।

मनुष्वा य इमं यज्ञमवान्वै[1] च यज्ञपतिं वर्धानुपहूते द्यावापृथिवी पूर्वजे ऋतावरी[2] देवी देवपुत्रे उपहूतो ऽयं[3] यजमाना[4] उत्तरस्यां देवयाज्यायामुपहूतो भूयसि हविःकरणे[5] दिव्ये धामन्नुपहूतो देवा म इदं हविर्जुषन्तामिति तस्मिन्नुपहूतः ॥ ५ ॥

Vgl. TBr 3, 6, 7—9 (stokavishayakamâitrâvaruṇânuvacanoktiḥ; vapâpuroḍâçasvishṭakṛtâm mâitrâvaruṇapâdyaprâishapuronuvâkyoktiḥ; vapâpuroḍâçasvishṭakṛtâm yâjyoktih); RV 3, 21; Kâṭh. 16, 21 u. 20; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

त्वं ह्यग्ने प्रथमो मनोतास्या[6] धियो अभवो दस्म होता ।
त्वं सीं वृषन्नकृणोर्दुष्टरीतु सहो विश्वस्मै सहसे सहध्यै[7] ॥
अधा[8] होता न्यसीदो यजीयानिडस्पद इषयन्नीड्यः[9] सन् ।
तं त्वा नरः प्रथमं देवयन्तो महो राये चितयन्तो अनुग्मन्[10] ॥
वृतेव यन्तं बहुभिर्वसव्यैस्त्वे रयिं जागृवांसो अनुग्मन् ।
रुशन्तमग्निं दर्शतं बृहन्तं वपावन्तं विश्वहा[11] दीदिवांसम्[12] ॥
पदं देवस्य नमसा व्यन्तः श्रवस्यवः श्रव आपन्नमृक्तम्[13] ।
नामानि चिद्दधिरे यज्ञियानि भद्रायां ते रणयन्त संदृष्टौ[14] ॥
त्वां वर्धन्ति क्षितयः पृथिव्यां त्वां राय उभयासो जनानाम् ।
त्वं त्राता तरणे चेत्यो भूः पिता माता सदमिन्मानुषाणाम्[15] ॥
सपर्येण्यः स प्रियो विक्ष्वग्निर्होता मन्द्रो निषसादा[16] यजीयान् ।

---

1) P यज्ञं । अवान् । 2) P ऋतावरी । ऋतावरी इत्यृत.वरी । (!) 3) Dies Wort fehlt im P. 4) P यजमानः । 5) P हविष्करणे इति हविः.करणे । 6) P अस्याः । 7) Bb सहध्यै; Vgl. RV 6, 1, 1; TBr 3, 6, 10, 1; Kâṭh. 18, 20. 8) P अध । 9) Die Saṃh. Mss. ईषय°; P इषयन् । 10) Vgl. RV 6, 1, 2; TBr 3, 6, 10, 1; Kâṭh. 18, 20. 11) P विश्वाहा । विश्वाहेति विश्व.हा । 12) Vgl. RV 6, 1, 3; TBr 3, 6, 10, 1; Kâṭh. 18, 20. 13) P श्रवः । आपन् । अमृक्तं । 14) Vgl. RV 6, 1, 4; TBr 3, 6, 10, 2. 15) Vgl. RV 6, 1. 5; TBr 3, 6, 10, 2; Kâṭh. 18, 20. 16) P नि । ससाद ।

तं त्वा वयं दमा[1] आ दीदिवांसमुप ज्ञुबाधो नमसा सदेम[2] ॥
तं त्वा वयं सुध्यो नव्यमग्ने सुम्नायव ईमहे देवयन्तः ।
त्वं विशो अनयो दीद्यानो[3] दिवो अग्ने बृहता रोचनेन[4] ॥
विशां कविं विश्पतिं[5] शश्वतीनां नितोशनं वृषभं चर्षणी-नाम् ।
प्रेतीषणिमिषयन्तं[6] पावकं राजन्तमग्निं यजतं रयीणाम्[7] ॥
सो अग्न ईजे शशमे[8] च मर्तो[9] यस्त[10] आनट् समिधा हव्यदातिम् ।
य आहुतिं परि वेदा[11] नमोभिर्विश्वेत्स वामा दधते त्वोतः[12] ॥
अस्मा उ ते महि महे विधेम नमोभिरग्ने समिधोत हव्यैः ।
वेदी सूनो सहसो गीर्भिरुक्थैरा ते भद्रायां सुमतौ यतेम[13] ॥
आ यस्ततन्थ रोदसी वि भासा श्रवोभिश्च श्रवस्यस्तरुत्रः[14] ।
बृहद्भिर्वाजैः स्थविरेभिरस्मे रेवद्भिरग्ने वितरं विभाहि[15] ॥
नृवद्वसो सदमिद्धेह्यस्मे भूरि तोकाय तनयाय पश्वः ।
पूर्वीरिषो बृहतीरारेअघा[16] अस्मे भद्रा सौश्रवसानि सन्तु[17] ॥
पुरूण्यग्ने पुरुधा त्वाया वसूनि राजन्वसुता ते अश्याम् ।
पुरूणि हि त्वे पुरुवार सन्त्यग्ने वसु विधते[18] राजनि त्वे[19] ॥ ६ ॥

Vgl. RV 6, 1; TBr 3, 6, 10 (manotâsûktoktiḥ); Kâṭh. 18, 20.

---

1) P दमे । 2) Vgl. RV 6, 1, 6; TBr 3, 6, 10, 3; Kâṭh. 18, 20. 3) So im Anschluss an P दीद्यानः ।; die Saṃh. Mss. दीद्यानो 4) Vgl. RV 6, 1, 7; TBr 3, 6, 10, 3; Kâṭh. 18, 20. 5) H u. Bb विश्पतिं 6) H u. Bb °षणी°; Ben °णीषं°; P प्रेतीषणिमिति प्रऽइती-इषणिं । इषयन्तं । 7) Vgl. RV 6, 1, 8; TBr 3, 6, 10, 3; Kâṭh. 18, 20. 8) P शशमे । 9) H मर्त्ता; Bb मर्त्तो 10) P यः । ते । 11) P परि । वेद । 12) Vgl. TBr 3, 6, 10, 4; Kâṭh. 18, 20. 13) Vgl. RV 6, 1, 10; TBr 3, 6, 10, 4. 14) P तरुत्रः । 15) Vgl. RV 6, 1, 11; TBr 3, 6, 10, 5; Kâṭh. 18, 20. 16) P आरेऽअघाः आरेऽ-अघाः । 17) Vgl. RV 6, 1, 12; TBr 3, 6, 10, 5; Kâṭh. 18, 20. 18) Ben u. P विधते. 19) Vgl. RV 6, 1, 13; TBr 3, 6, 10, 5; Kâṭh. 18, 20.

आ वृत्रहणा वृत्रहभिः[1] शुष्मैरिन्द्र यातं नमोभिरग्ने अर्वाक् ।
युवं राधोभिरकवेभिरिन्द्राग्ने अस्मे भवतमुत्तमेभिः[2] ॥

होता यक्षदिन्द्राग्नी छागस्य हविषा[3] आत्तामद्य मध्यतो मेदा[4] उद्भृतं पुरा द्वेषोभ्यः पुरा पौरुषेय्या[5] गृभो घस्तां[6] नूनं घासेअज्राणां[7] यवसप्रथमानां[8] सुमत्क्षराणां शतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानां[9] पीवोपवसनानां[10] पार्श्वतः श्रोणितः शितामत[11] उत्सादतो ऽङ्गादङ्गादवत्तानां करत[12] एवेन्द्राग्नी जुषेतां हविर्होतर्यज[13] ॥

गीर्भिर्विप्रः प्रमतिमिच्छमाना[14] ईट्टे[15] रयिं यशसं पूर्वभाजम् ।
इन्द्राग्नी वृत्रहणा सुवज्रा प्र नो[16] नव्येभिस्तिरतं देष्णैः[17] ॥

देवेभ्यो वनस्पते हवींषि हिरण्यपर्णो[18] प्रदिवस्ते[19] अर्थम् ।
प्रदक्षिणिद्रशनया नियूय ऋतस्य वक्षि पथिभी[20] रजिष्ठैः[21] ॥

होता यक्षद्वनस्पतिमभि हि पिष्टतमया रभिष्ठया रशनयाधित[22] यत्राग्नेराज्यस्य प्रिया धामानि यत्र सोमस्याज्यस्य हविषः प्रिया धामानि यत्रेन्द्राग्न्योश्छागस्य हविषः प्रिया धामानि यत्र वनस्पतेः प्रिया पाथांसि यत्र देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि यत्राग्नेर्होतुः प्रिया धामानि तत्रैतं प्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षद्रभीयांसमिव[23] कृत्वी करदेवं[24] देवो वनस्पतिर्जुषतां हविर्होतर्यज[25]

---

1) Ben वृत्रहभिः 2) Vgl. RV 6, 60, 3; TBr 3, 6, 8, 1. 3) P हविषः । 4) P मेदः । 5) P पौरुषेय्याः । 6) P घस्तां । (!) 7) P घासेअज्राणामिति घासे.अज्राणाम् ।; vgl. TBr 3, 6, 11, 2; VS 21, 43. 8) P यवसप्रथमानामिति यवस.प्रथमानाम् । 9) P शतरुद्रियाणामिति शत रुद्रियाणाम् । 10) P पीवोपवसनानामिति पीव.उपवसनानाम् । 11) P शितामतः । 12) P करतः । 13) Vgl. TBr 3, 6, 11, 1 u. 2; VS 21, 43. 14) P इच्छमानः । 15) P ईट्टे । 16) Bb नो 17) Vgl. RV 7, 93, 4; TBr 3, 6, 9, 1; Kāṭh. 4, 15. 18) Ben °पर्ण; P हिरण्यपर्णेति हिरण्य.पर्ण । 19) Ben प्रदिवस्ते; P प्रदिव इति प्र.दिवः । 20) P पथिभिः । 21) Vgl. TBr 3, 6, 11, 2; Kāṭh. 18, 21 22) P रशनया अधित । 23) P रभीयांसमिवेति रभीयांसम्.इव । 24) P करत् । एवं । 25) P यज ॥; vgl. TBr 3, 6, 11, 4.

वनस्पते रशनया नियूय पिष्टतमया वयुनानि विद्वान्। वहा[1] देवत्रा दधिषो[2] हवींषि प्र च दातारममृतेषु वोचः[3] ॥

पिप्रीहि[4] देवान्[5] ॥ होता यक्षदग्निं स्विष्टकृतमयाडग्निरग्नेः प्रिया धामान्ययाट् सोमस्याज्यस्य हविषः प्रिया धामान्ययाडिन्द्राग्न्योश्छागस्य हविषः प्रिया धामान्ययाड् वनस्पतेः प्रिया पाथांस्ययाड् देवानामाज्यपानां प्रिया धामानि यक्षदग्नेर्होतुः प्रिया धामानि यक्षत्स्वं महिमानमायजतामेज्या[6] इषः कृणोतु सो अध्वराञ्जातवेदा[7] जुषतां हविर्होतर्यज ॥ अग्ने यदद्योपहूता[8] ॥ ७ ॥

Vgl. TBr 3, 6, 11 (mâitrâvaruṇapravaktavyahavirvanaspatisvishṭakṛtpräishapuronuvâkyânâm uktiḥ) u. 12 (havirvanaspatisvishṭakṛtâm yâjyoktiḥ); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

देवं बर्हिः सुदेवं देवैः स्यात्सुवीरं[9] वीरैर्वस्तोवृज्येताक्तोः[10] प्रभ्रियेतात्यन्यान्राया बर्हिष्मतो मदेम वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवं बर्हिर्वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवीर्द्वारः संघाते वीड्वीर्यामञ्छिथिरा[11] ध्रुवा देवहूतौ[12] वत्सं[13] ईमेनास्तरुणा[14] आमिमीयात्कुमारो वा नवजातो मैना[15] अर्वा रेणुककाटः[16] प्रणग्वसुवने[17] वसुधेयस्य व्यन्तु यज देवीर्द्वारो वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु देवी उषासानक्ताद्यास्मिन्यज्ञे प्रयत्यह्वेतामपि[18] नूनं दैवीर्विशः[19] प्रायासिष्टां[20] सुप्रीते सुधिते वसुवने वसुधेयस्य

1) P वह। 2) So Ben; P दधिषः।; die andern Mss. दिधिषो 3) Ben वोच; vgl. TBr 3, 6, 12, 1. 4) Ben पिपृहि 5) Vgl. RV 10, 2, 1; TS 4, 3, 13, 4; TBr 3, 5, 7, 5. 6, 11, 4; Kâṭh. 2, 15; 18, 21; 20, 15. 6) P आ। यजतां। एज्या इत्या. ईज्याः। 7) Bb कृणोतु; die andern Mss. कृणोतु; die Mss. अध्वरो जा° 8) Vgl. RV 6, 15, 14; TS 4, 3, 14, 4; TBr 3, 5, 7, 6. 6, 12, 2. 9) H u. Bb स्यात् 10) P वृज्येत। अक्तोः। 11) So Ben; in H u. Bb चिश्लोर्यामन्; desgl. B, ohne Accent; P वीड्वीः। यामन्। शिथिराः। 12) P देवहूत इति देव·हूत.। (!) 13) P वत्सः। 14) P ईम्। एनाः। तरुणः। 15) P मा। एनाः। 16) B रेणुककारः 17) So Ben; in H u. Bb पृथक्; desgl. B, ohne Accent.; P प्रवक्।; TBr 3, 6, 13, 1 पृथक् 18) P प्रयतीति प्र·यति। अह्वेतां। 19) P दैवीः। विशः। 20) Die Saṃh. Mss. प्रायासिष्टा; P प्र। अयासिष्टं।; cf. TBr 3, 6, 13, 1.

वीताᳪ᳘ यज देवी उषासानक्ता वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवी जोष्ट्री वसुधिती[1] ययोरन्याघा[2] द्वेषाᳪ᳘सि यूयवदान्या[3] वक्षद्वसु वार्याणि यजमानाय वसुवने वसुधेयस्य वीताᳪ᳘ यज देवी जोष्ट्री वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवी ऊर्जाहुती[4] इषमूर्जमन्या वक्षत्सग्धिᳪ᳘[5] सपीतिमन्या नवेन पूर्वं दयमानाः स्याम पुराणेन नवं तामूर्जमूर्जाहुती ऊर्जयमाने[6] अधाताᳪ᳘ वसुवने वसुधेयस्य वीताᳪ᳘ यज देवी ऊर्जाहुती वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवा दैव्या होतारा पोतारा नेष्टारा हताघशᳪ᳘सा[7] आभरद्वसू वसुवने वसुधेयस्य वीताᳪ᳘ यज देवा दैव्या होतारा वसुवने वसुधेयस्य वीतां देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीरिडा सरस्वती भारती द्यां भारत्यादित्यैरस्पृक्षत्सरस्वतीमᳪ᳘[8] रुद्रैर्यज्ञमावीदिहैवेडया[9] वसुमत्या सधमादं मदेम[10] वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु यज देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु देवो नराशᳪ᳘सस्त्रिशीर्षा[11] षडक्षः शतमिदेनᳪ᳘ शितिपृष्ठा[12] आदधति[13] सहस्रमी[14] प्रवहन्ति मित्रावरुणेदस्य होत्रमर्हतो[15] बृहस्पतिः स्तोत्रमश्विनाध्वर्यवᳪ᳘[16] वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवो नराशᳪ᳘सो वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवो वनस्पतिर्वर्षप्रावा[17] घृतनिर्णिग् द्यामग्रेणास्पृक्षदान्तरिक्षं[18] मध्येनाप्राः[19] पृथिवीमुपरेणादृᳪ᳘हीद्वसुवने[20] वसुधेयस्य वेतु यज देवो वनस्पतिर्वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवं बर्हिर्वारिती-

1) Ben वसुधीती 2) So Bb; in Ben u. H °न्याधा; P अन्या । अघा । 3) Bb युयवद्; P युयवत् । या । अन्या । 4) Ben ऊर्जाहूती 5) So Ben; auch P वक्षत् । in H u. Bb वक्षत् ohne Accent. 6) Ben °मूर्जयमाना 7) P हताघशᳪ᳘साविति हत॰अघशᳪ᳘सा । 8) P आदित्यैः । अस्पृक्षत् । सरस्वती । रुद्रैः । 9) So Bb und wohl auch H; Ben यज्ञमाविह; B यज्ञ मावीद°; P °रुद्रैः । यज्ञं । आवीत् । इह । एव । इडया 10) P मदेम । 11) P त्रिशीर्षेति त्रि॰शीर्षा । 12) P शिति॰पृष्ठाः । 13) Ben आदधती 14) P सहस्रं । ईं । 15) In H das Verbum ohne Accent. 16) P अश्विना । आध्वर्यवं । 17) P वर्षप्रावेति वर्ष॰प्रावा । 18) P द्यां । अग्रेण । आ । अस्पृक्षत् । आ । अन्तरिक्षं । 19) So H u. Bb; P मध्येन । आप्राः ।; Ben मध्येनाप्राः 20) So Ben; in H u. Bb पृथिवीमुपरे°; desgl. B, ohne Accent; P पृथिवीं । उपरेण ।

नां निधेधासि[1] प्रच्युतीनामप्रच्युतं निकामधरणं पुरुषस्पार्हं[2] यशस्वदेनां[3] बर्हिषान्यां बर्हींष्यभिष्याम वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज देवं बर्हिर्वारितीनां वसुवने वसुधेयस्य वेतु देवो अग्निः स्विष्टकृद्यज देवो अग्निः स्विष्टकृत् ॥ ८ ॥

Vgl. TBr 3, 6, 13 (anûyâjasambandhimâitrâvaruṇaprâishoktiḥ).

अग्निमद्य होतारमवृणीतायं यजमानः पचन्पक्तीः[4] पचन्पुरोडाशं गृह्णन्नग्नये आज्यं गृह्णन्त्सोमायाज्यं बध्नन्निन्द्राग्निभ्यां छागंसूपस्थां[5] अद्य देवो वनस्पतिरभवदग्नये[6] आज्येन सोमायाज्येनेन्द्राग्निभ्यां[7] छागेनाघस्तां तं मेदस्तः[8] प्रतिपचताग्रभीष्टामवीवृधेतां पुरोडाशेन त्वामद्य ऋष आर्षेय[9] ऋषीणां नपादवृणीतायं[10] यजमानो बहुभ्या[11] आ संगतेभ्य एष मे देवेषु वसु वार्यायक्ष्यता[12] इति ता या देवा देवदानान्यदुस्तान्यस्मा[13] आ च शास्वा[14] च गुरस्वेषितश्च[15] होतरसि[16] भद्रवाच्याय प्रेषितो मानुषः सूक्तवाकाय सूक्ता ब्रूहीदं[17] द्यावापृथिवी भद्रमभूदार्ध्म[18] सूक्तवाकमुत नमोवाकमृध्यास्म सूक्तोच्यमग्ने त्वं सूक्तवागस्युपश्रुति[19] दिवस्पृथिव्योरोमन्वती[20] ते[21] ऽस्मिं-

1) So die Saṃh. Mss.; P निधेधा इति निधे. धाः। असि।; auch TBr 3, 6, 13, 1 निधेधासि 2) P पुरुषस्पार्हं। 3) So H u. Bb; Ben यशस्वाधेनां; B यशस्वदेषां; P यशस्वत्। एनां। 4) P पक्तीः। 5) So H u. Bb; Ben सूपस्थां; P सूपस्थां इति सु. उपस्थाः। 6) P अग्नये। 7) P सोमाय। आज्येन। 8) Die Saṃh. Mss. मेदस्तः; P छागेन। अघं। स्तात्तमिति सु. आत्तं। मेदस्तः। 9) P ऋषे। आर्षेय। 10) Ben नपादवृ॰ 11) So Ben, H u. Bb; in B बाहुभ्या; P बहु. भ्यः। 12) Ben वार्या॰; B वार्यायक्षता; P वारि। आ। यक्षते। 13) Die Mss. schwanken; Ben ता या देवं देवान्यादुस्तान्यस्मा; Bb ता या देवा देवंदानान्यदुस्तान्यस्मा; H ता या देवो देवंदानान्यदुस्तान्यस्मा; B ता या देवा देवदानांन्यदुस्तान्यस्मा; P ता। ६१। देवाः। देव। दानानि। अदुः। तानि। अस्मै। 14) So Ben; P शास्त। आ।; H u. Bb शास्त्वा 15) So im Anschluss an P गुरस्व। इषितः। च।; Ben, H u. Bb गुरस्वेषितश्च; B गुरस्वेषितश्च 16) P होतः। असि। 17) Ben ब्रूहिदं 18) P अभूत्। आर्ध्म। 19) P सूक्तवागिति सूक्त.वाक्। असि। उपश्रुतोस्युप.श्रुति।; die Saṃh. Mss. setzen hier das Zeichen ॥, welches ich fortgelassen habe. 20) P पृथिव्योः। ओमन्वती इति ओमन्वती। 21) P ते इति। ते।

न्यङ्गे यजमान द्यावापृथिवी स्ता[1] शंगवी[2] जीरदानू अचस्नू[3] अप्रवेदे असंबाधे उरुगव्यूती अभयंकृतौ वृष्टिद्यावा रीत्यापा शंभुवौ[4] मयोभुवा ऊर्जस्वती च पयस्वती च सूपचरणा च स्वधिचरणा च तयोराविद्यग्निरिदं[5] हविरजुषतावीवृधत[6] महो ज्यायो ऽकृत[7] सोम इदं हविरजुषतावीवृधत महो ज्यायो ऽकृतेन्द्राग्नी इदं हविरजुषेतामवीवृधेतां महो ज्यायो ऽक्राता[8] वनस्पतिरिदं हविरजुषतावीवृधत महो ज्यायो ऽकृत देवा आज्यपा आज्यमजुषन्तावीवृधन्त महो ज्यायो ऽक्रताग्निर्होत्रेणेदं[9] हविरजुषतावीवृधत महो ज्यायो ऽकृतास्यामृधद्धोत्रायां[10] देवंगमायामाशास्ते ऽयं यजमाना[11] आयुराशास्ते सुप्रजास्त्वमाशास्ते विश्वं प्रियमाशास्ते यदनेन हविषाशास्तै[12] तदश्यात्तदृध्यात्तदस्मै देवा रासन्तां तदग्निर्देवो[13] देवेभ्यो वनुता[14] वयमग्नेर्मानुषा[15] इष्टं च वीतं[16] चोभे च नो द्यावापृथिवी अंहसस्पातामेह[17] गतिर्वामस्येदं[18] नमो देवेभ्यः ॥ ९ ॥

Vgl. TBr 3, 6, 15 (sûktavâkavishayakamâitrâvaruṇaprâishoktiḥ); 3, 5, 10 (sûktavâkamantroktiḥ).

तञ्छंयोरावृणीमहे[19] गातुं यज्ञाय गातुं यज्ञपतये दैवी[20] स्वस्तिरस्तु नः स्वस्तिर्मानुषेभ्यः ।

---

1) H u. Bb स्ता॰ 2) So Ben u. P; H u. Bb शंगवी; B शंगवी 3) H u. Bb अचस्नु 4) P शं॰भुवौ । 5) P आविद्यात्ता॰विदि । अग्निः । इदं । 6) P अवीवृधत । 7) P ज्यायः । अकृत । 8) P ज्यायः । अक्रातां । Hier bricht nach einigen Worten Ben mit f. 45 wieder ab. 9) Die Samh. Mss. क्रतामिर्होत्रेणेदं॰; P अक्रत अग्निः । होत्रेण 10) P अकः । अस्य- [illegible] । ; die Samh. Mss. ॰स्यामृधेद्धोत्रायां 11) P अयं । यजमानः । 12) So im Anschluss an P आशास्तै । ; Bb ॰षाशास्ते; H ॰षाशास्ते 13) So B, nur ohne Accent; P तत् । अग्निः । देवः । ; Bb तदग्निर्देवो; H तदग्निर्देवा 14) So H; P वनुतां । ; Bb वनुता॰ 15) P मानुषाः । 16) H वित्तं 17) P वां । इदं । 18) P गतिः । वां । अस्य । इदं । 19) So mit P तत् । शंयोः । die Samh. Mss. तं॰ शंयोर॰ 20) Bb दैवीः

ऊर्ध्वं जिगातु भेषजꣳ शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे[1] ॥

आप्यायस्व[2] सं ते पयाꣳसि[3] ॥

इह त्वष्टारमग्रियꣳ विश्वरूपमुपह्वये ।
अस्माकमस्तु केवलः[4] ॥

तन्नस्तुरीपमध पोषयित्नु[5] देव त्वष्टर्वि रराणः स्यस्व ।
यतो वीरः कर्मण्यः सुदक्षो युक्तग्रावा जायते देवकामः[6] ॥

देवानां पत्नीरुशतीरवन्तु नः प्रावन्तु नस्तुजये वाजसातये ।
याः पार्थिवासो या अपामपि व्रते ता नो देवीः सुहवाः शर्म यछत[7] ॥

उत मा[8] व्यन्तु देवपत्नीरिन्द्राण्यग्नाय्यश्विनी[9] राट् ।
आ रोदसी वरुणानी शृणोतु व्यन्तु देवीर्य ऋतुर्जनीनाम्[10] ॥

राकामहꣳ[11] यास्ते राके[12] सिनीवालि[13] या सुपाणिः[14] कुहूमहꣳ[15] कुहूर्देवानाम्[16] ॥

अग्निर्होता गृहपतिः स राजा विश्वा वेद जनिमा[17] जातवेदाः ।
देवानामुत यो मर्त्यानाꣳ यजिष्ठः स प्रयजतामृतावा[18] ॥

---

1) Vgl. TS 2, 6, 10, 2; TBr 3, 5, 11; TA 1, 9, 7. 3, 1. 2) Vgl. RV 1, 91, 16; 9, 31, 4; TS 3, 2, 5, 3; 4, 2, 7, 4; TBr 3, 5, 12; 7, 13, 4; TA 6, 6, 3; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5. 3) Vgl. RV 1, 91, 18; TS 4, 2, 7, 4; Kâṭh. 16, 14; 35, 13; 37, 5; Kap. S. 25, 5; VS 12, 113. 4) Vgl. RV 1, 13, 10; TS 3, 1, 11, 1; TBr 3, 5, 12, 1. 5) P पोषयिष्णु । 6) Vgl. RV 3, 4, 9; 7, 2, 9; TS 3, 1, 11, 1. 7) Vgl. RV 5, 46, 7; TBr 3, 5, 12, 1. 8) P माः । 9) Die ३ fehlt in den Mss. und ist von mir ergänzt; P इंद्राणी । अग्नायी । अश्विनी । राट् । 10) P यः । ऋतुः । जनानां ।; vgl. RV 5, 46, 8; TBr 3, 5, 12, 1. 11) Vgl. RV 2, 32, 4; TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 12) Vgl. RV 2, 32, 5; TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 13) Vgl. RV 2, 32, 6; TS 3, 1, 11, 3. 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16; VS 34, 10. 14) Vgl. RV 2, 32, 7; TS 3, 1, 11, 4. 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 15) Vgl. TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 16) Vgl. TS 3, 3, 11, 5; Kâṭh. 13, 16. 17) P जनिमा । 18) Vgl. RV 6, 15, 13; TBr 3, 5, 12, 1.

हव्यवाडग्निरिडोपहूता[1, 2] ॥ १० ॥

Vgl. TBr 3, 5, 11 (çaṃyuvâkamantroktiḥ) und 12 (patnîsaṃyâjamantroktiḥ); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

॥ इति[3] खिलकाण्डे त्रयोदशमः प्रपाठकः ॥

सोमो धेनुꣳ सोमो अर्वन्तमाशुꣳ सोमो वीरं कर्मण्यं ददाति।
सादन्यꣳ विदथ्यꣳ सभेयं पितृश्रवणꣳ यो ददाशदस्मै[4] ॥
अषाढꣳ युत्सु पृतनासु पप्रिꣳ स्वर्षामप्साꣳ वृजनस्य गोपाम्।
भरेषुजाꣳ सुक्षितिꣳ[5] सुश्रवसं जयन्तं त्वामनुमदेम सोम[6] ॥
त्वꣳ सोम क्रतुभिः सुक्रतुर्भूस्त्वं दक्षैः सुदक्षो विश्ववेदाः।
त्वꣳ वृषा वृषत्वेभिर्महित्वा द्युम्नेभिर्द्युम्न्यभवो[7] नृचक्षाः[8] ॥
या ते धामानि दिवि या पृथिव्याम्[9] ॥
त्वमिमा ओषधीः सोम विश्वास्त्वमपो अजनयस्त्वं गाः।
त्वमाततन्थोर्वन्तरिक्षं त्वं ज्योतिषा वि तमो ववर्थ[10] ॥
या ते धामानि हविषा यजन्ति[11] सोमापूषणेमौ[12] देवौ[13] ॥

---

1) Vgl. RV 5, 4, 2; TS 3, 4, 11, 1. 2) Die Saṃh. Mss. °रिडोपहूता; P इडा। उप°। 3) Das इति fehlt in den Mss. 4) Vgl. RV 1, 91, 20; TBr 2, 8, 3, 1; VS 34, 21. 5) Hier beginnt f. 47 von Ben. 6) Vgl. RV 1, 91, 21; TBr 2, 4, 3, 8; 2, 8, 3, 1; VS 34, 20. 7) P द्युम्नी। अभवः। 8) Vgl. RV 1, 91, 2; TBr 2, 4, 3, 8; 2, 8, 3, 1. 9) Vgl. RV 1, 91, 4; TS 2, 3, 14, 1; 4, 1, 11, 1; TBr 2, 8, 3, 2; Kâṭh. 13, 15. 10) Vgl. RV 1, 91, 22; TBr 2, 8, 3, 1; VS 34, 22. 11) Vgl. RV 1, 91, 19; TS 1, 3, 10, 1; TBr 2, 8, 3, 1; Kâṭh. 11, 13; VS 4, 37. 12) Vgl. RV 2, 40, 1; TS 1, 8, 22, 5; 2, 6, 11, 4; TBr 2, 8, 1, 5; Kâṭh. 8, 17. 13) Vgl. RV 2, 40, 2; TS 1, 8, 22, 5; 2, 6, 11, 4; TBr 2, 8, 1, 5; Kâṭh. 8, 17.

सोमापूषणा रजसो विमानं सप्तचक्रं रथमविश्वमिन्वम् ।
विषूवृतं[1] मनसा युज्यमानं तं जिन्वथो वृषणा पञ्चरश्मिम्[2] ॥
दिव्यन्यः सदनं चक्र[3] उच्चा पृथिव्यामन्यो अध्यन्तरिक्षे ।
तौ[4] अस्मभ्यं पुरुवारं पुरुक्षुं[5] रायस्पोषं वि ष्यतां नाभिमस्मे[6] ॥
धियं पूषा जिन्वतु विश्वमिन्वो रयिं सोमो रयिपतिर्दधातु ।
अवतु देव्यदितिरनर्वा बृहद्वदेम विदथे सुवीराः[7] ॥
विश्वान्यन्यो भुवना जजान विश्वमन्यो अभिचक्षाण एति ।
सोमापूषणा अवतं धियं मे युवाभ्यां विश्वाः पृतना जयेम[8] ॥
प्रजापते नहि[9] त्वत्तान्यन्यो[10] विश्वा जातानि परि ता बभूव[11] ।
यस्मै कं जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्[12] ॥
रयीणां पतिं[13] यजतं बृहन्तमस्मिन्भरे नृतमं वाजसातौ ।
प्रजापतिं[14] प्रथमजामृतस्य यजाम देवमधि नो ब्रवीतु[15] ॥
प्रजापते त्वं निधिपाः पुराणो देवानां पिता जनिता प्रजानाम् ।
पतिर्विश्वस्य जगतः परस्पा[16] हविर्नो देव विहवे जुषस्व[17] ॥
तवेमे लोकाः प्रदिशो दिशश्च परावतो निवत[18] उद्वतश्च ।
प्रजापते विश्वसृग्[19] जीवधन्य[20] इदं नो देव प्रतिहर्य हव्यम्[21] ॥
प्रजापतिं प्रथमं यज्ञियानां देवानामग्रे यजतं यजध्वम् ।

---

1) P विषुवृतमिति विषु. वृतं । 2) Vgl. RV 2, 40, 3; TS 1, 8, 22, 5; TBr 2, 8, 1, 5. 3) P चक्रे । 4) P तौ॰ 5) P पुरुक्षुमिति पुरु. क्षुं । 6) Vgl. RV 2, 40, 4; TBr 2, 8, 1, 5. 7) Vgl. RV 2, 40, 6; TBr 2, 8, 1, 6. 8) Vgl. RV 2, 40, 5; TBr 2, 8, 1, 6. 9) H u. Bb नहि 10) So Ben; in H u. Bb त्वत्तान्य°; desgl. B, ohne Accent; P त्वत् । तानि । 11) H बभूवा 12) Vgl. RV 10, 121, 10; TS 1, 8, 14, 2 u. ö.; TBr 2, 8, 1, 2; TA 10, 54; Kâṭh. 15, 8; VS 10, 20. 13) Bb रयीपतिं 14) So im Anschluss an P; die Saṃh. Mss. प्रजापतिः 15) Vgl. TBr 2, 8, 1, 3. 16) P परस्पाः । 17) Vgl. TBr 2, 8, 1, 8. 18) P निवतः । 19) Ben schreibt विश्वसृक्; die andern Mss. विश्वसृग् 20) P जीव. धन्यः । 21) Vgl. TBr 2, 8, 1, 8.

स नो ददातु श्रवणं पितॄणां तस्मै ते देव[1] हविषा विधेम[2] ॥
यो राय ईशे शतदाय[3] उक्थ्यो यः पशूनां रक्षिता विष्ठितानाम् ।
प्रजापतिः प्रथमजा ऋतस्य सहस्रधामा जुषतां हविर्नः[4] ॥ १ ॥

Vgl. TBr 2, 8, 3 (sâumyâdipaçusûktâbhidhânam) u. 2, 8, 1 (tattaddevatâpaçusûktakathanam); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

वायो शतं हरीणां युवस्व पोष्याणाम् ।
उत वा ते सहस्रिणो रथा[5] आयातु पाजसा[6] ॥
ईशानाय प्रहुतिं[7] यस्ता[8] आनट् शुचिं सोमं शुचिपास्तुभ्यं[9] वायो ।
कृणोषि तं मर्त्येषु प्रशस्तं जातो जातो जायते वाज्यस्य[10] ॥
युक्ष्वा[11] हि त्वं रथासहा युवस्व पोष्या वसो ।
आन्नो[12] वायो मधु पिबास्माकं सवनागहि[13] ॥
कुविदङ्ग नमसा ये वृधासः पुरा[14] देवा अनवद्यास[15] आसन् ।
ते वायवे मनवे बाधितायावासयन्नुषसं[16] सूर्येण[17] ॥
आ नो वायो महे तने याहि मखाय पाजसे ।
वयं हि ते चकृमा[18] भूरि दावने सद्यश्चिन्महि दावने[19] ॥
सं ते वायुः[20] ॥
पीवोअन्नान्[21] रयिवृधः सुमेधाः श्वेतः सिषक्ति नियुतामभिश्रीः ।

1) Bb देवि । 2) Vgl. TBr 2, 8, 1, 4. 3) So Bb; die andern Mss. शतदाय 4) Vgl. TBr 2, 8, 1, 4. 5) P रथाः । 6) Vgl. TS 2, 2, 12, 7. 7) So im Anschluss an P प्रहुतिमिति प्र॰हुतिं ।; die Saṃh. Mss. प्रहुतिं 8) P यः । ते । 9) P शुचिपा इति शुचि॰पाः । 10) P वाजी । अस्य ।; vgl. RV 7, 90, 2. 11) P युक्ष्व । 12) So im Anschluss an P आ । नः । die Saṃh. Mss. आ नो 13) P सवना । आ । गहि ।; vgl. RV 8, 26, 20. 14) So Ben u. P; die andern Mss. पुरो 15) P देवाः । अनवद्यासः । 16) P बाधिताय । अवासयन् । 17) Vgl. RV 7, 91, 1. 18) P चकृम । 19) Vgl. RV 8, 46, 25. 20) Vgl. TS 4, 1, 4; 5, 1, 5, 1; Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; VS 11, 39. 21) So die Saṃh. Mss.; P पीवोअन्नानिति पीवः॰अन्नान् ।

तं वायवे समनसो वितस्थुर्विश्वेन्नरः[1] स्वपत्यानि चक्रुः[2] ॥

राये नु यं[3] जज्ञतू[4] रोदसीमे राये देवी धिषणा धाति देवम् ।

अध वायुं नियुतः सश्चत स्वा[5] उत श्वेतं वसुधितिं निरेके[6] ॥

आ वायो[7v] प्र वायुं[8v] प्र याभिः[9] ॥

आ नो नियुद्भिः शतिनीभिरध्वरं सहस्रिणीभिरुपयाहि यज्ञम् ।

वायो अस्मिन्त्सवने मादयस्व यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः[10] ॥

देवानां भद्रा सुमतिर्ऋजूयतां देवानां रातिरभि नो निवर्तताम् ।

देवानां सख्यमुपसेदिमा[11] वयं देवा ना[12] आयुः प्रतिरन्तु जीवसे[13] ॥

भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम[14] देवा भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः[15] ।

स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्व्यशेम[16] देवहितं[17] यदायुः[18] ॥

शतमिन्नु शरदो अन्ति देवा[19] यत्रा[20] नश्चक्रा[21] जरसं तनूनाम् ।

पुत्रासो यत्र पितरो भवन्ति मा नो मध्या रीरिषतायुर्गन्तोः[22] ॥

आ वो देवास ईमहे[23] ॥

उत देवा अवहितं देवा उन्नयथा[24] पुनः ।

---

1) H वितस्थु°; P वि। तस्थुः। नरः। 2) Vgl. RV 7, 91, 3; TBr 2, 8, 1, 1; VS 27, 23. 3) B यद॰ 4) So im Anschluss an P जज्ञतुः ।; Ben जजन्त; H u. Bb यज्ञतु; desgl. B, ohne Accent. 5) P स्वाः । 6) Vgl. RV 7, 90, 3; TBr 2, 8, 1, 1; VS 27, 24. 7) Vgl. RV 7, 92, 1; TS 1, 4, 4, 1; 3, 4, 2, 1; TBr 2, 8, 1, 1; Kâṭh. 4, 2; 13, 11 u. 12, Kap. S. 3, 2; VS 7, 7. 8) RV 6, 49, 4; TBr 2, 8, 1, 1; VS 33, 55. 9) Vgl. RV 7, 92, 3; TS 2, 2, 12, 7; TBr 2, 8, 1, 1, Kâṭh. 10, 12; VS 27, 27. 10) Vgl. RV 7, 92, 5; TBr 2, 8, 1, 2; VS 27, 28. 11) P सेदिम । 12) P नः । 13) Vgl. RV 1, 89, 2; VS 25, 15. 14) Bb शृणुयाम 15) Bb यजत्राः 16) Bb व्यशेम 17) H देवा° 18) Vgl. RV 1, 89, 8; TA 1, 1, 1; Kâṭh. 35, 1; Kap. S. 28, 2; VS 25, 21. 19) P देवाः । 20) P यत्र । 21) P चक्र । 22) P रिरिषत । आयुः ।; vgl. RV 1, 89, 9; TA 1, 27, 6; Kâṭh. 35, 1; Kap. S. 48, 2; VS 25, 22. 23) Vgl. TS 1, 2, 1, 2; VS 4, 5. 24) P उत् । नयथ ।

उतागश्चकुषं देवा देवा जीवयथा[1] पुनः[2] ॥

यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवाः[3] ॥ २ ॥

Vgl. TBr 2, 8, 1 (s. oben); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

अग्ने नय[4] ॥

प्र वः शुक्राय भानवे भरध्वं हव्यं मतिं चाग्नये सुपूतम् ।
यो दैव्यानि मानुषा जनूंष्यन्तर्विश्वानि विद्मना जिगाति[5] ॥

अग्ने त्वं पारय[6] ॥

अच्छा गिरो मतयो देवयन्तीरग्निं यन्ति द्रविणं भिक्षमाणाः ।
सुसंदृशं सुप्रतीकं स्वञ्चं हव्यवाहमरतिं मानुषाणाम्[7] ॥
अग्ने त्वमस्मद्युयोध्यमीवा अनग्नित्रा[8] अभ्यमन्त[9] कृष्टीः ।
पुनरस्मभ्यं सुविताय देव क्षां विश्वेभिरमृतेभिर्यजत्र[10] ॥
प्र कारवो मनना वच्यमाना[11] देवद्रीचीं[12] नयत देवयन्तः ।
दक्षिणावाड् वाजिनी प्राच्येति हविर्भरन्त्यग्नये[13] घृताची[14] ॥
उदुत्तमं मुमुग्धि नः[15] द्यामिमां[16] धियम्[17] ॥
कितवासो यद्रिरिपुर्न दीवि[18] यद्वा घा[19] सत्यमुत यन्न विद्म ।

---

1) P जीवयथ । 2) Vgl. RV 10, 137, 1; AV 4, 13, 1. 3) Vgl. TS 3, 5, 11, 5; VS 31, 16. 4) Vgl. RV 1, 189, 1; TS 1, 1, 14, 3 u. ö.; TBr 2, 8, 2, 3; TA 1, 8, 8; Kâṭh. 3, 1; 6, 10; Kap. S. 2, 8; VS 5, 36 u. ö. 5) Vgl. TBr 2, 8, 2, 3; Kâṭh. 7, 16. 6) Vgl. RV 1, 189, 2; TS 1, 1, 14, 4; TBr 2, 8, 2, 5; TA 10, 2 1. 7) Vgl. RV 7, 10, 3; TBr 2, 8, 2, 4. 8) P अनग्निचा रत्नानग्नि. चाः । 9) P चाग्निं । अमन्त ।; Bb चअभूमंत 10) Vgl. RV 1, 189, 3; TBr 2, 8, 2, 4. 11) P मनना । वच्यमानाः । 12) Ben °द्रीची 13) H हविर्भरन्त्य°; P हविः । भरंती । 14) Vgl. RV 3, 6, 1; TBr 2, 8, 2, 5. 15) Vgl. RV 1, 24, 15; TS 1, 5, 11, 3 u. ö.; TBr 2, 7, 16, 4. 3, 1, 6; TA 2, 4, 4; Kâṭh. 3, 8; 16, 8; 19, 11; 21, 13; Kap. S. 2, 15; 32, 1; VS 12, 12. 16) Vgl. RV 8, 42, 1; TS 1, 2, 8, 1; TBr 2, 8, 1, 6; Kâṭh. 2, 6; 11, 13; Kap. S. 1, 19; VS 4, 30. 17) Vgl. RV 8, 42, 3; 10, 67, 1; TS 1, 2, 2, 2; 6, 1, 3, 2; Kâṭh. 2, 3; Kap. S. 1, 15. 18) So H u. Bb; Ben दिवि; B दीवो; P दीवि । 19) P च ।

संवाँ तां विंष शिथिरेव देवाँया[1] ते स्याम वरुण प्रियासः[2] ॥
अंव ते हेंडो वरुण[3] ˇ तंस्वायामि[4] ॥
पावीरवी कन्या चिचायुः संरस्वती वीरपत्नी धियं धात् ।
माभिरच्छिद्रं[5] शरणं सजोषा दुराधर्षं गृणते[6] शर्म यंसत्[7] ॥
आ नो दिवः[8] ॥
इमा जुह्वाना युष्मदा नमोभिः प्रति स्तोमं सरस्वति जुषस्व ।
तव शर्मन्प्रियतमे दधाना[9] उपस्थेयाम शरणं न वृक्षम्[10] ॥
यस्ते स्तनः शशयो यो मयोभूर्येन[11] विश्वा पुष्यसि वार्याणि ।
यो रत्नधा वसुविद्यः सुदत्रः[12] सरस्वति तमिह धातवे कः[13] ॥
सरस्वत्यभि नो नेषि वस्यः[14] ˇ इदं ते हव्यम्[15] ॥ ३ ॥

Vgl. TBr 2, 8, 2 (vaçâdipaçusûktoktih); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

आ वेधसं नीलपृष्ठं बृहन्तं बृहस्पतिं सदने सादयध्वम् ।
सादद्योनिं[16] दमा[17] आ दीदिवांसं हिरण्यवर्णमरुषं सपेम[18] ॥
स हि शुचिः शतपत्रः स शुन्ध्युर्हिरण्यवाशीरिषिरः[19] स्वर्षाः ।

1) P देव । चव । 2) Vgl. RV 5, 85, 8; TS 3, 4, 11, 6; TBr 2, 8, 1, 5; Kâṭh. 23, 12. 3) Vgl. RV 1, 24, 14; TS 1, 5, 11, 3 u. ö.; TBr 2, 7, 16, 4. 8, 1, 6; TA 2, 4, 4; Kâṭh. 40, 11. 4) Vgl. RV 1, 24, 11; TS 2, 1, 11, 6 u. ö.; TBr 2, 8, 1, 6 u. ö.; Kâṭh. 4, 16; 11, 13; 12, 15; 17, 19; 21, 13; 40, 11. 5) P चाभिः । 6) P कृणुते । 7) Vgl. RV 6, 49, 7; TS 4, 1, 11, 2; TBr 2, 8, 2, 8. 8) Vgl. RV 5, 43, 11; TS 1, 8, 22, 1; 2, 5, 12, 1; 3, 1, 11, 2; Kâṭh. 4, 16; 20, 15. 9) P दधानाः । 10) Vgl. RV 7, 95, 5; TBr 2, 4, 6, 1; Kâṭh. 4, 16. 11) Bb येन 12) H u. Bb स्वसुदत्रः 13) Vgl. RV 1, 164, 49; TBr 2, 8, 2, 8; TA 4, 8, 2; 5, 7, 3; VS 38, 5. 14) Vgl. RV 6, 61, 14; TS 7, 2, 7, 4; TBr 2, 4, 3, 1; 2, 8, 2, 8; Kâṭh. 17, 18; 30, 3. 15) Vgl. TBr 2, 5, 4, 6. 16) P साद्द्योनिमिति साद्त्. योनिं । 17) P दमे । 18) Vgl. RV 5, 13, 12; TBr 2, 5, 5, 4; 2, 8, 2, 7. 19) So im Anschluss an P हिरण्यवाशीरिति हिरण्य. वाशीः । इषिरः ।; Ben °वाशीरिषिरं; die andern Mss. °वाशीरषिरः

बृहस्पतिः स स्वावेश[1] ऋष्वः पुरू[2] सखिभ्य आसुतिं करिष्ठः[3] ॥
बृहस्पतिः[4] स सुष्टुभा[5] ॥

बृहस्पते अति यदर्यो अर्हाद् द्युमद्विभाति क्रतुमज्जनेषु।
यद्दीदयच्छवस[6] ऋतप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्[7] ॥
एवा[8] पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे[9] ॥

सूर्यो देवीमुषसं रोचमानां मर्यो न योषामभ्येति पश्चात्[10] ।
यत्रा[11] नरो देवयन्तो युगानि वितन्वते[12] प्रति भद्राय भद्रम्[13] ॥
भद्रा[14] अश्वास्तत्सूर्यस्य[15] ॥

तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्योरुपस्थे।
अनन्तमन्यद्रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः संभरन्ति[16] ॥

अद्या[17] देवा[18] उदिता[19] सूर्यस्य निरंहसः पिपृता[20] निरवद्यात्।
तन्नो मित्रो वरुणो मामहन्तामदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः[21] ॥
चित्रं देवानामुदगादनीकं[22] सुत्रामाणं[23] महीमू[24] ष्वदितिः पा-
शान्[25] ॥

---

1) P स्वावेश इति सु.आवेशः। 2) So H, Bb, B; in Ben u. P पुरु 3) Vgl. RV 7, 97, 7; TBr 2, 5, 5, 4. 8, 2, 7. 4) Vgl. oben 4, 12, 1; RV 4, 50, 4; TBr 2, 8, 2, 7; Kâṭh. 17, 18. 5) Vgl. RV 4, 50, 5; TS 2, 3, 14, 4; Kâṭh. 10, 13. 6) P दी-दयत्। शवसा। 7) Vgl. RV 2, 23, 15; TS 1, 8, 22, 2; Kâṭh. 4, 16; 40, 11; VS 26, 3. 8) P एव। 9) Vgl. RV 4, 50, 6; TS 1, 8, 22, 2; TBr 2, 8, 2, 8; Kâṭh. 17, 18; AV 20, 88, 6. 10) P पश्चात्। 11) P यत्र। 12) Bb वितन्वते 13) Vgl. RV 1, 115, 2; TBr 2, 8, 7, 1; AV 20, 107, 15. 14) Vgl. RV 1, 115, 3; TBr 2, 8, 7, 1. 15) Vgl. RV 1, 115, 4; TBr 2, 8, 7, 1; VS 33, 37. 16) Vgl. RV 1, 115, 5; TBr 2, 8, 7, 2; VS 33, 38. 17) P अद्य। 18) P देवाः।; H देवा 19) P उदिता इत्युत्.इताः। 20) Bb पिपृतां; P पिपृत। 21) Vgl. RV 1, 115, 6; TBr 2, 8, 7, 2; VS 33, 42. 22) Vgl. RV 1, 115, 1; TS 1, 4, 43, 1 u. 5.; TBr 2, 8, 7, 3 u. 5.; TA 1, 7, 6; Kâṭh. 4, 6; 10, 13; 13, 16; 21, 14; 22, 5; 22, 6 u. 8; Kap. S. 3, 4 u. 7; 35, 2. 23) Vgl. RV 10, 63, 10; TS 1, 5, 11, 5; 7, 1, 18, 2; TA 1, 13, 2; Kâṭh. 2, 3; VS 21, 6. 24) Vgl. TS 1, 5, 11, 5; 7, 1, 18, 2; TBr 3, 1, 3, 3; TA 1, 13, 2; Kâṭh. 30, 4 u. 5; Kap. S. 46, 7; VS 21, 5. 25) Vgl. TS 3, 1, 4, 4; Kâṭh. 30, 8.

अदितिर्द्यौरदितिरन्तरिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः ।
विश्वे देवा अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम्[1] ॥
विष्टम्भो दिवः[2] स्तीर्णं बर्हिः[3] ॥ ४ ॥

Vgl. TBr 2, 8, 2 (s. oben); 2, 8, 7 (sâuryâdipaçusûktakathanam); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

विष्णोर्नु कं[4] तदस्य[5] प्र तद्विष्णुः[6] ॥
परो मात्रया तन्वा वृधान न ते महित्वमन्वश्नुवन्ति ।
उभे ते विद्म रजसी पृथिव्या विष्णो देव त्वं परमस्य वित्से[7] ॥
विचक्रमे पृथिवीमेष एतां क्षेत्राय[8] विष्णुर्मनुषे दशस्यन् ।
ध्रुवासो अस्य कीरयो[9] जनास उरुक्षितिं सुजनिमा चकार[10] ॥
त्रिर्देवः[11] पृथिवीमेष एतां विचक्रमे शतर्चसं[12] महित्वा ।
प्र विष्णुरस्तु तवसस्तवीयान्त्वेषं ह्यस्य स्थविरस्य नाम[13] ॥
इन्द्रं नरो नेमधिता[14] युजे रथम्[15] ॥
जगृभ्मा[16] ते दक्षिणमिन्द्र हस्तं वसूयवो वसुपते वसूनाम् ।
विद्मा हि त्वा गोपतिं शूर गोनामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[17] ॥
तवेदं विश्वमभितः पशव्यं यत्पश्यसि चक्षसा सूर्यस्य ।

1) Vgl. RV 1, 89, 10; VS 25, 23; AV 7, 6, 1; Nir. 4, 23. 2) Vgl. RV 9, 89, 6; TS 4, 4, 12, 5; Kâṭh. 22, 14. 3) Vgl. TS 5, 1, 11, 2; Kâṭh. 5. 6, 2; VS 29, 4. 4) Vgl. RV 1, 154, 1; TS 1, 2, 13, 3; TBr 2, 8, 3, 2; Kâṭh. 2, 10; 25, 8; Kap. S. 2, 4; 40, 1. 5) Vgl. RV 1, 154, 5; TBr 2, 4, 6, 2. 8, 3, 2. 6) Vgl. RV 1, 154, 2; TBr 2, 4, 3, 4. 8, 3, 2; 3, 1, 3, 3; Kâṭh. 2, 10; 25, 8; Kap. S. 2, 4; 40, 1; VS 5, 20. 7) Vgl. RV 7, 99, 1; TBr 2, 8, 3, 2. 8) B क्षेत्राय 9) Ben किरयो 10) Vgl. RV 7, 100, 4; TBr 2, 4, 3, 5. 8, 3, 3. 11) B द्विवः 12) P शतर्चसमिति शत. ऋर्चसं । 13) Vgl. RV 7, 100, 3; TBr 2, 4, 3, 5. 8, 3, 3. 14) Vgl. RV 7, 27, 1; TS 1, 6, 12, 1 u. 5.; TBr 2, 8, 2, 5. 15) Vgl. RV 7, 28, 3; TBr 2, 4, 1, 3. 8, 2, 5. 16) P जगृभ्णा । 17) Vgl. RV 10, 47, 1: TBr 2, 8, 2, 5.

गवामसि गोपतिरेक इन्द्र भक्षीमहि ते प्रयतस्य वस्वः[1] ॥
संमिन्द्र नः[2] ॥
आराच्छत्रुमपबाधस्व[3] दूरमुग्रो यः शम्बः पुरुहूत तेन ।
अस्मे धेहि यवमद्गोमदिन्द्र कृधी धियं जरित्रे वाजरत्नाम्[4] ॥
इन्द्रो[5] बलं रक्षितारं दुघानां करेणेव विचकर्ता रवेण ।
स्वेदाञ्जिभिराशिरमिच्छमानो ऽरोदयत्पणिमा[6] गा[7] अमुष्णात्[8] ॥
अध्वर्यवो यो दृभीकं जघान यो गा उदाजदप हि बलं वः ।
तस्मा[9] एतमन्तरिक्षे न वातमिन्द्रं सोमैरोर्णुत[10] जूर्न[11] वस्त्रैः[12] ॥
इन्द्रा[13] ओषधीरसनोदहानि वनस्पतींरसनोदन्तरिक्षम् ।
बिभेद बलं[14] नुनुदे[15] विवाचो ऽथाभवद्दमिताभिक्रतूनाम्[16] ॥
यो हत्वाहिमरिणात्सप्त सिन्धून्यो गा उदाजदपधा[17] बलस्य[18] ।
यो अश्मनोरन्तरग्निं जजान संवृक्समत्सु स जनास इन्द्रः[19] ॥
अभि स्ववृष्टिम्[20] ॥
भिनद्बलमङ्गिरोभिर्गृणानो वि पर्वतस्य दृंहितान्यैरत्[21] ।
रिणग्रोधांसि कृत्रिमाण्येषां[22] सोमस्य ता मद[23] इन्द्रश्चकार[24] ॥ ५ ॥

Vgl. TBr 2, 8, 3; 2, 8, 2 (s. oben); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

---

1) Vgl. RV 7, 98, 6; TBr 2, 8, 2, 6. 2) Vgl. RV 5, 42, 4: TS 1, 4, 44, 1; TBr 2, 8, 2, 6; Kâṭh. 4, 12; Kap. S. 3, 10; VS 8, 15. 3) P आरात् । शत्रुं । 4) Vgl. RV 10, 42, 7; TBr 2, 8, 2, 7; AV 20, 89, 7. 5) P इन्द्रः । 6) P अरोदयत् । 7) P गाः । 8) Vgl. RV 10, 67, 6; AV 20, 91, 6. 9) Ben तस्मा 10) So Ben; H u. Bb सोमैरोर्णुत; desgl. B, ohne Accent; P सोमैः । आ । ऊर्णुत । 11) So Ben; H u. Bb जूर्न; desgl. B, ohne Accent; P जूः । न । 12) Vgl. RV 2, 14, 3. 13) P इन्द्रः । 14) So Ben u. Bb; die andern Mss. बलं 15) H u. Bb नुनुदे 16) Vgl. RV 3, 34, 10; AV 20, 11, 10. 17) Bb °दपधा; P अपऽधा । 18) So Ben u. Bb; die andern Mss. बलस्य 19) Vgl. RV 2, 12, 3; AV 20, 34, 3. 20) Vgl. RV 1, 52, 5. 21) P ऐरत । 22) P कृत्रिमाणि । एषां । (!) 23) P ता । मदे । (!) 24) Vgl. RV 2, 15, 8; TS 2, 3, 14, 5.

विष्णुं देवं वरुणमूतये भगं मेदसा देवा[1] वपया यजध्वम् ।
ता नो यज्ञमागतं विश्वधेना[2] प्रजावदस्मे द्रविणेह धत्तम्[3] ॥
मेदसा देवा वपया यजध्वं विष्णुं च देवं वरुणं च रातिम् ।
ता नो अमीवामपबाधमाना इमं यज्ञं जुषमाणा उपेतम्[4] ॥
विष्णूवरुणा युवमध्वराय नो विशे जनाय महि शर्म यच्छतम् ।
दीर्घप्रयज्यू[5] हविषा वृधाना[6] ज्योतिषारातीर्दहतं[7] तमांसि[8] ॥
ययोरोजसा स्कभिता[9] रजांसि वीर्येभिर्वीरतमा शविष्ठा ।
या पत्येते अप्रतीता सहोभिर्विष्णू अगन्वरुणा पूर्वहूतिम्[10] ॥
विष्णूवरुणा[11] अभिशस्तिपावा[12] देवा यजन्त हविषा घृतेन ।
अपामीवां सेधतं रक्षसश्चाथा धत्तं[13] यजमानाय शंयोः[14] ॥
अंहोमुचा वृषभा सुप्रतूर्ती देवानां देवतमा शविष्ठा ।
विष्णूवरुणा प्रतिहर्यतं न इदं नरा प्रयतमूतये हविः[15] ॥
आ देवो याति सविता सुरत्नोऽन्तरिक्षप्रा वहमानो अश्वैः ।
हस्ते दधानो नर्या पुरूणि निवेशयञ्च प्रसुवञ्च[16] भूम[17] ॥
अभीवृतं[18] कृशनैर्विश्वरूपं हिरण्यशम्यं यजतो बृहन्तम् ।
आस्थाद्रथं सविता चित्रभानुः कृष्णा रजांसि तविषीं दधानः[19] ॥
स घा[20] नो देवः सविता सहावासाविषद्वसुपतिर्वसूनि ।
विश्रयमाणो अमतिमुरूचीं[21] मर्तभोजनमध रासते नः[22] ॥

1) P देवाः । 2) Bb विश्वधेना; P विश्वधेनेति विश्व॰धेना । 3) Vgl. TBr 2, 8, 4, 4. 4) Die Saṃh. Mss. उपेतं; P उप । इतं ।; vgl. TBr 2, 8, 4, 4. 5) H दीर्घप्रयुज्यू; desgl. B, ohne Accent. 6) P वृधाना। 7) P ज्योतिषा । अराती: । दहतं । 8) Vgl. TBr 2, 8, 4, 5. 9) Ben स्कभीता 10) Vgl. TBr 2, 8, 4, 5. 11) H विष्णु॰; P विष्णुवरुणा । 12) P अभिशस्तिपावेत्यभिशस्ति॰पावा । 13) P च । अथ । धत्तं । 14) Ben शंयो: ।; vgl. TBr 2, 8, 4, 6. 15) Vgl. TBr 2, 8, 4, 6. 16) Ben प्रसुवं; P प्र॰सुवन् । 17) Vgl. RV 7, 45, 1; TBr 2, 8, 6, 1; Kâṭh. 17, 19. 18) Ben अभिवृतं; P अभिवृतमित्यभि॰वृतं । 19) Vgl. RV 1, 35, 4; TBr 2, 8, 6, 1. 20) P सः । घ । 21) Bb अमति॰ 22) Vgl. RV 7, 45, 3; TBr 2, 8, 6 1.

आ कृष्णेन रजसा[1] वाममद्य[2] ॥
भगं धियं वाजयन्तः पुरंधिं नराशंसो ग्नास्पतिर्नो अव्यात्[3] ।
आये[4] वामस्य संगथे रयीणां प्रिया[5] देवस्य सवितुः स्याम[6] ॥
या ओषधयो[7] ऽश्वावतीमोषधीरिति[8] मातरो[9] ऽति[10] विश्वाः परि-ष्ठा[11] यदोषधयः संगच्छन्ते[12] ऽन्या वो अन्याम्[13] ॥ ६ ॥

Vgl. TBr 2, 8, 4 (abhimâtihendrâdipaçusûktoktiḥ); 2, 8, 6 (sâvitrâdipaçusûktakathanam); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

मही द्यावापृथिवी इह ज्येष्ठे रुचा भवतां शुचयद्भिरर्कैः ।
यत्सीं वरिष्ठे बृहती[14] विमिन्वनुवद्धोक्षा[15] पप्रथानेभिरेवैः[16] ॥
प्र पूर्वजे[17] ॥
स इत्स्वपा भुवनेष्वास य इमे द्यावापृथिवी जजान ।
उर्वी गभीरे रजसी सुमेके अवंशे धीरः शच्या समैरत्[18] ॥
भूरि[19] द्वे अचरन्ती चरन्तं पद्वन्तं गर्भमपदी दधाते ।
नित्यं न सूनुं पित्रोरुपस्थे द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात्[20] ॥
इदं द्यावापृथिवी सत्यमस्तु पितर्मातर्यदिहोपब्रुवे[21] वाम् ।
भूतं देवानामवमे अवोभिर्विद्यामेषं वृजनं[22] जीरदानुम्[23] ॥

1) Vgl. RV 1, 35, 2; TS 3, 4, 11, 2; VS 33, 43; 34, 31. 2) Vgl. RV 6, 71, 6; TS 1, 4, 23, 1; 2, 2, 12, 2; VS 8, 6. 3) So H, Bb, B u. P; in Ben अव्वात् 4) So im Anschluss an P आयं इत्या. यये । die Samh. Mss. आ ये 5) P प्रियाः । 6) Vgl. RV 2, 38, 10; TBr 2, 8, 6, 3. 7) Vgl. RV 10, 97, 1; TS 4, 2, 6, 1; Kâṭh. 13, 16; 16, 13; Kap. S. 25, 4; VS 12, 75. 8) Vgl. RV 10, 97, 7; TS 4, 2, 6, 4; TBr 2, 8, 4, 8; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; VS 12, 81. 9) Vgl. RV 10, 97, 4; TS 4, 2, 6, 1; TBr 2, 8, 4, 8; Kâṭh. 13, 16; 16, 13; Kap. S. 25, 4; VS 12, 78. 10) P अति । 11) Vgl. RV 10, 97, 10; TS 4, 2, 6, 3; TBr 2, 8, 4, 8; Kâṭh. 16, 13; Kap, S. 25, 4. 12) Vgl. TS 4, 2, 6, 2; Kap. S. 25, 4. 13) Vgl. RV 10, 97, 14; TS 4, 2, 6, 3; TBr. 2, 8, 4, 8; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4. 14) P बृहती इति बृहती 15) P वक्षत् । उ । उक्षा । 16) Vgl. RV 4, 56, 1. 17) Vgl. RV 7, 53, 2; TS 4, 1, 11, 4; TBr 2, 8, 4, 7. 18) Vgl. RV 4, 56, 3; TBr 2, 8, 4, 7. 19) Ben u. Bb भूरि 20) Vgl. TBr 2, 8, 4, 8. 21) P मातः । यत् । इह । उपब्रुवे इत्युप. ब्रुवे । 22) Bb वृजनं 23) Vgl. RV 1, 185, 11; TBr 2, 8, 4, 8.

उर्वी पृथ्वी बहुले दूरेअन्ते[1] उपब्रुवे नमसा यज्ञे अस्मिन् ।
दधाते ये सुभगे सुप्रतूर्ती द्यावा रक्षतं पृथिवी नो अभ्वात्[2] ॥
इन्द्रो भूतस्य भुवनस्य राजेन्द्रो दाधार पृथिवीमुतेमाम् ।
इन्द्रे ह विश्वा भुवना श्रितानीन्द्रं मन्ये पितरं मातरं च ॥
इन्द्रः पृणन्तं पपुरिं चेन्द्र[3] इन्द्रः सुन्वन्तं सवितारमिन्द्रः ।
दधाति शक्रः[4] सुकृतस्य लोक इन्द्रं मन्ये पितरं मातरं च ॥
इन्द्रो द्यौरुरुव्यचा उत भूमिरिन्द्र इन्द्रः समुद्रो अभवद्गभीरः ।
उरुव्यचा अन्तरिक्षं स जनास इन्द्र इन्द्रं मन्ये पितरं मातरं च ॥
इन्द्रो वृत्रं वज्रेणावधीदिन्द्रो[5] ऽहिंसमुत शुष्णमिन्द्रः[6] ।
इन्द्रः पुरः शम्बरस्याभिनदिन्द्रं[7] मन्ये पितरं मातरं च ॥
इन्द्रो बभूव ब्रह्मणा गभीर इन्द्र आभूतः परिभूर्विन्द्रः[8] ।
इन्द्रो भविष्यदुत भूतमिन्द्र इन्द्रं मन्ये पितरं मातरं च ॥
इन्द्रो ऽस्मॉँ[9] अवतु वज्रबाहुरिन्द्रे भूतानि भुवनानीन्द्रे[10] ।
अस्माकमिन्द्रो भवतु प्रसाह[11] इन्द्रं मन्ये पितरं मातरं च ॥
उत स्या नः सरस्वती जुषाणोपश्रवत्सुभगा[12] यज्ञे अस्मिन् ।
मितज्ञुभिर्नमस्यैरियाना[13] राया युजा चिदुत्तरा सखिभ्यः[14] ॥
प्र क्षोदसा धायसा सस्र[15] एषा सरस्वती धरुणमायसी[16] पूः ।

1) So im Anschluss an P दूरेअन्ते इति दूरे॰अन्ते ।; die Saṃh. Mss. दूरे अन्ते
2) Vgl. RV 1, 185, 7; TBr 2, 8, 4, 8. 3) P च । इन्द्रः । 4) P शुक्रः । 5) So Ben; in H u. Bb wohl ॰वधीदिन्द्रो, doch nicht ganz deutlich; in B so, nur ohne Accent; P अवधीत् । हि । इन्द्रः । 6) H u. Bb शुष्णमिन्द्रः; desgl. B, nur ohne Accent. 7) So Ben; H u. Bb wohl ॰भिनदिन्द्रं; desgl. B, ohne Accent; P अभिनत् । हि । 8) P परिभूरिति परि॰भूः । वपि । इन्द्रः । 9) P अस्मान् । 10) P भुवनानि । भूतानि । इन्द्रः । 11) P प्रसाह इति प्र॰साहः । 12) P उप । श्रवत् । 13) P मित- ज्ञुभिरिति मित॰ज्ञुभिः । मितज्ञुभिरिति मितज्ञुभिः । नमस्यैः । इयाना । 14) Vgl. RV 7, 95, 4. 15) So Ben; P सस्रे ।; die andern Mss. सहस्र 16) Ben धरुणमा॰; Bb धरंणम॰

प्र बाधमाना[1] रथ्येव[2] याति विश्वा अपो महिना[3] सिन्धुरन्याः[4] ॥
एकाचेतत्सरस्वती[5] नदीनां शुचिर्यती[6] गिरिभ्य आ समुद्रात् ।
रायश्चेतन्ती भुवनस्य भूरेर्घृतं पयो दुदुहे नाहुषाय[7] ॥
इदमददाद्रभसमृणच्युतं[8] दिवोदासं वध्र्यश्वाय[9] दाशुषे ।
या शश्वन्तमाचखादावसं[10] पणिं ता ते दात्राणि तविषा सरस्वति[11] ॥
अयमु ते सरस्वति[12] वसिष्ठो द्वारावृतस्य सुभगे व्यावः ।
वर्ध शुभ्रे स्तुवते रासि वाजान्यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः[13] ॥
इयं शुष्मेभिर्बिसखा इवारुजत्सानु[14] गिरीणां तविषेभिरूर्मिभिः[15] ।
पारावतघ्नीमवसे सुवृक्तिभिः सरस्वतीमा विवासेम धीतिभिः[16] ॥

॥ ७ ॥ Vgl. TBr 2, 8, 4, 7 u. 8; 2, 8, 2, 8 (s. oben); RV 7, 95; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

शुचिं नु स्तोमं[17] नवछदमुभा[18] वामिन्द्राग्नी[19] प्र चर्षणिभ्य[20] आ वृत्रहणा[21] गीर्भिर्विप्रस्त्वष्टा[22] दधत्सन्तुरीपं[23. 24] त्वष्टा वीरम्[25] ॥

---

1) P प्रबाधमानेति प्र.बाधमाना । 2) P रथ्येवेति रथ्या.इव । 3) P महिना 4) Vgl. RV 7, 95, 1. 5) P एका । अचेतत् । 6) Ben यति; H u. Bb यती 7) Vgl. RV 7, 95, 2. 8) Bb रभसंमृण° 9) P वध्र्यश्वायेति वध्रि.अश्वाय । 10) H u. Bb °खादावसं ohne Accent; P आचखादित्या.चखाद । अवसं । 11) H u. Bb तविषा सर° 12) Bb सरस्वति 13) Vgl. RV 7, 95, 6. 14) P बिसखा इवेति बिसखाः .इव । अरुजत् । 15) Ben तविषी° 16) Vgl. RV 6, 61, 2; TBr 2, 8, 2, 8; Kâṭh. 4, 16. 17) Vgl. RV 7, 93, 1; TS 1, 1, 14, 1; TBr 2, 4, 8, 3; Kâṭh, 13, 15; 21, 13. 18) Vgl. RV 6, 60, 1; TS 4, 2, 11. 3, 13, 8; TBr 2, 8, 5, 1; 3, 5, 7, 3; Kâṭh. 4, 15; 21, 13; 23, 11. 19) Vgl. RV 6, 60, 13; TS 1, 1, 14, 1. 5, 5, 1; TBr 2, 8, 5, 1; Kâṭh. 7, 4; 7, 5; 6, 9; Kap. S. 4, 8; 5, 3 u. 4; VS 3, 13. 20) Vgl. RV 1, 109, 6; TS 4, 2, 11, 1; TBr 2, 8, 5, 1; Kâṭh. 4, 15. 21) Vgl. RV 6, 60, 3; TBr 3, 6, 8, 1. 22) Vgl. RV 7, 93, 4; TBr 2, 8, 5, 1; 3, 6, 9, 1; Kâṭh. 4, 15. 23) In H u. Bb दधत् ohne Accent; vgl. TBr 2, 6, 3, 4. 3, 7, 4; Kâṭh. 38, 6. 24) Vgl. RV 1, 142, 10 oder 3, 4, 9; 7, 2, 9; TS 4, 1, 8, 3 oder 3, 1, 11, 1; Kâṭh. 18, 17; Kap. S. 29, 5. 25) Vgl. TS 5, 1, 11, 3; TBr 2, 8, 7, 4; Kâṭh. 5, 6, 2; VS 29, 9.

पिशङ्गरूपः सुभरो वयोधाः श्रुष्टी वीरो जायते देवकामः ।
प्रजां त्वष्टा विष्यतु नाभिमस्मे[1] अथा[2] देवानामप्येतु पाथः[3] ॥

दैव त्वष्टः[4] ॥

आविष्ट्यो वर्धते चारुरासु जिह्मानामूर्ध्वः स्वयशा उपस्थे ।
उभे त्वष्टुर्बिभ्यतुर्जायमानात्प्रतीची सिंहं प्रतिचेतयेते[5] ॥
जगृभ्णा ते दक्षिणमिन्द्र हस्तम्[6] ॥
सुब्रह्माणं देववन्तं महान्तमुरुं[7] गभीरं पृथुबुध्नमिन्द्र ।
श्रुतऋषिमुग्रमभिमातिषाहमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[8] ॥
वनीवानो मम दूतास[9] इन्द्रं स्तोमाश्चरन्ति[10] सुमतीरियानाः[11] ।
हृदिस्पृशो मनसा वच्यमाना अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[12] ॥
स्वायुधं स्ववसं सुनीथं चतुःसमुद्रं धरुणं रयीणाम् ।
चर्कृत्यं शंस्यं[13] भूरिवारमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[14] ॥
अश्वावन्तं रथिनं वीरवन्तं सहस्रिणं शतिनं वाजमिन्द्र ।
भद्रव्रातं विप्रवीरं स्वर्षामस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[15] ॥
सनद्वाजं विप्रवीरं तरुत्रं[16] धनस्पृतं[17] शूशुवांसं[18] सुदक्षम् ।
दस्युहनं पूर्भिदमिन्द्र सत्यमस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दाः[19] ॥ ८ ॥

Vgl. TBr 2, 8, 7, 4; RV 10, 47; weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

---

1) H u. I, 18 अस्मे 2) P अध । 3) Vgl. RV 2, 3, 9; TS 3, 1, 11, 2; TBr 2, 8, 7, 4. 4) Vgl. TS 1, 3, 10, 1; 6, 3, 11, 2; Kâṭh. 3, 7; Kap. S. 2, 14. 5) Vgl. RV 1, 95, 5; TBr 2, 8, 7, 4. 6) Vgl. RV 10, 47, 1; TBr 2, 8, 2, 5. 7) P बृहन्तं । (statt महान्तं 8) Vgl. RV 10, 47, 3; TBr 2, 5, 6, 1. 9) P दूतास: । 10) P स्तोमं । च-रंति । 11) Bb °रीयाना:; P सु॰मती: । इयाना: । 12) Vgl. RV 10, 47, 7. 13) P शंसं । 14) Vgl. RV 10, 47, 2. 15) Vgl. RV 10, 47, 5. 16) H u. Bb तरुत्रं 17) P धनस्पृतमिति धन॰स्पृतं । 18) P शूशुवांसमिति शूशुवांसम् । 19) Vgl. RV 10, 47, 4.

त्वष्टा पत्नीभिरिह नः सजोषा देवो देवीभिर्हविषो जुषाणः ।
उपो[1] रयिं बहुलं विष्यता[2] नः शृणोत नः सुमतिं यज्ञियासः ॥
रेतोधा यस्य भुवनस्य देवः ससाद योनौ जनिता जनिष्ठः ।
रूपाणि कृण्वन्विदधद्वपूंषि त्वष्टा पत्नीभिश्चरति प्रजानन् ॥
त्वष्टा पत्नीभिरनु मंहनेवायेयावा[3] धिषणे यं[4] दधाते ।
विश्वा वसु हस्तयोरादधानो ऽन्तर्मही[5] रोदसी याति साधन् ॥
आ नो वीरैर्भिर्जनिता मतीनां गोभिरश्वेभिर्वसुभिर्वसूयन् ।
समञ्जानो धामभिर्विश्वरूपैस्त्वष्टा[6] पत्नीभिश्चरति प्रजानन् ॥
त्वष्टा रेतो भुवनस्य पत्नीर्विकृण्वाना स्तनयं[7] भूरि पश्वः ।
मा[8] वो देवी[9] रोदसी तच्छृणोता[10] नो रयिं जनत[11] विश्ववारम् ॥
यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां च रयिं च नो जनत विश्वरूपम् ।
योनौ रेतो दधदस्मे नु त्वष्टा देवीः पत्नीर्जनत जीवसे नः[12] ॥
वि मच्छ्रथाय[13] रशनामिवाग ऋध्याम ते वरुण खामृतस्य ।
मा तन्तुश्छेदि वयतो धियं मे मा मात्रा शार्यपसः[14] पुर ऋतोः[15] ॥
पर[16] ऋणा सावीरध मत्कृतानि माहं[17] राजन्नन्यकृतेन भोजम् ।
अव्युष्टा इन्नु भूयसीरुषासा[18] आ नो वीरान्वरुण[19] तासु शाधि[20] ॥

---

1) P उपो इत्युपो । 2) P वि । सात । 3) P मंहनेवेति मंहना । इव । वायेयावेति वायि॰यावा । 4) So Ben u. P; die andern Mss. ये 5) H u. Bb मही 6) H ॰रूपाण्; Bb विश्वरूपान् 7) Die Samh. Mss. तनयन्; P तनयं । 8) P मा: । 9) P देवीः । 10) P तत् । शृणोत; Bb तच्छृणोता 11) So Ben u. P; die andern Mss. जनित 12) Vgl. RV 10, 157, 2; TA 1, 27, 1; AV 20, 63, 1. 124, 4. 13) So Ben; H मंश्रथाय; Bb मच्छ्रथाय; P मत् । श्रथाय । 14) Die Samh. Mss. शर्यपसः; P शारि । अपसः । 15) Vgl. RV 2, 28, 5. 16) P परा । 17) P मा । अहं । 18) P उषासः । 19) P आ । नः । जीवान् । वरुण । 20) Vgl. RV 2. 28, 9.

अपो सु[1] म्यक्ष[2] वरुण भियसं मत्सम्राडृतावो ऽनु[3] नो गृभाय।
दामेव वत्साद्विमुमुग्ध्यंहो नहि त्वदारे निमिषश्चनेशे[4] ॥
यो मे राजन्युज्यो वा सखा वा स्वप्ने भयं भीरवे मह्यमाह।
स्तेनो वा यो दिप्सति नो वृको वा त्वं तस्माद्वरुण पाह्यस्मान्[5] ॥
मा नो वधैर्वरुण ये त इष्टा[6] एनः कृण्वन्तमसुर[7] भ्रीणन्ति।
मा ज्योतिषः प्रवसथानि गन्म वि षू मृधः शिश्रथो जीवसे नः[8] ॥
उरु[9] त्वानि नौ सख्या बभूवुः सचावहे[10] यदवृकं पुरा चित्।
बृहन्तं मानं वरुण स्वधावः सहस्रद्वारं जगमा[11] गृहं ते[12] ॥
मूर्धानं दिवः[13] पृष्टो दिवि[14] वैश्वानरस्य सुमतौ स्याम[15] त्वमग्ने शो-
चिषा शोशुचानो[16] ऽग्निः प्रातः सवनात्[17] विश्वा विश्वाच ॥ ९ ॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

आ वां रथो रोदसी बद्बधानो हिरण्ययो वृषभिर्यात्वश्वैः।
घृतवर्तनिः पविभी रुचान[18] इषां वोढा नृपतिर्वाजिनीवान्[19] ॥
स पप्रथानो अभि पञ्च भूमा[20] त्रिवन्धुरो मनसा यातु[21] युक्तः।
विशो[22] येन गच्छथो देवयन्तीः कुत्रा[23] चिद्यामममश्विना[24] दधाना[25] ॥
स्वश्वा यशसा यातमर्वाग्दस्रा निधिं मधुमन्तं पिबाथः।

---

1) P अपो इत्यपो। सु। 2) So Ben; P म्यक्ष।; die andern Mss. मिक्ष 3) P अनु।
4) Vgl. RV 2, 28, 6. 5) Vgl. RV 2, 28, 10. 6) P इष्टौ। 7) P कृण्वन्तं। असुर।
8) Vgl. RV 2, 28, 7. 9) Die उ fehlt in den Mss. und ist von mir ergänzt. 10) P सचावहेति सचावहे। 11) P जगम। 12) Vgl. RV 7, 88, 5. 13) Vgl. RV 6, 7, 1; TS 1, 4, 13, 1; 6, 5, 2, 1; Kâṭh. 4, 5; 28, 1; Kap. S. 3, 5; VS 7, 24; 33, 8. 14) Vgl. RV 1, 98, 2; TS 1, 5, 11, 1 u. 5.; Kâṭh. 4, 16; 40, 3 u. 5. 15) Vgl. RV 1, 98, 1; TS 1, 5, 11, 3; Kâṭh. 4, 16; VS 26, 7. 16) Vgl. RV 7, 13, 2; TS 1, 5, 11, 2. 17) P प्रातः सवनादिति प्रातः-सवनात्।; vgl. aber oben 1, 3, 36; vgl. ferner TS 3, 1, 9, 1; Kâṭh. 30, 6 u. 7. 18) P पविभिरिति पवि-भिः। रुचानः। 19) Vgl. RV 7, 69, 1; TBr 2, 8, 7, 6. 20) P भूम। 21) P मनसा। आ। यातु। 22) H विशौ 23) P कुत्र। 24) P चित्। यामं। अश्विना। 25) Vgl. RV 7, 69, 2; TBr 2, 8, 7, 7.

वि वा॰ रथो वध्वा यादमानो ऽन्तान्दिवो[1] बाधते वर्तनि-
भ्याम्[2] ॥
यो ह स्य वा॰ रथिरा वस्त उस्रा[3] रथो युजानः परियाति वर्तिः ।
तेन नः शं॰ योरुषसो व्युष्टौ न्यश्विना वहतं॰ यज्ञे अस्मिन्[4] ॥
युवोः श्रियं परि योषावृणीत सूरो दुहिता परितक्म्यायाम्[5] ।
यद्देवयन्तमवथः[6] शचीभिः परि घ्रं॰समोमना वा॰ वयो गात्[7] ॥
युवं भुज्युमववि॰ समुद्र उदूहथुरर्णसो[8] अस्रिधानैः ।
पतत्रिभिरश्रमैरव्यथिभिर्दं॰सनाभिरश्विना पारयन्ता[9] ॥
ब्रह्मणस्पते त्वमस्य यन्ता[10] ॥
स ई॰ सत्येभिः सखिभिः शुचद्भिर्गोधायसं॰[11] वि धनसैरदर्दः ।
ब्रह्मणस्पतिर्वृषभिर्वराहैर्घर्मस्वेदेभिर्द्रविणं॰ व्यानट्[12] ॥
ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथावशं॰ सत्यो मन्युर्महि कर्मा करिष्यतः[13] ।
यो गा उदाजत्स दिवे वि चाभजन्महीव[14] रीतिः शवसासरत्पृ-
थक्[15] ॥
इन्धानो अग्निं॰ वनवद्वनुष्यतः कृतब्रह्मा[16] शूशुवद्रातहव्या इत्[17] ।
जातेन जातमति स प्रसर्सृते[18] यं॰यं॰ युजं कृणुते ब्रह्मणस्पतिः[19] ॥

1) Die Mss. schwanken; H यादमानी ऽन्तान्; Bb °नौ ऽन्तां; Ben °नौ ऽन्तान्; P यादमानः । ऽन्तान् । 2) Vgl. RV 7, 69, 3; TBr 2, 8, 7, 7. 3) P वस्ते । उस्राः । 4) Vgl. RV 7, 69, 5; TBr 2, 8, 7, 8; Kâṭh. 17, 18. 5) So Ben; in H u. Bb परितक्मायां; desgl. B, ohne Accent; P परितक्मायामिति परि॰तक्मायां । 6) H, Bb, B °मवतः 7) Vgl. RV 7, 69, 4; TBr 2, 8, 7, 8. 8) Ben °द्रमुदू°; P समुद्रे । उत् । ऊहथुः । 9) Vgl. RV 7, 69, 7; TBr 2, 8, 7, 8. 10) Vgl. RV 2, 23, 19. 24, 16; TBr 2, 8, 5, 1; VS 34, 58. 11) H शुचद्भिर्°; desgl. B, ohne Accent. Bb शुचंद्भिर्° 12) H व्यानट्; vgl. RV 10, 67, 7; TBr 2, 8, 5, 1. 13) So corrigirt; Ben, Bb u. P करिष्यतः; desgl. H u. B, ohne Accent. 14) P च । अभजत् । महीवेति मही॰इव । 15) H u. Bb पृथक्; vgl. RV 2, 24, 14; TBr 2, 8, 5, 2. 16) P कृतब्रह्मेति कृत॰ब्रह्मा । 17) P शूशुवत् । रातहव्य इति रात॰हव्यः । इत् । 18) So Ben und wohl auch P; die andern Mss. सरिसृते 19) Vgl. RV 2, 25, 1; TBr 2, 8, 5, 2.

ब्रह्मणस्पते सुयमस्य[1] विश्वहा[2] ॥

स इज्जनेन[3] स विशा स जन्मना स पुत्रैर्वाजं भरते धना नृभिः ।
देवानां यः पितरमाविवासति श्रद्धामना हविषा ब्रह्मणस्पतिम्[4] ॥

आयातं मित्रावरुणा सुशस्त्युप[5] प्रिया नमसा हूयमाना[6] ।
सं यां[7] अप्नःस्थो[8] अपसेव जनाञ्छ्रुधीयतश्चिद्यतथो[9] महित्वा[10] ॥

युवं वस्त्राणि पीवसा[11] वसाथे युवोरच्छिद्रा[12] मन्तवो ह सर्गाः ।
अवातिरतमनृतानि[13] विश्व[14] ऋतेन मित्रावरुणा सचेथे[15] ॥

को नु वां मित्रावरुणा ऋतायन्दिवो वा महः पार्थिवस्य वा दे[16] ।
ऋतस्य वा सदसि त्रासीथां नो यज्ञायते वा पशुषो[17] नु वाजान्[18] ॥

तत्सु वां मित्रावरुणा महित्वमीर्मा तस्थुषीरहभिर्दुदुह्रे ।
विश्वाः पिन्वथः[19] स्वसरस्य धेना अनु वामेकः पविरावर्वर्त[20] ॥

यद्बंहिष्ठं नातिविधे[21] सुदानू अच्छिद्रं शर्म भुवनस्य गोपा[22] ।
तेन नो मित्रावरुणा अविष्टं सिषासन्तो[23] जिगीवांसः स्याम[24] ॥

---

1) So Ben; in H u. Bb सुयमस्य; desgl. B, ohne Accent; P सुयमस्येति सु॰यमस्य । 2) Vgl. RV 2, 24, 15; TBr 2, 8, 5, 2. 3) P इत् । जनेन । 4) Vgl. RV 2, 26, 3; TBr 2, 8, 5, 3; TS 2, 3, 14, 3 5) P सुशस्तीति सु॰शस्ति । उप । 6) H, Bb u. B हूयमानाः 7) P याँ । 8) H u. Bb अपनस्थौ; desgl. B, ohne Accent; P अप्नः॰स्थः । 9) P जनान् । श्रुधियत इति श्रुधि॰यतः । 10) Vgl. RV 6, 67, 3. 11) Ben पिवसा 12) Ben ॰द्रू; P अछिद्राः । 13) Ben आवातिरतमानृ॰ 14) P विश्वा । 15) Vgl. RV 1, 152, 1; TBr 2, 8, 6, 6. 16) P वा । दे । 17) P पशुषः । पशुष इति पशु॰सः । 18) Vgl. RV 5, 41, 1. 19) Bb पिन्वथ 20) Vgl. RV 5, 62, 2; TBr 2, 8, 6, 6. 21) Bb ॰विद्दे 22) So Ben u. P; in H u. Bb गोपाः; desgl. B, ohne Accent. 23) P सिषासंतः । सिषासंत इति सिषासंतः । 24) Vgl. RV 5, 62, 9; TBr 2, 8, 6, 7.

प्र वाहवा[1] ॥ १० ॥

Vgl. TBr 2, 8, 7 (s. oben); 2, 8, 5 und 6 (âindrâdipaçvâdisûktakathanam und sâvitrâdipaçusûktakathanam); Weiteres s. in den Anmerkungen.

आ नो विश्वा आस्क्रा[2] गमन्तु देवा मित्रो अर्यमा वरुणः सजोषाः ।
भुवन्यथा नो विश्वे वृधासः करन्सुषाहा विथुरं न[3] शवः[4] ॥
शं नो देवा विश्वदेवा भवन्तु शं सरस्वती सह धीभिरस्तु ।
शमभिषाचः शमु रातिषाचः शं नो दिव्याः पार्थिवाः शं नो अप्याः[5] ॥
ये सवितुः सत्यसवस्य विश्वे मित्रस्य व्रते वरुणस्य देवाः ।
ते सौभगं वीरवद्गोमदप्नो दधातन द्रविणं चित्रमस्मे[6] ॥
सुगा[7] वो देवा[8] विश्वे देवाः[9] ॥
द्यौः[10] पितः पृथिवि[11] मातरध्रुगग्ने भ्रातर्वसवो मृडता[12] नः ।
विश्व आदित्या अदिते[13] सजोषा अस्मभ्यं शर्म बहुलं वियन्त[14] ॥
ईडे अग्निं स्ववसं नमोभिरिह प्रसत्तो[15] विचयत्कृतं नः ।
रथैरिव प्रभरे[16] वाजयद्भिः प्रदक्षिणिन्मरुतां[17] स्तोममृध्याम्[18] ॥
त्विषीमन्तो अध्वरस्येव दिद्युत्तृषुच्यवसो[19] जुह्वो नाग्नेः[20] ।

---

1) Vgl. RV 7, 62, 5; TS 1, 8, 22, 3; 2, 5, 12, 3; TBr 2, 7, 15, 6. 8, 6, 7; Kâṭh. 12, 14; VS 21, 9. 2) P विश्वे । आस्क्राः । 3) Ben नु 4) Vgl. RV 1, 186, 2; TBr 2, 8, 6, 3. 5) Vgl. RV 7, 35, 11; TBr 2, 8, 6, 3. 6) Vgl. RV 10, 36, 13; TBr 2, 8, 6, 4. 7) P सुग्वाः इति सु.ग्वाः ।(!) 8) P देवाः ।; vgl. VS 8, 18; Kâṭh. 4, 12; Kap. S. 3, 10. 9) So die Samh. Mss.; P देवाः ।; vgl. RV 6, 52, 13; TS 2, 4, 14, 5; 4, 1, 11, 4; TBr 2, 8, 6, 5; VS 33, 53. 10) So P; die Samh. Mss. द्यौः । 11) Die Mss., auch P पृथिवी 12) P मृडत । 13) H u. Bb चादिते 14) Ben यंत॰; vgl. RV 6, 51, 5; TBr 2, 8, 6, 5. 15) H u. Bb प्रसत्तौ 16) P प्र । भरे । 17) P प्र.दक्षिणित् । 18) Vgl. RV 5, 60, 1; TBr 2, 7, 12, 4. 19) P दिद्युत् । तृषुच्यवस इति तृषु.च्यवसः । 20) P न । अग्नेः ।

अर्चत्रयो धुनयो न वीरा भ्राजज्जन्मानो[1] मरुतो अधृष्टाः[2] ॥
अग्ने याहि[3] दूत्यं[4] मा रिषण्यो देवाँ[5] अच्छा ब्रह्मकृता गणेन ।
सरस्वतीं मरुतो अश्विनापो[6] यक्षि देवान्रत्नधेयाय विश्वान्[7] ॥
प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय[8] ॥
ये अग्नयो न शोशुचन्निधाना द्विर्यत्त्रिर्मरुतो वावृधन्त ।
अरेणवो हिरण्ययास[9] एषां साकं नृम्णैः पौंस्येभिश्च भूवन्[10] ॥
आ वो यन्तूदवाहासो[11] अद्य[12] ॥
सत्यं बृहदृतमुग्रं दीक्षा तपो ब्रह्म यज्ञाः[13] पृथिवीं धारयन्ति ।
सा नो भूतस्य भुवनस्य पत्न्युरुं लोकं पृथिवी नः कृणोतु ॥
असंबाधा या मध्यतो मानवेभ्यो यस्या[14] उद्वतः प्रवतः समं महत् ।
नानारूपा[15] ओषधीर्या बिभर्ति पृथिवी नः प्रथतां राध्यतां[16] नः ॥
यां रक्षन्त्यस्वप्ना[17] विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम् ।
सा नो मधु घृतं दुहामथो[18] उक्षतु वर्चसा ॥
यस्यां पूर्वे पूर्वजना विचक्रिरे यस्यां देवा असुरानभ्यवर्तयन्[19] ।
या बिभर्ति बहुधा प्राणदेजत्सा नो भूमिः पूर्वपेयं दधातु ॥
यास्ते प्राचीः प्रदिशो या उदीचीर्याश्च भूम्यधराग्याश्च[20] पश्चा ।
शिवास्ता[21] मह्यं चरते भवन्तु मा निपप्तं भुवने शिश्रियाणः ॥

---

1) P भ्राजज्जन्मान इति भ्राजत्.जन्मानः । 2) Vgl. RV 6, 66, 10. 3) In H u. Bb das Verbum ohne Accent. 4) P दूत्यं । 5) P देवान् । 6) P अश्विना । अपः । 7) Vgl. RV 7, 9, 5; TBr 2, 8, 6, 4. 8) Vgl. RV 6, 66, 9; TS 4, 1, 11, 3; TBr 2, 8, 5, 5; Kâṭh. 20, 15. 9) P हिरण्ययासः । 10) Vgl. RV 6, 66, 2. 11) P यन्तु । उदवाहस इत्युद.वाहसः । 12) Vgl. RV 5, 58, 3; TBr 2, 5, 5, 3. 13) Ben यज्ञात् । 14) P यस्याः । 15) P नानारूपा इति नाना.रूपाः । 16) Bb °ता 17) Ben रक्षन्ति स्वप्ना 18) Bb दुहाना°; P दुहाम् । अथो इत्यथो । 19) So H u. Bb; in Ben °अभ्यवर्तयन्; P अभि । अवर्तयन् । 20) So Ben; in H u. Bb °धराङ् याश्च; desgl. B, ohne Accent; P भूम्यधरामिति भूमि.अधराम् 21) Ben °स्त्वा; P शिवाः । ताः ।

विश्वंभरा[1] वसुधानी पुरुक्षुर्हिरण्यवर्णा जगतः प्रतिष्ठा ।
वैश्वानरं बिभ्रती[2] भूमिरग्निमिन्द्र ऋषभा[3] द्रविणं नो दधातु ॥ ११ ॥

Vgl. TBr 2, 8, 6; Weiteres s. in den Anmerkungen.

आ वां मित्रावरुणा हव्यदातिं नमसा देवा[4] अवसा ववृत्याम् ।
अस्माकं ब्रह्म पृतनासु सह्या[5] अस्माकं वृष्टिर्दिव्या सुपारा[6] ॥
ऋतस्य गोपा[7] अधितिष्ठथो रथं सत्यधर्माणा परमे व्योमन् ।
यमत्र मित्रावरुणावथो युवं तस्मै वृष्टिर्मधुमत्पिन्वते दिवः[8] ॥
वाचं सु मित्रावरुणा ऋतावरीं पर्जन्यश्चित्रां वदति त्विषीमतीम् ।
अभ्रा वसत[9] मरुतः[10] सु मायया[11] द्यां वर्षयतमरुणामरेपसम्[12] ॥
सम्राजा अस्य भुवनस्य राजथो मित्रावरुणा विदथे स्वर्दृशा ।
वृष्टिं वां राधो अमृतत्वमीमहे द्यावापृथिवी विचरन्ति[13] तन्यवः ॥
आ नो मित्रावरुणा हव्यजुष्टिं घृतैर्गव्यूतिमुक्षतमिडाभिः[14] ।
प्रति वामत्र वरमा[15] जनाय पृणीतमुद्नो[16] दिव्यस्य चारोः[17] ॥
सम्राजा उग्रा वृषभा दिवस्पती पृथिव्या[18] मित्रावरुणा[19] विचर्षणी ।

---

1) Bb विश्वंभरा 2) Ben बिभ्रति 3) So H u. Bb; ich zerlege es in ऋषभ । आ ।; in Ben ऋषभा ohne Accent; P इन्द्रवृषभेतीन्द्रवृषभा 4) P देवौ । 5) H u. Bb सह्या 6) Vgl. RV 1, 152, 7: TBr 2, 8, 6, 5. 7) P गोपौ । 8) Vgl. RV 5, 63, 1. 9) P वसत । 10) So P; in den Samh. Mss. ohne Accent. 11) So mit P सु । मायया ।; Ben सुमायया; H u. Bb स्वमायया; desgl. B, ohne Accent. 12) Vgl. RV 5, 63, 6; TBr 2, 4, 5, 4. 13) Ben °वीच° 14) Ben °तमीडाभिः 15) So im Anschluss an P वरं । आ ।; Ben वरामा; H u. Bb वरिमा; desgl. B, ohne Accent. 16) So corrigirt; die Mss. schwanken; Ben पृणीतमुद्रौ; H u. Bb प्रणीतमुद्रौ; desgl. B, ohne Accent; P प्रणीतं । उद्नः । 17) Vgl. RV 7, 65, 4; TBr 2, 8. 6, 7. 18) P पृथिव्याः । 19) In H u. Bb dies Wort ohne Accent.

चित्रेभिरभ्रैरुपतिष्ठथो रवं द्यां वर्षयथो[1] असुरस्य मायया[2] ॥
आ ते महो[3] यो जात[4] एवाभि गोत्राणि[5] ॥
आभिः स्पृधो मिथतीररिषण्यन्नमित्रस्य[6] व्यथया[7] मन्युमिन्द्र ।
आभिर्विश्वा अभियुजो विषूचीरार्याय विशो ऽवतारीर्दासीः[8] ॥
अयं शृण्वे अध जयन्नुत घ्नन्नयमुत[9] प्र कृणुते युधा गाः[10] ।
यदा सत्यं कृणुते मन्युमिन्द्रो विश्वं दृढं भयत[11] एजदस्मात्[12] ॥
अनु स्वधामक्षरन्नापो अस्यावर्धत[13] मध्य[14] आ नाव्यानाम्[15] ।
सध्रीचीनेन मनसा तमिन्द्र[16] ओजिष्ठेन हन्मनाहन्नभि[17] द्यून्[18] ॥
इन्द्रस्तरस्वानभिमातिहोग्रो हिरण्यवर्णो इषिरः स्वर्षाः ।
तस्य वयं सुमतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम[19] ॥
हिरण्यवर्णो अभयं कृणोत्वभिमातिहेन्द्रः पृतनासु जिष्णुः ।
स नः शर्म त्रिवरूथं वियंसद्यूयं[20] पात स्वस्तिभिः सदा नः[21] ॥
इन्द्रं स्तुहि वज्रिणं सोमपृष्ठं[22] पुरोडाशस्य जुषतां हविर्नः ।
हत्वाभिमातीः पृतनाः सहस्वानथाभयं कृणुहि विश्वतो नः[23] ॥
स्तुहि शूरं वज्रिणमप्रतीतं वृत्रहणं पुरुहूतमिन्द्रम् ।
य एक इच्छतपतिर्जनेषु तस्मा इन्द्राय हविषा जुहोत[24] ॥
इन्द्रो देवानामधिपाः[25] पुरोहितो विशां पतिरभवद्वाजिनीवान् ।

---

1) P वर्षयथः । 2) Vgl. RV 5, 63, 3. 3) Vgl. RV 7, 25, 1; TS 1, 7, 13, 2; TBr 2, 8, 3, 3; Kâṭh. 8, 16. 4) Vgl. RV 2, 12, 1; TS 1, 7, 13, 2; TB 2, 8, 3, 3; Kâṭh. 8, 16. 5) Vgl. RV 10, 103, 7; TS 4, 6, 4, 2; VS 17, 39. 6) P मिथतीः । अरिषण्यन् । अमित्रस्य । 7) P व्यथय । 8) Vgl. RV 6, 25, 2; TBr 2, 8, 3, 3. 9) H u. Bb घ्नंन्नु घ्नन्न° 10) Ben गात् 11) P भयते 12) P अस्मात् ।, vgl. RV 4, 17, 10; TBr 2, 8, 3, 3. 13) P अक्षरन् । अवर्धत । 14) P मध्ये । 15) So H u. Bb; in Ben नाव्यानां; P नाव्यानां । 16) P तं । इन्द्रः । 17) P हन्मना । अहन् । अभि । 18) Vgl. RV 1, 33, 11; TBr 2, 8, 3, 4. 19) Vgl TBr 2, 8, 4 1. 20) Ben यीं° 21) Vgl. TBr 2, 8, 4, 1. 22) Bb सौमपृष्ठं 23) Vgl. TBr 2, 8, 4 1. 24) Vgl. TBr 2, 8, 4, 2. 25) So Ben; H u. Bb °मधिपः; B °मधिमपः; P अधिपा ऽइत्यधि-पाः ।

अभिमातिहा तविषस्तुविष्मानसंभ्यं[1] चित्रं वृषणं रयिं दात्[2] ॥
य इमे द्यावापृथिवी महित्वा बलेनाहंहदभिमातिहेन्द्रः[3] ।
स नो हविः प्रतिगृभ्णातु[4] रातये देवानां[5] देवो निधिपा नो अव्यात्[6] ॥

॥ १२ ॥ Vgl. TBr 2, 8, 6; 2, 8, 3 u. 4 (s. oben); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

इन्द्रो वृषमतरद्वृषतूर्ये[7] ऽनाधृष्यो मघवा शूरा[8] इन्द्रः ।
अन्वेनं विशो अमदन्त पूर्वीरयं[9] राजा जगतश्चर्षणीनाम्[10] ॥
स एव वीरः स उ वीर्यावान्स[11] एकराजो[12] जगतः परस्याः ।
यदा वृषमतरच्छूरा[13] इन्द्रो अथैकराजो[14] अभवज्जनानाम्[15] ॥
इन्द्रो यज्ञं वर्धयन्विश्ववेदाः पुरोडाशस्य जुषतां हविर्नः ।
वृषं तीर्त्वा[16] दानवं वज्रबाहुर्दिशो ऽदंहदृंहिता दंहणेन[17] ॥
इमं यज्ञं वर्धयन्विश्ववेदाः पुरोडाशं प्रतिगृभ्णात्विन्द्रः ।
यदा वृषमतरच्छूरा इन्द्रो अथाभवद्दमिताभिक्रतूनाम्[18] ॥
अहन्वृषम्[19] ॥
इन्द्रो देवाञ्छम्बरहत्य[20] आवदिन्द्रो[21] देवानामभवत्पुरोगाः ।
इन्द्रो यज्ञे हविषा वावृधानो वृषतूर्नो अभयं शर्म यंसत्[22] ॥

---

1) P तविष्मान् 2) So P; die Samh. Mss. ह्रा:; vgl. TBr 2, 8, 4, 2. 3) Ben °मातो° 4) So Ben; H, Bb u. B °गृभ्णातु; für den P s. die folgende Anmerkung. 5) P हविः । प्रति । चतरत् । वृषतूर्ये । देवानां । 6) Vgl. TBr 2, 8, 4, 3. 7) H °मतरद्वृ 8) P शूरः । 9) So im Anschluss an P पूर्वीः । अयं ।; die Samh. Mss. पूर्वीरयिं° 10) Vgl. TBr 2, 8, 3, 6. 11) P वीर्यवानिति वीर्य॰वान् ।; Bb वीर्यवान् 12) P एषः । राजा । 13) Bb °मतरच्छूरां; P चतरत् । शूरः । 14) P एकराजं इति एक॰राजः । 15) Vgl. TBr 2, 8, 3, 7. 16) P तर्त्वा । 17) Ben दृंहिता दृंहिता दृंहणेन; vgl. TBr 2, 8, 3, 7. 18) Vgl. TBr 2, 8, 3, 8. 19) Vgl. RV 1, 32, 5; TBr 2, 5, 4, 3. 20) P देवान् । शम्बरहत्य इति शंबर॰हत्ये । 21) P वा । चवत् । 22) So Ben u. P; die andern Mss. यच्छत्; vgl. TBr 2, 8, 3, 8.

इन्द्रस्य वृष्णो[1] जनिष्ठा उग्रः[2] इन्द्र एषां नेता[3] भूरि चकर्थ[4] ॥
त्वं मानेभ्य इन्द्र विश्वजन्या[5] रदा[6] मरुद्भिः शुरुधो गोअग्राः ।
स्तवानेभिः स्तवस[7] इन्द्र देवैर्विद्यामेषं[8] वृजनं जीरदानुम्[9] ॥
यः सप्त सिन्धूँरदधात्पृथिव्यां यः सप्त लोकानकृणोद्दिशश्च ।
इन्द्रो हविष्मान्त्सगणो मरुद्भिर्वृषतूर्नो यज्ञमिहोपयासत् ॥
समिद्धा इन्द्रो[10] ऽनवस्ते[11] ॥
इन्द्रस्य नु वीर्याणि प्रवोचं यानि चकार प्रथमानि वज्री ।
अहन्नहिमन्वपस्ततर्द प्र वक्षणा[12] अभिनत्पर्वतानाम्[13] ॥
अहन्नहिं पर्वते शिश्रियाणं त्वष्टास्मै वज्रं स्वर्यं ततक्ष ।
वाश्रा इव धेनवः स्यन्दमाना अञ्जः समुद्रमवजग्मुरापः[14] ॥
इन्द्रो यातो ऽवसितस्य राजा शमस्य[15] च शृङ्गिणो वज्रबाहुः ।
सेदु राजा क्षयति[16] चर्षणीनामरान्न नेमिः परि ता बभूव[17] ॥
अभि सिध्मो अजिगादस्य शत्रून्वि तिग्मेन वृषभेणा[18] पुरो ऽभेत्[19] ।
सं वज्रेणाभिनद्वृषमिन्द्रः प्र स्वां मतिमतिरच्छाशदानः[20] ॥ १३ ॥

Vgl. TBr 2, 8, 3 u. 4; Weiteres in den Anmerkungen.

---

1) Vgl. RV 10, 103, 9; TS 4, 6, 4, 3; Kâṭh. 18, 5; Kap. S. 28, 5; VS 17, 41. 2) Vgl. RV 10, 73, 1; TBr 2, 8, 3, 4; Kâṭh. 4, 8; Kap. S. 3, 6; VS 33, 64. 3) Vgl. RV 10, 103, 8; TS 4, 6, 4, 3; Kâṭh. 18, 5; Kap. S. 28, 5; VS 17, 40. 4) Vgl. RV 1, 165, 7; Kâṭh. 9, 18; 23, 11. 5) So Ben; P विश्वजन्येति विश्व.जन्या ।; die andern Mss. विश्वजन्या 6) Ben रुद्रा; P रदं । 7) P स्तवसे । 8) P विद्याः । इषं । 9) Vgl. RV 1, 169, 8. 10) Vgl. TBr 2, 6, 8; Kâṭh. 38, 6; VS 20, 36. 11) So Ben; in H u. Bb ऽनमस्ते; desgl. B, ohne Accent; P नमः । स्ते ।; vgl. RV 5, 31, 4; TS 1, 6, 12, 6; TBr 2, 8, 4, 3; Kâṭh. 8, 16. 12) P वक्षणाः । 13) Vgl. RV 1, 32, 1; TBr 2, 5, 4, 1. 8, 4, 3. 14) Vgl. RV 1, 32, 2; TBr 2, 5, 4, 2. 8, 4, 3 15) Ben शमस्य 16) Ben क्षयेति; P क्षयति । 17) Vgl. RV 1, 32, 15; TBr 2, 8, 4, 3. 18) P वृषभेण । 19) P पुरः । अभेत् । 20) Vgl. RV 1, 33, 13; TBr 2, 8, 4, 4.

त्वमपो वि दुरो[1] विषूचीरिन्द्र दृळ्हमरुजः[2] पर्वतस्य ।
राजाभवो[3] जगतश्चर्षणीनां° साकं° सूर्यं जनयन्द्यामुषासम्[4] ॥
इन्द्रो राजा जगतश्चर्षणीनामधि क्षमि विषुरूपं° यदस्ति ।
ततो ददाति[5] दाशुषे वसूनि चोदद्राध[6] उपस्तुतश्चिदर्वाक्[7] ॥
स्वादोरित्था विषूवतो[8] मध्वः पिबन्ति[9] गौर्यः ।
या इन्द्रेण सयावरीर्वृष्णा मदन्ति शोभसे[10] वस्वीरनु स्वराज्यम्[11] ॥
युध्मस्य ते वृषभस्य स्वराज्ञ उग्रस्य यूनः स्थविरस्य घृष्वेः[12] ।
अजूर्यतो[13] वज्रिणो वी३र्याणीन्द्रः श्रुतस्य महतो महानि[14] ॥
इदं नमो वृषभाय स्वराजे[15] उक्थंशुष्माय तवसेऽवाचि ।
अस्मिन्निन्द्र वृजने सर्ववीराः स्मत्सूरिभिस्तव[16] शर्मन्त्स्याम[17] ॥
अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेषु[18] ॥
आदित्यानामवसा नूतनेन सक्षीमहि शर्मणा शंतमेन ।
अनागास्त्वे अदितित्वे तुरास[19] इमं° यज्ञं दधतु श्रोषमाणाः[20] ॥
न दक्षिणा विचिकिते[21] न सव्या न प्राचीनमादित्या नोत[22] पश्चा ।
पाक्या[23] चिद्वसवो धीर्या[24] चिद्युष्मानीतो अभयं ज्योतिरश्याम्[25] ॥

---

1) P वि । दुरः । 2) So Ben; in H u. Bb दृळ्हामरुजतः; desgl. B, ohne Accent; P दृळ्हं । अरुजः । 3) P राजा । अभवः । 4) Vgl. RV 6, 30, 5. 5) Bb ददातु 6) P चोदयत् । राधः । 7) Vgl. RV 7, 27, 3; TBr 2, 8, 5, 8. 8) So im Anschluss an P विषूवतः । विषुवत इति विषु.वतः ।; Ben विषुवृतो; H u. Bb विषूवतो; B विषुवतो 9) So P; die Samh. Mss. पिबति 10) P शोभसे । 11) Vgl. RV 1, 84, 10. 12) P घृष्वेः । 13) So im Anschluss an P अजूर्यतः ।; die Samh. Mss. अजीर्यतो 14) Vgl. RV 8, 46, 1. 15) P स्व.राजे । 16) Ben सूरि° 17) Vgl. RV 1, 51, 15. 18) Vgl. RV 10, 103, 11; TS 4, 6, 4, 3; Kâth. 18, 5; Kap. S. 28, 5; VS 17, 43. — Hier bricht Ben auf f. 59 ab, und ist das Folgende in dieser Hdschr. nicht mehr vorhanden. 19) P तुरासः । 20) P श्रोषमाणाः ।; vgl. RV 7, 51, 1; TS 2, 1, 11, 6; TBr 2, 8, 1, 6. 21) P वि । चिकिते । 22) P आदित्याः । न । उत । 23) P पाक्या । 24) Ben धीर्या; P धीर्या । 25) Vgl. RV 2, 27, 11; TS 2, 1, 11, 5; TBr 2, 8, 1, 6.

धारयन्तः[1] ॥

तिस्रो भूमीर्धारयन्त्रीँरुत द्यून्त्रीणि व्रता विदथे अन्तरेषाम् ।
ऋतेनादित्या महि वो महित्वं तदर्यमन्वरुण मित्र चारु[2] ॥

यज्ञो देवानां प्रत्येतु सुम्नम्[3] ॥

शुचिरपः सूयवसा[4] अदब्ध उप क्षयन्ति वृद्धवयाः सुवीरः ।
नकिष्टं[5] घ्नन्त्यन्तितो न दूराद्य आदित्यानां भवति प्रणीतौ[6] ॥
आदित्यो देव उदगात्पुरस्ताद्विश्वा भूतानि प्रति मोदमानः ।
तस्य देवाः प्रसवं यन्ति सर्वे यथास्य नाम परमं गुहा विदुः ॥
यस्य भान्ति केतवो यस्य रश्मयो यस्येमा विश्वा भुवनानि सर्वा ।
तस्यादित्यस्य प्रसवं[7] मनामहे यस्तेजसा प्रथमजा विभाति[8] ॥
विभाति केतुररुणः पुरस्तादादित्यो विश्वा भुवनानि सर्वा ।
सुगं नु पन्थामन्वेति प्रजानन्पिता देवानामसुरो विपश्चित् ॥
व्रतेन यं व्रतिनो वर्धयन्ति देवा मनुष्याः पितरश्च सर्वे ।
तस्यादित्यस्य[9] प्रसवं मनामहे यस्तेजसा प्रथमजा विभाति ॥
आदित्यः शुक्र उदगात्पुरस्ताज्ज्योतिः कृण्वन्वि तमो बाधमानः ।
आभासमानः प्रदिशो नु सर्वा भद्रस्य कर्ता रोचमाना[10] आगात् ॥
यदेदेनमदधुर्यज्ञियासो[11] दिवि देवाः सूर्यमादितेयम् ।
यदा चरिष्णू[12] मिथुना[13] अभूतामादित्प्रापश्यन्भुवनानि विश्वा[14] ॥

॥ १४ ॥ Vgl. TBr 2, 8, 1, 6; Weiteres s. in den Anmerkungen.

---

1) Vgl. RV 2, 27, 4; TS 2, 1, 11, 4; TBr 2, 8, 1, 6; Kâṭh. 11, 12. 2) Vgl. RV 2, 27, 8; TS 2, 1, 11, 5; TBr 2, 8, 1, 6; Kâṭh. 11, 12. 3) Vgl. RV 1, 107, 1; TS 1, 4, 22, 1; 2, 1, 11, 4; TBr 2, 8, 1, 6; Kâṭh. 4, 10; Kap. S. 3, 8; VS 8, 4; 33, 68. 4) P सुयवसा इति सु॰यवसाः । 5) P नकिः । तं । 6) Vgl. RV 2, 27, 13; TS 2, 1, 11, 4; TBr 2, 8, 1, 6. 7) Bb प्रभवं 8) Vgl. TBr 3, 1, 1, 1. 9) Bb यस्या॰ 10) P रोचमानः । 11) P यदा । इत् । एनम् । 12) So P; die Samh. Mss. चरिष्णु 13) P मिथुनौ । 14) Vgl. RV 10, 88, 11.

वयमु त्वा गृहपते जनानामग्ने अकर्म समिधा बृहन्तम् ।
अस्थूरि नो गार्हपत्यानि सन्तु तिग्मेन नस्तेजसा संशिशाधि[1] ॥
अग्ने स क्षेषदृतपा ऋतेजा उरु ज्योतिर्नशते देवयुष्टे ।
यं त्वं मित्रेण वरुणः सजोषा देव पासि त्यजसा मर्तमंहः[2] ॥
तेजिष्ठा यस्यारतिर्वनेराट् तोदो अध्वन्न[3] वृधसानो अद्यौत्[4] ।
अद्रोघो[5] न द्रविता चेतति त्मन्नमर्त्यो ऽवर्त्र[6] ओषधीषु[7] ॥
आ यद्दिषे नृपतिं तेज[8] आनट् शुचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीके ।
अग्निः शर्धमनवद्यं युवानं स्वाध्यं[9] जनयत्सूदयच्च[10] ॥
स तेजीयसा मनसा त्वोत उत[11] शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः ।
अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ भूयाम ते सुष्टुतयश्च वस्वः[12] ॥
स इदस्तेव[13] प्रतिधादसिष्यञ्छिशीत[14] तेजो ऽयसो न[15] धाराम् ।
चित्रध्रजतिररतिर्यो अक्तोर्वेर्न[16] द्रुषद्वा[17] रघुपत्मजंहाः[18] ॥
हव्यवाडग्निरजरः पिता नः[19] ॥
मथीद्यदीं[20] विष्टो मातरिश्वा होतारं विश्वाप्सुं[21] विश्वदेव्यम् ।

---

1) Vgl. RV 6, 15, 19; TBr 3, 5, 12, 1. 2) Vgl. RV 6, 3, 1. 3) P अध्वन् । न ।
4) So P; die Samh. Mss. अद्योत् 5) So im Anschluss an P अद्रोघः ।; Bb अद्रौघौ; H आद्रौघौ 6) So im Anschluss an P अवर्त्रः ।; die Samh. Mss. schreiben वर्त्र
7) Vgl. RV 6, 12, 3. 8) P तेजः । 9) So im Anschluss an P स्वाध्यमिति सु. आध्यं ।; die Samh. Mss. स्वाध्यं 10) Vgl. RV 1, 71, 8; TS 1, 3, 14, 6; VS 33, 11.
11) In B उत; in P fehlt dies Wort ganz. 12) Vgl. RV 3, 19, 3; TS 1, 3, 14, 6.
13) So im Anschluss an P सः । इत् । अस्तेवेत्यस्ता. इव ।; H u. Bb सं । इदस्तेव; B सइदस्तेव 14) Die Mss. schwanken; Bb प्रतिधादसिष्यञ्छिशीदस्; H प्रतिधादसिष्यञ्छिशीद्; desgl. B, ohne Accent; P प्रति । धात् । असिष्यन् । शिशीत । 15) So im Anschluss an P तेजः । अयसः ।; die Samh. Mss. तेजो यसो 16) So im Anschluss an P अक्तोः । वेः । न ।; die Samh. Mss. अक्तोर्वेर्न 17) So mit P द्रुषद्वा । द्रुषद्वेति द्रु. सद्वा ।; die Samh. Mss. द्रुपद्वा 18) Vgl. RV 6, 3, 5. 19) Vgl. RV 5, 4, 2; TS 3, 4, 11, 1. 20) P मथीत् । यत् । ईम् 21) So mit P विश्वाप्सुमिति विश्व. अप्सुं ।; die Samh. Mss. विश्वाप्सुं

नि यं दधुर्मनुष्यासु[1] विक्षु ३[2] स्वर्णं[2] चित्रं[3] वपुषे विभावम्[3] ॥
अयं[4] स यस्य शर्मन्नवोभिरग्नेरेधते जरिताभिष्टौ[4] ।
ज्येष्ठेभिर्यो भानुभिर्ऋषूणां[5] पर्येति परिवीतो[6] विभावा[7] ॥
अदिद्युतत्स्वपाको विभावाग्ने[8] यजस्व रोदसी उरूची ।
आयुं न यं नमसा रातहव्या[9] अञ्जन्ति सुप्रयसं[10] पञ्च[11] जनाः[12] ॥
स नो विभावा चक्षणिर्न वस्तोरग्निर्वन्दारु[13] वेद्यश्चनो[14] धात् ।
विश्वायुर्यो अमृतो मर्त्येषु पर्यभूदतिथिर्जातवेदाः[15] ॥
यो भानुभिर्विभावा विभात्यग्निर्देवेभिर्ऋतावाजस्रः ।
आ यो विवाय सख्या[16] सखिभ्यो ऽपरिह्वृतो[17] अत्यो न सप्तिः[18] ॥
यदग्न एषा समितिर्भवाति देवी देवेषु यजता यजत्र[19] ।
रत्ना च यद्विभजासि[20] स्वधावो भागं नो अत्र वसुमन्तं वी-
तात्[21] ॥
एता ते अग्न उचथानि वेधो[22] जुष्टानि सन्तु मनसे हृदे च ।
शकेम रायः सुधुरो यमं ते ऽधि श्रवो देवभक्तं दधानाः[23] ॥
वि पृक्षो[24] अग्ने मघवानो अश्युर्वि सूरयो ददतो[25] विश्वमायुः ।

1) So im Anschluss an P नि । यं । दधुः ।; H u. Bb यंदधु°; desgl. B, ohne Accent. 2) Die ३ fehlt in den Mss. und ist von mir ergänzt. 3) Vgl. RV 1, 148, 1. 4) P जरिता । अभिष्टौ । 5) So die Mss.; auch P ऋषूणां । 6) P परिवीत इति परि.वीतः । 7) Vgl. RV 10, 6, 1. 8) So corrigirt; H विभावा अग्ने; Bb विभावा अग्ने; desgl. B, ohne Accent; P विभावा । अग्ने । 9) P रातहव्या इति राते.हव्याः । 10) So mit P सुप्रयसमिति सु.प्रयसं ।; die Saṃh. Mss. सुप्रयसं; Bb सुप्रयसं 11) In den Saṃh. Mss. dies Wort ohne Accent. 12) Vgl. RV 6, 11, 4. 13) P वन्दारुः । 14) P वेद्यः । चं । नः । 15) Bb पर्यभूद°; P मर्त्येषु । पर्यभूदित्यभि.भूत् । भूत् । अतिथिः ।; vgl. RV 6, 4, 2. 16) P सख्या । 17) So im Anschluss an P अपरिह्वृत इत्यपरि.ह्वृतः ।; die Saṃh. Mss. परिहृतो 18) Vgl. RV 10, 6, 2. 19) H यजत्र 20) P यत् । विभाजासीति वि.भाजासि । 21) Vgl. RV 10, 11, 8. 22) So im Anschluss an P वेधः ।; in H वेदः; Bb u. B ebenso, nur ohne Accent. 23) Vgl. RV 1, 73, 10. 24) So im Anschluss an P पृक्षः ।; in H पक्षो; Bb u. B पक्षो. 25) P ददतः ।

सनेम वाजꣳ समिथेष्वर्यो भागं देवेषु श्रवसे दधानाः[1] ॥
आ नो गहि सख्येभिः शिवेभिर्महान्महीभिरूतिभिः सरण्यन् ।
अस्मे रयिं बहुलꣳ संतरुत्रꣳ सुवाचं भागꣳ यशसं कृधी[2] नः[3] ॥
कुर्मस्ता[4] आयुरजरꣳ यदग्ने यथा युक्तो जातवेदो न रिष्याः ।
अथा[5] वहासि सुमनस्यमानो भागं देवेभ्यो हविषः सुजात[6] ॥
हविषीव[7] भजमानो ना[8] आभाग[9] देवेभ्यः शिक्षन्नुत मानुषेभ्यः ।
त्वं देवानामसि यह्व होता स एनान्यक्षीषितो यजीयान् ॥ १५ ॥

Die Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

अग्ने दा[10] दा नो अग्ने[11] ऽग्निर्ददात्यन्नपते[12] अन्नस्य नो देह्यमिना[13]
रयिमश्नवासꣳ[14] समिद्युवसे वृषन्[15] यास्ते[16] ॥
यमो नो गातुं प्रथमो विवेद[17] नैषा[18] गव्यूतिरपभर्तवा उ ।
यथा नः पूर्वे पितरः परेयुरेना जज्ञानाः पथ्या[19] अनु स्वाः[20] ॥
प्रेहि प्रेहि पथिभिः पूर्व्येभिर्यत्रा[21] नः पूर्वे पितरः परेताः[22] ।
उभा राजाना स्वधया मदन्ता यमं पश्यासि[23] वरुणं च देवम्[24] ॥
अङ्गिरोभिरागहि यज्ञियेभिर्यम वैरूपैरिह मादयस्व ।

---

1) Vgl. RV 1, 73, 5, 2) P कृधि । 3) Vgl. RV 3, 1, 19. 4) P ते । 5) P अथ । 6) So P; die Samh. Mss. सुजातः; vgl. RV 10, 51, 7. 7) So im Anschluss an P हविषीवेति हविषि · इव ।; die Samh. Mss. हविषी वा 8) P भजमानः । नः । 9) So im Anschluss an P वा । आभाक् ।; die Samh. Mss. वा भागे 10) Vgl. RV 3, 24, 5; TS 2, 2, 12, 6; Kâṭh. 6, 10. 11) Vgl. oben 4, 12, 2; TS 2, 2, 12, 6. 12) Vgl RV 5, 25, 6, Kâṭh. 2, 15. 13) Vgl. TS 4, 2, 3, 1; TBr 3, 11, 4; Kâṭh. 19, 12; 16, 10; Kap. S. 25, 1; 32, 2; VS 11, 83. 14) Vgl. RV 1, 1, 3; TS 3, 1, 11, 1; 4, 3, 13, 5. 15) Vgl. RV 10, 191, 1; TS 2, 6, 11, 4; 4, 4, 4, 4; Kâṭh. 2, 15; VS 15, 30. 16) Wahrscheinlich zu vgl. 2, 7, 16; TS 4, 2, 9, 4; 5, 7, 7, 3; VS 13, 22; 18, 46; Kâṭh. 16, 16; 40, 13. 17) So P; die Samh. Mss. विवेद 18) P न । एषा । 19) P पथ्याः । 20) Vgl. RV 10, 14, 2. 21) Auch P पूर्व्येभिः । 22) So mit P परेता इति परा · इताः ।; von den Samh. Mss. schreiben H u. Bb परेतां; B ebenso, nur ohne Accent. 23) Die Samh. Mss. पश्यसि; P पश्यासि । 24) Vgl. RV 10, 14, 7.

विवस्वन्तं हुवे यः पिता ते ऽस्मिन्यज्ञे बर्हिष्या[1] निषद्य[2] ॥
इमं यम प्रस्तरमा हि सीदाङ्गिरोभिः पितृभिः संविदानः ।
आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वहन्त्वेना राजन्हविषा मादयस्व[3] ॥
मातली कव्यैर्यमो अङ्गिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्वभिर्वावृधानः ।
यांश्च[4] देवा वावृधुर्ये[5] च देवान्स्वाहान्ये स्वधयान्ये मदन्ति[6] ॥
परेयिवांसं प्रवतो महीरनु बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानम्[7] ।
वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा दुवस्य[8] ॥
यास्ते पूषन्नावो अन्तः समुद्रे हिरण्ययीरन्तरिक्षे चरन्ति ।
ताभिर्यासि दूत्यं[9] सूर्यस्य कामेन कृतः[10] श्रव इच्छमानः[11] ॥
शुक्रं ते अन्यद्यजतं ते अन्यत्[12] ॥
पूषेमा आशा अनुवेद सर्वाः सो अस्माँ[13] अभयतमेन[14] नेषत्[15] ।
स्वस्तिदा आघृणिः[16] सर्ववीरो ऽप्रयुच्छन्पुर[17] एतु प्रजानन्[18] ॥
प्रपथे पथामजनिष्ट पूषा प्रपथे दिवः प्रपथे पृथिव्याः ।
उभे अभि प्रियतमे सधस्थे आ च परा च चरति प्रजानन्[19] ॥
पूषा सुबन्धुर्दिव आ पृथिव्या इडस्पतिर्मघवा दस्मवर्चाः ।

---

1) P बर्हिषि । आ । 2) Vgl. RV 10, 14, 5; TS 2, 6, 12, 6. 3) Vgl. RV 10, 14, 4; TS 2, 6, 12, 6. 4) P यान् । च । 5) P ववृधुः । 6) Vgl. RV 10, 14, 3; TS 2, 6, 12, 5; TBr 2, 6, 16, 2. 7) So corrigirt; die Samh. Mss. •मनुपस्पशानं; P अनु-पस्पशानमित्यनु-पस्पशानम् । 8) Vgl. RV 10, 14, 1; TA 6, 1, 1. 9) So die Samh. Mss. दूत्यं । 10) P कृतः । 11) Vgl. RV 6, 58, 3; TBr 2, 5, 5, 5. 8, 5, 3. 12) Vgl. RV 6, 58, 1; TS 4, 1, 11, 2; TBr 2, 8, 5, 3; TA 1, 2, 4; 10, 1; 4, 5, 6; Kâṭh. 4, 15; 20, 15. 13) P अस्मान् । 14) P अभयतमेनेत्यभय-तमेन । 15) So alle Mss.; auch P 16) So im Anschluss an P आघृणिरित्या-घृणिः ।; H आघृणिः; desgl. B, ohne Accent; Bb आघृणिः 17) So im Anschluss an P सर्ववीर इति सर्व-वीरः । अप्रयुच्छन्नित्यप्र-युच्छन् ।; die Samh. Mss. सर्ववीरः प्रयुच्छन् 18) Vgl. RV 10, 17, 5; TBr 2, 8, 5, 3. 4, 1, 5; TA 6, 1, 1. 19) Vgl. TBr 2, 8, 5, 3.

यं देवासो अददुः सूर्यायै कामेन कृतं तवसं स्वञ्चम्[1] ॥
अजाश्वः पशुपा वाजपस्त्यो धियंजिन्वो[2] भुवने विश्वे अर्पितः ।
अष्ट्रां पूषा शिथिरामुद्वरीवृजत्संचक्षाणो भुवना देव ईयते[3] ॥ १६ ॥

Vgl. RV 10, 14; TS 2, 6, 12; TBr 2, 8, 5; (âindrâgnipaçvâdisûktakathanam); weitere Vergleichungen s. in den Anmerkungen.

यद्देवा[4] देवहेडनं यद्वाचानृतमोदिम ।
आदित्यास्तस्मान्मुञ्चतर्तस्य[5] र्तेनमामुतः[6] ॥
देवा जीवनकाम्या यद्वाचानृतमोदिम ।
तस्मान्न इह[7] मुञ्चत विश्वे देवाः[8] सजोषसः[9] ॥
घृतेन द्यावापृथिवी घृतेन त्वं सरस्वति ।
कृताञ्चः पाह्यंहसो यत्किंचानृतमोदिम[10] ॥
इन्द्राग्नी मित्रावरुणौ सोमो धाता बृहस्पतिः ।
ते नो मुञ्चन्त्वेनसो यत्किंचानृतमोदिम[11] ॥
सजातशंसादुत[12] जामिशंसाज्ज्यायसः शंसादुत वा कनीयसः ।
अनाधृष्टं[13] देवकृतं यदेनस्तस्मात्त्वमस्माञ्जातवेदो मुमुग्धि[14] ॥

---

1) Vgl. RV 6, 58, 4; TBr 2, 8, 5, 4. 2) So im Anschluss an P धियंजिन्व इति धियम्.जिन्वः ।; H u. Bb धियं जिन्वो; B धियं जिन्वा 3) Vgl. RV 6, 58, 2; TBr 2, 8, 5, 4. 4) P यत् । देवाः । 5) So die Samh. Mss.; P आदित्याः । तस्मात् । मुञ्चत । ऋतस्य । 6) So H; in Bb र्तेनमामुतः; B र्तेनमागुतः; im P ऋतेन । एनं । मां । उतो इ । 7) So im Anschluss an P तस्मात् । नः । इह ।; die Samh. Mss. तस्मादिह 8) So corrigirt; die Mss. देवाः 9) So die Samh. Mss.; P सजोषस इति स.जोषसः ।; vgl. TBr 3, 7, 12, 1; TA 2, 3, 1. 10) Vgl. TBr 3, 4, 12, 2; TA 2, 3, 1. 11) Dieser Vers fehlt in H u. Bb; er musste daher theils nach dem P, theils nach den verwandten Texten accentuirt werden. 12) Die Samh. Mss. सजातशंसादुतं; aber P सजातशंसादिति सजात.शंसात् । 13) So Bb; in H u. P ist das Wort Oxytonon. 14) Vgl. TBr 3, 7, 12, 3; TA 2, 3.

यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम ।
अग्निर्नस्तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु[1] दुरितानि यानि कानि च चकृम[2] ॥
येन चित्तो अर्णवाविर्बभूव येन सूर्यं तमसो निरमोचि ।
येनेन्द्रो विश्वा अजहादरातीस्तेनाहं ज्योतिषा ज्योतिरानशान अयाक्षि[3] ॥
यद्धैव्यमृणमहं[4] बभूव[5] धिष्ण्यं[6] वा संचकार जनेभ्यः ।
अग्निर्नस्तस्मादिन्द्रश्च संविदानौ[7] प्रमुञ्चताम्[8] ॥
यत्कुसीदमप्रतीतं[9] मयेह[10] येन यमस्य[11] निधिना[12] चरावः[13] ।
एतत्तदग्ने[14] अनृणो भवामि जीवन्नेव प्रति हस्तानृणानि[15] ॥
यद्धस्ताभ्यां चकर किल्बिषाण्यक्षाणां वग्नुमवजिघ्नमानः[16] ।
उग्रं पश्याच्च[17] राष्ट्रभृच्च तान्यप्सरसामनुदत्तानृणानि[18] ॥
उग्रं पश्येद्राष्ट्रभृत्किल्बिषाणि[19] यदक्षवृत्तमनुदत्तमेतत्[20] ।
नेन्न[21] ऋणानृणवानीप्समानो[22] यमस्य लोके निधिरजराय[23] ॥

---

1) So mit P प्र । मुंचतु ।; die Samh. Mss. प्रमुमुंचतु 2) Vgl. TS 1, 8, 5, 3; TBr 3, 7, 12, 4; TA 2, 6, 2; Kâṭh. 9, 6; Kap. S. 8, 10. 3) Die Samh. Mss. °रानशानायाक्षीत्; P आनशानः । अयाक्षीत् ।; vgl. TA 2, 3 ज्योतिरानशान आक्षि 4) So im Anschluss an P यत् । दैव्यं । ऋणं । अहं ।; die Samh. Mss. यद्दैव्यं मृणामहं; B °मृणाम° 5) So P; in den Samh. Mss. das Verbum ohne Accent. 6) So im Anschluss an P धिष्ण्यं ।; H धिं: सं; Bb धिं: सं; desgl. B, ohne Accent. 7) So im Anschluss an P; die Samh. Mss. संविदानौ 8) So corrigirt; die Samh. Mss. प्रमुमुञ्चतां; P प्र । मुंचतां । 9) So corrigirt; in den Samh. Mss. कुसीद° ohne Accent; P कुसीदं । 10) Die Samh. Mss. मयेह; P मया । इह । 11) So P; die Samh. Mss. यमस्य 12) P निधिनेति निधि.ना 13) P चरावः । 14) P एतत् । तत् । अग्ने । 15) P प्रति । हः । तानि । ऋणानि ।; vgl. TS 3, 3, 8, 1; TA 2, 3. 16) So die Samh. Mss.; P अक्षाणां । वग्नुमिति वग्नुं.गनं । अवजिघ्नमित्यव.जिघ्नं । आपः । 17) P पश्चात् । च । 18) P अनु । दत्तानि । ऋणानि ।; vgl. TBr 3, 7, 12, 3; TA 2, 4. 19) P पश्चात् । 20) So im Anschluss an P अनुदत्तमित्यनु.दत्तं । एतत् ।; die Samh. Mss. °मनुदत्तमेतत् 21) P नेत् । नः ।; wie TA 2, 4 नेन्न 22) P ऋणानि । ऋणवानित्यृण.वान् । ईप्समानः । 23) So im Anschluss an P निधिरिति नि.धिः । अजराय ।; die Samh. Mss. निधिरज्जुराय; vgl. TA 2, 4 निधिरज्जुराय

इमं मे वरुण श्रुधी हवमद्या च मृडय ।
त्वामवस्युरा चके[1] ॥
तत्त्वा यामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदा शास्ते यजमानो हविर्भिः ।
अहेडमानो वरुणेह बोध्युरुशंस मा न आयुः प्रमोषीः[2] ॥
उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रथाय ।
अथा वयमादित्य व्रते तवानागसो अदितये स्याम[3] ॥
अव ते हेडो वरुण नमोभिरव यज्ञेभिरीमहे हविर्भिः ।
क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेता राजन्नेनांसि शिश्रथः कृतानि[4] ॥
त्वं नो अग्ने वरुणस्य विद्वान्देवस्य हेडोऽवयासिसीष्ठाः ।
यजिष्ठो वह्नितमः शोशुचानो विश्वा द्वेषांसि प्रमुमुग्ध्यस्मत्[5] ॥
स त्वं नो अग्नेऽवमो भवोती नेदिष्ठो अस्या उषसो व्युष्टौ ।
अवयक्ष्व नो[6] वरुणं रराणो वीहि मृडीकं सुहवो न एधि[7] ॥
संकसुको विकसुको निर्ऋतो[8] यश्च निस्वनः[9] ।
ते ऽस्मद्यक्ष्ममनागसो[10] दूराद्दूरमचीचतम्[11] ॥
निर्यक्ष्ममचीचते कृत्यां[12] निर्ऋतिं चकार ।

---

1) Vgl. RV 1, 25, 19; TS 2, 1, 11, 6 u. ö.; TBr 3, 7, 11, 3, 12, 6; TA 2, 4, 4 u. ö.; Kâṭh. 4, 16; 11, 13 u. ö.; VS 21, 1. 2) Vgl. RV 1, 24, 11; TS 2, 1, 11, 6 u. ö.; TBr 2, 8, 1, 6; 3, 7, 11, 3. 12, 6; TA 2, 4 u. ö.; Kâṭh. 4, 16; 11, 13 u. ö.; VS 13, 49; 21, 2. 3) Vgl. RV 1, 24, 15; TS 1, 5, 11, 3; 2, 5, 12, 1 u. ö.; TBr 2, 7, 16, 4. 3, 1, 6; Kâṭh. 3, 8; 16, 8 u. ö.; Kap. S. 2, 15; 32, 1; VS 12, 12. 4) Vgl. RV 1, 24, 14; TS 1, 5, 11. 3; 2, 5, 12, 1 u. ö.; TBr 2, 7, 16, 4. 3, 1, 6; TA 2, 4, 4; Kâṭh. 40, 11. 5) Vgl. RV 4, 1, 4; TS 2, 5, 12, 3; TBr 3, 7, 11, 3. 12, 6; TA 2, 4, 4; 4, 20, 3; Kâṭh. 34, 19 a. E.; VS 21, 3. 6) B नो 7) Vgl. RV 4, 1, 5; TS 2, 5, 12, 3; Kâṭh. 34, 19; Kap. S. 48, 1; VS 21, 4. 8) So Bb; auch P निर्ऋत इति निः ॰ऋतः ।; B निर्ऋतो; TA 2, 4 निर्ऋथो 9) Die Samh. Mss. निस्वनः; P निस्वन इति निः ॰स्वनः ।; TA 2, 4 निस्वनः 10) Die Samh. Mss. ते ऽस्मद्यक्ष्ममनागसो; P ते । अस्मत् । यक्ष्मम् । अनागसः । 11) P दूरात् । दूरम् । अचीचतत् ।; vgl. TA 2, 4 ॰मचीचतं 12) So die Samh. Mss. निर्यक्ष्ममचीचते कृत्यां ; निः । यक्ष्मं । अचीचत । इत्, कृत्यामितीति ॰कृत्यां ।; s. TA 2, 4 निर्यक्ष्ममचीचते कृत्यान्

तेन यो ऽस्मत्समृच्छाति[1] तमस्मै प्रसुवामसि[2] ॥
दुःश॑ꣳसानुश॑ꣳसाभ्यां[3] घनेनानुघनेन[4] च ।
तेन यो ऽस्मत्समृच्छाति[5] तमस्मै प्रसुवामसि ॥
सं॑ वर्चसा पयसा सं तनूभिरगन्महि मनसा सं॑ शिवेन ।
त्वष्टा सुदत्रो विदधातु रायो ऽनु नो मार्ष्टु तन्वो यद्विरिष्टम्[6] ॥१७॥

Vgl. TA 2, 3 u. 4; Weiteres s. in den Anmerkungen.

शुची वो हव्या मरुतः शुचीना॑ शुचि॑ हिनोम्यध्वर॑ शुचिभ्यः ।
ऋतेन सत्यमृतसाप[7] आयञ्छुचिजन्मानः[8] शुचयः पावकाः[9] ॥
या वः शर्म शशमानाय सन्ति[10] ॥
अ॑सेष्वा मरुतः खादयो वो वक्षःसु रुक्मा उपशिश्रियाणाः ।
वि विद्युतो न वृष्टिभी रुचाना[11] अनु स्वधामायुधैर्यच्छमानाः[12] ॥
ऋष्टयो वो मरुतो अ॑सयोरधि[13] ॥
इमे तुरं मरुतो रामयन्तीमे सहः सहसा[14] आनमन्ति ।
इमे श॑स॑ वनुष्यतो निपान्ति गुरु द्वेषो अररुषे दधन्ति[15] ॥
अरा इवेदचरमा[16] अहेव[17] प्र प्रजायन्ते अकवा[18] महोभिः ।
पृश्नेः पुत्रा उपमासो रभिष्ठाः स्वया मत्या मरुतः संमिमिक्षुः[19] ॥

1) Die Saṃh. Mss. संमृत्सातां; P यः । यथात् । मभ्युसात् । तां । TA 2, 4 समृच्छाति 2) Vgl. TA 2, 4; die Saṃh. Mss. सम॰ 3) So im Anschluss an P दुः । श॑सानुश॑साभ्यामिति दुः । श॑स ॰अनुश॑ सांभ्यां ।; die Saṃh. Mss. दुः श॑सानुश॑साभ्यां 4) Bb घनेनानुघनेन; P घनेन । अनुघनेनेत्यनु॰घनेन । 5) Die Saṃh. Mss. संमृत्सातां; in P nur तेन । यः ।; das Weitere weggelassen; cf. oben. 6) Vgl. TS 1, 4, 44, 1; TA 2, 4, 8; Kāṭh. 4, 12; Kap. S. 3, 10; VS 2, 24; 8, 14. 16. 7) P ऋतसाप इत्यृत॰सापः । 8) P आयन् । 9) Vgl. RV 7, 56, 12; TBr 2, 8, 5, 5. Vgl. RV 1, 85, 12; TS 1, 5, 11, 5; 2, 1, 11, 1. 3, 14, 4; TBr 2, 8, 5, 6; Kāṭh. 8, 17; 21, 13. 11) So im Anschluss an P रुचानाः ।; die Saṃh. Mss. रुचानां 12) Vgl. RV 7, 56, 13; TBr 2, 8, 5, 5. 13) Vgl. RV 5, 57, 6. 14) P सहसः । 15) Vgl. RV 7, 56, 19; TBr 2, 8, 5, 6. 16) So mit P अराः इवेदचराः ॰इव । इत् । अचरमाः ।; die Saṃh. Mss. अरा इवेदचरमा 17) P अहेवेत्यहा॰इव । 18) P अकवाः । 19) Vgl. RV 5, 58, 5; TBr 2, 8, 5, 7.

अग्नीषोमा इमं युवमेतानि ॥
अग्नीषोमा यो अद्य वामिदं वचः सपर्यति ।
तस्मै धत्तं सुवीर्यं गवां पोषं स्वश्व्यम्[1] ॥
आन्यं दिवो मातरिश्वा जभारामथ्नादन्यं परि श्येनो अद्रेः ।
अग्नीषोमा ब्रह्मणा वावृधानोरुं यज्ञाय चक्रथुरु लोकम्[2] ॥
अग्नीषोमा य आहुतिं यो वां दाशाद्धविष्कृतिम् ।
स[3] प्रजया सुवीर्यं विश्वमायुर्व्यश्नवत्[4] ॥
अग्नीषोमा हविषः प्रस्थितस्य वीतं हर्यतं वृषणा जुषेथाम् ।
सुशर्माणा स्ववसा हि भूतमथा[5] धत्तं यजमानाय शंयोः[6] ॥
आ चर्षणिप्रा वृषभो जनानां राजा कृष्टीनां पुरुहूत इन्द्रः[7] ।
स्तुतः श्रवस्यन्नवसोप[8] मद्रिग्युक्त्वा हरी वृषणायाह्यर्वाक्[9] ॥
विवेष यन्मा धिषणा जजान[10] ॥
तं सध्रीचीरूतयो[11] वृष्ण्यानि पौंस्यानि नियुतः सश्चुरिन्द्रम् ।
समुद्रं न सिन्धव उक्थशुष्मा उरुव्यचसं गिर[12] आविशन्ति[13] ॥
सत्यमित्तन्न[14] त्वावं अन्यो ऽस्तीन्द्र देवो न मर्त्यो ज्यायान् ।
अहन्नहिं परिशयानमर्णो ऽवासृजो अपो अच्छा समुद्रम्[15] ॥
प्रससाहिषे पुरुहूत शत्रून्[16] ॥

1) So mit P स्वश्व्यमिति सु॰अश्व्यम् ।; H u. Bb स्वश्व्यं; desgl. B, ohne Accent; vgl. RV 1, 93, 2; TBr 2, 8, 7, 9. 2) Vgl. RV 1, 93, 6; TS 2, 3, 14, 2; KAth. 4, 16. 3) B सं; P सः । 4) Vgl. RV 1, 93, 3; TBr 2, 8, 7, 10. 5) P अथ । 6) Vgl. RV 1, 93, 7; TBr 2, 8, 7, 10; TS 2, 3, 14, 2. 7) So mit P पुरुहूत इति पुरु॰हूतः ।; H पुरुहूतमिन्द्रः; Bb पुरुहूतमिन्द्रः; desgl. B, ohne Accent. 8) P अवसान् । अवसा । उप । 9) P अर्वाक् ।; vgl. RV 1, 177, 1; TBr 2, 4, 3, 11; KAth. 38, 7. 10) Vgl. RV 3, 32, 14; TS 1, 6, 12, 3; 2, 5, 12, 5; TBr 2, 6, 9, 1; KAth. 8, 16; 38, 7. 11) So mit P सध्रीचीः । ऊतयः ।; die Saṃh. Mss. सध्रीचीरूतयो 12) P गिरः । 13) Vgl. RV 6, 36, 3; TBr 2, 4, 5, 2. 6, 9, 1. 14) So im Anschluss an P सत्यम् । इत् । तत् । न ।; die Saṃh. Mss. सत्यमित्तन्न 15) Vgl. RV 6, 30, 4; TBr 2, 6, 9, 1. 16) Vgl. RV 10, 180, 1; TS 3, 4, 11, 4; TBr 2, 6, 9, 1; 3, 5, 7, 4; KAth. 38, 7; 10, 12.

स शेवृधमधिधा द्युम्नमस्मे महि क्षत्रं जनाषाडिन्द्र तव्यम् ।
रक्षा च नो मघोनः पाहि सूरीन्राये च नः स्वपत्या[1] इषे धाः[2] ॥

॥ १८ ॥ Vgl. TBr 2, 8, 5 u. 7; Weiteres s. in der Anmerkungen.

॥ इति[3] खिलकाण्डे चतुर्दशः प्रपाठकः ॥

---

1) P स्वपत्यां इति सु. चपतीं । 2) Vgl. RV 1, 54, 11; TBr 2, 6, 9, 1; Kâṭh. 38, 7 a. E. 3) Das इति fehlt in den Mss.

॥ इति मैत्रायणीयसंहितायां खिलकाण्डं समाप्तम् ॥

Verzeichniss

der in der Mâitr.-Saṃhitâ enthaltenen Vers- und Capitel-Anfänge, nebst Angabe der zu vergleichenden Stellen aus den verwandten Texten

---

aᵕseshv â marutaḥ khâdaye 4, 14, 18; RV 7, 56, 13; TB 2, 8, 5, 5.
aᵕhomucâ vṛshabhâ 4, 14, 6; TB 2, 8, 4, 6.
aᵕhomuce prabharemâ 4, 12, 3; Kâṭh. 8, 16: TS 1, 6, 12, 3; 2, 5, 12, 5.
akḷptaᵕ vâ idam âsîd 3, 7, 1.
akran karma karmakṛtaḥ 1, 10, 2; Kâṭh. 9, 4; Kap. S. 8, 7; TS 1, 8, 3; VS 3, 47.
akrandad agniḥ stanayann 2, 7, 8; (2, 7, 9. 10; 3, 2, 2; 4, 10, 2); RV 10, 45, 4; Kâṭh. 16, 8. 9. 10; 19, 11. 12; Kap. S. 32, 1 u. 2; 25, 1; TS 1, 3, 14, 2; 4, 2, 1. 2. 2, 2; 5, 2, 1, 2. 2, 3; VS 12, 6. 21. 33.
akshann amîmadanta hy 1, 10, 3; RV 1, 82, 2; Kâṭh. 9, 6; VS 3, 51; SV 1, 415. TS 1, 8, 5, 2;
aganma mahâ namasâ yavishṭaᵕ 2, 13, 5; RV 7, 12, 1; Kâṭh. 39, 13; TB 3, 11, 6, 3; SV 2, 654.
agnaye 'ᵕhomuce 3, 5, 11; Kâṭh. 5, 5, 19; TS 7, 5, 22.
agnaye kuṭarûn 3, 14, 4; VS 24, 23.
agnaye gâyatrâya 3, 15, 10; Kâṭh. 5, 5, 10; VS 29, 60.
agnaye jâtavedase 2, 1, 3.
agnaye 'nîkavate 3, 13, 14; Kâṭh. 9, 5; 5, 8, 3; Kap. S. 8, 8; TS 1, 8, 4; VS 24, 16; 29, 59.
agnaye pathikṛite 2, 1, 10; Kâṭh. 10, 5; TS 2, 2, 2.
agnaye bhagine 1, 4, 15.
agnaye rakshoghne 2, 1, 11.
agnaye vasumate 2, 2, 6.
agnaye vâiçvânarâya 2, 1, 2; Kâṭh. 10, 3; 10, 4.
agnaye svâhâ 2, 6, 11; 3, 12, 2; 3, 12, 7; Kâṭh. 5, 1, 5; 5, 1, 11; TS 7, 1, 14; VS 22, 6.
agnâ agniç carati pravishṭâ 1, 2, 7; Kâṭh. 3, 4; TS 1, 3, 7, 2; VS 5, 4; AV 4, 39, 9.
agnâ âyâhi vîtaye 4, 10, 2; (3, 1, 6); Kâṭh. 16, 4; 19, 5; 20, 14; 26, 11; Kap. S. 30, 3; TS 2, 5, 7, 3. 8, 1; 5, 1, 5, 8. 5, 5, 5; TB 3, 5, 2, 1; SV 1, 1; 2, 10.
agnâ âyûᵕshi pavasâ 1, 3, 31; 1, 5, 1; (1, 6, 1; 1, 7, 4; 3, 11, 10; 4, 10, 1. 2; 4, 12, 4); RV 9, 66, 19; Kâṭh. 4, 11; 11, 13; 19, 14; 34, 2; 38, 2; Kap. S. 3, 9; 8, 5; TS 1, 3, 14, 7. 4, 29, 1. 5, 5, 2. 6, 6, 2; TB 2, 6, 3, 4; TA 2, 5, 1; VS 19, 38; 35, 16; SV 2, 814. 868.

agnâ indraç ca dâçûsho 4, 12, 6; RV 8, 25, 4.
agnâ yo martyo duvo 4, 10, 2; RV 6, 14, 1; Kâth. 20, 14.
agnâvishṇû mahi tad vâm 4, 11, 2; Kâṭh. 4, 16; TS 1, 8, 22; 2, 5, 12, 1; AV 7, 29, 1.
agnâvishṇû mahi dhâma 4, 10, 1; (4, 11, 2); Kâṭh. 4, 16; TS 1, 8, 22, 1; 2, 5, 12, 1; AV 7, 29, 2.
agnâvishṇû sajoshasemâ 4, 10, 1; (4, 11, 2); TS 4, 7, 1; 5, 7, 3, 8; TB 3, 11, 3.
agniḥ prajâm bahulâm 3, 11, 10; Kâth. 38, 2; TB 2, 6, 3, 5.
agniḥ pratnena manmanâ 4, 10, 1; (4, 10, 5); RV 8, 44, 12; Kâṭh. 2, 14; TB 3, 5, 6, 1; SV 2, 1061.
agniḥ prathamo vasubhir no avyât 4, 12, 2; Kâṭh. 10, 12; TS 2, 1, 11, 2.
agniḥ prâtah savanât 1, 3, 36; (4, 7, 7; 4, 14, 9); Kâth. 30, 6. 7; TS 3, 1, 9, 1 (— ne); AV 6, 47, 1.
agniḥ çucivratatamaḥ 1, 5, 1; (4 10, 1. 2); RV 8, 44, 11; Kâṭh. 19, 14; 40, 14; TS 1, 3, 14, 8. 5, 5, 3.
agniṁ yunajmi çavasâ 2, 13, 3; (3, 4, 4); Kâṭh. 18, 15; 22, 1; 35, 2; Kap. S. 29, 4; 48, 3; TS 4, 7, 13; 5, 4, 10, 1; VS 18, 51.
agniṁ vaḥ pûrvyam girâ 2, 13, 7; (4, 11, 2); RV 8, 31, 14; Kâṭh. 11, 12; TS 1, 8, 22, 3.
agniṁ vâ ete citim cinvate 1, 5, 13.
agniṁ vâi devâ vibhrâjam 1, 6, 4.
agniṁ vâi sṛshṭam 1, 6, 8; Kâṭh. 8, 11; Kap. S. 7, 8.
agniṁ sudîtiṁ sudṛçam 4, 13, 5; RV 3, 17, 4; Kâṭh. 18, 21; TB 3, 6, 9, 1.
agniṁ stomena bodhaya 4, 10, 1; (4, 10, 2); RV 5, 14, 1; Kâṭh. 19, 14; 20, 14; TS 4, 1, 11, 4; VS 22, 15.
agniṁ hotâram upa taṁ huve 1, 4, 1; (1, 4, 5); TS (iha tam huve) 1, 5, 10, 3. 6, 8, 3.
agniṁ hotâram manye 2, 13, 8; RV 1, 127, 1; Kâth. 20, 14; 26, 11; 39, 15; TS 4, 4, 4, 8; VS 15, 47; AV 20, 67, 3; SV 1, 465; 2, 1163; Nir. 6, 8.
agnim jyotir nicâyya 3, 1, 1; Kâth. 16, 1.
agnim tam manye yo vasur 2, 1[a], 7; RV 5, 6, 1; Kâth. 39, 14; VS 15, 41; SV 1, 425; 2, 1087.
agnim dûtaṁ vṛṇîmahe 4, 10, 2; RV 1, 12, 1; Kâṭh. 20, 14; TS 2, 5, 8, 5; 5, 5, 6, 1; TB 3, 5, 2, 3; SV 1, 3; 2, 40; AV 20, 101, 1.
agninâgniḥ samidhyate 4, 10, 2; (4, 10, 3); RV 1, 12, 6; Kâṭh. 15, 12; 20, 14; 34, 19; Kap. S. 7, 6; 48, 1; TS 1, 4, 46, 3; 3, 5, 11, 5; 5, 5, 6, 1; TB 2, 7, 12, 3; SV 2, 194.
agninâ rayim açnavat 4, 10, 4; (4, 14, 16); RV 1, 1, 3; TS 3, 1, 11, 1; 4, 3, 13, 5.
agninâ vâi mukhena 3, 9, 7.
agnibhyah || iti 3, 1, 10.
agnim agniṁ havîmabhiḥ 4, 10, 1; RV 1, 12, 2; TS 4, 3, 13, 8; SV 2, 141; AV 20, 101, 2.
agnim adya hotâram 4, 13, 9; TB 3, 6, 15; VS 21, 59; 28, 23.
agnim îḍe purohitaṁ 4, 10, 5; RV 1, 1, 1; Kâṭh. 2, 14; TS 4, 3, 13, 3; Nir. 7, 15.
agnir asmi janmanâ 4, 12, 5; RV 3, 26, 7; VS 18, 66; Nir. 14, 2.
agnir ukthe purohito 4, 12, 1; RV 8, 27, 1; Kâṭh. 10, 13; SV 1, 48.
agnir ṛshiḥ pavamânaḥ 1, 5, 1; RV 9, 66, 20; VS 26, 9; TA 2, 5, 2; VS 26, 9.
agnir ekâksharâm 1, 11, 10; Kâṭh. 14, 4; TS 1, 7, 11; VS 9, 31.
agnir jâto arocata 4, 10, 2; RV 5, 14, 4.
agnir dadâti satpatiṁ 4, 11, 1; RV 5, 25, 6; Kâth. 2, 15.
agnir mûrdhâ divah kakut 1, 5, 1; (1, 5,

5. 6); 1, 7, 4; 4, 10, 1); RV 8, 44, 16; Kâṭh 6, 9; 7, 4. 5; 9, 2; 12, 14; 20, 14; 20, 15; 39, 14; 40. 14; Kap. S. 4, 8; 5, 3. 4; TS 1, 5, 5, 1. 4, 1; 4, 4, 4, 1; TB 3, 5, 7, 1. 1, 3, 3. 12, 3, 4; VS 3, 12; 13, 14; 15, 20; SV 1, 27; 2, 882.

agnir yajurbhiḥ savitâ 1, 9, 2; Kâṭh. 9, 10; TA 3, 8.

agnir vâ utsîdant 1, 7, 3; Kâṭh. 9, 1; Kap. S. 8, 4.

agnir vṛtrâṇi jañghanad 4, 10, 1; (4, 10, 2; 4, 10, 5; 4, 11, 2; 4, 13, 5)); RV 6, 16, 34; Kâṭh. 2, 14; 20, 14; TS 4, 3, 13, 1; 5, 5, 6, 1; TB 3, 5, 6, 1; VS 33, 9; SV 1, 4; 2, 746.

agnir hotâ gṛhapatiḥ 4, 13, 10; RV 6, 15, 13; TB 3, 5, 12, 1.

agnir hotâ no adhvare 4, 13, 4; RV 4, 15, 1; Kâṭh. 16, 12; 38, 12; TB 3, 6, 4, 1.

agnir hotâ nyasîdad 4, 11, 1; RV 5, 1, 6; Kâṭh. 2, 15; 7, 16; TB 1, 3, 14, 1.

agniç ca gharmaç cârkaç ca 2, 11, 6.

agniç ca gharmaç cety 3, 4, 2; VS 18, 22.

agnishṭomam agne jyotishṭomam 4, 4, 10.

agnishvâttâḥ pitarâ eha 4, 10, 6; RV 10, 15, 11; Kâṭh. 21, 14; TS 2, 6, 12, 2; VS 19, 59; AV 18, 3, 44.

agnishvâttâ ṛtâvṛdhaḥ 4, 10, 6; Kâṭh. 21, 14.

agnishvâttân ṛtumato 4, 10, 6; Kâṭh. 21, 14; TS 2, 6, 16, 1; VS 19, 61.

agnis tigmena çocishâ 2, 10, 2; (3, 3, 7); RV 6, 16, 28; Kâṭh. 18, 1; Kap.S 28, 2; TS 4, 6, 1, 5; TB 1, 5, 5, 1; VS 17, 16; SV 1, 22.

agnis tuviçravastamam 4, 11, 1; RV 5, 25, 5; Kâṭh. 2, 15.

agnî rakshâṃsi sedhati 4, 11, 5; Kâṭh. 2, 14; 15, 12; TB 2, 4, 1, 6; AV 8, 3, 26.

agnîshomâ imaṃ su me 1, 5, 1; (4, 14, 18); RV 1, 93, 1; Kâṭh. 4, 16; TS 2, 3, 14, 2.

agnîshomâ ya âhutiṃ 4, 14, 18; RV 1, 93, 3; TB 2, 8, 7, 10.

agnîshomâ yo adya vâm 4, 14, 18; RV 1, 93, 2; TB 2, 8, 7, 9.

agnîshomâ savedasâ 4, 10, 1; RV 1, 93, 9; Kâṭh. 4, 16. TS 2, 3, 14, 1; TB 3, 5, 7, 2.

agnîshomâ havishaḥ 4, 14, 18; RV 1, 93, 7; TS 2, 3, 14, 2; TB 2, 8, 7, 10.

agnîshomîyam ekâdaçakapâlam 2, 1, 4.

agne añgiraḥ çataṃ te 1, 7, 1; (2, 7, 8), Kâṭh. 16, 8; 19, 11; 22, 12; TS 4, 2, 1, 2; VS 12, 8.

agne achâ vadeha naḥ 1, 11, 4; RV 10, 141, 1; Kâṭh. 14, 2; TS 1, 7, 10, 2; VS 9, 28; AV 3, 20, 2.

agneḥ pakshatir 3, 15, 4; Kâṭh. 5, 3, 11; TS 5, 7, 21; VS 14, 4.

agneḥ purîsham asy apso nâma 2, 8, 7; Kap. S. 25, 10; TS 4, 3, 4, 2.

agne cârur vibhṛtâ oshadhîshv 3, 1, 5; Kâṭh. 19, 5.

agne cyavasva sam anu prayâhy 2, 12, 4.

agne jâtân praṇudâ naḥ sapatnân 2, 8, 7; (3, 2, 10); Kâṭh. 17, 6; 21, 2; Kap. S. 26, 5; 32, 17; TS 4, 3, 12; VS 15, 1; TA 2, 5, 7; AV 7, 34, 1.

agne tam adyâçvaṃ na 1, 10, 3; 2, 13, 8; (3, 3, 9; 4, 10, 2)); RV 4, 10, 1; TS 4, 4, 4, 7; 5, 7, 4, 1; VS 15, 44; 17, 77; SV 1, 434; 2, 1127.

agne tava çravo vayo 2, 7, 14; (3, 2, 5); Kâṭh. 16, 14; 20, 4; Kap.S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 2. 5, 2, 6; VS 12, 106; SV 2, 1166.

agne trî te vâjinâ 2, 4, 4; RV 3, 20, 2; TS 2, 4, 11, 2; 3, 2, 11, 1.

agne tvaṃ su jâgṛhi vgl. kâmo havishâm.

agne tvaṃ no antamaḥ 2, 13, 8; (1, 5, 3. 10); RV 5, 24, 1; Kâṭh. 7, 1. 8; Kap. S. 5, 1; TS 1, 5, 6, 2; 4, 4, 4, 8; VS 3, 25; 15, 48; 25, 47; SV 1, 448; 2, 457,

agne tvam pârayâ 4, 10, 1; (4, 14, 3); RV 1, 189, 2; TS 1, 1, 14, 4; TB 2, 8, 2, 5; TA 10, 2, 1.
agne tvam asmad yuyodhy 4, 14, 3; RV 1, 189, 3; TB 2, 8, 2, 4.
agne dâ dâçushe rayi∽ 4, 12, 2; (4, 14, 16; agne dâ); RV 3, 24, 5; Kâṭh. 6, 10; TS 2, 2, 12, 6.
agne divo arṇam achâ 2, 7, 11; RV 3, 22, 3; Kâṭh. 16, 11; Kap. S. 25, 2; TS 4, 2, 4, 2; VS 12, 49.
agne dhâmâni tava jâtavedo 2, 13, 11.
agne naya supathâ râye 1, 2, 13; (4, 10, 2; 4, 14, 3); RV 1, 189, 1; Kâṭh. 3, 1; 6, 10; Kap. S. 2, 8; TS 1, 1, 14, 3. 4, 43, 1; 4, 2, 11, 3; TB 2, 8, 2, 5; TA 1, 8, 8; Çat. Br. 14, 8, 3, 1.
agne pavasva svapâ 1, 5, 1; RV 9, 66, 21; Kâṭh. 7, 16; 19, 14; TS 1, 3, 14, 8. 5, 5, 2. 6, 6, 2; TB 2, 6, 3, 4; TA 2, 5, 1; VS 8, 38; SV 2, 870.
agne pâvaka rocishâ 1, 5, 1; (2, 10, 1; 4, 10, 1); RV 5, 26, 1; Kâṭh. 17, 17; 19, 14; Kap. S. 28, 1; TS 1, 3, 14, 8. 5, 5, 3; 4, 6, 1, 2; VS 17, 8; SV 2, 871.
agne purîshyâdhipâ 2, 7, 11; TS 4, 2, 5, 1.
agne prehi prathamo 2, 10, 6; Kâṭh. 18, 4; 21, 9; Kap. S. 28, 4; TS 4, 6, 5, 2; 5, 4. 7, 1; VS 17, 69; AV 4, 14, 5.
agne bâdhasva vi mṛdho 4, 11, 2; RV 10, 98, 12; Kâṭh. 2, 15; TB 2, 5, 8, 11.
agne bṛhann ushasâm 2, 7, 8; (3, 2, 1; 4, 10, 2); Kâṭh. 16, 8; 19, 11; Kap. S. 32, 1; TS 4, 2, 1, 4.
agne bharanta cittibhir (3, 2, 2; 3, 3, 8); Kâṭh. 19, 12; Kap. S. 32, 2.
agne 'bhyâvartinn abhi mâ 1, 7, 1; (2, 7, 8); Kâṭh. 16, 8; 19, 11; 22, 12; TS 4, 2, 1, 2; VS 12, 7.
agne ya∽ yajñam 4, 10, 3; RV 1, 1, 4; Kâṭh. 2, 14; TS 4, 1, 11, 1.
agne yañ çukra∽ yac candra∽ 2, 7, 14.
agne yat te divi varcah 2, 7, 11; RV 3, 22, 2; Kâṭh. 16, 11. 14; Kap. S. 25, 2; TS 4, 2, 4, 2; VS 12, 48.
agne yad adya 4, 10, 1; (4, 10, 4; 4, 13, 7); RV 6, 15, 14; TS 4, 3, 13, 4; TB 3, 5, 7, 6. 6, 12, 2.
agne yâhi dûtyaṃ 4, 14, 11; RV 7, 9, 5; TB 2, 8, 6, 4.
agne yukshvâ hi ye 2, 7, 17; (3, 4, 5); RV 6, 16, 43; Kâṭh. 22, 5. 6; TS 4, 2, 9, 5; 5, 5, 3, 2; VS 13, 36; SV 1, 25; 2, 733.
agne rakshâ ṇo a∽hasaḥ 4, 10, 1; RV 7, 15, 13; Kâṭh. 2, 14; TB 2, 4, 1, 6; SV 1, 24.
agner anîkam apa âviveça 1, 3, 39; Kâṭh. 4, 13; 29, 3; Kap. S. 3, 11; TS 1, 4, 45, 1.
agner âyur asi 2, 3, 4; Kâṭh. 11, 7.
agner janitram asi 1, 2, 7; VS 5, 2.
agner bhâgo si 2, 8, 5; Kâṭh. 21, 1; TS 4, 3, 9, 1.
agner manve prathamasyâmṛtânâ∽ 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15; AV 4, 23, 1.
agner vâi bhâgaḥ punarâdheyam 1, 7, 2; Kâṭh. 8, 15; Kap. S. 8, 3.
agner vâi hotra∽ 1, 10, 2.
agne vâjasya gomatâ (— taḥ) 2, 13, 8; (4, 12, 5); RV 1, 79, 4; Kâṭh. 39, 15; TS 4, 4, 4, 5; VS 15, 35; SV 1, 99; 2, 911.
agne viçvebhiḥ svanîka 4, 10, 4; RV 6, 15, 16; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 2.
agne vratapate vrataṃ carishyâmi 4, 9, 24; VS 1, 5.
agne vratapate vratam acârshaṃ 4, 9, 26; VS 2, 28.
agne çakema te vaya∽ 4, 11, 2; RV 3, 27, 3; Kâṭh. 40, 14; TB 2, 4, 2, 5.
agne çardha mahate 4, 11, 1; Kâṭh. 2, 15; TB 2, 4, 1, 1. 5, 2, 4; VS 33, 12; AV 7, 70, 10.
agne sa ksheshad ṛtapâ 4, 14, 15; RV 6, 3, 1.

agne stomam manâmahe 4, 10, 2; RV 5, 13, 2; Kâṭh. 20, 14; TS 5, 5, 6, 1; SV 2, 755.
agne svâhâ kṛṇuhi 2, 12, 6; Kâṭh. 18, 17; TS 4, 1, 8, 3; VS 27, 22; AV 5, 27, 12.
aghorebhyo atha ghorebhyo 2, 9, 10; TA 10, 45.
añgirobhir â gahi 4, 14, 16; RV 10, 14, 5; TS 2, 6, 12, 6; AV 18, 1, 59.
añgâir âtmânam bhishajâ 3, 11, 9.
acittî yac cakṛmâ 4, 10, 3; RV 4, 54, 3; TS 4, 1, 11, 1.
achâ giro matayo 4, 14, 3; RV 7, 10, 3; TB 2, 8, 2, 4.
ajasram indum arusham bhuraṇyum 2, 7, 17; Kâṭh. 16, 17; TS 4, 2, 10, 2; VS 13, 43.
ajâçvaḥ paçupâ 4, 14, 16; RV 6, 58, 2; TB 2, 8, 5, 4.
ajushanta maruto yajñam 2, 13, 22.
ajo hy agner ajanishṭa çokât 2, 7, 17; Kâth. 16, 17; Kap. S. 25, 8; TS 4, 2, 10, 4; AV 4, 14, 1.
añjanti tvâm adhvare 4, 13, 1; RV 3, 8, 1; Kâṭh. 15, 12; TB 3, 6, 1, 1; Nir. 8, 18.
añjanti yam prathayanto 4, 9, 3; RV 5, 43, 7; TA 4, 5, 2.
ati nibo ati sridho 2, 12, 5; Kâṭh. 18, 16; Kap. S. 29, 4; TS 4, 1, 7, 2; VS 27, 6. AV 2, 6, 5 (nido).
atividdhâ vithureṇâ 3, 8, 3; (4, 12, 5); RV 8, 96, 2; Kâṭh. 9, 19.
ati viçvâḥ parishṭhâs 2, 7, 13; (4, 14, 6); RV 10, 97, 10; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 3; TB 2, 8, 4, 8; VS 12, 84.
atisargaṃ dadato 2, 13, 22; Kâṭh. 40, 12.
ato vayam antamebhir 4, 11, 3; RV 1, 165, 5; Kâṭh. 9, 18.
aty anyân agâṃ 1, 2, 14; Kâṭh. 3, 2; TS 1, 3, 5; VS 5, 42.
atyâso na ye marutaḥ 4, 10, 5; RV 7, 56, 16; TS 4, 3, 13, 7.
atra pitaro mâdayadhvam 1, 10, 3; 1, 10, 19; VS 2, 31.
atrâha gor amanvata 2, 13, 6; RV 1, 84, 15; Kâṭh. 39, 11; TB 1, 5, 8, 1; SV 1, 147; 2, 265; AV 20, 41, 3; Nir. 4, 25.
atho ye asya satvâna 2, 9, 2.
athâita ṛtugrahâh 4, 6, 7.
athâitat trisha‿yukta‿ 4, 3, 7.
athâitad vâtsapram 3, 2, 2; Kâth. 19, 12; Kap. S. 32, 2.
athâitâ âpriyah 3, 9, 6.
athâitâḥ pañcapañcinâḥ 3, 5, 2.
athâitâḥ stomabhâgâ 3, 3, 1.
athâitâni câturmâsyâni 4, 3, 3.
athâitâni pârthâni 4, 4, 5.
athâitâ nâirṛtîs 3, 2, 4; Kâth. 20, 2; Kap. S. 32, 4.
athâitâ viçvajyotisha 3, 2, 7.
athâite ' tigrâhyâ 1, 11, 9; 4, 7, 3; Kâṭh. 14, 9; 29, 7; Kap S. 46, 2.
athâite ratninah 4, 3, 8.
athâishâ chandaçcitiç 3, 3, 2.
athâisho agnaye vâiçvânarâya 3, 3, 10.
athâisho ' dâbhyo 4, 7, 7.
athâisho ' çvah pratigṛhyate 2, 3, 3.
adabdhebhih savitah 1, 3, 27; RV 6, 71, 3; Kâṭh. 4, 10; Kap. S. 3, 8; TS 1, 4, 24, 1; TB 2, 4, 4, 7; VS 33, 69. 84.
aditiḥ pâçân pra mumoktv 1, 2, 15; Kâṭh. 30, 8; TS 3, 1, 4, 4.
aditir dyâur aditir 4, 14, 4; RV 1, 89, 10; TA 1, 13, 2; VS 25, 23; AV 7, 6, 1; Nir. 4, 23.
adidyutat sv apâko 4, 14, 15; RV 6, 11, 4.
adṛçrann asya ketavo 1, 3, 33; RV 1, 50, 3; Kâṭh. 4, 11; Kap. S. 3, 9; VS 8, 40; AV 13, 2, 18; 20, 47, 15.

adbhyaḥ kshîra ◡ vyapibat 3, 11, 6; Kâṭh. 38, 1; TB 2, 6, 2, 2; VS 19, 73.
adbhyaḥ saṃbbṛtaḥ pṛthivyâ 2, 7, 15; Kâṭh. 39, 2; TA 3, 13; 10, 1, 3; VS 31, 17.
adbhyaḥ soma◡ vyapibat 3, 11, 6.
adyâ devâ uditâ 4, 14, 4; RV 1, 115, 6; TB 2, 8, 7, 2; VS 33, 42.
adha smâ te vanaspate 2, 7, 16.
adhâ hotâ nyasîdo 4, 13, 6; RV 6, 1, 2; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 1.
adhâ hy agne krator 2, 13, 8; (2, 13, 8 a. E.; 4, 10, 2); RV 4, 10, 2; Kâṭh. 20, 14; TS 4, 4, 4, 7; VS 15, 45; SV 2, 1128.
adhyavocad adnivaktâ 2, 9, 2; Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 2; VS 16, 5.
adhriguç ca vipâpaç ca 4, 13, 4.
adhvaryavo yo dṛbhîkaṃ 4, 14, 5; RV 2, 14, 3.
anamîvâsâ îḍayâ 4, 10, 2; (4, 12, 6 anamîvâsaḥ); RV 3, 59, 3; TB 2, 8, 7, 4.
anavas te ratham 4, 12, 2; RV 5, 31, 4; Kâṭh. 8, 16; TS 1, 6, 12, 6; TB 2, 8, 4, 3; SV 1, 439. 440.
anâdhṛshyo jâtavedâ 2, 12, 5; Kâṭh. 18, 16; Kap. S. 29, 4; TS 4, 1, 7, 3; VS 27, 7; AV 7, 84, 1.
anîkâir dvesho ardaya 4, 10, 5; (4, 11, 4).
anu te dâyi maha 4, 12, 2; RV 6, 25, 8; Kâṭh. 8, 16; TS 1, 6, 12, 1. 7, 13, 1; 2, 5, 12, 5; TB 2, 8, 5, 7.
anuttam â te maghavann 4, 11, 3; RV 1, 165, 9; Kâṭh. 9, 18; VS 33, 79.
anu tvâ mâtâ manyatâm (3, 7, 6; 3, 9, 6); Kâṭh. 2, 5; 3, 5; 24, 3; 26, 8; Kap. S. 1, 17; 2, 12; 37, 4; TS 1, 2, 4, 2; 6, 1, 7, 7; VS 4, 20.
anu tvâhighne adha deva 4, 12, 3; RV 6, 18, 14; Kâṭh. 8, 16.
anu dyâvâpṛthivî tat tâ ojo 4, 12, 3; RV 6, 18, 15; Kâṭh. 8, 16.
anumatyâ ashṭâkapâlam 2, 6, 1; Kâṭh. 15, 1.
anumatyâi carû râkâyâi caruḥ 2, 6, 4; Kâṭh. 15, 3.
anu svadhâm aksharann âpo 4, 14, 12; RV 1, 33, 11; TB 2, 8, 3, 4.
antar agne rucâ tvaṃ 2, 7, 8; Kâṭh. 16, 8; TS 4, 1, 9, 3. 2, 1, 5; VS 12, 16.
antarâ mitrâvaruṇâ carantî 3, 16, 2; Kâṭh. 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 2; VS 29, 6.
antar yacha maghavan 1, 3, 5; Kâṭh. 4, 1; 27, 2; Kap. S. 3, 1; TS 1, 4, 3, 1.
antaç caraty arṇave 1, 6, 1; RV 10, 189, 2 (a. c. rocanâ); TS 1, 5, 1; VS 3, 7; AV 6, 31, 2; 20, 48, 5; SV 2, 727.
annapate 'nnasya no dehy 2, 10, 1; Kâṭh. 16, 10; 19, 12; Kap. S. 25, 1; 32, 2; TS 4, 2, 3, 1; TB 3, 11, 4; VS 11, 83.
annât parisruto rasaṃ 3, 11, 6; Kâṭh. 38, 1; TB 2, 6, 2, 2; VS 19, 75.
anyam asmad bhiyâ 4, 11, 6; RV 8, 75, 13; TS 2, 6, 11, 3.
anyavâpo 'rdhamâsânâm 3, 14, 18; VS 24, 37.
anyâ vo anyâm avatv 2, 7, 13; (4, 14, 6); RV 10, 97, 14; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 3; TB 2, 8, 4, 8; VS 12, 88.
anv agnir ushasâm agram akçad 1, 8, 9; 3, 1, 4; Kâṭh. 16, 2; 19, 3; Kap. S. 30, 1; TS 4, 1, 2, 2; 5, 1, 2, 5; TB 1, 2, 1, 23; VS 11, 17; AV 7, 82, 4; 18, 1, 27.
anv adya no anumatir 3, 16, 4; (3, 16, 5; 4, 9, 10; 4, 12, 6); Kap. S. 36, 2; AV 7, 20, 1.
anv id anumate 3, 16, 4; Kâṭh. 13, 16; 22, 14. 15; TS 3, 3, 11, 3; 4, 4, 12, 5. 7, 15, 5; TB 3, 1, 3, 3. 12, 1, 1. 3, 4; TA 4, 11, 2; VS 34, 8; AV 7, 20, 2.
anv enam mâtâ manyatâm 4, 13, 4; Kâṭh. 16, 21.
apakâma◡ syandamânâ 2, 13, 1; Kâṭh. 39, 2; TS 5, 6, 1, 3.
apa janyam bhayaṃ nuda 1, 2, 9; (3, 3, 7); TB 3, 7, 7, 14.

apanuttâu çaṇḍâmarkâu 1, 3, 12; Kâṭh 4, 4.
apaçyam gopâm anipadyamânam 4, 9, 6; RV 1, 164, 31; 10, 177, 3; TA 4, 7, 1; VS 37, 17; AV 9, 10, 11; Ait. A. 2, 6; Nir. 14, 3.
apâṃ rasam udvayasaṃ 1, 11, 4; Kâṭh. 14, 3; TS 1, 7, 12, 2; VS 9, 3.
apâṃ vâ etâni citrâṇy 4, 3, 10.
apâṃ tvemant sâdayâmy 2, 7, 18; Kâṭh. 16, 18; Kap. S. 25, 9; TS 4, 3, 1; VS 13, 53.
apâṃ napâd âçuheman 1, 11, 1; (1, 11, 6); Kâṭh. 11, 9; 13, 14; 14, 6; TB 1, 3, 5, 4.
apâṃ napâd â hy asthâd 4 12, 4; RV 2, 35, 9; TS 2, 5, 12, 1.
apâṃ naptre 2, 6, 13.
apâm idaṃ nyayanaṃ 2, 10, 1; RV 10, 142, 7; Kâṭh, 17, 17; Kap. S. 28, 1; TS 4, 6, 1, 3; VS 17, 7; AV 6, 106, 2.
apâm pṛshṭham asi 2, 7, 3; (3, 1, 5); Kâṭh. 16, 3; 16, 15; TS 4, 1, 3, 1. 2, 8, 1; 5, 1, 4, 1. 2, 6, 5.
api panthâm aganmahi 1, 2, 5; RV 6, 51, 16; Kâṭh. 2, 6; 24, 6; Kap. S. 1, 19; 37, 7; TS 1, 2, 9, 1; VS 4, 29.
apeta vîta vi ca sarpatâto 2, 7, 11; (3, 2, 3); RV 10, 14, 9; Kâṭh. 16, 11; 20, 1; Kap. S. 25, 2; 32, 3; TS 4, 2, 4, 1; 5, 2, 3, 1; TB 1, 2, 1, 16; TA 1, 27, 5; 6, 6, 1; VS 12, 45; AV 18, 1, 55.
apo adyânvacârishaṃ 1, 3, 39; Kâṭh. 4, 13; 29, 3; 38, 5; TS 1, 4, 45, 3. 46, 2; TB 2, 6, 6, 5; VS 20, 22.
apo devîr upasṛjâ 2, 7, 4; (3, 1, 5); Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 2, 4; VS 11, 38.
apo vâi vṛttaḥ paryaçayat 4, 5, 1.
apo shu myaksha varuṇa 4, 14, 9; RV 2, 28, 6; Nir. 18, 1.
apsu me somo abravîd 4, 14, 4; RV 1, 23, 20; 10, 9, 6; Kâth. 2, 14; TB 2, 5, 8, 6; AV 1, 6, 2.
apsv agne sadhish ṭava 2, 7, 10; (4, 10, 4); RV 8, 43, 9; Kâṭh. 2, 14; 16, 10; 35, 14; Kap. S. 25, 1; TS 4, 2, 3, 2. 11, 3; VS 12, 36.
apsv antar amṛtam 1, 11, 1; RV 1, 23, 19; Kâṭh. 13, 14; 14, 6; TS 1, 7, 7, 1; TB 1, 3, 5, 2; VS 9, 6; AV 1, 4, 4.
abodhi hotâ yajathâya devân 2, 13, 7; RV 5, 1, 2; SV 2, 1097; Nir. 6, 13.
abodhy agniḥ samidhâ 2, 13, 7; RV 5, 1, 1; TS 4, 4, 4, 1; VS 15, 24; SV 1, 73; 2, 1096; AV 13, 2, 46.
abhi tishṭha pṛtanyato 4, 12, 3; TB 2, 4, 2, 9.
abhi tyaṃ devaṃ savitâram 1, 2, 5; (2, 13, 8; 3, 7, 4); Kâṭh. 2, 6; 24, 5; Kap. S. 1, 19; 37, 6; TS 1, 2, 6, 1; 6, 1, 9, 4; VS 4, 25; AV 7, 14, 1; SV 1, 464.
abhi tvâ deva savitar 4, 10, 3; (4, 13, 1); RV 1, 24, 3; Kâṭh. 15, 12; 28, 7; Kap. S. 44, 7; TS 3, 5, 11, 3.
abhi tvâ rudrâ vasavo 2, 8, 1.
abhi tvâ çûra nonumo 2, 13, 9; (4, 12, 4); RV 7, 32, 22; Kâṭh. 12, 15; 39, 11 u. 12; TS 2, 4, 14, 2; VS 27, 35; SV 1, 233; 2, 30; AV 20, 121, 1.
abhi pra bhara dhṛshatâ 4, 12, 3; RV 8, 78 (89), 4; Kâṭh. 8, 16.
abhi sidhmo ajigâd 4, 14, 13; RV 1, 33, 13; TB 2, 8, 4, 4; Nir. 6, 16.
abhi svavṛshṭiṃ 4, 12, 3; (4, 14, 5); RV 1, 52, 5.
abhîmân mahinâ divo 4, 9, 1 (so beginnt der Vers); TS 4, 1, 6, 2; TA 4, 3, 1; VS 38, 17.
abhîvṛtaṃ kṛçanâir 4, 14, 6; RV 1, 35, 4; TB 2, 8, 6, 1.
abhyardho vâi devebhyo 3, 8, 3.
abhyasthâṃ viçvâḥ pṛtanâ 1, 5, 3; 1, 6, 2; Kâṭh. 39, 1; TS 4, 2, 8, 1.
abhyâvartasva pṛthivi 2, 7, 14; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 1, VS 12, 103.

amandan mâ marutaḥ 4, 11, 3; RV 1, 165, 11; Kâṭh. 9, 18.
amîmadanta pitaro 1, 10, 3; (1, 10, 19); Kâṭh. 9, 6; 36, 13; Kap. S. 8, 9.
amîvahâ vâstoshpate 1, 5, 13; RV 7, 55, 1; Nir. 10, 17.
amuṃ vâ âdityaṃ 3, 6, 10
amutrabhûyâd adha yad yâmasya 2, 12, 5; Kâṭh. 18, 16; Kap. S. 29, 4; TS 4, 1, 7, 4; TA 10, 48; VS 27 9; AV 7, 53, 1.
amushmin vâi loke 4, 8, 2.
amby ambike ambâlike 3, 12, 20; Kâṭh. 5, 4, 7 od. 8; TS 7, 4, 19, 1—3.
ayaḥ prathamâyâm avadhâya 3, 8, 2.
ayaṃ vâṃ mitrâvaruṇâ 1, 3, 7; RV 2, 41, 4; Kâṭh. 4, 2; Kap. S. 3, 2; TS 1, 4, 5, 1; VS 7, 9; SV 2, 260.
ayaṃ venaç codayat 1, 3, 10; RV 10, 123, 1; Kâṭh. 4, 3; Kap. S. 3, 3; TS 1, 4, 8, 1; VS 7, 16; Nir. 10, 39.
ayaṃ çṛṇve adha jayan 4, 14, 12; RV 4, 17, 10; TB 2, 8, 3, 3.
ayaṃ sa yasya çarman 4, 14, 15; RV 10, 6, 1.
ayaṃ so agnir yasmint 2, 7, 11; RV 3, 22, 1; Kâṭh. 16, 11; 20, 1; Kap. S. 23, 3; 25, 2; TS 4, 2, 4, 2; 5, 2, 3, 3; VS 12, 47.
ayajñiyân yajñiyân manyamânaḥ 2, 3, 8.
ayaṃ te yonir ṛtviyo 1, 5, 1; 1, 6, 1; (1, 5, 6); RV 3, 29, 10; Kâṭh. 2, 4; 6, 9; 7, 4. 5; 16, 11; 18, 18; 23, 6; Kap. S. 1, 16; 4, 8; 5, 3. 4; 25, 2; 29, 6; 36, 3; TS 1, 5, 5, 2; 3, 4, 10, 4; 4, 2, 4, 3. 7, 13, 5; TB 1, 2, 1, 16; 2, 5, 8, 8; VS 3, 14; 12, 52; 15, 56; AV 3, 20, 1.
ayaṃ no agnir varivas 1, 3, 37; (4, 11, 4); Kâṭh. 4, 9; 6, 10; Kap. S. 3, 7; TS 1, 3, 4, 1. 4, 46, 3; VS 5, 37; 7, 44.
ayam agniḥ sahasriṇo 2, 7, 15; (2, 13, 7; 4, 11, 6); RV 8, 75, 4; Kâṭh. 7, 17; 16, 15; TS 2, 6, 11, 1; 4, 4, 4, 1; VS 15, 21.
ayam agnir urushyaty 4, 10, 4; RV 10, 176, 4; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 1.
ayam agnir vîratamo 2, 12, 4; Kâṭh. 18, 18; Kap. S. 29, 6; TS 4, 7, 13, 4; VS 15, 52.
ayam iha prathamo dhâyi 1, 5, 1; (1, 5, 5 u. 6; 2, 13, 5); RV 4, 7, 1; Kâṭh. 6, 9; 7, 4; Kap. S 4, 8; 5, 3 u. 4; TS 1, 5, 5, 1; VS 3, 15; 15, 26; 33, 6.
ayam u te sarasvati vasishṭho 4, 14, 7; RV 7, 95, 6.
ayam u shya pra devayur 4, 10, 4; RV 10, 176, 3; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5 11, 1.
ayam purobhûs tasya prâṇo 2, 7, 19; Kâṭh. 16, 19; VS 13, 54.
ayam puro harikeçaḥ 2, 8, 10; Kâṭh. 17, 9; Kap. S. 27, 8; VS 15, 15.
ayâ te agne samidhâ 4, 11, 5; RV 4, 4, 15; Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 6; Nir. 3, 21.
ayâ vishṭhâ janayan karvarâṇi 1, 10, 3; Kâṭh. 9, 6; 14, 3; 35, 13; 5, 5, 12; Kap. S. 8, 9; TS 1, 7, 12, 2; AV 7, 3, 1.
arâ ived acaramâ 4, 14, 18; RV 5, 58, 5 TB 2, 8, 5, 7.
arâtîyantî vâ anye 4, 3, 1.
aruṇâḥ çarade 3, 13, 20.
arcâmi te sumatiṃ 4, 11, 5; RV 4, 4, 8; Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 8.
arcishe tvâ vgl. abhîmân.
aryamaṇam bṛhaspatim 1, 11, 4; RV 10, 141, 5; TS 1, 7, 10, 2; VS 9, 27; AV 3, 20, 7.
arvâñco adyâ bhavatâ 4, 12, 6; RV 2, 29, 6; VS 33, 51.
arvâvato nâ âgahi parâvataçca 4, 12, 3; RV 3, 40, 8; AV 20, 6, 8.
arhau bibharshi sâyakâni 4, 9, 4; RV 2, 33, 10; TB 2, 8, 6, 9; TA 4, 5, 7; 5, 4, 10.
avatatya dhanush ṭvaṃ sahasrâksha 2, 9, 2; Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 4; VS 16, 13.

avatatya dhanush ṭvam akruddhaḥ 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16.

ava te heḍo varuṇa 4, 10, 4; 4, 14, 17; (4, 14, 3); RV 1, 24, 14; Kâṭh. 40, 11; TS 1, 5, 11, 3; 2, 5, 12, 1; 4, 2, 11, 2; TB 2, 7, 16, 4. 8, 1, 6; TA 2, 4, 4.

avapatantîr avadan 2, 7, 13; RV 10, 97, 17; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 5; VS 12, 91.

avâmba rudram adimahy 1, 10, 4; Kâṭh. 9, 7; Kap. S. 8, 10; TS 1, 8, 6, 2.

avir na mesho 3, 11, 9; TB 2, 6, 4, 5; VS 19, 90.

avocâma kavaye medhyâya 2, 13, 7; RV 5, 1, 12; TS 4, 4, 4, 2; VS 15, 25.

açmann ûrjaṃ parvate 2, 10, 1; (3, 3, 5); Kâṭh. 17, 17; 21, 7; Kap. S. 28, 1; TS 4, 6, 1; VS 17, 1.

açvatthe vo niveçanam 2, 7, 13; RV 10, 97, 5; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 2; VS 12, 79; 35, 4.

açvas tûparo 3, 13, 2.

açvâvatîṃ somavatîm 2, 7, 13; RV 10, 97, 7; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 4; TB 2, 8, 4, 8; VS 12, 81.

açvâvantaṃ rathinaṃ 4, 14, 8; RV 10, 47, 5.

açvinâ gobhir indriyam 3, 11, 4; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 13, 3; VS 20, 73.

açvinâ namuceḥ sutaṃ 3, 11, 3; Kâṭh 38, 8; TB 2, 6, 12, 2.

açvinâ yajñam âgataṃ 4, 12, 6; TB 2, 5, 4, 5.

açvinâ havir indriyaṃ 3, 11, 4; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 13; VS 20, 67.

açvibhyâṃ cakshur 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 4; VS 19, 89.

açvena vâi devâ agre 3, 1, 3.

açvo ghṛtena tmanyâ 3, 16, 2; Kâṭh. 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 4; VS 29, 10.

ashâḍhaṃ yutsu pṛtanâsu 4, 14, 1; RV 1, 91, 21; TB 2, 4, 3, 8. 7, 4, 1. 8, 3, 1; VS 34, 20.

ashâḍhâsi sahamânâ 2, 7, 16; TS 4, 2, 9, 2; VS 13, 26.

ashṭamîm ajuhot 1, 8, 2.

ashṭâu putrâso aditer 4, 6, 9; RV 10, 72, 8; TA 1, 13, 2; Tâṇḍya B. 24, 12, 6.

asaṃkhyâtâ sahasrâṇi 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; TA 1, 12, 1; VS 16, 54.

asad atra suvîryam 4, 11, 2; RV 8, 31, 18; Kâṭh. 11, 12.

asaṃbâdhâ yâ madhyato 4, 14, 11.

asave svâhâ 3, 12, 11; Kâṭh. 35, 8; 35, 10; Kap. S. 48, 8 u. 9; TB 3, 10, 7; VS 22, 30.

asunvantam ayajamânam icha 2, 7, 12; Kâṭh. 16, 12; Kap. S. 25, 3; TS 4, 2, 5, 4; VS 12, 62.

asurânâṃ vâ eshu lokeshu pura âsan 3, 8, 1.

asṛṅmukho 4, 9, 19; TA 4, 29.

asâu yas tâmro aruṇa 2, 9, 2; Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 2; VS 16, 6.

asâu yo 'vasarpati 2, 9, 2; Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1 3; VS 16, 17.

asâu vâ âdityas tejobhir vyârdhyata 2, 5, 10.

astabhnâd dyâm ṛshabho 1, 2, 6; 3, 7, 8; (4, 14, 3); RV 8, 42, 1; Kâṭh. 2, 6; 11, 12; Kap. S. 1, 19; TS 1, 2, 8, 1; TB 2, 3, 1, 6; VS 4, 30.

astâvy agnir nṛṇâṃ suçevo 2, 7, 9; RV 10, 45, 12; VS 12, 29.

asmâ id u prabharâ 4, 12, 3; RV 1, 61, 12; Kâṭh. 8, 16; AV 20, 35, 12; Nir. 6, 20.

asmâ u te mahi mahe 4, 13, 6; RV 6, 1, 10; TB 3, 6, 10, 4.

asmâkam agne maghavatsu dhârayâ 4, 11, 1; RV 6, 8, 6; Kâṭh. 4, 16; TS 1, 5, 11, 2.

asmâkam indraḥ samṛteshu 2, 10, 4; (4, 14, 14); RV 10, 103, 11; Kâṭh. 18, 5; Kap. S. 28, 5; TS 4, 6, 4, 3; VS 17, 43; SV 2, 1209; AV 19, 13, 11.

asmâsv indra indriyaṃ 1, 4, 1; 2, 4, 3 (2 Mal); Kâṭh. 5, 2; 32, 2; TS 1, 6, 3, 2.

asme indrâbṛhaspatî 4, 12, 1; RV 4, 49, 4; Kâṭh. 10, 13; 23, 11; TS 3, 3, 11, 1.

asya pratnâm anu dyuta⌣ 1, 5, 1; (1, 5, 5 u. 6); RV 9, 54, 1; Kâṭh. 6, 9; 7, 4 u. 5; Kap. S. 4, 8; 5, 3 u. 4; TS 1, 5, 5, 1; VS 3, 16; SV 2, 105.

asyed eva praririce 4, 12, 2; (4, 12, 5); RV 1, 61, 9; Kâṭh. 8, 17; TS 2, 4, 14, 2; AV 20, 35, 9.

asvapnajas taraṇayaḥ 4, 11, 5; RV 4, 4, 12; Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 5.

ahann ahim parvate çiçriyâṇam 4, 14, 18; RV 1, 32, 2; TB 2, 5, 4, 2. 8, 4, 3; AV 2, 5, 6.

ahan vṛtra⌣ vṛtratara⌣ 4, 12, 3; (4, 14, 13); RV 1, 32, 5; TB 2, 5, 4, 3; Nir. 6, 4.

aham parastâd aham avastâd 1, 3, 26; TS 3, 5, 5, 1.

ahâvy agne havir âsye te 3, 11, 4; RV 10, 91, 15; Kâṭh. 38, 8; TB 1, 4, 2, 1; VS 20, 79.

ahir iva bhogâiḥ 3, 16, 3; RV 6, 75, 14; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 5; VS 29, 51; Nir. 9, 15,

ahne pârâvatân 3, 14, 6; VS 24, 25.

âkare vasor jaritâ 4, 12, 3; RV 5, 51, 3.

âkûtam agnim prayuja⌣ 2, 7, 7; Kâṭh. 16, 7; TS 4, 1, 9; VS 11, 66.

âkûtyâi prayuje 'gnaye 3, 6, 4; Kâṭh. 2, 2; Kap. S. 1, 14; TS 1, 2, 2; VS 4, 7; Mân. Çr. 6, 1, 3.

â kṛshṇena rajasâ 4, 12, 6; (4, 14, 6); RV 1, 35, 2; TS 3, 4, 11, 2; VS 33, 43; 34, 31.

âkrandaya balam ojo 3, 16, 3; RV 6, 47, 30; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 7; VS 29, 56; AV 6, 126, 2.

âkramya vâjin pṛthivîm 2, 7, 2; Kâṭh. 16, 2; 19, 3; Kap. S. 30, 1; TS 4, 1, 2, 3; 5, 1, 2, 6; VS 11, 19.

âkhum te rudra paçum karomy 1, 10, 4.

âgatya vâjy adhvâna⌣ 2, 7, 2; (3, 1, 4); Kâṭh. 16, 2; 19, 3; Kap. S. 30, 1; TS 4, 1, 2, 3; 5, 1, 2, 6; VS 11, 18.

âganma mitrâvaruṇâ 1, 4, 3; Kâṭh. 5, 6; TS 3, 5, 4, 1,

âgnâvâishṇavam ekâdaçakapâlam 1, 4, 14; 2, 1, 7; 2, 3, 5; 3, 6, 1; Kâṭh. 10, 1; 11, 6; 19, 9; TS 2, 2, 9.

âgnimârutam carum nirvaped 2, 1, 8.

âgneyam ajam âlabheta 2, 5, 5; Kâṭh. 13, 5.

âgneyam ashṭâkapâlam 2, 2, 7 2, 3, 1; 2, 4, 6; Kâṭh. 11, 12; TS 1, 8, 2. 17. 19. 20; TB 1, 8, 4.

âgneyo 'shṭâkapâlaḥ sâumyaç caruḥ 1, 10, 1; Kâṭh. 9, 4; 15, 2; 37, 2; 5, 5, 18; Kap. S. 8, 7; TS 7, 5, 21.

âgneyo shṭâkapâlo vâruṇo 2, 6, 3.

â ghâ ye agnim indhate 4, 12, 6; RV 8, 45, 1; Kâṭh. 13, 15; TB 2, 4, 5, 7; VS 7, 32; SV 1, 133; 2, 688; Nir. 6, 14.

â carshaṇiprâ vṛshabho 4, 14, 18; RV 1, 177, 1; Kâṭh. 38, 7; TB 2, 4, 3, 11.

âchadi tvâ chando dadhe 1, 6, 1 u. 2.

âjaṅghanti sânv eshâm 3, 16, 3; RV 6, 75, 13; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 5; VS 29, 50; Nir. 9, 20.

â jâtam jâtavedasi 4, 10, 3; RV 6, 16, 42; TS 3, 5, 11, 4.

âjuhvânaḥ supratîkaḥ 2, 10, 6; (3, 3, 9); Kâṭh, 18, 4; 21, 9; Kap. S. 28, 4; TS 4, 6, 5, 3; TB 3, 7, 7, 10; VS 17, 73.

âjuhvânâ îḍyo vandyaç 4, 13, 3; RV 10, 110, 3; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 2; VS 29, 28; AV 5, 12, 3; Nir. 8, 8.

âjuhvânâ sarasvatî 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 12, 2; VS 20, 58.

â tam bhaja sâuçravaseshv 2, 7, 9; RV 10, 45, 10; Kâṭh. 16, 9; TS 4, 2, 2, 3; VS 12, 27.

â tû na indra vṛtrahan 4, 11, 4; RV 4, 32, 1; Kâṭh. 6, 10; 21, 13; VS 33, 65; SV 1, 181.

â te agna idhîmahi 2, 13, 7; RV 5, 6, 4; Kâṭh. 9, 6; 39, 14; TS 4, 4, 4, 6; SV 1, 419; 2, 372; AV. 18, 4, 88.

â te maha indroty 4, 12, 3; (4, 14, 12); RV 7, 25, 1; Kâṭh. 8, 16; TS 1, 7, 13, 2; TB 2, 8, 3, 3.
â te çushmo vṛshabha etu 4, 11, 4; RV 6, 19, 9; TB 2, 5, 8, 1. 8, 5, 8.
â te suparṇâ 4, 12, 5; RV 1, 79, 2; Kâṭh. 11, 13; TS 3, 1, 11, 5.
âtmann upasthe na 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 5; VS 19, 92.
â tvâ jigharmi 2, 7, 2; Kâṭh. 16, 2; 19, 3; Kap. S. 30, 1; TS 4, 1, 2, 5; 5, 1, 3, 3; VS 11, 23.
â tvâ brahmayujâharî 2, 13, 9; RV 8, 17, 2; SV 2, 17; AV 20, 3, 2. 38, 2. 47, 8.
â tvâ vahantu harayaḥ 2, 9, 1; RV 1, 16, 1.
â tvâhârsham 2, 7, 8; (3, 2, 1); RV 10, 173, 1; Kâṭh. 16, 8; 19, 11; 35, 7; Kap. S. 48, 9; TS 4, 2, 1, 4; 5, 2, 1, 4; TB 2, 4, 2, 8; VS 12, 11; AV 6, 87, 1.
âd it paçyamy 2, 13, 1; Kâṭh. 35, 3; TS 5, 6, 1, 4, TB 3, 12, 1, 1; AV 3, 13, 6.
âdityaḥ çukra udagât 4, 14, 14.
âdityam garbham payasâ 2, 7, 17; Kâṭh. 16, 17; TS 4, 2, 10; VS 13, 41.
âdityânâm avasâ nûtanena 4, 14, 14; RV 7, 51, 1; TS 2, 1, 11, 6; TB 2, 8, 1, 6.
âdityâ bhâgaṃ vaḥ karishyâmy 2, 2, 1.
âdityâ vâ ita uttamâḥ 4, 6, 8.
âdityo deva udagât 4, 14, 14.
âdityâir no bhâratî 3, 16, 2; Kâṭh. 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 8; VS 29, 8.
â devânâm api panthâm aganma 4, 10, 2; (4, 11, 4); RV 10, 2, 3; Kâṭh. 2, 15; 18, 21; 35, 9; TS 1, 1, 14, 3; AV 19, 59, 3.
â devo yâti savitâ 4, 14, 6; RV 7, 45, 1; Kâṭh. 17, 19; TB 2, 8, 6, 1.
â na etu manaḥ punaḥ 1, 10, 3; Kâṭh. 9, 6; Kap. S. 8, 9; TS 1, 8, 5, 2; VS 3, 54.
â naḥ prajâm janayatu prajâpatir 2, 13, 23; RV 10, 85, 43; Kâṭh. 13, 15; 35, 9; 40, 1; AV 14, 2, 40.
â no agne rayim bhara 4, 12, 4; RV 1, 79, 8; Kâṭh. 10, 12; SV 2, 875.
â no agne sucetunâ 4, 10, 6; (4, 12, 4); RV 1, 79, 9; Kâṭh. 2, 14; TB 2, 6, 16, 1; SV 2, 876.
â no gahi sakhyebhiḥ 4, 14, 15; RV 3, 1, 19.
â no divo bṛhataḥ parvatâd â 4, 10, 1; (4, 11, 2; 4, 14, 3); RV 5, 43, 11; Kâṭh. 4, 16; 20, 15; TS 1, 8, 22, 1; 2, 5, 12, 1; 3, 1, 11, 2.
â no niyudbhiḥ çatinîbhir adhvaraṃ sahasriṇîbhir upa yâhi yajñam 4, 14, 2; RV 7, 92, 5; VS 27, 28; SV 2, 8, 1, 2.
â no mitrâvaruṇâ ghṛtâir 4, 11, 2; RV 3, 62, 16; Kâṭh. 4, 16; 12, 14; TS 1, 8, 22, 3; TB 2, 5, 12, 3; VS 21, 8; SV 1, 220; 2, 13.
â no mitrâvaruṇâ havyajushṭim 4, 14, 12; RV 7, 65, 4; TB 2, 8, 6, 7.
â no yajñam bhâratî 4, 13, 3; RV 10, 110, 8; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 4; VS 29, 33; AV 5, 12, 8; Nir. 8, 13.
â no yâhi tapasâ 4, 10, 2.
â no vâyo mahe tane 4, 14, 2; RV 8, 46, 25.
â no viçvâ âskrâ 4, 14, 11; RV 1, 186, 2; TB 2, 8, 6, 3.
â no vîrebhir janitâ 4, 14, 9.
â no vîro jayatâm 1, 2, 9.
ântrâṇi sthâlîr 3, 11, 9; TB 2, 6, 4, 3; VS 19, 86.
ânyam divo mâtariçvâ 4, 14, 18; RV 1, 93, 6; Kâṭh. 4, 16; TS 2, 3, 14, 2.
âpaprâtha mahinâ 4, 12, 4; RV 8, 70, 6; SV 2, 213; AV 20, 81, 2. 92, 21.
âpas tvâm açvinâu tvâm 4, 1, 2.
âpo devîḥ pratigṛbhṇîta 2, 7, 10; Kâṭh. 16, 10; 19, 12; Kap. S. 25, 1; 32, 2; TS 4, 2, 3, 2; VS 12, 35.
âpo devîḥ çundhata mâ 1, 2, 1.
âpo devîr ghṛtaminvâ 2, 13, 1; Kâṭh. 35, 3; 39, 2; Kap. S. 48, 4.

âpo devîr bṛhatîr 1, 2, 1; (3, 6, 4); Kâṭh. 2, 2; 23, 2; Kap. S. 1, 14; 35, 8; TS 1, 2, 2, 1; 6, 1, 2, 2.
âpo devîr madhumatîr 2, 6, 8.
âpo mâ mâtaraḥ sûdayantu 1, 2, 1; (3, 6, 2).
âpo ha yan mahatîr 2, 13, 23; RV 10, 121, 7; Kâṭh. 40. 1; TS 4, 1, 8, 5; VS 27, 25; 32, 7; AV 4, 2, 6.
âpo hi shṭhâ mayobhuvas 2, 7, 5; 4, 9, 27; (2, 13, 1; 3, 1, 6); RV 10, 9, 1; Kâṭh. 16, 4; 19, 5; 5, 4, 8; Kap. S. 30, 3; 48, 4; TS 4, 1, 5, 1; 5, 6, 1, 4; 7, 4, 19, 4; TA 4, 42, 4; 10, 1, 11; VS 11, 50; 36, 14; SV 2, 1187; AV 1, 5, 1; Nir. 9, 27.
âpyâyasva sametu 2, 7, 14; RV 1, 91, 16; 9, 31, 4; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 3, 2, 5, 3; 4, 2, 7, 4; TB 3, 5, 12; 7, 13, 4; TA 6, 6, 3; VS 12, 112; Tâṇḍya B. 1, 5, 8.
â brahman brâhmaṇas 3, 12, 6; Kâṭh. 5, 5, 14; TB 7, 5, 18; VS 22, 22.
â bhandishṭhasya sumatiṃ 4, 11, 4; Kâṭh. 7, 16.
âbhish ṭe adya gîrbhir 2, 13, 8; (4, 10, 2); RV 4, 10, 4; TS 4, 4, 4, 7.
âbhiḥ spṛdho mithatîr 4, 14, 12; RV 6, 25, 2; TB 2, 8, 3, 3.
âmayâvinaṃ yâjayed 4, 3, 6.
â mâ vâjasya prasavo 1, 11, 3; (1, 11, 7); Kâṭh. 14, 1 u. 7; 18, 13; Kap. S. 29, 2; TS 1, 7, 8, 3; TB 1, 3, 6, 6; VS 9, 19.
â mâçisho dohakâmâ 1, 4, 1; (1, 4, 5); Kâṭh. 5, 3; 32, 3; TS 1, 7, 4, 3.
âmûr aja praty âvartayemâḥ 3, 16, 3; RV 6, 47, 31; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 7; VS 29, 57; AV 6, 126, 3.
âyaṃ gâuḥ pṛçnir RV 10, 189, 1; Kâṭh. 7, 13; Kap. S. 6, 4; 7, 2; TS 1, 5, 3, 1; VS 3, 6; SV 2, 726; AV 6, 31, 1: 20, 48, 4.
â yaṃ haste na khâdinaṃ 4, 10, 3; RV 6, 16, 40; TS 3, 5, 11, 4.
â yad ishe nṛpatiṃ tejâ 4, 14, 15; RV 1, 71, 8; TS 1, 3, 14, 6; VS 33, 11.
â yad duvasyâd duvase na kârur 4, 11, 3; RV 1, 165, 14; Kâṭh. 9, 18.
âyan naraḥ sudânavo 2, 4, 7; RV 5, 53, 6; Kâṭh. 11, 9; TS 2, 4, 8, 1.
â yas tatantha rodasî 4, 13, 6; RV 6, 1, 11; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 5.
â yasmint sapta vâsavâ 4, 12, 2; Kâṭh. 8, 16; TS 1, 6, 12, 2; TA 1, 8, 8.
âyâtam mitrâvaruṇâ suçasty 4, 14, 10; RV 6, 67, 3.
âyâhi tapasâ 4, 10, 2.
âyâhi sushumâ hi tâ 2, 13, 9; RV 8, 17, 1; SV 1, 191; 2, 16; AV 20, 3, 1. 38, 1. 47, 7.
âyurdâ deva jarasaṃ 4, 12, 4; Kâṭh. 11, 13.
âyurdhâ agne 'sy 1, 5, 9.
âyur vâi dhruvas 4, 6, 6; Kâṭh. 28, 1.
âyushe svâhâ prâṇâya svâhâ 3, 12, 9.
â ye tanvanti raçmibhis 4, 11, 2; RV 1, 19, 8.
â yo ghṛṇe na tatṛshâṇo 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17; Kap. S. 28, 1; TS 4, 6, 1, 2; VS 17, 10.
ârâñ çatrum apabâdhasva 4, 14, 5; RV 10, 42, 7; TB 2, 8, 2, 7; AV 20, 89, 7; Nir. 5, 24.
âryamâ yâti vṛshabhas 4, 12, 4; TS 2, 3, 14, 4.
âvartamâno bhuvanasya madhye 2, 13, 22; Kâṭh. 40, 12.
â vâ esha prajâpataye 3, 5, 1.
â vâṃ ratho rodasî 4, 14, 10; RV 7, 69, 1; TB 2, 8, 7, 6.
â vâco madhyam aruhad 2, 12, 4; Kâṭh. 18, 18; Kap. S. 29, 6; TS 4, 7, 13, 3; VS 15, 51.
â vâm upastham adruhâ 3, 8, 7; RV 2, 41, 21; Nir. 9, 37.
â vâm mitrâvaruṇâ havyadâtiṃ 4, 14, 12; RV 1, 152, 7; TB 2, 8, 6, 5.
â vâyo bhûsha çucipâ 1, 3, 6; (4, 14, 2); RV 7, 92, 1; Kâṭh. 4, 2; 13, 11 u. 12; Kap. S. 3, 2; TS 1, 4, 4, 1; 3, 4, 2, 1; TB 2, 8, 1, 1; VS 7, 7.

â viçvataḥ pratyañcaṃ 2, 7, 2; RV 2, 10, 5; TS 4, 1, 2, 5; VS 11, 24.
â viçvadevaṃ satpatiṃ 4, 12, 6; RV 5, 82, 7; TS 3, 4, 11, 2.
âvishṭyo vardhate cârur 4, 14, 8; RV 1, 95, 5; TB 2, 8, 7, 4; Nir. 8, 15.
â vṛtrahaṇâ vṛtrahabhiḥ 4, 13, 7; (4, 14, 8); RV 6, 60, 3; TB 3, 6, 8, 1.
â vedhasaṃ nîlapṛshṭhaṃ 4, 14, 4; RV 5, 43, 12; TB 2, 5, 5, 4; 2, 8, 2, 7.
â vo devâsa îmahe 1, 2, 2; (4, 14, 2); TS 1, 2, 1, 2; VS 4, 5.
â vo yantûdavâhâso 4, 11, 2; (4, 14, 11); RV 5, 58, 3; TB 2, 5, 5, 3.
â vo râjânam adhvarasya 4, 11, 4; RV 4, 3, 1; Kâṭh. 7, 16; TS 1, 3, 14, 1; TB 2, 8, 6, 9; SV 1, 69.
âçîr nâ ûrjam uta 4, 12, 3; Kâṭh. 5, 2; TS 3, 2, 8, 5 (ma für nâ). AV 2, 29, 3.
âçuḥ çiçâno vṛshabho 2, 10, 4; RV 10, 103 1; Kâṭh. 18, 5; Kap. S. 28, 5; TS 4, 6, 4, 1; VS 17, 33; SV 2, 1199; AV 19, 13, 2.
âçus trivṛd bhântaḥ 2, 8, 4; Kâṭh. 17, 4; 20, 12; Kap. S. 32, 14; TS 4, 3, 8; VS 14, 23.
â savaṃ savitur yathâ 4, 11, 2; RV 8, 91 (102), 6; Kâṭh. 40, 14; TS 3, 1, 11, 8.
âsushvayantî yajate 4, 13, 3; RV 10, 110, 6; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 3; VS 29, 31; AV 5, 12, 6; Nir. 8, 11.
âhaṃ pitṝnt suvidatraṃ 4, 10, 6; RV 10, 15, 3; Kâṭh. 21, 14; TS 2, 6, 12, 3; TB 2, 6, 12, 1; VS 19, 56; AV 18, 1, 45.
âhitâgnir vâ esha 3, 6, 6.
ichann açvasya yañ çiraḥ 2, 13, 6; Kâṭh. 39, 12; TB 1, 5, 8, 1.
iḍâbhir agnir îḍyaḥ 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 1; VS 21, 14.
iḍâm agne purudaṃsaṃ 2, 7, 11; (4, 11, 1; 4, 12, 3); RV 3, 1, 23. 5, 11. 6, 11. 7, 11. 15, 7. 22, 5. 23, 5; Kâṭh. 16, 11; 18, 21; Kap. S. 25, 2; TS 4, 2, 4, 3; VS 12 51; SV 1, 76.
iḍâyâs tvâ pade vayaṃ 1, 6, 2; 1, 6, 7; (4, 10, 4; 4, 11, 1); RV 3, 29, 4; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 1; VS 34, 15.
iḍito devâir 3, 11, 1; Kâṭh. 38, 6; TB 2, 6, 8, 1.
ita eva prathamaṃ jajñe 1, 8, 8; Kâṭh. 7, 13; TS 2, 2, 4, 8.
iti ya eva devâ yajñahanaç ca 1, 4, 8.
ito jajñe prathamaṃ svâd 1, 6, 1.
idaṃ varco agninâ 2, 3, 4; TB 2, 5, 7, 1; AV 19, 37, 1.
idaṃ vâm âsye haviḥ 4, 12, 1; RV 4, 49, 1; TS 3, 3, 11, 1.
idaṃ vishṇur vicakrame 1, 2, 9; 4, 1, 12; (1, 8, 9; 2, 7, 16; 4, 11, 4; 4, 12, 1); RV 1, 22, 17; Kâṭh. 2, 10; Kap. S. 2, 4; TS 1, 2, 13, 1; TB 3, 1, 3, 3; VS 5, 15; SV 1, 222; 2, 1019; AV 7, 26, 4; Nir. 12, 19.
idaṃ çreyo manyamâno 2, 13, 10.
idaṃ haviḥ prajananaṃ 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 2; TS 2, 6, 3, 5; VS 17, 48.
idaṃ kshatraṃ dushṭaram 3, 16, 4.
idaṃ te havyaṃ ghṛtavat 4, 12, 6; (4, 14, 3); TB 2, 5, 4, 6; AV 7, 68, 2.
idaṃ dyâvâpṛthivî satyam 4, 14, 7; RV 1, 185, 11; TB 2, 8, 4, 3.
idaṃ namo vṛshabhâya 4, 14, 14; RV 1, 51, 15.
idam adadâd rabhasam 4, 14, 7.
idam pitṛbhyo namo astv 4, 10, 6; RV 10, 15, 2; TS 2, 6, 12, 4; VS 19, 68; AV 18, 1, 46.
indur dakshaḥ çyena 2, 12, 3 4, 9, 11; Kâṭh. 18, 15; Kap. S. 29, 4; TB 3, 10, 4, 3; TA 4, 11, 6; VS 18, 53.
indra eshâṃ netâ bṛhaspatir 2, 10, 4; RV 10, 103, 8; Kâṭh. 18, 5; Kap. S. 28, 5; TS 4, 6, 4, 3; VS 17, 40; SV 2, 1206; AV 19, 13, 9.

indraḥ pṛṇantam papurim 4, 14, 7.
indraḥ sa dâmane kṛta 2, 13, 6; RV 8, 93, 8; Kâṭh. 39, 12; TB 1, 5, 8, 3; SV 2, 578; AV 20, 47, 2. 137, 13.
indraḥ sutrâmâ svavaṃ 4, 12, 5; RV 6, 47, 12; 10, 131, 6; Kâṭh. 8, 16; TS 1, 7, 13, 4; VS 20, 51; AV 7, 91, 1; 20, 125, 6.
indraḥ sutrâmâ hṛdayena 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 3; VS 19, 85.
indra᳚ vaya᳚ çunâsîram 4, 10, 6; Kâṭh. 21, 14.
indra᳚ viçvâ avîvṛdhan 2, 10, 5; (3, 3, 8); RV 1, 11, 1; Kâṭh. 18, 3; 36, 15; 37, 9; Kap. S. 28, 3; TS 4, 6, 3, 4; 5, 4, 6, 5; TB 2, 7, 15, 5. 16, 3; VS 12, 56; 15, 61; 17, 61; SV 1, 343; 2, 177.
indra᳚ vo viçvatas pari 4, 11, 4; RV 1, 7, 10; Kâṭh. 8, 17; TS 1, 6, 12, 1; 2, 3, 14, 1; 3, 1, 11. 4; 4, 3, 13, 8; SV 2, 970; AV 20, 39, 1. 70, 16.
indra᳚ stuhi vajrina᳚ 4, 14, 12; RV 10, 89, 1, TB 2, 8, 4, 1.
indraṃ dûraḥ kavashyo 3, 11, 1; TB 2, 6, 8, 2; VS 20, 40.
indraṃ naro nemadhitâ 4, 12, 3; (4, 14, 5); RV 7, 27, 1; TS 1, 6, 12, 1; 2, 1, 11, 1. 3, 14, 1; 3, 1, 11, 4; 4, 3, 13, 8; TB 2, 8, 2, 5; SV 1, 318.
indra marutva iha pâhi 1, 3, 19; RV 3, 51, 7; Kâṭh. 4, 8; Kap. S. 3, 6; TS 1, 4, 18, 1; VS 7, 35.
indram id gâthino 2, 13, 6; RV 1, 7, 1; Kâṭh. 8, 16; 39, 12; TS 1, 6, 12, 2; TB 1, 5, 8, 1; SV 1, 198; 2, 146; AV 20, 38, 4. 47, 4. 70, 7; Nir. 7, 2.
indram id dharî vahato 1, 3, 34; RV 1, 84, 2; Kâṭh. 4, 11; Kap. S. 3, 9; TS 1, 4, 38, 1; VS 8, 35; SV 2, 380.
indra vâjeshu no 'va 2, 13, 6; RV 1, 7, 4; Kâṭh. 39, 12; TB 1, 5, 8, 2; SV 2, 148; AV 20, 70, 10,

indravâyû ime sutâ 1, 3, 6; RV 1, 2, 4; Kâṭh. 4, 2; Kap. S. 3, 2; TS 1, 4, 4, 1; VS 7, 8; 33, 56.
indravâyû susaṃdṛçâ 1, 11, 4; 2, 2, 6; Kâṭh. 10, 12; 14, 2; VS 33, 86
indras tarasvân abhimâtihogro 4, 14, 12; TB 2, 8, 4.
indrasya kroḍo 3, 15, 7; Kâṭh. 5, 13, 6; TS 5, 7, 16; VS 25, 8.
indrasya nu vîryâṇi pravoca᳚ 4, 14, 13, RV 1, 32, 1; TB 2, 5, 4, 1. 8, 4, 3; AV 2, 5, 5; Nir. 7, 2.
indrasya manve prathamasya 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 1.
indrasya rûpam ṛshabho 3, 11, 9; Kâṭh. 38. 3; TB 2, 6, 4, 5; VS 19, 91.
indrasya vajro marutâm 3. 16, 3; RV 6 47, 28; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 6; VS 29, 54; AV 6, 125, 3.
indrasya vṛshṇo varuṇasya 2, 10, 4; (4, 14 13); RV 10, 103, 9; Kâṭh. 18, 5; Kap. S 28, 5; TS 4, 6, 4, 3; VS 17, 41; SV 2, 1207; AV 19, 13, 10.
indrâ id dharyoḥ sacâ 2, 13, 6; RV 1, 7, 2; Kâṭh. 39, 12; TB 1, 5, 8, 2; SV 2, 147; AV 20, 38, 5. 47, 5. 70, 8,
indrâ oshadhîr asanod 4, 14, 5; RV 3, 34, 10; AV 20, 11, 10.
indrâgnî avyathamânâm 2, 8, 3; 3, 2, 9; Kâṭh. 17, 3; 20, 11; Kap. S. 26, 2 · 32, 13; TS 4, 3, 6; VS 14, 11.
indrâgnî âgata᳚ sutaṃ 1, 3, 17; RV 3, 12, 1; Kâṭh. 4, 7; Kap. S. 3, 5; TS 1, 4, 15, 1; VS 7, 31; SV 2, 19.
indrâgnî navatim puro 4, 10, 5; RV 3, 12, 6; Kâṭh. 4, 15; TS 1, 1, 14, 1 SV 2, 926. 1054.
indrâgnî mitrâvaruṇâu 4, 14, 17; TA 2 3, 4; VS 33, 49.
indrâgnî rocanâ divaḥ 4, 10, 4; (4, 11, 1); RV 3, 12, 9; Kâṭh. 4, 15; TS 4, 2 11, 1. 3, 13, 8; TB 3, 5, 7, 3; SV 2 1048.

indrâgnyoḥ pakshatiḥ 3, 15, 5; VS 25, 5.
indrâṇî patyâ sujitaṃ 3, 8, 4; 4, 12, 1; TB 2, 4, 2, 7
indrâ nu pûshaṇâ vayaṃ 4, 12, 6; RV 6, 57, 1; Kâṭh. 23, 11; SV 1, 202.
indrâya tvâ bṛhadvate 1, 3, 14; Kâṭh. 27, 10; Kap. S. 3, 4.
indrâya tvâ sushuttamaṃ 1, 3, 3; 4, 5, 4.
indrâya manyumate 2, 2, 12; 2, 5, 8; Kâṭh. 13, 4.
indrâyâṃhomucâ ekâdaçak. 2, 2, 10; 2, 6, 6; 4, 3, 9.
indrâyârkavate 'çvamedhavatâ 2, 2, 9.
indrâyenduṃ sarasvatî 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 12, 1; VS 20, 57.
indrâvaruṇâ yuvam adhvarâya 4, 12, 4; RV 7, 82, 1; TS 2, 5, 12, 2; TB 2, 8, 4, 5; Nir. 5, 2.
indrâvishṇû dṛṃhitâḥ 4, 12, 5; RV 7, 99, 5; TS 3, 2, 11, 3.
indriyâṇi çatakrato 4, 12, 2; RV 3, 37, 9; Kâṭh. 8, 16; TS 1, 6, 12, 1; 2, 5, 12, 5; AV 20, 20, 2. 57, 5.
indreṇa manyunâ yujâ 1, 3, 12; (4, 6, 3); Kâṭh. 4, 4.
indremam prataraṃ naya 2, 10, 4; Kâṭh. 18, 8; Kap. S. 28, 3; TS 4, 6, 3, 1; VS 17, 51; AV 6, 5, 2.
indro jayati na parâjayate 4, 12, 3; TS 2, 4, 14, 2; AV 6, 98, 1.
indro dadhîco asthabhir 2, 13, 6; RV 1, 84, 13; Kâṭh. 39, 12; TS 5, 6, 6, 3; TB 1, 5, 8, 1; SV 1, 179; 2, 263; AV 20, 41, 1.
indro dîrghâya cakshasâ 2, 13, 6; RV 1, 7, 3; TB 1, 5, 8, 2; SV 2, 149; AV 20, 38, 6. 47, 6. 70, 9.
indro devâñ çambarahatya 4, 14, 13; TB 2, 8, 3, 8.
indro devânâm adhipâḥ 4, 14, 12; TB 2, 8, 4, 2.
indro dyâur urvy uta 4, 14, 7.
indro babhûva brahmaṇâ 4, 14, 7.
indro balaṃ rakshitâraṃ 4, 14, 5; RV 10, 67, 6; AV 20, 91, 6.
indro bhûtasya bhuvanasya 4, 14, 7.
indro madâya vâvṛdhe 4, 12, 4; RV 1, 81, 1; SV 1, 411; 2, 352; AV 20, 56, 1.
indro yajñaṃ vardhayan 4, 14, 13; TB 2, 8, 3, 7.
indro yâto vasitasya 4, 14, 13; RV 1, 32, 15; TB 2, 8, 4, 3.
indro râjâ jagataç carshaṇînâṃ 4, 14, 14; RV 7, 27, 3; TB 2, 8, 5, 8; AV 19, 5, 1.
indro vṛtraṃ vajreṇâvadhîd 4, 14, 7.
indro vṛtram atarad 4, 14, 13; TB 2, 8, 3, 6.
indro vâi vṛtram ahant 3, 3, 7.
indro vâi vṛtrâya 4, 6, 5.
indro 'smaṃ avatu vajrabâhur 4, 14, 7.
indhânâs tvâ çataṃ himâ 1, 5, 2; (1, 5, 8); Kâṭh. 6, 9; 7, 6; 35, 2; Kap. S. 4, 8; 48, 3; TS 1, 5, 5, 4; VS 3, 18.
indhâno agniṃ vanavad 4, 14, 10; RV 2, 25, 1; TB 2, 8, 5, 2.
imaṃ yajñaṃ vardhayan 4, 14, 13; TB 2, 8, 3, 8.
imaṃ yajñam açvinâ 4, 12, 6; TB 2, 5, 4, 6.
imaṃ yajñam idaṃ vaco 4, 11, 6; (4, 12, 1); RV 1, 91 10; Kâṭh. 2, 14.
imaṃ yama prastaram 4, 14, 16; RV 10, 14, 4; TS 2, 6, 12, 6; AV 18, 1, 60.
imaṃ sâhasraṃ çatadhâram 2, 7, 17; Kâṭh. 16, 17; Kap. S. 25, 8; VS 13, 49.
imaṃ stomam arhate 2, 7, 3; RV 1, 94, 1; SV 1, 66; 2, 414; AV 20, 13, 3.
imaṃ no yajñam amṛteshu 4, 13, 5; RV 3, 21, 1; Kâṭh. 16, 21; TB 3, 6, 7, 1.
imam agnâ âyushe 2, 3, 4; Kâṭh. 11, 7 u. 8; 36, 5; TS 2, 3, 10, 3; TB 2, 7, 7, 5; TA 2, 5, 3; AV 2, 28, 5.
imam ûrṇâyuṃ varuṇasya 2, 7, 17; Kâṭh. 16, 17; Kap. S. 25, 8; VS 13, 50.
imam mâ hiṃsîr ekaçaphaṃ 2, 7, 17; Kâṭh. 16, 17; Kap. S. 25, 8; TS 4, 2, 10, 2; VS 13, 48.

imam mâ hiṃsîr dvipâdaṃ 2, 7, 17; Kâṭh. 16, 17; Kap. S. 25, 8; TS 4, 2, 10, 1; VS 13, 47.
imam me deva savitar 2, 7, 1; Kâṭh. 15,* 11.
imam me varuṇa çrudhî 4, 10, 2; 4, 14, 17; (4, 10, 4; 4, 12, 4); RV 1, 25, 19; Kâṭh. 4, 16; 11, 12 u. 13; 12, 15; 21, 13; TS 2, 1, 11, 6. 5, 12, 1; 4, 2, 11, 3; TB 3, 7, 11, 3. 12, 6; TA 2, 4, 4; 4, 20, 3; VS 21, 1; SV 2, 935.
imâṃ dhiyaṃ 1, 2, 2; (4, 14, 3); RV 8, 42, 3; Kâṭh. 2, 3; Kap. S. 1, 15; TS 1, 2, 2, 2.
imâ juhvânâ yushmad 4, 14, 3; RV 7, 95, 5; Kâṭh. 4, 16; TB 2, 4, 6, 1.
imân me mitrâvaruṇâu gṛhân gopâyataṃ 1, 5, 14 (2 Mal); Kâṭh. 7, 11.
imân me mitrâvaruṇâu gṛhân jugupataṃ 1, 5, 14.
imâṃ dhiyaṃ çikshamâṇasya 1, 2, 2; (4, 14, 3 imâṃ dhiyaṃ); RV 8, 42, 3; Kâṭh. 4, 16; Kap. S. 1, 15; TS 1, 2, 2, 2.
imâm agṛbhṇan raçanâm 3, 12, 1; Kâṭh. 5, 1, 2; TS 4, 1, 2; 5, 1, 2, 1; 7, 1, 11, 1; TB 3, 8, 3, 2; VS 22, 2.
imâm indra hastacyutiṃ 2, 7, 12.
imâ rudrâya tavase 2, 9, 9; RV 1, 114, 1; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; TS 4, 5, 10, 1; VS 16, 48.
ime turam maruto 4, 14, 18; RV 7, 56, 19; TB 2, 8, 5, 6.
imo agne vîtatamâni 4, 10, 1; (4, 10, 5); RV 7, 1, 18; Kâṭh. 2, 15; 19, 14; 35, 2; Kap. S. 48, 3; TS 4, 3, 13. 6.
imâu te pakshâ ajarâu 2, 12, 3; Kâṭh. 18, 15; Kap. S. 29, 4; TS 4, 7, 13, 1; VS 18, 52.
imâu devâu jâyamânâu 4, 11, 2; RV 2, 40, 2; Kâṭh. 8, 17; TS 1, 8, 22, 5; 2, 6, 11, 4; TB 2, 8, 1, 5.
iyaṃ te çukra tanûr 1, 2, 4; Kâṭh. 2, 5; Kap. S. 1, 17; TS 1, 2, 4.
iyaṃ visṛshṭir yata âbabhûva 4, 12, 1; RV 10, 129, 7; TB 2, 8, 9, 6.
iyaṃ vâi kadrûr 3, 7, 3.
iyaṃ çushmebhir bisakhâ 4, 14, 7; RV 6, 61, 2; Kâṭh. 4, 16; TB 2, 8, 2, 8; Nir. 2, 24.
iyad asy âyur asy 2, 6, 12; 4, 4, 6; VS 10, 25.
iyam eva sâ yâ prathamâ 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; TS 4, 3, 11, 1; TB 2, 5, 5, 3; AV 3, 10, 4; 8, 9, 11.
irajyann agne prathayasva 2, 7, 14; RV 10, 140, 4; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 2; VS 12, 109; SV 2, 1169.
irâvatî dhenumatî hi 1, 2, 9; RV 7, 99, 3; Kap. S. 2, 4; TS 1, 2, 13, 1; TA 1, 8, 2; VS 5, 16.
isham ûrjam aham ita 2, 7, 14; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 1; VS 12, 105.
ishe tvâ subhûtâya 1, 1, 1.
ishe tvopâvir asy 1, 2, 15; Kâṭh. 3, 4; Kap. S. 3, 11; TS 1, 3, 7.
ishkartâram adhvarasya 2, 7, 14; RV 10, 140, 5; TS 4, 2, 7, 3; VS 12, 110; SV 2, 1170.
ishṭo yajño bhṛgubhir 1, 4, 1; 2, 12, 3; (1, 4, 5); Kâṭh. 5, 4; 18, 18; 32, 4; 40, 13; Kap. S. 29, 6; VS 18, 56.
iha tvashṭâram agriyaṃ 4, 13, 10; RV 1, 13, 10; TS 3, 1, 11, 1; TB 3, 5, 12, 1.
iha tvâ bhûry âcared 4, 11, 5; RV 4, 4, 9; Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 4.
iha prajâ viçvarûpâ 4, 2, 10; TB 3, 7, 44.
iheha vaḥ svatavasaḥ 4, 10, 3; RV 7, 59, 11; Kâṭh. 20, 15; TA 1, 4, 3.
ihâivâgne adhidhârayâ rayim 2, 13, 5; Kâṭh. 18, 16; Kap. S. 29, 4; TS 4, 1, 7, 2; VS 27, 4.
îḍâno vahnir namasâ 2, 12, 6.
îḍito devâir s. iḍito.
îḍe agniṃ vipaçcitaṃ 4, 11, 2; RV 3, 27, 2; Kâṭh. 40, 14; TB 2, 4, 2, 4.
îḍe agniṃ svavasaṃ 4, 14, 11; RV 5, 60, 1; TB 3, 7, 12, 4; AV 7, 50, 3.

îḍyaç câsi vandyaç 3, 16, 2; Kâṭh. 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 1; VS 29, 3.
îçânâya parasvatâ 3, 14, 10; VS 24, 28.
îçânâya prahuti 4, 14, 2; RV 7, 90, 2.
îçânâ vâryâṇâṃ 4, 9, 27; RV 10, 9, 5; TB 2, 5, 8, 5; TA 4, 42, 4; AV 1, 5, 4.
ukshânnâya vaçânnâya 2, 13, 18; (4, 11, 4); RV 8, 43, 11; Kâṭh. 7, 16; 40, 5; TS 1, 3, 14, 7; AV 3, 21, 6; 20, 1, 3.
ukshâ samudre aruṇaḥ 2, 10, 5; RV 5, 47, 3; Kâṭh. 18, 3; 21, 8; TS 4, 6, 3,4; VS 17, 60.
úkhâṃ kṛṇotu çaktyâ 2, 7, 5; Kâṭh. 16, 5; TS 4, 1, 5, 3; VS 11, 57.
ukhyasya ketum prathamaṃ 2, 8, 1.
ugram paçyed râshṭrabhṛt 4, 14, 17; TA 2, 4, 3; AV 6, 118, 2.
ugraç ca bhîmaç ca 4, 9, 17; VS 39, 7.
ugrâ diçâm abhibhûtir 3, 16, 4; Kâṭh. 22, 14; TS 4, 4, 12, 1.
uñ çushmâ oshadhînâṃ 2, 7, 13; RV 10, 97, 8; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 3, VS 12, 82.
uñ çrayasva vanaspate 1, 2, 11; 4, 13, 1; RV 3, 8, 3; Kâṭh. 15, 12; TB 3, 6, 1, 1.
uta gnâ vyântu devapatnîr 4, 13, 10; RV 5, 46, 8; TB 3, 5, 12, 1; AV 7, 49, 2; Nir. 12, 46.
uta devâ avahitaṃ 4, 14, 2; RV 10, 137, 1; AV 4, 13, 1.
uta dyumnasya çavasa 4, 12, 4.
uta no deva devaṃ 4, 11, 6; RV 8, 75, 2; Kâṭh. 7, 17; TS 2, 6, 11, 1.
uta no brahman havisha 4, 11, 2; RV 3, 18, 6; Kâṭh. 2, 15.
uta no 'hir budhnyaḥ çṛṇotv 1, 6, 2; RV 6, 50, 14; VS 34, 53; Nir. 12, 33.
uta bruvantu jantavâ 4, 10, 3; RV 1, 74, 3; Kâṭh. 8, 16; 15, 12; TS 3, 5, 11, 4; SV 2, 732.
uta mâtâ mahisham anv 4, 12, 5; RV 4, 18, 11; TS 3, 2, 11, 3.
uta smâsya dravatas 1, 11, 2; RV 4, 40, 3; Kâṭh. 13, 14; TS 1, 7, 8, 3; VS 9, 15.
uta syâ naḥ sarasvatî jushâṇopa 4, 14, 7; RV 7, 95, 4.
utâ no mitrâv ruṇâ ihâgatam 4, 9, 12.
utkrâma mahate sâubhagâya 2, 7, 2; Kâṭh. 16, 2; TS 4, 1, 2, 4; VS 11, 21.
uttishṭha bṛhatî bhavordhvâ 2, 7, 6; (3, 1, 8); Kâṭh. 19, 7; Kap. S. 30, 5; VS 11, 64 (utthâya).
uttishṭha brahmaṇaspate 4, 9, 1; 4, 12, 1; RV 1, 40, 1: Kâṭh. 10, 13; TA 4, 2, 1; VS 34, 56.
utsannayajño vâ esha 3, 2, 9; TS 5, 3, 1.
udakramîd draviṇodâ 2, 7, 2; Kâṭh. 16, 2; TS 4, 1, 2, 4; 5, 1, 3, 1; VS 11, 22.
ud agne tava tad ghṛtâd 1, 6, 1; RV 8, 43, 10 (tyad); Kâṭh. 7, 12; Kap. S 6, 2.
ud agne tishṭha pratyâtanushva 2, 7, 15: RV 4, 4, 4; Kâṭh. 16, 15; Kap. S. 25, 5; TS 1, 2, 14, 2; VS 13, 12.
ud agne çucayas tava 1, 5, 1; (4, 10, 2; 4, 12, 4); RV 8, 44, 17; Kâṭh. 2, 14; 19, 14; 40, 14; TS 1, 3, 14, 8. 4, 46, 3. 5, 5, 3; 2, 4, 14, 4; SV 2, 884.
udapurâ nâmâsy 2, 8, 14.
udapruto na vayo 4, 12, 6; RV 10, 68, 1; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 3; AV 20, 16, 1.
udara vâi vṛtraḥ 2, 4, 4.
udasthâd gojid açvajid 2, 7, 12: Kâṭh. 38, 14.
ud asya çushmâd bhânor 4, 9, 14; RV 7, 34, 7 (bhânur).
ud âyushâ svâyushodoshadhînâ 1, 2, 6; Kâṭh. 2, 6; Kap. S. 1, 19; TS 1, 2, 8.
udîratâm avarâ ut parâsa 4, 10, 6; RV 10, 15, 1; TS 2, 6, 12, 3; VS 19, 49; AV 18, 1, 44; Nir. 11, 18.
udîrayatâ marutaḥ samudrato 2, 4; 7; RV 5, 55, 5; Kâṭh. 11, 9; 30, 4; Kap. S. 46, 7; TS 2, 4, 8, 2.
ud u tishṭha svadhvara 2, 7, 4; (3, 1, 5; 4,

9, 12); RV 8, 23, 5; Kâṭh. 16, 4; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 1; 5, 1, 5, 3; VS 11, 41.

ud uttama‿varuṇa 1, 2, 18; 4, 14, 17; (2, 7, 8; 3, 2, 1; 4, 10, 4; 4, 14, 3); RV 1, 24, 15; Kâṭh. 3, 8; 16, 8; 19, 11; 21, 13; Kap. S. 2, 15; 32, 1; TS 1, 5, 11, 3; 2, 5, 12, 1; 4, 2, 1, 3. 11, 2; 5, 2, 1, 3; TB 2, 7, 16, 4. 8, 1, 6; TA 2, 4, 4; VS 12, 12; AV 7, 83, 3; 18, 4, 69; Nir. 2, 13.

ud ut te madhumattamâ 1, 3, 39.

ud u tyaṃ jâtavedasaṃ 1, 3, 37; RV 1, 50, 1; Kâṭh. 4, 9; 10, 13; 11, 1; 13, 16; 21, 14; 30, 5; Kap. S. 3, 7; TS 1, 2, 2, 2; 2, 2, 12, 1. 3, 8, 2. 4, 14, 4. 5, 12, 1; 3, 1, 11, 8; 6, 1, 11, 4; TB 3, 1, 3, 3. 7, 11, 2; TA 4, 11, 8. 20, 3; 5, 9, 12; VS 7, 41; 8, 41; 33, 31; SV 1, 31; AV 13, 2, 16; 20, 47, 13; Nir. 12, 15.

ud u tvâ pañca diço 2, 10, 5.

ud u tvâ viçve devâ 2, 7, 10; (3, 2, 2; 3, 3, 8); Kâṭh. 16, 10; 18, 3; 19, 12; 21, 8; Kap. S. 25, 1; 28, 3; 32, 2; TS 4, 2, 3, 1. 6, 3, 1; 5, 2, 2, 1. 4, 6, 1; VS 12, 31; 17, 53.

ud enam uttaraṃ nayâgne 2, 10, 4; (3, 3, 8); Kâṭh 18, 3; Kap. S. 28, 3; TS 4, 6, 3; (5, 4, 6); VS 17, 50; AV 6, 5, 1.

ud eshâm bâhûn atiram 2, 7, 7; Kâṭh. 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 10, 3. 5, 1, 10, 2; TA 2, 5, 16; VS 11, 82.

udgrâbhaç ca nigrâbhaç ca 1, 1, 13; (3, 3, 8); Kâṭh. 1, 12; 18,3: Kap. S. 28, 3; TS 1, 1, 13, 1. 6, 4, 2; 4, 6, 3, 4; VS 17, 64.

udbudhyasvâgne 2, 12, 4; Kâṭh 18, 18; Kap. S. 29, 6; TS 4, 7, 13, 5; VS 15, 54; 18, 61.

udyojanam antaryâmam 2, 7, 12.

ud vayaṃ tamasas pari 2, 12, 5; 4, 9, 27; (3, 4, 6); RV 1, 50, 10; Kâṭh. 18, 16; 22, 1; 38, 5; Kap. S. 29, 4; TS 4, 1, 7, 4; 5, 1, 8, 6, TB 2, 4, 4, 9. 6, 6. 4; 3, 7, 11, 2; TA 6, 3, 2; VS 20, 21; 27, 10; 35, 14; 38, 24; AV 7, 53, 7.

ud vâm pṛkshâso madhumanto asthur 4, 12, 4; RV 7, 60, 4.

unnataḥ çitibâhuḥ 3, 13, 8.

unnambhaya pṛthivîṃ 1, 3, 26; TS 2, 4, 8, 2; 3, 5, 5, 2; Kâṭh. 11, 9.

upaksharanti sindhavo 4, 11, 2; RV 1, 125, 4; Kâṭh. 11, 5; 11, 12; TS 1, 8, 22, 4.

upa châyâm iva ghṛṇer 4, 11, 2; RV 6, 16, 38; Kâṭh. 40, 14; TB 2, 4, 4, 6; SV 2, 1056.

upa jmann upa vedase 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17; Kap. S. 28,1; TS 4, 6, 1, 1; VS 17, 6.

upa tvâgne dive dive 1, 5, 3; (1, 5, 10); RV 1, 1, 7; Kâṭh. 7, 1; 7, 8; Kap. S. 5, 1; 35, 4; TS 1, 5, 6, 2; VS 3, 22; SV 1, 14.

upa tvâ juhvo mama 1, 6, 1; RV 8, 44, 5; Kâṭh. 7, 12; SV 2, 892.

upa tvâ raṇvasaṃdṛçam 4, 11, 2; RV 6, 16, 37; Kâṭh. 40, 14; SV 2, 1055.

upa prayanto adhvaraṃ 1, 5, 1; (1, 5, 5; 1, 5, 6); RV 1, 74, 1; Kâṭh. 6, 9; 7, 4; Kap. S. 4, 8; 5, 3; TS 1, 5, 5, 1; VS 3, 11; SV 2, 729.

upa prâgât suman me 3, 16, 1; RV 1, 162, 7; Kâṭh. 5, 6, 4; TS 4, 6, 8, 3; VS 25, 30; Nir. 6, 22.

upaprehi vâcaspate 4, 12, 1; AV 1, 1, 2 (punar ehi v.).

upayâmagṛhîto 'si antaryacha 1, 3, 5; VS 7, 4.

upayâmagṛhîto 'si devebhyas 1, 3, 9.

upayâmagṛhîto 'si prajâpataye 1, 3, 35; Kâṭh. 29, 5; 30, 5; Kap. S. 45, 6; VS 23, 2. 4.

upayâmagṛhîto 'si bṛhaspatisutasya 1, 3, 29; Kâṭh. 4, 11; Kap. S. 3, 9; VS 8, 9.

upayâmagṛhîto 'si madhave 1, 3, 16; Kâṭh. 4, 7; VS 7, 30.

upayâmagṛhîto 'si suçarmâ 1, 3, 28; VS 8, 8.

upayâmagṛhîto 'si harir asi 1, 3, 30; VS 8, 11.

upayâmagṛhîto 'sîndrâya 1, 3, 14; VS 7, 22.

upa çreshṭhâ na âçiro 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 3; AV 4, 25, 7.

upaçvâsaya pṛthivîm 3, 16, 3; Kâṭh. 5, 6, 1; AV 6, 126, 1.

upahûtâḥ pitaraḥ somyâso 4, 10, 6; RV 10 15, 5; Kâth. 21, 14; TS 2, 6, 12, 3; TB 2, 6, 16, 1, VS 19, 57; AV 18, 3, 45.

upâ∾çupâtreṇa pâtnîvataṃ 4, 7, 4.

upâvasṛja tmanyâ 4, 13, 3; RV 10, 110, 10; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 4; VS 29, 35; AV 5, 12, 10; Nir. 8, 17.

upem asṛkshi vâjayur 4, 12, 4; RV 2, 35, 1; Kâṭh. 12, 15; Mân. Çr. 6, 1, 3.

upo ha yad vidatha∾ vâjino 4, 11, 1; RV 7, 93, 3; TB 3, 6, 12, 1.

ubhâ jigyathur 2, 4, 4; (4, 12, 5); RV 6, 69, 8; Kâṭh 12, 14; TS 3, 2, 11, 2; 7, 1, 6, 7. 5, 5; AV 7, 44, 1.

ubhâbhyâṃ deva savitaḥ 3, 11, 10; RV 9, 67, 25; Kâṭh. 38, 2; TB 1, 4 8, 2; 2, 6, 3, 4; VS 19, 43.

ubhâ vâm indrâgnî 1, 5, 1; (1, 5, 5 u. 6; 4, 13, 5; 4, 14, 8); RV 6, 60, 13; Kâṭh. 7, 4 u. 5; 6, 9; Kap. S. 4, 8; 5, 3 u. 4; TS 1, 1, 14, 1. 5, 5, 1; TB 2, 8, 5, 1; VS 3, 13.

uru∾ hi râjâ varuṇaç cakâra 1, 3, 39; (4, 8, 5); RV 1, 24, 8; Kâṭh. 4, 13; 29, 3; Kap. S. 3, 11; 45, 5; TS 1, 4, 45, 1; 6, 6, 3, 2; VS 8, 23.

uru vishṇo vikramasvoru 1, 2, 13; 1, 2, 14; Kâṭh. 3, 1; 3, 2; Kap. S. 2, 8; 2, 9; TS 1, 3, 4, 1; VS 5, 38. 41.

urvî pṛthvî bahule 4, 14, 7; RV 1, 185, 7; TB 2, 8, 4, 8.

urvî rodasî varivas 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 6.

uçantas tvâ havâmaha 1, 10, 18; (4, 10, 6); RV 10, 16, 12 (nidhîmahy); Kâṭh. 21, 14; 36, 12; TS 2, 6, 12, 1; TB 2, 6, 16; VS 19, 70; AV 18, 1, 56.

uçik pâvako aratiḥ 2, 7, 9; RV 10, 45, 7; Kâṭh. 16, 9; TS 4, 2, 2, 2; VS 12, 24.

ushâsâ naktam açvinâ 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; VS 20. 61.

ushâsânaktâ bṛhatî bṛhantaṃ 3, 11, 1; VS 20, 41.

ushe yahvî supeçasâ 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 3; VS 21, 17.

ushṭârayoḥ pîlvayor 2, 7, 12.

ûrjo napâj jâtavedaḥ 2, 7, 14; RV 10, 140, 3; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 2; VS 12, 108; SV 2, 1168.

ûrjo napâ a∾ sa hinâyam 2, 13, 9; RV 6, 48, 2; Kâṭh. 39, 12; VS 27, 44; SV 2, 54.

ûrdhva û shu ṇa ûtaye 2, 7, 4; (4, 13, 1); RV 1, 36, 13; Kâṭh. 15, 12; 16, 4; TS 4, 1, 4, 2; 5, 1, 5, 3; TB 3, 6, 1, 2; TA 4, 20, 1; VS 11, 42; SV 1, 57.

ûrdhvâ asya samidho bhavanty 2, 12, 6; Kâṭh. 18, 17; Kap. S. 29, 5; TS 4. 1. 8; VS 27, 11; AV 5, 27, 1.

ûrdhvâ diçâ∾ rantîrâçâu- 3, 16, 4: Kâṭh. 22, 14; TS 4, 4, 12, 4.

ûrdhvâm enâm uuçrâpaya 3, 13, 1; Kâṭh. 5, 4, 8; TS 7, 4, 19, 2; TB 3, 9, 7, 1; VS 23, 26.

ûrdhvo naḥ pâhy a∾haso 4, 13, 1; RV 1, 36, 14; Kâṭh. 15, 12; TB 3, 6, 1, 2; TA 4, 20, 1.

ûrdhvo bhava pratividhyâdhy asmad 2, 7, 15; RV 4, 4, 5; Kâṭh. 16, 15; Kap. S. 25, 5; TS 1, 2, 14, 2; VS 13, 13.

ṛcâ tvâ chandasâ sâdayâmi 2, 13, 4.

ṛcâ stoma∾ samardhaya 2, 7, 1; Kâṭh. 15, 11; 18, 19; Kap. S. 29, 7; TS 3, 1, 10, 1; 4, 1, 1, 2; 5, 1, 1, 3.

ṛjîte parivṛṅgdhi no 3, 16, 3; RV 6, 75, 12; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 4; VS 29, 49.

ṛta∾ vâi satya∾ yajño 1, 10, 11.

ṛtasya gopâ adhitishṭhatho 4, 14, 12; RV 5, 63, 1.
ṛtasya dhâman prathamâ 2,13,10; Kâṭh. 39, 10.
ṛtasya panthâm anu tisra âyus 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; TS 4, 3, 11, 1; AV 3, 9, 13.
ṛtâvânaṁ vâiçvânaram 4, 11, 1; Kâṭh. 4, 11; 6, 10; 7, 16; TS 1, 5, 11, 1; VS 26, 6.
ṛtâvânam mahishaṁ viçvadarçatam 2, 7, 14; RV 10, 140, 6; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 3; VS 12, 111; SV 2, 1171.
ṛtâshâḍ ṛtadhâmâgnir 2, 12, 2; Kâṭh. 18, 14; Kap. S. 29, 3; TS 3, 4, 7; VS 18, 38.
ṛtuthendro vanaspatiḥ 3, 11, 3; TS 2, 6, 12, 4.
ṛtûnâm patnî prayame 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; TS 4, 3, 11, 5.
ṛtena dyâvâpṛthivî 4, 14, 17; TB 3, 7, 12, 2; TA 2, 3, 3.
ṛtvijo vṛṇîte 3, 9, 8; Kâṭh. 26, 9; Kap. S. 41, 7.
ṛdûdareṇa sakhyâ saceya 4, 11, 2; RV 8, 48, 10; TS 2, 2, 12, 3; Nir. 6, 4.
ṛshṭayo vo maruto aṁsayor 4, 11, 4; (4, 14, 18); RV 5, 57, 6.
ekayâstuvata 2, 8, 6; Kâṭh. 17, 5; Kap. S. 26, 4; TS 4, 3, 10; VS 14, 28.
ekasmâi svâhâ 3, 12, 15; Kâṭh. 5, 2, 1; 5, 2, 2; TS 7, 2, 12; VS 22, 34.
ekasya cin me vibhv 4, 11, 3; RV 1, 165, 10; Kâṭh. 9, 18.
ekâcetat sarasvatî 4, 14, 7; RV 7, 95, 2.
eko vo devo 'apyatishṭhat 2, 13, 1; Kâṭh. 39, 2; TS 5, 6, 1, 3 (ohne vo); AV 3, 13, 4.
eṇy ahno maṇḍûko 3, 14, 17; VS 24, 36.
etad vâ asya saṁvatsaro 1, 10, 20; Kâṭh. 36, 14.
etad vâ eshâbhyanûktâ 4, 6, 9.
etâ u vaḥ subhagâ viçvavârâ 3, 16, 2; Kâṭh. 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 2; VS 29, 5.
etâ âindrâgnâ dvirûpâ 3, 13, 9; VS 24, 8.
etâ te agne ucathâni vedo jushṭâni 4, 14, 15; RV 1, 73, 10.
etâvatî vâ iyam pṛthivî 3, 8, 6.
enâm mukhena vâyum 4, 12, 4; RV 1, 105, 19 (enâṅgûsheṇa).
enâ vo agniṁ namasorjo 2, 13, 8; (4, 12, 5); RV 7, 16, 1; Kâṭh. 39, 15; TS 4, 4, 4, 4; VS 15, 32; SV 1, 45; 2, 99, Nir. 3, 21.
enâ vyâghraṁ 2, 1, 9; Kâṭh. 37, 9; TB 2, 7, 16, 4.
endra sânasiṁ rayiṁ 4, 12, 3; RV 1, 8, 1; TS 3, 4, 11, 3; TB 3, 5, 7, 3; SV 1, 129; AV 20, 70, 17.
ebhir no arkâir bhavâ 4, 10. 2; RV 4, 10, 3; Kâṭh. 20, 14; TS 4, 4, 4, 7; VS 15, 46; SV 2, 1129.
evâ pitre viçvadevâya 4, 11, 2; (4, 14 4); RV 4, 50, 6; Kâṭh. 17, 18; TS 1, 8, 22, 2; TB 2, 8, 2, 8; AV 20, 88, 6.
evâ vandasva varuṇam bṛhantaṁ 1, 2, 13; RV 8, 42, 2; Kâṭh. 17, 19; TB 2, 5, 8, 4.
eved ete prati mâ rocamânâ 4. 11, 3; RV 1, 165, 12; Kâṭh. 9, 18.
esha châgaḥ puro açvena 3, 16, 1; RV 1, 162, 3; Kâṭh. 5, 6, 4; TS 4, 6, 8, 1; VS 25, 26.
esha vaḥ stomo maruta 4, 11, 3; RV 1, 165, 15. 167, 11. 168, 10; Kâṭh. 9, 18; VS 34, 48.
esha vâi prajâpatî rûpeṇa 1, 6, 7.
esha sya vâjî kshipaṇiṁ 1, 11, 2; Kâṭh. 13, 14; TS 1, 7, 8, 3; VS 9, 14.
eshy u shu bravâṇi te 4, 12, 1; RV 6, 16, 16; Kâṭh. 2, 14; 20, 14; VS 26, 13; SV 1, 7; 2, 55.
ojas tad asya titvisha 1, 3, 32; RV 8, 6, 5; Kâṭh. 4, 11; Kap. S. 3, 9; SV 1, 182; 2, 1003; AV 20, 107, 2.
ojishṭhaṁ te madhyato 4, 13, 5; RV 3, 21, 5; Kâṭh. 16, 21; TB 3, 6, 7, 2.
obhe suçcandra viçpate 2, 13, 5; (4, 12, 4); TS 2, 2, 12, 7; 4, 4, 4, 6.
omâsaç carshaṇîdhṛto 1, 3, 18; RV 1, 3, 7; Kâṭh. 4, 7; Kap. S. 3, 5; TS 1, 4, 16, 1; VS 7, 33; Ait. Â. 1, 4; Nir. 12, 40.
oshadhayaḥ pratigṛbhṇîtâgnim 2, 7, 5; (3,

1, 6); Kaṭh. 16, 4; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 4; 5, 1, 5, 9; VS 11, 48.
oshadhayaḥ pratimodhadhvam 2, 7, 5; RV 10, 97, 3; Kâṭh. 16, 4; TS 4, 1, 4, 4; 5, 1, 5, 9; VS 12, 77.
oshadhîr iti mâtaras 2, 7, 13; (4, 14, 6); RV 10, 97, 4; Kâṭh. 13, 16; 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 1; TB 2, 8, 4, 8; VS 12, 78; Nir. 6, 3.
oshadhe trâyasvâinam 3, 9, 3.
âindram ekakapâlaṃ 2, 2, 11.
âindram ekâdaçakapâlaṃ 2, 1, 9.
âindrâgnam ekâdaçakapâlam 2, 1, 1; 2, 6, 2; Kâṭh. 9, 17.
âindrâbârhaspatyaṃ havir 2, 1, 12.
âurvabhṛguvañ çucim 4, 11, 2; RV 8, 102, 4; Kâṭh. 40, 14; TS 3, 1, 11, 8; SV 1, 18.
kaḥ svid ekâkî carati 3, 12, 19; Kâṭh. 5, 4, 7; VS 23, 9. 45.
kaṇvâ iva bhṛgavaḥ 1, 3, 39; RV 8, 3, 16; SV 2, 713; AV 20, 10, 2. 59, 2.
kadâ cana prayuchasy 1, 3, 26; (1, 5, 4); RV 8, 52, 7; Kâṭh. 4, 10; Kap. S. 3, 8; TS 1, 4, 22, 1; VS 8, 3.
kadâ cana starîr asi 1, 3, 26; (1, 5, 4 u. 11); RV 8, 51, 7; Kâṭh. 4, 10; 7, 2 u. 9; Kap. S. 3, 8; 5, 2; TS 1, 4, 22, 1. 5, 6, 4; VS 3, 34; 8, 2; SV 1, 300.
kad dhishṇyâsu vṛdhasâno agne 4, 11, 4; RV 4, 3, 6; Kâṭh. 7, 16.
kam u shvid 4, 11, 6; RV 8, 75 (64), 7; Kâṭh. 7, 17; TS 2, 6, 11, 2.
kayâ naç citra âbhuvad 2, 13, 9; 4, 9, 27; (3, 16, 4; 4, 10, 4); RV 4, 31, 1; Kâṭh. 21, 13; 39, 12; 5, 5, 21; TS 4, 2, 11, 2. 4, 12, 5; TA 4, 42, 3; VS 27, 39; 36, 4; SV 1, 169; 2, 32; AV 20, 124, 1.
kayâ çubhâ savayasaḥ 4, 11, 3; RV 1, 165, 1; Kâṭh. 9, 18.
kalpetâṃ dyâvâpṛthivî 1, 6, 2; 2, 8, 12 (2 Mal); (3, 3, 3); Kâṭh. 7, 14; 17, 10; Kap. S. 6, 8; 26, 9; TB 1, 2, 1, 18.
kavashyo na vyacasvatîr 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 12, 2; VS 20, 60; 21, 34.
kas tvâ satyo madânâṃ 2, 13, 9; 4, 9, 27; RV 4, 31, 2; Kâṭh. 39, 12; TA 4, 42, 3; VS 27, 40; 36, 5; SV 2, 33; AV 20, 124, 2.
kasya brahmâṇi jujushur 4, 11, 3; RV 1, 165, 2; Kâṭh. 9, 18.
kâṇḍât kâṇḍât prarohantî 2, 7, 15; (3, 2, 6); Kâṭh. 16, 16; 20, 6; Kap. S. 32, 8; TS 4, 2, 9, 2; 5, 2, 8, 3; TA 10, 1, 7; VS 13, 20.
kâmaṃ kâmadughe dhukshva 2, 7, 14; TS 4, 2, 5, 2; VS 12, 72.
kâmo havishâm mandishṭho 1, 2, 3; (so beginnt in Mâitr.-S. der Vers, der in seinem weiteren Verlauf entspricht: agne tvaṃ su jâgṛhi TS 1, 2, 3, 1; VS 4, 14; Kâṭh. 2, 4; 23, 5; Kap. S. 1, 16).
kâya svâhâ kasmâi svâhâ 3, 12, 5; VS 22, 20.
kâ svid âsît pûrvacittiḥ 3, 12, 19; Kâṭh. 5, 4, 7; TS 7, 4, 18 (kiṃ); TB 3, 9, 5, 2; VS 23, 11. 53.
kiṃ svid âsîd adhishṭhânam 2, 10, 2; RV 10, 81, 2; Kâṭh. 18, 2; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 4; VS 17, 18.
kiṃ svid vanaṃ ka u sa vṛksha âsîd yato dyâvâpṛthivî nishṭatakshuḥ manîshiṇo 2, 10, 2; RV 10, 81, 4; Kâṭh. 18, 2; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 5; TB 2, 8, 9, 6; VS 17, 20.
kitavâso yad riripur 4, 14, 3; RV 5, 85, 8; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 6; TB 2, 8, 1, 5.
kim it te vishṇo paricakshyaṃ 4, 10, 1; RV 7, 100, 6; TS 2, 2, 12, 5; SV 2, 975; Nir. 5, 8.
kim brâhmaṇasya pitaraṃ 4, 8, 1.
kutas tvam indra mâhinaḥ 4, 11, 3; RV 1, 165, 3; Kâṭh. 9, 18; VS 33, 27.
kutrâ cid yasya samṛtâu 4, 12, 4; RV 5, 7, 2; TS 2, 1, 11, 3.
kumbho vanishṭhur 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 3; VS 19, 87.
kurmas tâ âyur 4, 14, 15; RV 10, 51, 7.

kulâyini ghṛtavatî puraṃdbiḥ 2, 8, 1; Kâṭh. 17, 1; Kap. S. 25, 10.
kuvalasaktubhir âçvinaw 2, 3, 9.
kuvit su no gaishṭaye 4, 11, 6; RV 8, 75, 11; Kâṭh. 7, 17; TS 2, 6, 11, 3; SV 2, 999.
kuvid aṅga namasâ 4, 14, 2; RV 7, 91, 1.
kuvid aṅga yavamanto 1, 11, 4; 2, 3, 8; (3, 11, 7; 3, 12, 21; 4, 8, 9); RV 10, 131, 2; Kâṭh. 12, 9; 14, 3; 37, 18; TS 1, 8, 21, 1; 3, 1, 3, 2; 5, 2, 11, 2; TB 2, 6, 1, 3; VS 10, 32; 19, 6; 23, 38; AV 20, 125, 2.
kuhûm ahaw 4, 12, 6; Kâṭh. 13, 16; TS 3, 3, 11, 5.
kuhûr devânâm amṛtasya 4, 12, 6; Kâṭh. 13, 16; TS 3, 3, 11, 5; AV 7, 47, 2.
kṛṇushva pâjaḥ prasitiṃ 2, 7, 15; (4, 11, 5); RV 4, 4, 1; Kâṭh. 6, 11; 10, 5; 16, 15; Kap. S. 25, 5; TS 1, 2, 14, 1; VS 13, 9; Nir. 6, 12.
kṛttikâ nakshatram 2, 13, 20; TS 4, 4, 10.
kṛtvâya sâ mahîm ukhâṃ 2, 7, 6; Kâṭh. 16, 5; TS 4, 1, 5, 4; 5, 1, 6, 4.
kṛshiw susasyâm utkṛshe 1, 2, 2; (3, 6, 8); Kâṭh. 2, 3.
kṛshṭe vapate 3, 2, 5.
kṛshṇagrîvâ âgneyâḥ 3, 13, 7; 3, 13 10. 12. 13. 15. 16; VS 24, 6. 9. 14.
kṛshṇaṃ niyânaw harayaḥ 4, 12, 5; RV 1, 164, 47; Kâṭh. 11, 9 u. 13; TS 3, 1, 11, 4; AV 6, 22, 1; 9, 10, 22; 13, 3, 9; Nir. 7, 24.
kṛshṇaçîrshâgneyo 4, 7, 8.
kṛshṇâ bhâumâ 3, 13, 11; VS 24, 10.
ketuṃ kṛṇvann aketave 3, 16, 3; RV 1, 6, 3; Kâṭh. 5, 4, 9; TS 7, 4, 20, 1; TB 3, 9, 4, 3; VS 29, 37; SV 2, 820; AV 20, 26, 6. 47, 12. 69, 11.
keçaçmaçru vapate 3, 6, 2.
keçinaw vâi dârbhyaṃ 1, 4, 12.
ko addhâ veda ka iha pravocat kutâ 4, 12, 1; RV 10, 129, 6; TB 2, 8, 9, 5.
ko adya yuṅkte dhuri 3, 16, 4; (4, 10, 4); RV 1, 84, 16; Kâṭh. 5, 5, 21; TS 4, 2, 11, 3. 4, 12, 5; SV 1, 341; AV 18, 1, 6; Nir. 14, 25.
ko nu vâm mitrâvaruṇâ ṛtâyan 4, 14, 10; RV 5, 41, 1.
ko nv atra maruto mâmahe vaḥ 4, 11, 3; RV 1, 165, 13; Kâṭh. 9, 18.
ko virâjo mithunatvaṃ 2, 13, 10.
kratuṃ devânâm mahimânam 2, 7, 16.
kramadhvam agninâ nâkam 2, 10, 6; (3, 3, 9); Kâṭh. 18, 4: 21, 9; Kap. S. 28, 4; TS 4, 6, 5, 1; 5, 4, 7, 1; VS 17, 65; AV 4, 14, 2.
krîḍaw vaḥ çardho mârutam 4, 10, 5; RV 1, 37, 1; Kâṭh. 21, 13; TS 4, 3, 13, 6; Nir. 7, 2.
kva tyâni nâu sakhyâ 4, 14, 9; RV 7, 88, 5;
kva syâ vo 4, 11, 3; RV 1, 165, 6; Kâṭh. 9, 18; TB 2, 8, 3, 5.
kshatrasya yonir 2, 6, 9; 4, 4, 3; Kâṭh. 15, 7; VS 20, 1.
kshatreṇâgne svena saw rabhasva 2, 12, 5; Kâṭh. 18, 16; Kap. S. 29, 4; TS 4, 1, 7, 2; VS 27, 5; AV 2, 6, 4.
kshapo râjann uta tmanâ 2, 13, 8; RV 1, 79, 6; Kâṭh. 39, 15; TS 4, 4, 4, 5; VS 15, 37; SV 2, 913.
kshetrasya patinâ vayaw 4, 11, 1; RV 4, 57, 1; Kâṭh. 4, 15; TS 1, 1, 14, 2; Nir. 10, 15.
khaḍgo vâiçvadevas 3, 14, 21; VS 24, 40.
(gâṇânâṃ tvâ gaṇapatiw 3, 12, 20; RV 2, 23, 1; Kâṭh. 10, 13; TS 2, 3, 14, 3; VS 23, 19).
gayasphâno amîvahâ 4, 10, 4; (4, 12, 4); RV 1, 91, 12; Kâṭh. 2, 14; TS 4, 3, 13, 5.
gâyatram chando anusaw rabhadhvam 1, 3, 39.
gâyatrî trishṭub jagaty 3, 12, 21; Kâṭh. 5, 10, 5; TS 5, 2, 11, 1; VS 23, 33.
gâyatro vâi devânâw savitâ 4, 7, 1.
girâ vajro na sambhṛtaḥ 2, 13, 6; RV 8, 93, 9; Kâṭh. 39, 12; TB 1, 5, 8, 3; SV 2, 574; AV 20, 47, 3. 147, 14.
gîrbhir vipraḥ pramatim 4, 13, 7; (4, 14, 8); RV 7, 93, 4; Kâṭh. 4, 15; TB 2, 8, 5, 1; 3, 6, 9, 1.

gṛhamedhâsâ âgata 4. 10, 5; RV 7, 59, 10; TS 4, 3, 13, 5.
gotrabhidaṃ govidaṃ vajrabâhuṃ 2, 10, 4; RV 10, 103, 6; Kâṭh. 18, 5; Kap. S. 28, 5; TS 4, 6, 4, 2; VS 17, 38; SV 2, 1204; AV 6, 97, 3; 19, 13, 6.
gobhir na somam 3, 11, 3; TB 2, 6, 12, 4; VS 20, 66.
gomaṃ agne 'vimaṃ açvî 1, 4, 3, RV 4, 2, 5; Kâṭh. 5, 6; 10, 12; TS 1, 6, 6, 4; 3, 1, 11, 1.
goshad asi 1, 1, 2.
grîshmeṇa ṛtunâ devâ 3, 11, 12; Kâṭh. 38, 11; TB 2. 6, 19, 1; VS 21, 24.
ghṛtaṃ ca vâi madhu 4, 1, 12; Kâṭh. 31, 9; Kap. S. 47, 9; TB 3, 3, 4.
ghṛtaṃ na pûtaṃ 4, 12, 4; TS 2, 2, 12, 7.
ghṛtavatî bhuvanânâm 4, 11, 1; RV 6, 70, 1; VS 34, 45; SV 1, 378.
ghṛtavantaḥ pâvaka te 4, 13, 5; RV 3, 21, 2; Kâṭh. 16, 21; TB 3, 6, 7, 1.
ghṛtavantaṃ kulâyinaṃ 1, 4, 3; Kâṭh. 5, 4; Kap. S. 1, 12.
ghṛtasya panthâm amṛtasya nâbhim 2, 3, 4.
ghṛtasya yajaty esha vâi 4, 7, 2.
ghṛtena sîtâ madhunâ samajyatâṃ 2, 7, 12; Kâṭh. 16, 12; TS 4, 2, 5, 6; VS 12, 70.
ghnanti vâ etat somaṃ 4, 8, 3; TS 6, 6, 7.
cakshur no dehi cakshushe 4, 12, 4; RV 10, 158, 4; Kâṭh. 9, 19.
cakshushaḥ pitâ manasâ hi dhîro 2, 10, 3; RV 10, 82, 1; Kâṭh. 18, 2; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 4; VS 17, 25.
caturgṛhîtam âjyam bhavati 3, 7, 5.
catushṭomam adadhâd yâ turîyâ 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; TS 4, 3, 11, 2.
catvâri çṛṅgâ trayo asya pâdâ 1, 6, 2; RV 4, 58, 3; Kâṭh. 40, 7; TA 10, 12, 10; VS 17, 91; Nir. 13, 7.
citaḥ stha paricitaḥ 3, 5, 3; Kâṭh. 38, 12; TS 4, 2, 7, 4.
citiṃ juhomi manasâ 2, 10, 6; Kâṭh. 39, 3.
cittiḥ sruk cittam 1, 9, 1; Kâṭh. 9, 8; TA 3, 1
citra âdityânâm 3, 14, 20.
citraṃ devânâm udagâd anîkam 1, 3, 37; (4, 14, 4); RV 1, 115, 1; Kâṭh. 4, 9; 10, 13; 13, 16; 21, 14; 22, 5. 6. 8; Kap. S. 3, 4 u. 7; 35, 2 TS 1, 4, 43, 1; 2, 2, 12, 1; 2, 4, 14, 4; 3, 1, 11, 8; TB 2, 8, 7, 3; 3, 1, 3, 3. 7, 11, 2; TA 1, 7, 6; 4, 1, 8 u. 5.; VS 7, 42; 13, 46; AV 13, 2, 35; 20, 107, 14; Nir. 12, 16.
cid asi bṛhaspatish ṭvâ 4, 9, 15.
cid asi svâhâ 4, 9, 4.
chandasvatî ushasâu pepiçâne 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; TS 4, 3, 11, 1.
chandâṃsi vâi yajñâya 2, 5, 7.
jagṛhmâ te dakshiṇam indra 4, 14, 5; (4, 14, 8); RV 10, 47 1; TB 2, 8, 2, 5; SV 1, 317.
jaṅghâbhyâm padbhyâṃ dhîro 'smi 3, 11, 8; Kâṭh. 38, 4.
janasya gopâ ajanishṭa jâgṛvir 2, 13, 7; RV 5, 11. 1; Kâṭh. 39, 14; TS 4, 4, 4, 2; VS 15, 27; SV 2, 257.
janishṭhâ ugraḥ sahase 1, 3, 20; RV 10, 73, 1; Kâṭh. 4, ; Kap. S. 3, 6; TB 2, 8, 3, 4; VS 33, 64.
janishva hi jenyo agre ahnâṃ 2, 7, 3; RV 5, 1, 5; Kâṭh. 16, 3; 19, 4; Kap. S. 30, 2; TS 4, 1, 3, 4, 5, 1, 4, 5.
jâto jâyate sudinatve 4, 13, 1; RV 3, 8, 5; TB 3, 6, 1, 3.
jihvâ me bhadraṃ vâṅ 3, 11, 8.
jîmûtasyeva bhavati 3, 16, 3; RV 6, 75, 1; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 66, 1; TB 3, 9, 4, 3; VS 29, 38.
jushasva saprathastamaṃ 3, 10, 1; (4, 13, 5); RV 1, 75, 1; Kâṭh. 16, 21; TB 3, 6, 7, 1.
jushâṇenânya âjyabhâgâ ijyante 3, 7, 2.
jushâṇo barhir harivân 3, 11. 1; Kâṭh. 38, 6; TB 2, 6, 8, 2; VS 20, 39.
jushṭaṃ devebhyo havyaṃ 1, 2, 17.

jushṭo damûnâ 4, 11, 1; Kâṭh. 2, 15; TB 2, 4, 1; AV 7, 73, 9.
juhûm agre sammârshṭi 3, 1, 1; Kâṭh. 18, 19; Kap. S. 29, 7.
jyotishmatîḥ pratimuñcate 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; TS 4, 3, 11, 3.
jyotishmatîṃ tvâ sâdayâmi 2, 13, 19; TS 1, 4, 34, TA 3, 19.
ta âyajanta draviṇâ sam asmin 2, 10, 3; RV 10, 82, 4; Kâṭh. 18, 1; TS 4, 6, 2, 2; VS 17, 28; Nir. 6, 15.
ta⌣ sadhrîcîr 4, 14, 18; RV 6, 36, 3; TB 2, 4, 5, 2.
ta⌣ sabâdho yatasruca 4, 10, 1; RV 3, 6, 1, 3; Kâṭh. 40, 14; TB 3, 6, 1, 3.
ta⌣ hi çaçvantâ 4, 10, 1; (4, 10, 5); RV 5, 14, 3; Kâṭh. 19, 14; TS 4, 3, 13, 8.
tac cakshur devahitaṃ 4, 9, 20; RV 7, 66, 16; TA 4, 42, 5; VS 36, 24.
tac caturmukhâya vidmahe 2, 9, 1.
taj jvalanâya vidmahe 2, 9, 1.
tañ ça⌣ yor âvṛṇîmahe 4, 13, 10; TS 2, 6, 10, 2; TB 3, 5, 11; TA 1, 9, 7. 3, 1.
tato yaḥ somo 'tyaricyata 2, 4, 3.
tat karâṭâya vidmahe 2, 9, 1.
tat kumârâya vidmahe 2, 9, 1.
tat keçavâya vidmahe 2, 9, 1.
tat tyajapâya vidmahe 2, 9, 1.
tat tvâyâmi brahmaṇâ 3, 4, 8; 4, 14, 17; (4, 10, 2 u. 4; 4, 12, 4; 4, 14, 3); RV 1, 24, 11; Kâṭh. 4, 16; 11, 13; 12, 15; 17, 19; 21, 13; 40, 11; TS 2, 1, 11, 6. 5, 12, 1; 4, 2, 11, 3; 5, 7, 6, 4; TB 2, 8, 1, 6; 3, 7, 11, 3. 12, 6; TA 2, 4; 4, 20, 3; VS 18, 49; 21, 2.
tat paramâtmâya vidmahe 2, 9, 1.
tat purushâya vidmahe 2, 9, 1; Kâṭh. 17, 11; TA 10, 1, 5.
tat savitur vareṇyam 4, 10, 3; RV 3, 62, 10; TS 1, 5, 6, 4; 4, 1, 11, 1; TA 1, 11, 2. 10, 35; VS 3, 35; 22, 9; 30, 2; 36, 3; SV 2, 812.
tat su vâm mitrâvaruṇâ 4, 14, 10; RV 5, 62, 2; TB 2, 8, 6, 6.
tat sûryasya devatvaṃ 4, 10, 2; (4, 12, 1 u. 4); RV 1, 115, 4; TB 2, 8, 7, 1, VS 33, 37; AV 20, 123, 1; Nir. 4, 11.
tat somarâjâya vidmahe 2, 9, 1.
tad açvinâ bhishajâ 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 1; VS 19, 82.
tad asya priyam abhi pâtho 4, 12, 1; (4, 14, 5); RV 1, 154, 5; TB 2, 4, 6, 2. 8, 3, 2.
tad asya rûpam amṛta⌣ 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 1; VS 19, 81.
tad gâñgâucyâya vidmahe 2, 9, 1.
tad bhâskarâya vidmahe 2, 9, 1.
tad vishṇoḥ paramam pada⌣ 1, 2, 14; (3, 9, 4); RV 1, 22, 20; Kâṭh. 3, 3; 26, 5; Kap. S. 2, 10; 41, 3; TS 1, 3, 6, 2; 4, 2, 9, 3; VS 6, 5; SV 2, 1022; AV 7, 26, 7.
tanûnapâñ çucivratas 3, 11, 11 (leider ist im Texte der erste Halbvers ausgefallen; s. Corrigenda); Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 1; VS 21, 13.
tanûnapât patha ṛtasya 4, 13, 3; RV 10, 110, 2; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 1; VS 29, 26; AV 5, 12, 2; Nir. 8, 6.
tanûnapât sam patho devayânân 3, 16, 2.
tanûnapâd asuro 2, 12, 6; TB 4, 1, 8, 1; VS 27, 12.
tanûpâ bhishajâ sute 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 12, 1; VS 20, 56.
taṃ tvâ vaya⌣ sudhyo 4, 13, 6; RV 6, 1, 7; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 3.
tan nas turîpam adbhutaṃ 2, 12, 6; RV 1, 142, 10; Kâṭh. 18, 17; Kap. S. 29, 5; TS 4, 1, 8, 3; VS 27, 20; Nir. 6, 21.
tan nas turîpam adha 4, 13, 10; RV 3, 4, 9; 7, 2, 9; TS 3, 1, 11, 1.
(tan nas turîpam 4, 14, 8).
taṃ nemim ṛbhavo yathâ 4, 11, 6; RV 8, 75 (69), 5; Kâṭh. 7, 17; TS 2, 6, 11, 1.
tan mitrasya varuṇasyâ- 4, 14, 4; RV 1, 115, 5; TB 2, 8, 7, 2; VS 33, 38; AV 20, 123, 2.

tapo yonir asi 2, 13, 2; 3, 2, 6.
taptâyanî me 'si 1, 2, 8; VS 5, 9.
tam asmerâ yuvatayo 4, 12, 4; RV 2, 35, 4; TS 2, 5, 12, 2.
tam id garbham prathamaṃ dadhrâ âpo 2, 10, 8; RV 10, 82, 6; Kâṭh. 18, 1; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 3; VS 17, 30.
tam indraṃ vâjayâmasi 2, 13, 6; (4, 10, 5; 4, 12, 3); RV 8, 93 (82), 7; Kâṭh. 39, 12; TB 1, 5, 8, 3; 2, 4, 1, 3; SV 1, 119; 2, 572: AV 20, 47, 1. 137, 12.
tam indram paçavaḥ 3, 11, 4; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 13, 1; VS 20, 69.
tam u tvâ dadhyaññ ṛshiḥ 2, 7, 3; RV 6, 16, 14; Kâṭh. 15, 12; 19, 4; Kap. S. 30, 2; TS 3, 5, 11, 3; 4, 1, 3, 2; 5, 1, 4, 4; VS 11, 33.
tam u tvâ pâthyo vṛshâ 2, 7, 3; RV 6, 16, 15; Kâṭh. 15, 12; 16, 3; 19, 4; Kap. S. 30, 2; TS 3 5, 11, 4, 4, 1, 3, 3; 5, 1, 4, 4; VS 11, 34.
tamo vâi svargaṃ lokam antarâ 3, 3, 4.
tam patnîbhir 2, 12, 4; Kâṭh. 18, 18; Kap. S. 29, 6; TB 4, 7, 13, 3.
tam pratnathâ pûrvathâ 1, 3, 11; RV 5, 44, 1; Kâṭh. 4, 3; Kap. S. 3, 3; TS 1, 4, 9, 1; VS 7, 12; Nir. 3, 16.
tam marjayanta sukratuṃ 4, 10, 3; RV 8, 84 (73), 8; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 5.
taraṇir viçvadarçat 4, 10, 6; (4, 12, 4); RV 1, 50, 4; Kâṭh. 10, 13; TS 1, 4, 31, 1; TA 3, 16, 1; VS 33, 36; AV 13, 2, 19; 20, 47, 16.
tava bhramâsa âçuyâ patanty 2, 7, 15; RV 4, 4, 2; Kâṭh. 16, 15; Kap. S. 25, 5; TS 1, 2, 14, 1; VS 13, 10.
tavedaṃ viçvam abhitaḥ 4, 14, 5; RV 7, 98, 6; TB 2, 8, 2, 6; AV 20, 87, 6.
taveme lokâḥ pradiço 4, 14, 1; TB 2, 8, 1, 3.
tasmâ araṃ gamâma vo 2, 7, 5; 4, 9, 27; RV 10, 9, 3; Kâṭh. 16, 4; TS 4, 1, 5, 1; 5, 6, 1, 4; 7, 4, 19, 4; TA 4, 42, 4; 10, 1, 12; VS 11, 52; 36, 16; SV 2, 1189; AV 1, 5, 3.
tasmâi nûnam abhidyave 4, 11, 6; RV 8, 75 (64), 6; TS 2, 6, 11, 2.
tasya vayaṃ sumatâu 4, 12, 5; Kâṭh. 8, 16; TS 1, 7, 13, 5; VS 20, 52.
tâ asya namasâ sahaḥ 4, 12, 4; RV 1, 84, 12; Kâṭh. 12, 15; SV 2, 357; AV 20, 109, 3.
tâ asya pṛçanâyuvaḥ 4, 12, 4; RV 1, 84, 11; SV 2, 356; AV 20, 109, 2.
tâ asya sûdadohasaḥ 2, 8, 1; (3, 2, 8); RV 8, 69, 3; Kâṭh. 16, 19; 21, 3; Kap. S. 25, 9; 32, 18; TS 4, 2, 4, 4; 5, 5, 6, 2; TB 3, 11, 6, 2; TA 6, 9, 2; VS 12, 55; 15, 60.
tâṃ savitur vareṇyasya 2, 10, 6; (3, 3, 9); Kâṭh. 18, 4; 21, 9; Kap. S. 28, 4; TS 4, 6, 5, 4; 5, 4, 7, 4; VS 17, 74.
tâ te dhâmâny uçmasi 1, 2, 14; (3, 9, 3).
tâ nâsatyâ supeçasâ 3, 11, 4; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 13, 3; VS 20, 74.
tâ bhishajâ sukarmaṇâ 3, 11, 4; Kâṭh. 38, 8; TS 2, 6, 13, 3; VS 20, 75.
tâ vâiçvadevena sṛshṭâ vishûcîr 1, 10, 7.
tâ vâiçvadevena sṛshṭâs tasmiṃs 1, 10, 10: Kâṭh. 36, 5.
tigmam âyudhaṃ vîḍitaṃ 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 5; TS 4, 7, 15, 4.
tigmâyudhâu tigmahetî 4, 11, 2; RV 6, 74, 4.
tisras tredhâ sarasvaty 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 12, 4; VS 20, 63.
tisro jihvasya samidhaḥ 1, 3, 35; RV 3, 2, 9 (yahvasya).
tisro devîr iḍâ mahî 3, 11, 11.
tisro devîr barhir edaṃ 2, 12, 6; Kâṭh. 18, 17; Kap. S. 29, 5; TS 4, 1, 8, 2; VS 27, 19.
tisro devîr havishâ 3, 11, 1; Kâṭh 38, 6; TB 2, 6, 8, 3; VS 20, 43.
tisro bhûmîr dhârayaṃs 4, 14, 14; RV 2, 27, 8; Kâṭh. 11, 12; TS 2, 1, 11, 5; TB 2, 8, 1, 6.
tîvrân ghoshân kṛṇvate 3, 16, 3; RV 6, 75, 7; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 3; VS 29, 44.
tubhyaṃ çcotanty adhrigo 4, 13, 5; RV 3, 21, 4; Kâṭh. 16, 21; TB 3, 6, 7, 2.

tubhyaṁ stokâ ghṛtaçcuto 4, 13, 5; RV 3, 21, 3; Kâṭh. 16, 21; TB 3, 6, 7, 2.
tubhyam bharanti kshitayo 4, 11, 4; Kâṭh. 7, 16; TB 2, 4, 7, 9.
tubhyedam agne madhumattamaṁ 2, 13, 7.
te asya yoshaṇe divye 2, 12, 6; Kâṭh. 18, 17; Kap. S. 29, 5; VS 27, 17.
te âcarantî samaneva 3, 16, 3; RV 6, 75, 4; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 2; VS 29, 41; Nir. 9, 40.
tejaḥ paçûnâṁ havir indriyâvat 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; VS 19, 95.
tejishṭhâ yasyâratir vanerâṭ 4, 14, 15; RV 6, 12, 3.
te no arvanto havanaçruto havaṁ 1, 11, 2; Kâṭh. 13, 14; TS 1, 7, 8, 2; VS 9, 17.
te vâi caturhotâro nyasîdân 1, 9, 4.
te vâi çvo bhûte vṛtraṁ hanishyantâ 1, 10, 15.
te vâi svar yanto 'bruvan 1, 9, 5.
teshâṁ vâ ubhayeshâm indraḥ 1, 10, 16.
te hi putrâso aditeç 1, 5, 4; RV 8, 18, 5; VS 3, 33.
tyân nu kshatrivaṃ ava 4, 12, 1; TB 2, 1, 11, 5.
trayastriṁçat tantavo 1, 7, 1; 1, 8, 9; Kâṭh. 34, 19; Kap. S. 48, 1 u. 3; TS 1, 5, 10, 4.
trayâ devâ ekâdaça 3, 11, 8; Kâṭh. 38, 4; TB 2, 6, 5, 7; VS 20, 11.
trâtâram indram avitâram 4, 9, 27; 4, 12, 3; RV 6, 47, 11; Kâṭh. 17, 18; TS 1, 6, 12, 5; VS 20, 50; SV 1, 333; AV 7, 86, 1.
triṁçat svasâraṁ upayanti 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; TS 4, 3, 11, 2.
triṁçad dhâmâ virâjati 1, 6, 1; RV 10, 189, 3; Kâṭh. 7, 13; Kap. S. 6, 4; TS 1, 5, 3, 1; VS 3, 8; SV 2, 728; AV 6, 31, 3; 20, 48, 6.
trir agnir balabhid balaṃ 4, 12, 5.
trir ahnaḥ pavate vṛshâ 4, 12, 5.
trir devaḥ pṛthivîm esha 4, 14, 5; RV 7, 100, 3; TB 2, 4, 3, 5. 5, 5, 4. 8, 3, 3.
trivṛdvatîm purastât sâdayati 3, 2, 10.
trîṇy âyûṁshi tava jâtavedas 4, 11, 1; (4, 12, 5); RV 3, 17, 3; Kâṭh. 2, 15; 12, 14; TS 3, 2, 11, 2.
trînt samudrânt samasṛpat 2, 7, 16; VS 13, 31.
trî rocanâ divyâ dhârayanta 4, 12, 1; RV 2, 27, 9.
tryambakaṁ yajâmahe 1, 10, 4· RV 7, 59, 12; Kâṭh. 9, 7; Kap. S. 8, 10; TS 1, 8, 6, 2; TA 10, 56; VS 3, 60; AV 14, 1, 17; Nir. 14, 35.
tryavayo gâyatryâi 3, 13, 17; VS 24, 12.
tvaṁ yavishṭha dâçusho 2, 13, 11; RV 8, 84 (73), 3; Kâṭh. 7, 16; VS 13, 52; 13, 77; SV 2, 596.
tvaṁ sapatnân pṛtanâsu 4, 12, 3.
tvaṁ sutasya pîtaye 4, 12, 6; RV 1, 5, 6; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 4; AV 20, 69, 4.
tvaṁ soma kratubhiḥ 4, 14, 1; RV 1, 91, 2; TB 2, 4, 3, 8. 8, 3, 1.
tvaṁ soma tanûkṛdbhyo 1, 2, 13; (3, 9, 1); RV 8, 79 (68), 3; Kâṭh. 3, 1; Kap. S. 2, 8; TS 1, 3, 4, 1; 6, 3, 2, 2; VS 5, 35.
tvaṁ soma pitṛbhiḥ saṁvidâno 4, 10, 6; RV 8, 48, 13; Kâṭh. 21, 14; TS 2, 6, 12, 2; TB 2, 6, 16, 1; VS 19, 54.
tvaṁ soma pracikito 4, 10, 6; RV 1, 91, 1; Kâṭh. 21, 14; TS 2, 6, 12, 1; TB 2, 6, 16, 1; VS 19, 52.
tvaṁ soma mahe bhagaṃ 4, 10, 6; RV 1, 91, 7; Kâṭh. 2, 14; 20, 15; TB 2, 6, 16, 1.
tvaṁ somâsi satpatis 4, 10, 1; (4, 10, 5; 4, 11, 2; 4, 13, 5); RV 1, 91, 5; Kâṭh. 2, 14; TS 4, 3, 13, 1; TB 3, 5, 6, 1.
tvaṁ ha yad yavishṭhya 4, 11, 6; RV 8, 75 (64), 3; Kâṭh. 7, 17; TS 2, 6, 11, 1.
tvaṁ hi manyo abhibhûtyojâḥ 4, 12, 3; RV 10, 83, 4; AV 4, 32, 4.
tvaṁ hy agne agninâ 4, 10, 2; (4, 10, 3); RV 8, 43, 14; Kâṭh. 15, 12; TS 1, 4, 46, 3; 3, 5, 11, 5.

tvaṃ hy agne prathamo 4, 13, 6; V 6, 1, 1; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 1.
tvaṃ ca soma no vaço 4, 12, 6; RV 1, 91, 6; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 1.
tvaṃ tantur uta setur 2, 13, 22.
tvaṃ dûtas tvam u naḥ 4, 10, 4; RV 2, 9, 2; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 2.
tvaṃ naḥ soma viçvato rakshâ 4, 10, 1; (4, 10, 3); RV 1, 91, 8; Kâṭh. 2, 14; TS 2, 3, 14, 1; 4, 1, 11, 1.
tvaṃ no agne varuṇasya vidvân 4, 10, 4; 4, 14, 17; RV 4, 1, 4; Kâṭh. 34, 19; TS 2, 5, 12, 3; 4, 2, 11, 3; TB 3, 7, 11, 3. 12, 6; TA 2, 4, 4; 4, 20, 3; VS 21, 3.
tvaṃ no agne sanaye dhanânâṃ 4, 11, 1; RV 1, 31, 8.
tvaṃ no agne (4, 11, 2; 4, 12, 3).
tvam agne gṛhapatis 2, 13, 8.
tvam agne dyubhis 2, 7, 2; RV 2, 1, 1; Kâṭh. 16, 2; 19, 3; Kap. S. 30, 1; TS 4, 1, 2, 5; TA 10, 76, 1; VS 11, 27; Nir. 6, 1; 13, 1.
tvam agne purîshyo 2, 7, 11.
tvam agne bṛhad vayo 4, 12, 6.
tvam agne vîravad yaço 4, 10, 1; RV 7, 15, 12.
tvam agne vratapâ asi 1, 2, 3; (3, 6, 9; 4, 10, 2; 4, 11, 4); RV 8, 11, 1; Kâṭh. 2, 4; 6, 10; 23, 5; 35, 9; Kap. S. 1, 16; 36, 2; 48, 10; TS 1, 1, 14, 2. 2, 3, 1; 6, 1 4, 6; AV 19, 59, 1; VS 4, 16.
tvam agne vratabhṛñ 4, 11, 4; TB 2, 4, 1, 11.
tvam agne çocishâ 3, 16, 5; (4, 14, 9); RV 7, 13, 2; TS 1, 5, 11, 2.
tvam agne saprathâ asi 4, 10, 2; RV 5, 13, 4; Kâṭh. 2, 14; 20, 15; TB 1, 4, 5, 10; 2, 4, 1, 6; SV 2, 757; Nir. 6, 7.
tvam agne sûryavarcâ asi 1, 5, 2; (1, 5, 8); Kâṭh. 6, 9.
tvam apo vi duro 4, 14, 14; RV 6, 30, 5.
tvam indrâsy adhirâjas 4, 12, 2; (4, 12, 3); Kâṭh. 8, 17; AV 6, 98, 2.
tvam imâ oshadhîḥ 4, 14, 1; RV 1, 91, 22; TB 2, 8, 3, 1; VS 34, 22.
tvam bhago nâ â hi 4, 10, 1; RV 6, 13, 2.
tvam mahaṃ indra tubhyaṃ 4, 11, 4, RV 4, 17, 1; Kâṭh. 6, 10.
tvâm mânebhya 4, 14, 13; RV 1, 169, 8.
tvayâ vayaṃ sadhanyas 4, 11, 5; RV 4, 4, 14; Kâṭh. 6, 11; 16, 1; TS 1, 2, 14, 6; Nir. 5, 15.
tvayâ hi naḥ pitaraḥ 4, 10, 6; RV 9, 96, 11; Kâṭh. 21, 14; TS 2, 6, 12, 1; TB 2, 6, 16, 1; VS 19, 53.
tvashṭâ turîpo adbhuta 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 4; VS 21, 20.
tvashṭâ dadhad indrâya 3, 11, 1; Kâṭh. 38, 6; TB 2, 6, 8, 4. 8, 7, 4.
tvashṭâ patnîbhir anu maṃhanevâ- 4, 14, 9.
tvashṭâ patnîbhir iha naḥ 4, 14, 9.
tvashṭâ reto bh vanasya 4, 14, 9.
tvashṭâ vîraṃ devakâmaṃ 3, 16, 2; (4, 14, 8); Kâṭh. 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 3; TB 2, 8, 7, 4; VS 29, 9.
tvashṭur varutrîṃ varuṇasya nâbhiṃ 2, 7, 17.
tvâṃ vardhanti kshitayaḥ 4, 13, 6; RV 6, 1, 5; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 2.
tvâṃ gâvo 'vṛṇata râjyâya 2, 5, 10; TS 3, 3, 9, 2.
tvâṃ citraçravastama 2, 13, 7; RV 1, 45, 6; Kâṭh. 39, 14; TS 4, 4, 4, 3; VS 15, 31.
tvâm agne añgiraso guhâ hitam 2, 13, 7.
tvâm agne pushkarâd adhy 2, 7, 3; RV 6, 16, 13; Kâṭh. 15, 12; 16, 3; 39, 14; TS 3, 5 11, 3; 4, 1, 3, 2. 4, 4, 1; 5, 1, 4, 4; VS 11, 32; 15, 22; SV 1, 9.
tvâm agne yajamânâ anu dyûn 2, 7, 9; RV 10, 45, 11; Kâṭh. 16, 9; TS 4, 2, 2, 4; VS 12, 28.
tvâm agne vâjasâtamaṃ 4, 11, 4; RV 5, 13, 5; Kâṭh. 6, 10; TS 1, 4, 46, 3.
tvâm agne vṛṇate brâhmaṇâ 2, 12, 5; Kâṭh. 18, 16; Kap. S. 29, 4; TS 4, 1, 7, 1; VS 27, 3; AV 2, 6, 3.
tvâm id dhi havâmahe 2, 13, 9; (4, 12, 4); RV 6, 46, 1; Kâṭh. 12, 15; 39, 11 u. 12;

TS 2, 4, 14, 3; VS 27, 37; SV 1, 234; 2, 159; AV 20, 98, 1.
tvâ yujâ tava tat soma 4, 11, 2; RV 4, 28, 1.
tvishîmanto adhvarasyeva 4, 14, 11; RV 6, 66, 10.
daṃshṭrâbhyâm malimlûn 2, 7, 7; Kâṭh. 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 10, 2. VS 11, 78.
dakshiṇâ vâi deveshv âsîd 3, 6, 8.
dadan mâ iti vâi dîyate 1, 5, 12.
dadhanve vâ 2, 13, 5; RV 2, 5, 3; TS 3, 3, 3, 3; SV 1, 94.
dadhikrâvâṇaṃ bubudhâno agniṃ 4, 11, 1; RV 7, 44, 3.
dadhikrâvṇo akârishaṃ 1, 5, 1; 1, 5, 6; (3, 13, 1; 4, 11, 1); RV 4, 39, 6; Kâṭh. 6, 9; 7, 4; 5, 4, 8; Kap. S. 4, 8; 5, 3; TS 1, 5, 11, 4; 7, 4, 19, 4; VS 23, 32; TB 3, 9, 7, 5; SV 1, 358; AV 20, 137, 3.
daça prâcîr daça bhâsi 4, 9, 5; TA 4, 6.
dâ no agne çatino 4, 12, 2; (4, 14, 16); TS 2, 2, 12, 6.
diteḥ putrâṇâm aditer akârisham 1, 3, 9; AV 7, 7, 1.
divam brûmo nakshatrâṇi 2, 7, 13; AV 11, 6, 10.
divas pari prathamaṃ jajñe 2, 7, 9; RV 10, 45, 1; Kâṭh. 16, 9; TS 1, 3, 14, 5; 4, 2, 2, 1; VS 12, 18; Nir. 4, 24.
divas pṛthivyâḥ pary antarikshâd 3, 16, 3; AV 19, 3, 1.
divâ cit tamaḥ kṛṇvanti 2, 4, 7; RV 1, 38, 9; Kâṭh. 11, 9; TS 2, 4, 8, 1.
divi dhâ imaṃ yajñaṃ 4, 9, 9; VS 38, 11.
divo mûrdhâsi 2, 12, 3; Kâṭh. 18, 15; 39, 1; Kap. S. 29, 4; TS 4, 3, 4, 2; VS 18, 54.
divy anyaḥ sadanaṃ 4, 14, 1; RV 2. 40, 4; TB 3, 8, 1, 5.
diça enaṃ vyâsthâpayati 4, 4, 4; TB 1, 7, 7.
dîkshito 'yam asâ âmushyâyaṇaḥ 3, 6, 9.
dîrghas te astv añkuço 4, 12 3; RV 8, 17, 10; Kâṭh. 6, 10; AV 20, 5, 4.
duḥçaṃsânuçaṃsâbhyâṃ 4, 14, 17.
duro devîr diço 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 2; VS 21, 16.
dûtaṃ vo viçvavedasaṃ 2, 13, 5; RV 4, 8, 1; Kâṭh. 12, 15; SV 1, 12.
dṛṃhasva devi pṛthivi 2, 7, 7; Kâṭh. 16, 7; TS 4, 1, 9, 2; VS 11, 69.
dṛçâno rukma uruyâ vibhâti 2, 7, 8; (3, 2, 1); RV 10, 45, 8; Kâṭh. 16, 8; 16, 9; 19, 11; Kap. S. 32, 1; TS 1, 3, 14, 5; 4, 1, 10, 4. 2, 2, 4; VS 12, 1. 25.
dṛshṭvâ parisruto 3, 11, 6; Kâṭh 38, 1; TB 2, 6, 4, 3; VS 19, 79.
dṛshṭvâ rûpe 3, 11, 6; Kâṭh. 38, 1; TB 2, 6, 2, 3; VS 19, 79.
devatânâṃ vâ etad âyatanaṃ 1, 4, 10; Kâṭh. 32, 7.
deva tvashṭar bhûri te 1, 2, 17; Kâṭh. 3, 7; Kap. S. 2, 14; TS 1, 3, 10, 1; 6, 3, 11, 2.
deva tvashṭar (4, 14, 8).
devam barhiḥ sarasvatî 3, 11, 5; VS 21, 48.
devam barhiḥ sudevaṃ 4, 13, 8; Kaṭh. 19, 13.
devaçrutâu deveshv âghoshethâṃ 1, 2, 9; Kâṭh. 2, 10; VS 5, 17.
deva savitaḥ prasuva 1, 11, 1; Kâṭh. 13, 14; 15, 11; TS 1, 7, 7, 1; 4, 1, 1 2; VS 9, 1, 11, 7; 30, 1.
devaś tvâ savitâ punâtv 1, 2, 1; (3, 6, 3); Kâṭh 2, 1; Kap. S. 1, 13.
devas tvâ savitodvapatu 2, 7, 6: 4, 9, 1; (3, 1, 8); Kâṭh. 16, 6; 19, 7; Kap. S. 30, 5; TA 4, 3, 2; 5, 3, 6; VS 11, 63.
devasya tvâ savituḥ prasava iti 3, 8, 8; Kâṭh. 31, 7; 31, 8; TS 2, 6, 4; 5, 1, 4; 6, 4, 4; TB 3, 2, 9; TA 5, 7.
devasya tvâ savituḥ prasave çvinor bâhubhyâm pûshṇo hastâbhyâm â dadâ 1, 1, 10; 4, 1, 2; 4, 1, 10; Kâṭh. 1, 9; 2, 11 u. 12; 3, 3 u. 5; Kap. S. 1, 9; 2, 12; TS 7, 1, 11.
devasya tvâ savituh prasave 'çvinor bâhubhyâm pûshṇo hastâbhyâm âdade 1, 2, 10; 1, 3. 3; 3. 11, 8; 4, 9, 7; Kâṭh. 1, 2; 2,

9; 16, 1; 5, 1, 2; Kap. S. 2, 5; 2, 6; 2, 10; TS 1, 3, 1; 4, 1, 3; TA 4, 8.
devasya vaḥ savituḥ 1, 1, 9; 4, 1, 9.
devasya savituḥ prasave 1, 11, 7.
devâ anyonyasya çrâishṭhye 3, 7, 10.
devâ asurâṇâ° veçatvam upâyan 2, 3, 7.
devâ oshadhîshu pakvâsv 4, 3, 2.
devâḥ çarmaṇyâ mitra varuṇâryaman 2, 4, 7; Kâṭh. 11, 9.
devâḥ sapîtayo apâṃ 2, 4, 7.
devâ jîvanakâmyâ 4, 14, 17; TB 3, 7, 12, 1; TA 2, 3, 2.
devâ deveshv adhvaryanto 2, 10, 5; Kâṭh. 18, 3; 21, 8; TS 4, 6, 3, 3.
devânâṃ ca ṛshîṇâṃ 2, 9, 1
devânâm asi vahnitamaṃ 1, 1, 5; 4, 1, 5; Kâṭh. 1, 4; Kap. S. 47, 3.
devanâm idaṃ nihita° yad asti 1, 2, 10.
devânâm esha upanâha 2, 5, 10; Kâṭh. 13, 9; TS 3, 3, 9, 1.
devânâm patnîr uçatîr 4, 13, 10; RV 5, 46, 7; TB 3, 5, 12, 1; AV 7, 49, 1; Nir. 12, 45.
devânâm bhadrâ sumatir 4, 14, 2; RV 1, 89, 2; VS 25, 15; Nir. 12, 39.
devânam manve adhi no 3, 16, 5; TS 4, 7, 15, 5.
devân janam agan yajña 1, 4, 9; Kâṭh. 5, 6; 32, 6.
devâ vasavyâ agne 2, 4, 7 u. 8; Kâṭh. 11, 9; TS 2, 4, 8.
devâ vâi nânâ yajñân 1, 11, 5.
devâ vâi sattram âsata 4, 5, 9; Kâṭh. 10, 2
devâ vâi sarve sahântarvanto 4, 2, 13.
devâç ca vâ asurâç câspardhanta 1, 9, 8; 2, 5, 3; 3, 10, 6; 4, 3, 4.
devâç ca vâ asurâç câsmiṃ lloka âsant 1, 10, 5; Kâṭh. 35, 20; Kap. S. 48, 18.
devîr âpo apâṃ napâd 2, 6, 7; Kâṭh. 15, 6.
devîr âpo madhumatîḥ 2, 6, 8; 4, 4, 2.
devebhyo vanaspate havi°shi 4, 13, 7; Kâṭh. 18, 21; TB 3, 6, 11, 2.
devebhyo vâ agniṃ cikyânebhyo 3, 4, 9.
devebhyo vâi mânushebhyaḥ 4, 5, 3.
devo naḥ savitâ punâtv 2, 6, 8; (4, 4, 2); Kâṭh. 1, 5; 15, 6; 23, 1; Kap. S. 1, 5; 47, 4.
devo vaḥ savitotpunâtv 1, 1, 6; 1, 1, 9; (4, 1, 6; 4, 1, 9); Kâṭh. 31, 4; TS 1, 1, 5.
devo vo draviṇodâḥ 2, 13, 8; RV 7, 16, 1 SV 1, 55; 2, 863.
dehi me dadâmi te 1, 10, 2; TS 1, 8, 4, 1; VS 3, 50.
dâivîṃ dhiyam manâmahe 1, 2, 3; (3, 6, 9); Kâṭh. 23, 5; Kap. S. 1, 16; TS 1, 2, 3; 6, 1, 4, 4.
dâivyâ mimânâ manasâ 3, 11, 1; Kâṭh. 38, 6; TB 2, 6, 8, 3; VS 20, 42.
dâivyâya dhâtre deshṭre 2, 10, 5; Kâṭh. 18, 3; Kap. S. 28, 3; VS 17, 56.
dâivyâ hotârâ ûrdhvam imam adhvaraṃ 2, 12, 6; Kâṭh. 18, 17; TS 4, 1, 8, 2.
dâivyâ hotârâ prathamâ suvâcâ 4, 13, 3; RV 10, 110, 7; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 3; VS 29, 32; AV 5, 12, 7; Nir. 8, 12.
dâivyâ hotârâ bhishaje- 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 3; VS 21, 18.
dyâvâ naḥ pṛthivî ima° 4, 10, 3; RV 2, 41, 20; TS 4, 1, 11, 4; Nir. 9, 38.
dyâuḥ pitaḥ pṛthivi 4, 14, 11; RV 6, 51, 5; TB 2, 8, 6, 5.
dyâur âsît pûrvacittir 3, 12, 19; Kâṭh. 5, 4, 7: TS 7, 4, 18, 1; VS 23, 12. 54.
dyâus te pṛshṭham pṛthivî sadhastham 2, 7, 2; Kâṭh. 5, 5, 5; TS 4, 1, 2, 3; 5, 1, 2, 6.
drapsaç caskanda pṛthivîm 2, 5, 10; (3, 2, 6; 4, 8, 9); (2, 7, 15 drapsaç caskanda); RV 10, 17, 11 (prathamâ°); Kâṭh. 13, 9; 16, 15; 20, 5; 35, 8; Kap. S. 25, 5; 32, 7; 48, 9; TS 3, 1, 8, 3; 4, 2, 8, 2. 9, 5; 5, 2, 8, 2; TA 6, 6, 1; VS 13, 5; AV 18, 4, 28.
drâpe andhasas pate 2, 9, 3; TS 4, 5, 10; VS 16, 47.

drupadâd iven mumucânah 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 5; TB 2, 4, 4, 9. 6, 6, 3; VS 20, 20; AV 6, 115, 3.
drvannaḥ sarpirâsutiḥ 2, 7, 7; (3, 1, 9); RV 2, 7, 6; Kâṭh. 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 9, 2; VS 11, 70.
dvâro devîr anv asya viçvâ 2, 12, 6; Kâṭh. 18, 17; Kap. S. 29, 5; TS 4, 1, 8, 2; VS 27, 16; AV 5, 27, 7.
dvipadâ yâ catushpadâ 3, 12, 21; Kâṭh. 5, 10, 5; TS 5, 2, 11, 1; VS 23, 34.
dve duhanty agnihotrâya 1, 8, 6.
dve srutî açṛṇavam 2, 3, 8; (8, 11, 10 dve srutî); RV 10, 88, 15; Kâṭh. 17, 19; 38, 2; TB 1, 4, 3, 3; 2, 6, 3, 5; VS 19, 47; Çat. B. 14, 9, 1, 4.
dhanvanâ gâ dhanvanâjim 3, 16, 3; RV 6, 75, 2; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 1; VS 29, 39; Nir. 9, 17.
dharṇasâya svâhâ 3, 12, 12.
dhartrî diçâm kshatram idam 3, 16. 4; TS 4, 4, 12, 3.
dhâtâ dadâti dâçushe 4, 12, 6; TS 3, 3, 11, 3; AV 7, 17, 2.
dhâtâ dadhâtu no rayim 4, 12, 6; Kâṭh. 13, 16; TS 3, 3, 11, 3; AV 7, 17, 1.
dhâtâ râtiḥ savitedam 1, 3, 38; Kâṭh. 4, 12; 13, 9 u. 10; Kap. S. 3, 10; TS 1, 4, 44; VS 8, 17.
dhâmno dhâmno (3, 11, 10; P setzt râjan hinzu); Kâṭh. 3, 8; TS 1, 3, 11, 1; AV 7, 83, 2.
dhârayanta âdityâso jagat sthâ 4, 12, 1; (4, 14, 14 dhârayantaḥ); RV 2, 27, 4; Kâṭh. 11, 12; TS 2, 1, 11, 4; TB 2, 8, 1, 6.
dhiyam pûshâ jinvatu 4, 14, 1; RV 2, 40, 6; TB 2, 8, 1, 6.
dhûmrâ vasantâya 3, 13, 19; VS 24, 11.
dhruvakshitir dhruvayonir 2, 8, 1; Kâṭh. 17, 1; Kap. S. 25, 10; TS 4, 3, 4; VS 14, 1.
dhruvam dhruveṇa havishâ 1, 3, 15; RV 10, 173, 7; Kâṭh. 35, 7; Kap. S. 48, 9; TS 3, 2, 8, 6; VS 7, 25; AV 7, 94, 1.
dhruvâ diçâ° vishṇupatny 3, 16, 4; TS 4, 4, 12, 5.
nakish ṭam karmaṇâ naçan na pra 4, 11, 2; RV 8, 31, 17; Kâṭh. 11, 12; TS 1, 8, 22, 4.
naktoshâsâ samanasâ 2, 7, 8; (2, 7, 9 u. 16; 4, 10, 2; naktoshâsâ); Kâṭh. 16, 8; 18, 4; 19, 11; 21, 9; Kap. S. 32, 1; TS 4, 1, 10, 4. 6, 5, 2. 7, 12, 2; 5, 1, 10, 4. 4, 7, 2. 9, 3; VS 12, 2; 17, 70.
nakshatrâṇâ° sakâçân mâ yâusha° 1, 2, 3.
na ta° vidâtha ya imâ jajânâ- 2, 10, 3; RV 10, 82, 7; Kâṭh. 18, 1; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 2; VS 17, 31; Nir. 14, 10.
na tvâvam anyo divyo na pârthivo 2, 13, 9; RV 7, 32, 23; Kâṭh. 39, 12; VS 27, 36; SV 2, 31; AV 20, 121, 2.
na dakshiṇâ vicikite 4, 14, 14; RV 2, 27, 11; TS 2, 1, 11, 5; TB 2, 8, 1, 6.
na purâ sûryasyodetor 1, 6, 10.
nama âçusheṇâya 2, 9, 6.
nama ishukṛdbhyo 2, 9, 4; Kâṭh. 17, 13; Kap. S. 27, 3.
namaḥ çikhaṇḍine ca 2, 9, 8.
namaḥ su te nirṛte 2, 7, 12; Kâṭh. 16, 12; Kap. S. 25, 3; VS 12, 63.
namas tâ âtânânarvâ prehi 1, 2, 16.
namas tâ âyudhâyâ- 2, 9, 2; TS 4, 5, 1, 4; VS 16, 14.
namas te agnâ ojase 4, 11, 6; RV 8, 75, 10; Kâṭh. 7, 17; TS 2, 6, 11, 2; SV 1, 11; 2, 998.
namas te rudra manyava 2, 9, 2; (4, 12, 1); Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1; VS 16, 1.
namas te harase 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17; Kap. S. 28, 1; TS 4, 6, 1, 3; 5, 4, 4, 5; VS 17, 11; 36, 20.
nâme tad upadambhishar 4, 2, 5; (4, 2, 8).
namo astu sarpebhyo 2, 7, 15; Kâṭh. 16, 15; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 8, 3; VS 13, 6.
namo girikebhyo 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6.

namo dundubhaye 2, 9, 7; TS 4, 5, 7.
namo nîlakapardâya 2, 9, 2.
namo brâhmaṇebhyo 2, 9, 5.
namo mahimne cakshushe 2, 5, 10; Kâṭh. 13, 9 u. 10; TS 3, 3, 9, 1.
namo mitrasya varuṇasya cakshase 1, 2, 6; (3, 7, 8); RV 10, 37, 1; Kâṭh. 2, 7; 24, 7; Kap. S. 2, 1; 37, 8; TS 1, 2, 9, 1; 6, 1, 11, 6; VS 4, 35.
namo vâce 4, 9, 2.
namo hiraṇyabâhave 2, 9, 3; Kâṭh. 17, 12; Kap. S. 27, 2; TS 4, 5, 2; VS 16, 17.
na yajamâna rishyasi 4, 11, 2; RV 8, 31, 16; Kâṭh. 11, 12; TS 1, 8, 22, 4.
na yûpam achâishyatâ 3, 9, 2.
narâçaᵘsah prati çûro 3, 11, 1; Kâṭh. 38, 6; TB 2, 6, 8, 1; VS 20, 37.
narâçaᵘsasya mahimânam 4, 13, 3; RV 7, 2, 2; Kâṭh. 37, 4; TB 3, 6, 3, 1; VS 29, 27; Nir. 8, 7.
narâçaᵘso agniḥ sukṛd 2, 12, 6.
na vâ etan mriyase 1, 2, 15; VS 23, 16; 25, 44.
navo navo bhavati jâyamâno 4, 12, 2; RV 10, 85, 19; Kâṭh. 10, 12; TS 2, 3, 5, 3. 4, 14, 1; TB 3, 1, 3; AV 7, 81, 2; 14, 1, 24; Nir. 11, 6.
navâite prâtar grahâ 4, 6, 1.
nahi teshâm amâ satâm 1, 5, 4; RV 10, 185, 2 (amâ cana); Kâṭh. 7, 2; Kap. S. 5, 2; VS 3, 32.
nânâ hi vâṃ devahitaᵘ 2, 3, 8; (3, 11, 7); TB 1, 4, 3, 2; 2, 6, 1, 4; VS 19, 7.
nâbhâ pṛthivyâḥ samidhâno 2, 7, 7; (3, 1, 9); Kâṭh. 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 10, 1; VS 11, 76.
nâbhir me cittaᵘ vijñânaṃ 3, 11, 8; Kâṭh. 38, 4; VS 20, 9.
nâmâni te çatakrato 4, 12, 3; RV 3, 37, 3; AV 20, 19, 3.
nikramaṇaṃ nishadanam 3, 16, 1; RV 1, 164, 14; Kâṭh. 5, 6, 5; TS 4, 6, 9, 1; VS 25, 38.
nigrâbhyâḥ stha 1, 3, 2; Kâṭh. 3, 10; Kap. S. 2, 17; TS 3, 1, 8.
nityahotâraṃ tvâ kave 1, 1, 12; vgl. vîtihotraṃ tv. k. Kâṭh. 1, 11; TS 1, 1, 11, 2; VS 2, 5.
nidhâyo vâ 4, 9, 21.
nirdagdhaᵘ rakshâ iti 4, 1, 8.
nirdagdhaᵘ raksho 1, 1, 8; Kâṭh. 31, 6; Kap. S. 1, 7.
nir yakshmam acîcate 4, 14, 17; TA 2, 4, 6.
niveçanaḥ saṃgamano vasûnâᵘ 2, 7, 12; (3, 2, 4); Kâṭh. 16, 12; Kap. S. 25, 3; TS 4, 2, 5, 4; 5, 2, 4, 4; VS 12, 66; AV 10, 8, 42.
nishasâda dhṛtavrato 1, 6, 2; 2, 6, 12; 2, 7, 16; 4, 4, 6; RV 1, 25, 10; Kâṭh. 2, 7; 7, 14; 8, 7; 15, 8; 38, 4; Kap. S. 7, 4; TS 1, 8, 16, 1; TB 1, 7, 10, 2; 2, 6, 7, 1; VS 10, 27; 20, 2.
nishkṛtir nâma vo mâtâ 2, 7, 13; RV 10, 97, 9 (ishkṛtir); Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 5, 6, 2; VS 12, 83.
ni hotâ hotṛshadane 2, 7, 3; (4, 10, 4 ni hotâ); RV 2, 9, 1; Kâṭh. 16, 3; 15, 12; 19, 4; Kap. S. 30, 2; TS 3, 5, 11, 2; 4, 1, 3, 3; 5, 1, 4, 5; VS 11, 36.
nû no râsva sahasravat 4, 11, 2; RV 3, 13, 7; Kâṭh. 2, 15.
nṛvad vaso sadam id 4, 13, 6; RV 6, 1, 12; Kâṭh. 13, 20; TB 3, 6, 10, 5.
ny agniṃ jâtavedasaᵘ hotravâhaᵘ 4, 11 1; RV 5, 26, 7; Kâṭh. 2, 14.
nyadhur mâtrâyâṃ kavayo 2, 7, 16.
pañcacitikaḥ kâryaḥ 3, 3, 3.
pañca diço dâivîr yajñam avantu 2, 10, 5; Kâṭh. 18, 3; Kap. S. 28, 3; TS 4, 6, 3, 2; 5, 4, 6, 2; VS 17, 54.
pañcabhir dhâtâ vidadhâ 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; TS 4, 3, 11, 2.
pañca vyushṭîr anu pañca dohâ 2, 13, 10; Kâṭh. 26, 11; 39, 10; TS 4, 3, 11, 2; AV 8, 9, 15.

pañcasavano vâi yajñas 4, 8, 5.
patnî vâi pracyavamânâ- 3, 10, 1.
padam devasya namasâ 4, 13, 6; RV 6, 1, 4; TB 3, 6, 10, 2; Nir. 4, 19.
payaḥ pṛthivyâm payâ oshadhîshu 2, 12, 1; Kâṭh. 18, 13; TS 4, 7, 12, 2; VS 18, 36.
payasaḥ çukram amṛtam 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 4, 2; VS 19, 84.
para ṛṇâ sâvîr 4, 14, 9; RV 2, 28, 9.
paramasyâḥ parâvato 2, 7, 7; (3, 1, 9); Kâṭh 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 9, 2; VS 11, 72.
parameshṭhine dvâdaçakapâlam 2, 2, 5.
parasyâ adhi saṁvato 2, 7, 7; (3, 1, 9); RV 8, 75 (64), 15; Kâṭh. 7, 17; 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 2, 6, 11, 3; 4, 1, 9, 2; VS 11, 71.
pari te dûḍabho ratho 1, 5, 4; (1, 5,5 u. 11); RV 4, 9, 8; Kâṭh. 7, 2 u. 4; Kap. S. 5, 3; VS 3, 36.
pari te dhanvano hetir 2, 9, 2; Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 4; VS 16, 12.
pari trivishṭy adhvaraṁ 4, 13, 4; RV 4, 15, 2; Kâṭh. 16, 21; 38, 12; TB 3, 6, 4, 1.
pari tvâ girvaṇo gira 1, 2, 11; RV 1, 10, 12; Kâṭh. 2, 12; TS 1, 3, 1, 2; 6, 2, 10, 7; VS 5, 29.
pari tvâgne puraṁ vayaṁ 2, 7, 2; RV 10, 87, 22; Kâṭh. 16, 2; 19, 3; 38, 12; Kap. S. 30, 1; TS 1, 5, 6, 4; 4, 1, 2, 5; VS 11, 26; AV 7, 71, 1; 8, 3, 22.
pari no rudrasya hetir vṛṇaktu 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; 46, 8; VS 16, 50.
pari vâjapatiḥ kavir 1, 1, 9; RV 4, 15, 3; Kâṭh. 16, 2 u. 21; 19, 3; 38, 12; Kap. S. 30, 1; TS 4, 1, 2, 5; TB 3, 6, 4, 1; VS 11, 25; SV 1, 30.
parîto shiñcatâ sutaṁ 3, 11, 7; RV 9, 107, 1; Kâṭh. 37, 18; TB 2, 6, 1, 1; VS 19, 2; SV 1, 512; 2, 663.
paretana pitaraḥ somyâso 1, 10, 3; Kâṭh. 9, 6; Kap. S. 8, 9; TS 1, 8, 5, 2.
pareyivâṁsam pravato 4, 14, 16; RV 10, 14, 1; TA 6, 1, 1; AV 18, 1, 49; Nir. 10, 20.
paro divaḥ para enâ pṛthivyâḥ 2, 10, 3; RV 10, 82, 5; Kâṭh. 18, 1; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 2; VS 17, 29.
paro mâtrayâ tanvâ 4, 14, 5; RV 7, 99, 1; TB 2, 8, 3, 2,
parjanyâya pragâyata 4, 12, 5; RV 7, 102, 1; Kâṭh. 20, 15; TB 2, 4, 5, 5; TA 1, 29, 1.
parvataç cin mahi vṛddho 4, 12, 5; RV 5, 60, 3; TS 3, 1, 11, 5.
parvatâç ca me girayaç ca me 2, 11, 5.
pavamânaḥ punâtu mâ 3, 11, 10; AV 6, 19, 2.
pavamânaḥ svar janaḥ 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 2; TB 1, 4, 8; 2, 6, 3, 4.
pavitraṁ vitanvanti 4, 5, 6.
pavitram asi yajñasya 3, 11, 10.
pavitreṇa punâhi mâ 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 2; TB 1, 4, 8, 1; VS 19, 40
paçum badhnâmi varuṇâya râjñâ 2, 5, 6; Kâṭh. 13, 2.
paçûnâm jyotir asi 4, 9, 10.
paçûn me çaṁsya pâhi 1, 5, 14.
pashṭhavâho virâja 3, 13, 18; VS 24, 13.
pâtam no açvinâ 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 12, 3; VS 20, 62.
pâvakavarcâḥ çukravarcâ 2, 7, 14; RV 10, 140, 2; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 3; VS 12, 107; SV 2, 1167.
pâvakâ naḥ sarasvatî 4, 10, 1; (4, 10, 3; 4, 11, 2); RV 1, 3, 10; Kâṭh. 4, 16; TB 2, 4, 3, 1; VS 20, 84; SV 1, 189; Nir. 11, 26.
pâvîravî kanyâ citrâyuḥ 4, 14, 3; RV 6, 49, 7; TS 4, 1, 11, 2; TB 2, 8, 2, 8.
pitâ vatsânâm patir aghnyânâm 2, 5, 10; 4, 2, 10; Kâṭh. 13, 9; TS 3, 3, 9, 2; AV 9, 4, 4.
piprîhi devam uçato 4, 10, 1; (4, 10, 4; 4, 13, 7 piprîhi devân); RV 10, 2, 1; Kâṭh. 3, 15; 18, 21; 20, 15; TS 4, 3, 13, 4; TB 3, 5, 7, 5. 6, 11, 4.

piçañgarûpaḥ subharo 4, 14, 8; RV 2, 3, 9; TS 3, 1, 11, 2; TB 2, 8, 7, 4.
pîvoanna∽ rayivṛdhaḥ 4, 14, 2; RV 7, 91, 3; TB 2, 8, 1, 1; VS 27, 33.
putram iva pitarâ açvinobhe- 3, 11, 4; (4, 12, 5); RV 10, 131, 5, Kâṭh. 17, 19; 38, 8; TB 1, 4, 2, 1; VS 10, 34; 20, 77; AV 20, 125, 5.
punantu mâ devajanâḥ 3, 11, 10, RV 9, 67, 27; Kâṭh. 38, 2; TB 1, 4, 8, 1; 2, 6, 3, 4; VS 19, 39; AV 6, 19, 1.
punantu mâ pitaraḥ somyâsaḥ 3, 11, 10; TS 2, 6, 3, 3; VS 19, 37.
punantu mâ pitâmahâḥ 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 2; TS 2, 6, 3, 3.
punar anyâni pâtrâṇi 4, 8, 8.
punar âsadya sadanam 2, 7, 10; Kâṭh. 16, 10; Kap. S. 25, 1; TS 4, 2, 3, 3; VS 12, 39.
punar ûrja nivartasva 1, 7, 1; 1, 7, 4; (3, 2, 1 u. 2); (2, 7, 10; 4, 9, 11 u. 12 punar ûrjâ), Kâṭh. 8, 14; 9, 1; 16, 8; Kap. S. 8, 2 u. 4; TS 1, 5, 3, 3; 4, 2, 1, 3. 3, 3; 5, 2, 2, 5; TA 4, 20, 2; VS 12, 9. 40; SV 2, 1182.
punar ehi vâcaspate s. upaprehi v.
punar naḥ pitaro mano 1, 10, 3; RV 10, 57, 5; Kâṭh. 9, 6; Kap. S. 8, 9; TS 1, 8, 5, 3; VS 3, 55.
punar manaḥ punar 1, 2, 3; TA 2, 5, 17; VS 4, 15.
punas tvâdityâ rudrâ 1, 7, 1; Kâṭh. 8, 14; 38, 12; Kap. S. 8, 2; TS 4, 2, 3, 4; 5, 2, 2, 5; VS 12, 44; AV 12, 2, 6.
punâtu te parisruta∽ 2, 3, 8; 3, 11 7; RV 9, 1, 6; Kâṭh. 12, 9; TS 1, 8, 21, 1; TB 2, 6, 1, 2; VS 19, 4.
purâ krûrasya visṛpo 1, 1, 10; Kâṭh. 1, 9; 25, 5; Kap. S. 1, 9; 39, 2; TS 1, 1, 9, 3; TB 3, 2, 9, 13; VS 1, 28.
purîshyâso agnayaḥ 2, 7, 11; RV 3, 22, 4; Kâṭh. 16, 11; Kap. S. 25, 2; TS 4, 2, 4, 3; VS 12,50.
purutrâ hi sadṛññ asi 4, 11, 4; RV 8, 11, 8. 43, 21; TB 2, 4, 4, 4; SV 2, 517.
purusha∽ vâi devâ medhâyâlabhanta 3, 10, 2.
purushamṛgaç candramaso 3, 14, 16; Kâṭh. 5, 7, 5; TS 5, 5, 15; VS 24, 35.
purushacîrsham upadadhâty 3, 2, 8.
purushṭutasya nâmabhiḥ 4, 12, 3; RV 3, 37, 4 (dhâmabhiḥ); AV 20, 19, 4.
purûṇy agne purudhâ 4, 13, 6; RV 6, 1, 13; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 5.
purovâta jinva râvaṭ 2, 4, 7; Kâṭh. 11, 9.
purovâtasanir asy 2, 8, 13.
pushpavatîḥ prasûvarîḥ 2, 7, 13; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 1; RV 10, 97, 3; AV 8, 7, 27.
pûrṇâ darve parâpata 1, 10, 2; Kâṭh. 9, 5; Kap. S. 8, 8; TS 1, 8, 4, 1; VS 3, 49.
pûrvâparaṃ carato 4, 12, 2; RV 10, 85, 18; TB 2, 7, 12, 2. 3, 9, 3; AV 7, 81, 1; 13, 2, 11; 14, 1, 23.
pûrvedyur idhmâ barhiḥ 4, 1, 3; TB 3, 2, 3.
pûshana∽ vanishṭunâ- 3, 15, 9; VS 25, 7.
pûshâ gâ anvetu naḥ (4, 11, 1); RV 6, 54, 5; Kâṭh. 4, 15; 20, 15; TS 4, 1, 11, 2; TB 2, 4, 1, 5.
pûshâ te granthi∽ vishyatu 1, 1, 12.
pûshâ yunaktu savitâ yunaktu 2, 7, 12; Kâṭh. 16, 12.
pûshâ subandhur diva 4, 14, 16; RV 6, 58, 4; TB 2, 8, 5, 4.
pûshemâ âçâ anu veda 4, 14, 16; RV 10, 17, 5; TB 2, 4, 1, 5. 8, 5, 3; TA 6, 1, 1; AV 7, 9, 2.
pṛthivi pṛthivyâ∽ sîda 2, 7, 16; Kâṭh. 39, 3.
pṛthivî samit 4, 9, 23; 4, 9, 25; TA 4, 41.
pṛthivy asi janmanâ 2, 13, 15.
pṛthivyâ aham ud antariksham 2, 10, 6; Kâṭh. 18, 4; TS 4, 6, 5, 1; 5, 4, 7, 1; VS 17, 67.

pṛthivyâḥ purîsham asy 2,8,1; Kâṭh. 17,6; Kap. S. 26, 5; VS 14, 4.
pṛthivyâi tvântarikshâya 1, 2, 11; 3, 8, 9; Kâṭh. 26, 5; Kap. S. 41, 3, TS 1, 3, 6; 6, 3, 4.
pṛthivyâi svâhântarikshâya 3, 12, 10; Kâṭh. 5, 1, 6; 5, 1, 8; 5, 5, 2: 37, 15; TS 7, 1, 15; VS 22, 29; AV 5, 9, 2. 3.
pṛthupâjâ amartyo 4, 10, 1; (4, 11, 2; pṛthupâjâs); RV 3, 27, 5; Kâṭh. 40, 14; TB 3, 6, 1, 3.
pṛçnis tiraçcînapṛçnir 3,13,5; Kâṭh.5,9,2; TS 5, 6, 12; VS 24, 4.
pṛshṭîr me râshṭram udaram 3,11,8; Kâṭh. 38, 4; VS 20, 8.
pṛshṭo divi pṛshṭo agniḥ 2, 13, 11; (3, 16, 4; 4, 11, 1; 4, 12, 4; 4, 14, 9 pṛshṭo divi); RV 1, 98, 2; Kâṭh. 4, 16; 40, 3; 11, 13; 20, 15; 22, 14 u. 15; TS 1, 5, 11, 1; 4, 4, 13, 5. 7, 15, 6; TB 3, 11, 6, 4; VS 18, 73.
pra kâravo mananâ 4, 14, 3; RV 3, 6, 1; TB 2, 8, 2, 5.
pra kshodasâ 4, 14, 7; RV 7, 95, 1.
praghâsyân avâmahe 1, 10, 2; Kâṭh. 9, 4; Kap. S. 8, 7; TS 1, 8, 3, 1; VS 3, 44.
pracaraṇyâm agre gṛhṇâty 4, 5, 2.
pra carshaṇibhyaḥ 4, 10, 4; (4, 13, 5; 4, 14, 8); RV 1, 109, 6; Kâṭh. 4, 15; TS 4, 2, 11, 1; TB 2, 8, 5, 1.
pra citram arkaṃ gṛṇate 4, 10, 3; (4, 14, 11); RV 6, 66, 9; Kâṭh. 20, 15; TS 4, 1, 11, 3; TB 2, 8, 5, 5; Nir. 3, 21.
prajâ agne saṃvâsaye 1, 6, 1; Kâṭh. 7, 12; TB 1, 2, 1, 13.
prajâḥ sṛshṭvâṃho 'vayajya vṛtraṃ hatvâ 1, 10, 17; Kâṭh. 36, 8 u. 11.
prajâḥ sṛshṭvâṃho 'vayajya so 'kâmayata 1, 10, 14; Kâṭh. 9, 16.
prajâṃ dadâtu parivatsaro no 2, 13, 22.
prajâpataye ca vâyave a 3, 14, 11; VS 24, 30.
prajâpataye purushân 3, 14, 8; VS 24, 29.
prajâpatiḥ prajâ asṛjata tâ enaṃ sṛshṭâ 2, 5, 6.
prajâpatiḥ prajâ asṛjata tâ vâi 1, 8, 4.
prajâpatiḥ prajâ asṛjata sa vâ agnim 1, 8, 1.
prajâpatim prathamaṃ 4, 14, 1; TB 2, 8, 1, 4.
prajâpatir vâ amanyata 3, 1, 8.
prajâpatir vâ âgrâyaṇo 4, 6, 4.
prajâpatir vâ idam agra âsît 1, 6, 3; Kâṭh. 6, 1; Kap. S. 3, 12.
prajâpatir vâ eka âsît 1, 9, 3; 4, 2, 1.
prajâpatir vâ etam agre 3, 4, 8; Kâṭh. 22, 4.
prâjâpatir vâi trîn mahimno 4, 2, 12.
prajâpatir vâi devebhyo bhâgadheyâni 2, 2, 8.
prajâpatir vâi devebhyo yajñân 4, 7, 6.
prajâpatir vâi na vyâharat 4, 2, 8.
prajâpatish ṭvâ sâdayatu 4, 9, 16; Kâṭh. 39, 3; VS 13, 17.
prajâpate tvaṃ nidhipâḥ 4, 14, 1; TB 2, 8, 1, 3.
prajâpate na tvad etâny 2, 6, 12; (cf. das Folgende); RV 10, 121, 10; TS 1, 8, 14, 2; 3, 2, 5, 6; TB 2, 8, 1, 2; 3, 5, 7, 1; TA 10, 54; VS 10, 20; 23, 65; AV 7, 79, 4. 80, 3; Nir. 10, 43.
prajâpate nahi tvat tâny anyo 4, 14, 1; Kâṭh. 15, 8 (pr. nahi tvad anya); vgl. das Vorhergehende.
prajâpater vâ etaj jyeshṭhaṃ 1, 10, 8.
prajâpater vâ ete cakshushî 4, 6, 3.
prajâpates tapasâ vâvṛdhânaḥ 3, 16, 2; Kâṭh. 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 4; VS 29, 11.
pra tat te adya çipivishṭa 4, 10, 1; RV 7, 100, 5; TS 2, 2, 12, 5; SV 2, 976; Nir. 5, 9.
pra tad vishṇuḥ stavate vîryeṇa 1, 2, 9; (3, 8, 7); (4, 11, 4; 4, 14, 5 pra tad vishṇuḥ); RV 1, 154, 2; Kâṭh. 2, 10; 25, 8; Kap. S. 2, 4; 40, 1; TB 2, 4, 3, 4. 8, 3, 2; 3, 1, 3, 3; VS 5, 20; AV 7, 26, 2. 3; Nir. 1, 20.

prati tyan nâma râjyam 2, 6, 12; (4, 4, 6); Kâṭh. 15, 8.
prati spaço visṛjâ tûrṇitamo 2, 7, 15; RV 4, 4, 3; Kâṭh. 16, 15; Kap. S. 25, 5; TS 1, 2, 14, 1; VS 13, 11.
pratîpam anya ûrmir yudhyaty 4, 4, 1.
pratûrtaw vâjinn âdrava 2, 7, 2; Kâṭh. 19, 2; Kap. S. 29, 8; TS 4, 1, 2, 1; 5, 1, 2, 1; VS 11, 12.
pratûrvann ehy avakrâmann 2, 7, 2; (3, 1, 3); Kâṭh. 16, 1; 19, 2; Kap. S. 29, 8; TS 4, 1, 2, 1; 5, 1, 2, 3; VS 11, 15.
pra te mahe sarasvati 4, 12, 6.
pratyushṭaw rakshaḥ 1, 1, 11; TS 1, 1, 10; VS 1, 7. 29.
prathamâ vâw sarathinâ 3, 16, 2; Kâṭh. 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 3; VS 29, 7.
prathamâ ha vyuvâsa 2, 13, 10; Kâṭh. 39, 10; AV 3, 10, 1.
pra devaṃ devavîtaye 4, 10, 3; RV 6, 16, 41; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 4.
pra devaṃ devyâ dhiyâ 4, 10, 4; (4, 13, 1); RV 10, 176, 2; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 1.
pra nûnam brahmaṇaspatir 1, 6, 2; RV 1, 40, 5; Kâṭh. 7, 14; VS 34, 57.
pra no yachatv aryamâ 1, 11, 4; RV 10, 141, 2; Kâṭh. 14, 2; Kap. S. 29, 2; TS 1, 7, 10, 2; VS 9, 29; AV 3, 20, 3.
prapathe pathâm ajanishṭa 4, 14, 16; RV 10, 17, 6; TB 2, 8, 5, 3; AV 7, 9, 1.
pra pûrvaje pitarâ navyasîbhir 4, 10, 3; (4, 14, 7 pra pûrvaje); RV 7, 53, 2; TS 4, 1, 11, 4; TB 2, 8, 4, 7.
pra prâyam agnir bharatasya 2, 7, 10; RV 7, 8, 4; Kâṭh. 16, 10; Kap. S. 25, 1; TS 2, 5, 12, 4; 4, 2, 3, 2; VS 12, 34.
pra bâhavâ sisṛtaṃ jîvase nâ 4, 11, 2; (4, 14, 10 pra bâhavâ); RV 7, 62, 5; Kâṭh. 12, 14; TS 1, 8, 22, 3; 2, 5, 12, 3; TB 2, 7, 15, 6. 8, 6, 7; VS 21, 9.
pra budhnyâ va îrate 4, 10, 5; RV 7, 56, 14; Kâṭh. 21, 13; TS 4, 3, 13, 6.
pramuñca dhanvanas 2, 9, 2; Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 3; VS 16, 9.
pra yâbhir yâsi dâçvâwsam 4, 10, 6; (4, 12, 2 pra yâbhiḥ); RV 7, 92, 3; Kâṭh. 10, 12; TS 2, 2, 12, 7; TB 2, 8, 1, 1; VS 27, 27.
pra vaḥ çukrâya 4, 14, 3; RV 7, 4, 1; Kâṭh. 7, 16; TB 2, 8, 2, 3.
pra vâ ṛcâ ha prayachati 4, 8, 7.
pra vâ eko mimaya 4, 12, 6; RV 2, 29, 5.
pra vâtâ vânti 4, 12, 5; RV 5, 83, 4; TA 6, 6, 3.
pra vâm arcanty ukthino 4, 11, 1; RV 3, 12, 5; SV 2, 925. 1053.
pra vâyum acha bṛhatî 4, 10, 6; (4, 12, 2; 4, 14, 2 pra vâyum); RV 6, 49, 4; TB 2, 8, 1, 1; VS 33, 55.
pra vo vâjâ abhidyavo 1, 6, 1; (4, 14, 3 pra vaḥ); RV 3, 27, 1; TS 2, 5, 7, 2; TB 3, 5, 2, 1; Mân. Çr. 6, 1, 3.
pra çukrâitu devî 4, 9, 14; RV 7, 34, 1; TA 4, 17, 1.
prasadya bhasmanâ yonim 2, 7, 10: Kâṭh. 16, 10; Kap. S. 25, 1; 32, 2; TS 4, 2, 3, 3; VS 12, 38.
pra sa mitra marto astu 4, 10, 2; (4, 12, 6 pra sa mitra); RV 3, 59, 2; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 5; TB 2, 8, 7, 4; 3, 7, 9, 5; Nir. 2, 13.
pra sasâhishe puruhûta 4, 12, 3; RV 10, 180, 1; Kâṭh. 10, 12; 38, 7; TS 3, 4, 11, 4; TB 2, 6, 9, 1; 3, 5, 7, 4.
prasvâñkte prajâtyâ 3, 6, 3.
prâcî dig vasanta ṛtur 2, 7, 20.
prâcî diçâw sahayaçâ 3, 16, 4; Kâṭh. 22, 14; TS 4, 4, 12, 2.
prâcînam barhiḥ pradiçâ 4, 13, 3; RV 10, 110, 4; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6. 3, 2; VS 29, 29; AV 5, 12, 4; Nir. 8, 9.
prâcîm anu pradiçam prehi vidvân 1, 6, 2; (2, 10, 6 prâcîm anu); Kâṭh. 7, 13; 18, 4;

21, 9; Kap. S. 6, 8; 28, 4; TS 5, 6, 5; VS 17, 66.
prâcyâ tvâ diçâ sâdayâmy 2, 8, 11.
prâcyâṃ diçi tvam indrâsi 4, 12, 2; Kâṭh. 8, 17; TS 2, 4, 14, 1.
prâcyâi diçe svâhâ 3, 12, 8; VS 22, 24.
prâṇadâ apânadâ 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17; TS 4, 6, 1, 4; VS 17, 15.
prâṇam me pâhy apânam me pâhi 2, 8, 2; VS 14, 8.
prâṇâd apânaṃ saṃtanv 2, 13, 3.
prâṇâya svâhâpânâya 3, 12, 20; Kâṭh. 5, 4, 10; TS 7, 4, 21; TA 4, 15; VS 22, 23; 23, 18.
prâṇebhyo vâi tâḥ prajâḥ 1, 10, 8.
prâṇo vâi gâyatrî 3, 4, 4.
prâtar yajadhvam açvinâ 4, 12, 6; RV 5, 77, 2; TB 2, 4, 3, 13; Nir. 12, 5.
prâtaryâvâṇâ prathamâ yajadhvam 4, 12, 6; RV 5, 77, 1; TB 2, 4, 3, 13.
priyâ vo nâma huve 4, 11, 2; RV 7, 56, 10; Kâṭh. 8, 17; TS 2, 1, 11, 1.
pred agne jyotishmân 2, 7, 10; (3, 2, 2); Kâṭh. 16, 10; 19, 12; Kap. S. 25, 1; 32, 2; TS 4, 2, 3, 1; 5, 2, 2, 2; VS 12, 32.
preddho agne dîdihi 2, 10, 6; (3, 3, 9; 4, 10, 1 u. 5); RV 7, 1, 3; Kâṭh. 2, 15; 18, 4; 19, 14; 20, 14; 21, 9; 35, 1; 39, 15; Kap. S. 28, 4; 48, 2; TS 4, 6, 5, 4; 5, 4, 7, 3; VS 17, 76; SV 2, 725.
preyam agâd dhishaṇâ 1, 1, 2; (4, 1, 2); Kâṭh. 1, 2; 47, 1; TS 1, 1, 2, 1; TB 3, 2, 2, 2.
prehi prehi pathibhiḥ 4, 14, 16; RV 10, 14, 7; AV 18, 1, 54.
prothad açvo na yavase 2, 8, 14; RV 7, 3, 2; Kâṭh. 17, 10; Kap. S. 26, 9; TS 4, 4, 3, 3; VS 15, 62; SV 2, 570.
pro shv asmâi puroratham 4, 12, 4; RV 10, 133, 1; TS 1, 7, 13, 5; TB 2, 5, 8, 1; SV 2, 1151; AV 20, 95, 2.
prâitu brahmaṇaspatiḥ 4, 9, 1; RV 1, 40, 3; VS 33, 89; 37, 7; TA 4, 2, 2; 5, 2, 6; SV 1, 56.
prâitu vâjî kanikradan 2, 7, 4; Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 3; 5, 1, 5, 6; VS 11, 46.
prâiyamedhâ vâi sarve 1, 8, 7.
prâishâm ajmeshu vithureva 4, 11, 2; RV 1, 87, 3; TS 4, 3, 13, 7.
phalgunîpûrṇamâse brâhmaṇasyâdadhyât 1, 6, 9.
baḍ itthâ parvatânâṃ 4, 12, 2; RV 5, 84, 1; Kâṭh. 10, 12; TS 2, 2, 12, 2; Nir. 11, 37.
babhrur aruṇababhruḥ 3, 13, 3.
barhishadaḥ pitara ûty arvâg 4, 10, 6; RV 10, 15, 4; Kâṭh. 21, 14; TS 2, 6, 12, 2; TB 2, 6, 16, 1; VS 19, 55; AV 18, 1, 51; Nir. 4, 21.
balavijñâyaḥ sthaviraḥ 2, 10, 4; RV 10, 103, 5; Kâṭh. 18, 5; Kap. S. 28, 5; TS 4, 6, 4, 2; VS 17, 37; SV 2, 1203; AV 19, 3, 5.
bahishṭhebhir viharan yâsi 4, 12, 5; RV 4, 13, 4; TB 2, 4, 5, 4.
bahûnâm pitâ bahur 3, 16, 3; RV 6, 75, 5; TS 4, 66, 2; VS 29, 42; Nir. 9, 14.
babvîr, âsâdayed 4. 1, 13.
bârhaspatyaṃ caruṃ 2, 2, 3; 2, 2, 4; Kâṭh. 11, 4; TS 1, 8, 9.
bârhaspatyaç carur brahmaṇo gṛhe 2, 6, 5; Kâṭh. 15, 4.
bâhû me balam 3, 11, 8; Kâṭh. 38, 4; TB 2, 6, 5, 5; VS 20, 7.
bṛhat sâma kshatrabhṛd 3, 16, 4; Kâṭh. 22, 14; TS 4, 4, 12, 2.
bṛhad bhâ 4, 9, 22.
bṛhadbhiḥ savitas tribhir 3, 11, 10; TB 1, 4, 8, 3.
bṛhaspatiḥ prathamaṃ jâyamâno 4, 12, 1; (4, 14, 4 bṛhaspatiḥ); RV 4, 50, 4; Kâṭh. 17, 18; TB 2, 8; 2, 7; AV 20, 88, 4.
bṛhaspatiṃ havâmahe 4, 12, 1.
bṛhaspatir no havishâ ghṛtena 1, 7, 1.

bṛhaspate ati yad aryo 4, 14, 4; RV 2, 23, 15; Kâṭh. 4, 16; 40, 11; TS 1, 8, 22, 2; VS 26, 3.
bṛhaspate jushasva no 4, 11, 2; RV 3, 62, 4; Kâṭh. 4, 16; 26, 11; TS 1, 8, 22, 2.
bṛhaspate paridîyâ rathena 2, 10, 4; RV 10, 103, 4; Kâṭh. 18, 5; Kap. S. 28, 5; TS 4, 6, 4, 1; TB 2, 8, 2, 8; VS 17, 36; SV 2, 1202; AV 19, 13, 8.
bṛhaspate savitar bodhayâina• 2, 12, 5; Kâṭh. 18. 16; Kap. S. 29, 4; TS 4, 1, 7, 3; VS 27, 8; AV 7, 16, 1.
bodhâ me asya vacaso 2, 7, 10; (3, 2, 2); RV 1, 147, 2; Kâṭh. 16, 10; 19, 12; Kap. S. 25, 1; 32, 2; TS 4, 2, 3, 4; 5, 2, 2, 6; VS 12, 42; Nir. 3, 20.
bodhâ su me maghavan 4, 12, 4; RV 7, 22, 3; Kâṭh. 12, 15; SV 2, 279; AV 20, 117, 3.
brahma kshatra• saṃyujâ na vyathete 2, 7, 7; (3, 1, 9).
brahma kshatram pavate 3, 11, 7; Kâṭh. 37, 18; TB 2, 6, 1, 3; VS 19, 5.
brahma jajñânam prathamaṃ 2, 7, 15; (3, 2, 6); Kâṭh. 16, 15; 20, 5; 38, 14; Kap. S. 25, 5; 32, 7; TS 4, 2, 8, 2; 5, 2, 7, 1; TB 2, 8, 8, 8; 3, 12, 1, 1; TA 1, 13, 3; 10, 1, 10; VS 13, 3; SV 1 321.
brahmaṇaspate tvam asya yantâ 4, 12, 1; (4, 14, 10); RV 2, 23, 19. 24, 16; TB 2, 8, 5, 1; VS 34, 58.
brahmaṇaspater abhavad athâvaça• 4, 14, 10; RV 2, 24, 14; TB 2, 8, 5, 2.
brahmaṇaspate sûyamasya 4, 12, 1; (4, 14, 10); RV 2, 24, 15; TB 2, 8, 5, 2.
brahmavâdino vadanti kasmât sâyam 1, 5, 7.
brahmavâdino vadanti kiṃ tad yajñe 4, 5, 7.
brahmavâdino vadanti predhmam ukshanti 1, 4, 11.
brahmavâdino vadanti yad eko yajñaç 1, 9, 7.
brahmâṇas tvâ vaya• yujâ 2, 13, 9; RV 8, 17, 3; SV 2, 18; AV 20, 3, 3. 38, 3. 47, 9.
brahmâṇi me matayaḥ 4, 11, 3; RV 1, 165, 4; Kâṭh. 9, 18; VS 33, 78.
brahmâ devânâm padavîḥ 4, 12, 6; RV 9, 96, 6; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 1; TA 10, 10, 1; SV 2, 294; Nir. 14, 13.
brâhmaṇâsaḥ pitaraḥ 3, 16, 3; RV 6, 75, 10; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 3; VS 29, 47.
brûmo râjâna• varuṇaṃ 2, 7, 13; AV 11, 6, 2.
bhagaṃ dhiya• vâjayantaḥ 4, 14, 6; RV 2, 38, 10; TB 2, 8, 6, 3.
bhadraṃ karṇebhiḥ çṛṇuyâma 4, 14, 2; RV 1, 89, 8; Kâṭh. 35, 1; Kap. S. 28, 2; TA 1, 1, 1; VS 25, 21; SV 2, 1224.
bhadrâ açvâ haritaḥ 4, 10, 2; (4, 14, 4); RV 1, 115, 3; TB 2, 8, 7, 1.
bhadrâ te hastâ sukṛtota 4, 12, 3; RV 4, 21, 9.
bhadro no agnir âhuto 4, 12, 5; RV 8, 19, 19; Kâṭh. 39, 15; VS 15, 38; SV 1, 111; 2, 909.
bhavataṃ naḥ samanasâu (1, 8, 8; 3, 2, 3; 3, 9, 5); (2, 7, 11 bhavataṃ naḥ); Kâṭh. 3, 4; 16, 11; 26, 7; Kap. S. 2, 11; 25, 2; 41, 5; TS 1, 3, 7, 1; 4, 2, 5, 1; 6, 3, 5, 4; VS 5, 3; 12, 60.
bhinad valam aṅgirobhir 4, 14, 5; RV 2. 15, 8; TS 2, 3, 14, 5.
bhuvanam asi 4, 1, 14; Kâṭh. 1, 2; 31, 11; Kap. S. 1, 12; 47, 11; TS 1, 1, 12.
bhuvas tvam indra brahmaṇo 4, 12, 6; RV 10, 50, 4; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 4.
bhuvo yajñasya rajasaç ca netâ 2, 7, 15; (4, 10, 1 bhuvo yajñasya); RV 10, 8, 6; Kâṭh. 16, 15; 20, 15; TS 4, 4, 4, 1; TB 3, 5, 7, 1; VS 13, 15; 15, 23.
bhûmyâ âkhûn 3, 14, 7; VS 24, 26.
bhûyaskṛd asi varivaskṛd asi 2, 13, 18; Kâṭh. 39, 9; TS 4, 4, 7.
bhûyâsma te sumatâu viçvavedâ 2, 13, 10.
bhûri cakartha yujyebhir 4, 11, 3; RV 1, 16, 7; Kâṭh. 9, 18; 23, 11; Nir. 6, 7.
bhûri dve acaranti 4, 14, 7; TB 2, 8, 4, 8.

bhûr bhuvaḥ svaḥ || iti purastâd 1, 8, 5.
bhûr bhuvaḥ svar mayi tad 4, 9, 13; TA 4, 21.
bheshajaṃ gave açvâya 1, 10, 4; Kâṭh. 9, 7; Kap. S. 8, 10; TS 1, 8, 6, 1.
makshû devavato rathaḥ 4, 11, 2; RV 8, 31, 15; Kâṭh. 11, 12; TS 1, 8, 22, 3.
makhasya çiro si 2, 7, 6; 3, 1, 7; VS 37, 8.
mathîd yad îṃ vishṭo mâtariçvâ 4, 14, 15; RV 1, 148, 1.
made made hi no dadir 4, 12, 4; RV 1, 81, 7; Kâṭh. 10, 12; TB 2, 4, 4, 7; AV 20, 56, 4.
mado na yaḥ somyo 4, 12, 2.
madhave svâhâ mâdhavâya 3, 12, 13; VS 7, 30; 22, 31.
madhu naktam utoshaso 2, 7, 16; RV 1, 90, 7; TS 4, 2, 9, 3; TA 10, 39, 5; VS 13, 28; Çat. Br. 14, 9, 3, 12.
madhumatîr oshadhîr dyâvâ âpo 4, 11, 1; RV 4, 57, 3; AV 20, 143, 8.
madhumân no vanaspatir 2, 7, 16; RV 1, 90, 8; Kâṭh. 39, 3; TS 4, 2, 9, 3; VS 13, 29; Çat. B. 14, 9, 3, 13.
madhu vâtâ ṛtâyate 2, 7, 16; RV 1, 90, 6; Kâṭh. 39, 3; TS 4, 2, 9, 3, 5, 2, 8, 6; VS 13, 27; Çat. B. 14, 9, 3, 11.
madhuç ca mâdhavaç ca vâsantikâ 2, 8, 12; TS 4, 4, 11; VS 13, 25.
manur vâi prajâkâmo 1, 6, 13.
mano jyotir jushatâm 1, 7, 1; Kâṭh 34, 19; Kap. S. 48, 1; TS 1, 5, 3, 8. 10, 2. 6, 3, 3; TB 3, 7, 6, 16; VS 2, 13.
mano no âhuvâmahe 1, 10, 3; Kâṭh. 9, 6; Kap. S. 8, 9; TS 1, 8, 5, 2.
manor vâi pâtrâṇy âsan 4, 8, 1,
manyur indro manyur evâsa 4, 12, 3; RV 10, 83, 2; TB 2, 4, 1, 11; AV 4, 32, 2.
manve vâm mitrâvaruṇâ 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 2; AV 4, 29, 1.
mamâgne varco vihaveshv 1, 4, 1; (1, 4, 5); RV 10, 128, 1; Kâṭh. 4, 14; 8, 16; 31, 15; 40, 10; TS 4, 7, 14, 1; AV 5, 3, 1.
mayi gṛhṇâmy aham agre agniṃ 1, 6, 1; Kâṭh. 7, 12; Kap. S. 6, 2; TS 5, 7, 9; VS 13, 1.
mâyuḥ prâjâpatya 3, 14, 12; Kâṭh. 5, 7, 2; TS 5, 5, 12; VS 24, 31.
marutâṃ skandhâ 3, 15, 6; VS 25, 6.
marutâm manve adhi no bruvantu 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 4; AV 4, 27, 1.
maruto yad dha vo divaḥ 4, 10, 4; (4, 11, 2 u. 4); RV 8, 7, 11; Kâṭh. 8, 17; 9, 19; 21, 13; TS 1, 5, 11, 4; 2, 1, 11, 1. 3, 14, 4.
maruto yad dha vo balaṃ 4, 11, 4; RV 1, 37, 12.
marutvantaṃ vṛshabhaṃ vâvṛdhânam 1, 3, 21; RV 3, 47, 5; 6, 19, 11; Kâṭh. 4, 8; TS 1, 4, 17, 1; TB 2, 8, 3, 4; VS 7, 36.
marutvaṃ indra vṛshabho raṇâya 1, 3, 22; RV 3, 47, 1; Kâṭh. 4, 8; TS 1, 4, 19, 1; VS 7, 38; Nir. 4,9.
maçakân keçâir indraṃ 3, 15, 3; VS 25, 3.
mahaṃ indro nṛvad â 1, 3, 25; RV 6, 19, 1; Kâṭh. 4, 8; Kap. S. 3, 6; TS 1, 4, 21, 1; TB 3, 5, 7, 4; VS 7, 39; Nir. 6, 16. 17.
mahaṃ indro ya ojasâ 1, 3, 24; RV 8, 6, 1; Kâṭh. 4, 8; TS 1, 4, 20, 1; TB 3, 5, 7, 4; VS 7, 40; SV 2, 657; AV 20, 138, 1.
mahaç cid agnâ enaso 4, 11, 1; RV 4, 12, 5; Kâṭh. 2, 15.
mahânâmnî revatayo 3, 12, 21; Kâṭh. 5, 10, 5; TS 5, 2, 11, 1; VS 23, 35.
mahi trîṇâm avo 'stu 1, 5, 4; (1, 5, 11); RV 10, 185, 1; Kâṭh. 7, 2; 7, 9; Kap. S. 5, 2; VS 3, 31; SV 1, 192.
mahî dyâvâpṛthivî iha 4, 14, 7; RV 4, 56, 1.
mahî dyâuḥ pṛthivî ca na 2, 7, 16; (4, 10, 3; 4, 11, 1); RV 1, 22, 13; Kâṭh. 13, 9 u. 10; 15, 12; 16, 16; 20, 7; 39, 3; Kap. S. 32, 9; TS 3, 3, 10, 2. 5, 11, 3; 4, 2, 9, 3; 5, 2, 3, 6; VS. 8, 32; 13, 32.
mahîm û shu mâtaraṃ 4, 10, 1; (4, 12, 4 mahîm û shu); Kâṭh. 30, 4 u. 5; Kap. S. 46, 7; TS 1, 5, 11, 5; 7, 1, 13, 2; TB 3, 1, 3, 3; TA 1, 13, 2; VS 21, 5; AV 7, 6, 2.

maho rujâmi bandhutâ 4, 11, 5; RV 4, 4, 11; Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 4.
mâ chandas tat pṛthivy agnir 2, 13, 14.
mâtalî kavyâir yamo 4, 14, 16; RV 10, 14, 3; TS 2, 6, 12, 5; TB 2, 6, 12, 2; AV 18, 1, 47.
mâtâ ca te pitâ ca te 3, 13, 1; Kâṭh. 5, 4, 8; TS 7, 4, 19, 3; TB 3, 9, 7, 4; VS 23, 24. 25.
mâ te asyâṃ sahasâvan 4, 12, 3; RV 7, 19, 7; TS 1, 6, 12, 5; AV 20, 37, 7.
mâteva putram pṛthivî 2, 7, 11; Kâṭh. 16, 11; 20, 1; 22, 6; Kap. S. 25, 2; 32, 3; TS 4, 2, 5, 2; 5, 2, 4, 2; VS 12, 61.
mâ tvâgnir dhanayîd 3, 16, 1; RV 1, 162, 15; Kâṭh. 5, 6, 5; TS 4, 6, 9, 2; VS 25, 37.
mâ naḥ kratubhir 4, 9, 12; TA 4, 20, 2.
mâ naḥ samasya dûḍhyaḥ 4, 11, 6; RV 8, 75, 9; TS 2, 6, 11, 2; Nir. 5, 23.
mâ nas toke tanaye 4, 12, 6; RV 1, 114, 8; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 2; 4, 5, 10, 3; TB 2, 8, 6, 9; TA 10, 53; VS 16, 16.
mâ no asmin mahâdhane 4, 11, 6; RV 8, 75, 12; Kâṭh. 7, 17; TS 2, 6, 11, 3; SV 2, 1000.
mâ no gharma 4, 9, 12; TA 4, 20, 2.
mâ no devânâṃ viçaḥ 4, 11, 6; RV 8, 75, 8; Kâṭh. 7, 17; TS 2, 6, 11, 2.
mâ no mitro varuṇo aryamâyur 3, 16, 1; RV 1, 162, 1; Kâṭh. 5, 6, 4; TS 4, 6, 8, 1; VS 25, 24; Nir. 9, 3.
mâ no vadhâir varuṇo 4, 14, 9; RV 2, 28, 7.
mâ no hiṃsîj janitâ 2, 7, 14; RV 10, 121, 9; Kâṭh. 16, 14; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 1; VS 12, 102.
mândâ vaçâ jyotishmatîr 2, 4, 7; (2, 4, 8); Kâṭh. 11, 9 u. 10; 35, 3.
mâ su bhitthâ mâ su risho 2, 7, 7; Kâṭh. 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 9, 1; VS 11, 68.
mitraḥ saṃsṛjyâ pṛthivîm 2, 7, 5; (3, 1, 6); Kâṭh. 16, 5; 19, 6; Kap. S. 30, 4; TS 4, 1, 5, 1; VS 11, 53.
mitrasya carshaṇîdhṛtaḥ 1, 5, 4; 2, 7, 6; 4, 9, 1; (1, 5, 11; 3, 1, 8); RV 3, 59, 6; Kâṭh. 16, 6; 19, 7; 23, 12; Kap. S. 30, 5; TS 3, 4, 11, 5; 4, 1, 6, 3; TA 4, 3, 2; VS 11, 62.
mithunaṃ vâi dadhi ca çṛtaṃ câtha 1, 10, 6.
mîḍhushṭama çivatama 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; TS 4, 5, 10, 4, TB 2, 8, 6, 9; VS 16, 51.
mukhaṃ sad asya 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3: TB 2, 6, 4, 4; VS 19, 88.
mûrdhânaṃ divo aratiṃ pṛthivyâ 1, 3, 15; (4, 14, 9 mûrdhânaṃ divaḥ); RV 6, 7, 1; Kâṭh. 4, 5; 28, 1; Kap. S. 3, 5; TS 1, 4, 13, 1; 6, 5, 2, 1; VS 7, 24; 33, 8; SV 1, 67; 2, 490.
mṛgo na bhîmaḥ kucaro 4, 12, 3; RV 10, 180, 2; Kâṭh. 8, 16, TS 1, 6, 12, 4; VS 18, 71; SV 2, 1223; AV 7, 84, 3.
medasâ devâ vapayâ 4, 14, 6; TB 2, 8, 4, 4.
mo shû ṇa indrâtra 1, 10, 2; Kâṭh. 9, 4; Kap. S. 8, 7; TS 1, 8, 3, 1; VS 3, 46.
ya indra indriyaṃ dadhuḥ 3, 11, 4; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 13, 2; VS 20, 70.
ya imâ viçvâ jâtâny 4, 12, 6; RV 5, 82, 9; Kâṭh. 23, 12.
ya imâ viçvâ bhuvanâni 2, 10, 2; RV 10, 81, 1; Kâṭh. 18, 1; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 1; VS 17, 17.
ya ime dyâvâpṛthivî janitrî 4, 13, 3; RV 10, 110, 9; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 4; VS 29, 34; AV 5, 12, 9; Nir. 8, 14.
ya ime dyâvâpṛthivî tastabhâne 2, 13, 23; vgl. RV 10, 121, 6; Kâṭh. 40, 1; TS 4, 1, 8, 5; VS 32, 7; AV 4, 2, 3.
ya ime dyâvâpṛthivî mahitvâ 4, 14, 12; TB 2, 8, 4, 3.
ya ishavo yâtudhânânâṃ 2, 7, 15.

ya etâvanto vâ bhûyâ◡so 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; VS 16, 63.
ya ojodâ baladâ yasya viçva 2, 13, 23; vgl. RV 10, 121, 2; Kâṭh. 40, 1; TS 4, 1, 8, 4; 7, 5, 17, 1; VS 25, 13; AV 4, 2, 1; 13, 3, 24.
yaḥ kâmayeta sarvo me yajñaḥ syât 4, 8, 6.
yaḥ pathaḥ samanuyâti 2, 9, 10.
yaḥ prajayâ paçubhir na prajâyeta 1, 9, 6; Kâṭh. 9, 14.
yaḥ prathama ekâshṭakâyâṃ jâyeta 2, 5, 9.
yaḥ prâṇato nimishataçca râjâ 2, 13, 23; 3, 12, 17; RV 10, 121, 3; Kâṭh. 4, 16; 8, 17; 10, 13; 22, 14; 40, 1; 5, 5, 13; TS 4, 1, 8, 4; 7, 5, 16, 1; VS 23, 3; 25, 11; AV 4, 2, 2.
yaḥ saṃgrâmaṃ nayati 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 2, AV 4, 24, 7.
yaḥ sapta sindhû◡r adadhât 4, 14, 13.
yaḥ some antar yo goshv antar 2, 13, 13; Kâṭh. 40, 3; AV 3, 21, 2.
yaṃ kâmayeta paçumânt syâd 1, 6, 11.
yaccid dhi te purushatrâ 3, 16, 5; RV 4, 12, 4; TS 4, 7, 15, 6.
yaccid dhi te viço 4, 12, 6; RV 1, 25, 1; TS 3, 4, 11, 5.
yaccid dhi te (4, 11, 1).
yajamânam ṛshayâ enasâhur 2, 3, 8.
yajñaṃ ca nas tanvaṃ 4, 14, 9; RV 10, 157, 2; TA 1, 27, 1; SV 2, 461; AV 20, 63, 1. 124, 4.
yajñasya vâ etâḥ pannejanîḥ 4, 5, 4.
yajñasya vâi sṛshṭasyolbam 3, 6, 7.
yajñâ yajñâ vo agnaye 2, 13, 9; RV 6, 48, 1; Kâṭh. 39, 12; VS 27, 42; SV 1, 35; 2, 53.
yajñena yajñam ayajanta 4, 10, 3; (4, 14, 2); RV 1, 164, 50; 10, 90, 16; Kâṭh. 15, 12; TS 3, 5, 11, 5; TA 3, 12, 7; VS 31, 16; AV 7, 5, 1.
yajñena vâi devâḥ svargaṃ lokam âya◡s 4, 7, 5; TS 6, 5, 3.
yajño devânâm pratyetu 1, 3, 26; (4, 14, 14); RV 1, 107, 1; Kâṭh. 4, 10; Kap. S. 3, 8; TS 1, 4, 22, 1; 2, 1, 11, 4; TB 2, 8, 1, 6; VS 8, 4; 33, 68.
yajño vâ esha saṃkrâmann eti 3, 9, 1.
yajño vâi prajâpatiḥ 3, 6, 5.
yat karṇagṛhîtayâ krîṇîyâd 3, 7, 6.
yat kiṃceda◡ varuṇa 4, 12, 6; RV 7, 89, 5; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 6; TB 2, 8, 1, 6; AV 6, 51, 3.
yat kusîdam 4, 14, 17; TS 3, 3, 8, 1; TA 2, 3.
yat te gâtrâd agninâ 3, 16, 1; RV 1, 162, 11; Kâṭh. 5, 6, 5; TS 4, 6, 8, 4; VS 25, 34.
yat te pavitram arcishy 3, 11, 10; RV 9, 67, 23; Kâṭh. 38, 2; TB 1, 4, 8, 2; VS 19, 41.
yat te bhâmena vicakarâ- 1, 7, 1.
yat te manyuparoptasya 1, 7, 1; Kâṭh. 8, 14; Kap. S. 8, 2; TS 1, 5, 3, 2.
yat tvâ kruddhaḥ parovapa 1, 7, 1; Kap. S. 8, 2; TS 1, 5, 3, 1.
yatra prâcînapravaṇa◡ 4, 2, 3.
yathâdityâ a◡çum âpyâyayanti 4, 9, 27; 4, 12, 2.
yathâ no aditiḥ karat 4, 12, 6; RV 1, 43, 2; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 2.
yathâ vâi çâlâiva◡ sa◡vatsaras 4, 8, 10.
yathâ ha tyad vasavo 3, 16, 5; (4, 11, 1); RV 4, 12, 6; 10, 126, 8; Kâṭh. 2, 15; 9, 19; VS 4, 7, 15, 7.
yad akrandaḥ prathamaṃ jâyamâna 1, 6, 2; RV 1, 163, 1; Kâṭh. 39, 1; 40, 6; 5, 6, 3; TS 4, 2, 8, 1. 6, 7, 1; VS 29, 12.
yad agna eshâ samitir 4, 14, 15; RV 10, 11, 8; AV 18, 1, 26.
yad agne yâni kâni ca 2, 7, 7; (3, 1, 9); RV 8, 102 (91), 20; Kâṭh. 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 10, 1; 5, 1, 10, 1; VS 11, 73; AV 19, 34, 3.
yad atty upajihvikâ 2, 7, 7; RV 8, 102 (91), 21; Kâṭh. 16, 7; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 10, 1; VS 11, 74; Nir. 3, 20.
yad atra çishṭa◡ rasinaḥ 2, 3, 8; 3, 11, 7;

Kâṭh. 17, 19; 38, 2; TB 1, 4, 8, 3; VS 19, 35 (ripta˘ r.).
yad adaḥ samprayatîr 2, 13, 1; Kâṭh. 39, 2; AV 3, 13, 1.
yad adya tvâ prayati yajñe asmin 1, 3, 38; Kap. S. 3, 10; AV 7, 97, 1.
yad adya sûrya bravo 4, 12, 4; RV 7, 60, 1.
yad antarâ parâvatam 4, 12, 3; RV 3, 40, 9; AV 20, 6, 9.
yad antariksham pṛthivîm 1, 10, 3; 4, 14, 17; Kâṭh. 9, 6; Kap. S. 8, 10; TS 1, 8, 5, 3; TB 3, 7, 12, 4; TA 2, 6, 8; AV 6, 120, 1.
yad ayâta˘ vahatu˘ 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 4.
yad açvasya kravisho 3, 16, 1; RV 1, 162, 9; Kâṭh. 5, 6, 4; TS 4, 6, 8, 3; VS 25, 32.
yad açvâya vâsa upastṛṇanty 3, 16, 1; RV 1, 162, 16; Kâṭh. 5, 6, 5; TS 4, 6, 9, 2; VS 25, 39.
yad asya pâre rajaso 2, 7, 12; 3, 2, 4; Kâṭh. 16, 12; 20, 2; Kap. S. 25, 3; 32, 4; TS 4, 2, 5, 2; TB 3, 7, 8.
yadâ vâjam asanad 4, 12, 1; RV 10, 67, 10; AV 20, 91, 10.
yad idaṃ mâbhiçocati 3, 16, 5; TS 4, 7, 15, 5.
yadi divâ yadi naktam 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 5; VS 20, 15.
yad imâ vâjayann aham 2, 7, 13; RV 10, 97, 11; TS 4, 2, 6, 2; VS 12, 85; Nir. 3, 15.
yadi svapan yadi jâgrad 3, 11, 10.
yad ûvadhyam udarasyâpavâti 3, 16, 1; RV 1, 162, 10; Kâṭh. 5, 6, 4; TS 4, 6, 8, 4; VS 25, 33.
yaded enam adadhur yajñiyâso 4, 14, 14; RV 10, 88, 11; Nir. 7, 29.
yad oshadhayaḥ saṃgachante 2, 7, 13; (4, 14, 6); Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 2.
yad grâme yad araṇye 1, 10, 2; (3, 11, 10 yad grâme); Kâṭh. 9, 4; Kap. S. 8, 7; TS 1, 8, 3, 1; TB 2, 6, 6, 2; VS 3, 45; 20, 17.
yad devâ devaheḍana˘ yad vâcânṛtamodima âdityâs 4, 14, 17; TB 2, 4, 4, 8; 3, 7, 12; TA 2, 3, 1. 7, 3; AV 6, 114, 1.
yad devâ devaheḍanaṃ devâsaç cakṛmâ vayam agnir mâ 3, 11, 10; Kâth. 38, 5; TB 2, 6, 6; VS 20, 14.
yad dâivyam ṛṇam aham 4, 14, 17.
yad dhariṇo yavam atti 3, 13, 1; Kâṭh. 5, 4, 8; TS 7, 4, 19, 2; TB 3, 9, 7, 2; VS 23, 30. 31.
yad dhavishyam ṛtuço 3, 16, 1; RV 1, 162, 4; Kâṭh. 5, 6, 4; TS 4, 6, 8, 2; VS 25, 27.
yad dhastâbhyâṃ cakara 4, 14, 17; TB 3, 7, 12, 3; TA 2, 4; AV 6, 118, 1.
yad ba˘hishṭhaṃ nâtividhe 4, 14, 10; RV 5, 62, 9; TB 2, 8, 6, 7.
yad barhiḥ prayâjeshu yajaty 1, 10, 9.
yad vâ asya yajñiyam medhya˘ 3, 8, 5.
yad vâjino dâma saṃdânam 3, 16, 1; RV 1, 162, 8; Kâṭh. 5, 6, 4; TS 4, 6, 8, 3; VS 25, 31.
yad vâto 'po aganîgan 3, 12, 18; Kâṭh. 5, 4, 9; TS 7, 4, 20, 1.
yad vo vayam praminâma vratâni 4, 10, 2; (4, 11, 4 yad vo vayam); RV 10, 2, 4; Kâṭh. 6, 10; Kap. S. 48, 10; TS 1, 1, 14, 4; AV 19, 59, 2.
yad vâi pâtra˘ riktam 4, 6, 2.
yad vâi prajâ varuṇo gṛhṇâti 1, 10, 12.
yantâ ca me dhartâ ca me 2, 11, 4; VS 18, 7.
yaṃ te devî nirṛtir âbabandha 2, 7, 12; (3, 2, 4); Kâṭh. 16, 12; 20, 2.
yaṃ tvâ devâpiḥ 4, 11, 2; RV 10, 98, 8; Kâṭh. 2, 15; Kap. S. 25, 3; 32, 4.
yaṃ tvâm aya˘ svadhitis 1, 2, 14; Kâṭh. 3, 2; Kap. S. 2, 9.
yan nirṇijâ rekṇasâ prâvṛtasya 3, 16, 1; (4, 12, 6 yan nirṇijâ); RV 1, 162, 2; Kâṭh. 5, 6, 3; TS 4, 6, 8, 1; VS 25, 25.
yan nîkshaṇam mâ˘spacanyâ 3, 16, 1; RV 1, 162, 13; Kâṭh. 5, 6, 4; TS 4, 6, 9, 1; VS 25, 36.

yan me mano yamaṃ gata° 4, 7, 2; Kâṭh. 29, 2; TS 6, 6, 7, 2 (manaḥ parâgataṃ).
yam agne pṛtsu martyam 1, 3, 1; RV 1, 27, 7; Kâṭh. 3, 9; Kap. S. 2, 16; TS 1, 3, 13, 2; VS 6, 29; SV 2, 765.
yam açvinâ namucer 3, 11, 7; Kâṭh. 38, 2; TB 2, 6, 3, 1; VS 19, 34.
yam açvinâ sarasvatî 3, 11, 4; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 13, 1; VS 20, 68.
yamâya tvâ makhâya tvâ 4, 9, 3; VS 37, 11.
yamo no gâtum prathamo 4, 14, 16; RV 10, 14, 2; AV 18, 1, 50.
yam paridhim paryadhatthâ 4, 1, 14; Kâṭh. 1, 12; TS 1, 1, 13, 2.
yayor ojasâ skabhitâ 4, 14, 6; TB 2, 8, 4, 5; AV 7, 25, 1.
yavâ ayavâ 2, 13, 12.
yas tastambha sahasâ 4, 12, 5; RV 4, 50, 1; Kâṭh. 9, 19; AV 20, 88, 1.
yas te adya kṛṇavad bhadraçoce 2, 7, 9; RV 10, 45, 9; Kâṭh. 16, 9; TS 4, 2, 2, 3; VS 12, 26.
yas te rasaḥ sambhṛtâ 3, 11, 7; Kâṭh. 38, 2; TB 2, 6, 3, 1; VS 19, 33.
yas te stanaḥ çaçayo 4, 9, 7; 4, 14, 3; RV 1, 164, 49; TB 2, 8, 2, 8; TA 4, 8, 2; 5, 7, 3; VS 38, 5; Çat. B. 14, 9, 4, 28; AV 7, 10, 1.
yas tvâ svaçvaḥ suhiraṇyo 4, 11, 5; RV 4, 4, 10; Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 4.
yasminn açvâsa ṛshabhâsa 3, 11, 4; RV 10, 91, 14; Kâṭh. 38, 8; TB 1, 4, 2, 2; VS 20, 78.
yasya kurmo gṛhe havis 2, 10, 4; Kâṭh. 18, 3; Kap. S. 28, 3; TS 4, 6, 3, 1; VS 17, 52; AV 6, 5, 3.
yasya prayâṇam anv anya 2, 7, 1; RV 5, 81, 3; Kâṭh. 15, 11; TS 4, 1, 1, 2; VS 11, 6.
yasya bhânti ketavo 4, 14, 14; TB 3, 1, 1, 1 (raçmayo).
yasya vâ agnihotre stomo 1, 5, 5.
yasya vratam paçavo yanti 4, 10, 1; TS 3, 1, 11, 3; AV 7, 40, 1.
yasya sânnâyyaṃ candramâ 2, 2, 13.
yasyâgnir ukhyo nugachati 3, 4, 7.
yasyâjushan namasvinaḥ 4, 11, 6; RV 8, 75, 14; TS 2, 6, 11, 3.
yasyâjyam anutpûta° 1, 4, 13.
yasyâṃ pûrve pûrvajanâ 4, 14, 11.
yasyâ râtryâḥ prâtar agnim âdhâsyamânaḥ syât 1, 6, 12.
yasyedam prâṇan nimishad 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 1.
yasyeme viçve girayo mahitvâ 2, 13, 23; RV 10, 121, 4 (yasyeme himavanto); Kâṭh. 40, 1; TS 4, 1, 8, 4; VS 25, 12; AV 4, 2, 5.
yâ oshadhayaḥ prathamajâ 2, 7, 13; (4, 14, 6 yâ oshadhayo); RV 10, 97, 1 (yâ oshadhîḥ pûrvâ jâtâ); Kâṭh. 16, 13; 13, 16; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 1; VS 12, 75; Nir. 9, 28.
yâḥ phalinîr yâ aphalâ 2, 7, 13; RV 10, 97, 15; Kâṭh. 16, 13; TS 4, 2, 6, 4; VS 12, 89; AV 6, 96, 1.
yâḥ senâ abhîtvarîr 2, 7, 7; (3, 1, 9); Kâṭh. 16, 7; Kap. S. 30, 8; VS 11, 77.
yâ° rakshanty asvapnâ 4, 14, 11.
yâgnihotrâyopasṛshṭâ nishîded 1, 8, 8.
yâ te dhâmâni divi 4, 10, 3; 4, 14, 1; RV 1, 91, 4; Kâṭh. 13, 15; TS 2, 3, 14, 1; 4, 1, 11, 1; TB 2, 8, 3, 2.
yâ te dhâmâni paramâṇi 2, 10, 2; RV 10, 81, 5; Kâṭh. 18, 2; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 5; VS 17, 21.
yâ te dhâmâni havishâ 4, 12, 4; (4, 14, 1); RV 1, 91, 19; Kâṭh. 11, 13; TS 1, 2, 10, 1; TB 2, 8, 3, 1; VS 4, 37.
yâ te rudra çivâ tanûḥ çivâ 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 11 u. 16; TS 4, 5, 10, 1; VS 16, 49.
yâ te rudra çivâ tanûr aghorâ 2, 9, 2; TS 4, 5, 1, 1; VS 16, 2.
yâ te hetir mîḍhushṭama 2, 9, 2; Kâṭh. 17,

11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 4; VS 16, 11.
yâ devy asîshṭake 2, 13, 16; Kâṭh. 39, 9.
yâ dvirûpâ sâ vârtraghnî 3, 7, 4
yâu âvaha uçato deva devâṃs 1, 3, 38; Kâṭh. 4, 12; Kap. S. 3, 10; TS 1, 4, 44, 2; VS 8, 19.
yâni gharme kapâlâny 1, 1, 8; 4, 1, 8; Kâṭh. 1, 7; 31, 6; TS 1, 1, 7, 2. 5, 10, 3.
yâ prathamâ saṃskṛtir yajñe asmin 1, 3, 12.
yâbhyâṃ svar ajanann 4, 12, 6; TB 2, 4, 5, 7.
yâm ishuṃ giriçanta 2, 9, 2; Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 1; VS 16, 3.
yâ rohiṇî tâm aruṇâ 4, 2, 4.
yâ vaḥ çarma çaçamânâya 4, 10, 4; (4, 14, 18); RV 1, 85, 12; Kâṭh. 8, 17; 21, 13; TS 1, 5, 11, 5; 2, 1, 11, 1. 3, 14, 4; TB 2, 8, 5, 6.
yâ vâṃ santi puruspṛho niyuto dâçushe narâ indrâgnî 4, 11, 1; RV 6, 60, 8; Kâṭh. 4, 15; SV 2, 342.
yâ vâṃ kaçâ madhumaty 1, 3, 8; RV 1, 22, 3; Kâṭh. 4, 2; Kap. S. 3, 2; TS 1, 4, 6, 1; VS 7, 11.
yâ vâjinn agne pavamânâ 1, 6, 2.
yâ vo devâḥ sûrye 2, 7, 16; Kâṭh. 16, 16; 40, 13; TS 4, 2, 9, 4; 5, 7, 6, 3; VS 13, 23; 18, 47.
yâ vyâghraṃ vishûcikọ — 3, 11, 7; Kâṭh. 37, 18; TB 2, 6, 1, 5; VS 19, 10.
yâ çatena pratanoshi 2, 7, 15; Kâṭh. 16, 16; TS 4, 2, 9, 2; TA 10, 1, 8; VS 13, 21.
yâsakâu çakuntikâ — 3, 13, 1.
yâsâṃ râjâ varuṇo yâti madhye 2, 13, 1; RV 7, 49, 3; TS 5, 6, 1, 1; AV 1, 33, 2.
yâsâṃ devâ divi kṛṇvanti bhakshaṃ 2, 13, 1; TS 5, 6, 1, 1; AV 1, 33, 3.
yâsâm indra udâjata 4, 2, 11.
yâ supâṇiḥ svañguriḥ 4, 12, 6; RV 2, 32, 7 (subâhuḥ sv.); Kâṭh. 13, 16; TS 3, 1, 11, 4. 3, 11, 5; AV 7, 46, 2.
yâs ta âviviçur 2, 7, 13; Kâṭh. 16, 8 (y. t. âtasthur); Kap. S. 25, 4 (âtasthur); TS 4, 2, 6, 3 (âtasthur)
yâs tisraḥ prathamajâ 1, 11, 4; Kâṭh. 14, 3; (vgl. VS 9, 4).
yâs te (4, 14, 16).
yâs te agna ârdrâ yonayo 2, 7, 15; 3, 4, 7; TA 4, 18.
yâs te agne sûrye ruco 2, 7, 16; Kâṭh. 16, 16; 40, 13; TS 4, 2, 9, 4; 5, 7, 6, 3; VS 13, 22; 18, 46.
yâs te pûshan nâvo 4, 14, 16; RV 6, 58, 3; TB 2, 5, 5, 5. 8, 5, 3.
yâs te prâcîḥ pradiço 4, 14, 11; AV 12, 1, 31.
yâs te râke 4, 12, 6; (4, 13, 10); RV 2, 32, 5; Kâṭh. 13, 16; TS 3, 3, 11, 5; AV 7, 48, 2.
yâs te râtrayaḥ savitar 1, 4, 3; Kâṭh. 5, 6; TS 3, 5, 4, 1.
yuktena manasâ vayaṃ 2, 7, 1; Kâṭh. 15, 11; TS 4, 1, 1, 1; VS 11, 2.
yukto 'nyo 'nadvân bhavati 3, 7, 9.
yuktvâya savitâ devân 2, 7, 1; Kâṭh. 15, 11; VS 11, 3.
yukshvâ hi tvaṃ rathâsahâ 4, 14, 2; RV 8, 26, 20.
yukshvâ hi devahûtamaṃ açvaṃ 2, 7, 17; (4, 11, 6); RV 8, 75 (64), 1; Kâṭh. 7, 17; 22, 5 u. 6; Kap. S. 34 am Schluss; TS 2, 6, 11, 1; 4, 2, 9, 5; 5, 5, 3, 2; VS 13, 37; 33, 4.
yuje rathaṃ 4, 10, 5; (4, 12, 3; 4, 14, 5); RV 7, 23, 3; TB 2, 4, 1, 3. 8, 2, 5; AV 20, 12, 3.
yuje vâm brahma pûrvyaṃ namobhir 2, 7, 1; RV 10, 13, 1; Kâṭh. 15, 11; TS 4, 1, 1, 2; VS 11, 5; AV 18, 3, 39.
yuñjate mana uta yuñjate 1, 2, 9; 4, 9, 1; (3, 8, 7); RV 5, 81, 1; Kâṭh. 2, 10; 15, 11; 18, 19; 25, 8; Kap. S. 2, 4; 29, 7; 40, 1; TS 1, 2, 13, 1; 4, 1, 1, 1; TA 4, 2, 1; VS 5, 14; 11, 4; 37, 2.

yuñjanti bradhnam arusham 3, 12, 18; 3, 16, 3; RV 1, 6, 1; Kâṭh. 5, 4, 9; TS 7, 4, 20, 1; VS 23, 5; SV 2, 818; AV 20, 26, 4. 47, 10. 69, 9.
yuñjanty asya kâmyâ 3, 16, 3; RV 1, 6, 2; Kâṭh. 5, 4, 9; TS 7 4, 20, 1; VS 23, 6; SV 2, 819; AV 20, 26, 5. 47, 11. 69, 10.
yuñjâthâ˘ râsabha˘ yuvam 2, 7, 1; (3, 1, 3); RV 8, 85 (74), 7 (r. rathe); Kâṭh. 16, 1; 19, 2; Kap. S. 29, 8; TS 4, 1, 2, 1; 5, 1, 2, 1; VS 11, 13.
yuñjânaḥ prathamam manaḥ 2, 7, 1; Kâṭh. 15, 11; TS 4, 1, 1; VS 11, 1.
yudhmasya te vṛshabhasya 4, 14, 14; RV 3, 46, 1.
yunakta sîrâ vi yugâ 2, 7, 12; RV 10, 101, 3; Kâṭh. 16, 12; Kap. S. 25, 3; TS 4, 2, 5, 5; VS 12, 68; AV 3, 17, 2; Nir. 5, 28.
yunajmi tvâ brahmaṇâ dâivyena 1, 4, 1; (1, 4, 5); Kâṭh. 4, 14; 31, 15; TS 1, 6, 2, 1. 10, 1.
yuva˘ vastrâṇi pîvasâ 4, 14, 10; RV 1, 152, 1; TB 2, 8, 6, 6.
yuva˘ surâmam açvinâ 3, 11, 4; (4, 12, 5); RV 10, 131, 4; Kâṭh. 17, 19; TB 1, 4, 2, 1; VS 10, 33; 20, 76; AV 20, 125, 4.
yuvam etâni divi rocanâny 4, 10, 1; (4, 14, 18); RV 1, 93, 5; Kâṭh. 4, 16; TS 2, 3, 14, 1; TB 3, 5, 7, 2.
yuvam bhujyum avaviddha˘ samudra 4, 14, 10; RV 7, 69, 7; TB 2, 8, 7, 8.
yuvâ suvâsâḥ parivîtâ 4, 13, 1; RV 3, 8, 4; Kâṭh. 15, 12; TB 3, 6, 1, 3; TA 1, 27, 2.
yuvoḥ çriyam pari yoshâ- 4, 14, 10; RV 7, 69, 4; TB 2, 8, 7, 8, Nir. 6, 4.
yûpavraskâ uta ye yûpavâhâç 3, 16, 1; RV 1, 162, 6; Kâṭh. 5, 6, 4; TS 4, 6, 8, 2; VS 25, 29.
ye agnayaḥ samanasâ oshadhîshu 1, 6, 2 (2 Mal); Kâṭh. 7, 14; Kap. S. 6, 3.
ye agnayaḥ samanaso 'ntarâ dyâvâpṛthivî 2, 8, 12 (2 Mal); Kâṭh. 17, 10; Kap. S. 26, 9; TS 4, 4, 11, 2.
ye agnayo divo 1, 6, 2; 1, 6, 7; Kâṭh. 7, 14; Kap. S. 6, 3.
ye agnayo na çoçucan 4, 14, 11; RV 6, 66, 2.
ye anneshu vividhyanti 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; TS 4, 5, 11, 1; VS 16, 62.
ye aprathetâm amitebhir 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 6.
ye amî rocane divo 2, 7, 15; VS 13, 8.
ye asmin mahaty arṇave 2, 9, 9.
ye kecârvâcînam ekâdaçinyâḥ 3, 10, 5.
ye janeshu malimlavaḥ 2, 7, 7; Kâṭh. 16, 7, 19, 10; VS 11, 79.
ye tâtṛshur devatrâ 4, 10, 6; RV 10, 15, 9; TB 2, 6, 16, 2; AV 18, 3, 47; Nir. 6, 14.
ye tîrthâni pracaranti 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; VS 16, 61.
ye te ṛyaman bahavo devayânâḥ 4, 12, 4; Kâṭh. 10, 13; TS 2, 3, 14, 4.
ye te sarasva ûrmayo 4, 10, 1; RV 7, 96, 5; Kâṭh. 19, 14; TS 3, 1, 11, 3; Nir. 10, 24.
ye trisaptâḥ pariyanti 4, 12, 1; AV 1, 1, 1.
ye devâ divy ekâdaça stha 1, 3, 13; Kâṭh. 4, 5; Kap. S. 3, 4; AV 19, 27, 11
ye devâ devânâ˘ yajñiyâ 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17; VS 17, 13.
ye devâ devebhyo adhi 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17.
ye devânâm balapatayas 4, 7, 9.
ye devâ yajñamushaḥ pṛthivyâm 1, 4, 3; vgl. Kâṭh. 5, 6 u. TS 3, 5, 4, 1 (y. d. yajñahano yajñamushaḥ p.).
ye devâ yajñamusho antarikshe 1, 4, 3; Kâṭh. 5, 6 u. TS 3, 5, 4, 1 (y. d. yajñahano yajñamusho 'ntarikshe).
ye devâ yajñamusho divy 1, 4, 3; vgl. Kâṭh. 5, 6 u. TS 3, 5, 4, 2; (y. d. yajñahano yajñamusho divy).

ye devâ yajñahanaḥ pṛthivyâm 1, 4, 3; Kâṭh. 5, 6; TS 3, 5, 4, 1 (vgl. die vorhergehenden Citate).

ye devâ yajñahano antarikshe 1, 4, 3; Kâṭh. 5, 6; TS 3, 5, 4, 1 (vgl. die vorhergehenden Citate).

ye devâ yajñahano divy 1, 4, 3; Kâṭh. 5, 6; TS 3, 5, 4, 2 (vgl. die vorgehenden Citate).

yena trito arṇavân 4, 14, 17; TA 2, 3.

yena devâ jyotishordhvâ udâyan 2, 7, 12; TS 5, 7, 2, 2.

yena dyâur ugrâ pṛthivî ca dṛḍhâ 2, 13, 23; RV 10, 121, 5; Kâṭh. 40, 1; TS 4, 1, 8, 5; VS 32, 6; AV 4, 2, 4.

yena vahasi sahasra° 2, 12, 4; Kâṭh. 18, 18; 40, 13; VS 15, 55; 18, 62.

yenâ ṛshayas tapasâ sattram 2, 12, 4; Kâṭh. 18, 18; Kap. S. 29, 6; TS 4, 7, 13, 2; VS 15, 49.

ye nîlagrîvâḥ çitikaṇṭhâ diva° rudrâ 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6.

ye nîlagrîvâḥ çitikaṇṭhâḥ çarvâ 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6.

yenendrasya ratha° sambabhûvur 2, 13, 13; Kâṭh. 40, 3.

yenendrâya samabharan payâ°sy 1, 4, 3; Kâṭh. 5, 6; TS 3, 5, 4, 2; AV 1, 9, 3.

ye pathâm pathirakshaya 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; TS 4, 5, 11, 1; VS 16, 60.

ye pâyavo mâmateyaṃ 4, 11, 5; RV 1, 147, 3; 4, 4, 13; Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 5.

ye purâ granthayo bhavanti 3, 8, 7.

ye badhyamânam anu badhyamânâ 1, 2, 15; Kâṭh. 30, 8 u. 9; TS 3, 1, 4, 2; AV 2, 34, 3.

ye bhakshayanto na vasûny 2, 3, 8; TS 3, 2, 8, 3; AV 2, 35, 1.

ye bhûtânâm adhipatayo 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16; Kap. S. 27, 6; TS 4, 5, 11, 1; VS 16, 59.

yebhyo mâtâ madhumat pinvate 4, 12, 1; RV 10, 63, 3.

ye vâjinaṃ paripaçyanti pakva° 3, 16, 1; RV 1, 162, 12; Kâṭh. 5, 6, 5; TS 4, 6, 9, 1; VS 25, 35.

ye vṛksheshu çashpiñjarâ 2, 9, 9; Kap. S. 27, 6; TS 4, 5, 11, 1; VS 16, 58.

ye samânâḥ samanasaḥ pitaro 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 2; TB 2, 6, 3, 4; VS 19, 45.

ye samânâḥ samanaso jîvâ 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 2; VS 19, 46.

ye savituḥ satyasavasya 4, 14, 11; RV 10, 36, 13; TB 2, 8, 6, 4.

yo agnir agnes tapaso 2, 7, 17; Kâṭh. 16, 17; Kap. S. 25, 8; TS 4, 2, 10, 4.

yo apsv antar agnir 2, 13, 13.

yo arvantaṃ jighâ°sati 3, 12, 1; Kâṭh. 5, 4, 4; TS 7, 4, 15.

yo asmabhyam arâtîyâd 2, 7, 7; (3, 1, 9); Kâṭh. 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 10, 3; TA 2, 5, 14; VS 11, 80.

yoge yoge tavastaram 2, 7, 2; (3, 1, 3); RV 1, 30, 7; Kâṭh. 16, 1; 19, 2; Kap. S. 29, 8; TS 4, 1, 2, 1; 5, 1, 2, 1; VS 11, 14; SV 1, 163; 2, 93; AV 20, 26, 1.

yo jâta eva prathamo 4, 12, 3; (4, 14, 12); RV 2, 12, 1; Kâṭh. 8, 16; TS 1, 7, 13, 2; TB 2, 8, 3, 3; AV 20, 34, 1; Nir. 3, 21; 10, 10.

yo jyeshṭhabandhuḥ syât 4, 8, 9.

yo naḥ pitâ janitâ yo vidhartâ 2, 10, 3; RV 10, 82, 3; Kâṭh. 18, 1; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 1; TA 10, 1, 4; VS 17, 27; AV 2, 1, 3.

yo no agniḥ pitaro hṛtsv antar 1, 6, 1; Kâṭh. 7, 12; Kap. S. 6, 2; TS 5, 7, 9, 1; AV 12, 2, 33.

yo no maruto abhi durhṛṇâyus 4, 10, 5; RV 7, 59, 8; Kâṭh. 21, 13; TS 4, 3, 13, 3; AV 7, 77, 2.

yo no mitrâvaruṇâ abhidâsât 4, 5, 8.
yo bhânubhir vibhâvâ 4, 14, 15; TS 10, 6, 2
yo me râjan yujyo vâ 4, 14, 9; RV 2, 28, 10.
yo râya îçe çatadâya 4, 14, 1; TB 2, 8, 1, 4.
yo revân yo amîvahâ 1, 5, 4; RV 1, 18, 2; Kâṭh. 7, 2; VS 3, 29; Nir. 3, 21.
yo lalâmaḥ çitipâñ 4, 2, 14.
yo vaḥ çivatamo rasas 2, 7, 5; 4, 9, 27; RV 10, 9, 2; Kâṭh. 16, 4; TS 4, 1, 5, 1; 5, 6, 1, 4; 7, 4, 19, 4; TA 4, 42, 4; 10, 1, 11; VS 11, 51; 36, 15; SV 2, 1188; AV 1, 5, 2.
yo vâ agniṃ yogâ âgate na yuñkte 3, 4, 5.
yo vâ agnim ayonim anâyatanaṃ 3, 4, 10.
yo vâ asyâyam manusho 1, 6, 5.
yo vâ iḍâṃ dhenuṃ veda 4, 2, 2.
yo vâṃ ratha ṛjuraçmiḥ 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 2.
yo viçvacakshur uta viçvatomukho 2, 10, 2; RV 10, 81, 3; Kâṭh. 18, 2; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 4; TA 10, 1, 3; VS 17, 19; AV 13, 2, 26.
yo vâi çaktiṃ veda 4, 2, 9.
yo vâi çraddhâm anâlabhya 4, 1, 4; TS 1, 6, 8.
yo vâi srucâṃ yogam 4, 1, 11.
yoshâs te patnayo loma 3, 12, 21.
yo hatvâhim ariṇât sapta 4, 14, 5; RV 2, 12, 3; AV 20, 34, 3.
yo ha sya vâṃ rathirâ vasta 4, 14, 10; RV 7, 69, 5; Kâṭh. 17, 18; TB 2, 8, 7, 8.
rajatâḥ sîsâ hariṇîr 3, 12, 21; Kâṭh. 5, 10, 5; TS 5, 2, 11, 1; VS 23, 37.
rathantaraṃ sâmabhiḥ 3, 16, 4; Kâṭh. 22, 14; TS 4, 4, 12, 1.
rathîtamâu rathînâm 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 3
rathe tishṭhan nayati 3, 16, 3; RV 6, 75, 6; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 2; VS 29, 43; Nir. 9, 16.
rantir nâmâsi divyo 4, 9, 11.
rayîṇâm patiṃ yajatam 4, 14, 1; TB 2, 8, 1, 3.
râçminâ kshayâya kshayaṃ jinva 2, 8, 8; Kâṭh. 17, 7; Kap. S. 26, 6; TS 4, 4, 1.
râkâm ahaṃ suhavâṃ 4, 12, 6; (4, 13, 10 râkâm ahaṃ); RV 2, 32, 4; Kâṭh. 13, 16; TS 3, 3, 11, 5; AV 7, 48, 1; Nir. 11, 31.
râjantam adhvarâṇâṃ 1, 5, 3; RV 1, 1, 8; Kâṭh. 7, 1 u. 8; Kap. S. 5, 1; TS 1, 5, 6, 2; VS 3, 23.
râjñy asi prâcî dig 2, 8, 9; Kâṭh. 17, 8; Kap. S. 26, 7; TS 4, 4, 2; VS 14, 13.
râtrîṃ râtrîm aprayâvaṃ bharanto 2, 7, 7; (3, 1, 9); Kâṭh. 16, 7; 19, 10; Kap. S. 30, 8; TS 4, 1, 10, 1; AV 19, 55, 1.
râye nu yaṃ jajnatû 4, 14, 2; RV 7, 90, 3; TB 2, 8, 1, 1; VS 27, 24.
rukmo hotur âgneyo 4, 4, 8.
rucam no dhehi brâhmaṇeshu 3, 4, 8; TS 5, 7, 6, 3; VS 18, 48.
rudrâḥ saṃsṛjyâ pṛthivîm 2, 7, 5; (3, 1, 6); Kâṭh. 16, 5; 19, 5; Kap. S. 30, 4; TS 4, 1, 5, 2; 5, 1, 6, 3; VS 11, 54.
ruçadvidhânâ samanâ 2, 13, 10.
retodhâ yasya bhuvanasya 4, 14, 9.
reto mûtraṃ vijahâti 3, 11, 6; Kâṭh 38, 1; TB 2, 6, 2, 2; VS 19, 76.
revatîr naḥ sadhamâdâ 4, 12, 4; RV 1, 30, 13; Kâṭh. 8, 17; 10, 12; 12, 15; TS 1, 7, 13, 5; 2, 2, 12, 8. 4, 14, 4; SV 1, 153; 2, 434; AV 20, 122, 1.
râudraṃ gavi 1, 8, 10; TB 2, 1, 7.
lâñgalam pavîravaṃ 2, 7, 12; Kâṭh. 16, 12; Kap. S. 25, 3; TS 4, 2, 5, 6; VS 12, 71; AV 3, 17, 3.
lokam pṛṇa chidram p. 2, 8, 1; Kâṭh. 16, 19; 21, 3; Kap. S. 32, 18; TS 3, 11, 6, 1; TA 6, 9, 2; VS 12, 54; 15, 59.
lomâni prayatir mama 3, 11, 8; Kâṭh. 38, 4; VS 20, 13.
vakshyantîved 3, 16, 3; RV 6, 75, 3; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 1; VS 29, 40; Nir. 9, 18.

vajro vâi yûpo 3, 9, 4.
vadhîw vṛtram maruta indriyeṇa 4, 11, 3; RV 1, 165, 8; Kâṭh. 9, 18; 23, 11; TB 2, 8, 3, 6.
vanaspatir avasṛshṭo na 3, 11, 1; Kâṭh. 38, 6; TB 2, 6, 8, 4; VS 20, 45.
vanaspatîn vâ ugro deva udâushat 4, 1, 1.
vanaspate raçanayâ niyûya 4, 13, 7; RV 10, 70, 10; Kâṭh. 18, 21; TB 3, 6, 12, 1; Nir. 6, 7.
vanaspate 'vasṛjâ 2, 12, 6; RV 3, 4, 10; Kâṭh. 18, 17; Kap. S. 29, 5; TS 4, 1, 8, 3; VS 27, 21; AV 5, 27, 11.
vanaspate vîḍvaṅgo hi 3, 16, 3; RV 6, 47, 26; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 5; VS 29, 52; AV 6, 125, 1; Nir. 2, 5; 9, 12.
vanîvâno mama dûtâsâ 4, 14, 8; RV 10, 47, 7.
vaneshu vy antarikshaṃ tatâna 1, 2, 6; (3, 7, 8); RV 5, 85, 2; Kâṭh. 2, 6; 4, 9; 24, 6; Kap. S. 1, 19; 3, 7; 37, 7; TS 1, 2, 8, 1; 6, 1, 11, 3; VS 4, 31.
vayaṃ nâma prabravâmâ ghṛtasyâsmin 1, 6, 2; RV 4, 58, 2; Kâṭh. 40, 7; TA 10, 12, 9; VS 17, 90
vayam u tvâ gṛhapate 4, 14, 15; RV 6, 15, 19; TB 3, 5, 12, 1.
varuṇaḥ kshatram indriyaṃ 3, 11, 4; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 13, 3; VS 20, 72.
varuṇamenir vâ esha 3, 3, 6.
varshavṛddham asi 1, 1, 7; 4, 1, 7.
varshâbhir ṛtunâ- 3, 11, 12; Kâṭh. 38, 11; TB 2, 6, 19, 1; VS 21, 25.
varshâhûr ṛtûnâm 3, 14, 19; VS 24, 38.
vashaṭîvarîbhiḥ somam âpyâyayanti 4, 5, 5.
vasantâya kapiñjalân 3, 14, 1; Kâṭh. 5, 10, 4; VS 24, 20.
vasantena ṛtunâ 3, 11, 12; Kâṭh. 38, 11; TB 2, 6, 19; VS 21, 23.
vasavas tvâñjantu gâyatreṇa ch. 3, 12, 19; VS 23, 8.
vasâhomam prayâuti 3, 10, 4.
vasîyasy ehi çreyasy ehi 4, 2, 5.
vasubhyo ṛshyân 3, 14, 9; VS 24, 27.
vasur agnir vasuçravâ 1, 5, 3; RV 5, 24, 2; Kâṭh. 7, 1; Kap. S. 5, 1; TS 1, 5, 6, 3; 4, 4, 4, 8; VS 3, 25; 15, 48; SV 2, 458.
vasor dhârâṃ juhoty 3, 4, 1; Kâṭh. 21, 11; TS 5, 4, 8.
vâg vâ âindravâyavaḥ 4, 5, 8.
vâcaw su mitrâvaruṇâ 4, 14, 12; RV 5, 63, 6; TB 2, 4, 5, 4.
vâcaspataye pavasva 1, 3, 4; Kâṭh. 4, 1; 27, 1; Kap. S. 3, 1; TS 1, 4, 2; VS 7, 1.
vâcaspatiw viçvakarmâṇam ûtaye 2, 10, 2; RV 10, 81, 7; Kâṭh. 18, 2; 21, 13; 30, 5; Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 5; VS 8, 45; 17, 23.
vâjaḥ purastâd uta madhyato no 2, 12, 1; TS 4, 7, 12, 2; VS 18, 34.
vâjaw vâjino jayatâdhvânaw 1, 11, 2.
vâjaprasavyaṃ juhoti 3, 4, 3.
vâjaç ca me prasavaç ca 2, 11, 2; Kâṭh. 18, 7; Kap. S. 28, 7; VS 18, 1.
vâjasya nu prasave mâtaram mahîm 1, 11, 1; (1, 11, 6); Kâṭh. 13, 14; 14, 6; Kap. S. 29, 2; TS 1, 7, 7, 1; TB 1, 3, 5, 2; VS 9, 5; 18, 30; AV 7, 6, 4.
vâjasya mâ prasavenodgrâbheṇo- 1, 1, 13; (2, 10, 5; 3, 3, 8); Kâṭh. 1, 12; 18, 3; 21, 8; Kap. S. 28, 3; TS 1, 1, 13, 1. 6, 4, 2; 4, 6, 3, 4; 5, 4, 6, 6; VS 17, 63.
vâjasyedam prasava âbabhûvemâ 1, 11, 4; Kâṭh. 14, 2; VS 9, 25.
vâjasyemam prasavaḥ sushuve 1, 11, 4; TS 1, 7, 10; VS 9, 23.
vâjasyemâṃ prasavaḥ çiçriye 1, 11, 4; TS 1, 7, 10, 1; VS 9, 24.
vâje vâje 'vata vâjino 1, 11, 2; (4, 10, 3 vâje vâje); RV 7, 38, 8; Kâṭh. 13, 14; 20, 15; TS 1, 7, 8, 2; 4, 7, 12, 1; VS 9, 18; 21, 11.
vâjo me adya prasuvâti dânaw 2, 12, 1; Kâṭh. 18, 13; VS 18, 33 (v. no).

vâjo me sapta pradiçaç 2, 12, 1; TS 4, 7, 12 (naḥ); VS 18, 32.
vâtam prâṇenâpânena 3, 15, 2; VS 25, 2.
vâtasya jûti° varuṇasya nâbhim 2, 7, 17; Kâṭh. 16, 17; TS 4, 2, 10, 1 (v. dhrâjim); VS 13, 42.
vâtopadhûta ishito vaçam anu 4, 11, 4; RV 10, 91, 7; SV 2, 333.
vâmam adya savitar 4, 12, 2; RV 6, 71, 6; TS 1, 4, 23, 1; 2, 2, 12, 2: VS 8, 6.
vâyavyam ajam âlabhetâindra° 2, 5, 11.
vâyuḥ pûtaḥ pavitreṇa 3, 11, 7; Kâṭh. 12, 9.
vâyur vâ tvâ manur vâ tvâ 1, 11, 1; Kâṭh. 13, 14; TS 1, 7, 7, 2.
vâyoḥ pûtaḥ pavitreṇa 2, 3, 8; 3, 11, 7; VS 10, 31; 19, 3; AV 6, 57, 1.
vâyoḥ savitur vidathâni manmahe 3, 16, 5; Kâṭh. 22, 15; TS 4, 7, 15, 3; AV 4, 25, 1.
vâyo çata° hariṇâ° 4, 14, 2; TS 2, 2, 12, 7.
vâçreva vidyun 4, 12, 5; RV 1, 38, 8; Kâṭh. 11, 13; TS 3, 1, 11, 5; TA 1, 12, 5.
vâstoshpate prati jânihy asmân 1, 5, 13; RV 7, 54, 1; TS 3, 4, 10, 1.
vicakrame pṛthivîm esha 4, 14, 5; RV 7, 100, 4; TB 2, 4, 3, 5. 5, 5, 4. 8, 3, 3.
vijyam dhanuḥ 2, 9, 2; Kâṭh. 17, 11; Kap. S. 27, 1; TS 4, 5, 1, 4; VS 16, 10.
vi te muñcâmi raçanâ° 1, 4, 1; 2, 12, 3; (1, 4, 5; 3, 4, 5); Kâṭh. 5, 3; 32, 3; TS 1, 6, 4, 3; AV 7, 78, 1.
vidad yadi saramâruṇam adrer 4, 6, 4; RV 3, 31, 6 (rugṇam adrer); Kâṭh. 27, 9; TB 2, 5, 8, 10 (v. yatî); VS 33, 59.
vidmâ te agne tredhâ 2, 7, 9; (4, 12, 5); RV 10, 45, 2; Kâṭh. 9, 19; 16, 9; TS 4, 2, 2, 1; VS 12, 19.
vidhum dadrâṇa° samane 4, 9, 12; RV 10, 55, 5; TA 4, 20, 1; SV 1, 325; 2, 1132; AV 9, 10, 9; Nir. 14, 18.
vidhṛtim nâbhyâ ghṛta° 3, 15, 8; VS 25, 9.
vidhema te parame janmann agne 2, 10, 6; (3, 3, 9); RV 2, 9, 3; TS 4, 6, 5, 4; 5, 4, 7, 4; VS 17, 75.
vi na indra mṛdho jahi 4, 12, 3; RV 10, 152, 4; TS 1, 6, 12, 4; 2, 5, 12, 5; VS 8, 44; 18, 70; SV 2, 1218; AV 1, 21, 2; Nir. 7, 2.
vi pâjasâ pṛthunâ 2, 7, 5; (3, 1, 6); RV 3, 15, 1; Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 5, 1; VS 11, 49.
vi pṛksho agne maghavâno 4, 14, 15; RV 1, 73, 5.
vipriyo vâ esha paçubhir 1, 6, 6.
vibhâti ketur aruṇaḥ 4, 14, 14.
vibhidyâ pura° çayathem 4, 12, 5; RV 10, 67, 5; Kâṭh. 9, 19; AV 20, 91, 5.
vibhûr asi pravâhaṇo 1, 2, 12; Kâṭh. 2, 13; Kap. S. 2, 7; TS 1, 3, 3; VS 5, 31.
vibhûr mâtrâ prabhûḥ pitrâ- 3, 12, 4; Kâṭh. 5, 1, 3; TS 7, 1, 12; VS 22, 19.
vibhrâḍ bṛhat pibatu somyam madhv 1, 2, 8; RV 10, 170, 1; Kâṭh. 2, 9; Kap. S. 2, 3; 39, 3; VS 33, 30; SV 2, 803.
vi mañ çrathâya raçanâm 4, 14, 9; RV 2, 28, 5,
vimâna esha divo madhya âsta 2, 10, 5; (3, 3, 8); Kâṭh. 18, 3; TS 4, 6, 3, 3; 5, 4, 6, 5; VS 17, 59.
vimucyadhvam aghnyâ 2, 7, 12; Kâṭh. 16, 12; Kap. S. 25, 3; TA 6, 6, 2; VS 12, 73.
vi vâ esha yajñaç chidyate 3, 5, 4.
vivesha yan mâ dhishaṇâ 4, 12, 3; 4, 14, 18; RV 3, 32, 14; Kâṭh. 8, 16; 38, 7; TS 1, 6, 12, 3; 2, 5, 12, 5; TB 2, 6, 9, 1.
viçâm kavi° viçpati° çaçvatînâm 4, 13, 6; RV 6, 1, 8; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 3.
viçva° vivyâca pṛthivîva pushṭam 4, 11, 1; (4, 14, 9 viçva° vivyâca).
viçvakarman havishâ vardhanena 2, 10, 2; Kâṭh. 18, 2; Kap. S. 28, 2; TS 4, 3, 13, 8. 6, 2, 6; VS 8, 46; 17, 24.
viçvakarman havishâ vâvṛdhânaḥ 2, 10, 2; RV 10, 81, 6; Kâṭh. 18, 2; 21, 13;

Kap. S. 28, 2; TS 4, 6, 2, 6; VS 17, 22; SV 2, 939; Nir. 10, 27.
viçvakarmâ ced ajanishṭa deva 2, 10, 3; Kâṭh. 18, 1; Kap. S. 28, 2.
viçvakarmâ vimame yo vihâyâ 2, 10, 3; RV 10, 82, 2 (v. vimanâ âd v.); TS 4, 6, 2, 1; VS 17, 26; Nir. 10, 26.
viçvataçcakshur uta cf. yo viçvacakshur uta
viçvambharâ vasudhânî 4, 14, 11.
viçvarûpo vâ etat tvâshṭro 4, 8, 4.
viçvarûpo vâi tvâshṭra 2, 4, 1; TS 2, 5, 1.
viçvasya jajñe bhuvanasya râjâ 2, 7, 9; Kâṭh. 16, 9.
viçvâdam agni◡ 2, 13, 13.
viçvâni no durgahâ jâtavedaḥ 4, 10, 1; RV 5, 4, 9; TB 2, 4, 1, 5; TA 10, 2, 1.
viçvâny anyo bhuvanâ jajâna 4, 14, 1; TB 2, 8, 1, 6.
viçvâ rûpâṇi pratimuñcate kaviḥ 2, 7, 8; (8, 2, 1); RV 5, 81, 2; Kâṭh. 10, 12; 16, 8; Kap. S. 32, 1; TS 4, 1, 10, 4; VS 12, 3; Nir. 12, 13.
viçvâhendro adhivaktâ 4, 12, 4; RV 1, 100, 19. 102, 11; Kâṭh. 13, 11.
viçvet tâ vishṇur âbharad 3, 8, 3; RV 8, 77, 10; Nir. 5, 4.
viçve devâ ṛtâvṛdha 4, 10, 3; (4, 12, 1); RV 6, 52, 10; Kâṭh. 13, 15; TS 2, 4, 14, 5; 4, 1, 11, 4.
viçve devâḥ çṛṇutema◡ havam me 4, 12, 1; RV 6, 52, 13; TS 2, 4, 14, 5; 4, 1, 11, 4; TB 2, 8, 6, 5; VS 33, 53.
viçve devâso asridhâ 4, 10, 3; RV 1, 3, 9.
viçve no adya maruto 2, 12, 1; Kâṭh. 18, 13; Kap. S. 29, 2.
viçvo devasya netur 2, 7, 7; (3, 6, 5); Kâṭh. 2, 2; 16, 7; 23, 2; Kap. S. 1, 14; 35, 8; TS 1, 2, 2, 1; 4, 1, 9, 1; 5, 1, 9, 1; 6, 1, 2, 5; Mân. Çr. 6, 1, 3.
vishṭambho divo dharuṇâ 3, 16, 4; (4, 14, 4 v. divaḥ); RV 9, 89, 6; Kâṭh. 22, 14; TS 4, 4, 12, 5.
vishṇuṃ deva◡ varuṇam 4, 14, 6; TB 2, 8, 4, 4.
vishṇûvaruṇâ abhiçastipâvâ 4, 14, 6; TB 2, 8, 4, 6.
vishṇûvaruṇâ yuvam adhvarâya 4, 14, 6; TB 2, 8, 4, 5.
vishṇoḥ karmâṇi paçyata 1, 2, 14; RV 1, 22, 19; Kâṭh. 3, 3; 16, 16; 26, 5; Kap. S. 2, 10; 41, 3; TS 1, 3, 6, 2; VS 6, 4; 13, 33; SV 2, 1021; AV 7, 26, 6.
vishṇor nu ka◡ vîryâṇi p. 1, 2, 9; (3, 8, 7); (4, 14, 5 v. nu kam); RV 1, 154, 1; Kâṭh. 2, 10; 25, 8; Kap. S. 2, 4; 40, 1; TS 1, 2, 13, 2; TB 2, 8, 3, 2; VS 5, 18; AV 7, 26, 1.
vishṇor manasâ pûte sthaḥ 4, 1, 6; Kâṭh. 1, 5; 31, 4; Kap. S. 1, 5; 47, 4.
vîtihotraṃ cet. cf. nityahotâraṃ.
vîrahâ vâ esha devânâ◡ 1, 7, 5.
vṛteva yantam bahubhir 4, 13, 6; RV 6, 1, 3; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 1 (vayaṃ tam).
vṛtrataram maghavâna◡ 4, 12, 3.
vṛshaṇaṃ tvâ trikakubhaṃ 4, 12, 5.
vṛshâgni◡ vṛshaṇaṃ bharann 2, 7, 4; (3, 1, 6); Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 3; 5, 1, 5, 7.
vṛshâ soma dyumaṃ asi 4, 10, 2; (4, 10, 5; 4, 11, 2); RV 9, 64, 1; Kâṭh. 2, 14; 20, 15; TS 4, 2, 11, 3. 3, 13, 3; SV 1, 504; 2, 131.
vṛshṭir vâi devebhyo 'nnâdyam apâkrâmat 2, 4, 8.
vṛshṇe yat te vṛshaṇo 4, 12, 2; RV 5, 31, 5; Kâṭh. 8, 16; TS 1, 6, 12, 6; TB 2, 8, 4, 3.
vedena rûpe vyapibat 3, 11, 6; Kâṭh. 38, 1; VS 19, 78; TB 2, 6, 2, 3 (v. r. vyâkârot).
veshâya vâṃ karmaṇe vâṃ 1, 1, 4.
vâirâje sâmann adhi me 3, 16, 4; Kâṭh. 22, 14; TS 4, 4, 12, 3.
vâiçvadevaṃ caruṃ nirvaped 2, 3, 2.

vâiçvadevî punatî 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 2; VS 19, 44; TB 1, 4, 8, 2; 2, 6, 3, 4.
vâiçvânara tava dhâmâny 4, 11, 1; RV 3, 3, 10.
vâiçvânarasya sumatâu syâma 4, 11, 1; (4, 14, 9); RV 1, 98, 1; Kâṭh. 4, 16; TS 1, 5, 11, 3; VS 26, 7; Nir. 7, 22.
vâiçvânaro na ûtyâ 3, 16, 4; (4, 10, 1; 4, 11, 1; 4, 12, 4); Kâṭh. 4, 16; 11, 13; 20, 15; 22, 14. 15; TS 1, 5, 11, 1; 4, 4, 12, 5. 7, 15, 6; VS 18, 72; 26, 8.
vâiçvânaro raçmibhir 3, 11, 10; TB 1, 4, 8, 3; AV 6, 62, 1.
vyakṛḍa vilohita 2, 9, 9; Kâṭh. 17, 16 (kiridra v.); Kap. S. 27, 6 (vikiriḍa v.); TS 4, 5, 10, 5 (vikirida v.).
vyacasvatîr urviyâ 4, 13, 3; RV 10, 110, 5; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 3; VS 29, 30; AV 5, 12, 5; Nir. 8, 10.
vratâ nu bibhrad 4, 11, 4; TB 2, 4, 1, 11.
vratena ya◡ vratino vardhayanti 4, 14, 14.
çata◡ vo amba dhâmâni 2, 7, 13; RV 10, 97, 2; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 1; VS 12, 76.
çataṃ te râjan bhishajaḥ 1, 3, 39; (4, 8, 5); RV 1, 24, 9; Kâṭh. 4, 13; Kap. S. 3, 11; 45, 5; TS 1, 4, 45, 1; 6, 6, 3, 2.
çatam in nu çarado 4, 14, 2; RV 1, 89, 9; Kâṭh. 35, 1; Kap. S. 48, 2; TA 1, 27, 6; VS 25, 22.
çaṃ no devâ viçvadevâ 4, 14, 11; RV 7, 35, 11; TB 2, 8, 6, 3; AV 19, 11, 2.
çaṃ no bhavantu vâjino 1, 11, 2; (4, 10, 3 çaṃ no bhavantu); RV 7, 38, 7; Kâṭh. 13, 14; 20, 15; TS 1, 7, 8, 2; 4, 1, 11, 4. 2, 11, 3; VS 9, 16; 21, 10; Nir. 12, 44.
çaṃ no vâto 'bhivâtu 4, 9, 27.
çamitâ no vanaspatiḥ 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 4; VS 21, 21.
çamitâra upetana 1, 2, 15; TB 3, 1, 4, 3.
çarma ca stho varma ca stho 2, 7, 3; Kâṭh. 16, 3; 19, 4; TS 4, 1, 3, 1; VS 11, 80.

çâdaṃ dadbhir avakân 3, 15, 1; Kâṭh. 5, 13, 1; VS 25, 1.
çâradena ṛtunâ devâ 3, 11, 12; Kâṭh. 38, 11; TB 2, 6, 19, 2; VS 21, 26.
çiro me çrîr yaço mukhaṃ 3, 11, 8; Kâṭh. 38, 4; VS 20, 5.
çilpâ vâiçvadevî 3, 13, 6; VS 24, 5.
çivena mâ cakshushâ paçyatâpaḥ 2, 13, 1; TS 5, 6, 1, 2; AV 1, 33, 4; 16, 1, 12.
çivena vacasâ tvâ 2, 9, 2; Kâṭh. 17, 11; TS 4, 5, 1, 2; VS 16, 4.
çivo bhava prajâbhyo 2, 7, 4; (3, 1, 6); Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 2; 5, 1, 5, 6; VS 11, 45.
çivo bhûtvâ mahyam 2, 7, 8; Kâṭh. 16, 8; TS 4, 1, 9, 3. 2, 1, 5; VS 12, 17.
çukrajyotiç ca citrajyotiç ca 2, 11, 1; Kâṭh. 18, 6; Kap. S. 28, 6; VS 17, 80.
çukraṃ te anyad 4, 10, 3; (4, 11, 1; 4, 14, 16); RV 6, 58, 1; Kâṭh. 4, 15; 20, 15; TS 4, 1, 11, 2; TB 2, 8, 5, 3; TA 1, 2, 4. 10, 1; 4, 5, 6; Nir. 12, 17.
çuciṃ nu stomaṃ 4, 11, 1; (4, 13, 5; 4, 14, 8); RV 7, 93, 1; Kâṭh. 13, 15; 21, 13; TS 1, 1, 14, 1; TB 2, 4, 8, 3.
çucir apâḥ sûyavasâ 4, 14, 14; RV 2, 27, 13; TS 2, 1, 11, 4; TB 2, 8, 1, 6.
çucî vo havyâ marutaḥ 4, 14, 18; RV 7, 56, 12; TB 2, 8, 5, 5.
çuddhavâlaḥ sarvaçuddhavâlo 3, 13, 4; VS 24, 3.
çuna◡ suphâlâ vitudantu bhûmi◡ 2, 7, 12; RV 4, 57, 8; Kâṭh. 16, 12; TS 4, 2, 5, 6; VS 12, 69; AV 3, 17, 5.
çunaṃ naro lâṅgalenâna ḍudbhir 2, 7, 12.*
çunâsîrâ prakṛshataṃ 2, 7, 12.
çundhadhvaṃ dâivyâya karmaṇe 1, 1, 3.
çṛṇotv agniḥ samidhâ havaṃ me 1, 3, 1; (4, 5, 2); Kâṭh. 3, 9; Kap. S. 2, 16; TS 1, 3, 13, 1.
çâiçireṇa ṛtunâ devâs 3, 11, 12; Kâṭh. 38, 11; TB 2, 6, 19, 2. VS 21, 28.

çnathad vṛtram 4, 10, 5; (4, 13, 5; 4, 14, 8); RV 6, 60, 1; Kâṭh. 4, 15; 21, 13; 23, 11; TS 4, 2, 11, 1. 3, 13, 8; TB 2, 8, 5, 1; 3, 5, 7, 3.

çrâyantîyam brahmasâmam 4, 4, 9.

çriyase kam bhânubhiḥ 4, 11, 2; RV 1, 87, 6; Kâṭh. 8, 17; TS 2, 1, 11, 2; 4, 2, 11, 2; Nir. 4, 16.

çrîṇâm udâro dharuṇo (4, 11, 2 çr. udâraḥ); RV 10, 45, 5; Kâṭh. 2, 15; 16, 9; TS 4, 2, 2, 3; VS 12, 22.

çreshṭhaṁ yavishṭha bhâratâ- 4, 11, 4; RV 2, 7, 1; TS 1, 3, 14, 3.

çvâtrâḥ stha vṛtraturo 1, 3, 3; (4, 5, 4).

shaṭtriṁçat prakramâḥ prâcî 3, 8, 4.

shaḍ etâny âdhîtayajûṁshi 3, 1, 9; Kâṭh. 19, 10; Kap. S. 30, 8.

sa it svapâ bhuvaneshv âsa 4, 14, 7; RV 4, 56, 3; TB 2, 8, 4, 7.

sa id asteva prati dhâd 4, 14, 15; RV 6, 3, 5.

sa idhâno vasuḥ kavir 2, 13, 8; RV 1, 79, 5; TS 4, 4, 4, 5; VS 15, 36; SV 2, 912.

sa ij janena sa viçâ 4, 14, 10; RV 2, 26, 3; TS 2, 3, 14, 3; TB 2, 8, 5, 3.

sa ishuhastâiḥ sa nishangibhir 2, 10, 4; RV 10, 103, 3; Kâṭh. 18, 5; Kap. S. 28, 5; TS 4, 6, 4, 1; VS 17, 35; SV 2, 1201; AV 19, 13, 4.

sa îṁ satyebhiḥ sakhibhiḥ 4, 14, 10; RV 10, 67, 7; TB 2, 8, 5, 1; AV 20, 91, 6; Nir. 5, 4.

sa îm mandrâ 2, 12, 6.

sa eva vîraḥ sa u 4, 14, 13; TB 2, 8, 3, 7.

saṁ yajñapatir âçishâ 1, 4, 2.

saṁ yajñapatir âçisheti 1, 4, 6.

saṁ yad isho vanâmahe 4, 12, 4; TS 2, 1, 11, 3.

saṁ vaḥ sṛjatv aryamâ 4, 2, 10. AV 3, 14, 2.

saṁvatsaro 'si parivatsaro 4, 9, 18; TB 3, 10, 4; VS 27, 45.

saṁ varcasâ payasâ 1, 3, 38; 4, 14, 17; Kâṭh. 4, 12; Kap. S. 3, 10; TS 1, 4, 44, 1; TA 2, 4, 8; VS 2, 24; 8, 14. 16; AV 6, 53, 3.

saṁvasethâṁ svarvidâ 2, 7, 3; Kâṭh. 16, 3; Kap. S. 30, 2; TS 4, 1, 3, 2; VS 11, 31.

saṁ vâṃ karmaṇâ sam ishâ 4, 12, 5; RV 6, 69, 1; Kâṭh. 12, 14; 23, 11; TS 3, 2, 11, 1.

saṁ vâm manâṁsi saṁ vratâ 2, 7, 11; Kâṭh. 16, 11; Kap. S. 25, 2; VS 12, 58.

saṁ vo manâṁsi saṁ vratâ 2, 2, 6; Kâṭh. 10, 12; AV 3, 8, 5; 6, 94, 1.

saṁçitam me brahma 2, 7, 7; (3, 1, 9); Kâṭh. 16, 7; 19, 10; TS 4, 1, 10, 3; 5, 1, 10, 2; TA 2, 5, 15; VS 11, 81.

saṁ sam id yuvase vṛshann 2, 13, 7; (4, 14, 16); (4, 11, 1; 4, 12, 5 saṁ sam id); RV 10, 191, 1; Kâṭh. 2, 15; TS 2, 6, 11, 4; 4, 4, 4, 4; VS 15, 30; AV 6, 63, 4.

saṁsîdasva mahaṃ asi 2, 7, 3; 4, 9, 3; RV 1, 36, 9; Kâṭh. 16, 3; TS 4, 1, 3, 3; 5, 1, 4, 5; TA 4, 5, 2; 5, 4, 6; VS 11, 37.

saṁsṛshṭâṁ vasubhî rudrâir 2, 7, 5; Kâṭh. 16, 5; TS 4, 1, 5, 2; VS 11, 55.

saṁsrâvabhâgâḥ sthesha 1, 1, 13; Kâṭh. 1, 12; Kap. S. 1, 12; TS 1, 1, 13, 2; TB 3, 3, 9, 7.

sakhâyaḥ saṁ vaḥ samyañcam 4, 11, 1; RV 5, 7, 1; Kâṭh. 2, 15; TS 2, 6, 11, 4; 4, 4, 4, 3; VS 15, 29.

sa ghâ no devaḥ savitâ 4, 14, 6; RV 7, 45, 3; TB 2, 8, 6, 1.

saṃkasuko vikasuko 4, 14, 17; TA 2, 4, 5; AV 12, 2, 14.

saṃkrandanenânimisheṇa 2, 10, 4; RV 10, 103, 2; Kâṭh. 18, 5; Kap. S. 28, 5; TS 4, 6, 4, 1; VS 17, 34; SV 2, 1200; AV 19, 13, 3.

saṃgachadhvaṁ saṃjânîdhvaṁ 2, 2, 6; RV 10, 191, 2 (s. g. s. vadadhvam); TB 2, 4, 4, 4; AV 6, 64, 1.

sa jâtaçaṁsâd uta 4, 14, 17; TB 3, 7, 12, 2; TA 2, 3.

sajâto garbho asi rodasyor 2, 7, 4; 3, 1, 5;

RV 10, 1, 2; Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 2; 5, 1, 5, 3; VS 11, 43.
sa jâyamânaḥ parame vyomani vratâny 4, 11, 1; RV 6, 8, 2.
sajoshâ indra sagaṇo marudbhiḥ 1, 3, 23; RV 3, 47, 2; TS 1, 4, 42, 1; TA 10, 1, 11; VS 7, 37.
saṃ cedhyasvâgne pra ca 2, 12, 5; Kâṭh. 18, 16; TS 4, 1, 7, 1; VS 27, 2; AV 2, 6, 2.
saṃjagmânâ avihrutâ 4, 2, 10; AV 3, 14, 3.
saṃjñânaṃ no divâ paçoḥ 2, 2, 6; Kâṭh. 10, 12.
sa te jânâti sumatiṃ 4, 11, 5; RV 4, 4, 6; Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 2.
sa tejîyasâ manasâ tvota 4, 14, 15; RV 3, 19, 3; TS 1, 3, 14, 6.
satyaṃ ca me çraddhâ ca 2, 11, 3; Kâṭh. 18, 8; Kap. S. 28, 8; VS 18, 5.
satyam it tan 4, 14, 18; RV 6, 30, 4; TB 2, 6, 9, 1.
satyam bṛhad ṛtam ugraṃ 4, 14, 11; AV 12, 1, 1.
sa tvaṃ naç citra vajrahasta 2, 13, 9; RV 6, 46, 2; Kâṭh. 39, 12; VS 27, 38; SV 2, 160; AV 20, 98, 2.
sa tvaṃ no agne 'vamo 4, 10, 4; 4, 14, 17; RV 4, 1, 5; Kâṭh. 34, 19; Kap. S. 48, 1; TS 2, 5, 12, 3; VS 21, 4.
sad asi san me bhûyâ 1, 4, 7.
sadyo jâto vyamimîta 4, 13, 5; RV 10, 110, 11; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 4; VS 29, 36; AV 5, 2, 11; Nir. 8, 21.
sadhamâdo dyumnyâ ûrjâ 2, 6, 8.
sa naḥ pâvaka dîdivo 1, 5, 1; RV 1, 12, 10; Kâṭh. 19, 14; TS 1, 3, 14, 8. 5, 5, 3; 4, 6, 1, 3; VS 17, 9.
sa naḥ piteva sûnave 1, 5, 3; RV 1, 1, 9; Kâṭh. 7, 1 u. 8; Kap. S. 5, 1; TS 1, 5, 6, 2; VS 3, 24; Nir. 3, 21.
sanadvâjaṃ vipravîraṃ 4, 14, 8; RV 10, 47, 4.
sa no vibhâvâ cakshaṇir 4, 14, 15; RV 6, 4, 2.
saṃ te payâṃsi 2, 7, 14; RV 1, 91, 18; Kâṭh. 16, 14; 35, 13; 37, 5; Kap. S. 25, 5; TS 4, 2, 7, 4; VS 12, 113.
saṃ te vâyur mâtariçvâ 2, 7, 4; (3, 1, 5); Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4; 5, 1, 5, 1; VS 11, 39.
sa paprathâno abhi pañca 4, 14, 10; RV 7, 69, 2; TB 2, 8, 7, 7.
saparyeṇyaḥ sa priyo 4, 13, 6; RV 6, 1, 6; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 3.
sa pûrvayâ nividâ kavyatâyor 4, 10, 6; RV 1, 96, 2; Kâṭh. 21, 14.
sapta te agne samidhaḥ 1, 6, 2; (1, 6, 7; 3, 3, 9); Kâṭh. 7, 14; 8, 3; 16, 4; 21, 9; 34, 19; TS 1, 5, 2, 4. 3, 2; 4, 6, 5, 5; 5, 4, 7, 5. 7, 4, 1; TB 3, 11, 5; VS 17, 79.
sapta tvâ harito rathe 4, 10, 6; (4, 12, 4); RV 1, 50, 8; Kâṭh. 9, 19; 11, 1; TS 2, 4, 14, 4; AV 13, 2, 23; 20, 47, 20.
saptadaça vâ ete dvayâ grahâḥ 1, 11, 6.
sapta vâi bandhumatîr 1, 5, 10.
sa pratnathâ sahasâ jâyamânaḥ 4, 10, 6; RV 1, 96, 1.
sa bodhi sûrir maghavâ 2, 7, 10; RV 3, 6, 4; Kâṭh. 16, 10; 19, 12; Kap. S. 25, 1; 32, 2; TS 4, 2, 3, 4; 5, 2, 2, 6; VS 12, 43.
sam agnir vasubhir no avyât 4, 12, 2; Kâṭh. 10, 12; (cf. TS 2, 1, 11, 2).
samatsv agnim avase 4, 11, 4; RV 8, 11, 9; TB 2, 4, 4, 4; SV 2, 518.
sam anyâ yanty upayanty anyâḥ 2, 13, 1; (4, 12, 4 sam anyâ yanti); RV 2, 35, 3; Kap. S. 48, 4; TS 2, 5, 12, 1.
samânâ vâ âkûtâni 2, 2, 6; RV 10, 191, 4 (-nî va âkûtiḥ); Kâṭh. 10, 12; TB 2, 4, 4, 5; AV 6, 64, 3.
samâno mantraḥ samitiḥ samânî 2, 2, 6; RV 10, 191, 3; TB 2, 4, 4, 5; AV 6, 64, 2.
samâno vâ esha yajñakratuḥ 4, 4, 7.
samâvavṛtrann adharâg 2, 6, 11; (4, 4, 5); Kâṭh. 15, 7; TS 1, 8, 14, 2; TB 1, 7, 8, 5.

samâvṛtat pṛthivî 3, 11, 10; Kâṭh. 38, 5; TB 2, 6, 6, 5 (samâvavartti p.)
samâs tvâgna ṛtavo vardhayantu 2, 12, 5; (3, 4, 6); Kâṭh. 18, 16; 22, 1; 39, 3; 40, 9; TS 4, 1, 7; 5, 1, 8, 5; VS 27, 1; AV 2, 6, 1.
samitaṃ saṃkalpethâṃ 2, 7, 11; Kâṭh. 16, 11; 20, 1; Kap. S. 32, 3; TS 4, 2, 5; 5, 2, 4, 1; VS 12, 57.
sam it sravanti sarito 2, 7, 17; RV 4, 58, 6 (samyak); TS 4, 2, 9, 6; TA 10, 40; VS 13, 38; 17, 94.
samid diçâm âçayânaḥ 3, 16, 4; Kâṭh. 22, 14; 5, 5, 21; TS 4, 4, 12.
samiddhasya çrayamâṇaḥ 4, 13, 1; RV 3, 8, 2; Kâṭh. 15, 12; TB 3, 6, 1, 1.
samiddhâ indra ushasâm anîke 3, 11, 1; (4, 14, 13 s. indro); Kâṭh. 38, 6; TB 2, 6, 8; VS 20, 36.
samiddhe agnâ adhi mâmahâna 2, 10, 5; Kâṭh. 18, 3; Kap. S. 28, 3; VS 17, 55.
samiddho agniḥ samidhâ 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18; VS 21, 12.
samiddho agnir açvinâ 3, 11, 3; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 12; VS 20, 55; AV 7, 73, 2.
samiddho añjan kṛdaram 3, 16, 2; Kâth. 5, 6, 2; TS 5, 1, 11; VS 29, 1.
samiddho adya manusho duroṇe 4, 14, 3; RV 10, 110, 1; Kâṭh. 16, 20; TB 3, 6, 3, 1; VS 29, 25; AV 5, 12, 1; Nir. 8, 5.
samidham â tishtha 2, 6, 10; TS 1, 8, 13.
samidhâgnim duvasyata 2, 7, 10; (3, 2, 2); (3, 11, 2 samidhâgnim); RV 8, 44, 1; Kaṭh. 7, 12; 16, 10; 19, 12; Kap. S. 6, 2; 25, 1; 32, 8; TS 4, 2, 3, 1; 5, 2, 2, 4; TB 1, 2, 1, 9; VS 3, 1; 12, 30.
samidhyamânaṃ samidhâ 2, 7, 16.
sam indra no manasâ neshi gobhiḥ 1, 3, 38; (4, 14, 5 sam indra naḥ); RV 5, 42, 4; Kâṭh. 4, 12; Kap. S. 3, 10; TS 1, 4, 44, 1; TB 2, 8, 2, 6; VS 8, 15; AV 7, 97, 2.
sam indra râyâ sam ishârabhemahi 2, 2, 6; RV 1, 53, 5; Kâṭh. 10, 12; AV 20, 21, 5.
samîcî nâmâsi prâcî dik 2, 13, 21; TS 5, 5, 10.
samudraṃ gacha svâhâ- 1, 2, 18; Kâṭh. 3, 8; Kap. S. 2, 15; TS 1, 3, 11; VS 6, 21.
samudraṃ gacha svâhety 3, 10, 7.
samudrasya tvâvakayâ- 2, 10, 1; Kâṭh. 17, 17; Kap. S. 28, 1; TS 4, 6, 1, 1; VS 17, 4.
samudrasya vo vayunasya patman 2, 10, 6; TS 5, 5, 4, 3
samudrâd ûrmir madhumaṃ udârad 1, 6, 2; RV 4, 58, 1; Kâṭh. 40, 7; TA 10, 12, 8; VS 17, 89.
samudrâya çiçumârân 3, 14, 2; VS 24, 21.
samudre te hṛdayam antar âyur 2, 12, 3; Kâṭh. 18, 15; Kap. S. 29, 4.
samudre te hṛdayam apsv antaḥ 1, 3, 39; (4, 8, 5); Kâṭh. 4, 13; 29, 3; 38, 5; TS 1, 4, 45, 2; 6, 6, 3, 4; VS 8, 25; 20, 19.
samudre tvâ nṛmaṇâ apsv antar 2, 7, 9; RV 10, 45, 3; Kâṭh. 16, 9; TS 4, 2, 2, 1; VS 12, 20.
samudro 'si nabhasvân 2, 12, 3; VS 18, 45.
samṛtayajño vâ esha 1, 4, 5; Kâṭh. 31, 15.
samrâjâ asya bhuvanasya 4, 14, 12.
samrâjâ ugrâ vṛshabhâ 4, 14, 12; RV 5, 63, 3.
samrâḍ anyaḥ svarâḍ anya 4, 12, 4.
samrâḍ diçâṃ sahasâmnî 3, 16, 4; TS 4, 4, 12, 3.
sampaçyâmi prajâ aham 1, 5, 3; 1, 5, 10; Kâṭh. 7, 1; 7, 8; Kap. S. 5, 1; TS 1, 5, 6.
sampṛcyadhvam ṛtâvarîr 4, 1, 3; Kâṭh. 1, 3; 31, 2; Kap. S. 1, 3; TS 1, 1, 3, 1.
sampracyavadhvam upa 2, 12, 4; Kâṭh. 18, 18; Kap. S. 29, 6; 47, 2; TS 4, 7, 13, 4; 5, 7, 7, 2; VS 15, 53.
sampracyutâ varuṇena 2, 13, 1.
sam mâ sṛjâmi payasâ 2, 12, 1; Kâṭh. 18, 13; TS 4, 7, 12, 2; VS 18, 35.

sammṛça imân âyushe 1, 2, 10.
sarasvatî manasâ peçala◡ 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 2; VS 19, 83.
sarasvatî yonyâṃ 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4, 6; VS 19, 94.
sarasvaty abhi no neshi 4, 11, 2; (4, 14, 3); RV 6, 61, 14; Kâṭh. 17, 18; 30, 3; TS 1, 2, 7, 4; TB 2, 4, 3, 1. 8, 2, 8.
sarvâbhyo devatâbhyo yajña âhṛtyâ ity 2, 4, 5.
sarve vrâtâ varuṇasyâbhûma 2, 6, 12; Kâṭh. 15, 8; TS 1, 8, 10, 2 (-bhûvan); TB 1, 7, 4, 3.
salilâya tvâ vâtâya svâhâ- 4, 9, 8.
savayase tvâbhivayase 2, 13, 17.
savayase svâhâbhivayase 3, 12, 14.
savitâ varuṇo dadhad 3, 11, 4; Kâṭh. 38, 8; TB 2, 6, 13, 2; VS 20, 71.
sa çevṛdham adhidhâ dyumnam 4, 14, 18; RV 1, 54, 11; Kâṭh. 38, 7; TB 2, 6, 9, 1.
sa sushṭubhâ sa ṛkvatâ gaṇena 4, 12, 1; (4, 14, 4); RV 4, 50, 5; Kâṭh. 10, 13; TS 2, 3, 14, 4; AV 20, 80, 5.
sasnim avindac caraṇe 4, 9, 11; RV 10, 139, 6; TA 4, 11, 8; Nir. 5, 1.
saha rayyâ nivartasvâgne 1, 7, 1; 1, 7, 4; (2, 7, 10 saha rayyâ); 4, 9, 11 u. 12 saha rayyety); Kâṭh. 8, 14; 9, 1; 16, 8 u. 10; 19, 11 u. 12; 22, 12; Kap. S. 8, 2 u. 4; TS 1, 5, 3, 3; 4, 2, 1, 3. 3, 4; 5, 2, 2, 5; TA 4, 20, 2; VS 12, 10. 41; SV 2, 1183.
sa havyavâḍ amartya 4, 10, 1; RV 3, 11, 2; Kâṭh. 19, 14; TS 4, 1, 11, 4; VS 22, 16.
sahasâ jâtân praṇudâ naḥ sapatnân 2, 8, 7; Kâṭh. 17, 6; 21, 2; Kap. S. 26, 5; 32, 17; TS 4, 3, 12, 1; 5, 3, 5, 1; TA 2, 5, 8; VS 15, 2.
sahasrâṇi sahasraço 2, 9, 9; TS 4, 5, 11; VS 16, 53.
sa hi çuciḥ çátapatraḥ 4, 14, 4; RV 7, 97, 7; TB 2, 5, 5, 4. 8, 2, 7.
sâka◡ yakshma prapata 2, 7, 13; RV 10, 97, 13; Kâṭh. 16, 13; Kap. S. 25, 4; TS 4, 2, 6, 4; VS 12, 87.
sâdhyâ vâi devâ âsan 3, 9, 5; Kâṭh. 26, 7; Kap. S. 41, 5.
sâdhvîm akar devavîtiṃ 4, 11, 1; RV 10, 53, 3; Kâṭh. 2, 15; TS 1, 3, 14, 2.
sâṃtapanâ ida◡ havir 4, 10, 5; RV 7, 59, 9; Kâṭh. 21, 13; TS 4, 3, 13, 3; AV 7, 77, 1.
sâvitram punarutsṛshṭam âlabheta 2, 5, 4.
sâvitrâir abhrim âdatte 3, 1, 2; Kâṭh. 19, 1.
sâ vâi sṛshṭobhayân devamanushyân 4, 2, 7.
sinîvâli pṛthushṭuke 4, 12, 6; RV 2, 32, 6; Kâṭh. 13, 16; TS 3, 1, 11, 3. 3, 11, 5; VS 34, 10; AV 7, 46, 1; Nir. 11, 32.
sinîvâlî sukapardâ 2, 7, 5; Kâṭh. 16, 5; TS 4, 1, 5, 3; VS 11, 56.
sîda tvam mâtur asyâ upasthe 2, 7, 8; (3, 2, 1); Kâṭh. 16, 8; TS 4, 1, 9, 3. 2, 1, 4; 5, 1, 9, 6; VS 12, 15.
sîda hotaḥ sva u loke cikitvân 2, 7, 8; (4, 10, 4 sîda hotar); RV 3, 29, 8, Kâṭh. 15, 12; 16, 3; 19, 4; Kap. S. 30, 2; TS 3, 5, 11, 2; 4, 1, 3, 3; 5, 1, 4, 5; VS 11, 35.
sîrâ yuñjanti kavayo 2, 7, 12; RV 10, 101 4; Kâṭh. 16, 12; 21, 14; Kap. S. 25, 3 TS 4, 2, 5, 5; VS 12, 67; AV 3, 17, 1.
sîsena klîbât kâryânṛta◡ 2, 4, 2.
sîsena tantram manasâ 3, 11, 9; Kâṭh. 38, 3; TB 2, 6, 4; VS 19, 80.
sugâ vo devâḥ sadanâ 1, 3, 38; (4, 14, 11 sugâ vo devâ); Kâṭh. 4, 12; Kap. S. 3, 10; VS 8, 18; AV 7, 97, 4.
sujâto jyotishâ 2, 7, 4; (3, 1, 5); Kâṭh. 16, 4; 19, 5; TS 4, 1, 4, 1; 5, 1, 5, 2; VS 11, 40.
sutrâmâṇam pṛthivîṃ dyâm anehasa◡ 4, 10, 1; (4, 12, 4 sutrâmâṇam); RV 10,

63. 10; Kâṭh. 2, 3; TS 1, 5, 11, 5; 7, 1, 18 2; TA 1, 13, 2; VS 21, 6; AV 7, 6, 3.
sudevo asi varuṇa 4, 7, 8; RV 8, 69, 12; AV 20, 92, 9; Nir. 5, 27.
suparṇaḥ pârjanya 3, 14, 15; TS 5, 5, 21; VS 24, 34.
suparṇa*w* vaste mṛgo 3, 16, 3; RV 6, 75, 11; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 4; VS 29, 48; Nir. 2, 5; 9, 19.
subarhir agniḥ pûshaṇvân 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 2; VS 21, 15.
subrahmâṇam devavantaṃ 4, 14, 8; RV 10, 47, 3; TB 2, 5, 6, 1 (vîravantam).
surâvantam barhishada*w* 3, 11, 7; Kâṭh 38, 2; TB 2, 6, 3; VS 19, 32.
suvâñ bhrâḍ añghâre 3, 8, 10.
susaṃdṛçaṃ tvâ vaya*w* vaso maghavan 1, 10, 3; (1, 10, 19 s. t. vayaṃ); RV 1, 82, 3 (ohne vaso); Kâṭh. 9, 6 u. 19; 36, 18; Kap. S. 8, 9; TS 1, 8, 5, 1; VS 3, 52.
susaṃdṛçaṃ tvâ vayam pratipaçyema sûrya 4, 12, 4.
sûyame me 'dya sta*w* 1, 1, 13.
sûrya ekâkî carati 3, 12, 19; Kâṭh. 5, 4, 7; TS 7, 4, 18, 1; VS 23, 10. 46.
sûryasya cakshur âruham 1, 2, 5; (3, 7, 7); Kâṭh. 2, 6; 24, 6; Kap. S. 1, 19; 37, 7; TS 1, 2, 4, 1; 6, 1, 7, 3; VS 4, 32.
sûryo apo vigâhate 4, 12, 5.
sûryo devîm ushasa*w* 4, 14, 4; RV 1, 115, 2; TB 2, 8, 7, 1; AV 20, 107, 15.
sṛjanti raçmîm ojasâ 4, 12, 5; RV 8, 7, 8.
sed agne 'astu subhagaḥ 4, 11, 5; RV 4, 4, 7; Kâṭh. 6, 11; TS 1, 2, 14, 3.
so agna îje çaçame 4, 13, 6; RV 6, 1, 9; Kâṭh. 18, 20; TB 3, 6, 10, 4.
so agnir yo vasur gṛṇe 2, 13, 7; RV 5, 6, 2; VS 15, 42; SV 2, 1089.
soma girbhish ṭvâ vayam 4, 10, 1; (4, 10, 5); RV 1, 91, 11; Kâṭh. 2, 14; TB 3, 5, 6, 1.
soma yâs te mayobhuva 4, 10, 3; RV 1, 91, 9; Kâṭh. 2, 14; TS 4, 1, 11, 1.
somasya mâ tavasa*w* vakshy 4, 11, 2; RV 3, 1, 1; Kâṭh. 2, 15.
somâna*w* svaraṇaṃ kṛṇuhi 1, 5, 4; (1, 5, 11 s. svaraṇam); RV 1, 18, 1; Kâṭh. 7, 2 u. 9; Kap. S. 5, 2; TS 1, 5, 6, 4; TA 10, 1, 1; VS 3, 28; SV 1, 139; 2, 813; Nir. 6, 10.
somâpûshaṇâ jananâ rayîṇâṃ 4, 11, 2; RV 2, 40, 1; Kâṭh. 8, 17; TS 1, 8, 22, 5; 2, 6, 11, 4; TB 2, 8, 1, 5.
somâpûshaṇâ rajaso 4, 14, 1; RV 2, 40, 3; TS 1, 8, 22, 5; TB 2, 8, 1, 5.
somâya kulañga 3, 14, 13; VS 24, 32.
somâya labân 3, 14, 5; VS 24, 24.
somâya ha*w*sân 3, 14, 3; VS 24, 22,
somârudrâ dhârayethâm 4, 11, 2; RV 6, 74, 1; Kâṭh. 11, 12.
somârudrâ yuvam etâny asme 4, 11, 2; RV 6, 74, 3; Kâṭh. 11, 12; TS 1, 8, 22, 5; AV 7, 42, 2.
somârudrâ vivṛhata*w* vishûcîm 4, 11, 2; RV 6, 74, 2; Kâṭh. 11, 12; TS 1, 8, 22, 1; AV 7, 42, 1.
somenejâna*w* yâjayet 4, 3, 5.
somo dhenu*w* somo arvantam 4, 14, 1; RV 1, 91, 20; TB 2, 8, 3, 1; VS 34, 21.
somo râjâmṛta*w* suta 3, 11, 6; TB 2, 6, 2; VS 19, 72.
somo vâ amutrâsît 3, 7, 8.
so horâtrâiḥ so rdhamâsâiḥ 4, 10, 6.
sâinânîkena suvidatro asme 4, 10, 5; (4, 11, 4 sâinânîkene-); Kâṭh. 21, 13; TS 4, 3, 13, 2.
sâumârâudraṃ ghṛte carum 2, 1, 5.
sâumârâudraṃ carum 2, 1, 6; Kâṭh. 11, 5.
sâumyam babhrum lomaçam 2, 5, 1.
sâurî balâkâ 3, 14, 14; Kâṭh. 5, 7, 6; TS 5, 5, 16; VS 24, 38.
sâuryaṃ ghṛte carum 2, 2, 2.

stîrṇam barhiḥ sushṭarîmâ 3, 16, 2; 4, 14, 4 s. barhiḥ); Kâṭh. 5, 6, 2; TS 5, 1, 11, 2; VS 29, 4.
stuhi çûraᵚ vajriṇam 4, 14, 12; TB 2, 8, 4, 2.
stṛṇîta barhir 4, 13, 4; RV 1, 13, 5.
stokânâm indum prati çûrâ 3, 11, 1; Kâṭh. 38, 6; TB 2, 6, 8, 4; VS 20, 46.
stomas trayastriᵚçe 3, 16, 4; TS 4, 4, 12, 4 (stomatr-).
sthâlyâ duhaty anayâ vâ etad upasîdanti 1, 8, 3.
sthiro bhava vîḍvaṅga 2, 7, 4; (3, 1, 6); Kâṭh. 16, 4; 19, 5; Kap. S. 30, 3; TS 4, 1, 4, 2; 5, 1, 5, 4; VS 11, 44.
syûtâ devebhir amṛtenâgâd 2, 7, 16; Kâṭh. 39, 3.
syonâ pṛthivi bhavâ- 4, 12, 2; RV 1, 22, 15; Kâṭh. 38, 13; TA 10, 1, 10; VS 35, 21; 36, 13; AV 18, 2, 19; Nir. 9, 32.
svajâ asi svabhûr asy 1, 2, 6.
svayaṃ kṛṇvânaḥ sugam 2, 13, 22; Kâṭh. 40, 12; TB 2, 4, 2, 5.
svargaᵚ vâ esha lokam anvârohati 3, 5, 5.
svarbhânur vâ âsuraḥ 2, 5, 2; Kâṭh. 12, 13.
svaryanto nâpekshantâ 2, 10, 6; Kâṭh. 18, 4; 21, 9; Kap. S. 28, 4; VS 17, 68, AV 4, 14, 4.
svarvatî sudughâ 3, 16, 4; Kâṭh. 22, 14,
svaçvâ yaçasâyâtam 4, 14, 10; RV 7, 69, 3; TB 2, 8, 7, 7.
svasti nâ indro vṛddhaçravâḥ 4, 9, 27; RV 1, 89, 6; Kâṭh. 35, 1; Kap. S. 48, 2; TA 1, 1, 1. 21, 3; 10, 1, 9; VS 25, 19; SV 2, 1225.
svâdushaᵚsadaḥ pitaro 3, 16, 3; RV 6, 75, 9; Kâṭh. 5, 6, 1; TS 4, 6, 6, 3; VS 29, 46.
svâdor itthâ vishûvṛto 4, 14, 14; RV 1, 84, 10; SV 1, 409; 2, 355; AV 20, 109, 1.
svâdvîṃ tvâ svâdunâ 2, 3, 8; Kâṭh. 12, 9; 37, 18; TS 1, 8, 21; TB 2, 6, 1; VS 19, 1.
svâyudhaᵚ svavasaᵚ sunîthaṃ 4, 14, 8; RV 10, 47, 2.
svâhâ yajñaᵚ varuṇaḥ 3, 11, 11; Kâṭh. 38, 10; TB 2, 6, 18, 4.
svo rohâvehi 1, 11, 8.
svâir dakshâir dakshapiteha 2, 8, 1; Kâṭh. 17, 1; Kap. S. 25, 10; TB 3, 7, 7, 9; VS 14, 3.
haᵚsaḥ çucishad vasur antarikshasad 2, 6, 12; (3, 2, 1; 4, 4, 6); (2, 7, 8; 2, 13, 8 h. çucishad); RV 4, 40, 5; Kâṭh. 15, 8; 16, 8; 19, 11; Kap. S. 32, 1; TS 1, 8, 15, 2; 4, 2, 1, 5; TB 1, 7, 9, 6; TA 1, 13, 3. 10, 40; VS 10, 24; 12, 14.
haᵚsâir iva sakhibhir 4, 12, 6; RV 10, 67, 3; Kâṭh. 23, 12; TS 3, 4, 11, 3; AV 20, 91, 3.
harikeçaḥ sûryaraçmiḥ purastât 2, 10, 5; Kâṭh. 18, 3.
havir asi vâiçvânaram 1, 1, 11.
havishî vâ bhajamâno nâ 4, 14, 15.
havishmatîr imâ âpo 1, 3, 1; (4, 5, 1); Kâṭh. 3, 9; Kap. S. 2, 16; TS 1, 3, 12; 6, 4, 2, 4; VS 6, 23.
havyavâḍ agnir ajaraḥ 4, 12, 6; (4, 14, 15); RV 5, 4, 2; TS 3, 4, 11, 1.
hasta âdhâya savitâ 2, 7, 1; TS 4, 1, 1, 4; VS 11, 11.
hiṃkârâya svâhâ 3, 12, 3; VS 22, 7.
himasya tvâ jarâyuṇâgne 2, 10, 1; Kap. S. 28, 1; TS 4, 6, 1, 1; VS 17, 5; AV 6, 106, 3.
hiraṇyagarbhaḥ samavartatâgre 2, 7, 15; 2, 13, 23; 3, 12, 16; RV 10, 121, 1; Kâṭh. 16, 15; 20, 5; 40, 1; 5, 5, 11; Kap. S. 32, 7; 48, 13; TS 4, 1, 8, 3. 2, 8, 2; 5, 5, 1, 2; VS 13, 4; 23, 1; 25, 10; AV 4, 2, 7; Nir. 10, 23.
hiraṇyaṃ nidhâya juhoty 3, 7, 7.
hiraṇyapâṇim ûtaye 4, 13, 2; RV 1, 22, 5; TS 1, 4, 25, 1; 2, 2, 12, 2; VS 22, 10.
hiraṇyavarṇaḥ sa hiraṇyasaṃdṛg 2, 13, 1.

hiraṇyavarṇam ushaso vyushṭâ 2, 6, 9; (4, 4, 3); Kaṭh. 15, 7.
hiraṇyavarṇâḥ çucayaḥ pâvakâḥ pracakramur 1, 2, 1.
hiraṇyavarṇâḥ çucayaḥ pâvakâ yâsu jâtaḥ 2, 13, 1; TS 5, 6, 1; TB 2, 8, 9, 3; AV 1, 33, 1.
hiraṇyavarṇo abhayaṃ kṛṇotv 4, 14, 12; TB 2, 8, 4, 1.
huve vâtasvanaṃ kaviṃ 4, 11, 2; RV 8, 102, 5; Kâṭh. 40, 14; TS 3, 1, 11, 8.
hṛdâṃ na hi tvâ nyṛshanty 4, 12, 3.
hṛdayasyâvadyati manasa eva 3, 10, 3.
hemantena ṛtunâ devâs 3, 11, 12; Kâṭh. 38, 11; TB 2, 6, 19, 2; VS 21, 27.
hotâdhvaryur âvayâ agnimindho 3. 16, 1, RV 1, 162, 5; Kâṭh. 5, 6, 4; TS 4, 6, 8, 2; VS 25, 28.
hotâ yakshat samidhâgnim 3, 11, 2; TB 2, 6, 11; VS 21, 29.
hotâ yakshad agniṃ samidhâ sushamidhâ 4, 13, 2; Kâṭh. 15, 13; TB 2, 6, 17.

Correcturen und Conjecturen

zu dem ganzen Werk.

(Vgl. das Vorwort).

Buch I.

p. XXI Anm. 2 Z. 3 lies Mâitr. S. 3, 12, 20 statt Mâitr. S. 6, 12, 20.

p. XXIX Z. 7 lies an erster Stelle vṛtraghné statt vṛtraghná

p. 8 Anm. 4 lies Âp. 2, 10, 4 statt Âp. 2, 10, 7.

p. 14 Z. 12 lies सोमक्रयणा° statt सोमक्रयणां°

p. 19 Z. 14 muss hinter °माद्दे ein ˇ stehen.

p. 22 Z. 14 lies °पावृत्त statt °पावृत

p. 26 Z. 3 lies एतान् statt एतान

p. 29 Z. 2 lies विश्वेषां statt विखेषां

p. 29 Z. 3 lies सुम्न्याय statt सम्न्याय

p. 34 Z. 10 lies प्रणयन्त्वँ° statt प्रणयन्त्व°

p. 40 Z. 5 lies २९ statt २७

p. 51 Z. 4 lies अभूताम् । statt अभूवाम् ॥

p. 62 Z. 17 lies यर्हीन statt यर्हान

p. 79 Z. 8. 10. 17 lies °पात्व statt °पात्म

p. 80 Z. 11 lies °तूव्यक्ष statt °तुव्यक्ष

p. 81 Z. 4 lies सुजामहा statt सुजावहा

p. 81 Z. 6 lies °भिसंममीत° statt °भिसंममित°

p. 81 Z. 10 ist nach °पाङ्क्यन्त ein ˇ zu setzen.

p. 81 Anm. 11 lies अकस्मविद्ध statt अकस्मविद

p. 91 Z. 7 lies आसी° statt आासी°

. 94 Z. 5 ist das Zeichen ᳚ erst nach अनंताया zu setzen.

. 102 Z. 13 setze ein ᵛ nach प्रातस् und streiche ||

105 Z. 2 lies प्राश्नमागुर्द° statt प्राश्नं मुर्द°

. 106 Z. 4 lies मातुर्भ्यश्चिभ्या statt मातुर्भ्यश्चिभ्या

p. 106 Z. 16 lies प्रफ° statt पफ°

p. 107 Z. 9 lies °त्रितेःप्रदानानु statt °त्रितेः प्रदानानु

p. 118 Z. 10 lies यद्दार्छति statt यद्दार्छत्ति (Conj. von Böhtlingk: „was Schaden nimmt“).

p. 119 Z. 21 lies प्रर्वा statt पर्वा

p. 120 Z. 3 lies °तर्भुक्ता statt °तर्भक्ता

p. 121 Z. 1 lies °ज्योतिर° statt °ज्योतर°

p. 121 Z. 10 lies नमस्ते statt नमक्ते

p. 121 Z. 20 lies सदन्ताय statt यदन्ताय (Conj. von Böhtlingk; „damit er die Zähne behält“).

p. 123 Z. 12 lies सेनायग्रीव statt सेनाय ग्रीव (cf. Âp. Çr. p. 132. 337).

p. 124 Z. 6 lies दृगधन्वाङ्ः statt दृगध३न्वाङ्ः

p. 126 Z. 13 lies मुष्वाः statt मुष्वा und प्रोषणी° statt पोषणी°

p. 130 Z. 11 ist das Zeichen ᵛ erst nach द।वायवास् zu setzen.

p. 134 Z. 3 lies °विद्रूर्य° statt °विद्र्य°

p. 135 Anm. 9 lies गृहामहि statt गृहामवि

p. 139 Z. 17 lies विविष्टयतीं statt विविष्टयती (Whitney).

p. 141 Z. 12 lies । statt ||

p. 143 Z. 2 lies || statt ।

p. 143 Z. 11 lies मर्तङ्घि° statt मर्तङ्कि°

p. 144 Z. 7 lies । statt ||

p. 144 Z. 9 füge am Schluss || hinzu.

p. 153 Z. 6 lies भिक्षु° statt °भिक्षु°

p. 154 Z. 9 lies °ॠ statt °°ॠ

p. 154 Z. 17 lies °मंभित्वा statt °मंचित्ता

p. 155 Z. 18 lies श्रीवती statt श्रोवती

p. 157 Z. 5 lies पितृयज्ञो statt पितृयज्ञो

p. 159 Z. 17. 18 lies °भिक्षस् statt °भिक्षस्

p. 164 Z. 1 lies वैयञ्जनी statt वैयञ्ञणी (Whitney).

p. 165 Z. 5 lies । statt ||

p. 172 Z. 15 lies चहांहा (mit den Mss.) statt चहां चहा

Buch II.

p. 8 Z. 13 lies °मिथक्तमे° (mit M).

p. 16 Z. 21 und p. 17 Z. 1 lies सेनायद्रीय statt सेनाय द्रीय (cf. Buch I p. 123 Z. 12; Âp. Çr. p. 337).

p. 20 Z. 5 lies °चार्चयता (mit allen Mss.).

p. 25 Z. 12 lies यदिंद्रे (mit Hg) statt यद्रींद्रे

p. 59 Z. 17 lies श्यैनेयी (mit Hg) statt श्यैनेयो (Metron. von श्येनी „eine weisse Kuh“; Böhtlingk).

p. 61 Z. 15 lies ॥ statt ।

p. 93 Z. 13 lies । statt ॥

p. 101 Z. 4 lies ॥ statt ।

p. 121 Z. 12 lies । statt ॥

p. 137 Z. 6 lies । statt ॥

Buch III.

p. 12 Z. 11 lies एतयायज्ञुः प्रायोक्षिः statt एतया यज्ञुः प्रयोक्षिः (cf. प्रायोक्षि Roth)

p. 20 Z. 8 lies पर्यर्हति statt परियर्हति

p. 39 Z. 8 ist entweder ग्रामांरथो beizubehalten oder (mit Roth) zu lesen ग्रामणी रथे („ruhig am Wagen“).

p. 42 Z. 19. 20 und p. 54 Z. 20 lies तृ°ह° statt हृ°ह°

p. 54 Z. 21 lies प्रउगचिंति statt प्रौगचिंति

p. 72 Z. 11 lies तो statt ते

p. 74 Z. 2 lies सꣳश्रीयेत statt सꣳश्रोयेत (सꣳश्रीयेत „einschrumpft, eintrocknet“, von √श्रा; Roth).

p. 79 Z. 11 lies °मोपघ्नं statt °मोपघ्न

p. 88 Z. 5 lies पारीवाह° statt परिवाह°

p. 90 Z. 5 lies यो नस्तन्न पायी statt यो नस्तन्नपायी (es ist von einem Vertrage die Rede: „wer von uns das nicht hält“; Roth).

p. 94 Z. 13 lies शिमृषा° statt शिमिषा°

p. 94 Z. 15 trenne °षीं नाथिषु°

p. 107 Z. 12 trenne नामान्यधत्त मधुविद्यायै („sie nahmen diese zweiten (anderen) Namen an, fausti ominis caussa, für ihre Bitte um Zulassung zum Soma“; अधत्त ist als 3. Pers. Pl. gebraucht; Roth).

p. 113 Z. 8 lies गार्हपत्येनेमे statt गार्हपत्येनामुं (Conj. von Roth; vgl. TS 6, 3, 2 Anfang.)

p. 114 Z. 13 lies ह्वलं॰ वेत्वं॰ वा ह्रुर्णं (nach der einen oder anderen Seite gekrümmt; ह्रुर्णं Partic. von ह्रुर्; Gegensatz ऋजु; Conj. von Roth).

p. 117 Z. 1 lies रोहीतके statt रोहितके

p. 117 Z. 4 lies यद्ववमतीभिः statt यद्ववमोभिः

p. 118 Z. 7 lies कुर्यान्नितैष्ठाः स्यात् (zweifellos richtige Conj. von Roth; die ganze Stelle ist citirt Nir. 3, 5).

p. 120 Z. 10 lies प्रउग॰ रश्मिभि र्व्युतमे॰ (cf. Çat. Br. 6, 7, 1, 15).

p. 120 Z. 11 lies ॰र्व्युतास् (वा c. वि).

p. 120 Z. 13 lies देवा नामृडयन्त („die Götter waren nicht mehr gnädig; die in dieser Welt eingeschlagenen svaru hinderten sie daran"; Roth).

p. 121 Z. 14 lies ततो धूमो ऽसृज्यत तस्माद्धूमवती (Roth).

p. 121 Z. 16 lies समंया statt समर्या (cf. Çat. Br. 3, 8, 2, 20; Roth).

p. 125 Z. 14 u. 15 tilge ऽ und ziehe zusammen.

p. 132 Z. 9 lies ॰र्बर्हिः श्रद्धा (Conj. von Roth).

p. 133 Z. 14 lies ॰श्रोणयति statt ॰श्रुमयति (macht lahm, lähmt; cf. अश्रोणत् TBr 1, 5, 2, 8; Roth); oder ॰श्रामयति

p. 134 Z. 2 lies बहुर्मर्या (mit den Mss.) statt बहुमर्या („zahlreich sind, ihr Leute, die Y."; Roth).

p. 136 Z. 9 lies पाथांउ नं statt पाथांउनं

p. 136 Z. 9 und 10 lies मांसाउ नं मांसाउ statt मांसाउनं मांसा

p. 158 ist oben, noch vor Z. 1, einzuschalten die Zeile:

तनूनपाड्युषिनितधनूपाय सरस्वती ।

Buch IV.

p. 17 Z. 2 lies समाहार्य statt समाहाय

p. 21 Z. 11 lies मंगुषे statt मगुषे

p. 22 Z. 3 ist jedenfalls das in der Anm. Vermuthete einzusetzen.

p. 23 Z. 2 lies निस्तरिष्यति (√ 2. स्तृ Roth).

p. 23 Z. 3 lies स्वमांह॰ statt सवांह॰ (Roth).

p. 25 Z. 5 lies बहु- statt बहु und streiche Anm. 2.

p. 28 Z. 9 lies प्यावीभूय statt प्यापीभूय („nach der Feistheit"; Roth).

p. 28 Z. 10 lies ॰चरमा अवमाः statt ॰चरमावमा („die geringsten, d. h. wenigst feisten Thiere sollen die letzten sein"; Roth).

p. 29 Z. 15 lies [illegible] मांनो statt [illegible] (von मांनो hängt [illegible] ab; Conj. von Ro[illegible]

p. 32 Z. 4 lies [illegible] statt [illegible]

p. 48 Z. 8 lies °[illegible] statt °[illegible]

p. 73 Z. 7. 8 lies [illegible] statt [illegible]

p. 75 Z. 7. 8 lies [illegible] statt तस्सात्

p. 76 Z. 18 lies °[illegible] und °[illegible]° statt °[illegible] und °[illegible]°

p. 77 Z. 1 lies [illegible] statt [illegible]

p. 77 Z. 2 lies °[illegible]° statt °[illegible]

p. 77 Z. 4 lies [illegible] („beisset ab“; cf. TA; Roth).

p. 77 Z. 7 lies °[illegible] (von √ [illegible] c. [illegible]; etwa „aus einander fahren“; cf. Cat. 14, 1, 1, 9 [illegible] c. [illegible]; Conj. von Roth).

p. 78 Z. 1 lies प्रातं° statt प्रतं°

p. 83 Z. 10 lies [illegible] statt [illegible]°

p. 83 Z. 13 lies सरो statt त्सरो (cf. 3, 8, 2 a. A).

p. 91 Z. 1 lies [illegible] statt [illegible]

p. 92 Z. 15 lies ते [illegible] („sie, Zuflucht und Versteck suchend“; Roth).

p. 98 Z. 5 lies [illegible]° statt [illegible]°

p. 98 Z. 9 lies °[illegible] statt °[illegible]

p. 98 Z. 15 trenne [illegible]

p. 107 Z. 2 lies [illegible] statt [illegible] (cf. Einl. zu Buch 1 p. XIV).

p. 107 Z. 15 lies [illegible] statt [illegible]

p. 108 Z. 1 tilge den Apostroph ऽ

p. 109 Z. 4 lies [illegible] statt [illegible] (ebenso war zu corrigiren Buch III p. Z. 2; vgl. oben).

p. 110 Z. 11 lies [illegible] (von [illegible] „Schmerz, Krankheit“; zweife[illegible] richtige Conj. von Roth; cf. Gopatha Br. 2, 3, 17. 18).

p. 179 Z. 9 vgl. TBr 2, 4, 2, 7.

p. 179 Z. 12 vgl. AV 1, 1, 2 u. 1.

p. 185 Z. 7 vgl. RV 3, 51, 1.

p. 185 Z. 7 wohl [illegible] statt [illegible] zu lesen.

p. 187 Z. 7 ist RV 1, 105, 19 zu vergleichen und darnach der Vers zu corrigire[illegible]

p. 194 Z. 1 u. 2 vgl. RV 4, 13, 4; TBr 2, 4, 5, 4.

p. 197 Z. 8 lies [illegible]° u. vgl. RV 3, 59, 2. 3.

Manuldruck der Spamer'schen Buchdruckerei in Leipzig.